

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X

ปีที่ 11 ฉบับที่ 12 (ธันวาคม 2567)

E-ISSN: 2630-0362

Vol.11 No.12 (December 2024)

♦ วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณสุข การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

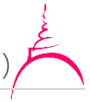
ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มีใช้ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

♦ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

● ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต	ที่ปรึกษาอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประเทศไทย
พระธรรมวัชรบัณฑิต	อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประเทศไทย
พระเทพวัชรจารย์	ผู้อำนวยการสถาบันพระไตรปิฎกศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประเทศไทย
พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประเทศไทย
พระครูอรุณสุตาลังการ	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

● บรรณาธิการบริหาร

บุญญาตา จงละเอียด	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

● หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ธีรวัฒน์ ทองบุญชู	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

● กองบรรณาธิการ

พระเมธีวชิราภิต	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช	ประเทศไทย
พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ครองชัย หัตถา	มหาวิทยาลัยทักษิณ	ประเทศไทย
ประเวศ อินทองปาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ประเทศไทย
สีปพงษ์ ธรรมชาติ	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	ประเทศไทย
กันตภณ หนูทองแก้ว	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช	ประเทศไทย
สมบุรณ์ บุญโท	มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น	ประเทศไทย
นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	ประเทศไทย
วาสนา แก้วหล้า	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	ประเทศไทย
ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง	มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น	ประเทศไทย
ธนิตร์ ยืนยง	มหาวิทยาลัยปทุมธานี	ประเทศไทย
ธานี วรภัทร์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	ประเทศไทย
บุษกร สุขแสน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี	ประเทศไทย
มุกดาวรรณ พลเดช	วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้	ประเทศไทย
อุทัย เอกสะพัง	มหาวิทยาลัยทักษิณ	ประเทศไทย
มะลิวัลย์ โยธารักษ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

☛ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระณัฐพงษ์ สิริสุนโณ	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี	วัดศาลาไม้ชัย นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระบุญญฤทธิ์ ภัททจารี	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
อนุชิต ปราบพาล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศักดิ์ดา หารเทศ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ทิพย์วรรณ จันทรา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
อภิรักษ์ คำหารพล	นักวิชาการอิสระ	ประเทศไทย

☛ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระไกรสร ปิยสีโล	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
สามเณรศักดิ์นฤณ อาษา	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ธีรนนท์ พาโอภาส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศุภิสรา ณ สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศศิธร สงศิริ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ญาณกวี คำศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ชาลีสา มาสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

☛ ฝ่ายกฎหมาย

ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	ประเทศไทย

☛ ออกแบบปก

วินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา	พีเอช ปริ้น & ดีไซน์ ไวนิล สติ๊กเกอร์	ประเทศไทย

☛ จัดรูปเล่ม

ธีรนนท์ พาโอภาส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

☛ โรงพิมพ์

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 12 ประจำปีพุทธศักราช 2567 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 11 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2567) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทุกประการ

วารสารมหาจุฬานาครธรรม์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 12 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 26 เรื่อง บทความวิชาการ 4 เรื่อง มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ **อธิปไตยในพระพุทธศาสนา** พระพุทธศาสนา เป็น คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และการปกครองของพระพุทธเจ้า ในส่วนความหมายที่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้น หมายความว่า สั่งสอนตน สั่งสอนใจของตนและผู้อื่น โดยมีหลักสำคัญ คือ หลักจริยศาสตร์และหลักจริยธรรม ทั้งสองหลักนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งใหญ่ต่อสังคม การบริหาร และการเมืองการปกครอง คำสอนทางพระพุทธศาสนายังมีประโยชน์ต่อครอบครัว สังคม และทั่วโลก เพราะพระพุทธศาสนา มีจริยศาสตร์ที่สอดคล้องและเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ทุกเพศวัย สถานภาพ และระดับการศึกษาในวิถีชีวิตประจำวันมาอย่างยั่งยืน ผ่านทางประเพณี สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบริบทสังคม จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในเรื่องของการเมืองการปกครอง เป็นตัวเชื่อมโยงให้พุทธศาสนิกชนได้มีความรักสามัคคี และมีความรู้สึกเป็นพวกพ้องและสำนึกว่ามีวัฒนธรรมและมีชนชาติเดียวกัน พระพุทธศาสนาไม่ได้ส่งเสริมในจริยธรรมแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังส่งเสริมให้คนในสังคมมีความเท่าเทียมกันโดยไม่แยกชั้นวรรณะ ตามหลักแนวคิดทางการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะในหลักการของศีลธรรม ช่วยทำให้คนในสังคมอยู่กันอย่างผาสุก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นในการพัฒนามนุษยชาติแห่งสิทธิเสรีภาพ ศาสนาพุทธมีความเชื่อในตัวบุคคลในชาติว่า มีศักยภาพสูงและพัฒนาได้ เพราะเป็นคุณค่าของมนุษย์ มีบทบาทสำคัญยิ่งในการขัดเกลาอบรมสั่งสอนสมาชิกในสังคมให้มีความสำนึกในบทบาทและหน้าที่ของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางการเมืองการปกครอง หากพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ได้ศึกษาหลักธรรมอย่างถ่องแท้และถูกต้องสมบูรณ์แล้ว ก็จะเกิดการพัฒนาทางความคิด เกิดปัญญา เป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศชาติ และนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและเกิดสันติสุขทั่วถึง

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครธรรม์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

๒๗.๙.๖๓

บุญญาดา จงละเอียต

บรรณาธิการ วารสารมหาจุฬานาครธรรม์

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ง)
อธิปไตยในพระพุทธศาสนา	1
SOVEREIGNTY IN BUDDHISM	
พอล อุบลพันธุ์, กันตภณ หนูทองแก้ว	
การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล	12
SCHOOL ADMINISTRATORS ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF GOOD GOVERNANCE	
นุชรี นุชนิล	
การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู ตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา	23
AN APPLICATION OF FIVE PRECEPTS PRINCIPLE IN LIFE QUALITY IMPROVEMENT OF HUYKU COMMUNITY, SAMNAKTAEW SU-DISTRICT, SADAO DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE	
พระมหาธนากร ธนปัญญา (เรืองช่วย), พระครูจิตตสุนทร, พระครูวิจิตรศีลาจาร, พระครูรัตนสุตากร	
การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เรื่อง “มัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาเพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู” สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการท่องเที่ยว	33
CONSTRUCTION OF LESSON PLANS FOR EXTRA-CURRICULUM ACTIVITIES ON "LOCAL GUIDES IN SONGKHLA PROVINCE FOR MUTELU TOURISM" FOR SECOND YEAR VOCATIONAL DIPLOMA STUDENTS PROGRAM IN TOURISM	
จิรพรรณ เทียมตรี, จุไรศิริ ชูรักษ์, โสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช	
ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์: กรณีศึกษาพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช	41
A STUDY OF SANGHA ADMINISTRATION ON PUBLIC WELFARE : A CASE STUDY OF BUDDHIST ECCLESIASTICAL OFFICERS IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
พระปลัดวิวิธพล อายุวฑฒโก (จิ่นแก้วเปี่ยม), พระเมธีวชิราภิต อริยธัมโม (ยศขุน)	
การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช	53
THE QUALITY OF LIFE DEVELOPMENT BASE ON PANNA 3 OF PEOPLE IN MUANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
พระภูวดล จันทสาโร (ปานนัย), พระเมธีวชิราภิต	
การพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปขยะจากเปลือกมะพร้าวทางการเกษตรที่หลากหลายของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร	64
DEVELOPMENT OF DIVERSE AGRICULTURAL COCONUT SHELL WASTE PROCESSING PRODUCTS OF FARMERS IN BAN PHAEO COMMUNITY, SAMUT SAKHON PROVINCE	
ลินดา เกณฑ์มา, หนึ่งฤทัย เอกธรรมทัศน์, บุรณจิตร แก้วศรีมล, สุนทรียา กาละวงศ์, โอปอ กลับลกุล, เก่งกาจ ดั่นทองคำ, วินิดา พลอยล้วน	

การประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาวด้านยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนนาเลียงพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์	74
EVAUATION OF WHITE SCHOOL PROJECTS FOR DRUG AND TEMPTATION FREE AT NACHALIANG PITTAYAKOM SCHOOL UNDER THE PHETCHABUN SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA	
พงศ์วิวัฒน์ เจริญพล	
บทบาทเส้นทางการค้าโลกข้ามคาบสมุทรภาคใต้ของไทยที่ส่งผลต่อความเชื่อ : กรณีศึกษาอิทธิพลของพระพุทธศาสนาในพื้นที่ อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14 - 18	85
THE ROLE OF WORLD TRADE ROUTES ACROSS THE SOUTHERN PENINSULA OF THAILAND AFFECTING BELIEFS: A CASE STUDY OF THE INFLUENCE OF BUDDHISM IN CHAIYA DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE DURING THE 14-18	
พระมหาธชชัย วณณวิโร, พระครูวิจิตรศีลาจารย์, พระครูโฆสิตพัฒนนานุกูล, สิริโชค ปาณะศรี	
การศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย	96
A STUDY OF COMPETANCY COMPONENTS IN THE LEARNING MANAGEMENT OF EARLY CHILDHOOD TEACHERS	
พรชิตา จันทะผล, วาโร เพ็งสวัสดิ์, ธราเทพ เตมีรักษ์	
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารไทยในอินเดีย	106
FACTORS AFFECTING THAI FOOD CONSUMPTION IN INDIA	
วนิดา พิมพ์โคตร, เขมิกา หวังสุข, อัยนา ไทยประทาน, ศุภวิชญ์ แก้วคุณอก	
กายานคร : สิ่งมหัศจรรย์แห่งจักรวาล	119
KAYANAGARA: WONDERS OF THE UNIVERSE	
พระครูสมุห์มหิทธิรักษ์ จิตฺตมโม (จันทสุวรรณธนี), พระครูวิจิตรศีลาจารย์, พระครูโฆสิตพัฒนนานุกูล	
แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศจีน	130
GUIDELINES FOR DEVELOPING THE SPATIAL DISTRIBUTION OF RESOURCES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN CHINA	
หลิน อันฉี, นิรันดร์ สุธีนิรันดร์, พัชรา เดชโฮม, สรายุทธ์ เศรษฐขจร, จิตติวิสุทธิ วิมุตติปัญญา	
การประเมินประสิทธิผล ปัจจัยยับยั้ง และปัจจัยส่งเสริมในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี	139
EVALUATION OF EFFECTIVENESS OF IMPLEMENTATION INHIBITING AND PROMOTING FACTORS IN APPLYING PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY BY PRIMARY SCHOOLS IN PATHUMTHANI PROVINCE	
อรุณรัตน์ อุ่มบางตลาด, นลินี ณ นคร, สังวรรณ ภัตตะโท	
การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช	153
PROMOTING STUDENTS MORALITY AND ETHICS OF ADMINISTRATORS OF ISLAMIC PRIVATE NAKHON SI THAMMARAT	
ณรงค์พล สุนทร, สมปอง รักษาธรรม, วีระยุทธ ชาคะกาญจน์	
การพัฒนาแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบาย “โรงเรียนไฉไล ปลอดภัย มีคุณภาพ” ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2	163
THE DEVELOPMENT MODEL OF SUPERVISION MONITORING, AND EVALUATION FOR POLICY IMPLEMENTATION OF THE SAKON NAKHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2	
สนธยา หลักทอง, รังสรรค์ มณฑล, สุภาพ ช่างสอน, สิงห์ประเสริฐ นาคโคตรคำ, พลชัย ชุมปัญญา	

- แนวทางการบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะเปลือกมะพร้าวเหลือทิ้งภายใต้เป้าหมายขยะเป็นศูนย์ (Zero waste) และเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City: LCC)** 175
GUIDELANE OF MANAGEMENT OF ENVIRONMENTAL PROBLEMS FROM WASTE COCONUT SHELLS UNDER THE TARGET
หนึ่งฤทัย เอกธรรมทัศน์, ลินดา เกณฑ์มา, บุรณจิตร แก้วศรีมล, สุนทรียา กาละวงศ์, ธนปพน ภูสุวรรณ, พรชัย พรหมทัย, ธงชัย ศรีเมือง, จิตติวิสุทธิ วิมคติปัญญา
- การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงและการเป็นนวัตกรรมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช เขตพื้นที่การศึกษา เขต 1** 183
THE DEVELOPMENT OF LEARNING PROCESSES USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE SYSTEMS TO PROMOTE HIGH-LEVEL THINKING SKILLS AND INNOVATORS OF STUDENTS IN EDUCATIONAL OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS EDUCATION AREA 1, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE
นพรัตน์ หมิพลัด, กรวรรณ สืบสม, ณัฐภัทร์ นิลวงศ์, อภินันท์ อามีไธยะ
- การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด** 195
APPLICATION OF THE BUDDHIST PRINCIPLE OF IDDHIPADA 4 AFFECTING THE ACADEMIC EXCELLENCE IN SCHOOLS UNDER TRAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
ธนพงษ์ เขมาคม, วิญญู บุญลอย, อธิกร วรบำรุงกุล
- แนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid 19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3** 205
GUIDELINES FOR BUILDING MORALE AND ENCOURAGEMENT IN THE PERFORMANCE OF TEACHERS FROM THE SITUATION OF THE OUTBREAK OF CORONAVIRUS DISEASE 2019 (COVID 19) IN THE MAE KHA SUBDISTRICT EDUCATIONAL QUALITY DEVELOPMENT CENTER UNDER THE JURISDICTION OF THE CHIANG MAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, AREA 3
วีระพันธ์ สุภา, สุภาภรณ์ กิตติธัญญานนท์, สุรพงษ์ แสงสีมู
- ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการศึกษาของนักศึกษาสาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี** 215
ACADEMIC LEADERSHIP OF TEACHERS THAT AFFECTS THE EDUCATIONAL EFFECTIVENESS OF STUDENTS IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION AT BANGKOK THONBURI UNIVERSITY
ประพจน์ แยมทิม, สมหญิง จันทูไทย, ยุภาวรัตน์ ชันติกรม, จิตาภา เบญจาทิกุล, จันทรัตน์ ภาดมาศ
- ลักษณะบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ตามแบบอีพีพีเอส** 226
PERSONALITY TRAITS OF ASSUMPTION UNIVERSITY STUDENTS ACCORDING TO THE EPPS
พีรณิธิ สิริธีระราดล, ศรีสุดา บุญยัม, สุภาวดี วงศ์ธรรมมา
- การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6** 237
DEVELOPMENT OF DESIGN-BASED AND PROJECT-BASED LEARNING MANAGEMENT MODELS TO ENHANCE PROBLEM SOLVING SKILLS OF PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS
เบญจวรรณ เรืองศรี, กรวรรณ สืบสม, นพรัตน์ หมิพลัด

ความพึงพอใจของศิษย์เก่าที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก	249
ALUMNI'S SATISFACTION TOWARDS CURRICULUM ON BACHELOR OF ARTS PROGRAM IN ENGLISH FOR INTERNATIONAL COMMUNICATION, FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY TAWAN-OK	
พรชัย พรวิริยะกิจ, บุณพริกา ชุนวิมล, สุนิจ ผลภักดี, วันทนา รอดประเสริฐ	
การถอดบทเรียนชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จังหวัดสุโขทัย	258
LESSONS LEARNED ON AGE-FRIENDLY COMMUNITIES IN SUKHOTHAI PROVINCE	
พิมพ์รัตน์ ชื่นบาน, ยุทธนา แยมคาย	
แนวทางการสร้างโฆษณาแฝงบนยูทูปที่เข้าถึงผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	270
A GUIDE TO CREATING PRODUCT PLACEMENT ADVERTISING ON YOUTUBE THAT EFFECTIVELY REACHES JAPANESE CONSUMERS	
วรวรรณ องค์กรรักษา, นิดา ลาภศรีสวัสดิ์	
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี สำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล	280
FACTORS INFLUENCING THE SUCCESS OF NONTHABURI PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION FOR THE TRANSFORMATION OF THE ORGANIZATION TO THE DIGITAL AGE	
วราวิชญ์ พุทธโรจน์รังษี, มนัสนยา มินคร, อรรถพร ป่านพวง	
การดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล	290
TWO-WAY COMMUNICATION DISTANCE EDUCATION MANAGEMENT OF SURATTHANI SCHOOL TO THE STANDARD OF DISTANCE EDUCATION MANAGEMENT	
สุพรทิพย์ สมหวัง, นฤมล ชายทอง, ณรงค์ เบ็ญจศักดิ์, สิทธิชัย ชีวะโรธ	
การรับรู้และการจัดการควบคุมการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	301
PERCEIVED AND MANAGEMENT FOR PANDEMIC CONTROL OF VIRUS CORONA 2019 OF THE HEAD OF CHILD DEVELOPMENT CENTER	
ไพลิน นุกุลกิจ, อนุสรณ์ มั่นศิลป์	
การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ฐานศิลปะแบบบูรณาการทางความคิด โดยนำไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	312
THE DEVELOPMENT OF AN INTEGRATED DANCE LEARNING MANAGEMENT MODEL USING MICRO LEARNING TO PROMOTE CRITICAL THINKING SKILL IN 21st CENTURY FOR STUDENTS IN GRADE 5, WIENGSA SCHOOL, SURATTHANI PROVINCE	
สุชญา เทือกสุบรรณ	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	ณ

อธิปไตยในพระพุทธศาสนา*

SOVEREIGNTY IN BUDDHISM

พอฟล อุบลพันธ์*, กันตภณ หนูทองแก้ว

Porphon Ubonphan*, Kantaphon Nhowthongkaew

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: popon2508@gmail.com

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนา เป็น คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และการปกครองของพระพุทธเจ้า ในส่วนความหมายที่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้น หมายความว่า สั่งสอนตน สั่งสอนใจของตนและผู้อื่น โดยมีหลักสำคัญ คือ หลักจริยศาสตร์และหลักจริยธรรม ทั้งสองหลักนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งใหญ่ต่อสังคม การบริหาร และการเมือง การปกครอง คำสอนทางพระพุทธศาสนายังมีประโยชน์ต่อครอบครัว สังคม และทั่วโลก เพราะพระพุทธศาสนา มีจริยศาสตร์ที่สอดคล้องและเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ทุกเพศวัย สถานภาพ และระดับการศึกษาในวิถีชีวิตประจำวัน มาอย่างยั่งยืน ผ่านทางประเพณี สังคมและวัฒนธรรมรวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบริบทสังคม จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในเรื่องของการเมืองการปกครอง เป็นตัวเชื่อมให้พุทธศาสนิกชนได้มีความรักสามัคคี และมีความรู้สึกเป็นพวกพ้องและสำนึกว่ามีวัฒนธรรมและมีชนชาติเดียวกัน พระพุทธศาสนาไม่ได้ส่งเสริมในจริยธรรมแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังส่งเสริมให้คนในสังคมมีความเท่าเทียมกันโดยไม่แยกชั้นวรรณะ ตามหลักแนวคิดทางการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะในหลักการของศีลธรรม ช่วยทำให้คนในสังคมอยู่กันอย่างผาสุก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นในการพัฒนาตน มีศาสนาแห่งสิทธิเสรีภาพ ศาสนาพุทธมีความเชื่อในตัวบุคคลในชาติว่า มีศักยภาพสูงและพัฒนาได้ เพราะเป็นคุณค่าของมนุษย์ มีบทบาทสำคัญยิ่งในการขัดเกลาอบรมสั่งสอนสมาชิกในสังคมให้มีความสำนึกในบทบาทและหน้าที่ของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางการเมืองการปกครอง หากพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ได้ศึกษาหลักธรรมอย่างถ่องแท้และถูกต้องสมบูรณ์แล้ว ก็จะเกิดการพัฒนาทางความคิด เกิดปัญญา เป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศชาติ และนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและเกิดสันติสุขทั่วถึง

คำสำคัญ: อธิปไตย, โลกาธิปไตย, พระพุทธศาสนา

Abstract

Buddhism is the teachings of the Lord Buddha and the government of the Lord Buddha. In terms of the meaning of the teachings of the Lord Buddha, it means teaching oneself, teaching one's heart and others, with the main principles being ethics and morality. Both of these principles are of great benefit to society, administration and politics. Buddhist teachings are also beneficial to families, society and the world because Buddhism has ethics that are consistent and appropriate for people of all ages, statuses and levels of education in daily life sustainably through

* Received September 23, 2024; Revised November 19, 2024; Accepted November 26, 2024

traditions, society and culture, including various problems that arise in the social context. Therefore, it plays an important role in politics and governance, being a connector for Buddhists to have love and unity, and a sense of belonging and awareness of having the same culture and nationality. Buddhism does not only promote ethics, but also promotes people in society to be equal without class, according to the principles of politics and governance, especially in the principles of morality, helping people in society live together peacefully, especially emphasizing self-development with a religion of rights and freedom. Buddhism believes that individuals in the nation have high potential and can be developed because they are human values. It plays an important role in shaping and teaching members of society to be aware of their roles and duties. Especially in politics and government, if Buddhists study the principles of Dhamma thoroughly and correctly, then their thinking will develop, their wisdom will be beneficial to the development of the country, and will lead to prosperity and universal peace.

Keywords: Sovereignty, Globalism, Buddhism

บทนำ

สังคมทุกสังคมจะเจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่นได้ย่อมต้องมีระเบียบวินัยและผู้นำของสังคมเป็นหลักในการปกครองผู้นำของสังคมระดับประเทศโดยเฉพาะระบอบประชาธิปไตยส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบของประธานาธิบดีหรือพระมหากษัตริย์ สำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนั้น พระมหากษัตริย์ทรงอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแต่การใช้พระราชอำนาจด้านนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ทรงมิได้ใช้พระราชอำนาจเหล่านั้นด้วยพระองค์เอง แต่มีองค์การหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบต่าง ๆ กันไป พระราชอำนาจทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นฐานะประมุขของรัฐ หรือในฐานะอื่น ได้ถูกกำหนดไว้ อำนาจอธิปไตยนับว่าเป็นอำนาจสูงสุดของรัฐ (Supreme Authority) ที่จะใช้บังคับควบคุมและสั่งการให้ประชาชนในรัฐปฏิบัติตาม เจตจำนงสูงสุดของรัฐ (The Supreme Will of The State) ที่แสดงออกมาในลักษณะต่าง ๆ เช่น ในรูปคำสั่งต่าง ๆ กฎหมายข้อบังคับ และเจตจำนงสูงสุดนี้ผู้แสดงออกและปฏิบัติ คือ หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ของรัฐนั้น อำนาจรัฐนั้นจะต้องมีความสำคัญและไม่มีขอบเขตที่จำกัดสามารถใช้บังคับได้โดยทั่วไปในราชอาณาจักรของรัฐนั้น ๆ อำนาจนี้รัฐเป็นผู้ใช้หรือเรียกว่า “รัฐเป็นอธิปัตย์” ในความเป็นอธิปัตย์หมายความว่า รัฐสามารถออกคำสั่งหรือตัดสินใจขั้นสุดท้ายต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ อำนาจสูงสุดที่รัฐมีอยู่นี้จึงเรียกว่า “อำนาจอธิปไตย” (พรชัย เลื่อนฉวี, 2554)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ระบุว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ” คือ บทบัญญัติเรื่องที่มาและผู้ใช้อำนาจอธิปไตย กำหนดให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นพระประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภาอันประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ทั้งนี้ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม อันเป็นหลักการใช้อำนาจอธิปไตย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จุดเริ่มต้นของหลักอธิปไตยมาจากการรวมตัวกันของคนในสังคมขนาดเล็ก คือ ครอบครัวซึ่งเป็นสังคมเล็ก ๆ และพัฒนามาเป็นสังคมที่ใหญ่ จนกลายเป็นชุมชนอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มในพื้นที่เดียวกันที่แน่นอน และมีรัฐบาลซึ่งมีอำนาจอธิปไตยและความเป็นอิสระควบคุมโดยการจัดตั้งขึ้นด้วยเจตนารมณ์ของมนุษย์เองที่ต้องการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และเพื่อความดีงามของการอยู่ร่วมกัน ดังนั้นอำนาจอธิปไตย

ได้เกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับการเริ่มก่อตั้งรัฐจะเห็นได้ว่ารัฐที่สมบูรณ์นั้นจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 4 ประการด้วยกัน คือ ประชากร ดินแดน รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย เนื่องจากอำนาจอธิปไตยนั้นเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครอง และในระบอบประชาธิปไตย เจ้าของอำนาจอธิปไตย ก็คือ ประชาชน แต่ไม่สามารถที่จะเข้าไปใช้อำนาจนั้นได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเลือกตัวแทน ที่เรียกว่า นักการเมืองเข้ามาใช้อำนาจอธิปไตย ในการบริหารประเทศชาติและเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เกิดความสุข ทำให้นักการเมืองเป็นผู้ที่ใช้อำนาจอธิปไตย ซึ่งอำนาจอธิปไตยนี้ก็สามารถที่สร้างผลดีและผลเสีย เท่า ๆ กัน ถ้าหากว่าผู้ใช้นั้นขาดความเข้าใจที่ถูกต้อง และขาดศีลธรรม จริยธรรม ความยุติธรรมในการใช้อำนาจอธิปไตยก็จะสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชน แต่เมื่อใดที่ผู้ใช้อำนาจตั้งอยู่ในศีลธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่บริสุทธิ์แล้วการใช้อำนาจนั้นก็จะนำความสุข และความร่มเย็นมาสู่ประชาชนและประเทศชาติในที่สุด (Dawnapa, K. & Yuttana, P., 2022)

พุทธศาสนามีระบบศีลธรรมที่สามารถส่งเสริมคุณภาพของประชาชนให้เกื้อกูลต่อประชาธิปไตยได้การที่ประชาธิปไตยสถาปนาในสังคมที่มีพุทธศาสนาหยั่งรากลึกมาช้านาน ย่อมน่าจะเจริญก้าวหน้าด้วยดี แต่ในกรณีของประเทศไทยความจริงดูเหมือนจะไม่ได้เป็นเช่นนั้น เหตุปัจจัยนั้นย่อมมีอยู่มากมาย แต่ก็เป็นไปได้ว่าระบบศีลธรรมของพุทธศาสนาที่เป็นอยู่ อาจไม่เกื้อกูลต่อระบอบประชาธิปไตยมากนัก พุทธศาสนามองว่าสังคมที่ดีงามต้องเจริญงอกงามในสี่มิติ คือ ทางกาย ทางความสัมพันธ์ ทางจิตใจ และทางปัญญา กฎหมายที่ดีจึงต้องเป็นไปเพื่อสนับสนุนให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งสี่ มิใช่เน้นแต่ในเรื่องเม็ดเงินหรือเศรษฐกิจเท่านั้น หากยังต้องคำนึงถึงสุขภาพกาย อันสัมพันธ์กับธรรมชาติแวดล้อม ขณะเดียวกันก็ต้องเอื้อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลต่อกัน ไม่เอาเปรียบหรือล่อลวงเม็ดเงินแม้จะต่างกันทางเพศ ศาสนา เชื้อชาติ ฐานะทางเศรษฐกิจ หรืออุดมการณ์ทางการเมืองก็ตาม นอกจากนั้นก็ควรส่งเสริมให้เกิดสภาวะแวดล้อมทางสังคมและกายภาพที่เอื้อให้เกิดสภาวะทางจิตใจ (คือ ผ่อนคลาย เป็นสุข ไม่เป็นโรคจิตหรือโรคเครียด) และเจริญเติบโตในทางปัญญา มิใช่ลุ่มหลงอยู่กับอบายมุขหรือบริโภคนิยมใฝ่รู้ คิดชอบคิดเป็น แน่นนอนว่าความเจริญงอกงามทั้งสี่ต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ อาทิ เศรษฐกิจ การเมือง และการศึกษา เป็นต้น สามารถส่งเสริมให้เกิดระบบสถาบัน และกลไกต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และสื่อสารมวลชน เพื่อเอื้อต่อการเจริญเติบโตในทางสี่มิติ โดยไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่เพียงแค่ควบคุมกำกับพฤติกรรมของคนให้ทำหรือไม่ทำอะไร การส่งเสริมศีลธรรมในสังคม การส่งเสริมการรวมกลุ่มทำประโยชน์สาธารณะ หรือการรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน แทนที่จะทำให้ยุ่งยากมากขึ้น

ดังนั้น อธิปไตยในพระพุทธศาสนา จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ โดยเฉพาะพุทธศาสนาให้ความสำคัญ และมีวิธีการพัฒนาอย่างเป็นระบบปัญหาอยู่ตรงที่ระบบปฏิบัติดังกล่าวถูกมองข้ามไป แต่นอกเหนือจากการฟื้นฟูระบบฝึกฝนพัฒนาจิตให้แพร่หลายแล้ว สิ่งที่ต้องทำควบคู่ไป ก็คือ การฟื้นฟูมิติทางสังคมให้กลับไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบศีลธรรมในพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดสำนึกและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ก็จะทำให้ระบบศีลธรรมนั้นเข้มแข็งมั่นคง เพราะเป็นศีลธรรมที่เกิดจากความตื่นรู้ เบาลงจากความยึดติดถือมั่นในตัณหา มานะ ทิฐิ และสำนึกถึงความเชื่อมโยงกับสรรพสัตว์ในโลก ในสังคมประชาธิปไตย ผู้คนไม่ได้มีแค่ความสัมพันธ์ระดับบุคคลหรือระหว่างบุคคล แต่ยังมีความสัมพันธ์ในเชิงสังคม ซึ่งไม่เจาะจงหรือขึ้นอยู่กับตัวบุคคล (impersonal) เช่น ความสัมพันธ์ที่ผ่านองค์กร สถาบัน ระบบ หรือการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันด้วยความเชื่อ ค่านิยมและอุดมการณ์เดียวกัน โดยไม่จำเป็นต้องรู้จักมักคุ้นกันความปกติสุขในสังคมและความผาสุกส่วนบุคคลในปัจจุบัน จึงมิได้ขึ้นอยู่กับที่บุคคลมีธรรมะต่อกันและกันเท่านั้น หากยังขึ้นอยู่กับปฏิบัติต่อสังคมอย่างถูกต้อง เช่น คำนึงถึงประโยชน์สุขของสังคม เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม รักษาสมบัติของสาธารณะ สร้างความเป็นธรรมในสังคม ปกป้องสิทธิเสรีภาพที่ยึดถือร่วมกัน เป็นต้น

แนวคิดพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย ด้วยคนไทยได้นับถือและยกย่องเทิดทูนเป็นสรณะแห่งชีวิต สืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของชาติส่วนใหญ่ มีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนา เป็นต้น จึงมีนักวิชาการหลายท่าน นิยามความหมายพระพุทธศาสนาดังนี้

พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรดรร ธิธมฺโม) นิยามว่า คำว่าพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาเอกของโลกที่มีหลักคำสอนอันเปรียบเสมือนหัวใจ มหานที แห่งสรรพศาสตร์ จึงมิใช่เพียงแค่เป็นปรัชญาหรือทฤษฎีเท่านั้น หากแต่ยังมีเนื้อหาครอบคลุม ถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความนึกคิดแทบทุกด้านและที่สำคัญพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่ง การกระทำ (กรรมวาท และกิริยาวัต) เป็นศาสนาแห่งความเพียรพยายาม (วิริยวัต) ไม่ใช่ศาสนาแห่งการอ่อนวอนปรารถนา หรือศาสนาแห่งความหวังหวังกังวล การสั่งสอนธรรมของ พระพุทธเจ้าทรงมุ่งผลในทางปฏิบัติให้ทุกคนจัดการกับชีวิตที่เป็นอยู่จริง ๆ ในโลกนี้และเริ่มต้น แต่บัดนี้ (พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรดรร ธิธมฺโม), 2550)

คุณ โทษณ์ นิยามว่า คำว่า “พระพุทธศาสตร์” แยกได้เป็น 3 คำ คือ คำว่า พระ แปลว่าประเสริฐ ดีเลิศ คำว่า พุทธะ แปลว่า ผู้รู้-ผู้ตื่น-ผู้เบิกบาน ในที่นี้หมายถึงท่านผู้ตรัสรู้หรือยัส 4 อย่างถ่องแท้ คำว่าศาสตร์ แปลว่า ความรู้ หรือองค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าวิจัย ซึ่งเป็นกิจกรรมของมนุษย์อย่างหนึ่งที่มีเจตนาอย่างเป็นระบบในความที่น่าจะเป็นไปได้ เมื่อรวมกันแล้วได้ความหมายว่าองค์แห่งความรู้ของผู้รู้-ผู้ตื่น-ผู้เบิกบานอย่างประเสริฐในบรรดาองค์แห่งความรู้ทั้งหมดนั้นเป็นความรู้ที่พระพุทธเจ้าทรงศึกษาค้นคว้าวิจัยด้วยพระองค์เองจนสามารถกำหนดเป็นทฤษฎีแห่งความรู้ต่าง ๆ มากมาย ในที่นี้จะแบ่งลักษณะความรู้ที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนเพียงแค่น้อยนิดเท่านั้น แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. คำสอนที่ทรงค้นพบใหม่ เช่น อริยสัจ ปฏิจจนุปบาท เป็นต้น
2. คำสอนที่ทรงปฏิรูปจากลัทธิ ศาสนาเดิม เช่น การทำบุญให้ได้ผลสมบูรณ์จะต้องทำกับผู้เป็นพรหมณ์ โดยกำเนิด หรือบริสุทธ์โดยตระกูล พระองค์ทรงปฏิรูปโดยให้ทำกับปฎิคาหก(ผู้รับ) ที่มีศีลบริสุทธ์มีคุณธรรม และหายก (ผู้ถวายหรือผู้ให้) จะต้องมีความบริสุทธ์ใน 3 กาล คือ ก่อนให้-ขณะกำลังให้-หลังจากให้แล้ว
3. คำสอนที่ทรงปฏิวัติ เช่น การฆ่าสัตว์บูชายัญจัดเป็นมหายมกคอย่างยิ่ง สามารถบันดาลให้ตนสำเร็จตามปรารถนา พระองค์ทรงเห็นตรงกันข้ามว่าการฆ่าเป็นบาปทั้งสิ้น ความรู้ในพระพุทธศาสนาแม้จะมากมายถึงกระนั้นก็ตามพระพุทธศาสนามีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่พระนิพพาน คือ การหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ดังนั้นการบรรลุนิพพาน ก็คือ การเข้าถึงความดับทุกข์โดยสิ้นเชิง และบรรลุความสุขอย่างสูงสุด จิตของผู้บรรลุนิพพานย่อมมีความสะอาด สว่างและสงบตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่และเมื่อดับขันธแล้วก็เป็นการสิ้นทุกข์ ไม่กลับมาเวียนว่าย ตายเกิดในวัฏสงสารอีกต่อไป เมื่อมนุษย์ไม่สามารถเข้าสู่เป้าหมายอันสูงสุดได้อย่างรวดเร็วทางพระพุทธศาสนาจึงได้กำหนดอรรถะ หรือประโยชน์ที่เป็นเป้าหมายหลักและเป้าหมายรองเอาไว้ เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิตและเป็นที่ยึดมั่นสำหรับมนุษย์เอาไว้ 3 ระดับ ดังนี้

1. ทุฏฐิธัมมิกัตถะ จุดหมายขั้นตาเห็น หรือประโยชน์ปัจจุบัน เช่นมีสุขภาพที่ดี มีเงิน ใช้จ่ายและมั่งคั่งมีสถานภาพที่ดี และมีครอบครัวที่ผาสุก เป็นต้น
2. สัมปรายิกัตถะ จุดหมายขั้นเลขาเห็น หรือประโยชน์เบื้องหน้านั้น เช่น ความอบอุ่น ราบรื่นซึ่งสุขใจ ความภาคภูมิใจ ความภูมิใจ ความกล้า้วกล้ามั่นใจ และความโล่งใจมั่นคงใจ เป็นต้น
3. ปรมัตถะ จุดหมายสูงสุด หรือประโยชน์อย่างยิ่ง เช่น ไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรม ไม่ผิดหวังและเศร้า มีความปลอดโปร่งสงบ และเป็นอยู่ด้วยปัญญา เป็นต้น พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่มีเหตุและผลเป็นศาสนธรรมว่าโดยแม่บทอันเป็น หลักการใหญ่ที่เรียกว่า ปาพจน์มี 2 อย่าง คือ พระธรรมกับพระวินัย ว่าโดยปฎิกซึ่งเป็น

คัมภีร์ หลักของศาสนามี 3 คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก ว่าโดยหัวข้อที่ เรียกว่า ธรรมชั้นมี 84,000 พระธรรมชั้น (คุณ โทจันทร์, 2545)

สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาเอกของโลกที่มีหลักคำสอนที่ดีเลิศ ซึ่งเป็นความรู้ของผู้รู้-ผู้ตื่น-ผู้เบิกบานอย่างประเสริฐในบรรดาองค์แห่งความรู้ทั้งหมดทำให้เกิดความสงบ และเมื่อนำคำสอนที่มีในพระพุทธศาสนามาใช้จะทำให้มนุษย์มีหลักการดำเนินชีวิตที่ดีและสามารถนำไปสู่เป้าหมายต่าง ๆ ได้

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย

มานิตย์ จุมปา นิยามว่า อำนาจอธิปไตย มีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่อาจถูกแบ่งแยกได้ หมายถึง เฉพาะการแบ่งแยกเพื่อเป็นเจ้าของเท่านั้นเพราะอำนาจอธิปไตยไม่อาจเป็นขององค์กรใดพร้อมกันในเวลาเดียวกัน อย่างเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมได้จะเนได้แต่เพียงแบ่งแยกตามลักษณะการใช้หรือแบ่งแยกตามหน้าที่เท่านั้น ที่เรียกว่า (Separation of Power) ตามทฤษฎีของมองเตสกีเออ(Montesquieu) ที่กล่าวไว้ในหนังสือเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย (The Spirit of Law) ที่กล่าวไว้ความตอนหนึ่งว่าอำนาจอธิปไตยได้แก่อำนาจนิติบัญญัติ คือ อำนาจที่วางระเบียบ บังคับทั่วไปในรัฐอำนาจอธิปไตย คือ อำนาจปฏิบัติการซึ่งขึ้นอยู่กับกฎหมายมหาชนในการใช้หรือบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายและอำนาจตุลาการ คือ อำนาจปฏิบัติการในการพิจารณาวินิจฉัยอรรถคดี (มานิตย์ จุมปา, 2550)

Heywood Andrew นิยามว่า อำนาจอธิปไตย คือ อำนาจที่แสดงความเป็นใหญ่ความเป็นอิสระความไม่ขึ้นแก่ใครหรือต้องเชื่อฟังคำสั่งคำบัญชาของผู้ใดที่เหนือตนโดยปราศจากความยินยอมของตน อำนาจอธิปไตย คือ คุณสมบัติขั้นพื้นฐานของรัฐและ เป็นอำนาจสูงสุดที่รัฐจะมีอยู่เหนือประชากรของตน ไม่มีขีดจำกัดใด ๆ ตามกฎหมายที่ใช้อำนาจนั้น ดังเราจะเห็นได้ว่า รัฐเปิดให้บุคคลมีเสรีภาพในการทำมาหากิจใด ๆ ตามความต้องการได้แต่รัฐก็พร้อมที่จะแสดงอำนาจหรือเข้าไปแทรกแซงการกระทำของประชาชนอำนาจสูงสุดดังกล่าวนี้อาจเรียกอธิปไตยจึงมีความชอบธรรมที่จะใช้กำลังเหนือบุคคลอื่นในสังคมการเมืองหนึ่ง ๆ (Heywood Andrew, 2009) สุพจน์ บุญวิเศษ. นิยามว่า อำนาจอธิปไตย คือ การแสดงออกซึ่งเอกราชของประเทศหนึ่ง ๆ ที่สามารถจะเป็นตัวของตัวเองในการกำหนดนโยบายของตนเองและน่านโยบายของตนออกบังคับใช้ได้เต็มที่ โดยไม่ต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของประเทศอื่นใด (สุพจน์ บุญวิเศษ, 2537)

ทั้งนี้ แต่ละรูปแบบของการปกครองย่อมมีความแตกต่างกัน เช่น ในระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตย เป็นของปวงชน คือ ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศโดยผ่านการเลือกตั้ง ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อำนาจอธิปไตยเป็นของพระมหากษัตริย์ หมายถึงกษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจในการปกครองประเทศ เป็นต้น

เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ต่าง ๆ ของรัฐ อำนาจรัฐจะต้องกว้างขวางอำนาจอธิปไตยของรัฐจะต้องเป็นที่รับรู้กัน อำนาจอธิปไตย “เป็นอำนาจสูงสุดเหนือราษฎรและคนในบังคับบัญชาและไม่ถูกจำกัดโดยกฎหมาย” รัฐจะต้องมีอำนาจอันไม่จำกัดนี้เพื่อให้สามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของตน อำนาจอธิปไตยแสดงออกโดยทางการบัญญัติกฎหมาย และกฎหมายทั้งปวงมาจากองค์อธิปไตย อำนาจอธิปไตยจึงเป็นอำนาจสูงสุดและถาวร (สมศักดิ์ เกี่ยวกิ่งแก้ว, 2552)

อำนาจอธิปไตย เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของความเป็นรัฐ เพราะการจะเป็นรัฐได้นั้น นอกจากต้องประกอบด้วย ดินแดน ประชากร และรัฐบาลแล้ว ยังต้องมีอำนาจอธิปไตยด้วย กล่าวคือ ประเทศนั้นต้องเป็นประเทศที่สามารถมีอำนาจสูงสุด (อำนาจอธิปไตย) ในการปกครองตนเอง จึงจะสามารถเรียกว่า “รัฐ” ได้ (สุพจน์ บุญวิเศษ, 2537)

ลักษณะของอำนาจอธิปไตย คือ ต้องมีความสมบูรณ์ มีลักษณะทั่วไป มีลักษณะถาวร มีลักษณะที่แบ่งแยกไม่ได้ ในส่วนของประเภทของอำนาจอธิปไตย นักรัฐศาสตร์ได้แบ่งอำนาจอธิปไตยไว้ คือ

อำนาจอธิปไตยภายใน คือ อำนาจสูงสุดที่จะใช้ปกครองบังคับบัญชาประชาชนที่อยู่ในรัฐโดยปราศจากข้อจำกัดและเงื่อนไข อำนาจสูงสุดดังกล่าวนี้รัฐจะแสดงออกมาในรูปของกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนทุกคนภายในรัฐได้ปฏิบัติตาม และองค์กรของรัฐเป็นผู้รับผิดชอบนำไปบังคับใช้แก่ประชาชนหรือองค์กรต่าง ๆ โดยที่ประชาชนเหล่านี้จะคัดค้านหรือขัดแย้งไม่ได้

อำนาจอธิปไตยภายนอก คือ อำนาจสูงสุดของรัฐที่จะดำเนินความสัมพันธ์กับรัฐอื่น ๆ ได้โดยเสรี ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินความสัมพันธ์ในรูปใด ทางทหารหรือทางการค้า (สมศักดิ์ เกียวกิ่งแก้ว, 2552) ในส่วนของการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนนั้น สามารถใช้ได้ 2 วิธี คือ

1. การใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรง เหมาะสำหรับประเทศที่มีพื้นที่ขนาดเล็กและมีจำนวนประชาชนน้อย โดยประชาชนสามารถใช้อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ โดยตรง โดยเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นสนับสนุนหรือคัดค้าน เป็นการปกครองโดยประชาธิปไตยโดยตรง แต่ในปัจจุบันนี้ประเทศต่าง ๆ ที่ปกครองแบบประชาธิปไตย มีขนาดใหญ่และประชากรมาก การปกครองโดยประชาธิปไตยโดยตรงจึงไม่สามารถกระทำได้

2. การใช้อำนาจอธิปไตยโดยอ้อม เป็นการที่ประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางผู้แทนที่ตนเองได้เลือกตั้งเข้ามา จึงเป็นผลดีต่อประชาชนเป็นอันมาก จะได้ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพ โดยผู้แทนที่เลือกเข้าไปจะทำหน้าที่แทนประชาชนตามรัฐธรรมนูญและระยะเวลาที่กำหนด (คำนิ้ง ชัยสุวรรณรักษ์ และ ธีระพล บุญสร้าง, 2546)

ในส่วนของแสดงออกซึ่งอำนาจอธิปไตยของประชาชนตามหลักสิทธิเสรีภาพสามารถแสดงออกได้ โดย 1) การเลือกตั้ง (Election) 2) การแสดงประชามติ (Referendum) 3) การเสนอร่างกฎหมาย (Initiative) 4) การยับยั้งกฎหมาย (Veto) 5) การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ของรัฐ (Recall) 6) การแสดงมติมหาชน (Public Opinion) (สมศักดิ์ เกียวกิ่งแก้ว, 2552)

อำนาจอธิปไตยของไทยได้กำหนดกำหนดลักษณะเด่นไว้ว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน อันได้แก่

1. อำนาจนิติบัญญัติ เป็นสถาบันที่รับผิดชอบต่อการกระบวนการบัญญัติกฎหมายเป็นสำคัญ ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการออกกฎหมาย คือ รัฐสภา (Parliamentary) รัฐสภาเป็นสถาบันที่แสดงเจตนารมณ์ทั่วไปของประชาชน เพราะฉะนั้นการตราพระราชบัญญัติจึงถูกกำหนดโดยรัฐธรรมนูญให้ผ่านกระบวนการพิจารณาของรัฐสภา ถ้ารัฐสภาให้ความเห็นชอบผ่านพระราชบัญญัติก็เป็นร่างพระราชบัญญัติได้รับการตราให้เป็นกฎหมายออกมาบังคับใช้ ตัวแทนของสถาบันนิติบัญญัติส่วนมากมาจากการเลือกตั้งของประชาชนทั้งทางตรงและแต่งตั้ง (สรรหา) เพื่อมาทำหน้าที่ออกกฎหมาย ซึ่งเป็นกลไกและเป็นเครื่องมือในการบริหารและการปกครองประเทศ (บุคอรียะฮะ, 2522)

2. อำนาจบริหาร (Executive) มีหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมาย โดยยึดตามอำนาจนิติบัญญัติ เป็นคณะบุคคลที่มีหน้าที่ในการนำนโยบาย (Policy) ไปใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้น ๆ เช่น นโยบายด้านการศึกษา เศรษฐกิจ การระหว่างประเทศ เป็นต้น เป็นองค์กรให้เป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร คือ เป็นรัฐบาล ซึ่งหมายถึงคณะรัฐบาล (Ministry) หรือ คณะรัฐมนตรี (Cabinet) ทั้งนี้ หมายรวมถึงข้าราชการประจำทุกคนที่ร่วมปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารประเทศ ซึ่งในระบอบประชาธิปไตยเรียกว่า ระบอบรัฐสภา (Parliamentary Democracy) โดยมีนายกรัฐมนตรีที่ได้รับการยอมรับจากรัฐสภาให้เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร (จักร พันธ์ชูเพชร, 2537)

3. อำนาจตุลาการ (Judiciary) มีหน้าที่ในการตีความกฎหมายหรือตัดสินคดีความ ตุลาการ คือ ศาลและผู้พิพากษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในศาล หมายความว่าปฏิบัติหน้าที่ในนามรัฐหรือในนามพระปรมลัทธิของพระมหากษัตริย์ ในประเทศที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สถาบันตุลาการจึงต้องสรรหาผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมาย เพื่ออำนวย

ความสะดวกและความยุติธรรมให้แก่คู่กรณี การทำหน้าที่ของผู้พิพากษาต้องเป็นอิสระ ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจหรืออิทธิพลของบุคคล องค์กรใด ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะฉะนั้นจึงต้องแยกอำนาจตุลาการออกจากอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร จึงทำให้สถาบันตุลาการมีอำนาจในการควบคุมบัญชาบุคลากรของตนเอง เพื่อป้องกันไม่ให้อำนาจอื่นใดส่งผลกระทบในการแต่งตั้ง โยกย้าย หรือลงโทษถอดถอนผู้พิพากษา

ประเทศไทยใช้ระบบนี้ปกครองประเทศมานานถึง 92 ปีมาแล้ว นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดยคณะราษฎร ซึ่งได้ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ซึ่งต่อมาภายหลังได้มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศสืบมา แต่ก็ยังมีปัญหาต่าง ๆ ไม่เป็นที่ยุติลงตัวในหลาย ๆ เรื่อง เพื่อเป็นแนวคิดประกอบการพิจารณาเรื่องระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ขอเสนอแนวการปกครองที่เรียกว่า “อธิปไตยในพระพุทธศาสนา” ซึ่งเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้ ซึ่งมีอยู่ 3 ทาง หรือที่เรียกว่า อธิปไตย 3 คือ อัตตอธิปไตย โลกาธิปไตย และธรรมาธิปไตย ซึ่งจัดว่าเป็นหลักธรรมที่เป็นแนวทางในการพัฒนาการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เหมาะสมและดีที่สุด ในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้ประชาชนมีความสุข ประเทศชาติมั่นคงตลอดไป

1. อัตตอธิปไตย (autocracy) คือ ถือตน ถือฐานะ ศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ ตลอดจนผลประโยชน์ของตนเป็นใหญ่

อัตตอธิปไตย คือ การที่วินิจฉัยและตัดสินใจกระทำการต่าง ๆ ด้วยคำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ของตนบ้าง ฐานะของตนบ้าง หรืออะไรต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับตนเป็นประมาณ

อัตตอธิปไตยนั้น จะถือนโยบายอันเอาเกียรติเอาฐานะของตนเป็นหลักแล้วก็ไปตัดสินใจ หรือกระทำการต่าง ๆ เช่น ออกเสียง เป็นต้น ไปตามนั้น

อัตตอธิปไตย เป็นระบอบการปกครองที่อำนาจสูงสุดรวมศูนย์อยู่ในมือของบุคคลคนเดียว ที่สามารถตัดสินใจได้อย่างไม่จำกัดโดยกฎหมายหรือกลไกการควบคุมที่ประชาชนตั้งขึ้น อัตตอธิปไตยในประวัติศาสตร์ปกติจะอยู่ในรูปแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือระบอบเผด็จการ ในยุคต้น ๆ คำว่า “autocrat” มักใช้หมายถึงลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ปกครอง โดยนัยว่า “ไร้ผลประโยชน์ขัดกัน”

อัตตอธิปไตย เป็นการปกครองโดยคนคนเดียว มีอำนาจเด็ดขาด เป็นเผด็จการ จุดอ่อนอยู่ที่ว่า คนเรามักหลงตัว เป็นทาสโลกธรรม เมลาภ ยศ อำนาจ และมักขาดคุณธรรม เมื่อมีอำนาจปกครองบ้านเมือง จึงมัวเมาในอำนาจวาสนา ทารุณ รังแกประชาชน ตัวอย่างเช่น มีผู้ปกครองบ้านเมืองคนหนึ่งเป็นทรราช เมื่อเสียชีวิตลงใครต่อใครก็ยินดี แต่มีนายทหารยามคนหนึ่งร้องไห้ เมื่อถามว่าร้องไห้ทำไม ก็ได้รับคำตอบว่า “ร้องไห้เพราะกลัวผู้ปกครองคนนั้นจะไปทนกรรกร รังแกสัตว์นรก และจะถูกส่งมาเกิดเมืองนี้อีก”

2. โลกาธิปไตย (globalism) คือ ความนิยมของโลกเป็นใหญ่ หวั่นไหวไปตามเสียงนินทาสรรเสริญ

โลกาธิปไตย ถือนโยบายชกแจง หรือเสียงนิยมของข้างมากของชาวโลก ในขณะนั้น ๆ เป็นประมาณ หมายความว่า คนที่ถือนโยบายนี้ จะถือนโยบายอันเอาเกียรติเอาฐานะของตนเป็นหลักแล้วก็ไปตัดสินใจ หรือกระทำการต่าง ๆ ไปตามนั้น พวกโลกาธิปไตย คือ พวกมากลากไป ซึ่งในขณะนี้เราจะเห็นได้มาก คนไม่เป็นตัวของตัวเอง คือ ไม่ได้พิจารณาใช้เหตุผลตัดสินใจ แต่เป็นไปตามที่คนข้างมากเขานิยม พวกมากในหมู่คณะของตนฮือฮากันไปอย่างไร กลัวเขาจะว่าตัวเองก็ว่าไปตามอย่างนั้น อันนี้ไม่ถูกต้อง ไม่ดีพอ

คำว่าโลก คือ ประชาชน สถาปนาผู้แทนราษฎรอินเดียเรียกว่า “โลกสภา” การปกครองระบอบนี้พัฒนาขึ้นมาขั้นหนึ่ง เอาความคิดเห็นของประชาชนเป็นแนวในการปกครอง แต่มีข้อบกพร่องอยู่เหมือนกัน คือ หากประชาชนขาดคุณธรรม ก็จะร่วมกันคิดร่วมกันทำในทางไม่ถูกต้อง “แบบสามัคคีในหมู่โจร พวกมากลากไป” หรือ “เผด็จการทางสภา”

โลกาธิปไตย หมายถึง ความถือโลกเป็นใหญ่ คือ ถือเสียงชาวโลกเป็นประมาณ โลกาธิปไตย คือ ยึดถือเอาเสียงหรือกระแสหรือความนิยมของคนส่วนใหญ่เป็นสำคัญ จะทำอะไรก็ทำไปตามกระแสเสียง ทำตามใจผู้คนส่วนใหญ่ เกรงกลัวต่อเสียงต่อว่า โลกาธิปไตย เป็นดาบสองคม มีทั้งคุณและโทษ กล่าวคือ หากเสียงส่วนใหญ่ ประกอบด้วยธรรม มาจากผู้มีคุณธรรม ย่อมให้คุณแต่หากไม่ประกอบด้วยธรรม มาจากผู้ขาดธรรมย่อมให้โทษมากกว่าให้คุณ โลกาธิปไตย ในคำวัดตรงกับคำว่า ประชาธิปไตย ในภาษาทางโลกนั่นเอง

3. ธรรมาธิปไตย (Dhammathipatitai) คือ ถือธรรม คือ ความจริง ความถูกต้อง ดั่งงามเป็นใหญ่

ธรรมาธิปไตย คือ ถือธรรม ถือหลักการ เอาการที่ถูกต้องเป็นประมาณ ถือตามความดีงาม นั่นคือการพิจารณาตัดสินด้วยสติปัญญา หมายความว่า ให้แต่ละคนนี้ ถือหลักการพิจารณาตัดสิน และกระทำการต่าง ๆ ด้วยอาศัยสติปัญญาบริสุทธิ์ พิจารณาว่าอะไรเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สุด ดีที่สุดเท่าที่มองเห็นด้วยการค้นคว้ารับฟัง แสวงหาความจริงอย่างถึงที่สุด ด้วยการคิดถึงที่สุด และอย่างจริงใจที่สุด เท่าไรก็เท่านั้น เช่น หลักกาลามสูตรก็อยู่ในข้อธรรมาธิปไตยนี้ ตามหลักนี้เมื่อเขาจะแสดงออก จะวินิจฉัยกระทำการอะไรต่าง ๆ ก็หมายความว่า สิ่งนั้นได้เกิดจากสุดยอดแห่งปัญญาของเขา สุดยอดแห่งคุณธรรมของเขาเท่าที่มี ในเมื่อแต่ละคนมีแนวในการวินิจฉัยตัดสินความและกระทำการต่าง ๆ โดยยึดถือสติปัญญาที่วินิจฉัยโดยบริสุทธิ์ใจ มุ่งเอาความถูกต้องเป็นประมาณเช่นนี้แล้ว มาทำให้เกิดเสียงข้างมาก ก็จะมีทางเป็นไปได้มากที่สุดว่า จะได้เสียงข้างมากที่สุด ในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนแต่ละคนต้องธรรมาธิปไตย ถ้าในสังคมใดประชาชนเป็นธรรมาธิปไตยมากที่สุด ประชาธิปไตยสังคมนั้น ก็เป็นประชาธิปไตยที่ดีที่สุดในบรรดาประชาธิปไตยทั้งหลาย ถ้าประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุดในบรรดา ระบอบการปกครองทั้งหมด ประชาธิปไตยของสังคมใด มีประชาชนที่เป็นธรรมาธิปไตยมากที่สุด เราก็จะได้ระบอบการปกครองที่ดีซึ่งเป็นที่สุดของที่สุด ธรรมาธิปไตย มีแต่จะนำความสุขสวัสดิ์ผลมาให้แก่ประชาชนผู้อยู่ได้ ระบอบการปกครองนั้นโดยไม่ต้องสงสัยเลย

ธรรมาธิปไตย คือ หลักเกณฑ์ในการตัดสินใจของบุคคลที่อยู่หรือร่วมอยู่ในระบบการปกครองนั้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนเป็นผู้ปกครองหรือเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครอง ดังนั้นประชาชนแต่ละคนจึงต้องเป็นธรรมาธิปไตย คือ ถือธรรมเป็นใหญ่ หมายความว่า ถือความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ถือหลักการและกฎกติกาเป็นใหญ่ เมื่อคนเป็นธรรมาธิปไตย สังคมจึงจะเป็นประชาธิปไตยได้ และระบอบประชาธิปไตยจึงจะสำเร็จ ทำอย่างไรจึงจะให้คนไทยมีธรรมาธิปไตย เพราะปัจจุบันนี้สังคมไทยยังหาคนที่ เป็นธรรมาธิปไตยได้ยาก คือ ยังมัวหวังพึ่งเทพเจ้าหรือสิ่งลบลับดาลภายนอกทั้งหลาย ยังไม่มั่นใจในธรรม (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตฺโต., 2539)

ธรรมาธิปไตย คือ ถือธรรม ถือหลักการ เอาการที่ถูกต้องเป็นประมาณ ถือตามความดีงาม นั่นคือการพิจารณาตัดสินด้วยสติปัญญา หมายความว่า ให้แต่ละคนนี้ ถือหลักการพิจารณาตัดสิน และกระทำการต่าง ๆ ด้วยอาศัยสติปัญญาบริสุทธิ์ พิจารณาว่าอะไรเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สุด ดีที่สุดเท่าที่มองเห็นด้วยการค้นคว้ารับฟัง แสวงหาความจริงอย่างถึงที่สุด ด้วยการคิดถึงที่สุด และอย่างจริงใจที่สุด เท่าไรก็เท่านั้น เช่น หลักกาลามสูตรก็อยู่ในข้อธรรมาธิปไตยนี้ ตามหลักนี้เมื่อเขาจะแสดงออก จะวินิจฉัยกระทำการอะไรต่าง ๆ ก็หมายความว่า สิ่งนั้นได้เกิดจากสุดยอดแห่งปัญญาของเขา สุดยอดแห่งคุณธรรมของเขาเท่าที่มี ในเมื่อแต่ละคนมีแนวในการวินิจฉัยตัดสินความและกระทำการต่าง ๆ โดยยึดถือสติปัญญาที่วินิจฉัยโดยบริสุทธิ์ใจ มุ่งเอาความถูกต้องเป็นประมาณเช่นนี้แล้ว มาทำให้เกิดเสียงข้างมาก ก็จะมีทางเป็นไปได้มากที่สุดว่า จะได้เสียงข้างมากที่สุด (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตฺโต., 2539)

ธรรมาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองในอุดมคติ คือ ความถูกต้องชอบธรรมเป็นหลัก แม้แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ยังทรงประกาศพระบรมราชโองการในวันเสด็จขึ้นเสวยราชย์ว่า “เราจะปกครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ธรรมาธิปไตย หรือ คนที่ถือธรรมเป็นใหญ่ มีลักษณะ คือ

1. เป็นคนมีหลักการไม่เลื่อนลอย ไหลไปตามกระแส เอาความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ความเป็นไปตามเหตุผล และกฎกติกาเป็นเกณฑ์ตัดสิน
2. ใช้ปัญญาและพัฒนาปัญญาอยู่เสมอ เพื่อให้รู้เท่าทันข้อมูลความเป็นไปตามความเป็นจริงและเพื่อให้เข้าใจเข้าถึงหลักการความถูกต้องดีงามและเหตุผลในเรื่องนั้น ๆ เพื่อให้สามารถรักษาหลักการ ความจริง ความถูกต้องไว้ได้
3. มีความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ สัจจริงใจในการใช้ปัญญาพิจารณาการตัดสินใจ ไม่เอนเอียงไปด้วยอคติ
4. รักธรรม รักความจริงความถูกต้องดีงาม ทำอะไรก็จะมุ่งให้ศึกษาธรรมและเป็นไปตามธรรม มุ่งให้ได้ความจริง มุ่งให้เกิดความถูกต้องดีงาม จนข้ามพ้นความยึดถือในตัวไปได้ ให้ธรรมเป็นใหญ่เหนือเกียรติและศักดิ์ศรีของตนเอง และเพราะรักธรรม มุ่งให้เกิดความเป็นธรรมนั้น จึงเป็นคนที่ไม่พูดด้วยง่าย รับฟังข้อมูลและเหตุผล ไม่ถือมั่นในทิฐิ (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตฺโต., 2539)

หลักธรรมมาธิปไตยของชาวบ้าน ก็คือ รัฐธรรมนูญ หลักธรรมมาธิปไตยของศาสนา ก็คือ ศีล 5 ศีล 5 ข้อ พระพุทธเจ้าท่านสอนให้มนุษย์มีความรัก ความเมตตาปรานี เพราะขึ้นต้นท่านก็บอกว่า อย่าฆ่ากัน อย่าเบียดเบียนกัน อย่าข่มเหงกัน อย่ารังแกกัน อย่าอิจฉาริษยาอื่นกัน ผู้ใดมาเคารพศีล 5 เป็นหลักยึดในใจของตน บุคคลนั้นได้ชื่อว่า ถือธรรมเป็นใหญ่ เมื่อถือธรรมเป็นใหญ่ เราก็จะมีแต่ความรัก ความเคารพ ความเมตตาปรานี ศีล 5 เป็นมูลฐานให้เกิดการปกครองระบอบประชาธิปไตย หัวใจของประชาธิปไตยอยู่ที่การเคารพสิทธิมนุษยชน เมื่อใครมีศีล 5 ก็ได้ชื่อว่า เคารพทุกสิทธิในการดำรงชีพอยู่โดยเสรี สิทธิในการครอบครองสมบัติโดยเสรี สิทธิในการใช้ประโยชน์ในคุ้มครองของตนโดยเสรี และสิทธิอื่น ๆ บรรดาสิทธิในสังคม ถูกต้องตามกฎหมายบ้านเมืองและศีลธรรม เราก็ได้ยึดเอาธรรมอันเป็นหัวใจของเสรีภาพเสรีชน โดยมีเหตุผล มีกติกากฎ เราจะทำอะไรทุกอย่างต้องมียกติกากฎ

อำนาจเป็นใหญ่ที่ดีที่สุด คือ อำนาจที่เป็นธรรมหรือประกอบด้วยธรรม คือ ถือธรรมเป็นอำนาจ (Right is Might) ได้แก่ ธรรมาธิปไตย (ประยงค์ สุวรรณบุปผา, 2541)

ทั้งนี้ อธิปไตยทั้ง 3 ข้อ เป็นคนละเรื่องกับระบบการปกครอง ระวังอย่าเอาไปสับสนกัน อธิปไตยทั้ง 3 นั้น เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นข้อปฏิบัติอยู่ที่ตัวของทุก ๆ คน ที่แต่ละคนต้องปฏิบัติ แต่ละคนจะเป็นอัคราธิปไตยก็ได้ เป็นโลกาธิปไตยได้ และเป็นธรรมาธิปไตยได้ ไม่ว่าจะอยู่ในระบอบการปกครองไหนก็ตาม

อธิปไตย 3 ประการนี้ เป็นหลักธรรมในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของบุคคล เมื่อบุคคลคน ประกอบด้วยอธิปไตยที่ถูกต้องดีที่สุดในหลักทั้ง 3 แล้ว คือ มีธรรมาธิปไตยแล้ว เราจึงจะเอาคนที่ประกอบด้วยธรรมาธิปไตยแล้วนั้นไปดำเนินการกิจการต่าง ๆ ของส่วนรวมต่อไป เช่น ต้องการประชาธิปไตยก็ต้องให้แต่ละคนมีธรรมาธิปไตย คือ ต้องให้แต่ละคนเป็นธรรมาธิปไตยแล้วไปปกครองกัน การปกครองจึงจะเป็นประชาธิปไตยที่ดีและแท้จริง หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าในระบบประชาธิปไตย เรามีเสรีภาพที่จะปกครองตนเอง เมื่อต้องการประชาธิปไตยก็ต้องใช้เสรีภาพเพื่อปกครองตนเองให้ถูกต้องตามแบบประชาธิปไตยโดยทำตนให้เป็นธรรมาธิปไตย ข้อเสนอแนวการปกครองที่เรียกว่า “อธิปไตยในพระพุทธศาสนา” ซึ่งเป็นหลักการปกครองแบบธรรมาธิปไตยซึ่งเหมาะสมสำหรับผู้ปกครอง ผู้นำ หรือผู้บริหาร ในหลักการ ปกครอง 3 ประการ คือ อัคราธิปไตย ธรรมาธิปไตย และโลกาธิปไตย เพื่อใช้เป็นหลักของความดี ความถูกต้อง ความเสมอภาค ไม่แบ่งชนชั้นและยึดหลักความถูกต้องเป็นหลัก

สรุป

ดังนั้น ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย กำหนดลักษณะเด่นไว้ว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ได้แก่ 1) อำนาจอธิปไตยส่วนมากจะมาจากการเลือกตั้งของประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็นกลไกและเป็นเครื่องมือในการบริหารและการปกครองประเทศ 2) อำนาจอธิปไตย มีหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมาย โดยยึดตามอำนาจอธิปไตย มีหน้าที่นโยบายต่าง ๆ ไปใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ 3) อำนาจตุลาการ มีหน้าที่ในการตีความกฎหมายหรือตัดสินคดีความต่าง ๆ คือ ศาลและ

ผู้พิพากษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในศาล ทำหน้าที่ในนามรัฐหรือในนามพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ในประเทศที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สถาบันตุลาการต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมาย อย่างแท้จริงเพื่ออำนวยความสะดวกและความยุติธรรมให้แก่ประชาชน ผู้พิพากษาต้องเป็นอิสระ ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจ อิทธิพลของบุคคลหรือองค์กรใด ในรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ อำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นหัวใจหลักและเป็นพื้นฐานของการปกครองรูปแบบนี้ เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญในการไปพัฒนาประเทศไทยอย่างแท้จริงและไม่มี ความสลับซับซ้อน สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้โดยทันที ดังที่เรียกว่า “อธิปไตยในพระพุทธศาสนา” ซึ่งเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้ ซึ่งมีอยู่ 3 ทาง หรือที่เรียกว่าอธิปไตย 3 คือ 1) อัตตอธิปไตย คือ ถิอตน ถิอฐานะ ศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ ตลอดจนผลประโยชน์ของตนเป็นใหญ่ จะมีลักษณะ เป็นการปกครองโดยคนคนเดียว มีอำนาจเด็ดขาด เป็นเผด็จการ 2) โลกาธิปไตย คือ ความนิยมของโลกเป็นใหญ่ หวั่นไหวไปตามเสียงนินทาสรรเสริญ ถิอเอาเสียงชกจูง หรือเสียงนิยมของข้างมากของชาวโลก ในขณะนั้น ๆ เป็นประมาณ กล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า โลกาธิปไตย คือ พวกมากลากไป ซึ่งในขณะนี้เราจะเห็นได้มาก คนไม่เป็นตัวของตัวเอง คือ ไม่ได้พิจารณาใช้เหตุผลตัดสิน แต่เป็นไปตามที่คนข้างมากเขานิยม พวกมากในหมู่คณะของตนฮือฮากันไปอย่างไร กลัวเขาจะว่าตัวเองก็ว่าไปตามอย่างนั้น คำว่าโลก คือ ประชาชน หลักการการปกครองระบอบนี้ พัฒนาขึ้นมาขึ้นหนึ่ง เอาความคิดเห็นของประชาชนเป็นแนวในการปกครอง แต่มีข้อบกพร่องอยู่เหมือนกัน คือ หากประชาชนขาดคุณธรรม ก็จะร่วมกันคิดร่วมกันทำในทางไม่ถูกต้อง “แบบสามัคคีในหมู่โจร พวกมากลากไป” หรือ “เผด็จการทางสภา” ก็ได้ และ 3) ธรรมาธิปไตย คือ ถิอธรรม คือ ความจริง ความถูกต้อง ดังามเป็นใหญ่ ถิอตามความดังาม นั่นคือ การพิจารณาตัดสินด้วยสติปัญญา อาศัยสติปัญญาบริสุทธิ์ พิจารณาว่าอะไรเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สุดและดีที่ สุด นับได้ว่าธรรมาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองในอุดมคติ คือ ความถูกต้องชอบธรรมเป็นหลัก ในหัวข้อ “หลักอธิปไตยในพระพุทธศาสนา” ซึ่งเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้ ซึ่งมีอยู่ 3 ทาง หรือที่เรียกว่าอธิปไตย 3 คือ อัตตอธิปไตย โลกาธิปไตย และธรรมาธิปไตย ดังที่กล่าวมาทั้งหมดในบทความนี้ เมื่อนำหลักธรรมนี้ไปใช้ร่วมกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแล้ว ประเทศและประชาชนจะมีความสำนึกและตระหนักในความสำคัญของการปกครองระบบนี้ ความสุขและความเจริญจะบังเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงเน้นการปกครองแบบธรรมาธิปไตยในหลักการปกครอง 3 ประเภท คือ อัตตอธิปไตย ธรรมาธิปไตย และโลกาธิปไตย เพื่อใช้เป็นหลักของความดี ความถูกต้อง ความเสมอภาค ใช้เป็นหลักในการปกครอง เพื่อให้สังคมส่วนรวมมีความเป็นปกติสุข ไม่มีการแบ่งพรรค แบ่งพวก หรือชนชั้นวรรณะ สี ผิวดำชาติ วรรณะ มีความสมานฉันท์ และคุ้มครองสิทธิของบุคคลทั่วไปให้ได้รับความเป็นธรรม ความเสมอภาคทางสังคมเท่าเทียมกัน หลักการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนาจึงยึดหลักการปกครองสายกลาง อหิงสา ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน ยึดหลักความถูกต้องเป็นหลัก คือ หลักธรรมาธิปไตยนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- คำนึ่ง ชัยสุวรรณรักษ์ และธีระพล บุญสร้าง. (2546). ประชาธิปไตยในวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพมหานคร: หจก.วี เจ พรินต์.
- คุณ โทชน์. (2545). พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินต์เฮาส์.
- จักร พันธ์ชูเพชร. (2537). การเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพมหานคร: เวลด์เทรด ประเทศไทย.
- บุคอรียะมะ. (2522). ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประยงค์ สุวรรณบุปผา. (2541). รัฐปรัชญา แนวคิดตะวันออก-ตก. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส . พรินต์ เฮาส์.
- พรชัย เลื่อนฉวี. (2554). กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรตถิรธมฺโม). (2550). ทฤษฎีรัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก. พะเยา: หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ.
- พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตฺโต. (2539). สถานการณ์พระพุทธศาสนาในกระแสสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก.
- มานิตย์ จุมปา. (2550). วิพากษ์การปฏิรูปรัฐธรรมนูญไทย พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: วิพริ้น.
- สมศักดิ์ เกียวกิ่งแก้ว. (2552). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มิตรนราการพิมพ์.
- สุพจน์ บุญวิเศษ. (2537). หลักรัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ห.จ.ก. เอ็ม. ที. เพรส.
- Dawnapa K. & Yuttana P. (2022). Application of Sovereignty in Thai Society. *Journal of Modern Learning Development*, 7(4), 396-403.
- Heywood Andrew. (2009). Key Concepts in Politics. Retrieved June 27, 2024, from <https://nursing.mfu.ac.th/en/lrc/e-learning.html>

การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล*

SCHOOL ADMINISTRATORS ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF GOOD GOVERNANCE

นุชรี นุชนิล

Nutchree Nutchnil

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

Corresponding author E-mail: fasai2011_@hotmail.com

บทคัดย่อ

ธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาโดยเน้นหลักคุณธรรม ความถูกต้องและความยุติธรรม ซึ่งเป็นรากฐานในการสร้างความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมทุกฝ่าย หลักธรรมาภิบาลที่สำคัญ ได้แก่ การปฏิบัติตามหลักนิติธรรม การมีส่วนร่วม การมุ่งฉันทามติ การมีจิตสำนึกที่ดี ความรับผิดชอบ ความโปร่งใส และการตรวจสอบได้ เมื่อนำหลักการเหล่านี้มาใช้ จะช่วยให้การจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไปมีความเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม ผลจากการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล คือ การสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร และส่งเสริมความร่วมมือภายในองค์กร ทำให้บุคลากรมีความพึงพอใจในงานและมีศักยภาพเพิ่มขึ้น ส่งผลให้สถานศึกษามีความยั่งยืนและสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งนี้ ธรรมาภิบาลไม่เพียงแต่ส่งผลดีต่อการบริหารสถานศึกษา แต่ยังสะท้อนถึงภาพรวมของสังคมที่มีคุณธรรมและความโปร่งใส การนำธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา ไม่เพียงแต่จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน แต่ยังช่วยให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้อย่างเหมาะสม นำไปสู่การเติบโตและพัฒนาขององค์กรที่มีคุณภาพในอนาคต การมีธรรมาภิบาลยังส่งผลดีต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ โดยช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของรัฐและส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, หลักธรรมาภิบาล, หลักคุณธรรม

Abstract

Good governance is a vital approach for developing educational institutions, emphasizing principles of morality, correctness, and fairness. These principles serve as the foundation for creating transparency and encouraging the participation of all stakeholders. Key aspects of good governance include adherence to the rule of law, participation, consensus orientation, integrity, accountability, transparency, and the ability to be audited. When these principles are applied,

* Received October 14, 2024; Revised November 19, 2024; Accepted November 27, 2024

they support fair and effective management in academics, budgeting, personnel, and general administration, allowing the institution to adapt to technological and societal changes. The result of governance-based administration is a friendly work atmosphere and enhanced collaboration within the organization. This approach increases staff satisfaction and develops their potential, leading to sustainable institutions that can effectively respond to societal changes. Moreover, good governance encourages the efficient use of resources and optimizes inter-agency collaboration. In this regard, governance not only enhances school administration but also reflects a broader society rooted in ethics and transparency. Applying good governance in educational administration not only supports effective and sustainable operations but also enables institutions to respond appropriately to social changes, fostering future growth and quality development. Governance contributes to management efficiency by optimizing the use of state resources and promoting collaboration across various departments, resulting in the highest possible operational effectiveness.

Keywords: School Administrators, Good Governance, Principles of Virtue

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ ยกเว้น ข้อมูลด้านความมั่นคงและความลับราชการ พร้อมส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับอันตรายจากการทุจริต มีกลไกป้องกันการทุจริตในภาครัฐและเอกชน และส่งเสริมการรวมตัวของประชาชนในการต่อต้านการทุจริต (มาตรา 59) นอกจากนี้ รัฐต้องพัฒนาการบริหารราชการแผ่นดินตามหลักธรรมาภิบาล ส่งเสริมการทำงานที่โปร่งใส ซื่อสัตย์ และบริการประชาชนโดยไม่เลือกปฏิบัติ (มาตรา 63) รวมทั้งจัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมและกลไกป้องกันการทุจริตเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ (มาตรา 76) (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่มีความความผันผวน ไม่แน่นอน สลับซับซ้อน และคลุมเครือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีใครสามารถคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของเงื่อนไขต่าง ๆ ในการพัฒนาประเทศไทย ส่งผลให้สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ต้องเพิ่มศักยภาพ และความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองความต้องการของระบบที่เปลี่ยนแปลงไป แนวความคิดเรื่องธรรมาภิบาล หรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามคำเรียกใช้ตามภาษาไทย อันหมายถึง การจัดการบริหารสังคมที่ดีในทุก ๆ ด้านและทุก ๆ ระดับ รวมถึงการจัดระบบองค์กรและกลไกของคณะรัฐมนตรี ส่วนราชการ องค์กรของรัฐและรัฐบาล ที่ไม่ใช่ส่วนราชการ การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น องค์กรที่ไม่ใช่รัฐบาล (Independent Organization) องค์กรเอกชน ชมรมและสมาคมเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ นิติบุคคล ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม (Civil Society) (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2543) เป็นแนวคิดที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง ซึ่งในสมัยของ นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 63ง 10 สิงหาคม 2542 ในข้อที่ 4.2 ว่าในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้ 1) หลักนิติธรรม (The Rule of Law) ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้มีความทันสมัย อย่างเสมอภาค เป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับ สมาชิกในสังคมยินยอมพร้อมใจร่วมกันปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับนั้นด้วยความเต็มใจ 2) หลักคุณธรรม (Morality) ได้แก่ สภาพคุณงามความดี และความถูกต้องในการแสดงออกทั้งกาย วาจา ใจ ของบุคคลที่ยึดมั่นไว้เป็นหลัก

ในการประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัย ตลอดจนสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือสมาชิกของสังคม ถือปฏิบัติ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความอดทนขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย เป็นต้น 3) หลักความโปร่งใส (Principles of transparency) ได้แก่ การสร้างความเชื่อใจ ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ตลอดจนมีกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ช่วยให้งานของภาครัฐ และภาคเอกชนปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชัน 4) หลักความมีส่วนร่วม (Participation) ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจสำคัญ ๆ ของสังคม เช่น การทำประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ การแสดงความคิดเห็น การให้ข้อเสนอแนะ และอื่น ๆ 5) หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) ได้แก่ การรู้จักสิทธิและหน้าที่ มีความสำนึกต่อความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดถึงการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน 6) หลักความคุ้มค่า (Cost-effectiveness or Economy) ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม เป็นหลักการสำคัญที่มุ่งส่งเสริมความประหยัดในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รวมถึงการสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์และยั่งยืน (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ. ศ. 2542, 2542) ทั้งนี้ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีได้กำหนดกลยุทธ์ แนวทางปฏิบัติ และมาตรการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการสร้างธรรมาภิบาลและสังคมที่ดี โดยให้มีการปฏิรูปใน 3 ส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มาตรา 3/1 ได้กำหนดให้การบริหารราชการมุ่งประโยชน์สุขของประชาชน โดยต้องสร้างผลสัมฤทธิ์ที่มีประสิทธิภาพและคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ลดขั้นตอนและภาระที่ไม่จำเป็น กระจายภารกิจและทรัพยากรให้แก่ท้องถิ่น เพิ่มอำนาจตัดสินใจในท้องถิ่น และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรับผิดชอบ เปิดเผยข้อมูล ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานให้เหมาะสมตามภารกิจ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ยังได้ระบุแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลไว้เช่นกัน โดยมีนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การจัดการบริการสาธารณะ และการวางแผนพัฒนา 3) ส่งเสริมให้ประชาชนตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ทั้งในรูปแบบองค์กรวิชาชีพหรือรูปแบบอื่นตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หลักธรรมาภิบาลได้เริ่มใช้กันแพร่หลายในประเทศไทย หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งทำให้แนวคิดนี้กลายเป็นที่นิยมในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมจนถึงปัจจุบัน

ประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาทุจริตในการบริหารจัดการแม้จะมีความพยายามในการปรับปรุงระบบและพัฒนาให้เป็นธรรมาภิบาลมากขึ้น ข้อมูลจาก ดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ของ Transparency International ระบุว่าไทยได้คะแนน 36 ในปี 2565 ซึ่งจัดอยู่อันดับที่ 101 จากทั่วโลก คะแนนนี้สะท้อนถึงปัญหาการรับสินบน การใช้อำนาจในทางที่ผิด และการทุจริตที่ยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องการการแก้ไข แม้จะมีการปรับปรุงโครงสร้างและเทคโนโลยีเพื่อลดความเสี่ยงในภาครัฐและธุรกิจ แต่ยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมและการลงโทษที่มีประสิทธิภาพได้อย่างเต็มที่ สถานศึกษาเป็นสถานที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ทำให้มีคุณภาพ สามารถตอบสนองการพัฒนาประเทศได้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4)

พ.ศ. 2562 มาตรา 6 ได้ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ตลอดจนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา ยึดหลักว่า ทุกคน มีความสามารถที่จะเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ให้ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญสูงสุด ต้องส่งเสริมให้ ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติอย่างเต็มศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ดังนั้น การพัฒนาการศึกษาของชาติ จึงถือว่าเป็นภารกิจหลักในการพัฒนาคนอันเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน สามารถส่งเสริมคนให้เก่งและดี ส่งผลทำให้ความเจริญต่าง ๆ สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารงานภายในสถานศึกษาอีกประการหนึ่ง คือ สถานศึกษาจำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีความรู้ มีบทบาทในการบริหารงานอย่างอิสระ มีเทคนิค กลยุทธ์และความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานให้เกิดแรงบันดาลใจ มีขวัญกำลังใจในการทำงาน สร้างสัมพันธภาพที่ดี มีความสมัคปรองดองสามัคคีระหว่างกันและกันก็จะสามารถทำให้องค์กรนั้น ๆ ไปถึงเป้าหมายและความสำเร็จที่วางไว้ แต่ในทางตรงกันข้าม หากผู้บริหารขาดทักษะ ความรู้ความสามารถในการสร้างความพอใจให้แก่ผู้ร่วมงาน อาจมีผลทำให้การปฏิบัติงานนั้น ๆ ไม่ราบรื่นหรืออาจทำให้ผลการปฏิบัติงานนั้นลดน้อยถอยลงได้ การปฏิบัติตนตามหลักธรรมาภิบาล โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงบริหารด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์ คุณธรรม และจริยธรรมจะส่งผลให้ได้รับความเคารพ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือจากครูนักเรียน ผู้ปกครอง และคนในชุมชน จึงจะส่งผลให้การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นฐาน เป็นฟันเฟืองยึดเหนี่ยวซึ่งกันและกันอย่างมั่นคงตลอดไป

บทความวิชาการฉบับนี้ ผู้เขียนต้องการนำเสนอการบริหารสถานศึกษาโดยได้ยึดตามหลักคุณธรรมาภิบาล (School Administrators according to the principles of good governance) มาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา พัฒนาครู บุคลากร และนักเรียน ซึ่งสำคัญยิ่งสำหรับการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยเริ่มศึกษา 1) การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา 2) หลักธรรมาภิบาล และ 3) การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล

การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

1. ความหมายและความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา

การบริหารในภาษาอังกฤษมักใช้อยู่สองคำ คือ “Administration” และ “Management” ความแตกต่างของสองคำนี้ คือ “Administration” นิยมใช้ไปในทางการบริหารราชการ ส่วนคำว่า “Management” นิยมใช้ไปในทางบริหารธุรกิจ แต่สองคำนี้ก็อาจใช้แทนกันได้ ซึ่งหมายถึง การบริหารเช่นเดียวกัน นักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารหลายทัศนะแตกต่างกัน ดังนี้

การบริหาร (Administration หรือ Management) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) การใช้ทรัพยากรเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย หรือการบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการระดมและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้สามารถดำเนินงานจนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่องค์กรกำหนดไว้ (ประภาพรพรณ รักเลี้ยง, 2556) สอดคล้องกับระวีง เรื่องสังข์ กล่าวโดยสรุปว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมของบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยการใช้กระบวนการและทรัพยากรที่เหมาะสมตามที่องค์กรกำหนดไว้ ส่วนความหมายของการบริหารสถานศึกษานั้น (ระวีง เรื่องสังข์, 2565) สอดคล้อง สัมมา รณธัญ กล่าวไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ผู้บริหารดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ ที่มีความร่วมมือของผู้บริหาร และที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยมีการวางแผน การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมและการจัดการเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีความรู้ มีความสามารถ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ ของสถานศึกษา

(สัมมา ธรณิธย์, 2560) และสอดคล้องกับ ปรีดาพร คณทา และดารารัตน์ อินทร์คุ้ม กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาที่จะทำให้บุคลากรเกิดการรับรู้กระบวนการในการบริหารสถานศึกษา สร้างความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป จึงสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย ด้วยความร่วมมือของบุคคลโดยใช้ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ในการบริหารงาน 4 งาน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหาร งานทั่วไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพโดยมุ่งสู่ประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ การใช้ทรัพยากรโดยประหยัดที่สุดและประสิทธิผล (Effectiveness) คือ การบรรลุเป้าหมาย คือ ประโยชน์สูงสุด (ปรีดาพร คณทา และดารารัตน์ อินทร์คุ้ม, 2559)

2. ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้บัญญัติความหมาย ของ “ผู้บริหารสถานศึกษา” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่ง ทั้งของรัฐและเอกชน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้มีบทบาทที่ต่างกันออกไปไม่ว่าจะอยู่ในสำนัก หน่วยงาน หรือ ในโรงเรียนจะเปลี่ยนบทบาทไปตามสถานการณ์ สำหรับผู้บริหารโรงเรียนต้องทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ต้องคอยควบคุมดูแล และบริหารงานภายในโรงเรียนให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยใช้ความสามารถส่วนบุคคลบริหารงานที่จะสร้างบรรยากาศในการทำงานให้ทุกคนยอมรับศรัทธา ส่งผลให้ผู้ร่วมงานมีความมุ่งมั่นทำงานอย่างเต็มศักยภาพ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนจรัล เลิศจามิกร กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่มี หน้าที่ในการกำหนดทิศทางในการทำงาน วางแผน กำกับ ติดตาม และประเมินความสำเร็จของงานในสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (จรัล เลิศจามิกร, 2554) สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพ มีหน้าที่ในการกำหนดทิศทางของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามนโยบาย วัตถุประสงค์ ที่จะนำสถานศึกษาให้บรรลุความสำเร็จตามภารกิจ โดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด การบริหารสถานศึกษาโดยผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความสามารถในการกำหนดกลยุทธ์ต่าง ๆ ได้ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการทุก ๆ ด้านของมนุษย์ที่เป็นทรัพยากรสำคัญของชาติ และสามารถรับมือได้กับทุกสถานการณ์ของความเปลี่ยนแปลง เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาและพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

3. ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาและการบริหารการศึกษา

การบริหารจัดการสถานศึกษามีความสำคัญยิ่งต่อการเจริญเติบโตของประเทศชาติ และต่อการพัฒนาการทุก ๆ ด้านของมนุษย์ที่เป็นทรัพยากรสำคัญของชาติ เพราะการศึกษาของเยาวชนหรือคนในประเทศจะดีหรือล้มเหลวนั้น ต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ อย่างแท้จริง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจงานด้านการศึกษา เข้าใจผลกระทบของการศึกษาต่อความก้าวหน้าของประชาชนและประเทศชาติ จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างผันผวนในยุคปัจจุบัน ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ใฝ่รู้หน้าที่หลักของผู้บริหาร ที่จะต้องกำหนดแบบแผน และเทคนิคต่าง ๆ โดยนำทั้งศาสตร์และศิลป์ที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับองค์การมาใช้เพื่อทำให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ร่วมกันดำเนินการ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้รับการศึกษา ที่ถูกต้องและมีคุณภาพจากสถานศึกษา บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ของสถานศึกษานั้น ๆ สิ่งสำคัญ ที่จะขาดเสียไม่ได้ คือ ผู้บริหารต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และต้องพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยการจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นอกจากให้ความสำคัญด้านคุณภาพ ของผู้เรียน มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางการศึกษาแล้ว ยังต้องให้นักเรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีศักยภาพ จึงเกิดผลดีบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่สถานศึกษากำหนดไว้ ครูและบุคลากรทางการศึกษา

ต้องอบรมสั่งสอนผู้เรียนให้มีความรู้ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของชาติ สรุปได้ว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาและการบริหารการศึกษา คือ เป็นกระบวนการที่เป็นภารกิจหน้าที่หลักของผู้บริหารที่ต้องกำหนดแบบแผนและเทคนิคต่าง ๆ เป็นการบริหารจัดการของผู้มีความรู้ความสามารถ มีความเข้าใจในด้านการจัดการศึกษา ด้วยวิธีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ มีขั้นตอน มีกติกา และวิธีการดำเนินการ ที่สนับสนุนให้การดำเนินงาน บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

หลักธรรมาภิบาล

1. ความหมายของหลักธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล มาจากคำว่า “ธรรม” ซึ่งหมายความว่า คุณความดี ความยุติธรรม ความถูกต้อง และคำว่า “อภิบาล” หมายความว่า บำรุงรักษา, ปกครอง ดังนั้น ธรรมาภิบาล (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ตามศัพท์บัญญัติ ราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง วิธีการปกครองที่ดี (Good Governance) สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (มาตรา 6) ให้ความหมายว่า การบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี ได้แก่ การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังนี้ 1) เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน 2) เกิดผลสัมฤทธิ์ ต่อภารกิจภาครัฐ 3) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4) ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกิน ความจำเป็น 5) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ 6) ประชาชนได้รับการช่วยอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ 7) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) นอกจากนี้สถาบันพระปกเกล้า United Nation and Development Programmer (UNDP) ให้คำนิยามของธรรมาภิบาล ว่า หมายถึง การดำเนินงานของภาคการเมือง การบริหาร และภาคเศรษฐกิจที่จะจัดการกิจการของประเทศในทุกระดับ ประกอบด้วย กลไก กระบวนการและสถาบันต่าง ๆ ที่ประชาชนและกลุ่ม สามารถแสดงออก ซึ่งผลประโยชน์ปกป้องสิทธิของตนเองตามกฎหมาย และแสดงความคิดเห็น ที่แตกต่างกันบนหลักการของการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การส่งเสริมหลักนิติธรรม เพื่อให้มั่นใจ ว่าการจัดลำดับ ความสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ยืนอยู่บนความเห็นพ้องต้องกันทางสังคม และเสียง ของคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสได้รับการพิจารณาในการจัดสรร ทรัพยากรเพื่อการพัฒนา สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล หรือการบริหารจัดการที่ดี ทำหน้าที่เป็นกลไก เครื่องมือ และแนวทางการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันของภาค เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง บนพื้นฐานของคุณความดี ความยุติธรรม ความถูกต้อง และอภิบาล โดยเน้น ความจำเป็นของการสร้างความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง มีเสถียรภาพ มีโครงสร้างและกระบวนการการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

2. หลักการสำคัญและองค์ประกอบของธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล หรือเรียกว่า “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี” (Good Governance) ที่หมายถึง การปกครอง ที่เป็นธรรมธรรมาภิบาลจัดเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารงานและการปกครองในปัจจุบัน ประกอบไปด้วยหลักการ สำคัญหลายประการ แล้วแต่วัตถุประสงค์ขององค์กรที่นำมาใช้ หลักการที่มีผู้นำไปใช้เสมอ คือ การมีส่วนร่วมของ ประชาชน การมุ่งฉันทามติ การมีสำนึกรับผิดชอบ ความโปร่งใส การตอบสนอง ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ความเท่าเทียมกันและการคำนึงถึงคนทุกกลุ่มหรือพหุภาคีและการปฏิบัติตามหลักนิติธรรม หลักการต่าง ๆ ที่ อธิบายการมีธรรมาภิบาล และการนำไปประยุกต์ใช้ ธรรมาภิบาลอาจประกอบไปด้วยหลักการต่าง ๆ มากมายแล้วแต่ ผู้ที่จะนำเรื่องของธรรมาภิบาลไปใช้ และจะให้ความสำคัญกับเรื่องใดมากกว่ากัน ในบริบทของประเทศ บริบทของ หน่วยงาน หลักการใด จึงจะเหมาะสมที่สุด สามารถประสานประโยชน์และคลี่คลายปัญหาข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี และพัฒนาสังคมให้มีความยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการ ดังนี้

2.1 ด้านหลักนิติธรรม Rule of Laws หลักการสำคัญอันเป็นสาระสำคัญของ “หลักนิติธรรม” ประกอบด้วย 7 หลักการ คือ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง ความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษาหลัก “ไม่มีความผิด และไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” และ หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

2.2 หลักด้านหลักคุณธรรม Ethics ประกอบด้วย หลักการสำคัญ 3 หลักการ คือ หน่วยงานปลอดการทุจริต หน่วยงานปลอดจากการทำผิดวินัย และหน่วยงานปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณ องค์ประกอบของคุณธรรม หรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากคอร์รัปชัน หรือมีคอร์รัปชันน้อยลง ซึ่งการคอร์รัปชัน การฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือ corruption โดยรวม หมายถึง การทำให้เสียหาย การทำลาย หรือการละเมิดจริยธรรม ธรรมเนียมปฏิบัติและกฎหมาย สำหรับพิทักษ์ของคอร์รัปชันได้สร้างความเสียหายและความเดือดร้อน และเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลในทางลบต่อคุณธรรมของการบริหารจัดการอย่างร้ายแรง

2.3 หลักความโปร่งใส (Accountability) หลักความโปร่งใส หมายถึง ความโปร่งใส พอเทียบได้ว่ามีความหมาย ตรงข้าม หรือเกือบตรงข้าม กับการทุจริต คอร์รัปชัน โดยที่เรื่องทุจริต คอร์รัปชัน ให้ความหมายในเชิงลบ และความน่าสะพรึงกลัวที่แฝงอยู่ ความโปร่งใสเป็นคำศัพท์ที่ให้แง่บวกในเชิงบวก และให้ความสนใจในเชิงสงบสุข ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและเข้าใจง่าย และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องอย่างชัดเจน เพื่อเป็นสิริมงคลแก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานให้มีความโปร่งใส ขออัญเชิญพระราชกระแสรับสั่งในองค์พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรที่ได้ทรงมีพระราชกระแสรับสั่ง ได้แก่ ผู้ที่มีความสุจริต และบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้่น้อยก็ยอมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้ที่มีความรู้มาก แต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ

2.4 หลักการมีส่วนร่วม Participation การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการ ซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย และการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วย การแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และได้เป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม

2.5 หลักสำนึกรับผิดชอบ Accountability มีความหมายกว้างกว่าความสามารถในการตอบคำถามหรืออธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมได้เท่านั้น ยังรวมถึงความรับผิดชอบในผลงาน หรือปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งการตอบสนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ เป็นเรื่องของความพร้อมที่จะรับผิดชอบ ความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบได้ โดยในแง่ของการปฏิบัติถือว่า สำนึกรับผิดชอบเป็นคุณสมบัติหรือทักษะที่บุคคลพึงแสดงออกเพื่อเป็นเครื่องชี้ว่าได้ยอมรับในภาระกิจที่ได้รับมอบหมายและนำไปปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบ

2.6 หลักความคุ้มค่า (Cost-effectiveness or Economy) หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้บุคลากรมีความประหยัด ใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน (กรมการปกครอง, 2545)

การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล

การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการเป็นสิ่งจำเป็น และมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรทุกประเภทและทุกระดับ ทั้งนี้เพราะหลักธรรมาภิบาลเป็นการบริหารจัดการที่ดี ที่สร้างเป็นประโยชน์ และความเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองทั้งมวล (ธีระ รุญเจริญ, 2553)

เป็นหลักประกันความสำเร็จ การบริหารจัดการ ความสำคัญ และความจำเป็นในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล ทุกหน่วยงานและทุกองค์กรไม่สามารถปฏิเสธที่จะนำมาปฏิบัติได้ เพราะการบริหารจัดการที่ดี ได้นำมาซึ่ง การพัฒนาองค์กร และเป็นการทำงานที่มีระบบอย่างมีประสิทธิภาพ หากทุกหน่วยงานมีการนำหลักธรรมาภิบาล มาใช้ในการปฏิบัติงานแล้ว องค์กรนั้นจะไปสู่การพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และมีประสิทธิภาพ บทบาทหน้าที่ของ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีบทบาท คือ เป็นผู้นำการพัฒนาไปสู่เป้าหมาย เป็นผู้กระตุ้นและชักนำการใช้ กำลังคน พัฒนาทรัพยากร พัฒนาเป้าหมายใหม่ ๆ ของสถานศึกษาโดยร่วมมือและเกี่ยวข้องกับฝ่ายต่าง ๆ แสวงหา ทรัพยากรในการพัฒนาสถานศึกษา เป็นผู้นำที่มีบทบาทต่อการกำหนดทิศทาง นโยบาย และเป็นกลไกสำคัญที่ จะนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ มีความพร้อมในด้านคุณลักษณะที่โดดเด่น กล่าวคือ มีทักษะทางปัญญาสูง เป็นนักบริหารมืออาชีพ มีจิตเชิงสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดี และเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ มีความคาดหวังสูงที่มุ่งสร้าง ความสำเร็จของงาน ตลอดจน คุณธรรม จริยธรรมในการบริหารบุคลากรในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องมีความสามารถนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างเหมาะสม จะนำพา สถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มี บทบาทหน้าที่ ที่สำคัญในการบริหารจัดการศึกษาให้สำเร็จ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ก้าว ไกล มีทักษะความรู้ในด้านต่าง ๆ มีการบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง บริหารด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์ คุณธรรม และจริยธรรมจะส่งผลให้ได้รับความเคารพ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ จากครูนักเรียน ผู้ปกครองและคนในชุมชน การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลเป็นหลักประกันการบริหารเพื่อพัฒนา ระบบราชการให้เป็นองค์กรที่มีคุณภาพที่ดี มีสมรรถนะสูงอย่างต่อเนื่องตลอดมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน เห็นได้จาก กรอบการประเมินผลตามคำรับรองการปฏิบัติราชการของส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้องใน การใช้หลักธรรมาภิบาลในแต่ละปีนั้น องค์กรที่เป็นระบบราชการมีหลักคุณธรรม จริยธรรม และศักดิ์ศรีจะมีจุดเน้น การประเมินผลด้านคุณธรรม ด้านจริยธรรม ด้านธรรมาภิบาล โดยให้ความสำคัญเรื่องความโปร่งใสของการปฏิบัติ ราชการความมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างมาตรการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบใน ส่วนราชการ ดังนั้น ข้าราชการที่ดีต้องปฏิบัติตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์กรหลักที่สำคัญในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐาน มองเห็นความสำคัญของการปฏิรูปการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา จึงมีนโยบายเสริมสร้าง การบริหารงานตามหลักของธรรมาภิบาลในหน่วยงานสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากร ทางการศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ การดำเนินการการบริหารงาน เพื่อเกิดความตระหนักปรับปรุงระบบงานของ หน่วยงานทุกภาคส่วนให้มีประสิทธิภาพที่ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง จึงกำหนดให้ มีการกระจายอำนาจ การบริหารการจัดระบบการศึกษา ด้านวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ให้กับสถานศึกษา โดยตรง มุ่งให้หน่วยงานในสังกัดทุกระดับ บริหารราชการ บริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเพื่อให้เกิด ประโยชน์สุขแก่ประชาชนเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภาครัฐ อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิภาพอย่างคุ้มค่า ประชาชนทุก คนได้รับความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชน อีกทั้งได้กำหนดกลยุทธ์ในการบริหารจัดการศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาล ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการ รวมทั้งยังมีอำนาจใน การตัดสินใจในการบริหาร ดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษาที่ต้องยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักนิติธรรมใน การปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งความน่าเชื่อถือ รวมถึงการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ จนเป็นที่ยอมรับขององค์กร อีกทั้งยังสอดคล้องกับการปฏิรูประบบราชการ การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษาที่ทันต่อเหตุการณ์บ้านเมือง และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการ จึงจำเป็นอย่างยิ่ง

จากการที่รัฐกำหนดให้มีมาตรฐานด้านคุณธรรมจริยธรรมของข้าราชการมีการปรับเปลี่ยนบทบาท หน้าที่ ในการดำเนินการบริหารงานภาครัฐ ให้มีประสิทธิภาพมีการนำระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance) หรือ “ธรรมาภิบาล” มาเป็นแนวทางการดำเนินงานในภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และประชาชน สามารถอยู่ ร่วมกันอย่างมีความสุข ถือว่าเป็นกระบวนการแนวคิดใหม่ในการบริหารงานของภาครัฐที่เน้นให้ผู้บริหาร มีบทบาทบริหารงานในภาครัฐ ในฐานะที่เป็นผู้ให้บริการคุณภาพสูง ตามที่ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชนสนับสนุน ให้เกิดการบริหารโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) อันมีเป้าหมายของการจัดการศึกษา คือ ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยมีหลักการบริหารจัดการ คือ การนำหลักการบริหารจัดการที่ดี หรือ หลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ งานวิชาการ งาน งบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป ดังมีรายละเอียดแนวคิด ของหลักธรรมาภิบาลในแต่ละฝ่าย ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มุ่งให้ การกระจายอำนาจ ในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้อย่างอิสระ คล่องตัวรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งหลักความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง ในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้ง ปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพ นักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

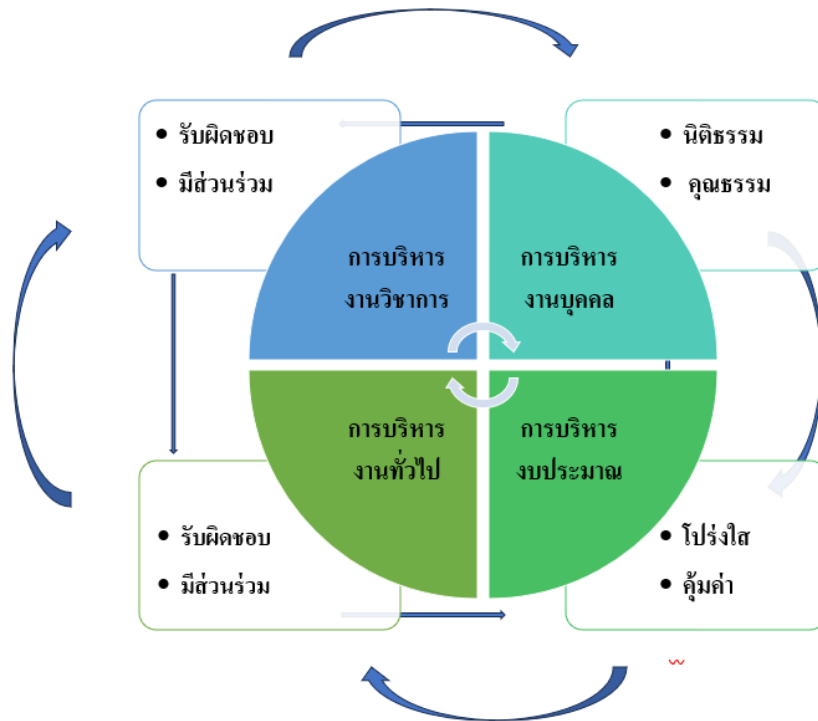
2. การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหาร จัดการ มีความคล่องตัว ยืดหยุ่นการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดทาลงรายละเอียดจากทรัพยากรของสถานศึกษารวมทั้งจัดหารายได้จากการบริการ มาใช้บริหารจัดการ โดยเน้นหลักความโปร่งใส ตรวจสอบได้ รับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า เพื่อผลประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้ เกิดคุณภาพต่อผู้เรียน

3. การบริหารงานบุคคล การบริหารบุคคลในสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษา สามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินงานด้านการบริหาร งานบุคคลให้เกิดความ คล่องตัว อิสระ ภายใต้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักนิติธรรม และด้าน หลักคุณธรรม ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ มีขวัญและ กำลังใจได้รับ การยกย่องเชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานทั่วไป เป็นการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร และบริหารงานอื่น ๆ ให้บรรลุตามมาตรฐานคุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษา ทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษา โดยให้ใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหาร และการจัดการของสถานศึกษาตาม หลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษามุ่งเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบต่อ และการมี ส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยแบ่งออกเป็นสี่ด้านหลัก ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ ซึ่งเน้นการกระจายอำนาจและ การพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชน การบริหารงานงบประมาณที่เน้นความคุ้มค่า

และการตรวจสอบได้ การบริหารงานบุคคลที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากร และการบริหารงานทั่วไปที่ประสานการใช้วัตรกรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา การบริหารในแนวทางนี้ไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา แต่ยังส่งเสริมบรรยากาศความร่วมมือในองค์กรเพื่อพัฒนาสังคมโดยรวม สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงการเชื่อมโยงการบริหาร

สรุป

การประยุกต์ใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการสถานศึกษานับว่าเป็นแนวทางที่สามารถช่วยยกระดับการพัฒนาสถานศึกษาและมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อองค์กร สถานศึกษาที่เน้นการบริหารจัดการที่ดีจะสร้างบรรยากาศแห่งความเชื่อมั่นในทุกภาคส่วน ทำให้บุคลากร นักเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมและรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของในสถาบันมากขึ้น หลักการของธรรมาภิบาล ประกอบไปด้วย หลักการ 6 ประการ ได้แก่ การปฏิบัติตามหลักนิติธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม การมุ่งฉันทามติ และจิตสำนึกที่ดี แนวทางเหล่านี้เป็นรากฐานในการสร้างการบริหารจัดการที่เป็นธรรม ลดปัญหาความไม่โปร่งใสและการทุจริตที่อาจเกิดขึ้น การเปิดเผยข้อมูลสำคัญให้กับทุกภาคส่วนจะช่วยสร้างความชัดเจนและทำให้บุคลากรตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้ หลักธรรมาภิบาลยังช่วยในการสร้างความสมดุลในองค์กรประกอบต่าง ๆ เช่น การจัดการงบประมาณ การพัฒนาบุคลากร และการสนับสนุนการทำงานของคณะครูและนักเรียน ในยุคปัจจุบันที่สังคมและเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษายังช่วยเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการที่ทันสมัย สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการปรับตัวและใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาศักยภาพด้านการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล เช่น การนำระบบดิจิทัลมาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนหรือการบริหารงบประมาณ ทำให้การดำเนินการในด้านต่าง ๆ มีความรวดเร็วและตรงประเด็นกับความต้องการของ

นักเรียนในปัจจุบัน ดังกล่าวแล้ว การพัฒนาให้ยั่งยืน จึงเป็นเป้าหมายที่สามารถบรรลุได้ด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การจัดสรรทรัพยากรในลักษณะที่ลดการสูญเปล่าและมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและนักเรียนอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว ส่งผลให้สังคมได้รับประโยชน์สูงสุด สรุปได้ว่า ธรรมนูญเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารสถานศึกษา และยังมีบทบาทในการสร้างความเชื่อมั่นในสังคมโดยผ่านความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วม การประยุกต์ใช้ธรรมนูญอย่างจริงจังในสถานศึกษาไม่เพียงแต่จะช่วยพัฒนาบุคลากรและนักเรียน แต่ยังเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับสังคมและนำไปสู่การเติบโตขององค์กรที่มีคุณภาพในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2545). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อสาธิตราชดิณแดน.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- จรัส เลิศจามิกร. (2554). กิจกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ในการปฏิบัติของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สุทรไพศาล. 49.
- ประภาพรณ รักเลี้ยง. (2556). หลักทฤษฎีปฏิบัติการบริหารการศึกษา. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.
- ปรีดาพร คนทา และดารารัตน์ อินทร์คุ้ม. (2559). ทูมมนุษย์กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แนวคิดใหม่. วารสาร นวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 1(1), 62-70.
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ. ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 63 ง หน้า 26-27 (10 ตุลาคม 2542).
- ระวิง เรืองสังข์. (2565). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 140 ก หน้า 16-19. (6 เมษายน 2560).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2556. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- สัมมา ธนินธ์. (2560). หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). แนวทางดำเนินงานของคณะกรรมการพื้นที่การศึกษา และ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2543). การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance) รายงานประจำปี 2541 - 2543. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์ลักษณ์.

การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู ตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา*

AN APPLICATION OF FIVE PRECEPTS PRINCIPLE IN LIFE QUALITY IMPROVEMENT OF HUYKU COMMUNITY, SAMNAKTAEW SU-DISTRICT, SADAO DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

พระมหาธนากร ธนปญโญ (เรืองช่วย)*, พระครูจิตตสุนทร, พระครูวิจิตรศีลาจาร, พระครูรัตนสุตากร

Phramaha Tanakon Thanapanyo (Ruengchuy)*, Phrakru Chittasunthon, Phrakru Wichitsilanchan, Phrakru Rattanasutakorn

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Master of Buddhism Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: novice.tanakon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู ตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาหลักศีล 5 ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู ในตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และนำเสนอในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การทำคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่เดิมให้ดียิ่งขึ้น ให้มีความเจริญก้าวหน้าประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องพัฒนาทั้งทางด้านกาย วาจา และจิตใจ เพื่อให้ดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม มีคุณธรรมสามารถพึ่งพาตนเอง และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สังคม ชุมชนต่อไป 2) ศีล 5 คือ ความปกติของธรรมชาติ เป็นข้อกำหนดการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา โดยบัญญัติขึ้นไว้สำหรับการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดภาวะปกติ อันได้แก่ 1) ปาณาติปาตา เวรมณี (การไม่ฆ่าสัตว์) 2) อทินนาทานา เวรมณี (การไม่ลักทรัพย์) 3) กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี (การไม่ประพฤติผิดในกาม) 4) มุสาวาทา เวรมณี (การไม่พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดเพ้อเจ้อ) 5) สุราเมรยมชชพมาทานา เวรมณี (การไม่ดื่มสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท) 3) การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู ตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา พบว่า หลักศีล 5 นั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก หากประชาชนบ้านห้วยคูมีศีลวัตรสมบูรณ์ ปัญหาการทะเลาะวิวาท การลักขโมย เรื่องชู้สาว การพูดโกหก และการดื่มสุราในชุมชนก็จะไม่เกิดขึ้น ส่งผลให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นไปอย่างเรียบร้อย ดีงาม และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

คำสำคัญ: การประยุกต์, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ศีล 5, ชุมชนบ้านห้วยคู จังหวัดสงขลา

Abstract

This academic paper aimed to study the concept of improving the quality of life of Huyku community, Samnaktaew Su-district, Sadao District, Songkhla Province, to investigate the principle 5 of Five Precepts in the Theravada Buddhist scriptures, and to apply the 5 precepts principle in

* Received September 14, 2024; Revised November 20, 2024; Accepted November 28, 2024

improving the quality of life of the Huayku community, Samnaktaew Su-district, Sadao District, Songkhla Province. It is a qualitative study and research results were presented in a descriptive form. Results were as follows: 1) Improving the quality of life is to make the existing excellent quality of life better to proceed and succeed. It is necessary to develop physically, verbally, and mentally in order to live properly with virtue, self-reliance and benefit to others, society, and community. 2) 5 Precepts are natural normalcy and a Buddhist practical requirements stipulated for the practice of normality, 1) Including Panatipata veramani (abstaining from killing animals), 2) Adinnadana veramani (abstaining stealing), 3) Kamesu micchacara veramani (abstaining committing sexual misconduct), 4) Musavada veramani (refrainng from telling a lie), and 5) Suramerayamajja-pamadatthana veramani (refraining from taking intoxication. 3) On the application of five receipts to improve the quality of life of the Ban Huayku community, Samnaktaeo Sub-district, Sadao District, Songkhla Province, it was found that the principle of 5 Precept is remarkably important. If people of Ban Huayku well follow the Five Precepts without violating, problems from quarrels, theft, and adultery, lying, and drinking in the community would not arise. As a result, the quality of life has been improved smoothly and that would be conducive to people's harmonious living.

Keywords: Application, Quality of Life Development, 5 Precepts, Huai Khu Community Songkhla Province

บทนำ

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางอาชญากรรม การทำลายล้าง ผลาญซึ่งกันและกัน การปล้นชิงทรัพย์สิน การทำความผิดทางเพศ การโกหกหลอกลวง และการเสพสิ่งเสพติดให้โทษ ดังเช่นที่ปรากฏเป็นข่าวทางสื่อสารมวลชนอยู่บ่อย ๆ ตลอดถึงปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจการเมืองการปกครอง (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2543) เมื่อว่าโดยสรุปแล้วแต่เป็นการประพาศติผิดในเรื่องการละเมิด (สำลี รักสุทธี, 2543) ศีล 5 ทั้งสิ้น เพราะคนยึดเอาประโยชน์ตนและพวกพ้องเป็นใหญ่ ไม่ใส่ใจผลกระทบต่อส่วนรวม ขาดความรับผิดชอบ เห็นผิดเป็นชอบ ในขณะที่สังคมเปลี่ยนไป ประกอบกับขาดความเข้าใจหลักศีลธรรม และไม่เห็นความสำคัญของศีลธรรม เพราะความโลภ โกรธ หลง เข้าครอบงำจิตใจ ความคิดอ่านและความประพฤติหลาย ๆ อย่าง ซึ่งแต่ก่อนถือว่าเป็นความชั่ว ความผิด ได้กลายเป็นสิ่งที่คนในสังคมยอมรับ แล้วพากันประพฤติปฏิบัติโดยไม่รู้สึกสะอิดสะเอียน จนทำให้เกิดปัญหาและทำให้วิถีชีวิตมีตมลงไป พวกเราชาวพุทธจะต้องร่วมกันแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจังต้องยึดหลักการให้มันคงที่จะไม่ทำสิ่งใด ๆ ที่ ชั่วที่เสื่อม ต้องกล้าบากบั่นที่จะทำแต่สิ่งที่เป็นความดีเป็นความถูกต้องและเป็นธรรม เพื่อให้ผลความ ประพฤติปฏิบัติชอบ บังเกิด เพิ่มพูนขึ้นและคำจุนส่วนรวมไว้มิให้เสื่อมทรุด หากให้กลับฟื้นคืนดีขึ้น (วศิน อินทสระ, 2548) ได้เป็นลำดับ

ในทางพระพุทธศาสนานั้น ศีล 5 ถือเป็นหลักธรรมง่าย ๆ ที่ผู้ใหญ่มักสอนลูกหลานให้ถือปฏิบัติกันเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ทราบมั้ว่า ศีล 5 นั้นมีมาตั้งแต่ก่อนพุทธกาล และผลของการรักษาศีล 5 คืออะไร พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายไว้ในคำ pancasila (ปัญจศีล เบญจศีล) ว่า ศีล 5 เป็นหลักธรรมประจำสังคมมนุษย์มนุษย์ (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550) มีมาก่อนพุทธกาล ในจักรวตติสูตรกล่าวถึงเรื่องพระเจ้าจักรพรรดิตรัสสอนประชาชนไว้ว่า ท่านทั้งหลายต้องไม่ฆ่าสัตว์ ต้องไม่ถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ ต้องไม่ประพฤติดผิดในกาม ต้องไม่พูดเท็จ และต้องไม่ดื่มน้ำเมา ครั้นมีผู้ประพฤติด

จากที่พระเจ้าจักรพรรดิสอน จึงมีการลงโทษด้วยวิธีจับแขวนไพล่หลังแล้วเอาเชือกเหนียวมัดอย่างมั่นคง โคนผมและประคอบมัดเท้าไว้เสียกร้าว แห่ประจานไปตามถนนและตรอกซอกซอย พาออกไปทางประตูด้านทิศใต้เมืองแล้วตัดศีรษะ ต่อมาเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลก พระองค์ทรงยอมรับเอาธรรมะ 5 ข้อนี้มาสอนอย่างแพร่หลาย เรียกว่า ศีล บ้าง สิกขาบท บ้าง แต่ในทางปฏิบัติ หมายถึง เจตนางดเว้นจากการทำผิด 5 ประการ คือ เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เจตนางดเว้นจากการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ เจตนางดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ เจตนางดเว้นจากสุราเมรัยและของมึนเมาอันเป็นเหตุให้ประมาทขาดสติสำหรับการดำเนินงานวิจัยขับเคลื่อนงานวิจัยดังกล่าวที่ผ่านมาของชุมชนบ้านห้วยคู ตำบลสำนักแก้ว ที่มีจำนวน 11,664 คน ได้มีส่วนในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ และพัฒนากระบวนการลดความขัดแย้งในระดับชุมชนได้อย่างมีนัยยะสำคัญ การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนด้วยกลไกของหมู่บ้านรักษาศีล 5 จึงเป็นพุทธวิธีที่สำคัญของการตอบสนองกระบวนการในแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม ตลอดจนการผลักดันให้องค์กรทางศาสนา สามารถเข้ามามีบทบาทในกระบวนการยกระดับคุณภาพชีวิตและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น สำหรับรูปแบบและการดำเนินงาน ตลอดระยะเวลาประมาณหลายปีที่ผ่านมา นั้น องค์กรทางพระพุทธศาสนาได้ปรับบทบาทเป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อนงานวิจัยดังกล่าว โดยให้ความสำคัญแบบองค์รวม กล่าวคือ สร้างความร่วมมือในชุมชน เป็นพื้นฐาน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้กระบวนการดำเนินงานเกิดจากภูมิปัญญาและการประยุกต์หลักพุทธธรรมพื้นฐานที่เหมาะสมกับการพัฒนาชุมชนนั้น ๆ เอง ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นที่ยอมรับทั้งจากหน่วยงานฝ่ายปกครองท้องถิ่นและประชาชน ด้วยปัจจัยที่ไม่มีการครอบงำทางความคิดจากองค์กรใด เฉพาะอีกทั้งความศรัทธาทางพระพุทธศาสนาในชุมชนท้องถิ่นนั้นยังเป็นกลไกทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยอยู่เช่นกัน

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว มีความสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู ตำบลสำนักแก้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู ศึกษาหลักศีล 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และเพื่อประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู ตำบลสำนักแก้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เมื่อนำศีล 5 มาใช้แล้วจะทำให้เกิดความสงบสุขในชุมชน ยึดถือในหลักธรรมและได้น้อมนำมาประพฤติปฏิบัติ แต่ก็เป็นธรรมดาของสังคมที่จะมีคนดีและคนไม่ดีอยู่ร่วมกัน มีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคลสำคัญ ๆ ในเรื่องพฤติกรรม และปัญหาของสังคมมีทั้งด้านที่ดีมีการพัฒนาและด้านที่ยังขาดการพัฒนา จึงทำให้มีปัญหาสังคม และเพื่อเป็นประโยชน์ในทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู ตำบลสำนักแก้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาหลักศีล 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู ตำบลสำนักแก้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการศึกษา 2 วิธี ได้แก่ การศึกษาเอกสาร (Documentary study) และการศึกษาภาคสนาม (Field study) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เชื่อถือได้ โดยสรุปเป็นขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร (Documentary study) จากแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ

คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 2) ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ 3) ศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field study)

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคคลสำคัญในชุมชน มีผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ตัวแทนครูโรงเรียน ตัวแทนประชาชน รวมทั้งหมด 20 ราย เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ เก็บข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และคัมภีร์อรรถกถา ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บข้อมูลได้จากหนังสือ ตำรา เอกสาร บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ 3) ข้อมูลภาคสนาม เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ประเด็นปัญหาเป็นตัวตั้ง แล้วหาคำตอบจากข้อมูลที่เก็บและรวบรวมไว้ เพื่อให้เป็นไปตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู ตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ซึ่งแนวความคิดการพัฒนา หมายถึง การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น คือ มีอาหารที่มีคุณค่ากิน มีสุขภาพดีขึ้นทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพจิต มีงานทำ เดินทางไปมาติดต่อสื่อสารกันได้ทางใดทางหนึ่ง มีชีวิตความเป็นอยู่ ครอบครัวยั่งยืน บ้าน และสิ่งแวดล้อม และยังได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึง การพัฒนาที่น่าจะส่งผลต่อคนส่วนใหญ่ใน 3 ลักษณะด้วยกัน คือ 1) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้า ซึ่งถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจก็เรียกว่า ความเจริญทางเศรษฐกิจ ถ้าเป็นด้านสังคมก็เป็นเรื่องของความมีเหตุผล ตลอดจนระบบและกลไกซึ่งเอื้ออำนวยให้สามารถใช้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจ และลดความขัดแย้งโดยสันติวิธี เรื่องความก้าวหน้านี้ได้กลายเป็นเรื่องที่ได้รับการเอาใจใส่กันมาก และมีคนส่วนหนึ่งเห็นว่า การพัฒนานั้น หมายถึง เรื่องของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างเดียว ซึ่งตามทัศนะของการพัฒนาโดยทั่วไปนั้นควร หมายถึง เรื่องความก้าวหน้าทางสังคมด้วย ไม่เฉพาะแต่ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเท่านั้น 2) การพัฒนา หมายถึง ความมั่นคง ถ้าในทางเศรษฐกิจเราต้องการให้ระบบเศรษฐกิจเป็นระบบที่มั่นคงมีเสถียรภาพ ไม่มีปัญหาเงินเฟ้อ เงินฝืด ในทางสังคมก็เช่นกันเราต้องการเห็นความมั่นคงทางสังคม เป็นสังคมที่สงบสุข สังคมที่สามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้โดยปราศจากความรุนแรง ความมั่นคงจึงเป็นเรื่องใหญ่และในการพัฒนายังต้องคิดถึงเรื่องนี้ด้วย และ 3) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้าและความมั่นคง การพัฒนายังควร หมายถึง ความเป็นธรรม อีกด้วย โดยเฉพาะความเป็นธรรมในลักษณะที่ว่าประชาชนทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม และได้รับผลตอบแทนจากการที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาตามควร ดังนั้น การพัฒนาที่เราต้องการจึงควรเป็นการพัฒนาในรูปแบบที่ช่วยสร้างความเป็นธรรมด้วยจากความหมายทั้งหมดสามารถ ส่วนการดำเนินชีวิต หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของบุคคล โดยที่ลักษณะของพฤติกรรมต่าง ๆ จะเป็นตัวบ่งบอกถึง รูปแบบในการดำเนินชีวิต แต่ละแบบพฤติกรรมในการเข้าสังคม ในการบริโภค ในการหาความบันเทิง การพักผ่อนหย่อนใจใช้เวลาว่าง และการแต่งตัว ล้วนเป็นส่วนประกอบของรูปแบบการดำเนินชีวิตรูปแบบการดำเนินชีวิตจะถูกดำเนินเป็น อุปนิสัยเป็นวิธีประจำที่กระทำสิ่งต่าง ๆ รูปแบบการดำเนินชีวิต หมายถึง ลักษณะของความเป็นอยู่ที่แสดงถึงการใช้เวลาของแต่ละคนอย่างไร การให้ความสนใจกับสภาพแวดล้อมรอบตัว ความคิดเห็นที่มีต่อตนเองและสิ่งรอบข้าง ได้แก่ 1) กิจกรรม หมายถึง การแสดงออกอย่างเด่นชัด เช่น การซื้อสินค้า หรือการพูดคุยกับเพื่อน การแสดงออกเหล่านี้จะสามารถสังเกตได้ แต่ก็เป็นเรื่องยากที่จะวัดถึงเหตุผลของการกระทำโดยตรง

2) ความสนใจ เป็นความสนใจในวัตถุประสงค์บางสถานการณ์ หรือบางเรื่อง ซึ่งหมายถึง ระดับความตื่นตัวที่เกิดขึ้นพร้อมกับความเอาใจใส่เป็นพิเศษหรือความเอาใจใส่แบบต่อเนื่อง 3) ความคิดเห็น เป็นคำตอบของแต่ละบุคคลในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้น ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นคำถามในลักษณะการตีความ

ศีล 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท หมายถึง ความปกติของธรรมชาติ เป็นข้อกำหนดการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท บัญญัติขึ้นไว้สำหรับการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดภาวะปกติ ได้แก่ 1) ปาณาติปาตา เวรมณี (การไม่ฆ่าสัตว์) 2) อทินนาทานา เวรมณี (การไม่ลักทรัพย์) 3) กาเมสุมิฉจจาจารา เวรมณี (การไม่ประพฤติดูผิดในกาม) 4) มุสาวาทา เวรมณี (การไม่พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดเพ้อเจ้อ) 5) สุราเมรยมชขปมาทภูฏานา เวรมณี (การไม่ดื่มสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท) นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะว่า หากประชาชนบ้านห้วยคูมีศีลสมบูรณ์ ประกอบไปด้วยศีลจาริยวัตรแล้ว ปัญหาการทะเลาะวิวาท การลักขโมย เรื่องชู้สาว การพูดโกหก และการดื่มสุรา ฉะนั้นเมื่อใดที่คนในชุมชนเป็นผู้ที่อยู่ในศีลควบคุมความปกติไว้ได้ เมื่อนั้นการดำเนินชีวิตที่ดีของชุมชนก็เกิดขึ้น ส่งผลในการดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างเรียบร้อย ดั่งงาม ส่วนหลักศีล 5 เป็นปัจจัยสำคัญของชุมชนบ้านห้วยคู เพราะว่า หากชุมชนกระทำความผิดทางวาจา สามารถสร้างความเสียหายต่อผู้ถูกรบกวนได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น ทำให้เกิดความเครียด วิตกกังวล ซึมเศร้า สูญเสียความมั่นใจในตนเอง และอาจนำไปสู่ปัญหาการขาดศีลข้ออื่น ๆ นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทำให้เกิดความขัดแย้ง แยกแยะ และสร้างความเสียหายต่อภาพลักษณ์ของชุมชน ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาความผิดทางจิตใจเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อความสงบสุขและความสามัคคีในชุมชน การแก้ไขปัญหาเหล่านี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การส่งเสริมการศึกษา การสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม

การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู ตำบลสำนักแก้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ซึ่งประกอบด้วย 1) การประยุกต์ 2) การพัฒนา 3) การดำเนินชีวิต 4) ศีล 5 มีรายละเอียด ดังนี้ 1) การประยุกต์ หมายถึง การปรับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าหาศาสตร์สมัยใหม่ โดยการใช้ศาสตร์สมัยใหม่เป็นตัวตั้งแล้วนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นส่วนเสริม เพื่อช่วย ให้เกิดความสมบูรณ์ด้วยมิติทางศีลธรรมในศาสนา ซึ่งใช้กับการศึกษาในรูปแบบธรรมประยุกต์ หรือที่เรียกว่า ธรรมวิทยาหรือธรรมโมโลยี คำว่า การประยุกต์ ศีล 5 ในที่นี้ จึงหมายถึง การปรับใช้ประโยชน์ในศีล 5 ซึ่งเป็นการปรับใช้หลักธรรมให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยศาสตร์สมัยใหม่เป็นสะพาน เพื่อจะช่วยให้หลักธรรมเป็นอภิลักขิตสมัย เพราะสามารถปรับเข้ากับวิถีชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน ได้ และเป็นการช่วยนำศีลธรรมให้กลับมาสู่โลกนี้ด้วย เมื่อใดที่มนุษย์รักษาศีล 5 ได้ครบถ้วน ความเป็นมนุษย์ก็มีความสมบูรณ์ มีกายเป็นปกติ มีวาจาเป็นปกติ และมีใจเป็นปกติ เมื่อใดประพฤติดูผิดศีล 5 ความเป็นมนุษย์ก็จะลดลงไปตามส่วน ศีล 5 จึงเป็นเครื่องวัดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ว่า จะมีมากน้อยเพียงใด และเป็นหลักมนุษยธรรม หรือหลักธรรมที่ปฏิบัติแล้วทำให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ การรักษาศีล 5 จึงเป็นปกติของมนุษย์ ซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำสุด หรือเป็นวินัยทางธรรม เบื้องต้น 5 ประการ ซึ่งจะควบคุมมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ศีล 5 นั้น เป็นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และเป็นหลักปฏิบัติของ ชาวพุทธและชาวโลกด้วย ซึ่งมนุษย์ในสมัยก่อนนั้นยังเป็นผู้มีความปกติดีอยู่ คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลัก ทรัพย์ ไม่ประพฤติดูผิดในกาม ไม่พูดเท็จ และไม่เสพของมึนเมา เมื่อต่อมาได้วิวัฒนาการขึ้นทั้งใน ด้านดีและด้านไม่ดี ซึ่งในปัจจุบันนี้สังคมมนุษย์ให้ความสำคัญวัตถุภายนอกมาก แต่ตรงกันข้าม ทางด้านจิตใจกับเสื่อมถอยลงจากศีลธรรมและคุณธรรมไปเรื่อย ๆ ผู้คนให้ความสำคัญกับวัตถุ ภายนอกที่เป็นทรัพย์สินเงินทอง ไม่ให้ความสำคัญทางด้านจิตใจ ด้วยเหตุนี้คนในสังคมปัจจุบัน จึงมีกิเลสครอบงำจิตใจ ทำให้เกิดความโลภ ความโกรธ ความหลง และประพฤติดูผิดในศีล 5 ซึ่งก่อให้เกิดการเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินกัน การจะมีความสุขในการอยู่ร่วมกันของชุมชนนั้น จะต้องประยุกต์หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู ตำบลสำนักแก้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู ตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ซึ่ง วิทยากร เชียงกูล ได้ให้แนวคิดการพัฒนาไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น คือ มีอาหารที่มีคุณค่ากิน มีสุขภาพดีขึ้นทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต มีงานทำ เดินทางไปมาติดต่อสื่อสารกันได้ ทางใดทางหนึ่ง มีชีวิตความเป็นอยู่ ครอบคลุม ครอบครัว เพื่อนบ้าน และสิ่งแวดล้อม (วิทยากร เชียงกูล, 2540) และ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของการพัฒนา ไว้ว่า การพัฒนาที่น่าจะส่งผลต่อคนส่วนใหญ่ ใน 3 ลักษณะด้วยกัน คือ 1) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้า ซึ่งถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจก็เรียกว่า ความเจริญทางเศรษฐกิจ ถ้าเป็นด้านสังคมก็เป็นเรื่องของความมีเหตุผล ตลอดจนระบบและกลไกซึ่งเอื้ออำนวยให้สามารถใช้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจ และลดความขัดแย้งโดยสันติวิธี เรื่องความก้าวหน้านี้ได้กลายเป็นเรื่องที่ได้รับ ความเอาใจใส่กันมาก และมีคนส่วนหนึ่งเห็นว่า การพัฒนานั้น หมายถึง เรื่องของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างเดียว ซึ่งตามทัศนะของการพัฒนาโดยทั่วไปนั้นควร หมายถึง เรื่องความก้าวหน้าทางสังคมด้วย ไม่เฉพาะแต่ ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเท่านั้น 2) การพัฒนา หมายถึง ความมั่นคง ถ้าในทางเศรษฐกิจเราต้องการให้ระบบ เศรษฐกิจเป็นระบบที่มั่นคงมีเสถียรภาพ ไม่มีปัญหาเงินเฟ้อ เงินฝืด ในทางสังคมก็เช่นกันเราต้องการเห็นความ มั่นคงทางสังคม เป็นสังคมที่สงบสุข สังคมที่สามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ โดยปราศจากความรุนแรง ความมั่นคงจึงเป็นเรื่องใหญ่และในการพัฒนายังต้องคิดถึงเรื่องนี้ด้วย 3) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้าและความมั่นคง การพัฒนายังควร หมายถึง ความเป็นธรรม อีกด้วย โดยเฉพาะความเป็น ธรรมในลักษณะที่ว่าประชาชนทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม และได้รับผลตอบแทนจากการที่มี ส่วนร่วมในการพัฒนาตามควร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2540) ดังนั้น และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ วิทยา เชียงกูล ที่กล่าวว่า การพัฒนาที่เราต้องการจึงควรเป็นการพัฒนาในรูปแบบที่ช่วยสร้างความเป็นธรรมด้วยจากความหมาย ทั้งหมดสามารถ (วิทยากร เชียงกูล, 2560) ส่วนการดำเนินชีวิต หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของบุคคล โดยที่ ลักษณะของพฤติกรรมต่าง ๆ จะเป็นตัวบ่งบอกถึง รูปแบบการดำเนินชีวิต แต่ละแบบพฤติกรรมในการเข้าสังคม ในการบริโภค ในการหาความบันเทิง การพักผ่อนหย่อนใจใช้เวลาว่าง และการแต่งตัว ล้วนเป็นส่วนประกอบของ รูปแบบการดำเนินชีวิตรูปแบบการดำเนินชีวิตจะถูกดำเนินเป็น อุปนิสัยเป็นวิธีประจำที่กระทำสิ่งต่าง ๆ รูปแบบ การดำเนินชีวิต หมายถึง ลักษณะของความเป็นอยู่ที่แสดงถึงการใช้เวลาของแต่ละคนว่าอย่างไร การให้ความสนใจ กับสภาพแวดล้อมรอบตัว ความคิดเห็นที่มีต่อตนเองและสิ่งรอบข้าง ได้แก่ 1) กิจกรรม หมายถึง การแสดงออก อย่างเด่นชัด เช่น การซื้อสินค้า หรือการพูดคุยกับเพื่อน การแสดงออกเหล่านี้จะสามารถสังเกตได้ แต่ก็เป็นเรื่อง ยากที่จะวัดถึงเหตุผลของการกระทำโดยตรง 2) ความสนใจ เป็นความสนใจในวัตถุประสงค์บางสถานการณ์ หรือ บางเรื่อง ซึ่งหมายถึง ระดับความตื่นตัวที่เกิดขึ้นพร้อมกับความเอาใจใส่เป็นพิเศษหรือความเอาใจใส่แบบต่อเนื่อง 3) ความคิดเห็น เป็นคำตอบของแต่ละบุคคลในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้น ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นคำถามใน ลักษณะการตีความ

ศีล 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ซึ่ง พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้กล่าวถึง ศีล 5 ไว้ว่า ศีล 5 มีความสำคัญเป็นอย่างมาก หากคนมีศีลสมบูรณ์ ประกอบไปด้วยศีลจารยวัตรแล้ว ปัญหา การทะเลาะวิวาท การลักขโมย เรื่องขู้สาว การพูดโกหก และการดื่มสุรา การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างเรียบร้อย ดังาม (พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2528) ส่วนหลักศีล 5 เป็นปัจจัยสำคัญของชุมชนบ้านห้วยคู เพราะว่าหาก ชุมชนกระทำความผิดทางวาจา สามารถสร้างความเสียหายต่อผู้ถูกกระทำได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น ทำให้ เกิดความเครียด วิตกกังวล ซึมเศร้า สูญเสียความมั่นใจในตนเอง และอาจนำไปสู่ปัญหาการขาดศีลข้ออื่น ๆ นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทำให้เกิดความขัดแย้ง แยกแยะ และสร้างความเสียหาย

ต่อภาพลักษณ์ของชุมชน ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาความผิดทางจิตใจเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อความสงบสุขและความสามัคคีในชุมชน การแก้ไขปัญหาเหล่านี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การส่งเสริมการศึกษา การสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม

การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู ตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา ยังมีปัญหามากมายที่เกิดขึ้นในชุมชนบรรยากาศความอบอุ่นโอบอ้อมอารีสมัครสามัคคีมีน้ำใจไมตรีต่อกันได้เริ่มหดหายไปอาจจะเกิดจากเหตุปัจจัยหลายอย่าง เช่น แก่ปัญหาความความผิดทางด้านกาย, ปัญหาความความผิดทางด้านวาจา, ปัญหาความความผิดทางด้านจิตใจ เป็นต้น จนทำให้คนในชุมชนเกิดความเห็นไม่ตรงกัน จนส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู และการอยู่ร่วมกันในชุมชน ซึ่งกำลังเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน จำเป็นต้องนำหลักศีล 5 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ซึ่งพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การประยุกต์ หมายถึง การปรับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าหาศาสตร์สมัยใหม่ โดยการใช้ศาสตร์สมัยใหม่เป็นตัวตั้งแล้วนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นส่วนเสริม เพื่อช่วยให้เกิดความสมบูรณ์ด้วยมิติทางศีลธรรมในศาสนา ซึ่งใช้กับการศึกษาในรูปแบบธรรมประยุกต์ หรือที่เรียกว่า ธรรมวิทยาหรือธรรมโมโลยี (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557) คำว่า การประยุกต์ศีล 5 ในที่นี้ จึงหมายถึง การปรับใช้ประโยชน์ในศีล 5 ซึ่ง เป็นการปรับใช้หลักธรรมให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยศาสตร์สมัยใหม่เป็นสะพาน เพื่อ จะช่วยให้หลักธรรมเป็นอภิปรัชญาไม่ล้าสมัย เพราะสามารถปรับเข้ากับวิถีชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน ได้ และเป็นการช่วยนำศีลธรรมให้กลับมาสู่โลกนี้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว) ที่ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อใดที่มนุษย์รักษาศีล 5 ได้ครบ ความเป็น มนุษย์ก็มีความสมบูรณ์ มีกายเป็นปกติ มีวาจาเป็นปกติ และมีใจเป็นปกติ เมื่อใดประพฤติดีศีล 5 ความเป็นมนุษย์ก็จะลดลงไปตามส่วน ศีล 5 จึงเป็นเครื่องวัดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ว่า จะมีมากน้อยเพียงใด และเป็นหลักมนุษยธรรม หรือหลักธรรมที่ปฏิบัติแล้วทำให้เป็นมนุษย์ ที่ สมบูรณ์ การรักษาศีล 5 จึงเป็นปกติของมนุษย์ ซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำสุด หรือเป็นวินัยทางธรรม เบื้องต้น 5 ประการ ซึ่งจะควบคุมมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข (พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว), 2540) ศีล 5 นั้น เป็นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และเป็นหลักปฏิบัติของ ชาวพุทธ และชาวโลกด้วย ซึ่งมนุษย์ในสมัยก่อนนั้นยังเป็นผู้มีความปกติดีอยู่ คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลัก ทรัพย์ ไม่ประพฤติดีในกาม ไม่พูดเท็จ และไม่เสพของมึนเมา เมื่อต่อมาได้วิวัฒนาการขึ้นทั้งใน ด้านดีและด้านไม่ดี ซึ่งในปัจจุบันนี้สังคมมนุษย์ให้ความสำคัญวัดดูภายนอกมาก แต่ตรงกันข้าม ทางด้านจิตใจกับเสื่อมถอยลงจากศีลธรรมและคุณธรรมไปเรื่อย ๆ ผู้คนให้ความสำคัญกับวัตถุ ภายนอกที่เป็นทรัพย์สินเงินทอง ไม่ให้ความสำคัญทางด้านจิตใจ ด้วยเหตุนี้คนในสังคมปัจจุบัน จึงมีกิเลสครอบงำจิตใจ ทำให้เกิดความโลภ ความโกรธ ความหลง และประพฤติดีในศีล 5 ซึ่งก่อให้เกิดการเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินกัน การจะมีความสุขในการอยู่ร่วมกันของชุมชนนั้น จะต้องประยุกต์หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู ตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา ทั้งนี้ หลักศีล 5 เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานในทางพระพุทธศาสนา เพื่อควบคุมความประพฤติทางกาย และวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงามมีความปกติสุข เห็นได้ว่า ศีล 5 นั้นเป็นเครื่องบ่งชี้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยสามารถแบ่งการประพฤติดีปฏิบัติได้เป็น 5 ข้อ คือ 1) ปาณาติปาตา เวรมณีเว้นจากปาณาติบาต คือ ไม่ทำลายชีวิต จับเอาสารว่า ความประพฤดิหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านชีวิตร่างกาย 2) อทินนาทานา เวรมณีเว้นจากอทินนาทาน คือ ไม่เอาของที่เรามีได้ให้หรือไม่ลักขโมย จับเอาสารว่า ความประพฤดิหรือดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านทรัพย์สินและ กรรมสิทธิ์ 3) กามะสุมิฉฉาจารา เวรมณีเว้นจากกามะสุมิฉฉาจาร คือ ไม่ประพฤติดีในกามทั้งหลาย จับเอาสารว่าความประพฤดิหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคู่ครอง บุคคลที่รักหวงแหน ไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจคู่ครอง

ของตน 4) มุสาวาทา เวมณีเว้นจากมุสาวาท คือ ไม่พูดเท็จ จับเอาสาระว่า ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจาเท็จโกหกหลอกลวงตดรองประโยชน์หรือ แกล้งทำลาย 5) สุราเมรยัมชปมาทฐฐานา เวมณีเว้นจากของเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่ง ความประมาท คือ ไม่เสพของมีนเมา จับเอาสาระว่า ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากความประมาทพลังพลาดมัวเมาเนื่องจากการใช้สิ่งเสพติดที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิมาน คมภิรปญโญ (ตริกมล) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ศีล 5 ในฐานะเป็น รากฐานของสันติภาพ” ผลการวิจัยพบว่า สันติภาพเป็นสภาวะที่ปราศจากความรุนแรง และเป็นสภาวะที่ปราศจากการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ ทั้งความรุนแรงต่อตนเองหรือผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม แนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพมีอยู่หลายประเภท นักการศาสนาจะมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับสันติภาพทางจิตที่ปราศจากความรุนแรง แต่นักเคลื่อนไหวทางสังคมมองว่าสันติภาพเป็นสภาวะที่ไม่ถูกกดขี่หรือเอารัดเอาเปรียบ ในขณะที่นักปฏิบัติการทางสังคมจะมองว่าสันติภาพเป็นสภาวะที่ไม่ใช้ความรุนแรงทั้ง ทางตรง ทางอ้อม ทางโครงสร้างและทางวัฒนธรรม การสร้างสันติภาพทำได้โดยการควบคุมกิเลส ภายในของแต่ละบุคคล การไม่ก่อความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม การควบคุมพฤติกรรมด้วยการใช้ ข้อกำหนดกฎเกณฑ์ทางสังคม การปรับโครงสร้างและค่านิยมเพื่อไม่ให้เอื้อหรือส่งเสริมการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ (พระวิมาน คมภิรปญโญ (ตริกมล), 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชัยณรงค์ วิทิต (รื่องมะรุต) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักศีล 5 เพื่อพัฒนากรรมของบุคคลในสังคม” ผลการวิจัยพบว่า ศีล 5 เป็นหลักมนุษยธรรม เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤติผิดในกาม การไม่พูดเท็จ และการไม่ดื่มสุราเมรัย ศีล เป็นที่ตั้งแห่งกุศลธรรมเป็นลักษณะ มีความปรกติทางกาย วาจาเป็นที่ตั้ง โดยมีองค์ประกอบของศีล 5 แต่ละข้อ คือ เจตนาเป็นความไม่กำลวงทางกาย และวาจาให้พ้นจาก ความชั่วทั้งปวง ย่อมมีความสงบสันติสุขในชีวิตปัจจุบัน และอนาคตเป็นอานิสงส์ และในตรงกันข้าม โทษของการละเมิดศีล เป็นเหตุให้ประมาทเป็นบ่อเกิดแห่งภัยเวรโดยประการต่าง ๆ ย่อมประสบทุกข์ ทั้งในปัจจุบัน และสัมปรายภพ บั่นทอนความก้าวหน้าความสำเร็จ และความสงบสันติสุขในการดำรงชีวิต พฤติกรรมของมนุษย์ เป็นผลอันเกิดจากปฏิกิริยาโดยอาศัยระบบต่าง ๆ ทางร่างกาย และ จิตใจ คือ ระบบประสาท กล้ามเนื้อ ระบบต่อม และสิ่งเร้าสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิด สภาวะจิตใจที่รับรู้ อารมณ์ จึงแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาทางกาย วาจา และใจ และแสดงพฤติกรรม ตอบสนองต่ออารมณ์นั้น ๆ ทั้งด้านที่ดี และในด้านที่ไม่ดี กล่าวคือ พฤติกรรมด้านที่ไม่ดี เป็นพฤติกรรม ที่แสดงออกมาต่อโลกภายนอกที่ประกอบด้วย การประพฤติผิดในศีล 5 มีการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤติผิดในกาม การพูดเท็จ การดื่มสุราเมรัย และขาดความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลในการตัดสินใจ (พระชัยณรงค์ วิทิต (รื่องมะรุต), 2554) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วงศกร เพิ่มผล ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศีล 5 มิติอารยธรรมสากล” ผลการวิจัยพบว่า มนุษย์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นสังคม มีความรักและความใคร่เป็นเรื่องธรรมดา แต่ความใคร่นั้นต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและศีลธรรม กฎหมายป้องปรามได้เฉพาะการละเมิดทางกาย แต่ศีลธรรมสามารถป้องปรามได้จากภายใน คือ จิตใจ โดยมีการส่งเสริมให้มีความเคารพกันระหว่างเพศ มีจิตสำนึกผิดชอบชั่วดี ฝึกฝนตนเองให้สามารถควบคุมเรื่องเพศได้ อันจะแสดงออกมาทางพฤติกรรม คือ มีความซื่อสัตย์กับคู่ครองของตนอันจะก่อให้เกิดเป็นความสงบสุข และความอบอุ่นภายในครอบครัวขึ้นได้ (วงศกร เพิ่มผล, 2555) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรภัทร ยอดแก้ว ได้ทำวิจัยเรื่อง “การถอดบทเรียนการดำเนินงานหมู่บ้านศีล 5 ของจังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการถอดบทเรียนการดำเนินงาน ได้แนวปฏิบัติที่ดี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำทั้งฝ่ายสงฆ์และผู้นำท้องถิ่น ด้านการประชาสัมพันธ์ที่ดี โดยใช้การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ ด้านการจัดกิจกรรมที่ดีซึ่งอาศัยทุนเดิมของชุมชนที่มีอยู่ และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในท้องถิ่น และด้านการส่งเสริมสนับสนุนที่ดีจากวัดซึ่งนำโดยพระสงฆ์และจากหน่วยงานภาครัฐทั้งในส่วนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม 2) การดำเนินงาน

หมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครปฐม มีรูปแบบการดำเนินงานเน้นการร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับผู้นำท้องถิ่นตั้งแต่ระดับจังหวัดจนถึงระดับหมู่บ้าน มีแผนการดำเนินงาน 3 ระยะ ตามแนวทางของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้แก่ ระยะเร่งด่วน ระยะปานกลาง และระยะยาว มีแนวทางการดำเนินงานในลักษณะคณะกรรมการทุกระดับและมีการมีกิจกรรม 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมหลัก ได้แก่ การสวดมนต์ปฏิบัติธรรมและกิจกรรมเสริม ได้แก่ กิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการปฏิบัติศีล 5 และการรณรงค์การรักษาศีล 5 กิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โดยมีหมู่บ้านที่มีผลการดำเนินงานโดดเด่น ซึ่งได้แก่ วัดวังตะกุ่ม อำเภอมือง และ วัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี (แพรรักษ์ ยอดแก้ว, 2557)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู ตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ได้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาว่า การพัฒนา หมายถึง การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น คือ มีอาหารที่มีคุณค่ากิน มีสุขภาพดีขึ้นทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต มีงานทำ เดินทางไปมาติดต่อสื่อสารกันได้ง่าย ทางใดทางหนึ่ง มีชีวิตความเป็นอยู่ ครอบครัวยุติธรรม และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่เราต้องการจึงควรเป็นการพัฒนาในรูปแบบที่ช่วยสร้างความเป็นธรรม ส่วนการดำเนินชีวิต หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของบุคคล โดยที่ลักษณะของพฤติกรรมต่าง ๆ จะเป็นตัวบ่งบอกถึง รูปแบบการดำเนินชีวิต แต่ละแบบพฤติกรรมในการเข้าสังคม ในการบริโภค ในการหาความบันเทิง การพักผ่อนหย่อนใจใช้เวลาว่าง และการแต่งตัว ล้วนเป็นส่วนประกอบของรูปแบบการดำเนินชีวิต ศีล 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท มีความสำคัญเป็นอย่างมาก หากคนมีศีลสมบูรณ์ ประกอบไปด้วยศีลจารีตวัตรแล้ว ปัญหาการทะเลาะวิวาท การลักขโมย เรื่องขู้สาว การพูดโกหก และการดื่มสุรา จะไม่เกิดขึ้น การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างเรียบร้อย ดั่งงาม ศีล 5 จึงเป็นปัจจัยสำคัญของชุมชนบ้านห้วยคู เพราะว่า หากชุมชนกระทำความผิดทางวาจา สามารถสร้างความเสียหายต่อผู้ถูกกระทำได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู ยังมีปัญหามากมายที่เกิดขึ้นในชุมชน บรรยาการความอบอุ่นโอ้อ้อมอารีสมัครสามัคคีมีน้ำใจไมตรีต่อกันได้เริ่มหดหายไปอาจเกิดจากเหตุปัจจัยหลายอย่าง เช่น แก่ปัญหาความความผิดทางด้านกาย, ปัญหาความความผิดทางด้านวาจา, ปัญหาความความผิดทางด้านจิตใจ เป็นต้น จนทำให้คนในชุมชนเกิดความเห็นไม่ตรงกัน ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยคู จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ภาครัฐควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการนำหลักศีล 5 ไปใช้การพัฒนาชุมชน เพราะสามารถส่งเสริมให้คนในชุมชนประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดถึงสามารถลดความขัดแย้งในชุมชน ได้เช่น เมื่อคนในชุมชนมีเมตตาต่อกันแล้วสิ่งที่ตาม คือ ความสามัคคีในหมู่คณะ ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเกิดความปรองดองสมานฉันท์แน่น 2) ควรพัฒนาส่งเสริมการนำหลักศีล 5 ไปประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบทั้งในระดับองค์กร ชุมชน สังคมและประเทศชาติ และ 3) ควรมีกิจกรรมสร้างองค์ความรู้และพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์และเครือข่ายร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนต้นแบบ อันจะทำให้กระบวนการทำงานขับเคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- แพรรักษ์ ยอดแก้ว. (2557). การถอดบทเรียนการดำเนินงานหมู่บ้านศีล 5 ของจังหวัดนครปฐม. ใน รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2550). หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2543). เศรษฐกิจการเมืองเพื่อชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช.

- พระชัยณรงค์ วิจิโต (ร้องมะรุต). (2554). การประยุกต์หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม. ใน
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2557). วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว). (2540). ศีล คุณค่าของความเป็นมนุษย์. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์ประติพจน์.
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2528). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวิมาน คมกัธปญฺโญ (ตรีภมฺล). (2555). การศึกษาวิเคราะห์ศีล 5 ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ. ใน
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
ราชบัณฑิตยสถาน. (2540). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: บริษัทนามมีบุ๊คส์
จำกัด.
- วงศ์กร เพิ่มผล. (2555). ศีล 5 มิติอารยธรรมสากล. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสน
ศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วศิน อินทสระ. (2548). พุทธจริยศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เมธทราย.
- วิทยากร เชียงกุล. (2540). การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย: บทวิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฉบับกระแส.
- วิทยากร เชียงกุล. (2560). การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อเสริมสร้างความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล
บ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ.
- ลำลี รักสุทธี. (2543). ศีล สดุดยอดวินัยของพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.

การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
เรื่อง “มัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาเพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู”
สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการท่องเที่ยว*
CONSTRUCTION OF LESSON PLANS FOR EXTRA-CURRICULUM ACTIVITIES ON
"LOCAL GUIDES IN SONGKHLA PROVINCE FOR MUTELU TOURISM"
FOR SECOND YEAR VOCATIONAL DIPLOMA STUDENTS PROGRAM IN TOURISM

จรีวรรณ เทียมตรี, จุไรศิริ ชูรักษ์*, โสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช

Jareewan Tiamtree, Jurasiri Choorak*, Sophon Chaiwatthanakunwanich

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Education, Songkhla Rajabhat University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: juraisiri.choo@skru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เรื่อง การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เรื่อง “มัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาเพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู” สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เรื่อง “มัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาเพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู” สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการท่องเที่ยว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จำนวน 4 แผน และ 2) ผลการตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ประกอบด้วย รูปแบบการสอน 2 รูปแบบ คือ 1) ขั้นตอนการสอนแบบซิปปา 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ทบทวนความรู้เดิม ขั้นที่ 2 แสวงหาความรู้ใหม่ ขั้นที่ 3 ศึกษาทำความเข้าใจความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ขั้นที่ 4 แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่มขั้นที่ 5 สรุปและจัดระเบียบความรู้ ขั้นที่ 6 แสดงผลงาน และขั้นที่ 7 ประยุกต์ใช้ความรู้ และ 2) การสอนรูปแบบของซิปปา 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นการรับรู้ ขั้นที่ 2 ขั้นการเตรียมความพร้อม ขั้นที่ 3 ขั้นการสนองตอบภายใต้การควบคุม ขั้นที่ 4 ขั้นการให้ลงมือกระทำจนกลายเป็นกลไกที่สามารถกระทำได้เอง ขั้นที่ 5 ขั้นการกระทำอย่างชำนาญ ขั้นที่ 6 ขั้นการปรับปรุงและประยุกต์ใช้ และขั้นที่ 7 ขั้นการคิดริเริ่ม และ 2) การหาคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92

คำสำคัญ: แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร, รูปแบบการสอนแบบซิปปา, รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของซิปปา, มัคคุเทศก์ท้องถิ่น, การท่องเที่ยวสายมูเตลู

* Received October 23, 2024; Revised November 21, 2024; Accepted November 28, 2024

Abstract

This article was a part of the research on the effects of extra-curricular activities on local tour guides of Songkhla province for Mutelu tourism for second-year vocational diploma students program in tourism. The purpose of this research was to construct lesson plans to develop extra-curricular activities on local tour guides of Songkhla province for Mutelu tourism for second-year vocational diploma students program in tourism. The research instruments were 1) 4 lesson plans using the CIPPA model and Simpson's practical skills teaching model for 20 hours and 2) An assessment form for the appropriateness of the lesson plans by an experts. The statistics used for data analysis were arithmetic mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.). The research results found that: 1) The CIPPA model consisted of the following steps: step 1: construction; step 2: interaction; step 3: physical Participation; step 4: process Learning; and step 5: application. Simpson's practical skills teaching model consisted of the following steps: step 1: perception; step 2: readiness; step 3: guided response; step 4: mechanism; step 5: complex overt response; step 6: adaptation; and step 7: origination and 2) The results of the quality assessment of the lesson plans by the experts revealed that the appropriateness of the lesson plans was at the highest level with the arithmetic mean of 4.92.

Keywords: Lesson Plan for Extra-Curricular Activities, Cippa Model, Simpson's Practical Skills Teaching Model, Local Guides, Mutelu Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวถือเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน เนื่องจากการท่องเที่ยวในแต่ละครั้งจำเป็นต้องมีมัคคุเทศก์ในการนำเที่ยว และเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เป็นหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2563 จึงเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พุทธศักราช 2551 และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เพื่อผลิตกำลังคนระดับฝีมือที่มีสมรรถนะวิชาชีพ มีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพอิสระได้ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พุทธศักราช 2551 มัคคุเทศก์ หมายความว่า ผู้ให้บริการเป็นปกติธุระในการนำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ โดยให้บริการเกี่ยวกับคำแนะนำและความรู้ด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว (พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์, 2551)

ในการเสริมทักษะการเป็นมัคคุเทศก์จึงต้องเน้นการปฏิบัติจริง การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมป์สัน ถือเป็นการสอนที่เสริมทักษะปฏิบัติได้ดี เนื่องจากทักษะเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกายของผู้เรียน ทักษะปฏิบัตินี้สามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝน ซึ่งหากได้รับการฝึกฝนที่ดีแล้ว จะเกิดความถูกต้อง ความคล่องแคล่ว ความเชี่ยวชาญชำนาญการ และความคงทน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน (ทิตินา เขมมณี, 2553) อีกทั้ง ในปัจจุบันศาสนาและการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ออก โดยนักท่องเที่ยวที่นับถือศาสนาและมีแรงจูงใจทางศาสนา หรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ซึ่งอุปทานมาจากแหล่งท่องเที่ยว สถานที่และเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น (Kreiner, G. & Wall, G., 2015) บางครั้งการกระทำของมนุษย์ส่วนใหญ่จึงออกมาในรูปแบบของการอ้อนวอน การร้องขอต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้ช่วยปัดเป่าสิ่งที่ไม่ดีของจากตนเอง ดังนั้นมนุษย์จึงแสวงหาสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อ (ประเมษฐ์ พิชญพันธ์เดชา, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง

มูลเหตุ: ความเชื่อกับการท่องเที่ยว ระบุว่า ความเชื่อกับการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับความเชื่อของบุคคลที่เชื่อมโยงให้เกิดแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว ส่งเสริมการพัฒนาสภาวะทางร่างกาย และจิตใจของผู้เดินทาง ตลอดจนกิจกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสถานที่นั้น ๆ รวมไปถึงการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเครื่องรางของขลังต่าง ๆ (อธิป จันทรสุริย์, 2563)

แม้ทักษะการเป็นมัคคุเทศก์จะเป็นทักษะหลัก ๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนสาขาวิชาการท่องเที่ยวแต่มีผู้เรียนจำนวนมากที่ประสบปัญหาในด้านของการนำเที่ยว จากการประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักทดสอบและประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (V-NET) ในปีการศึกษา 2565 ด้านสมรรถนะที่จำเป็นในการเข้าสู่อาชีพ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการท่องเที่ยว วิทยาลัยในจังหวัดสงขลา 3 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา ปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ยระดับสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 43.17 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 (วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา, 2565) วิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการหาดใหญ่ ปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ยสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 44.44 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 (วิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการหาดใหญ่, 2565) และวิทยาลัยเทคโนโลยีอุดมศึกษาพณิชยการ ในปีการศึกษา 2565 พบปัญหาและอุปสรรคการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา โควิด - 19 ที่เบาบางลง แต่มีประกาศจากต้นสังกัดโดยไม่บังคับการสอบ และใช้ความสมัครใจของนักเรียนนักศึกษา ทำให้วิทยาลัยไม่สามารถดำเนินการจัดสอบได้ตามสมภาวะการณ์ปกติ จึงไม่มีผู้เรียนเข้าทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (V-NET) ประจำปีการศึกษา 2565 (วิทยาลัยเทคโนโลยีอุดมศึกษาพณิชยการ, 2565)

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อที่จะช่วยให้นักศึกษานั้นเกิดความคิด และเห็นลำดับขั้นตอนได้อย่างชัดเจน ทำให้นักศึกษามีทักษะและความเข้าใจเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ท้องถิ่น จังหวัดสงขลา อีกทั้ง พัฒนาทักษะปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์ และจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาศักยภาพให้นักศึกษาตลอดจนพัฒนาอาชีพและสังคมของตน ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะการนำเที่ยวในฐานะมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เรื่อง “มัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาเพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู” สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งสร้างและหาคุณภาพแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่น จังหวัดสงขลา เพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามประเด็นต่อไปนี้

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 1 ท่าน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 ท่าน และ 3) ครูผู้สอนสาขาวิชาการท่องเที่ยว 1 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา จำนวน 4 แผน รวมเวลา 20 ชั่วโมง และ 2) แบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนการสร้าง โดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีหลักการ และแนวคิดที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสร้างหลักสูตร เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา เพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ศึกษาเนื้อหาและกำหนดวัตถุประสงค์สำหรับนำมาใช้ในเนื้อหา หลักสูตร เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่น จังหวัดสงขลา เพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู แนวทางการจัดกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอน รวมไปถึงวิธีการวัดและประเมินผล

1.3 ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา เพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู โดยประกอบด้วยเนื้อหาทั้งหมด 4 เรื่อง ได้แก่ 1) เริ่มต้นการเป็นมัคคุเทศก์ 2) ภูมิหลังของจังหวัดสงขลา 3) สถานที่ท่องเที่ยวสายมูเตลูในจังหวัดสงขลา และ 4) ทักษะปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

1.4 การสร้างแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผู้วิจัยกำหนดชั่วโมงที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา เพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู แบ่งออกเป็น 4 แผน โดยแบ่งเป็นทฤษฎี คือ 1) เริ่มต้นการเป็นมัคคุเทศก์ 2) ภูมิหลังของจังหวัดสงขลา 7 ชั่วโมง และปฏิบัติ คือ 3) สถานที่ท่องเที่ยวสายมูเตลูในจังหวัดสงขลา และ 4) ทักษะปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น 13 ชั่วโมง รวมเป็น 20 ชั่วโมง

1.5 เกณฑ์ในการประเมินเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับแบบลิเคิร์ต โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

คะแนนเฉลี่ย	แปลความหมาย
4.51 - 5.00	เหมาะสมมากที่สุด
3.51 - 4.50	เหมาะสมมาก
2.51 - 3.50	เหมาะสมปานกลาง
1.51 - 2.50	เหมาะสมน้อย
1.00 - 1.50	เหมาะสมน้อยที่สุด

1.6 การจัดพิมพ์แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา เพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู องค์ประกอบของแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ 1) จุดประสงค์การเรียนรู้ 2) เนื้อหาสาระ 3) สื่อการเรียนรู้ 4) กิจกรรมเสริมหลักสูตร 5) ชิ้นงาน/ภาระงาน 6) การวัดและประเมินผล 6.1) วิธีการ 6.2) เครื่องมือ 6.3) เกณฑ์การประเมิน และ 7) ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม

2. ขั้นตอนการหาคุณภาพของแบบประเมินที่มีความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ

นำแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สร้างขึ้น จำนวน 4 แผน แต่ละแผน ประกอบด้วย องค์ประกอบ ดังนี้ 1) จุดประสงค์การเรียนรู้ 2) เนื้อหาสาระ 3) สื่อการเรียนรู้ 4) กิจกรรมเสริมหลักสูตร 5) ชิ้นงาน/ภาระงาน 6) การวัดและประเมินผล 6.1) วิธีการ 6.2) เครื่องมือ 6.3) เกณฑ์การประเมิน และ 7) ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม จากนั้นผู้วิจัยนำแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ผลการพิจารณาได้ค่าความเหมาะสมเท่ากับ 4.92

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่น จังหวัดสงขลา โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา เพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู ประกอบด้วย 4 แผน ประกอบด้วย คือ แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ 1 เริ่มต้นการเป็นมัคคุเทศก์ แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ 2 ภูมิหลังของจังหวัดสงขลา แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ 3 สถานที่ท่องเที่ยวสายมูเตลูในจังหวัดสงขลา และแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ 4 ทักษะปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นใช้เวลา 20 ชั่วโมง องค์ประกอบของแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ 1) จุดประสงค์การเรียนรู้ 2) เนื้อหาสาระ 3) สื่อการเรียนรู้ 4) กิจกรรมเสริมหลักสูตร 5) ชิ้นงาน/ภาระงาน 6) การวัดและประเมินผล 6.1) วิธีการ 6.2) เครื่องมือ 6.3) เกณฑ์การประเมิน และ 7) ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม ประกอบด้วยรูปแบบการสอน 2 แบบ คือ

1.1 รูปแบบขั้นตอนการสอนแบบซิปปา โดยมีทั้งหมด 7 ขั้นตอน (ทฤษฎี) ดังนี้

ขั้น 1 ทบทวนความรู้เดิม เป็นขั้นตอนที่ครูทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียน เรื่อง การเป็นมัคคุเทศก์ และบทบาทของมัคคุเทศก์ เพื่อเชื่อมโยงไปยัง เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่น จังหวัดสงขลา

ขั้น 2 แสวงหาความรู้ใหม่ เป็นขั้นตอนที่ครูให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่น จังหวัดสงขลา ได้แก่ ภูมิหลังจังหวัดสงขลา และสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา

ขั้น 3 ศึกษาทำความเข้าใจความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม เป็นขั้นตอนที่ครูให้ผู้เรียนศึกษาความรู้ เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่น จังหวัดสงขลา และเชื่อมโยงกับความรู้เดิมเรื่อง การเป็นมัคคุเทศก์ และบทบาทของมัคคุเทศก์

ขั้น 4 แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม เป็นขั้นตอนที่ครูให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่น จังหวัดสงขลา

ขั้น 5 สรุปและจัดระเบียบความรู้ เป็นขั้นตอนที่ครูให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนรู้เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่น จังหวัดสงขลา โดยการให้ผู้เรียนสรุปประเด็นสำคัญ เขียนลงในกระดานสรุป โดยประกอบด้วยทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่แล้วนำมารวบรวมเรียบเรียงให้ได้ใจความสาระสำคัญครบถ้วน

ขั้น 6 แสดงผลงาน เป็นขั้นตอนที่ครูจัดให้ผู้เรียนแสดงผลงาน เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่น จังหวัดสงขลา ตามความรู้ความเข้าใจของตน

ขั้น 7 ประยุกต์ใช้ความรู้ เป็นขั้นตอนที่ครูให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปเนื้อหาสาระ เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่น จังหวัดสงขลา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้และปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์ในอนาคต

1.2 กระบวนการเรียนการสอนรูปแบบของซิมพ์สัน โดยมีทั้งหมด 7 ขั้นตอน (ปฏิบัติ) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการรับรู้ เป็นขั้นการให้ผู้เรียนรับรู้ในสิ่งที่จะทำ คือ การสาธิตการนำเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา โดยการให้ผู้เรียนสังเกต และกระทำอย่างตั้งใจ

ขั้นที่ 2 ขั้นการเตรียมความพร้อม เป็นขั้นการให้ผู้เรียนเตรียมความพร้อมทักษะปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์ โดยประกอบด้วย เนื้อหา ทักษะมัคคุเทศก์ ลำดับขั้นปฏิบัติการพูดทักษะปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์ คือ การพูดเปิดตัว ทักษะปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และการพูดปิดทัวร์

ขั้นที่ 3 ขั้นการสนองตอบภายใต้การควบคุม เป็นขั้นที่ให้โอกาสแก่ผู้เรียนทดลองนำเที่ยวในสถานการณ์จำลอง และกึ่งจำลอง โดยการปฏิบัติอยู่ภายใต้การควบคุม

ขั้นที่ 4 ขั้นการให้ลงมือกระทำจนกลายเป็นกลไกที่สามารถกระทำตัวเอง เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนพูดนำเที่ยว เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้มากขึ้น

ขั้นที่ 5 ขั้นการกระทำอย่างชำนาญ เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการพูดทักษะปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

ขั้นที่ 6 ขั้นการปรับปรุงและประยุกต์ใช้ เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนปรับปรุงทักษะ ลำดับทักษะปฏิบัติการ เป็นมัลลเทศก์ท้องถิ่นเองประกอบด้วย การพูดเปิดหัว ทักษะปฏิบัติการนำเที่ยว และการพูดปิดหัว

ขั้นที่ 7 ขั้นการคิดริเริ่ม เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะการเป็นมัลลเทศก์ท้องถิ่นได้ใน สถานการณ์จริง

2. การหาคุณภาพของแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ผลการพิจารณาได้ ค่าความเหมาะสมเท่ากับ 4.92 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรเรื่อง มัลลเทศก์ท้องถิ่น จังหวัดสงขลา เพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู โดยผู้เชี่ยวชาญ แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่ 1 - 4 (n = 3)

องค์ประกอบของ แผนกิจกรรมเสริมหลักสูตร	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3				
1. จุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5	15	5	0.00	มากที่สุด
2. เนื้อหาสาระ	5	5	5	15	5	0.00	มากที่สุด
3. สื่อการเรียนรู้	5	5	5	15	5	0.00	มากที่สุด
4. กิจกรรมการเสริมหลักสูตร	5	4	5	14	4.67	0.58	มากที่สุด
5. ชิ้นงาน/ภาระงาน	5	5	5	15	5	0.00	มากที่สุด
6. การวัดและประเมินผล							
6.1 วิธีการ	5	5	5	15	5	0.00	มากที่สุด
6.2 เครื่องมือ	5	5	5	15	5	0.00	มากที่สุด
6.3 เกณฑ์การประเมิน	5	5	5	15	5	0.00	มากที่สุด
7. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม	5	5	4	14	4.67	0.58	มากที่สุด
รวม	45	44	44	113	4.92	0.13	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ความเหมาะสมขององค์ประกอบของแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรเรื่อง มัลลเทศก์ท้องถิ่น จังหวัดสงขลา เพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู 7 ด้าน ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ สื่อการเรียนรู้ ชิ้นงาน/ภาระงาน และการวัดและประเมินผล โดยภาพรวมมีค่าความเหมาะสมอยู่ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมการเสริมหลักสูตร และระยะเวลาในการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67

ตารางที่ 2 แสดงสรุปผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรเรื่อง มัลลเทศก์ท้องถิ่น จังหวัดสงขลา เพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู

แผนกิจกรรมเสริมหลักสูตร	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. เริ่มต้นการเป็นมัลลเทศก์	4.92	0.13	เหมาะสมมากที่สุด
2. ภูมิหลังของจังหวัดสงขลา	4.92	0.13	เหมาะสมมากที่สุด
3. สถานที่ท่องเที่ยวสายมูเตลูในจังหวัดสงขลา	4.92	0.13	เหมาะสมมากที่สุด
4. ทักษะปฏิบัติการเป็นมัลลเทศก์ท้องถิ่น	4.92	0.13	เหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.92	0.13	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า แผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรเรื่อง มัลลเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา เพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู ทั้งหมด 4 แผน โดยทุกแผนมีค่าเฉลี่ยให้แต่ละแผนในระดับเดียวกัน กล่าวคือ มีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92 เมื่อจำแนกเป็นรายแผนในทุกแผนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

ผลการประเมินคุณภาพในแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา เพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เรื่อง “มัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาเพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู” สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการท่องเที่ยว จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่า แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่น จังหวัดสงขลา เพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู ประกอบด้วย 1) แผนที่ 1 เริ่มต้นการเป็นมัคคุเทศก์ 2) แผนที่ 2 ภูมิหลังของจังหวัดสงขลา และ 3) แผนที่ 3 สถานที่ท่องเที่ยวสายมูเตลูในจังหวัดสงขลา และแผนที่ 4 ทักษะปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้ของนักศึกษา กล่าวคือ แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีองค์ประกอบครบถ้วน คือ 1) จุดประสงค์การเรียนรู้ 2) เนื้อหาสาระสำคัญ 3) สื่อการเรียนรู้ 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) ชิ้นงาน/ภาระงาน 6) การวัดและประเมินผล และ 7) ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92 ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เนื่องจากแต่ละองค์ประกอบมีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกัน สอดคล้องกับการศึกษา ของเกสร สุวรรณบุรณ์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง แผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะกระบวนการทำงานและผลการเรียนรู้ วิชาเบเกอรี่เบื้องต้น โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติของซิมพ์สันสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 แผนกวิชาอาหารและโภชนาการ จำนวน 5 แผน เป็นทฤษฎี 5 ชั่วโมง ปฏิบัติ 20 ชั่วโมง รวมเวลา 25 ชั่วโมง โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นได้รับการตรวจสอบความถูกต้องความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 หมายถึง มีความเหมาะสมมากขึ้นไป (เกสร สุวรรณบุรณ์, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยไปใช้จากผลการวิจัย พบว่า แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา เพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เรื่อง “มัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาเพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู” สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการท่องเที่ยวผู้วิจัยต้องสร้างแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ครูสาขาวิชาการท่องเที่ยวนี้ควรนำแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมเสริมให้แก่วิชาเรียนเพื่อเพิ่มทักษะด้านการนำเที่ยวให้แก่ผู้เรียน และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป สำหรับแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เรื่อง มัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา เพื่อการท่องเที่ยวสายมูเตลู โดยครูผู้สอนสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมได้ในคาบว่างหรือคาบกิจกรรมของผู้เรียน ครูผู้สอนควรจัดให้มีกิจกรรมเสริมในด้านทักษะต่าง ๆ ให้แก่นักศึกษา เช่น ด้านการพูด ความกล้าแสดงออก การนำเที่ยว การฝึกจากสถานการณ์จำลองหรือสถานการณ์จริง เพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์ให้นักศึกษามากขึ้น ทั้งนี้ นอกจากจะจัดกิจกรรมสำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 (ปวส.) แล้วยังสามารถนำกิจกรรมนี้ไปใช้ได้กับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 3 (ปวช.) ได้อีกเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- เกสร สุวรรณบุรณ์. (2565). การพัฒนาทักษะกระบวนการทำงานและผลการเรียนรู้วิชาเบเกอรี่เบื้องต้นโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติของซิมพ์สันสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1. ใน รายงานการวิจัยในชั้นเรียน. วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี.
- ทิตนา แคมมณี. (2553). รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย. (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประเมษฐ์ พิชญ์พันธ์เดชา. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของเกาะฮองกงที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวไทย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการมรดกวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์. วิทยาลัยนวัตกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์. (2551). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 29 ก หน้า 27 (6 กุมภาพันธ์ 2551).
- วิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการหาดใหญ่. (2565). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (V-Net) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2565. ใน รายงานผลการประเมินตนเอง. วิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการหาดใหญ่.
- วิทยาลัยเทคโนโลยีอุดมศึกษาพณิชยการ. (2565). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (V-Net) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2565. ใน รายงานผลการประเมินตนเอง. วิทยาลัยเทคโนโลยีอุดมศึกษาพณิชยการ.
- วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา. (2565). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (V-Net) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2565. ใน รายงานผลการประเมินตนเอง. วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2563. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2567 จาก <https://bsq.vec.go.th>
- อธิป จันทรสุริย์. (2563). มูเตลู: ความเชื่อกับการท่องเที่ยว. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- Kreiner, G. & Wall, G. (2015). *Tourism and Religion: Spiritual Journeys and Their Consequences*. New York: Springer.

ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์:
กรณีศึกษาพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช*
A STUDY OF SANGHA ADMINISTRATION ON PUBLIC WELFARE :
A CASE STUDY OF BUDDHIST ECCLESIASTICAL OFFICERS
IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระปลัดวิริทธิ์พล อายุวาทโก (จินแก้วเปี่ยม)*, พระเมธีวชิราภิรต อริยธัมโม (ยศขุน)

Phrapalad Wiritpon Agewatthako (Jeenkaepiam)*, Phra Metheevachirapirat Ariyadhamo (Yodkhun)

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: wiritpon1982@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์ 2) เพื่อศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ 3) เพื่อวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 12 คน มีแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงทฤษฎี บุรณาการผลจากคำสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์ พบว่า บทบาทหน้าที่ทางสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ ได้แก่ บทบาทด้านการศึกษา ด้านการสาธารณสุข ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน ด้านการสงเคราะห์ทางจิต ด้านการพัฒนาท้องถิ่น และระเบียบมหาเถรสมาคม 4 ประการ ได้แก่ การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณะประโยชน์ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อื่นเป็นสาธารณะสมบัติ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป 2) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า งานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ดำเนินการช่วยเหลือทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย มีการฟื้นฟูสภาพจิตใจของพุทธศาสนิกชน เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต มีการวางแผนงานที่ดีและมีการแบ่งงานกระจายงานให้ทั่วถึง 3) การบริหารจัดการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พิจารณาเป็นหลักใหญ่ ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม ให้วัดเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนกับชุมชนมีแบบแผนที่ชัดเจน โดยนำหลัก “บวร” มาใช้รูปแบบในการสนับสนุน สาธารณะสมบัติมีการวางแผนงาน การบริหารจัดการที่ดีที่เกิดประโยชน์กับชุมชน

คำสำคัญ: การบริหารกิจการคณะสงฆ์, สาธารณะสงเคราะห์, พระสังฆาธิการ, จังหวัดนครศรีธรรมราช

Abstract

This research aims to 1) Study the concepts and theories on the administration of the Sangha in public welfare affairs, 2) Study the administration of the Sangha in public welfare affairs

* Received October 24, 2024; Revised November 23, 2024; Accepted November 30, 2024

by the Sangha leaders, and 3) Analyze the administration of the Sangha in public welfare affairs by the Sangha leaders in Nakhon Si Thammarat Province. This research is a qualitative research using in-depth interviews with 12 people using an interview form as a tool. The theoretical content analysis integrates the results from the interviews. The research results found that 1) The concepts and theories on the administration of the Sangha in public welfare affairs found that the social welfare roles of monks include the roles in education, public affairs, public mental development, mental welfare, local development, and the four regulations of the Sangha Supreme Council: running activities to help and support, helping and supporting others' activities for public benefit, helping and supporting public property, and helping and supporting the general public. 2) The public welfare administration of the Sangha in Nakhon Si Thammarat Province found that the public welfare work of the Sangha carried out various forms of material and mental assistance that did not violate the Dharma and Vinaya. It restored the mental state of Buddhists, was a model for living, had good work planning, and distributed work to cover all areas. 3) The public welfare administration of the Sangha in Nakhon Si Thammarat Province considered the main principles to benefit the community and society, to make the temple a center of learning, to promote community participation activities with a clear plan, by using the "Bor Wor" principle as a model for supporting public property, to have good work planning and management that benefits the community.

Keywords: Sangha Administration, Public Welfare, Sanghathikan, Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

วัด และพระสงฆ์มีอิทธิพลและบทบาทต่อวิถีชีวิตของประชาชนมาก เพราะวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางทางจิต ศีลธรรมและพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในอดีตพระสงฆ์เป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงในการให้ความรู้ และแนวทางปฏิบัติ อันเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนในชุมชน เป็นบ่อเกิดของศิลปวัฒนธรรมที่งดงาม และเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดบรรทัดฐานทางสังคมที่คอยควบคุมความประพฤติให้อยู่ในแนวคิดของหลักศีลธรรมและการปฏิบัติ ที่สำคัญวัดยังเป็นศูนย์กลางทางคติทางความเชื่อและความศรัทธาในหลาย ๆ เรื่อง เช่น การศึกษาของคนในสังคมและชุมชนให้กับพระภิกษุ สามเณร รวมถึงคฤหัสถ์ทั่วไป นอกจากนั้นยังเป็นสถานที่ประชุมการทำกิจอื่น ๆ ของคนในชุมชนอีกด้วย ในอดีตสังคมไทยมีการเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและวัดมีลักษณะที่เหนียวแน่นครอบคลุมทุกชั้นวรรณะ ตั้งแต่กษัตริย์จนถึงราษฎร ดูได้จากกรณีตัวอย่างการบวชเรียนในสมัยอดีต จนมีชนชั้นนำที่จบมาจากวัดมีจำนวนมากเข้ามาทำประโยชน์ให้กับสังคมอย่างมากมาย รวมถึงเป็นสถานที่สงเคราะห์และอนุเคราะห์แก่ประชาชนในชุมชนที่คอยให้ความรู้ปลูกฝังการพัฒนาคนไปป้อนให้กับสังคม วัดจึงมีบทบาทเป็นพื้นที่ทางสังคม และเป็นที่พักพิงอาศัยเป็นประโยชน์ต่อชุมชนเป็นอย่างมาก (พระมหาภุชญา นันทเพชร, 2540) วัดในพระพุทธศาสนามีความสำคัญรวมไปถึงวิถีชีวิตวัฒนธรรม และชุมชนไทยมีความผูกพัน ตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาโดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง และสัญลักษณ์ แห่งความเป็นอารยธรรมของสังคมไทย ซึ่งวัดในอดีตนอกเหนือจากจะเป็นสถานที่ในพระพุทธศาสนาแล้ว ยังเป็นสถานที่เรียนบาลี นักธรรม รวมถึงเป็นสถานที่แสดงวาทกรรมทางการเมืองการอภิปราย การไต่สวน รวมถึงเป็นสถานที่เลือกตั้งผู้นำทางท้องถิ่น และสถานที่ศึกษาแสดงทางศิลปวัฒนธรรมให้กับกุลบุตร และประชาชนทั่วไป จนกระทั่งเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานทางราชการอื่น ๆ (พระมหาทะนงชัย บุรณพิสุทธิ์, 2545)

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้ให้บทบาทพระสงฆ์ในการเข้าไปเผยแผ่ฟื้นฟูให้แก่ชาวชนบท เพื่อให้สังคมชนบทสามารถประสานการพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจให้สอดคล้องกลมกลืนกันเพื่อเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ ความพ้นทุกข์ได้อย่างหมดจด พระสงฆ์เป็นองค์ประกอบหลักของสถาบันพระพุทธศาสนา เพราะเป็นผู้ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ที่ทำให้พระพุทธศาสนาหยั่งรากฝังลึกลงในสังคมจนเป็นสถาบันสำคัญหนึ่งของสังคม การสาธารณสงเคราะห์ จึงเป็นการแสดงถึงบทบาทของพระภิกษุสงฆ์ไทย ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณสงเคราะห์ โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการดำเนินงาน เป็นไปด้วยความเอื้อเฟื้อต่อกันและกันทั้งสองฝ่าย คณะสงฆ์ต้องพิจารณาเห็นความสำคัญในการสงเคราะห์ช่วยเหลือชุมชน การสาธารณสงเคราะห์เป็นการแสดงบทบาทของภิกษุสงฆ์ ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณสงเคราะห์ โดยมีภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เพราะภิกษุสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวยปัจจัยที่ได้รับบริจาคมภิกษุสงฆ์ก็ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศลและช่วยเหลือบุคคล ผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาสดังกล่าวแล้ว การสาธารณสงเคราะห์เป็นงานการจัดให้มีการสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายก ทายิกาของวัด หรือประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้าน และบ้านอยู่ได้ ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อน ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็เป็นหน้าที่ทางวัด จะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย มีการฟื้นฟูสภาพจิตใจของพุทธศาสนิกชน เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต วัดและคณะสงฆ์ต้องมีการวางแผนงานที่ดีและมีการแบ่งงานกระจายงานในด้านการพัฒนาจิตใจให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ สร้างแนวดำเนินการในงานสาธารณสงเคราะห์ วัดมีการสร้างกิจกรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับชุมชนในงานพัฒนาจิตใจ และจัดอย่างต่อเนื่องมีแบบแผนที่ชัดเจนและมั่นคง มีการสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือ 3 ฝ่าย (บ้าน-วัด-รัฐ) (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3), 2560)

งานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ก็เช่นเดียวกัน คือ ประสพกับปัญหาดังที่กล่าวมา ดังนั้น ศาสนาจึงเป็นองค์กรที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมคณะสงฆ์หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามาร่วมแก้ปัญหาตามขอบเขตของพระวินัยและตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พระสงฆ์มีบทบาทและเป็นผู้มีส่วนต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดในสังคมไทยในเวลานี้ โดยให้การสงเคราะห์แก่ประชาชน ทั้งด้านจิตใจและวัตถุ ตลอดจนในด้านต่าง ๆ เพราะกระแสสังคมและความต้องการพ้นจากความทุกข์ยากของคนในสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์นี้ ล้วนแต่มีความต้องการ และตั้งความหวังไว้กับสถาบันสงฆ์ที่จะมาช่วยเหลือเยียวยาสังคมรูปแบบของงานสาธารณสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา และมีความหมายกว้างมาก ทั้งนี้ หมายถึง การสงเคราะห์ทางวัตถุและการสงเคราะห์ทางจิตใจ (พุทธทาสภิกขุ, 2537) ดังนั้น งานสาธารณสงเคราะห์ไม่จำเป็นต้องมีความหมายเพียงให้การช่วยเหลือแก่ใครเสมอไป สิ่งใดเป็นการกระทำที่ดีขึ้น ก็ถือเป็นการสงเคราะห์ในความหมายของพระพุทธศาสนาด้วย นอกจากนั้นพระพุทธร่องค์ยังทรงให้หลักการสงเคราะห์แก่ผู้อื่นไว้ ดังนี้ 1) พุทธศาสนามีหลักคติเตือนการสงเคราะห์ชนิดที่ยิ่งทำไปก็ยิ่งทำให้ผู้รับการสงเคราะห์ยิ่งจมดิ่งทางวิญญูณ ลงไป 2) ต้องระงับการสงเคราะห์ในลักษณะที่ไม่ทำให้เขาอ่อนแอลงไป 3) การสงเคราะห์ที่ดี ในที่สุดจะทำให้เกิดนิสัยอยากจะช่วยผู้อื่นขึ้นมา ไม่ทำให้เขาเกิดนิสัยที่รอการช่วยเหลือจากผู้อื่นและการสาธารณสงเคราะห์ในเขตการปกครองของตนให้ดำเนินไปด้วยดี การสาธารณสงเคราะห์ เป็นกิจกรรมการทำงานช่วยเหลือชาวบ้านหรือคนส่วนมากหรือคนทั่วไป หน้าที่ของเจ้าอาวาสตามมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ข้อ 4 บัญญัติไว้ว่า “ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล” (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, 2505) ความหมายของข้อนี้คือ ให้วัดกับบ้านต่างถ้อยที่ถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน ชาวบ้านช่วยกันทำนุบำรุงวัด บางคนถึงจะยากจนหาเข้ากินคำ

อาศัยกระท่อมที่ชำรุดทรุดโทรมเป็นที่พำนักอาศัย แต่ด้วยแรงศรัทธามีเงินเพียงเล็กน้อยก็บริจาคสมทบสร้างกุฏิวิหาร ถาวรวัตถุในวัดเพื่อความผาสุกของพระทางวัดจึงมีหน้าที่ต้องอำนวยความสะดวกแก่ชาวบ้านบ้าง ในทางที่ขอบนับว่าเป็นงานด้านการสาธารณะสงเคราะห์โดยตรง

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่องการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์: กรณีศึกษาพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้ทราบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์พระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช และเป็นข้อมูลในการวางแผน และพัฒนาระบบการงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ เพราะรูปแบบในการพัฒนางานสาธารณะสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย ถือว่าเป็นงานสำคัญอันเป็นหัวใจหลักต่อความมั่นคงต่อสถาบันพระพุทธศาสนา และมีความเห็นว่าสถาบันสงฆ์ไทยควรมีการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ให้เหมาะสมดีงามและมีประสิทธิภาพ และสามารถปรากฏผลเป็นรูปธรรมแบบ เข้าถึง เข้าใจ และปฏิบัติได้ทั้งในสภาวะการณ์สังคมไทยทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์
2. เพื่อศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์: กรณีศึกษาพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์: กรณีศึกษาพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาประเด็นที่เกี่ยวกับ “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์: กรณีศึกษาพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช” โดยรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร (Documenty Investigation) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์ จาก หนังสือ ตำรา สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ งานวิจัย บทความทางวิชาการ คำอธิบายของนักการศาสนา ผู้รู้ อาจารย์ นิตยสาร รวมทั้งอินเทอร์เน็ตที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 ราย โดยเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือและตรวจคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างเป็นกรอบของแบบสัมภาษณ์ 2) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์ 3) นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจ เพื่อให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เรียนเชิญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ มีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความครอบคลุมตามขอบข่ายของเนื้อหา และวัตถุประสงค์ 5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ และ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ มีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์ มาปรับปรุงแก้ไข พร้อมด้วยแนบงานวิจัยในบทที่ 1 - 3 เข้าสู่กระบวนการสอบ 3 บท และจากนั้นขอรับพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมด ตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ 2) นัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ 3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก, การบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ และบันทึกภาพถ่ายขณะให้สัมภาษณ์ 4) นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยวิธีการ ดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์ การจดบันทึก มาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย 4) วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์เชิงทฤษฎี เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเปรียบเทียบข้อค้นพบ สังเคราะห์ และบูรณาการผลที่ได้รับจากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัย

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์

พบว่า งานสาธารณะสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวข้องกับการที่พระสงฆ์ให้ความสำคัญ ให้ความสำคัญประชาชนในชุมชนและสังคม โดยมีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นผู้นำ ที่สำคัญ และเป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ บทบาทหน้าที่ทางสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ ประกอบด้วย 1) บทบาทด้านการศึกษา พระเป็นผู้สอนและอบรมเยาวชนให้รู้หนังสือ ให้เป็นผู้มีศีลธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม อนุเคราะห์การจัดตั้งโรงเรียนสอนเด็กก่อนวัยเรียน ชักชวนชาวบ้านให้สนับสนุน ด้วยทุนการศึกษาและอุปกรณ์การเรียน 2) บทบาทด้านการสาธารณสุข พระสงฆ์ในอดีตและปัจจุบันให้การรักษาพยาบาล แก่ชาวบ้านในทุกระดับความเจ็บป่วย โรคบางโรคหายด้วยแรงศรัทธาที่ผู้ป่วยมีต่อพระ 3) บทบาทด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน พระสงฆ์ให้ธรรมทางแก่ประชาชน จิตใจ ที่พัฒนาแล้วจะไม่วุ่นวาย เข้าใจความหมายของ ธรรมย่อมคุ้มครอง ผู้ประพฤติธรรม นอกจากนี้ การสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ก็สามารถช่วยให้เกิดสุขสงบทางจิตใจได้มาก 4) บทบาทด้านการสงเคราะห์ทางจิต ด้านนี้พระสงฆ์มีบทบาทมีส่วนช่วยสุขภาพจิตของประชาชนได้มาก งานสังคมสงเคราะห์ที่พระสงฆ์จะทำได้โดยตรง คือ งานสงเคราะห์ ทางจิตใจได้มาก 5) บทบาทด้านการพัฒนาท้องถิ่น ในชนบทพระสงฆ์มีบทบาทในฐานะผู้นำด้านการเสนอความคิดริเริ่ม และระดมความร่วมมือของชาวบ้านในการพัฒนาต่าง ๆ การสาธารณสุขสงเคราะห์ เป็นกิจกรรมการทำงานช่วยเหลือชาวบ้านหรือคนส่วนมากหรือคนทั่วไป หน้าที่ของเจ้าอาวาสตามมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ข้อ 4 บัญญัติไว้ว่า “ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล” ความหมายของข้อนี้ คือ ให้วัดกับบ้านต่างถ้อยที่ถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน ชาวบ้านช่วยกันทำนุบำรุงวัด บางคนถึงจะยากจนหาเช่ากินค่า อาศัยกระท่อมที่ชำรุดทรุดโทรมเป็นที่พำนักอาศัย แต่ด้วยแรงศรัทธามีเงินเพียงเล็กน้อยก็บริจาคสมทบสร้างกุฏิ วิหาร ถาวรวัตถุในวัดเพื่อความผาสุกของพระทางวัดจึงมีหน้าที่ต้องอำนวยความสะดวกแก่ชาวบ้านบ้าง ในทางที่ขอบันว่าเป็นงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์โดยตรง และความสำคัญของภารกิจด้านนี้ว่า การสาธารณสุขสงเคราะห์เป็นการแสดงบทบาทของภิกษุสงฆ์ ในด้านสังคมสงเคราะห์ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณสุขสงเคราะห์ ดังที่กำหนดไว้ในอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคม ข้อหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์” (ม.15 ตรี) และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง ได้กำหนดไว้ว่า “วิธีดำเนินการสาธารณสุข และการสาธารณสุขสงเคราะห์ ให้เป็นไปตามที่

กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม” การสาธารณสงเคราะห์ แยกโดยลักษณะที่ควรจะเป็นมี 4 คือ 1) การดำเนินการกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

2. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์: กรณีศึกษาพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช

พบว่า วัดและคณะสงฆ์ต้องมีการวางแผนงานที่ดีและมีการแบ่งงาน กระจายงานในด้านการพัฒนาจิตใจให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ สร้างแนวดำเนินการในงานสาธารณสงเคราะห์ วัดมีการสร้างกิจกรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับชุมชนในงานพัฒนาจิตใจ และจัดอย่างต่อเนื่องมีแบบแผนที่ชัดเจนและมั่นคง การสร้างแนวดำเนินการในงานสาธารณสงเคราะห์ต้องจัดหางบประมาณและทุนในการงานอย่างเพียงพอเหมาะสม และต้องร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของเอกชนเพื่อจะได้ร่วมมือกันทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สร้างแนวดำเนินการในงานสาธารณสงเคราะห์คณะสงฆ์ต้องให้ความสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุน และต้องมีประสานงานร่วมมือ เป็นเครือข่ายเดียวกัน เพื่อการทำงานจะได้มีทิศทางเดียวกัน การสร้างแนวดำเนินการในงานสาธารณสงเคราะห์ตลอดจนวัดพัฒนาส่งเสริมบุคลากรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงานและรองรับการปฏิบัติงานในอนาคตเป็นจำนวนมาก ที่สำคัญควรทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกัน มีเครือข่ายร่วมมือกัน โดยการใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เต็มศักยภาพ สร้างแนวดำเนินการในการเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงานในการที่จะร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าในทุกด้าน เช่น การสร้างแนวดำเนินการช่วยกันพัฒนาท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับภูมิปัญญาของตนโดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยกันปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนมีศีลธรรม ซึ่งจะเป็รากฐานในการพัฒนาด้านอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ จัดตั้งกองทุนสงเคราะห์การศึกษาขึ้นเพื่อสนับสนุน มอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ และส่งเสริมทุนการศึกษาต่อเนื่องให้กับเด็กเยาวชนที่ไปศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ การเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติของชาติ ที่ชุมชนได้ก่อสร้างขึ้นมาเป็นรูปธรรม ตั้งแต่การสร้างวัด โรงเรียน โรงพยาบาล ถนน ประปาหมู่บ้าน พิพิธภัณฑ์ สามารถให้ความร่วมมือโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นตัวแทนประสานงานและสานต่อการแก้ไขปัญหาให้ต่อเนื่องในฐานะที่มีส่วนร่วมในชุมชน ผลิตภัณฑ์ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีใจรักที่ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ จัดให้มีบรรยากาศเข้ากับประชาชน ไม่สร้างค่านิยมใหม่ ๆ ให้คณะสงฆ์และประชาชนได้ดำเนินชีวิตในทางที่เหมาะสมเหมือนกันมีการจัดตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนโดยการจัดตั้งคณะทำงานและวางแผนการจัดตั้งโครงสร้างในการช่วยเหลือประชาชน จัดวัดเหมาะสมในการช่วยเหลือประชาชน คือ เนื่องจากเป็นสถานที่ที่สงบสุขร่มเย็น มีการประสานกับหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้วทั้งทางภาครัฐและภาคเอกชนสาธารณะ เช่น การสร้างโรงพยาบาล การสร้างถนน การสร้างศาลา การสร้างอาคารเรียน การสร้างสถานีตำรวจ มีการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในทางศาสนา เช่น แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา จุดประสงค์ในการทำบุญหรือการทา ความดี จัดวัดให้สะอาด ร่มเย็น สงบ เป็นสถานที่พร้อมในการอบรมศีลธรรมประชาชนทั่วไปที่เข้ามารับการอบรม

3. ผลการวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์: กรณีศึกษาพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช

การดำเนินการกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ในด้านการดำเนินการกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลนั้น ควรพิจารณาเป็นหลักใหญ่ ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมโดยกว้าง โดยการวางระบบเพื่อเกื้อกูล มีระบบคัดกรองการสร้างระบบต่าง ๆ ให้เกิดความโปร่งใส และควรหาทุนทรัพย์หรือทรัพยากรต่าง ๆ ตลอดจนเสียสละด้านสถานที่ภายในวัด คณะสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ควรเข้ามาพบกับประชาชนในเชิงรุกโดยเข้ามาช่วยเหลือประชาชนให้ความรู้เรื่องธรรมะ

พื้นฐานในการดำเนินชีวิต การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เป็นการปฏิบัติงานโดยมุ่งเน้นประชาชนที่ยากจน ให้การศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสเป็นสำคัญ และต้องเน้นที่ไม่สามารถช่วยเหลือดูแลตัวเองได้แล้วก็ขาดที่พึ่งพิง ไร้ญาติขาดมิตร จะต้องให้ความช่วยเหลือเป็นอันดับแรกและประสานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการต่อไปโดยวัดจะเป็นผู้สนับสนุนอีกหนึ่งทาง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่องานสาธารณสงเคราะห์และประชาชนในชุมชนนั้น ๆ

การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณะประโยชน์ พบว่า ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณะประโยชน์ ควรคำนึงถึงสาธารณะประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักควรมีการจัดตั้งวางระบบมีการส่งเสริมสนับสนุนให้เขตพื้นที่ของวัดเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ คณะสงฆ์ต้องจัดทำงบประมาณและทุนในการดำเนินงานอย่างเพียงพอเหมาะสม และต้องร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของเอกชน มีการสร้างกิจกรรมและส่งเสริมการมีส่วนกับชุมชนและควรจัดอย่างต่อเนื่องมีแบบแผนที่ชัดเจน มั่นคง ยั่งยืน โดยเจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับจะต้องสร้างความเข้าใจ สร้างความสมานฉันท์เพื่อความสอดคล้องในเชิงปฏิบัติของทั้งทางวัดและบ้าน หรือจะต้องนำหลัก “บวร” มาใช้

การเกื้อกูลสาธารณะสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณะสมบัติ พบว่า รูปแบบในการสนับสนุนสถานที่อันเป็นสาธารณะสมบัติ วัดมีส่วนร่วมสนับสนุนอุปถัมภ์ในการอำนวยความสะดวกสร้างสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดประโยชน์กับประชาชนในชุมชนซึ่งถือได้ว่าการเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณะสมบัติ เป็นศูนย์ประสานงานร่วมมือกันเพื่อการทำงานจะได้มีทิศทางเดียวกัน มีการติดตามประเมินผลเป็นต้นแบบในการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณะสมบัติของวัดให้เกิดประโยชน์สร้างความสงบสุขให้กับชุมชน คณะพระสังฆาธิการทุกระดับจะต้องสร้างกระบวนการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณะสมบัติของวัดให้ชุมชนได้เข้าถึงสาธารณูปโภคและอุปโภคต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานของประชาชน

การเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ พบว่า คณะสงฆ์ควรนำเสนอรูปแบบต่าง ๆ ให้หลากหลายแต่ที่สำคัญในการสงเคราะห์ประชาชนควรพิจารณาตามความเป็นจริงและถูกต้องมีระบบตรวจสอบของวัดของชุมชนของหน่วยงานภาครัฐของหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อที่จะการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนนั้นเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ คณะสงฆ์จะต้องปรับบทบาทของตนเองใหม่ เป็นพระสงฆ์สมัยใหม่ด้วยการศึกษา ค้นคว้าหลักวิชาการต่าง ๆ ที่จำเป็นในการบริหารกิจการคณะสงฆ์แต่ไม่ละเลยธรรมวินัยที่ดั่งงามของตน ต้องมีการวางแผนงาน การบริหารจัดการที่ดี และมีการแบ่งงานกระจายงานมีการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงแก่ประชาชน เป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณพระสงฆ์จะต้องทำหน้าที่ด้านช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป โดยแนะนำชี้ทางผิดชี้ทางถูกให้กับญาติโยมผู้ยังขาดปัญญา ทำให้เกิดความพร้อมเพรียง สัมผัสสามัคคีกัน และทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์: กรณีศึกษาพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยนำประเด็นสำคัญและนำเสนออภิปรายผลได้ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์

พบว่า งานสาธารณะสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวข้องกับการที่พระสงฆ์ให้ความสำคัญ ให้ความสำคัญสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและสังคม โดยมีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นผู้นำ ที่สำคัญ และเป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ บทบาทหน้าที่ทางสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ ประกอบด้วย 1) บทบาทด้านการศึกษา พระเป็นผู้สอนและอบรมเยาวชนให้รู้หนังสือ ให้เป็นผู้มีศีลธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม อนุเคราะห์การจัดตั้งโรงเรียนสอนเด็กก่อนวัยเรียนชักชวนชาวบ้านให้สนับสนุน ด้วยทุนการศึกษาและอุปกรณ์

การเรียนรู้ 2) บทบาทด้านการสาธารณสุข พระสงฆ์ในอดีตและปัจจุบันให้การรักษาพยาบาล แก่ชาวบ้านในทุก ระดับความเจ็บป่วย โรคบางโรคหายด้วยแรงศรัทธาที่ผู้ป่วยมีต่อพระ 3) บทบาทด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน พระสงฆ์ให้ธรรมทางแก่ประชาชน จิตใจ ที่พัฒนาแล้วจะไม่วุ่นวาย เข้าใจความหมายของ ธรรมย่อมคุ้มครอง ผู้ประพฤติธรรม นอกจากนี้ การสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ก็สามารถช่วยให้เกิดสุขสงบทางจิตใจได้มาก 4) บทบาทด้านการสงเคราะห์ทางจิต ด้านนี้พระสงฆ์มีบทบาทมีส่วนช่วยสุขภาพจิตของประชาชนได้มาก งานสังคมสงเคราะห์ที่พระสงฆ์จะทำได้โดยตรง คือ งานสงเคราะห์ ทางจิตใจได้มาก 5) บทบาทด้านการพัฒนาท้องถิ่น ในชนบทพระสงฆ์มีบทบาทในฐานะผู้นำด้านการเสนอความคิดริเริ่ม และระดมความร่วมมือของชาวบ้าน ในการพัฒนาต่าง ๆ การสาธารณสุขสงเคราะห์ แยกโดยลักษณะที่ควรจะเป็นมี 4 คือ 1) การดำเนินกิจการ เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณะประโยชน์ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูล สถานที่อื่นเป็นสาธารณะสมบัติ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาพร กิตติวรเมธี (กิตติวัฒนวรานนท์) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนางานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการ พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปในการพัฒนางานด้าน สาธารณสุขสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดสระแก้ว มีการความร่วมมือ ในทากิจกรรมด้านสาธารณสุขสงเคราะห์จากหน่วยงานทุกภาคส่วน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม และ มีผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาคสิ่งของที่จำเป็นรวมทั้งปัจจัย แต่การดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดสระแก้ว ยังประสบปัญหาและอุปสรรคหลายด้านที่ยังต้องนำมาปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการพัฒนางาน สาธารณสุขสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนา (พระมหาพร กิตติวรเมธี (กิตติวัฒนวรานนท์), 2565) และสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม) กล่าวว่า การสาธารณสุขสงเคราะห์ หมายถึง การช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ การจัดกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนิน กิจการเพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคล และสาธารณสุขสงเคราะห์ (พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม), 2548) และสอดคล้องกับแนวคิดของ พระเทพปริยัติสุธี กล่าวว่า การสาธารณสุขสงเคราะห์ เป็นงานในส่วนไม่จำเป็นจะเป็นการก่อสร้างถนน ทำสะพาน ศาลาพักผ่อน งานนี้จะมี อบต. เข้ามาทำหน้าที่ ส่วนที่คณะสงฆ์จะช่วยสังคมได้ เช่นการช่วยเหลือผู้ยากไร้เพราะถูกไฟไหม้บ้าน การจัดหน่วย บรรเทาสาธารณภัยหรือการจัดการให้ฟรีในพิธีงานศพ ไม่เก็บค่าน้ำค่าไฟไม่เก็บค่าเจ้าพนักงาน หากเขามีศรัทธา ก็จะทำบุญ ส่วนนี้ก็จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้กับชาวบ้านที่เป็นพุทธศาสนิกชนได้ ตลอดทั้งให้การช่วยเหลือสังคมทั้ง ภายในวัดและนอกวัด ภายในวัด เช่น อำนวยความสะดวกแก่ผู้มาทำบุญที่วัดให้เหมาะสมและวัดต้องสะอาด สะดวก สบาย ภายนอกวัด เช่น สงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้านที่มีทุกข์เท่าที่จะทำได้อย่านิ่งดูตาย (พระเทพปริยัติ สุธี.(เสรี ธรรมเวที), 2550)

2. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์: กรณีศึกษาพระสังฆาธิการในจังหวัด นครศรีธรรมราช

พบว่า มีการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ การสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์สามเณร การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วย ผู้ยากไร้การสร้าง หอสมุดโรงเรียน มีการฟื้นฟูสภาพจิตใจของพุทธศาสนิกชน เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต การบริหารมี โครงสร้างและนโยบายที่ชัดเจน มีการกระจายบทบาทสู่ระดับล่าง ประชาชนชาวพุทธได้เข้าถึงพระพุทธศาสนา เป็นขององค์กรหนึ่งที่ช่วยเยียวยาสังคมอุปถัมภ์ที่ชุมชน มีการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรทั้งด้านการศึกษาและ สุขภาพ และวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบการกุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม เป็นศูนย์กลางที่รวม จิตใจของประชาชน ส่วนพระภิกษุที่เป็นตัวแทนของวัด เป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์กลางรวมแห่ง

ความเชื่อถือ การร่วมมือกัน เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านต่าง ๆ เป็นหลักแห่งความยึดเหนี่ยวและมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นชนบท สอดคล้องกับกรมการศาสนา สรุปว่าการสาธารณสุขสงเคราะห์เป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชนพระสงฆ์ สามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณรที่วัดประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การช่วยเหลือผู้ยากไร้ เป็นต้น (กรมการศาสนา, 2542) สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ พระราชวิสุทธิกวี ได้ให้ความเห็นว่า “จุดมุ่งหมายสำคัญของงานสาธารณสุขสงเคราะห์ คือ การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ การสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์สามเณร การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วย ผู้ยากไร้การสร้างหอสมุดโรงเรียน เป็นต้น จะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้านในสิ่งที่พวกเขาต้องการและมีความจำเป็นตลอดจนเอื้ออำนวยในสิ่งต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ให้แก่ชุมชน โดยมิให้ประชาชนมีหลักธรรมประจำใจไว้เบื้องต้น” (พระราชวิสุทธิกวี, 2567) สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ เดชชาติ ตริทรัพย์ ได้ให้ความเห็นว่า “การปฏิบัติงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของชุมชนได้เป็นอย่างดี การปฏิบัติงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นปัจจัยหนึ่งในการช่วยเหลือสังคมที่เดือดร้อน คณะสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชต้องมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและมีกิจกรรมการสงเคราะห์ให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจนจนเป็นที่ยอมรับของสังคมพยายามสร้างสรรค์อัตลักษณ์ทางศาสนาเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ มีความเลื่อมใสศรัทธาในการดำเนินการทุกกิจกรรมของคณะสงฆ์” (เดชชาติ ตริทรัพย์, 2567) สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ พระครูบริหารสังฆกิจ ได้ให้ความเห็นว่า “การปฏิบัติงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการฟื้นฟูสภาพจิตใจของพุทธศาสนิกชนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต การบริหารมีโครงสร้างและนโยบายที่ชัดเจน มีการกระจายบทบาทสู่ระดับล่างประชาชนชาวพุทธได้เข้าถึงพระพุทธรูปศาสนา เป็นขององค์กรหนึ่งที่ช่วยเยียวยาสังคมอุปถัมภ์ที่ชุมชนโดยมีการช่วยเหลือสังคมทั้งทางวัตถุ และทางจิตใจ เช่น ทางวัตถุได้มีการสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ คือ โรงเรียนสถานพยาบาล และอื่น ๆ เป็นต้น” (พระครูบริหารสังฆกิจ. (ทวี กนต์สีโล), 2567)

3. การวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์: กรณีศึกษาพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช

พบว่า การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การบริหารจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พิจารณาเป็นหลักใหญ่ ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมโดยกว้าง โดยการวางระบบเพื่อเกื้อกูล มีระบบคัดกรองการสร้างระบบต่าง ๆ ให้เกิดความโปร่งใส และควรวางทุนทรัพย์หรือทรัพยากรต่าง ๆ ตลอดจนเสียสละด้านสถานที่ภายในวัด คณะสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มุ่งเน้นประชาชนที่ยากจนให้การศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสเป็นสำคัญ จะต้องให้ความช่วยเหลือเป็นอันดับแรกและประสานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการต่อไปโดยวัดจะเป็นผู้สนับสนุนอีกหนึ่งทาง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่องานสาธารณสุขสงเคราะห์และประชาชนในชุมชนนั้น ๆ การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ มีการจัดตั้งวางระบบมีการส่งเสริมสนับสนุนให้เขตพื้นที่ของวัดเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ คณะสงฆ์พยายามจัดหางบประมาณและทุนในการดำเนินงานอย่างเพียงพอเหมาะสม และผสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของเอกชน มีการสร้างกิจกรรมและส่งเสริมการมีส่วนกับชุมชนและจัดอย่างต่อเนื่องมีแบบแผนที่ชัดเจนมั่นคง ยั่งยืน โดยนำหลัก “บวร” มาใช้ การเกื้อกูลสาธารณะสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณะสมบัติ รูปแบบในการสนับสนุนสถานที่อันเป็นสาธารณะสมบัติ วัดมีส่วนร่วมสนับสนุนอุปถัมภ์ในการอำนวยความสะดวกสร้างสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดประโยชน์กับประชาชนในชุมชน เป็นศูนย์ประสานงานร่วมมือกันเพื่อการทำงานจะได้มีทิศทางเดียวกัน มีการติดตาม

ประเมินผลเป็นต้นแบบในการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติของวัดให้เกิดประโยชน์สร้างความสงบสุขให้กับชุมชน การเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ คณะสงฆ์มีการนำเสนอการสงเคราะห์รูปแบบต่าง ๆ มีความหลากหลายพิจารณาตามความเป็นจริงและถูกต้องมีระบบตรวจสอบของวัดของชุมชนของหน่วยงานภาครัฐของหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อที่จะการช่วยเหลือเกื้อกูล มีการวางแผนงาน การบริหารจัดการที่ดี และมีการแบ่งงานกระจายงานมีการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงแก่ประชาชน เป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณพระสงฆ์จะต้องทำหน้าที่ด้านช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป โดยแนะนำชี้ทางผิดชี้ทางถูกให้กับญาติโยมผู้ยังขาดปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ ขนดีพล และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านสาธารณะสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านสาธารณะสงเคราะห์ ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา มีดังนี้ 1) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล มีจุดแข็ง คือ วัดมีสถานที่รองรับการดำเนินงาน พระสังฆาธิการในพื้นที่เป็นผู้รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างแท้จริง และคณะสงฆ์ มีนโยบายส่งเสริมการดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ มีจุดอ่อน คือ กิจการบางประเภทขาดงบประมาณสำหรับดำเนินการโดยต่อเนื่อง มีโอกาส คือ พุทธศาสนิกชนให้การสนับสนุนการดำเนินงานกิจการของวัด และหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเต็มที่ในขอบเขตที่กระทำได้ และมีอุปสรรค คือ สื่อมวลชนไม่ช่วยเผยแพร่ข่าวสารด้านสาธารณะสงเคราะห์ เท่าที่ควร 2) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ มีจุดแข็ง คือ วัดเป็น ศูนย์กลางของชุมชน และพระสังฆาธิการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของคนในชุมชน มีจุดอ่อน คือ ขาดการประสานงานที่ดีระหว่าง วัดและหน่วยงานรัฐหรือเอกชน มีโอกาส คือ กระแสนิยมแนวคิด จิตสาธารณะของคนในสังคม และมี อุปสรรค คือ วัดหรือคณะสงฆ์มีส่วนร่วมจำกัดอยู่ในขอบเขต ของผู้ให้การสนับสนุน 3) ด้านการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ มีจุดแข็ง คือ พระสังฆาธิการเป็นผู้นำที่ดีมีจุดอ่อน คือ ขาดการปลูกฝังเรื่องการดูแลรักษาสาธารณสมบัติแก่ ประชาชน มีโอกาส คือ พุทธศาสนิกชนบริจาคเงินในการจัดสร้างสาธารณสมบัติที่ฝ่ายสงฆ์ เป็น ผู้ดำเนินการ และมีอุปสรรค คือ บุคคลหรือกลุ่มคนบุกรุกพื้นที่ที่เป็นสาธารณสมบัติเพื่อแสวงหาประโยชน์และ 4) ด้านการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ มีจุดแข็ง คือ พระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรม ที่เหมาะสมสำหรับคนทุกเพศทุกวัย และพื้นที่ของวัดเป็นเขตอภัยทาน มีจุดอ่อน คือ คณะสงฆ์ไม่มี หน่วยงานถาวรรองรับกรณีสงเคราะห์ประชาชนในภาวะประสบภัยพิบัติ มีโอกาส คือ ธรรมะเป็นที่ ต้องการของคนในสังคมปัจจุบัน และมีอุปสรรค คือ กฎหมายมิได้เอื้อให้สงเคราะห์สัตว์ได้ทุก ประเภท และเสนอกลยุทธ์ รูปแบบการบริหารจัดการด้านสาธารณะสงเคราะห์ ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามรายด้านของการวิจัย มีดังนี้ 1) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือ 3 ฝ่าย (บ้าน-วัด-รัฐ) โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อน บนพื้นฐานของหลักสามัคคีธรรม คือ เมตตา สังคหวัตถุ และความป็นธรรมพร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่แท้จริงได้ เน้นความเหมาะสมกับ บริบทของแต่ละพื้นที่ 2) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ คือ การ ส่งเสริมบทบาทพระสังฆาธิการในฐานะผู้นำกลุ่มจิตอาสาประจำชุมชน ได้แก่ การบริหารจัดการคุณลักษณะ ด้านบุคลิกภาพของพระสังฆาธิการ การบริหารจัดการคุณลักษณะด้านเทคนิคการสร้างแรงจูงใจ และการบริหารจัดการคุณลักษณะทางด้านทักษะ ประสพการณ์ และความรู้ความสามารถที่สัมพันธ์กับงานสาธารณะสงเคราะห์ 3) ด้านการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ คือ การจัดตั้งกองทุนดูแลรักษาสาธารณสมบัติ โดยมีพระสังฆาธิการเป็นแกนนำในการบริหารจัดการ จากพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ การตั้งกองทุนให้เป็นไปใน ลักษณะทุนนิตยโดยมีผู้ดูแลในรูปแบบของคณะกรรมการ ที่ประกอบด้วย ตัวแทนฝ่ายคณะสงฆ์ ฝ่ายบ้านเมือง และประชาชนในชุมชนนั้น ๆ โดยการนำเงินในกองทุนไปใช้ เน้นการการซ่อมแซมหรือบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของชุมชนให้ อยู่ในสภาพดี และการจัดกิจกรรมการอบรมเยาวชนให้มีจิตสำนึกรักและหวงแหนสาธารณสมบัติ ของชุมชนเป็นสำคัญ และ 4) ด้านการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ คือ การจัดตั้งศูนย์บำบัด

สภาพจิตใจแก่ผู้ยากไร้และผู้ประสบภัยพิบัติ โดยใช้พื้นที่ของวัด เป็นที่ตั้งศูนย์ฯ มีโครงสร้างการบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการร่วมระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีแผนปฏิบัติการรองรับ กรณีเกิดภัยพิบัติกะทันหัน มีรูปแบบของการดำเนินงานหลัก คือ กิจกรรมการเยียวยาด้านจิตใจ โดยให้พระสงฆ์ปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรจากกรมประชาสัมพันธ์ และให้สามารถลงปฏิบัตินอก พื้นที่เพื่อบำบัดสภาพจิตใจแก่ผู้ยากไร้และผู้ประสบภัยพิบัติที่ไม่สามารถเดินทางเข้ารับบริการได้ (พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ ขนติพล และคณะ, 2560)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) สภาพปัญหาอุปสรรค แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณะสงเคราะห์ ซึ่งปัญหาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ได้แก่ ไม่มีแผนงานและการกระจายงานที่ชัดเจน มีความร่วมมือกันระหว่างวัด ชาวบ้าน และทางราชการน้อย มีบทบาททางด้านการสร้างขวัญและกำลังใจความศรัทธาและความเชื่อมั่นให้กับประชาชนขาดการสร้างเครือข่าย ภาวการณ์ร่วมมือ 3 ฝ่าย (บ้าน-วัด-รัฐ) โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง เป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนบนพื้นฐานของหลักสามัคคีธรรม และความเป็นธรรมไม่เพียงพอ ไม่มีการพัฒนาและปรับปรุงสภาพวัดและศาสนาสถานให้มีความสะอาดร่มรื่น อันเป็นที่เหมาะสมกับเป็นวัดที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน งบประมาณสนับสนุนมีไม่เพียงพอ และยังขาดทรัพยากรอื่นที่สามารถดึงมาใช้ประโยชน์ได้ 2) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์ มีการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่สอดคล้องพระธรรมวินัย มีการฟื้นฟูสภาพจิตใจของพุทธศาสนิกชน มีโครงสร้างและนโยบายที่ชัดเจน มีการกระจายบทบาทสู่ระดับล่าง มีการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรทั้งด้านการศึกษาและสุขภาพ และวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบกรกุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระภิกษุ เป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์กลางรวมแห่งความเชื่อถือ เป็นหลักแห่งความยึดเหนี่ยวและมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นชนบท 3) ผลการวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์ มีการดำเนินกิจการเพื่อให้ช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและเพื่อสังคมโดยกว้าง เกิดความโปร่งใส มีการสร้างกิจกรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับชุมชนและจัดอย่างต่อเนื่องมีแบบแผนที่ชัดเจน มั่นคง ยั่งยืน โดยนำหลัก “บวร” มาใช้ การเกื้อกูลสาธารณะสมบัติสถานที่ยอื่นเป็นสาธารณะสมบัติ ที่เกิดประโยชน์กับประชาชนในชุมชน เป็นศูนย์ประสานงานร่วมมือกันเพื่อการทำงานจะได้มีทิศทางเดียวกัน มีการติดตามประเมินผลเป็นต้นแบบในการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อื่นเป็นสาธารณะสมบัติของวัดให้เกิดประโยชน์สร้างความสงบสุขให้กับชุมชน จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรหาทุนทรัพย์หรือทรัพยากรต่าง ๆ ตลอดจนเสียสละด้านสถานที่ภายในวัด คณะสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มุ่งเน้นประชาชนที่ยากจน ให้การศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสเป็นสำคัญ 2) ควรให้ความช่วยเหลือและประสานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการต่อไป เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่องานสาธารณสงเคราะห์และประชาชนในชุมชนนั้น ๆ 3) ควรมีการจัดตั้งวางระบบมีการส่งเสริมสนับสนุนให้เขตพื้นที่ของวัดเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ 4) ควรจัดหางบประมาณและทุนในการดำเนินงานอย่างเพียงพอเหมาะสม และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของเอกชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2542). คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: กองแผนงานกรมการศาสนา.
- พระราชวิสุทธิกวี. (26 มิถุนายน 2567). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช. (พระปลัดวิริทธิ์พล อายุวฑฒโก (จิ้นแก้วเปี่ยม), ผู้สัมภาษณ์)
- เดชชาติ ตริทรัพย์. (23 มิถุนายน 2567). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช. (พระปลัดวิริทธิ์พล อายุวฑฒโก (จิ้นแก้วเปี่ยม), ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูบริหารสังฆกิจ. (ทวิ กนตสีโล). (27 มิถุนายน 2567). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช. (พระปลัดวิริทธิ์พล อายุวฑฒโก (จิ้นแก้วเปี่ยม), ผู้สัมภาษณ์)
- พระเทพปริยัติสุธี.(เสรี ธมฺเวที). (2550). การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม). (2548). สารภาค 15. กาญจนบุรี: สำนักพิมพ์ธรรมเมธี.
- พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ ขนติพล และคณะ. (2560). กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาภุชญา นันทเพชร. (2540). ทศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระมหาทะนงชัย บุรณพิสุทธิ. (2545). บทบาทของวัดในเขตชุมชนเมืองในเขตบางรักกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาพชร กิตติวรมณี (กิตติวัฒนวรานนท์). (2565). การพัฒนางานด้านสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดสระแก้ว. ใน พุทธศาสตร์ดุฎิบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3). (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 2 ก หน้า 1 - 6. (6 มกราคม 2560).
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505. (2505). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 2 ก หน้า 1 - 6. (25 ธันวาคม 2505).
- พุทธทาสภิกขุ. (2537). การสังคมสงเคราะห์ส่วนที่ยังขาดอยู่. นนทบุรี: พิมพ์ดี.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3
ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*
THE QUALITY OF LIFE DEVELOPMENT BASE ON PANNA 3
OF PEOPLE IN MUANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระภูวตล จันทสารโร (ปานนัย)*, พระเมธีวชิราภิรัตน์

Phra Poowadon Jantasaro (Pannui)*, Phra Metheevachirapirat

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: powadon2189@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต 2) หลักปัญญา 3 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท และ 3) วิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระภิกษุและประชาชนในเขตอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช เลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 ราย เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การพัฒนาความสัมพันธ์ของปัญญามนุษย์ให้สมบูรณ์ทั้งด้านกาย จิตใจ และปัญญา ด้วยกรอบแห่งการพัฒนา คือ การพัฒนาตนเองให้มีสติและไม่ประมาท อยู่ในระเบียบข้อประพฤติที่ดีงามของสังคม อบรมจิตให้ผ่องใส และพัฒนาปัญญาให้เป็นผู้มีเหตุผล เพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข 2) ปัญญา 3 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ จินตามยปัญญา (ปัญญาที่เกิดจากการคิดพิจารณา) สุตมยปัญญา (ปัญญาที่เกิดจากการฟังศึกษา) และภาวนามยปัญญา (ปัญญาที่เกิดจากการฝึกอบรมตน) การนำหลักปัญญา 3 มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะทำให้ประชาชนสามารถดำเนินชีวิตตามเป้าหมายและบรรลุผลสำเร็จที่ต้องการ และ 3) ผลการวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้ประชาชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต การคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผล การฟังจากการศึกษาเพื่อการดำเนินชีวิต การมีสติในชีวิตประจำวัน และการฝึกอบรมตนเพื่อพัฒนาจิตใจ ซึ่งจะทำให้ชีวิตมีความสุขและรู้ถึงวิธีการสร้างความสุขและสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าว ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ปัญญา 3, ประชาชนในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

Abstract

This research article aims to study 1) The concepts and theories on quality of life development, 2) The Paññā 3 in Theravada Buddhism, and 3) Analyze the quality of life development with the Paññā 3 of people in Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province. This is a qualitative research. The key informants are monks and people in Mueang District, Nakhon

* Received November 3, 2024; Revised November 26, 2024; Accepted December 3, 2024

Si Thammarat Province, purposively selected, totaling 12 persons. The research instruments are in-depth interviews, data collection using in-depth interviews, and descriptive content analysis. The research results found that 1) The concept and theory of quality of life development is to develop the relationship of human intelligence to be complete in terms of body, mind, and intelligence. The framework of development is to develop oneself to be mindful and not careless, to be in good social behavior, to train the mind to be clear, and to develop intelligence to be a reasonable person to live happily in society. 2) Paññā 3 in Theravada Buddhism are Cintamaya-panya (wisdom that arises from thinking and considering), Sutamaya-panya (wisdom that arises from listening and studying), and Bhavana-panya (wisdom that arises from self-training). Applying the principles of Paññā 3 to develop a quality of life will enable people to live their lives according to their goals and achieve the desired results. and 3) The results of the analysis of quality of life development using the principles of 3 wisdoms of people in Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province, enable people to apply them to their lives, to think and consider rationally, to listen to studies for living, to be mindful in daily life, and to train oneself to develop the mind, which will make life happy and allow them to know how to create happiness and be able to solve various problems effectively.

Keywords: Quality of Life Development, Paññā 3, People in Mueang Nakhon Si Thammarat District

บทนำ

การพัฒนาที่ยั่งยืนของทุกประเทศทั่วโลกต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ และถือเป็นหลักปฏิบัติร่วมกันที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมต้องควบคู่กันและป้องกันไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำของคุณภาพชีวิตประชากร อีกทั้ง ยังให้ความสำคัญในเรื่องของการพัฒนาจิตใจอย่างเป็นรูปธรรมตามที่มีปรากฏในนโยบายพัฒนาชาติ 20 ปี ด้วยเช่นกัน (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2566) ดังที่นายกรัฐมนตรีมีนโยบายว่า พระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน จึงมอบหมายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจัดทำเอกสารแนวคิดพระพุทธรศาสนามกับการพัฒนาที่ยั่งยืนมาเป็นรูปเล่ม ซึ่งมีมหาเถรสมาคมทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนมาประยุกต์ใช้ และนำเสนอนายกรัฐมนตรีเป็นลำดับต่อไป

ในส่วนของโครงสร้างประชากรของประเทศ พบว่า สังคมไทยเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัย โดยในปี 2563 มีจำนวนผู้สูงอายุรวมกว่า 11.6 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 17.57 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยคาดว่าภายในปี 2566 ที่ผ่านมาซึ่งเป็นปีเริ่มต้นของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 นี้ ประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ที่มีประชากรอายุมากกว่า 60 ปี สูงถึงร้อยละ 20.1 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งตรงกันข้ามกับประชากรวัยเรียนและวัยแรงงานที่มีแนวโน้มลดลง โดยพบว่าทักษะด้านการอ่านหรือการศึกษาหาความรู้ลดลง และยังมีจำนวนเยาวชนที่ไม่ได้เรียนและไม่ได้ทำงานใด ๆ เพิ่มขึ้น ทำให้ศักยภาพของเยาวชนกลุ่มนี้ไม่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์และไม่ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี (ธีระ รุญเจริญ, 2550) จึงเป็นประเด็นด้านการพัฒนาทุนทรัพยากรมนุษย์เชิงคุณภาพที่สำคัญและเป็นความท้าทายของรัฐบาลไทยมาโดยตลอด ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมยังคงเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะคนบางกลุ่มยังเข้าไม่ถึงสวัสดิการที่รัฐจัดหาให้ จึงมีความลำบากทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งไม่เป็นไปตามความต้องการของสังคมนั้น ๆ จนเกิดการทำร้ายกันและกัน การลัก

ขโมย การละเมิดเรื่องชู้สาว การโกหกหลอกลวง การดื่มสุรา การใช้สารเสพติด และการติดอบายมุข จนทำให้การบริหารจัดการพัฒนาในสังคมนั้น ๆ ไม่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ควรจะเป็น

การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของประชาชนจึงควรเป็นแนวทางที่ทำให้เกิดการรับรู้ สร้างความเข้าใจ และนำไปใช้ในการพัฒนาได้จริง ใน 4 ด้านนั้น คือ ด้านความสัมพันธ์ทางกาย (Physical Wellbeing) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Wellbeing) ด้านความสัมพันธ์ทางจิตใจ (Mental Wellbeing) และด้านความสัมพันธ์ทางสิ่งแวดล้อมหรือปัญญา (Intellectual Well-Being) โดยนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาปัญญาด้วยหลักปัญญา 3 ของพระพุทธศาสนา (อรรถย วลีวงศ์, 2563) ซึ่งจำแนกตามปัญญา หรือความสามารถของบุคคลใน 3 ด้าน เรียกว่า ปัญญา 3 ได้แก่ จินตามยปัญญา (ปัญญาเกิดจากการคิดการพิจารณาหาเหตุผล) สุตมยปัญญา (ปัญญาเกิดจากการสดับการเล่าเรียน) และภาวนามยปัญญา (ปัญญาเกิดจากการฝึกอบรมลงมือปฏิบัติ) (สุตตันตปิฎก ที.ปา. 11/228/231) พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญาที่ไม่ได้เน้นที่ศรัทธาเหมือนศาสนาอื่น คำว่า “เป็นศาสนาแห่งปัญญา” จึงหมายถึง คำสอนที่ประกอบด้วยเหตุผล ไม่มีการบังคับให้เชื่อตาม มีแต่แสดงไปตามเหตุผลที่พิจารณาเห็นได้ตามความเป็นจริง ส่วนผู้ที่เชื่อหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับภูมิรู้ ภูมิธรรม หรือ ภูมิปัญญาของผู้คนเอง ดังนั้น ศรัทธาที่ไม่ประกอบด้วยปัญญา จึงเป็นสิ่งที่ป็นภัยต่อปัญญาของผู้ศรัทธาเอง การศึกษาค้นคว้า การตีความในหลักพุทธธรรมของพุทธศาสนิกชนจึงแตกต่างกันไป ตามแต่ภูมิปัญญาของแต่ละบุคคล ความถูกหรือผิดจะขึ้นอยู่กับระดับขั้นของความจริงนั้น ๆ การที่จะเข้าถึงความจริงในระดับไหนนั้นขึ้นอยู่กับที่ว่า คนเรามีปัญญาอยู่ในระดับไหน ซึ่งพระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธความสำคัญของวัตถุ แต่ให้ถือว่าวัตถุเป็นส่วนประกอบที่จำเป็นอย่างหนึ่งของชีวิต (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2548) เพื่อใช้เป็นแนวทางส่งเสริมและพัฒนาความมั่นคงทางด้านจิตใจของประชาชนให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง มีปัญญาที่จะนำชีวิตตนไปสู่ความสำเร็จสูงสุดในการดำเนินชีวิตให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีโดยการนำหลักปัญญา 3 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท และวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 ไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตของประชาชนอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช และด้านอื่น ๆ ให้มีความสุข และรู้ถึงวิธีการสร้างความสุข นอกจากนี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและภาคเอกชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. เพื่อศึกษาปัญญา 3 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีการดำเนินวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสองแหล่งหลัก คือ การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research): ได้แก่ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎก เพื่อศึกษาหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยปัญญา 3 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ วรรณคดี ชาติดก ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน หนังสือ เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

และ 3) เกณฑ์ในการคัดเลือกเอกสารมี 4 ข้อ ความจริง (Authenticity) ความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Credibility) การเป็นตัวแทน (Representativeness) ความหมาย (Meaning)

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์ฆาธิการ ผู้เผยแพร่ กลุ่มนักวิชาการทางการแพทย์ และกลุ่มนักวิชาการทางการศึกษา จำนวน 12 ราย เลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Interview Study) โดยนำข้อคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้กำหนดไว้เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา หรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องตรวจสอบเนื้อหาข้อคำถามโดยการหาดัชนี IOC ความครอบคลุมของเนื้อหา โครงสร้างทางภาษาความถูกต้อง และเที่ยงตรงตามหลักวิชาการ และตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2540) แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำ (IOC) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ มีประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 มาปรับปรุงแก้ไข พร้อมด้วยแนบงานวิจัยในบทที่ 1 - 3 เข้าสู่กระบวนการสอบ 3 บท และจากนั้นขอรับพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมด ตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ 2) นัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ 3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก การบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ และบันทึกภาพถ่ายขณะให้สัมภาษณ์ และ 4) นำข้อมูลที่ได้นำรวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยวิธีการ ดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียง และบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์ การจดบันทึก มาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย และ 4) วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์เชิงทฤษฎี เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเปรียบเทียบข้อค้นพบ สังเคราะห์ และบูรณาการผลที่ได้รับจากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนจำเป็นต้องครอบคลุมด้านต่าง ๆ ดังนี้ ได้แก่ 1) ด้านความสัมพันธ์ทางกาย (Physical Wellbeing) เน้นการดูแลสุขภาพที่ดีทางร่างกาย เพื่อให้ร่างกายมีพลังกำลังเพียงพอในการดำเนินชีวิตประจำวัน 2) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Wellbeing) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางจิต (Mental Wellbeing) การดูแลสุขภาพจิตใจให้มีความสุข สบายใจ สร้างความมั่นใจและความสุขในชีวิต 4) ด้านความสัมพันธ์ทางสิ่งแวดล้อม หรือปัญญา (Intellectual Wellbeing) การพัฒนาทักษะและความรู้ใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี

2. ผลการศึกษาปัญญา 3 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่ง ปัญญา หมายถึง ความรู้แจ้ง ความรู้ชัด ความเข้าใจ และการรู้เท่าทันสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง มีหลายชั้น หลายระดับ เช่น โลกียปัญญา: ปัญญาในขั้นเบื้องต้น ความฉลาดรอบรู้ในเรื่องการยังชีพและทั่ว ๆ ไป และโลกุตตรปัญญา: ปัญญาขั้นสูง ขั้นเหนือโลก ได้แก่ ขั้นที่เป็น

มรรค ผล นิพพาน มีความฉลาดรอบรู้ในการปฏิบัติเพื่อความดับทุกข์ ปัญญา ในภาษาบาลี (ปญฺญ) หรือในภาษาสันสกฤต (प्रज्ञा : ปราชฺญ) แปลว่า ความรู้ทั่ว คือ รู้ทั่วถึงเหตุผล รู้อย่างชัดเจน รู้เรื่องบาปบุญคุณโทษ และรู้สิ่งที่ควรทำควรเว้น ปัญญาในสังคิยสูตร พระสารีบุตรกล่าวว่า ปัญญาทำให้เกิดได้ 3 วิธี คือ 1) สุตมยปัญญา: ปัญญาที่เกิดจากการฟัง การศึกษาเล่าเรียน 2) จินตามยปัญญา: ปัญญาที่เกิดจากการคิด การตรึกตรอง และ 3) ภาวนามยปัญญา: ปัญญาที่เกิดจากการอบรมจิต การเจริญภาวนา ซึ่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับปัญญา 3 ได้แก่ กาลามสูตร: จัดเป็นสุตมยปัญญา โยนิโสมนสิการ จัดเป็นจินตามยปัญญา และสมณะและวิปัสสนา จัดเป็นภาวนามยปัญญา เพราะปัญญาในทางพระพุทธศาสนา มีเป้าหมายอยู่ที่การทำลายอวิชชา และกิเลสอาสวะทั้งปวงที่เป็นต้นเหตุแห่งความทุกข์ บุคคลผู้มีปัญญาจะเป็นผู้รู้ รู้ความจริงอันประเสริฐว่าทุกข์คืออะไร สาเหตุแห่งทุกข์คืออะไร ความดับทุกข์คืออะไร และมรรคหรือวิธีปฏิบัติเพื่อความดับทุกข์คืออะไร รู้แจ้งว่าสังขารทั้งหลายไม่เที่ยงเป็นทุกข์ และไม่ประกอบด้วยตัวตน ผู้ตื่นจากอวิชชามีจิตบริสุทธิ์ไม่เศร้าหมองเพราะหมดสิ้นกิเลสอาสวะทั้งปวง จะเห็นได้ว่าปัญญาในพระพุทธศาสนาเป็นการพัฒนาความรู้และความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต และการปฏิบัติเพื่อความดับทุกข์ ทั้งในระดับโลกียและโลกุตระ เป็นการรู้แจ้งเห็นจริงและมีเป้าหมายในการทำลายกิเลสทั้งปวง สัมมาทิฐิ หรือความเห็นชอบ เป็นความเห็นที่ถูกต้อง เป็นญาณะ ความรู้ที่ถูกต้อง สามารถพัฒนาได้ผ่าน สุตมยปัญญา: การฟังและเรียนรู้ จินตามยปัญญา: การคิดพิจารณาพิเคราะห์ และภาวนามยปัญญา: การปฏิบัติอบรมต่าง ๆ ได้ และการพัฒนาปัญญาในบุคคลมีปัญญาพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนได้ มีปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดปัญญา คือ สติ และสมาธิ เมื่อมีสติระลึกรู้ และจิตตั้งมั่นเป็นสมาธิ ย่อมพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ได้ถูกต้องตามจริง ตามที่ ที่ว่า โยนิโสมนสิการจะทำหน้าที่ในการพิจารณาอย่างลึกซึ้ง ทำให้ปัญญาบริสุทธิ์ขึ้นเป็นลำดับจนหมดสิ้นจากอาสวะทั้งปวงในทางตรงกันข้าม พฤติกรรมการแสดงออกของผู้มีปัญญาทรมแสดงให้เห็นว่า บุคคลเหล่านี้ย่อมประมาทในการดำเนินชีวิต ใจไม่น้อมไปในการฝึกจิต หรือการดำเนินชีวิตด้วยสติ เพราะเป็นมิจฉาทิฐิแล้วย่อมก่อกรรมทำชั่วเป็นปกติ โดยหลักในการพัฒนาปัญญามีดังนี้ 1) การฝึกฝนตนเองตามหลักธรรม: เพื่อให้มีการดำรงชีวิตที่ไม่ประมาทและไม่หลงใหลในสิ่งที่ไม่ถาวร โดยเน้นการใช้ธรรมะเป็นยารักษา เพื่อให้พ้นจากทุกข์และมีคุณภาพชีวิตที่ดี 2) แนวทางการพัฒนาปัญญา: ด้วยสัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ): มีความเห็นถูกต้องตามหลักธรรม เช่น การเข้าใจว่าบุญบาปมีจริง และการเข้าใจอริยสัจ 4 สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ): ความคิดที่ปลอดจากกาม พยาบาท และการเบียดเบียน สัมมาวาจา (วาจาชอบ): ใช้คำพูดที่ถูกต้องและสุภาพ สัมมาภังคะ (กระทำชอบ): พฤติกรรมที่ไม่ทำร้ายผู้อื่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดนินทา สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ): การเลือกอาชีพที่ไม่ทำร้ายชีวิตผู้อื่น สัมมาวายามะ (พยายามชอบ): ความเพียรในการละเว้นความชั่วและสร้างกุศล สัมมาสติ (ระลึกชอบ): การมีสติในการกระทำ พูด และคิด เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาด และสัมมาสมาธิ (ตั้งใจมั่นชอบ): การฝึกจิตให้มีสมาธิและความมั่นคง

3. ผลการวิเคราะห์การพัฒนาคูณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มุ่งเน้นที่การปรับปรุงความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน โดยใช้หลักปัญญา 3 ของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางหลักในการพัฒนา ตัวอย่างเช่น การเข้าใจถึงกฎแห่งกรรมชาติ (กฏทุกข) ซึ่งเน้นถึงความเป็นธรรมชาติของความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของมนุษย์ เช่น การเกิด เจ็บ แก่ และตาย ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และความทุกข์จริง (เจตสิกทุกข) ซึ่งเกิดจากการพบเจอสิ่งที่ไม่พอใจหรือไม่ถูกใจ และการถูกทำร้ายทั้งตัวกายและจิตใจ การใช้หลักปัญญา 3 นี้ช่วยให้ชุมชนมีการตอบสนองต่อความทุกข์ของผู้อื่นอย่างเหมาะสมและเข้าใจองค์ประกอบธรรมชาติของความทุกข์ได้ดีขึ้นในการพัฒนาคูณภาพชีวิตในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมนี้ มีการเน้นความสำคัญในการร่วมมือและสนับสนุนกันในชุมชน โดยมุ่งหวังให้สังคมมีความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุข ผ่านการกระตุ้นให้ผู้คนในชุมชนเข้าใจความสำคัญของการให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือกันในชีวิตประจำวัน ดังนั้น การพัฒนาคูณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 ของบุคคลมีจุดเริ่มต้นของการพัฒนาปัญญาในทัศนะพระพุทธศาสนา คือ การสร้างเสริมสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้น เมื่อบุคคลมีความเห็นที่ถูกต้องแล้ว ย่อมไม่มีการทำบาปอกุศล หรือการทำบาปอกุศลย่อมจะลดน้อยลงไป

หากหมั่นฝึกสติบ่อย ๆ จะเกิดความยับยั้งชั่งใจ ไม่กระทำความชั่วง่าย ๆ เพราะมีสติระลึกว่าอยู่ตลอดเวลา และปัญญาก็จะพิจารณาในสิ่งต่าง ๆ ได้ และจะสามารถพัฒนาปัญญาในระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้

สรุปผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถแสดงเป็นตารางประเด็นการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางสรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้ง 4 ด้าน	หลักปัญญา 3 ของประชาชน ทั้ง 3 ด้าน	ข้อเสนอแนะโดยรวมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
คนที่ 1	การมีคุณภาพชีวิตที่ดีไม่จำเป็นจะต้องพึ่งพาผู้อื่นในชีวิตประจำวัน จึงควรส่งเสริมอาชีพ และคุณธรรมที่ถูกต้องในตนให้มีมากขึ้น	เป็นผู้มีคุณธรรมมีธรรมในการดำเนินชีวิตที่ดีช่วยแก้ปัญหาในสังคมทำให้เกิดสันติสุขและเกิดความสงบสุขในสังคมนั้น	ส่งเสริมการดูแลทางกายและจิตให้มากขึ้น โดยเพิ่มลานออกกำลังกาย คลินิกสุขภาพ กิจกรรมการสัมพันธ์ และมีสวนพักผ่อนมากขึ้น
คนที่ 2	การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีมีความหมายต่อครอบครัว และมีคุณค่าต่อสังคม เพื่อให้เป็นองค์ประกอบแห่งตนและช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม	เป็นหลักเพื่อพัฒนาตน/คน/งานด้วยความกรุณา ส่งผลให้คนมีความสุข มีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต	ควรสนับสนุนประชาชนให้พึงธรรม ปฏิบัติกรรมฐาน และมีสถานที่ให้เสนอความคิดเห็นบ้างเพื่อประโยชน์ตน/ผู้อื่น/ชุมชน
คนที่ 3	คุณภาพชีวิตที่ดีเป็นการทำหน้าที่และปฏิบัติตามนโยบายรัฐ มีระเบียบสังคมที่ปฏิบัติร่วมกันได้ สภาพแวดล้อมไม่มีมลภาวะ เช่น ฝุ่น ควัน น้ำเสีย	การพัฒนาด้วยหลักพุทธธรรมยังไม่ชัดเจน จึงส่งผลให้ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำจึงเกิดการแตกแยกทางความคิด	สร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และเกิดการนำไปใช้ โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน
คนที่ 4	การพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ให้ชีวิตเข้มแข็งมีความสุขทั้งคนและสังคม มีสุขภาพดี มีคุณธรรม คิดดี พูดดี ทำแต่สิ่งดี ๆ	การพัฒนาที่มีคุณภาพเป็นการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง มี กิจกรรมและประเพณีผล ทำให้คนในสังคมมีสัมพันธ์กับการพัฒนาด้วยปัญญา	รักษาดูแลสุขภาพกาย ให้เจริญสติ ดูแลช่วยเหลือกัน และเมตตาพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนร่วมกัน
คนที่ 5	คุณภาพชีวิตที่ดีเกิดขึ้นจากความรู้สึกรักพอใจในชีวิต เช่น มีความสุขความสงบ ความหวัง มีสุขภาพดี และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา	ใช้หลักพุทธธรรมมาพัฒนาและบริหารจัดการให้ตรงกับนโยบายของรัฐโดยยึดถือประโยชน์สุขของสังคม	อบรมคนให้มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาภายใต้แข็งแรง ทำจิตใจให้สงบ พึ่งพากันและกัน และร่วมรักษาสีงแวดล้อมในสังคมให้มีคุณภาพ
คนที่ 6	ร่วมกันอบรมคนในสังคมให้รับรู้เข้าใจและนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีการร่วมมือในทุกกิจกรรมของสังคม รวมถึงการศึกษาวิชาชีพ	เน้นให้การพัฒนาด้านจิตใจด้วยหลักธรรมฝึกปฏิบัติการเจริญสติเพื่อให้คนในสังคมมีน้ำใจเอื้อเฟื้อดูแลกันและกัน	ต้องพัฒนารูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน
คนที่ 7	มีบทบาทและเครื่องมือชีวิตคุณภาพชีวิต สภาพบ้านเรือนมีอากาศถ่ายเทและแสงสว่างเพียงพอ เป็นแบบอย่างที่ดี และประพฤติตนตามธรรม	เป็นตัวอย่งให้เห็นว่าจิตใจที่แจ่มใส ย่อมอยู่ในร่างกายที่สมบูรณ์ เสียสละเวลาตนเพื่อส่วนรวมและประโยชน์สุขในปัจจุบันของสังคม	ส่งเสริมสนับสนุนเยาวชนได้ศึกษาธรรมะ และจัดงานประเพณีสืบวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยมีบุคคลในสังคมเป็นแบบอย่าง

ตารางที่ 1 ตารางสรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้ง 4 ด้าน	หลักปัญหา 3 ของประชาชน ทั้ง 3 ด้าน	ข้อเสนอแนะโดยรวมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
คนที่ 8	สมาชิกในสังคมแสดงความรัก ความดูแลเอาใจใส่ รับฟังความคิดเห็น และมอบสิทธิการตัดสินใจให้แก่สมาชิกในสังคม	ไม่มีอคติในการปฏิบัติงาน และส่งเสริมสมาชิกชุมชนให้เป็นผู้มีอุเบกขาธรรม	การดำเนินชีวิตภายใต้กฎ ระเบียบ และนโยบายทางศีลธรรม จัดสรรทรัพยากรให้เท่าเทียมกัน และมีความมั่นคงในการพัฒนาชีวิต
คนที่ 9	บุคคลที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นผู้ที่มีสุขภาพกายและจิตดี สามารถนำสังคมให้เห็นถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้านที่เหมาะสมกับสังคมได้	มีระเบียบวินัย รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริต มีจิตอาสาให้บริการ รู้จักอภัย เข้าใจตน เอง เคารพในคุณค่า และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยปัญญาให้การปรึกษาเพื่อกระบวนการพัฒนาความสัมพันธ์ เพิ่มพูนทักษะ และใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติ
คนที่ 10	การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบวร เป็นบทบาทความร่วมมือที่มีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมของชุมชนที่อยู่อาศัย หรือจัดการประชุมปรึกษาเรื่องราวต่างๆ ได้	มีกรรณานาหลักธรรมในด้านความพอประมาณ การสร้าง ภูมิคุ้มกัน และการเป็นอยู่อย่างรู้เท่าทันมาพัฒนาตนและป้องกันสังคม	เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคมจึงควรพัฒนาให้แก่ทุกฝ่าย และให้การศึกษาเพื่อเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต
คนที่ 11	การสนับสนุนการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการสื่อสารมาประยุกต์ใช้เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี	ในการพัฒนาได้สอดแทรกวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่ดีงามของชุมชนร่วมด้วย และได้พบปะพูดคุยกัน	เปิดโอกาสให้ “บวร” เข้ามาพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดความเจริญ มีสัมพันธภาพที่ดี และการเรียนรู้ร่วมกัน
คนที่ 12	การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการพัฒนาตนในทุกๆด้าน ถ้าตัดสินใจแก้ไขปัญหาเชิงบวกอย่างมีสติและคุณธรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจตนเอง	มีเมตตาช่วยเหลือ ยกย่องชมเชย เป็นผู้เสียสละ และเป็นกลางวางอุเบกขาด้วยปัญญาเมื่อสังคมมีปัญหา และให้คนในสังคมเป็นสุข	มีเครือข่ายการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันในอนาคต เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสงบมีความสุขและเอาใจใส่ซึ่งกันและกันในสังคมอย่างทั่วถึง

จากตารางที่ 1 ตารางสรุปผลการวิจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญหา 3 ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากตารางสรุปผลการวิจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญหา 3 ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช อธิบายได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการสร้างรากฐานของการดำรงชีวิตของตนให้ดีขึ้น ทั้งด้านการมีชีวิตที่ดีและการกินดีอยู่ดี การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ให้ชีวิตเข้มแข็งมีความสุขทั้งคนและสังคม มีสุขภาพดี มีคุณธรรม ดังนั้น คุณภาพชีวิตที่ดีจึงเกิดขึ้นจากความรู้สึกพอใจในชีวิต เช่น มีความสุขความสงบ ความหวัง มีสุขภาพดี และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ตามที่พระธรรมปิฎก เมื่อพิจารณาจากเอกสารและตำราต่าง ๆ พบว่า มีการกล่าวถึง “คุณภาพชีวิต” ที่นำมาใช้แพร่หลายมากขึ้นนั้น คือ “การมีชีวิตที่ดี” และ “การกินดีอยู่ดี” อาจอนุมานได้ว่า หมายถึง การมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั่นเอง อีกทั้ง ได้อธิบายไว้ว่า ความสามารถใช้ความรู้ สติปัญญา ความรู้สึกนึกคิดของตนไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเบียดเบียน หรือให้โทษแก่บุคคลอื่น และในขณะเดียวกันบุคคลจะต้องมีการศึกษาสูง มีความขยันอดทนประกอบอาชีพที่สุจริต เป็นพลเมืองดี มีศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวทางใจ มีระเบียบ มีวินัย มีกฎเกณฑ์ทางสังคม มีความสัมพันธ์อันกลมกลืนระหว่างการดำเนินชีวิตของบุคคลกับสภาพแวดล้อม และมุ่งการกระทำตนให้มีความสุขด้วยตนเอง รู้เท่าทันตนเอง เข้าใจตนเองมากกว่า การพึ่งพาอาศัยวัตถุจึงเป็นแนวทางการพัฒนาชีวิตที่ยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น เป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง และควรใช้หลักธรรมศาสนาและแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการช่วยส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพที่สุด และคุณภาพชีวิต (Quality of life) เป็นความรู้สึกมีความสุขที่มาจากความเป็นอยู่ที่ดี มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีความผูกพันที่ดีทั้งในครอบครัวและสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ในปัจจุบันแต่ละประเทศได้ให้ความสำคัญกันมากขึ้น เพราะหากประชากรในประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น คุณภาพชีวิตที่ดีจึงเป็นการดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้ในสังคม ตามที่สำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในหลายมิติควบคู่กันไป และยังให้ความสำคัญในเรื่องของบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจอย่างเป็นรูปธรรม โดยยึดหลักการพัฒนาความสัมพันธ์ใน 4 ด้านนั้น คือ ด้านความสัมพันธ์ทางกาย เป็นการรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล มีผลต่อชีวิตประจำวัน ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นการรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง หรือการรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลอื่นมีต่อตน ด้านความสัมพันธ์ทางจิต เป็นภาวะสุขอนามัยที่ดีของจิต ที่มีคุณภาพ มีสติตั้งมั่นและสมบูรณ์, และด้านความสัมพันธ์ทางสิ่งแวดล้อมหรือปัญญา เป็นการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2566) และสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ พระครูธรรมธรสุริยา อาภาโค กล่าวไว้ว่า

“การมีคุณภาพชีวิตที่ดีไม่จำเป็นจะต้องพึ่งพาผู้อื่นในชีวิตประจำวัน จึงควรส่งเสริมอาชีพ และคุณธรรมที่ต้องในตนให้มีมากขึ้น - เป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีธรรมในการดำเนินชีวิตที่ดี ช่วยแก้ปัญหาในสังคม ทำให้เกิดสันติสุข และเกิดความสงบสุขในสังคมนั้นส่งเสริมการดูแลทางกายและจิตให้มากขึ้น โดยเพิ่มลานออกกำลังกาย คลินิกสุขภาพ กิจกรรมการสัมพันธ์ และมีสวนพักผ่อนมากขึ้น” (พระครูธรรมธรสุริยา อาภาโค, 2567)

ปัญญา 3 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมในการบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคม ทำให้เกิดปัญญารู้ทั่วทั้งความรู้รอบ รู้ลึก รู้ถึงเหตุที่เกิด รู้ถึงผลที่จะตามมา รู้ถึงสิ่งที่ควรทำและสิ่งที่ควรเว้น ปัญญา 3 คือ ความรู้ทั่วถึงเหตุผลและบาปบุญคุณโทษโดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ คือ สุตมยปัญญา: ปัญญาที่เกิดจากการศึกษา จินตามยปัญญา: ปัญญาการคิดพิจารณา และภาวนามยปัญญา: ปัญญาที่ปฏิบัติภาวนา ซึ่งสรุปปัญญา หมายถึง ความรอบรู้ รู้ทั่ว เข้าใจ รู้ซึ่ง รู้สิ่งควรกระทำ ควรเว้น รู้ที่จะจัดแจง จัดสรร และจัดการ โดยมีธรรมอันเป็นองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ 1) สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการรับข้อมูลข่าวสารและการศึกษาเล่าเรียน เป็นปัญญาเกิดจากการสดับเล่าเรียน ปัญญาสืบแต่ ปรัตติยะ คือ เสียงภายนอก ความรู้ที่สำเร็จจากการฟังเป็นการได้ยินได้ฟังจากสิ่งเร้าภายนอก เช่น การศึกษาเล่าเรียน 2) จินตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการคิด การพิจารณา ปัญญาสืบแต่โยนิโสมนสิการที่ตั้งขึ้นในตน โดยผ่านกระบวนการของโยนิโสมนสิการใน 3 ระดับ ประกอบด้วย โยนิโสมนสิการเพื่อการบรรลุธรรม โยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างสัมมาทิฐิ และโยนิโสมนสิการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งโยนิโสมนสิการสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนได้ และ 3) ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฝึกหัดปฏิบัติอบรมด้วยการเจริญสติ ซึ่งบุคคลล้วนมีจิตอหังการแตกต่างกันไป ฉะนั้นการเลือกวิธีการทำสมาธิเพื่อพัฒนาปัญญาด้วยสมถะกรรมฐานหรือวิปัสสนากรรมฐานนี้ จึงควรให้เหมาะสมกับอหังการของบุคคลนั้น ๆ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาเดียวกันนั้น คือ การบรรลุธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระมหาพิทยา ปิยวณโณ (แจ่มจรัส) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการพัฒนาปัญญาตามหลักกฏมัตถธรรมพบว่า ปัญญาในพระไตรปิฎก หมายถึง ความรู้ ภารกิจที่รู้ ความรู้ทั่ว รู้ซึ่ง รู้ในสิ่งที่ควรรู้ รู้ที่จะจัดแจง จัดสรร จัดการ ความรอบรู้ในกองสังขาร การมองเห็นตามสภาพความเป็นจริง ปัญญาจำแนกไว้หลายประเภท เช่น ปัญญามี 2 ประเภท ได้แก่ โลเกียปัญญาและโลกุตตรปัญญา ปัญญามี 3 ประเภท ได้แก่ สุตมยปัญญา (ปัญญาที่ได้จากการฟังผู้อื่น)

จินตามยปัญญา (ปัญญาที่เกิดขึ้นจากการความคิดของตนเอง) และภาวนามยปัญญา (ปัญญาที่อุปนาสมาธิอันสำเร็จด้วยอำนาจภาวนา) และปัญญาที่รู้แจ้งอริยสัจ 4 ได้แก่ ปัญญาที่เข้าใจในทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค เป็นปัญญาที่เห็นจริงด้วยความเห็นถูก (พระมหาทัฬหยา ปิยวณโณ (แจ่มจรัส), 2565)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยหลักปัญญา 3 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ก่อให้เกิดประโยชน์สุขในปัจจุบัน ได้แก่ มีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต เลือกลงนามกับผู้เป็นกัลยาณมิตรหรือท่านผู้ทรงคุณซึ่งมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ พระปลัดวิริทธิ์พล อายุวัฒนโก ได้มีข้อเสนอแนะ กล่าวว่า

“คุณภาพชีวิตที่ดีเป็นการทำหน้าที่และปฏิบัติตามนโยบายรัฐ มีระเบียบสังคมที่ปฏิบัติร่วมกันได้สภาพแวดล้อมไม่มีมลภาวะเช่น ฝุ่น ควัน น้ำเสียการพัฒนาด้วยหลักพุทธธรรมยังไม่ชัดเจน จึงส่งผลให้ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำจึงเกิดการแตกแยกทางความคิดสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และเกิดการนำไปใช้ โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน” (พระปลัดวิริทธิ์พล อายุวัฒนโก, 2567)

และยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ นายอุดมศักดิ์ ณรงค์ กล่าวว่า

“มีบทบาทและเครื่องมือชีวิตคุณภาพชีวิต สภาพบ้านเรือนมีอากาศถ่ายเท และแสงสว่างเพียงพอเป็นแบบอย่างที่ดี และประพฤติตนตามธรรมเป็นตัวอย่างให้เห็นว่าจิตใจที่แจ่มใส ย่อมอยู่ในร่างกายที่สมบูรณ์ เสียสละเวลาตนเพื่อส่วนรวมและประโยชน์สุขในปัจจุบันของสังคมส่งเสริมสนับสนุนเยาวชนได้ศึกษาธรรมะ และจัดงานประเพณีสืบวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยมีบุคคลในสังคมเป็นแบบอย่าง” (อุดมศักดิ์ ณรงค์, 2567)

นอกจากนี้แนวคิดในหนังสือธรรมะของ พระไพศาล วิสาโล อธิบายว่า ความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งทางกายและทางใจ ดังเช่นความสุขจากการมีทรัพย์ สุขจากการใช้จ่ายทรัพย์ สุขจากการไม่เป็นหนี้ และความสุขจากการทำงานที่ปราศจากโทษ หรือปราศจากอันตราย ซึ่งการดำเนินชีวิตของบุคคล หมายถึงคนในสังคมเดียวกันอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีกฎเกณฑ์ที่ทุกคนในกลุ่มพึงถือปฏิบัติ พฤติกรรมในกลุ่มของแต่ละบุคคลจึงเป็นไปในการทำงานเดียวกัน ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาสุขภาพกาย เป็นการพัฒนาการดำเนินชีวิตและการดูแลสุขภาพกาย ด้วยวิถีทางที่เป็นไปตามธรรมชาติแห่งเหตุปัจจัยของธรรมชาติ และมีความสำรวมระวัง 2) ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม เป็นการพัฒนาในด้านของสัมมาวาจา สัมมา กัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ เรียกว่าการพัฒนาพฤติกรรมภายในกรอบแห่งศีล 3) ด้านการพัฒนาสุขภาพจิต เป็นการพัฒนาคุณภาพจิตให้มีจิตใจประณีตงดงาม เป็นผู้มีสติ มีวิริยะ มีความเบิกบาน และมีความอิ่มใจ และ 4) ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมหรือปัญญา เป็นการพัฒนาปัญญากับจิตใจนั้นจะต้องเชื่อมโยงเอื้อผลกันตลอดเวลา เพราะเมื่อปัญญาเจริญขึ้นนั่น คือ การที่บุคคลมีจิตใจที่เป็นอิสระ และมีความสุขมากขึ้น และเมื่อจิตใจเจริญองงามขึ้นนั่น คือ การที่คนมีปัญญามากขึ้น เข้าใจชีวิตมากขึ้น รู้จักที่จะปฏิบัติต่อชีวิต คือ การดำเนินชีวิตได้ดีพร้อมทั้งปฏิบัติต่อสิ่งรอบข้างได้ถูกต้อง (พระไพศาล วิสาโล, 2546) ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในหลายมิติ ได้แก่ ความสัมพันธ์ทางกาย ประชาชนมีการพัฒนาร่างกายให้แข็งแรงและสมบูรณ์โดยปฏิบัติตามหลักการดูแลสุขภาพตามธรรมชาติ ความสัมพันธ์ทางสังคม ส่งเสริมการปฏิบัติที่ถูกต้องในสังคมด้วยการมีสัมมาวาจา สัมมา กัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ ความสัมพันธ์ทางจิต พัฒนาจิตใจให้มีความเข้มแข็งและเบิกบาน มีสติและความสุขทางใจ และความสัมพันธ์ทางสิ่งแวดล้อมหรือปัญญา ส่งเสริมให้ประชาชนมีปัญญาที่เกิดจากการคิด การเรียนรู้ และการปฏิบัติ ทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน จำเป็นต้องครอบคลุมด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ด้านความสัมพันธ์ทางกาย เน้นการดูแลสุขภาพที่ดีทางร่างกาย เพื่อให้ร่างกายมีพลังกำลังเพียงพอในการดำเนินชีวิตประจำวัน 2) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม 3) ด้านความสัมพันธ์ทางจิต ดูแลสุขภาพจิตใจให้มีความสุข สร้างความมั่นใจและความสุขในชีวิต และ 4) ด้านความสัมพันธ์ทางสิ่งแวดล้อมหรือปัญญา พัฒนาทักษะและความรู้ใหม่ ๆ ให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี ปัญญา 3 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นความรู้แจ้ง ความรู้ชัด ความเข้าใจ และการรู้เท่าทันสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง รู้เรื่องบาปบุญคุณโทษ และรู้สิ่งที่ควรทำควรเว้น ได้แก่ 1) สุตมยปัญญา: ปัญญาที่เกิดจากการฟัง การศึกษาเล่าเรียน 2) จินตามยปัญญา: ปัญญาที่เกิดจากการคิด การตรikirตรอง และ 3) ภวานมยปัญญา: ปัญญาที่เกิดจากการอบรมจิตการเจริญภาวนา การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มุ่งเน้นที่การปรับปรุงความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน โดยใช้หลักปัญญา 3 ของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางหลักในการพัฒนา ตัวอย่างเช่น การเข้าใจถึงกฎแห่งธรรมชาติ (กายิกทุกข์) ซึ่งเน้นถึงความเป็นธรรมชาติของความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของมนุษย์ เช่น การเกิด เจ็บ แก่ และตาย ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และความทุกข์จริง (เจตสิกทุกข์) ซึ่งเกิดจากการพบเจอสิ่งที่ไม่พอใจหรือไม่ถูกใจ และการถูกทำร้ายทั้งตัวกายและจิตใจ การใช้หลักปัญญา 3 นี้ช่วยให้ชุมชนมีการตอบสนองต่อความทุกข์ของผู้้อย่างเหมาะสมและเข้าใจองค์ประกอบธรรมชาติของความทุกข์ได้ดีขึ้นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมนี้ มีการเน้นความสำคัญในการร่วมมือและสนับสนุนกันในชุมชน โดยมุ่งหวังให้สังคมมีความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุข ผ่านการกระตุ้นให้ผู้คนในชุมชนเข้าใจความสำคัญของการให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือกันในชีวิตประจำวัน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ พัฒนามนุษย์ให้เป็นผู้มีจิตใจประเสริฐทุกคน อันเป็นสัญลักษณ์ในการหลุดพ้นจากวัฏฏะในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาสุขภาพกาย พฤติกรรมทางสังคม และพัฒนาสุขภาพจิต และการพัฒนาสิ่งแวดล้อมหรือปัญญา ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 จึงเกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรจัดทำแผนนโยบายพัฒนาคุณภาพชีวิต 2) ควรนำกระบวนการพัฒนาปัญญา 3 ในพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการพัฒนาที่ดีให้เหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นรายบุคคล หรือการเรียนรู้แบบผู้เรียนในสังคมเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ เพราะสังคมแต่ละสังคมจะมีความแตกต่างกัน ทั้งกลุ่มประชากร วัฒนธรรม และสถานที่ตั้ง การที่จะชี้นำสังคมได้ในอนาคต จึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคมให้มีดุลยภาพทั้งกายและใจ และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อสังคมไทยในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ธีระ รุญเจริญ. (2550). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูป. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง.
- พระครูธรรมธศสุริยา อาภาโค. (25 มิ.ย. 2567). การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 ของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. (พระภูวาล จันทสโร (ปานนุ้ย), ผู้สัมภาษณ์)
- พระปลัดวิวิธพิล อายุวัฒน์โก. (26 มิ.ย. 2567). การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 ของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. (พระภูวาล จันทสโร (ปานนุ้ย), ผู้สัมภาษณ์)

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- พระไพศาล วิสาโล. (2546). หนังสือธรรมะ. ลำปาง: เมืองปานการพิมพ์.
- พระมหาพิทยา ปิยวณฺโณ (แจ่มจำรัส). (2565). “กระบวนการพัฒนาปัญญาตามหลักพุทธธรรม”. ใน ดุษฎีนิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2540). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- สำนักงานกฤษฎีกา. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อรรถัย วลีวงศ์. (2563). การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนในเอกสารการประชุม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนา นโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ (IHPP) องค์การอนามัยโลก.
- อุดมศักดิ์ ธีรรงค์. (28 มิ.ย. 2567). การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักปัญญา 3 ของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช. (พระภูวคณ จันทสโร (ปานนุ้ย), ผู้สัมภาษณ์)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปขยะจากเปลือกมะพร้าวทางการเกษตรที่หลากหลาย ของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร*

DEVELOPMENT OF DIVERSE AGRICULTURAL COCONUT SHELL WASTE PROCESSING PRODUCTS OF FARMERS IN BAN PHAEO COMMUNITY, SAMUT SAKHON PROVINCE

ลินดา เกษมมา, หนึ่งฤทัย เอกธรรมทัศน์, บุณยจิตร แก้วศรีมิล, สุนทรียา กาละวงศ์, โอปอ กลีบสกุล, เก่งกาจ ต้นทองคำ,
วินิดา พลอยล้วน*

Linda Gainma, Nuengruthai Ekthamthat, Buranachit Kaewsrimon, Suntareeya Kalawong, Opor Klapskul, Kengkard Tonthongkum,
Wanida Ployloun*

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Doctor of Philosophy Program, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: li-wanida@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปทางการเกษตรที่หลากหลายของเกษตรกร
ชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และ 2) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปทางการเกษตร
ที่หลากหลายของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากร ได้แก่
เกษตรกรสวนมะพร้าวน้ำหอมที่ลงทะเบียนเป็นอาสาสมัครกลุ่มชุมชนบ้านแพ้ว จำนวน 50 คน เครื่องมือวิจัย
ได้แก่ ผลิตภัณฑ์การแปรรูปทางการเกษตร และแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นอยู่ที่ระดับ 0.96
การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เปอร์เซ็นต์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า
ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อความพึงพอใจที่มีต่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปทางการเกษตรที่หลากหลาย
ของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ทั้ง 4 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.94$, $\sigma = 0.15$)
พิจารณาผลการวิจัยรายด้านตั้งแต่ค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์และของใช้
จากแผ่นอัดจากเปลือกมะพร้าวน้ำหอมเหลือทิ้ง ($\mu = 4.95$, $\sigma = 0.17$) รองลงมา คือ ผลิตภัณฑ์ดินผสมพร้อมปลูก
จากเปลือกมะพร้าวน้ำหอมเหลือทิ้งบรรจุถุง ($\mu = 4.94$, $\sigma = 0.13$) ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีสกัดจากเปลือกมะพร้าว
และผลิตภัณฑ์ถ่านเชื้อเพลิงเปลือกมะพร้าวจากเตาเผาถ่านไร้ควันบรรจุถุงมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 4.93$, $\sigma = 0.14$
และ $\mu = 4.93$, $\sigma = 0.15$) โดยมีผลการศึกษาในเชิงแนวทางการพัฒนาต่อยอด 1) ผลิตภัณฑ์ดินผสมพร้อมปลูก
จากเปลือกมะพร้าวน้ำหอมเหลือทิ้งบรรจุถุง 2) ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์และของใช้จากแผ่นอัดจากเปลือกมะพร้าว
น้ำหอมเหลือทิ้ง 3) ผลิตภัณฑ์ถ่านเชื้อเพลิงเปลือกมะพร้าวจากเตาเผาถ่านไร้ควันบรรจุถุง และ 4) ผลิตภัณฑ์ผ้ามัด
ย้อมสีสกัดจากเปลือกมะพร้าว

คำสำคัญ: การพัฒนาผลิตภัณฑ์, การแปรรูปทางการเกษตร, ขยะจากเปลือกมะพร้าว

* Received September 24, 2024; Revised November 27, 2024; Accepted December 4, 2024

Abstract

This research aims to 1) Develop a variety of agricultural processing products of farmers in Ban Phaeo Community, Samut Sakhon Province and 2) Study the satisfaction of develop a variety of agricultural processing products of farmers in Ban Phaeo Community, Samut Sakhon Province. with Mixed Medthod Research. The population includes 50 aromatic coconut farmers registered as volunteers in the Ban Phaeo community group. The research tools include agricultural product and 5-level estimation questionnaire with a confidence level of 0.96. Data analysis using percentages, means, and deviations. standard and content analysis The research results found that The results of the analysis of satisfaction with adding value to various agricultural processing products on standards for checking the carbon content of product substances in all 4 areas were found to be at the highest level ($\mu = 4.94$, $\sigma = 0.15$). Considering the results Research in each area from the highest to the lowest average is as follows: The highest average is furniture and household products made from sheets compressed from waste aromatic coconut shells ($\mu = 4.95$, $\sigma = 0.17$), followed by ready-to-plant soil mixes made from shells. Leftover aromatic coconuts packed in bags ($\mu = 4.94$, $\sigma = 0.13$). Tie-dyed fabric products extracted from coconut shells. and coconut shell charcoal products from smokeless charcoal kilns in bags had the lowest average values ($\mu = 4.93$, $\sigma = 0.14$ and $\mu = 4.93$, $\sigma = 0.15$), with results of the study in terms of guidelines for further development 1) Ready-to-plant soil mix products from leftover coconut shells, packed in bags, 2) Furniture and household items made from compressed sheets from leftover coconut shells, 3) Coconut shell charcoal products from smokeless charcoal kilns, packed in bags, and 4) Products Tie dyed fabric extracted from coconut shells.

Keywords: Product Value Addition, Agricultural Processing, Coconut Shell Waste

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจอาศัยหลักความรู้ทางเศรษฐศาสตร์พื้นฐานที่ว่า เศรษฐกิจของประเทศหรือเศรษฐกิจของเมืองใด ๆ จะเจริญก้าวหน้า มั่งคั่ง ยั่งยืน และนำความสุขสบายมาสู่ประชาชนพลเมืองของตนเองได้ก็ต่อเมื่อประเทศหรือเมืองนั้น ๆ สามารถทำให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอแก่การดำรงชีวิต มีการงาน อาชีพที่สุจริต มีการผลิตและตลาดสินค้าบริการที่เกี่ยวข้องพึ่งพาสนับสนุนซึ่งกัน และกันอย่างสมดุล ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและเป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม มีต้นทุนการผลิตที่ไม่สูงเกินความเหมาะสม มีหน่วยเศรษฐกิจใหม่ ๆ ซึ่งมีประสิทธิภาพและคุณภาพมากกว่าเดิมเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอในระบบ เศรษฐกิจของประเทศหนึ่ง ๆ หรือของเมืองหรือท้องถิ่นหนึ่ง ๆ ควรมีหน่วย เศรษฐกิจจำนวนมากและมีความหลากหลายมากเพียงพอที่จะทำหน้าที่เป็นข้อต่อ ห่วงโซ่ของระบบการผลิต การตลาด และการให้บริการภายในระบบเศรษฐกิจ ในพื้นที่ของตนเองได้อย่างครบวงจร ควรมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากเพียงพอที่จะรองรับกำลังแรงงานในประเทศหรือในเมืองหรือในชุมชนนั้น ๆ ได้อย่างสมดุล ฯลฯ เหล่านี้เป็นสภาวะเศรษฐกิจที่พึงปรารถนา (สิงห์ อินทรชูโต, 2564) การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าได้ ต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานหลายประการ เช่น การมีพลเมืองที่มีคุณภาพ คือ มีความรู้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพต่าง ๆ รวมทั้งมีความรู้และทักษะที่จะเป็นผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจ มีระเบียบวินัย และอุปนิสัยใจคอที่ขยันทำการงาน ฯลฯ ประการต่อมา เมืองหรือท้องถิ่นแต่ละ แห่งต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเพียงพอ ประชาชนและผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ในราคาที่ประหยัดไม่ว่าจะเป็นระบบการ คมนาคมขนส่ง สื่อสาร สาธารณูปโภค

ประเภทน้ำประปาและพลังงาน นวัตกรรม ทางเทคโนโลยี พื้นที่สำหรับการประกอบกิจการประเภทต่าง ๆ ฯลฯ ไปจนถึง ตลาดหรือช่องทางและข้อมูลที่สำคัญสำหรับการลงทุน การระดมทุน การซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้าบริการ และ สิ่งอำนวยความสะดวกทางสังคมสำหรับรองรับ วิถีชีวิตของพลเมือง (จรัส สุวรรณมาลา, 2558) การขับเคลื่อน เศรษฐกิจฐานราก เห็นผลรูปธรรมที่ชัดเจนมีแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ประกอบด้วย 1) ใช้พื้นที่ตำบล เป็นตัวตั้ง โดยกำหนดให้มีเป้าหมาย คือ ระบบเศรษฐกิจชุมชนสร้างความสุขยั่งยืน ยุทธศาสตร์ คือ สร้างระบบเศรษฐกิจ และทุนชุมชนฐานราก ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสังคมมีความสุข เครื่องมือ คือ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนวัตกรรมเทคโนโลยี มาตรการ คือ กำหนดให้พื้นที่ทุกระดับเป็นเขตเศรษฐกิจชุมชนพิเศษ หลักการ คือ เศรษฐกิจปลอดภัย หรือเศรษฐกิจสีเขียว พื้นที่ดำเนินงาน คือ ตำบล หรือท้องถิ่น พื้นที่บูรณาการ คือ การรวม 2 - 3 ตำบลขึ้นไป ภายใต้ประเด็นงานร่วมที่ตำบลได้ปรึกษาหารือ และตกลงร่วมกัน พื้นที่จัดการ คือ ใช้พื้นที่ระดับอำเภอ จัดการเป็น “เครือข่ายระดับอำเภอจัดการตนเอง” (ครบวงจร) ผลิต บริโภค แปรรูป วัสดุเหลือใช้ (วันปิติ ธรรมศรี และคณะ, 2564) 2) สร้าง และพัฒนาแกนนำตำบล อำเภอ จังหวัด โดยตำบลและ หน่วยงานในพื้นที่ทั้งภาครัฐ และภาคธุรกิจเอกชน ต้องรับรู้ ทำความเข้าใจต่อเป้าหมาย และวางแผนงานร่วมกัน 3) การสร้างกลไกการขับเคลื่อนทั้งในระดับประเทศ จังหวัด อำเภอ ตำบล และชุมชน เช่น มีการกำหนดตัวแทนใน แต่ละระดับร่วมกับหน่วยงานภาคี วางเป้าหมาย และกำหนดแผนงานในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ร่วมกัน จัดทำแผนพัฒนาด้านต่าง ๆ เช่น แผนการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการผลิต แผนการจัดระบบการกระจาย สินค้า แผนการสร้างพื้นที่ทางการตลาดการเพิ่มรายได้ การลดหนี้สิน การมีคุณภาพชีวิตที่ดี การมีสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นต้น (กรมวิชาการเกษตร, 2558ก) 4) การพัฒนาองค์ความรู้ ที่มาจากกรอบคิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยชุมชน เพื่อพัฒนาเป็นระบบข้อมูล องค์ความรู้ ขยายผล เผยแพร่ ใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับการจัดการ ทรัพยากรในชุมชน 5) การจัดการองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการทุนชุมชน การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคน กลไกในระดับต่าง ๆ การจัดการความสัมพันธ์ของระบบเครือข่ายทั้งแนวนอน และ แนวตั้ง เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การสร้างระบบเศรษฐกิจในระยะต่าง ๆ ภายใต้ต้นทุนที่มีอยู่ เช่น ระยะสั้น ดำเนินการจัดการทรัพยากรในชุมชนให้เหมาะสม ระยะกลาง พัฒนาคนให้เข้าใจระบบเศรษฐกิจฐาน รากที่ยั่งยืน และระยะยาว การตลาดภายในภายนอกและการสร้างและพัฒนาเทคโนโลยี เป็นต้น

การนำเปลือกมะพร้าว น้ำหอมเหลือทิ้งมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า โดยการทำเป็นปุ๋ยหมัก (กรมวิชาการ เกษตร, 2551) วัสดุปลูกต้นไม้ แผ่นอัด และอื่น ๆ เกิดขึ้นจากการลงพื้นที่วิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูล เชิงพื้นที่ จนทราบถึงปัญหา ทำ และความต้องการของชุมชน โดยก่อนหน้านี้ทางมหาวิทยาลัยเคยจัด กิจกรรม การให้ความรู้และแนะนำวิธีการทำปุ๋ยหมักจากเปลือกมะพร้าวร่วมกับปุ๋ยคอก และจุลินทรีย์ปรับปรุงบำรุงดินให้กับ กลุ่มเกษตรกรเป้าหมาย โดยมีการตรวจสอบสารอินทรีย์วัตถุและธาตุอาหาร NPK เบื้องต้น (กรมวิชาการเกษตร, 2558ข) จากนั้นการบรรจุปุ๋ยหมักใส่ถุงกระสอบแจกให้กับสมาชิกกลุ่มนำไปใช้บำรุงต้นมะพร้าวในแปลงปลูกของ เกษตรกร ซึ่งปุ๋ยหมักจะเป็นตัวช่วยหน้าดินมีความชื้น เพิ่มจุลินทรีย์ในดิน (ณพัฏฐอร บัวฉุน, 2561) บำรุงต้นมะพร้าว ให้มีความสมบูรณ์แข็งแรง รสชาติของน้ำและเนื้อหอมหวาน ยืดระยะเวลาการเก็บเกี่ยวได้นานยิ่งขึ้น และช่วยลด ต้นทุนการซื้อปุ๋ยเคมี (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดปัตตานี, 2561) นอกจากนี้จุดเด่นของชุมชน คือ การต่อยอด การทำวัสดุปลูกต้นไม้แบบบรรจุถุงพร้อมปลูก ซึ่งเป็นการนำปุ๋ยหมักจากเปลือกมะพร้าวมาผสมกับ หน้าดิน และวัสดุอื่น ๆ (สังเวย เสวกวิหารี และอุดมเดช พลเยี่ยม, 2563) เพื่อให้ดินปลูกมีลักษณะที่ร่วนซุย จะเป็นการเปลี่ยนจากขยะมาเป็นช่องทางในการเพิ่มรายได้ให้แก่กลุ่มเกษตรกรได้ และเกิดแนวคิดทำ เปลือกมะพร้าว น้ำหอมเหลือทิ้งทางการเกษตรนี้ ยังมีประโยชน์อีกมากมาย (คณาจารย์ภาควิชาปฐพีศาสตร์, 2558) การต่อยอด ผลิตภัณฑ์แผ่นไม้อัดจากขยะเปลือกมะพร้าวน้ำหอมเหลือทิ้ง โดยการขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของใช้ และเฟอร์นิเจอร์ ที่ใช้ในครัวเรือน โดยการออกแบบผลิตภัณฑ์ นำแผ่นอัดแปรรูปมาขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของ

ผู้ใช้งานได้ในหลากหลายรูปแบบ เช่น ของใช้ในครัวเรือน เฟอร์นิเจอร์ หรือการอัดก้อนเป็นวัสดุเพาะต้นไม้ ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์ที่ได้จะมีลักษณะเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเป็นทางเลือกในการใช้งานเฟอร์นิเจอร์รูปแบบใหม่สำหรับผู้ใช้งานที่นิยมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปขยะจากเปลือกมะพร้าวทางการเกษตรที่หลากหลายของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดสมุทรสาครผ่านแนวทางการแปรรูปเปลือกมะพร้าวสู่ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมรายได้จากการปลูกมะพร้าวน้ำหอมในอำเภอบ้านแพ้ว ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สำรวจสภาพพื้นที่โดยทั่วไป พบว่าปัจจุบันมีเปลือกมะพร้าวน้ำหอมเหลือทิ้งมีปริมาณจำนวนมากและยังไม่มีนำไปใช้ประโยชน์ มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา ทีมวิจัยจึงสนใจนำเปลือกมะพร้าวน้ำหอมที่เหลือทิ้งที่ชุมชนไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ก่อเกิดมลภาวะทางขยะของชุมชนนำมาแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และเพื่อการลดขยะมูลฝอยของชุมชนในด้านข้อจำกัดของวัตถุดิบ เมื่อต้องการให้ลูกมะพร้าวดังกล่าวแห้งเร็วหรือเป็นสีน้ำตาลได้ ต้องใช้เครื่องจักร หรือคิดค้นนวัตกรรมที่ทำให้ลูกมะพร้าวแห้งเร็วตามต้องการนั้น ต้องมีการลงทุนในเครื่องจักร หรือสร้างนวัตกรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปทางการเกษตรที่หลากหลายของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปทางการเกษตรที่หลากหลายของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปขยะจากเปลือกมะพร้าวทางการเกษตรที่หลากหลายของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานตามลำดับ ดังนี้

ประชากร

ประชากร ได้แก่ เกษตรกรสวนมะพร้าวน้ำหอมที่ลงทะเบียนเป็นอาสาสมัครกลุ่มชุมชนบ้านแพ้ว จำนวน 50 คน ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปทางการเกษตรที่หลากหลายของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 สอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปทางการเกษตรที่หลากหลายของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร แบบสำรวจความพึงพอใจที่มีต่อความพึงพอใจที่มีต่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปทางการเกษตรที่หลากหลายของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีข้อคำถามประกอบด้วย 1) ผลิตภัณฑ์ดินผสมพร้อมปลูกจากเปลือกมะพร้าวน้ำหอมเหลือทิ้งบรรจุถุง 2) ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์และของใช้จากแผ่นอัดจากเปลือกมะพร้าวน้ำหอมเหลือทิ้ง 3) ผลิตภัณฑ์ถ่านเชื้อเพลิงเปลือกมะพร้าวจากเตาเผาถ่านไร้ควันบรรจุถุงและ 4) ผลิตภัณฑ์ผ้าม้าย้อมสีสกัดจากเปลือกมะพร้าว โดยมีเกณฑ์การตีความข้อมูลตามมาตราส่วนลิเคิร์ต 5 ระดับ ดังนี้

- 4.50 - 5.00 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด
- 3.50 - 4.49 หมายถึง พึงพอใจมาก
- 2.50 - 3.49 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง
- 1.50 - 2.49 หมายถึง พึงพอใจน้อย
- 1.00 - 1.49 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (Likert, 1970) ประกอบด้วย 5 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย 1 หมายถึง น้อยที่สุด

- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาสร้างเป็นแบบวัด ความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปทางการเกษตรที่หลากหลายบนมาตรฐานการตรวจสอบปริมาณคาร์บอนของสารผลิตภัณฑ์

2. ดำเนินการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา ข้อคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้าน ผลิตภัณฑ์ดินผสมพร้อมปลูกจากเปลือกมะพร้าว น้ำหอมเหลือทิ้งบรรจุถุง 2) ด้านผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์และของใช้จากแผ่นอัดจากเปลือกมะพร้าว น้ำหอมเหลือทิ้ง 3) ด้านผลิตภัณฑ์ถ่านเชื้อเพลิงเปลือกมะพร้าวจากเตาเผาถ่านไร่คว้นบรรจุถุง และ 4) ด้านผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีสกัดจากเปลือกมะพร้าว

3. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปทางการเกษตรที่หลากหลายบนมาตรฐานการตรวจสอบปริมาณคาร์บอนของสารผลิตภัณฑ์ จากนั้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและแก้ไขเนื้อหาตามข้อเสนอแนะให้สมบูรณ์

4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ด้านการจัดการศึกษาในชุมชน จำนวน 2 คน และอาจารย์ด้านการวัดประเมินผล จำนวน 1 คน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหาของแต่ละข้อคำถามได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC, Index of Objective Congruence) มีค่าเท่ากับ 1.00

5. ทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเป็นฉบับสมบูรณ์

6. นำแบบสอบถามที่มีการปรับปรุง แก้ไขสมบูรณ์แล้ว ไปทดลองใช้กับเกษตรกรสวนมะพร้าว น้ำหอมที่ลงทะเบียนอาสาสมัครกลุ่มชุมชนบ้านแพ้ว จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายแล้วหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ความเชื่อมั่น 0.96

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ ด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.96 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้าน ผลิตภัณฑ์ดินผสมพร้อมปลูกจากเปลือกมะพร้าว น้ำหอมเหลือทิ้งบรรจุถุง 2) ด้านผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์และของใช้จากแผ่นอัดจากเปลือกมะพร้าว น้ำหอมเหลือทิ้ง 3) ด้านผลิตภัณฑ์ถ่านเชื้อเพลิงเปลือกมะพร้าวจากเตาเผาถ่านไร่คว้นบรรจุถุง และ 4) ด้านผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีสกัดจากเปลือกมะพร้าว ไปใช้เก็บข้อมูลกับเกษตรกรสวนมะพร้าว น้ำหอมที่ลงทะเบียนเป็นอาสาสมัครกลุ่มชุมชน ของบ้านแพ้ว จำนวน 50 คน ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมเครื่องมือ ในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแจ้งความจำนงค์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อขอเก็บข้อมูลจากเกษตรกรสวนมะพร้าวน้ำหอมที่ลงทะเบียนเป็นอาสาสมัครกลุ่มชุมชนบ้านแพ้ว จำนวน 50 คน
2. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กับเกษตรกรสวนมะพร้าวน้ำหอมที่ลงทะเบียนเป็นอาสาสมัครกลุ่มชุมชนบ้านแพ้ว จำนวน 50 คน สามารถส่งคืนแบบสอบถามได้ทั้งหมด 50 แบบสอบถาม คิดเป็น 100%

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามตามความถี่และร้อยละ จำแนกตามอายุ เพศ ตำแหน่ง และวุฒิการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปทางการเกษตรที่หลากหลายของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร 4 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ดินผสมพร้อมปลูกรากเปลือกมะพร้าวน้ำหอมเหลือทิ้งบรรจุถุง 2) ด้านผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์และของใช้จากแผ่นอัดจากเปลือกมะพร้าวน้ำหอมเหลือทิ้ง 3) ด้านผลิตภัณฑ์ถ่านเชื้อเพลิงเปลือกมะพร้าวจากเตาเผาถ่านไร้ควันบรรจุถุง และ 4) ด้านผลิตภัณฑ์ผ้าผ้ามัดย้อมสีสกัดจากเปลือกมะพร้าว โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปขยะจากเปลือกมะพร้าวทางการเกษตรที่หลากหลายของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยในหัวข้อต่าง ๆ ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลิตภัณฑ์การแปรรูปขยะจากเปลือกมะพร้าวทางการเกษตรที่หลากหลายของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 4 ผลิตภัณฑ์ ปรากฏผล ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ดินผสมพร้อมปลูกรากเปลือกมะพร้าวที่เหลือทิ้งบรรจุถุง

ภาพที่ 1 ผลิตภัณฑ์ดินพร้อมปลูกสำหรับจำหน่ายของกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปมะพร้าว น้ำหอมชุมชนบ้านวังนางกุ

2. ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์และของใช้จากแผ่นอัดจากเปลือกมะพร้าวแห้งเหลือทิ้ง

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ เครื่องใช้ต้นแบบที่พัฒนาขึ้นจากแผ่นอัดจากขุยมะพร้าว

3. ผลิตภัณฑ์ถ่านเชื้อเพลิงเปลือกมะพร้าวจากเตาเผาถ่านไร้ควันบรรจุถุง

ตัวอย่างบรรจุภัณฑ์ต้นแบบ

ผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 3 บรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ถ่านเชื้อเพลิงจากเปลือกมะพร้าว

4. ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีสกัดจากเปลือกมะพร้าว

ภาพที่ 4 แสดงต้นแบบย่าม ผ้าพันคอไหม ผ้าคลุมไหล่เรยอน

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปทางการเกษตรที่หลากหลายของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปทางการเกษตรที่หลากหลายของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร (n = 50)

ด้าน	μ	σ	แปลผล
1. ผลิตภัณฑ์ดินผสมพร้อมปลูจากเปลือกมะพร้าว น้ำหอมเหลืทิ้งบรรจุ	4.94	0.13	มากที่สุด
2. ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์และของใช้จากแผ่นอัดจากเปลือกมะพร้าว น้ำหอมเหลืทิ้ง	4.95	0.17	มากที่สุด
3. ผลิตภัณฑ์ถ่านเชื้อเพลิงเปลือกมะพร้าวจากเตาเผาถ่านไร่คว้นบรรจุ	4.93	0.15	มากที่สุด
4. ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีสกัดจากเปลือกมะพร้าว	4.93	0.14	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.94	0.15	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปทางการเกษตรที่หลากหลายของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ทั้ง 4 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.94$, $\sigma = 0.15$) พิจารณาผลการวิจัยรายด้านตั้งแต่ค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์และของใช้จากแผ่นอัดจากเปลือกมะพร้าว น้ำหอมเหลืทิ้ง ($\mu = 4.95$, $\sigma = 0.17$) รองลงมา คือ ผลิตภัณฑ์ดินผสมพร้อมปลูจากเปลือกมะพร้าว น้ำหอมเหลืทิ้งบรรจุ ($\mu = 4.94$, $\sigma = 0.13$) ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีสกัดจากเปลือกมะพร้าว และผลิตภัณฑ์ถ่านเชื้อเพลิงเปลือกมะพร้าวจากเตาเผาถ่านไร่คว้นบรรจุมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 4.93$, $\sigma = 0.14$ และ $\mu = 4.93$, $\sigma = 0.15$) โดยมีผลการศึกษาในเชิงแนวทางการพัฒนาต่อยอด

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปขยะจากเปลือกมะพร้าวทางการเกษตรที่หลากหลายของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า

1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปทางการเกษตรที่หลากหลายของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ดินผสมพร้อมปลูจากเปลือกมะพร้าว น้ำหอมเหลืทิ้งบรรจุ ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์และของใช้จากแผ่นอัดจากเปลือกมะพร้าว น้ำหอมเหลืทิ้ง ผลิตภัณฑ์ถ่านเชื้อเพลิงเปลือกมะพร้าวจากเตาเผาถ่านไร่คว้นบรรจุ ซึ่งสอดคล้องกับ (กรมวิชาการเกษตร, 2551) และวัสดุปลูกต้นไม้ แผ่นอัด และอื่น ๆ เกิดขึ้นจากการลงพื้นที่วิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ จนทราบถึงปัญหา ทำ และความต้องการของชุมชน โดยก่อนหน้านี้ทางมหาวิทยาลัยเคยจัดกิจกรรมการให้ความรู้และแนะนำวิธีการทำปุ๋ยหมักจากเปลือกมะพร้าวร่วมกับปุ๋ยคอก และจุลินทรีย์ปรับปรุงบำรุงดินให้กับกลุ่มเกษตรกรเป้าหมาย โดยมีการตรวจสอบสารอินทรีย์วัตถุและธาตุอาหาร NPK เบื้องต้น (กรมวิชาการเกษตร, 2558) จากนั้นการบรรจุปุ๋ยหมักใส่ถุงกระสอบแจกให้กับสมาชิกกลุ่มนำไปใช้บำรุงต้นมะพร้าวในแปลงปลูกของเกษตรกร ซึ่งปุ๋ยหมักจะเป็นตัวช่วยหน้าดินมีความชื้น เพิ่มจุลินทรีย์ในดิน (ณัฐอร บัวฉวน, 2561) บำรุงต้นมะพร้าวให้มีความสมบูรณ์แข็งแรง รสชาติของน้ำและเนื้อหอมหวาน ยืดระยะเวลาการเก็บเกี่ยวได้นานยิ่งขึ้น และช่วยลดต้นทุนการซื้อปุ๋ยเคมี (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดปัตตานี, 2561)

2. ความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปทางการเกษตรที่หลากหลายของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ สังเวย เสวกวิหรี และอุดมเดชา พลเยี่ยม กล่าวว่าการจัดทำปุ๋ยดินปลูกจากวัสดุธรรมชาติเพื่อให้ดินปลูกมีลักษณะที่ร่วนซุยจะเป็นการเปลี่ยนจากขยะมาเป็นช่องทางในการเพิ่มรายได้ให้แก่กลุ่มเกษตรกรได้ และเกิดแนวคิดที่ว่า เปลือกมะพร้าว น้ำหอมเหลืทิ้งทางการเกษตรนี้ ยังมีประโยชน์อีกมากมาย (คณาจารย์ภาควิชาปฐพีศาสตร์, 2558) การต่อยอดผลิตภัณฑ์แผ่นไม้อัด

จากขยะเปลือกมะพร้าว น้ำหอมเหลือทิ้ง โดยการขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของใช้ และเฟอร์นิเจอร์ที่ใช้ในครัวเรือน โดยการออกแบบผลิตภัณฑ์ นำแผ่นอัดแปรรูปมาขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของผู้ใช้งานได้ในหลากหลายรูปแบบ เช่น ของใช้ในครัวเรือน เฟอร์นิเจอร์ หรือการอัดก้อนเป็นวัสดุเพาะต้นไม้ ทั้งนี้ ผลิตภัณฑ์ที่ได้จะมีลักษณะเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเป็นทางเลือกในการใช้งานเฟอร์นิเจอร์รูปแบบใหม่สำหรับผู้ใช้งานที่นิยมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าได้ ต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานหลายประการ เช่น การมีพลเมืองที่มีคุณภาพ คือ มีความรู้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพต่าง ๆ รวมทั้งมีความรู้และทักษะที่จะเป็นผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจ มีระเบียบวินัย และอุปนิสัยใจคอที่ขยันทำงาน ฯลฯ ประการต่อมา เมืองหรือท้องถิ่นแต่ละ แห่งต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเพียงพอ ประชาชนและผู้ประกอบการ สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ในราคาที่ประหยัด ไม่ว่าจะเป็นระบบการคมนาคมขนส่ง สื่อสาร สาธารณูปโภคประเภทน้ำประปาและพลังงาน นวัตกรรม ทางเทคโนโลยี พื้นที่สำหรับการประกอบกิจการประเภทต่าง ๆ ฯลฯ ไปจนถึง ตลาดหรือช่องทางและข้อมูลที่สำคัญสำหรับการลงทุน การระดมทุน การซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้าบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางสังคมสำหรับรองรับ วิถีชีวิตของพลเมือง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปทางการเกษตรที่หลากหลายของเกษตรกรชุมชนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากขยะเปลือกมะพร้าว น้ำหอมเหลือทิ้ง โดยการขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของใช้ และเฟอร์นิเจอร์ที่ใช้ในครัวเรือน โดยการออกแบบผลิตภัณฑ์ นำแผ่นอัดแปรรูปมาขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของผู้ใช้งานได้ในหลากหลายรูปแบบ เช่น ของใช้ในครัวเรือน เฟอร์นิเจอร์ หรือการอัดก้อนเป็นวัสดุเพาะต้นไม้ ทั้งนี้ ผลิตภัณฑ์ที่ได้จะมีลักษณะเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเป็นทางเลือกในการใช้งานเฟอร์นิเจอร์รูปแบบใหม่สำหรับผู้ใช้งานที่นิยมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เกษตรกรและผู้นำชุมชนควรมีการศึกษาคุณภาพของดินซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อการประกอบอาชีพด้านการเกษตร และการปลูกไม้ผลต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอำเภอบ้านแพ้วที่มีการปลูกมะพร้าวซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดการ และการบริหารจัดการดินนั้นให้มีคุณภาพจะนำไปสู่ในเรื่องของคุณภาพของดินน้ำต้นไม้และความเป็นอยู่ของประชาชนที่มีคุณภาพดังกล่าวข้างต้นนี้องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจัดการด้านการเกษตรจะส่งผลไปสู่ในเรื่องของชุมชนแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืนการพัฒนาประชาชนทางด้านของความรู้ความเข้าใจและความตระหนักถึงการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่จะมีต่อการบริหารจัดการขยะซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ชั้นบรรยากาศของโลกนั้นมีฝุ่นและมีความร้อนมากขึ้นจากการเผาไหม้และการลอบจัดการในทางที่ไม่ถูกต้องซึ่งนำไปสู่ในเรื่องของชั้นบรรยากาศก็จะมีผลไปสู่ในเรื่องของคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาเชิงพื้นที่จะเป็นในส่วนของการทำให้ประชาชนนั้นเข้ามามีบทบาทสำคัญในการร่วมรับผิดชอบและการเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนการมีส่วนร่วม และการสร้างชุมชนเชิงประชาธิปไตยต่อการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมและการสร้างชุมชนเชิงประชาธิปไตยต่อการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ด้านการเกษตรส่วนที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและความตระหนักถึงการจัดการทางด้านของขยะซึ่งประกอบไปด้วยขยะที่มาจากเศษพืชเศษสัตว์และการนำไปสู่ในเรื่องของการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือการจัดทำเป็นปุ๋ยหรือส่วนประกอบของดินที่นำไปสู่ในเรื่องของการบริหารจัดการคุณภาพของดินและส่วนหนึ่งนั้น ก็คือ ในเรื่องของการนำกลับมาใช้ใหม่หรือการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ อย่างเช่นปุ๋ยภาชนะบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ หรือเครื่องมือเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพและกล่าวนั้นจะเป็นส่วนสำคัญที่นำไปสู่ในเรื่องของการพัฒนาพื้นที่ทางการเกษตรและการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตลอดถึงการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงอยู่และการใช้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด และระบบการสร้างชุมชนสีเขียวผ่านการออกแบบระบบครัวเรือนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตร. (2551). คู่มือวิธีวิเคราะห์ปุ๋ยอินทรีย์. กรุงเทพมหานคร: คิวปรีนท้อฟ เซ็ท.
- _____. (2558ก). ปุ๋ยอินทรีย์การผลิต การ ใช้มาตรฐานและคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- _____. (2558ข). ประกาศกรมวิชาการเกษตร: เรื่องมาตรฐานปุ๋ยอินทรีย์ พ.ศ. 2558. เรียกใช้เมื่อ 2567 เมษายน 6 จาก <https://www.doa.go.th/ard/wp-content/uploads/2019/11/FEDOA11.pdf>
- คณาจารย์ภาควิชาปฐพีศาสตร์. (2558). ปฐพีเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จรัส สุวรรณมาลา. (2558). การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นบนเส้นทางกระจายอำนาจของไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ณพัฑฒ บัวจัน. (2561). ฤทธิ์ด้านอนุมูลอิสระและสารประกอบฟีนอลิกของเมล็ดและเนื้อมะม่วงไม่รู้หำ. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 13(2), 52-63.
- วันปิติ ธรรมศรี และคณะ. (2564). การนำวัสดุเหลือใช้จากกากมะพร้าวมาใช้ในการผลิตคอนกรีตบล็อก. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, 17(1), 117-129.
- สังเวย เสวกวิหारी และอุดมเดชา พลเยี่ยม. (2563). การผลิตเชื้อเพลิงอัดแท่งจากเปลือกมะพร้าวอ่อน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดปัตตานี. (2561). 10 สูตร “ดินปลูก” ครบจักรวาล. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤศจิกายน 2561 จาก https://www.opsmoac.go.th/pattani-article_prov-preview402891791804
- สิงห์ อินทรชูโต. (2564). แนวคิดเมืองคาร์บอนต่ำ สุขอาศัยอย่างยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 6 เมษายน 2567 จาก <https://www.wearecp.com/mqdc-2206202>
- Likert. (1970). New Partterns of Management. New York: McGraw-Hill.

การประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาวด้านยาเสพติดและอบายมุข

โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์*

EVAUATION OF WHITE SCHOOL PROJECTS FOR DRUG AND TEMPTATION FREE AT NACHALIANG PITTAYAKOM SCHOOL UNDER THE PHETCHABUN SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA

พงศ์วิวัฒน์ เจริญพล

Phongwiphat Charoenphon

โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ เพชรบูรณ์ ประเทศไทย

Nachaliang Pittayakom School Under, Phetchabun Secondary Educational Service Area Office, Phetchabun, Thailand

Corresponding author E-mail: phpphon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์การดำเนินโครงการโรงเรียนสีขาวโรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ 2) ประเมินผลการดำเนินโครงการประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาวด้านยาเสพติดและอบายมุขโรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ และ 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาระดับโครงการโรงเรียนสีขาวด้านยาเสพติดและอบายมุขเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 25 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ การศึกษาเชิงเอกสาร และเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 12 คน และแบบสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 6 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ตรวจสอบด้วยเทคนิคสามเส้า และนำเสนอเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทของสถานศึกษาตั้งอยู่ในเขตพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท ปัจจัยเสี่ยงของพื้นที่คือ การปฏิสัมพันธ์ของชุมชนเปิดกว้างส่งผลให้มีการแพร่ขยายของสิ่งเสพติดในเด็กและเยาวชน 2) การประเมินผลการดำเนินโครงการ พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ระดับมาก ด้านกระบวนการอยู่ระดับมากที่สุด ด้านผลผลิต อยู่ในระดับมาก และด้านผลลัพธ์ อยู่ในระดับมาก และ 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย ประเมินความต้องการจำเป็นให้สอดคล้องบริบทของสถานศึกษา การบูรณาการเข้ากับกิจกรรมของสถานศึกษา การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ให้นักเรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมติดตามประเมินแบบเสริมพลัง และการสื่อสารเชิงบวก

คำสำคัญ: การวิจัยประเมินผล, โครงการโรงเรียนสีขาว, ยาเสพติดและอบายมุข

Abstract

This research article aims to: 1) Study the current implementation of the White School Project at Nacheliang Pittayakom School under the Office of Secondary Education Service Area,

* Received November 2, 2024; Revised November 28, 2024; Accepted December 5, 2024

Phetchabun; 2) Evaluate the outcomes of the White School Project against drugs and vice at Nacheliang Pittayakom School under the Office of Secondary Education Service Area, Phetchabun; and 3) Propose guidelines for elevating the effectiveness of the White School Project against drugs and vice. It is a mixed-methods research study that incorporates both quantitative and qualitative approaches. The research utilized a mixed-method approach. The quantitative study involved a sample group of 25 stakeholders, including administrators, teachers, and students, selected through simple random sampling. The research instrument was a questionnaire, and the statistics used were mean and standard deviation. The qualitative research was conducted in two phases: document analysis and data collection through in-depth interviews and focus group discussions. The tools included an in-depth interview form with 12 key informants and a focus group discussion form with 6 key informants, both selected using purposive sampling. The qualitative data were analyzed using content analysis, triangulated for reliability, and descriptively presented based on the research objectives. The findings revealed that: 1) The school is located in a semi-urban area where the open interactions within the community pose a risk factor, facilitating the spread of drugs among children and youth; 2) The evaluation of the project implementation showed that the input factors were at a high level, the process factors were at the highest level, the output factors were at a high level, and the outcome factors were also at a high level; and 3) The proposed development guidelines include assessing needs in alignment with the school's context, integrating the project with school activities, creating a learning community where students play active roles and participate in activities, conducting empowering evaluations, and utilizing positive communication strategies.

Keywords: Evaluation Research, White School Projects, Drug Abuse and All Vices

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาทุกคนให้เป็น “คนเก่ง คนดี และมีความสุข” โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย และเป็นไปตามศักยภาพ ความต้องการของสังคม ทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และทักษะคุณธรรม และจิตสำนึกที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องหันมาให้ความสำคัญและความสนใจในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะดังกล่าว (สายรุ้ง ธิดา และคณะ, 2559) สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21”

สถานศึกษาปลอดภัยเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่มั่นคงและปลอดภัย ปราศจากอันตรายทั้งในด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความปลอดภัยในสถานศึกษา คือ ปัญหายาเสพติด ซึ่งถือเป็นภัยคุกคามสำคัญต่อการพัฒนาเยาวชน แนวทางการบริหารสถานศึกษาที่ปลอดภัยจากยาเสพติดควร ประกอบด้วย 1) การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน เช่น การห้ามใช้และครอบครองยาเสพติดในโรงเรียน 2) การให้ความรู้และสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติดผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในระดับสากล มีงานวิจัยสนับสนุนการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา เช่น รายงานของ United Nations Office on Drugs and Crime (United Nations Office on Drugs and Crime, 2021) ระบุว่า การจัดทำโครงการป้องกันยาเสพติดที่ครอบคลุมและต่อเนื่องสามารถลดพฤติกรรมเสี่ยงในหมู่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีของนักเรียน ช่วยลดการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษาได้ (Hawkins, J. D. et al., 1992) ดังนั้น การพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยจากยาเสพติดจึงจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ครอบคลุม การพัฒนานโยบายที่เหมาะสม และการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน

ภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบูรณ์ตั้งอยู่ทางเหนือตอนล่างของประเทศไทย มีลักษณะทางกายภาพเป็นพื้นที่ราบลุ่มที่ประกอบด้วย เนินเขา ป่า และที่ราบเป็นตอน ๆ โดยมีลักษณะลาดชันจากเหนือลงไปได้ ทิวเขาสูงอยู่ทางเหนือ ส่วนกลางเป็นพื้นที่ราบและมีเทือกเขาขนาบกันไปทั้งสองข้างเหมือนรูปเกือกม้า แม่น้ำป่าสักเป็นแม่น้ำสำคัญไหลผ่านจังหวัดนี้ไปยังจังหวัดอื่น ๆ เช่น เลย เพชรบูรณ์ ลพบุรี สระบุรี และพระนครศรีอยุธยา มีความยาวมากกว่า 350 กิโลเมตร นอกจากนี้ จังหวัดเพชรบูรณ์ยังมีร่องรอยทางประวัติศาสตร์อารยธรรมโบราณโดยมีการพบหลักฐานสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนดั้งเดิมในวัฒนธรรมทวารวดีกับวัฒนธรรมอินเดียตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 10 การรับศาสนาพราหมณ์และพุทธทั้งแบบเถรวาทและมหายาน ตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 11 - 12 คือ การเข้ามามีอิทธิพลอย่างถาวรของพุทธศาสนาทั้งแบบเถรวาท มหายาน และศาสนาพราหมณ์พบหลักฐาน เช่น รูปเคารพ พระพุทธรูป พระนารายณ์และศาสนสถาน เป็นจุดเริ่มวัฒนธรรมทวารวดีที่ยังคงความสมบูรณ์ (มติชนออนไลน์, 2566) ประชากรในปี พ.ศ. 2566 (ธันวาคม พ.ศ. 2565) รวมทั้งสิ้น 978,372 คน จำนวนครัวเรือน 368,998 ครัวเรือน ด้านการศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ มีหน่วยงานที่จัดการศึกษาจำนวน 6 สังกัด 14 หน่วยงาน เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย จนถึงระดับอุดมศึกษา ครอบคลุมพื้นที่ 11 อำเภอทั่วจังหวัด ข้อมูลที่ดำเนินการจัดทำประกอบไปด้วย ข้อมูลหน่วยงานที่จัดการศึกษา ข้อมูลจำนวนสถานศึกษาจำแนกรายสังกัด ข้อมูลครู และบุคลากรทางการศึกษา จำนวนนักเรียน นักศึกษา จำนวนห้องเรียน โดยมีครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 11,868 คน ในจำนวนนี้มีครูที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอน จำนวน 10,045 คน และมีนักเรียนนักศึกษาจำนวน 163,626 คน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์, 2566)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาเรื่อง การวิจัยประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาวด้านยาเสพติดและอบายมุขสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ โดยมุ่งหวังว่าผลการศึกษาก็คงจะเป็นแนวทางในการพัฒนาบริหารจัดการและพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพ และเป็นบทเรียนให้สถานศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงไปประยุกต์ใช้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การดำเนินโครงการโรงเรียนสีขาวโรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์
2. เพื่อประเมินผลการดำเนินโครงการประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาวด้านยาเสพติดและอบายมุขโรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาระดับโครงการโรงเรียนสีขาวด้านยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) เป็นการนำเทคนิควิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมาผสมผสานกันในการทำวิจัยเพื่อที่จะตอบคำถามการวิจัยได้สมบูรณ์ขึ้นกว่าในอดีต มีพื้นฐานแนวคิดจากการหลอมรวมปรัชญาของกลุ่มปฏิฐานนิยม และกลุ่มปรากฏการณ์นิยมเข้าด้วยกัน (ภัทรราตรี มากมี, 2559) ผู้วิจัยได้กำหนดการดำเนินงาน ดังนี้

การศึกษาเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คือ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 25 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามทฤษฎีการวัดเจตคติของลิเคอร์ท ซึ่งผ่านการตรวจสอบและประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง หรือ IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.60 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) จากนั้นจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ การเก็บข้อมูลการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน (checklist) ระยะที่ 2 ส่งเครื่องมือรวบรวมข้อมูลไปยังสถานศึกษาที่เป็นเป้าหมาย และระยะที่ 3 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืน และมีความสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 100 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การศึกษาเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ การศึกษาเชิงเอกสาร และเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม เครื่องมือได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก และแบบสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 6 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ตรวจสอบด้วยเทคนิคสามเส้า และนำเสนอเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) และนำเสนอเชิงพรรณนา

ภาพที่ 1 การสนทนากลุ่มเพื่อประเมินผลโครงการ ณ โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาวด้านยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ มีผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 สถานการณ์การดำเนินโครงการโรงเรียนสีขาวโรงเรียนนาเลียงพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ผลการศึกษามีข้อค้นพบตามลำดับ ดังนี้

1. สถานการณ์การดำเนินโครงการโรงเรียนสีขาวโรงเรียนนาเลียงพิทยาคม พบว่า บริบทโรงเรียนนาเลียงพิทยาคม ตั้งอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท โดยมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมชนบทและความทันสมัยของชุมชนเมือง พื้นที่นี้มีทั้งความสงบและความเจริญก้าวหน้าในบางด้าน ทำให้เกิดความท้าทายในการบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อพัฒนาเยาวชนในสภาพแวดล้อมที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากการศึกษา ด้านปัจจัยเสี่ยงที่โรงเรียนนาเลียงพิทยาคมต้องเผชิญ พบว่า สภาพบริบทของชุมชนที่มีการเปิดกว้างและการเคลื่อนไหวของประชากรที่หลากหลาย ทำให้โรงเรียนนาเลียงพิทยาคมอาจเผชิญกับความท้าทายในการควบคุมการแพร่กระจายของข้อมูลและพฤติกรรมที่เสี่ยงกับเยาวชน โดยเฉพาะในเรื่องของสิ่งเสพติดและพฤติกรรมเสี่ยง การแพร่ขยายของสิ่งเสพติดเป็นปัญหาที่น่าวิตกกังวล เนื่องจากเขตพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทมีความเสี่ยงสูงในการแพร่กระจายของสิ่งเสพติด และเยาวชนอาจตกเป็นเป้าหมายของกลุ่มคนที่ไม่หวังดี นอกจากนี้ยังมีการสื่อสารที่รวดเร็วและการเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้ง่ายอาจทำให้เยาวชนในโรงเรียนตกเป็นเหยื่อของการชักจูงไปในทางที่ไม่ถูกต้อง การใช้สื่อออนไลน์ในทางที่ผิด หรือการเข้าถึงเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม นับว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาและพฤติกรรมของเยาวชนในทางที่ไม่พึงประสงค์ ด้านจุดแข็งของโรงเรียนนาเลียงพิทยาคม พบว่า แม้จะมีปัจจัยเสี่ยง แต่โรงเรียนนาเลียงพิทยาคมสามารถใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและป้องกันปัญหา เช่น การมีโครงการที่ต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งช่วยสร้างความมั่นคงและความเสถียรในการดำเนินงาน การมีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนช่วยให้สถานศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดผู้รับผิดชอบในโครงการต่าง ๆ อย่างชัดเจนเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบและสามารถติดตามผลได้ง่าย การมีบุคลากรที่มีความรับผิดชอบและมุ่งมั่นในการทำงานช่วยให้การบริหารจัดการโครงการเป็นไปอย่างราบรื่นและสามารถปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ทันทั่วทั้ง และการติดตามและประเมินผลเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ โรงเรียนนาเลียงพิทยาคมมีระบบติดตามและประเมินผลที่ชัดเจน ทำให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้เหมาะสมกับสถานการณ์และความต้องการของชุมชน

2. การดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยและความมั่นคงให้กับเยาวชน พบว่า โรงเรียนนาเลียงพิทยาคมได้เสริมสร้างความปลอดภัยและความมั่นคงให้กับเยาวชนในพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท โรงเรียนนาเลียงพิทยาคมควรดำเนินโครงการที่ให้ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกันแก่เยาวชน เกี่ยวกับภัยคุกคามจากสิ่งเสพติดและการใช้สื่อออนไลน์อย่างมีสติ เช่น การจัดอบรม การสัมมนา และการเผยแพร่สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม จากการศึกษาพบว่า แนวทางที่สำคัญในการสร้างเสริมความปลอดภัยให้กับเยาวชน ประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนนาเลียงพิทยาคมมีศักยภาพและสามารถร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นในโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการชุมชนปลอดภัย โครงการเสริมสร้างสุขภาวะ หรือการจัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน 2) การสนับสนุนทางจิตวิทยา การให้คำปรึกษาและการสนับสนุนทางจิตวิทยาแก่เยาวชนเป็นสิ่งที่โรงเรียนนาเลียงพิทยาคมสามารถดำเนินการได้ โดยการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาและจัดหาผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยามาช่วยให้คำปรึกษาและดูแลนักเรียนที่มีปัญหา และ 3) การพัฒนาโครงการที่เน้นการเสริมสร้างทักษะชีวิต แนวทางที่สำคัญ เช่น โครงการศิลปะ กีฬา และกิจกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ จะช่วยให้เยาวชนมีทางเลือกที่ดีและห่างไกลจากสิ่งเสพติด การมีโครงการเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตและพัฒนาความสามารถที่หลากหลายของเยาวชน จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนนาเลียงพิทยาคม จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท ต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการจากบริบทของพื้นที่ที่มีการเปิดกว้างและการสื่อสารที่รวดเร็ว แต่ด้วยจุดแข็งของการมีโครงการที่

ต่อเนื่องและเป็นระบบ การกำหนดยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน การกำหนดผู้รับผิดชอบ และการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนสามารถพัฒนาและเสริมสร้างความปลอดภัยให้กับเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การร่วมมือกับชุมชน การสนับสนุนทางจิตวิทยา และการพัฒนาทักษะชีวิต เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เยาวชนสามารถเติบโตในสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยงและความท้าทายได้

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการประเมินการดำเนินโครงการประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาวด้านยาเสพติดและอบายมุขโรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาด้านปัจจัยนำเข้า (input) ที่มีความสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์และการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยทั้งหมดจะนำไปสู่การทำให้การเริ่มต้นและ การสนับสนุนโครงการมีความแข็งแกร่งสามารถดำเนินการไปได้อย่างราบรื่น และได้ ความร่วมมือกับทุกภาคส่วน โดยเกณฑ์การประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.47$, $\sigma = 0.38$) ด้านกระบวนการ พบว่า การดำเนินการตามกระบวนการของวงจรคุณภาพ PDCA ช่วยให้การวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบ และการปรับปรุงเป็นไปอย่างมีระบบ ส่งผลทำให้โครงการสามารถขับเคลื่อนต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ การขยายผลอย่างต่อเนื่องก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้โครงการมีความยั่งยืนในระยะยาว โดยเกณฑ์การประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.68$, $\sigma = 0.48$) ด้านผลผลิต ที่ได้รับการประเมินว่าอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของโครงการทั้งในด้านการวางแผนและการดำเนินการ ความพึงพอใจในระดับนี้แสดงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเกณฑ์การประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.27$, $\sigma = 0.36$) และ ด้านผลลัพธ์ เป็นการสะท้อนถึงความสามารถวัดผลได้ตามที่คาดหวัง โดยเกณฑ์การประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.47$) การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการมีผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์และการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยนำเข้าที่สำคัญในการสร้างความแข็งแกร่งและสนับสนุนโครงการให้ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น การใช้วงจรคุณภาพ PDCA ในการวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบ และการปรับปรุง ช่วยให้โครงการมีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน การประเมินผลผลิตที่ได้รับแสดงถึงความสำเร็จของโครงการในด้านการวางแผนและการดำเนินการ ความพึงพอใจในระดับสูงบ่งบอกถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และผลลัพธ์ที่สามารถวัดผลได้ตามที่คาดหวัง สะท้อนถึงความสามารถในการบรรลุเป้าหมายของโครงการ สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์โครงการโรงเรียนสีขาวด้านยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ (n = 25)

ประเด็นการประเมิน	μ	σ	ระดับการประเมิน
ภาพรวมการประเมินปัจจัยนำเข้า	4.47	0.38	มาก
ภาพรวมด้านกระบวนการ	4.68	0.48	มากที่สุด
ภาพรวมด้านผลผลิต	4.27	0.36	มาก
ภาพรวมด้านผลลัพธ์	4.50	0.47	มากที่สุด

จากผลการศึกษา การประเมินผลการดำเนินโครงการ พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ระดับมาก ด้านกระบวนการอยู่ระดับมากที่สุด ด้านผลผลิต อยู่ในระดับมาก และด้านผลลัพธ์ อยู่ในระดับมาก สรุปได้ว่าการมีผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ การมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และการใช้วงจรคุณภาพ PDCA เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จและยั่งยืน การดำเนินโครงการในลักษณะนี้สามารถเป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนาและปรับปรุงการทำงานขององค์กรต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการพัฒนาการยกระดับโครงการโรงเรียนสีขาวด้านยาเสพติดและอบายมุข จากการศึกษาพบว่า การยกระดับโครงการโรงเรียนสีขาวด้านยาเสพติดและอบายมุขเป็นความพยายามที่สำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและส่งเสริมการพัฒนาของนักเรียนในทุกมิติ แนวทางการพัฒนานี้

ประกอบด้วย การดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนและการมีกลไกที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีศึกษาจากบทเรียนของโรงเรียนนาเกลือพิทยาคม จังหวัดเพชรบูรณ์ สะท้อนถึงแนวทางที่สำคัญ ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาโครงการ ประกอบด้วย แนวทางสำคัญ คือ 1) ประเมินความต้องการจำเป็นให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สถานศึกษาควรมีการประเมินความต้องการจำเป็นเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญ เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการเคลื่อนไหวของประชากรที่หลากหลายและมีความเสี่ยงในการแพร่กระจายของสิ่งเสพติด การประเมินนี้ช่วยให้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงและกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม 2) การบูรณาการเข้ากับกิจกรรมของสถานศึกษา สถานศึกษาควรมีการบูรณาการโครงการด้านยาเสพติดและอบายมุขเข้ากับกิจกรรมที่มีอยู่แล้วในโรงเรียน เช่น กิจกรรมทางด้านกีฬา ศิลปะ และโครงการเรียนรู้แบบบูรณาการ การบูรณาการเช่นนี้จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ 3) สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ให้นักเรียนให้มีบทบาทการขับเคลื่อนโครงการอย่างมีส่วนร่วม การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการดำเนินโครงการ การให้ออกาสักนักเรียนเป็นผู้นำและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของในโครงการ 4) การติดตามประเมินแบบเสริมพลัง การติดตามและประเมินผลแบบเสริมพลังในสถานศึกษาจะเป็นการเน้นการให้ข้อเสนอแนะ การให้คำปรึกษา แนวปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ที่สร้างสรรค์และเสริมกำลังใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง การประเมินแบบนี้จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และ 5) การสื่อสารเชิงบวก การใช้การสื่อสารเชิงบวกในสถานศึกษา เป็นการใช้ภาษาที่สร้างสรรค์และสร้างกำลังใจ การสื่อสารที่ดีจะช่วยสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

2. กลไกที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) กระบวนการวางแผนการวางแผนที่ดีในสถานศึกษาต้องเริ่มจากการประเมินความต้องการและบริบทของโรงเรียน วางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีเป้าหมายที่เป็นรูปธรรม 2) การดำเนินการตามแผนที่วางไว้ในสถานศึกษาต้องมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ทันที่ 3) การตรวจสอบ ด้านการตรวจสอบเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการตรวจสอบความก้าวหน้าและปัญหาที่เกิดขึ้น การตรวจสอบจะช่วยให้ทราบถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและสามารถแก้ไขได้ทันเวลา และ 4) การปรับปรุงแก้ไขตามสถานการณ์ การปรับปรุงแก้ไขในโรงเรียนนาเกลือพิทยาคมเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญ เมื่อพบปัญหาหรือความท้าทายที่ไม่คาดคิด การปรับปรุงแก้ไขตามสถานการณ์จะช่วยให้โครงการสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

การประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาวด้านยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนนาเกลือพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ อภิปรายผลได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 บริบทและสถานการณ์การดำเนินโครงการโรงเรียนสีขาวโรงเรียนนาเกลือพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ พบว่า บริบทของสถานศึกษตั้งอยู่ในเขตพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท ปัจจัยเสี่ยงของพื้นที่คือ การปฏิสัมพันธ์ของชุมชนเปิดกว้างส่งผลให้มีการแพร่ขยายของสิ่งเสพติดในเด็กและเยาวชน การสื่อสารที่เป็นไปอย่างง่ายมีอิทธิพลต่อการชักจูงให้เด็กและเยาวชนหลงผิดได้ง่าย จุดแข็งของสถานศึกษาคือ การมีโครงการที่ต่อเนื่อง มีการกำหนดยุทธศาสตร์ กำหนดผู้รับผิดชอบ การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลอย่างชัดเจน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับอภิมมัย สนิทมน ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเป็นสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนพินายดำรงวิทยาคม ซึ่งพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเป็นสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข ได้แก่ การป้องกัน การค้นหา การรักษาเยียวยา และการเฝ้าระวัง และได้มีการใช้รูปแบบ Par-D ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบหลักของรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการป้องกัน ด้านการค้นหา ด้านการรักษาเยียวยา และด้านการเฝ้าระวัง (อภิรมย์ สินขุม, 2559) และสอดคล้องกับกองส่งเสริมและพัฒนา การบริหารการศึกษาในภูมิภาค สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดกลยุทธ์และยุทธศาสตร์โครงการ สถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุขด้วยแนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ 5 คือ มาตรการด้าน การป้องกัน มาตรการด้านการค้นหา มาตรการด้านการรักษา มาตรการด้านการเฝ้าระวัง และมาตรการด้าน การบริหารจัดการ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2565) อภิปรายได้ว่า การกำหนดยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน และการมีการติดตามประเมินผลที่เป็นระบบ ทำให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการปัญหาเสพติดและ อบายมุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของ เด็กและเยาวชน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การดำเนินโครงการประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาวด้านยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนนาเกลือพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ พบว่า การประเมินความพึงพอใจในทั้ง 4 ด้าน ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของโครงการในระดับที่ดีมาก ด้านปัจจัยนำเข้า ที่มีความสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์และการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้การเริ่มต้นและการสนับสนุนโครงการ มีความแข็งแกร่ง ด้านกระบวนการ พบว่า การดำเนินการตามกระบวนการ PDCA ช่วยให้การวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบ และการปรับปรุงเป็นไปอย่างมีระบบ ทำให้โครงการสามารถขับเคลื่อนต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ การขยายผลอย่างต่อเนื่องก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้โครงการมีความยั่งยืนในระยะยาว ด้านผลผลิต ที่ได้รับการประเมินว่าอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของโครงการทั้งในด้านการวางแผนและการดำเนินการ ความพึงพอใจในระดับนี้แสดงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และด้านผลลัพธ์ เป็นการสะท้อนถึงความสามารถ วัตถุประสงค์ตามที่คาดหวัง กล่าวได้ว่า การประเมินความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ของโครงการที่อยู่ในระดับมากเป็น ตัวชี้วัดที่สำคัญที่สะท้อนถึงความสำเร็จและประสิทธิภาพของโครงการในการบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ ความสำเร็จ เหล่านี้เกิดขึ้นได้จากการวางแผนที่ดี การดำเนินการตามระบบ PDCA และการสนับสนุนจากผู้บริหารและเครือข่าย ที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับไวญญูฐ์ เหมือนทอง ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการสถานศึกษาปลอดภัยของ โรงเรียนอนุบาลสวี (บ้านนาโพธิ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมชุน เขต 2 พบว่า การประเมิน พบว่า 1) การประเมินสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมากที่สุด 2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น อยู่ในระดับมากที่สุด 3) การประเมินกระบวนการ อยู่ในระดับมาก และ 4) การประเมินผลผลิต และสามารถแยกผลต่อเนื่องได้ คือ 4.1) การประเมินผลผลิต อยู่ในระดับมาก 4.2) การประเมินความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด 4.3) การประเมิน ความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก และ 4.4) การประเมินความพึงพอใจของนักเรียน อยู่ในระดับมาก (ไวญญูฐ์ เหมือนทอง, 2565) สอดคล้องกับจักรพงษ์ แดงกัณฑ์ได้ศึกษาการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนสันติวิทยาสรรพ์ พบว่า ผลการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุขตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกรายด้าน พบว่า ในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการถ่ายโยงความรู้ (transportability) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ผลผลิต (product) บริบท (context) ปัจจัยนำเข้า (input) ผลกระทบ (impact) ความยั่งยืน (sustainability) ประสิทธิภาพ (effectiveness) และกระบวนการ (process) และสอดคล้อง กับพรนภา ประยศได้ศึกษาการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนแม่หลวง อุดมวิทไทยคีรี อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย พบว่า ด้านบริบท มีผลการประเมินความสอดคล้องโดยรวมอยู่ ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.48) ด้านปัจจัยนำเข้ามีผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.52) ด้านกระบวนการ มีผลการประเมินการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.38) 4) ด้านผลผลิต พบว่า 1) โรงเรียนมีผลประเมินตนเองตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้โครงการ

ในระดับคุณภาพดีเด่น 2) นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 100 มีสมรรถนะสำคัญอยู่ในระดับดี - ดีเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 77.85 มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คิดเป็นร้อยละ 93.30 ไม่มีนักเรียนที่ใช้สารเสพติด และมีห้องเรียนสีขาวในระดับดีเด่นทั้ง 15 ห้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 100 และ 3) ครูมีความคิดเห็นต่อผลลัพธ์ของการดำเนินงานในทางที่ดี (พรณภา ประยศ, 2565) อภิปรายได้ว่า ความสำเร็จของโครงการโรงเรียนสีขาวด้านยาเสพติดและอบายมุขของโรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคมมาจากการวางแผนและการดำเนินการที่เป็นระบบตามกระบวนการ PDCA รวมถึงการสนับสนุนจากผู้บริหารและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ความพึงพอใจในผลลัพธ์ที่สูงยังสะท้อนถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การศึกษาที่เกี่ยวข้องยืนยันถึงความสำคัญของการวางแผน การมีส่วนร่วม และการประเมินผลที่เป็นระบบในโครงการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จและประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการโรงเรียนสีขาวในทุก ๆ ด้าน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาระดับโครงการโรงเรียนสีขาวด้านยาเสพติดและอบายมุขพบว่า สถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนเริ่มจาก 1) ประเมินความต้องการจำเป็นให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 2) บูรณาการเข้ากับกิจกรรมของสถานศึกษา 3) สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ให้นักเรียนมีบทบาท 4) ติดตามประเมินแบบเสริมพลัง และ 5) การสื่อสารเชิงบวก กลไกที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ 1) กระบวนการวางแผน 2) การดำเนินการ 3) การตรวจสอบ และ 4) การปรับปรุงแก้ไขตามสถานการณ์โดยอิงบริบทของสถานศึกษาเป็นฐานสำคัญในการดำเนินโครงการ ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของกัญญารัตน์ นามวิเศษ ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบบริหารจัดการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขแบบมีส่วนร่วม พบว่ารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขแบบมีส่วนร่วมมีองค์ประกอบ 7 ส่วน คือ นโยบายภาครัฐ กระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาสีขาว หลักการทฤษฎีกรอบสถานศึกษาสีขาว ตัวชี้วัดความสำเร็จ ผู้มีส่วนร่วม และปัจจัยสู่ความสำเร็จ มีกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน การวางแผน การตรวจสอบ และการสะท้อนผล (กัญญารัตน์ นามวิเศษ, 2562) และสอดคล้องกับกิตติวงศ์ สาสวด และจารุต ฐิตีวร ได้เสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด มีดังนี้ 1) สร้างเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันยาเสพติด 2) การจัดระเบียบสังคมแบบบูรณาการ 3) จัดโครงการโรงเรียนป้องกันยาเสพติด 4) ส่งเสริมครอบครัวสีขาวและครอบครัวเข้มแข็ง 5) การปราบปรามผู้ค้ายาเสพติดรายสำคัญและลดความเดือดร้อนของประชาชน และ 6) โครงการ บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดแบบบูรณาการ (กิตติวงศ์ สาสวด และปรีชาดิถกุลพิสิทธิ์, 2559) อภิปรายได้ว่าการพัฒนาโครงการโรงเรียนสีขาวต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน ชุมชน ครอบครัว และหน่วยงานรัฐ แนวทางที่เสนอเน้นให้สถานศึกษามีการวางแผนและดำเนินการอย่างมีระบบ รวมถึงการติดตามประเมินผลเพื่อปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของชุมชนและครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระยะยาว การสื่อสารเชิงบวกและการประเมินผลแบบเสริมพลังจะช่วยให้การดำเนินโครงการมีความต่อเนื่องและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทเผชิญกับความเสี่ยงจากการเปิดกว้างของชุมชน ซึ่งส่งผลให้เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน อย่างไรก็ตาม การประเมินโครงการโรงเรียนสีขาวที่ดำเนินการในโรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม พบว่า การจัดการในด้านต่าง ๆ มีคุณภาพในระดับที่ดีถึงดีมาก โดยเฉพาะในด้านกระบวนการที่ได้รับการประเมินว่าสูงที่สุด แนวทางการพัฒนาที่เสนอในงานวิจัยนี้มุ่งเน้นการประเมินความต้องการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะ การบูรณาการ

โครงการกับกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ อีกทั้งยังเน้นการติดตามผลแบบเสริมพลัง และการสื่อสารเชิงบวก เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและสนับสนุนการพัฒนาของนักเรียนในทุกมิติ การดำเนินโครงการโรงเรียนสีขาวที่โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคมเป็นตัวอย่างที่ดีของการจัดการปัญหายาเสพติดและอบายมุขในสถานศึกษา โดยมีการวางแผนและดำเนินงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ การจัดการกับปัจจัยเสี่ยงเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งผู้บริหารโรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง และนักเรียนเอง การประเมินผลการดำเนินโครงการ พบว่าความพึงพอใจในทุกด้านอยู่ในระดับสูง ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จในการดำเนินงาน โดยเฉพาะการมีผู้บริหารที่เห็นความสำคัญและการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง การใช้กระบวนการ PDCA ในการวางแผนและขับเคลื่อนโครงการช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบและมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง แนวทางการพัฒนาระดับโครงการที่นำเสนอเน้นความสำคัญของการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและการบูรณาการเข้ากับกิจกรรมของสถานศึกษา การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และการสื่อสารเชิงบวกเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและความรับผิดชอบของนักเรียน การติดตามประเมินแบบเสริมพลังและการปรับปรุงแก้ไขตามสถานการณ์จะช่วยให้โครงการสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ข้อเสนอแนะจากการศึกษา สถานศึกษาควรใช้กระบวนการ PDCA ในการวางแผนและขับเคลื่อนโครงการช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบและมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และควรมีการติดตามประเมินแบบเสริมพลังและการปรับปรุงแก้ไขตามสถานการณ์ซึ่งจะช่วยให้โครงการสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และ ข้อเสนอแนะครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนไป และจะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ นามวิเศษ. (2562). รูปแบบบริหารจัดการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขแบบมีส่วนร่วม. วารสารวิชาการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม, 6(1), 17-28.
- กิตติวงศ์ สาสวด และปรีชาดิกลวุฒิสหิธ. (2559). การพัฒนารูปแบบการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในเขตพื้นที่เทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารชนวิสัยและพัฒนาสังคม, 10(1), 116-124.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่. (ฉบับที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พรนภา ประยศ. (2565). การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(6), 401- 417.
- ภัทราวดี มากมี. (2559). การออกแบบการวิจัยสำหรับการวิจัยแบบผสมวิธี. วารสารสมาคมนักวิจัย, 21(2), 19-31.
- มติชนออนไลน์. (2566). เปิดประวัติ เมืองโบราณศรีเทพ มรดกโลกแห่งใหม่ของไทย. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/2726584>
- ไวภูณัฐ เหมือนทอง. (2565). การประเมินโครงการสถานศึกษาปลอดภัยของโรงเรียนอนุบาลสวี (บ้านนาโพธิ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมชุน เขต 2. วารสารมหาจุฬานาคร ทรรศน์, 9(11), 1-17.
- สายรุ้ง ธิตา และคณะ. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 5(2), 147-163.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). คู่มือดำเนินการโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2566 จาก <https://drive.google.com/file/d/1rw85yx1fZWTFQmroRSpslLiGjLPZLrs0/view>

- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์. (2566). แผนพัฒนาการศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ระยะที่ 2 พ.ศ. 2566 - 2570 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2566). เพชรบูรณ์: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด เพชรบูรณ์.
- อภิรมย์ สินธุ์. (2559). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเป็นสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนพินายดำรงวิทยาคม. วารสารพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย , 4(4), 1-14.
- Hawkins, J. D. et al. (1992). Risk and protective factors for alcohol and other drug problems in adolescence and early adulthood: Implications for substance abuse prevention. *Psychological Bulletin*, 112(1), 64-105.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2021). World Drug Report 2021: Drug use prevention in schools. Retrieved December 12, 2023, from <https://www.unodc.org/publications/i/item/9290222778>

บทบาทเส้นทางการค้าโลกข้ามคาบสมุทรภาคใต้ของไทยที่ส่งผลต่อความเชื่อ :
กรณีศึกษาอิทธิพลของพระพุทธศาสนาในพื้นที่ อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี
ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14 - 18*

THE ROLE OF WORLD TRADE ROUTES ACROSS THE SOUTHERN PENINSULA
OF THAILAND AFFECTING BELIEFS: A CASE STUDY OF THE INFLUENCE
OF BUDDHISM IN CHAIYA DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE
DURING THE 14-18

พระมหาธงชัย วณณวิโร*, พระครูวิจิตรศีลาจารย์, พระครูโฆสิตวัณณานุกุล, สิทธิโชค ปาณะศรี

Phramaha Tongchai Wannaviro*, Phrakru Wijitsreerajal, Phrakru Kositwattananukul, Sittichok Panasree

หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Doctor of Buddhist Studies Program, Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: dragon904@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาบทบาทเส้นทางการค้าโลกข้ามคาบสมุทรภาคใต้ของไทยที่ส่งผลต่อความเชื่อ : กรณีศึกษาอิทธิพลของพระพุทธศาสนาในพื้นที่ อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14 - 18 โดยพบว่า บทบาทและอิทธิพลของเส้นทางการค้ามีผลต่อความเชื่อทางศาสนาในพื้นที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14 - 18 ซึ่งในอดีตกาล คือ จุดสำคัญที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์สองฝั่งอารยธรรมทางทะเล ของโลกที่มีพัฒนาการตั้งแต่สมัยแรกเริ่มจนถึงรุ่งเรืองสุดขีด มีการเสื่อมถอยและเจริญเฟื่องฟูตามปัจจัยทางด้านการค้าและการเมืองการปกครอง โดยปรากฏหลักฐานบันทึกการเข้ามาอยู่อาศัยของมนุษย์ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ พบหลักฐานการอยู่อาศัยกระจายไปตลอดคาบสมุทรทางภาคใต้ของประเทศไทย เช่น ถ้วยชาม พระพุทธรูป โบราณสถาน และจากบันทึกของนักเดินทางที่สะท้อนถึงการติดต่อค้าขายพบปะแลกเปลี่ยนของผู้คนมาตลอดเวลาโดยใช้ช่องทาง เชื่อมระหว่างอ่าวไทยกับฝั่งอันดามัน ซึ่งเส้นทางการค้านี้เองก็เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลและบทบาทสำคัญต่อการเผยแผ่และการเปลี่ยนแปลงของพระพุทธศาสนาในพื้นที่อำเภอไชยาสืบเนื่องต่อมา กระทั่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคตินิยมและแนวคิดส่งผลให้เกิดนักปราชญ์ที่ได้รับการยอมรับเป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านสันติภาพ ดังเช่น ท่านพุทธทาสภิกขุแห่งสวนโมกขพลาราม รวมถึงประเพณีต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน อาทิ ประเพณีชักพระ ประเพณีเดือน 10 ของชาวภาคใต้ ฯลฯ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลนี้สามารถนำเสนอ เพื่อต่อยอดให้เส้นทางการค้าโลกข้ามคาบสมุทรภาคใต้ของไทยได้เป็นแหล่งมรดกความทรงจำของโลกต่อไป

คำสำคัญ: เส้นทางการค้าโลกข้ามคาบสมุทรภาคใต้ของไทย, ความเชื่อ, อิทธิพลของพระพุทธศาสนา

* Received October 29, 2024; Revised December 2, 2024; Accepted December 7, 2024

Abstract

This article studies the role of global trade routes across the southern peninsula of Thailand and their impact on beliefs, specifically focusing on the influence of Buddhism in Chaiya District, Surat Thani Province during the 14th to 18th Buddhist centuries. It finds that the role and influence of trade routes affect religious beliefs in the Chaiya District during this period. Historically, the Chaiya area served as a vital link connecting two sides of maritime civilization that developed from early times to its peak, experiencing periods of decline and revival influenced by trade and political governance. Evidence shows human habitation from prehistoric times through the era of global maritime trade, with artifacts such as bowls, Buddha statues, ancient sites, and accounts from travelers reflecting continuous trade and exchange among people, utilizing connections between the Gulf of Thailand and the Andaman coast. These trade routes have played a crucial role in the spread and transformation of Buddhism in Chaiya District. This historical significance has inspired scholars recognized as important figures in global peace, such as Phra Buddhadasa Bhikkhu of Suan Mokkhapalaram, along with various unique traditions that have been passed down to the present, such as the processions of “Chak Phra” and the “Ten Month Festival” of the Southern people, among others. The information gathered from this study can be presented to further promote the global trade routes across the southern peninsula of Thailand as a World Heritage site of memory.

Keywords: Global Trade Routes Across the Southern Peninsula of Thailand, Beliefs, Influence of Buddhism

บทนำ

ปัจจุบันโลกเชื่อมต่อกันด้วยเครือข่ายไร้พรมแดน การเดินทางรวดเร็วสะดวกสบายมีตัวเลือกในการเดินทางเพิ่มมากขึ้นโดยใช้ต้นทุนและเวลาน้อยลง อีกทั้งการเข้าถึงข้อมูลความรู้ข่าวสารและสามารถสื่อสารกันได้โดยตรงไม่จำเป็นต้องมาเจอกันให้เสียเวลา แต่กว่าโลกจะมาถึงวันนี้ได้โลกของเรานั้นได้ผ่านการเรียนรู้มหาศาลทั้งจากประสบการณ์รวมถึงการแลกเปลี่ยนอารยธรรมซึ่งกันและกันมาไม่น้อยกว่าพันปีจวบจนมาถึงวันนี้ได้ ด้วยเหตุนี้ช่องทางในการติดต่อสื่อสารหรือเส้นทางในการเชื่อมต่อนั้นย่อมเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง

พื้นที่เมืองไชยาในอดีต คือ เป็นหนึ่งในเส้นทางการค้าทางทะเลที่สำคัญของโลก หนึ่งในเส้นทางข้ามทวีปหรือเส้นทางการค้าโบราณที่สำคัญยิ่งบนคาบสมุทรภาคใต้ของไทย เนื่องจากคุณลักษณะที่สำคัญของภูมิศาสตร์เหมาะสมโดยเป็นจุดบรรจบกันและกันระหว่างทะเลตะวันตกโดยมีมหาอำนาจทางการเมืองและวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างอินเดีย และเปอร์เซีย และจีนซึ่งเป็นมหาอำนาจฝั่งทะเลตะวันออก พื้นที่ทะเลนี้จึงถูกเรียกว่า “อินโดจีน” ซึ่งความสำคัญดังนี้ทำให้ดินแดนนี้เป็นเมืองท่าสำคัญในการแลกเปลี่ยนสินค้าที่มีความมั่งคั่งและเป็นพื้นที่ใฝ่ฝันสำหรับผู้ต้องการแสวงโชคและความร่ำรวยจากการค้ากระทั่งถูกขนานนามว่า “สุวรรณภูมิ” และนอกจากการค้าแล้วสิ่งที่มาพร้อมกับพ่อค้าด้วย เช่น วัฒนธรรม วิถีปฏิบัติ วัฒนธรรม ความเชื่อ และศาสนาที่หลากหลายจากทั้งสองฟากฝั่งทะเลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลโดยตรงต่อแนวคิดและวิถีปฏิบัติแก่ผู้คนในพื้นที่เป็นอย่างมาก (นภคมนทองเฟื้อ, 2564) เมืองท่าทางทะเลที่ตั้งอยู่บนทั้งสองฝั่งในพื้นที่แถบภาคใต้ของประเทศไทยในอดีตอาจมีอยู่หลายแห่ง แต่ที่มีความโดดเด่นที่สุดนั้น คือ พื้นที่บริเวณแถบรอบอ่าวบ้านดอนซึ่งต่อมาภายหลังได้พัฒนาขึ้นเป็นนครในชื่อ “นครศรีโพธิ์” ต่อมาในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14 - 18 ได้เจริญรุ่งเรืองพัฒนาเป็นอาณาจักรศรีวิชัยอันเลื่องชื่อทั้ง

ทางการเมือง เศรษฐกิจ และศาสนา จากการเป็นเมืองท่าที่สำคัญและเป็นประตูข้ามคาบสมุทรนี้เองทำให้พื้นที่นี้ได้ยอมรับพระพุทธศาสนาเป็นแห่งแรก ๆ และเป็นจุดที่สำคัญในการเผยแผ่ศาสนา ดังชื่อนครศรีโพธิ์ที่ตั้งตามการประดิษฐานต้นศรีมหาโพธิ์ ซึ่งเป็นต้นไม้อันเป็นสัญลักษณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนา แสดงถึงการได้ยอมรับนับถือและประดิษฐานพระพุทธศาสนาในนครนี้อย่างมั่นคงจนกระทั่งมีบันทึกว่ามีบทบาทใกล้เคียงกับอินเดียที่เป็นดินแดนพุทธภูมิและมีบทบาทในการแพร่ขยายของพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรภาคใต้ของไทย และปัจจัยจากบทบาทของเส้นทางข้ามคาบสมุทรนี้ได้ส่งผลจากอดีตถึงปัจจุบันทั้งเป็นผลให้เกิดศิลปะกรรมและสถาปัตยกรรมท้องถิ่นที่สำคัญเช่นพระเจดีย์มหายานแบบศรีวิชัย พระพุทธรูปสกุลช่างไชยา ประเพณีที่สำคัญของเมืองสุราษฎร์ธานี อาทิ เรือพนมพระ ตลอดจนคตินิยมที่มีผลต่อแนวคิดและวิถีปฏิบัติของชุมชนชาวพุทธเป็นอย่างมากทำให้เกิดวรรณกรรมและนักปราชญ์ทางศาสนาซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของโลกดังเช่นท่านพุทธทาสแห่งสวนโมกขพลาราม

จากบทบาทของพื้นที่ของอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในฐานะของเส้นทางการค้าข้ามคาบสมุทรที่มีความสำคัญต่อโลกทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และศาสนาดังนี้ จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาบทบาทเส้นทางทางการค้าข้ามคาบสมุทรภาคใต้ของไทย ที่ส่งผลต่อความเชื่อ กรณียศึกษาอิทธิพลของพระพุทธศาสนาในพื้นที่ อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14 - 18 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อทราบถึงอิทธิพลของเส้นทางทางการค้าต่อความเชื่อทางศาสนาในพื้นที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ยุคก่อนพุทธศตวรรษที่ 14 (ยุคแรกเริ่ม)

“เมืองไชยา” ตั้งอยู่ในพื้นที่แถบบริเวณรอบอ่าวบ้านดอนในบริเวณจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นเมืองโบราณที่สำคัญในภาคใต้ตอนบนของประเทศไทย ซึ่งปรากฏหลักฐานการเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยมาตั้งแต่สมัยแรกเริ่มก่อนประวัติศาสตร์ โดยมีการใช้พื้นที่ทั้งทางบกและทะเลมาจนถึงปัจจุบัน และเจริญรุ่งเรืองสูงสุดทั้งทางการเมืองและทางพระพุทธศาสนาอย่างยิ่งในสมัยศรีวิชัย ช่วงราวพุทธศตวรรษที่ 14 - 18 ซึ่งจากหลักฐานทางโบราณคดีจำนวนมากมายืนยันให้นักวิชาการสันนิษฐานว่าในสมัยศรีวิชัย เมืองโบราณไชยาอาจเคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (นภคมน ทองเผือ, 2564)

ชุมชนในสมัยโบราณยุคเริ่มแรกดำรงชีพแบบชุมชนดั้งเดิมนับถือสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ผีสงเทวดา บรรพบุรุษ และความเชื่อในพิธีกรรมที่ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ทั้งชาวน้ำและชาวเล ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้ามาในคาบสมุทรภาคใต้ของไทย ราวพุทธศตวรรษที่ 2 เป็นต้นมา โดยผ่านทั้งทางการค้าและการทูต ได้มีชาวอินเดียเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่แถบอ่าวบ้านดอนโดยช่วงแรกชาวอินเดียได้เข้ามาตั้งในลักษณะนิคมการค้าก่อนและได้นำเอาความเจริญทางเทคโนโลยี ศาสนา ความเชื่อ และวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้ามาเผยแผ่ให้แก่คนท้องถิ่น อันเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางแนวคิดและวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิตทางด้านต่าง ๆ ทั้งสถาปัตยกรรม พิธีกรรม ประเพณี ภาษา และวรรณกรรมของคนในพื้นที่คาบสมุทรภาคใต้ของไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งในช่วงต่อมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 2 - 8 ในพื้นที่บริเวณรอบอ่าวไชยายังไม่ปรากฏหลักฐานที่แสดงถึงการเข้ามาของพระพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจนนัก แต่พบชิ้นส่วนทางศิลปกรรมที่เป็นสัญลักษณ์ทางศาสนาจำนวนมากในพื้นที่บริเวณใกล้เคียง เช่น ชุมชนโบราณควนลูกปัด ชุมชนโบราณภูเขาทอง ชุมชนโบราณเขาสามแก้ว และชุมชนโบราณท่าชนะ แต่ถึงแม้จะไม่พบสิ่งที่เกี่ยวเนื่องในพุทธศาสนาอย่างชัดเจน ถึงกระนั้นอย่างน้อยก็ให้เห็นร่องรอยของอารยธรรมตะวันตกที่เข้ามาตามเส้นทางทางการค้าโลกข้ามคาบสมุทรในดินแดนของประเทศไทยแล้ว

ช่วงเริ่มแรกในราวพุทธศตวรรษที่ 9 - 12 โบราณสถานและโบราณวัตถุที่พบส่วนใหญ่จะเป็นศาสนสถานอินเดียที่พบกระจายตัวในคาบสมุทรภาคใต้ โดยส่วนมากจะเป็นศาสนาฮินดูไศวนิกาย และไวษณพนิกาย เช่น องค์พระนารายณ์ ของวัดศาลาทั้ง (ชยาราม) ที่นับได้ว่าเป็นประติมากรรมที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในคาบสมุทรภาคใต้ และองค์สวามภูลีองค์ศิวิไลย์โบราณที่เกิดจากศิวลึงค์โบราณที่เกิดจากศิลาธรรมชาติบนเขานางเอ ที่มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 12 หรือ

บริเวณเมืองท่าตะโกลา ผังอันตามัน เกาะคอเขาที่พบศาสนาสถานเป็นจำนวนมากอันเป็นการเชื่อมโยงเส้นทางได้ว่า ช่วงเวลาพุทธศตวรรษที่ 10 - 11 มีการเข้ามาเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าและวัฒนธรรมกับชาวพื้นเมืองแล้ว และในช่วงเวลานี้เอง เป็นช่วงสมัยยุคต้นของพระพุทธศาสนา นิยามมหาสังฆิกะ ถึงแม้ยังไม่พบหลักฐานในพื้นที่ไชยา อ่าวบ้านดอน แต่เริ่มพบร่องรอยที่ยะลา และที่นครศรีธรรมราชแล้ว และราวพุทธศตวรรษที่ 11 - 12 พบร่องรอยในนิกายสรวาสติกวาทที่เมืองโบราณเวียงสระ ตำบลเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสันนิษฐานว่าเป็นเมืองหลวงของนครรัฐพันพัน ในอดีต (ธรรมทาสพานิช, 2543) และจากนั้นเป็นต้นมาเริ่มพบพระพุทธรูปที่มีอิทธิพลแบบอมรวดี อินเดีย หรือพระพุทธรูปแบบอนุราชปุระ ศรีลังกา และยังพบธรรมจักรศิลา รวมถึงพระพุทธรูปแบบทวารวดีที่แพร่หลายมากในภาคกลาง ในพื้นที่เมืองไชยาช่วงเวลานั้นเป็นต้นมา ซึ่งสอดคล้องกับการพบเครื่องถ้วยชามสมัยราชวงศ์ถัง พร้อมด้วยเครื่องแก้วเปอร์เซียจำนวนมากในอ่าวบ้านดอนที่มีอายุในช่วงเวลานั้นเป็นต้นมาด้วยเช่นกัน

ประกอบกับช่วงต้นของพุทธศตวรรษ 13 พระภิกษุอู๋จิงได้มาเรียนที่นครโพ-ซี ท่านบันทึกไว้ว่า “นครโพธิเป็นนครหลวง อยู่บนฝั่งแม่น้ำโพธิ เป็นเมืองท่าค้าขายติดต่อกับกวางตุ้ง มีเรือกำปั่นของพ่อค้าอาหรับเดินประจำ” ซึ่งสอดคล้องกับเรือโบราณที่พบ บริเวณบ้านคลองญวน ตำบลทุ่ง อำเภอไชยา และยังได้บันทึกเรื่องราววิถีชีวิต การเมืองการปกครองและคติความเชื่อวิถีปฏิบัติของชาวพุทธที่มีอย่างเหนียวแน่นมั่นคงบนแผ่นดินนี้ โดยท่านระบุว่า “มีพระภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนาอยู่กว่า 1000 รูป ท่านเหล่านี้มีจิตใจโน้มมน้อมไปในการศึกษาและการบำเพ็ญกุศล...” ซึ่งเมืองนี้มีความเจริญทางพระพุทธศาสนาสูงสุดจนเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาในภูมิภาคนี้เดียว (ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล, 2560) ด้วยปัจจัยนี้อาจส่งผลให้ผู้คนในเมืองไชยาเป็นผู้ใฝ่ศึกษาในพระพุทธศาสนาในระดับลึกซึ้งจนซึมซาบในวิถีชีวิตทุกชั้นตอนดังเช่นคติธรรมที่ปรากฏอยู่ในเพลงกล่อมน้องเมืองไชยาปลูกฝังคุณธรรมและการเข้าใจปรมัตถธรรมตั้งแต่วัยเริ่มต้นของชีวิต กระทั่งเมืองไชยาได้ปรากฏบุคคลที่เป็นเพชรเม็ดงามของโลกอย่างเช่นท่านพุทธทาสภิกขุแห่งสวนโมกขพลาราม

ความรู้เรื่องทางพระพุทธศาสนาและพุทธศิลป์อันโดดเด่นของเมืองไชยานั้น เราจะเห็นหลักฐานของความเจริญรุ่งเรืองทางศิลปกรรมได้จากปราสาทศิลปะศรีวิชัยจำนวนมาก พระพุทธรูปสกุลช่างไชยาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะทั้งงดงาม และรูปเคารพพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ที่พบหลายองค์ ซึ่งล้วนเป็นประติมากรรมสำริดที่มีความสวยงาม อ่อนช้อยละเอียดอ่อน แสดงถึงฝีมือช่างชั้นสูงที่ยิ่งใหญ่ และมีการฝึกฝนมาอย่างดี เป็นจุดสูงสุดของช่างหล่อ เป็นฝีมือช่างที่ยากจะหาผู้ใดเปรียบ ซึ่งในยุคนี้มีการนับถือพุทธศาสนา นิยามมหายานเป็นหลัก ซึ่งคงเป็นด้วยอิทธิพลของราชวงศ์ปาละ และบรรดาพระภิกษุที่มหาวิทยาลัยนาลันทา โดยลักษณะสำคัญของพระพุทธศาสนาในพื้นที่คาบสมุทรทะเลใต้ในระยะนี้ ค่อนข้างเอนไปทางลัทธิตันตระแห่งนิกายวัชรยาน ซึ่งเป็นนิกายที่แพร่หลายมากในแคว้นเบงกอลมาแล้วตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 13 และนอกจากพุทธศาสนาแล้วยังมีคติความเชื่อในศาสนาพราหมณ์อยู่เช่นกัน โดยจะเห็นได้จากการยังมีรูปเคารพในศาสนาพราหมณ์และการสร้างปราสาท 3 หลังบนเขาศรีวิชัย และประติมากรรมหินดูที่พบกระจายตัวไปทั่วคาบสมุทร

สำหรับหลักการนับถือของพุทธศาสนาคงเป็นลักษณะการถือคติทำตามหลักของศาสนาพุทธ นิยามมหายานใช้ภาษาสันสกฤตในการบันทึก มีคตินิยมไม่ทานเนื้อสัตว์ใหญ่ โดยนับถือคตินิยมโพธิสัตว์มหายานเป็นหลัก คตินิยม ดังนี้ คงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดทัศนคติในเรื่องของความเมตตา ดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุได้กล่าวว่า “ใบหน้าของรูปภูมินี้จะแสดงอารมณ์ สุทธิ ปัญญา เมตตา ชันดี” (พระประชา ปสนนธมโม, 2535) ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้ อาจจะเป็นคตินิยมที่ส่งผลทำให้ค่านิยมของชาวพุทธในเมืองไชยานี้มีคุณลักษณะพิเศษในเรื่องความบริสุทธิ์ของจิตใจและความเมตตาจนมีคำกล่าวถึงเมืองไชยาว่า “คนไชยา ใครไปใครมาข้าวปลาไม่อด อาริอารอบไม่ชอบถือยศความดีปรากฏแต่ใด ๆ มา” และคติขัดเจนอย่างหนึ่งในวิถีชีวิตในการทำงานของชาวไชยาดังเช่นเมื่อจะปลูกต้นไม้หรือปลูกสิ่งใดให้ระลึกว่า “นกกินเป็นบุญ คนกินเป็นทาน” อยู่อย่างสม่ำเสมอ และในยุคนี้เกิดสถาปัตยกรรมที่สำคัญ เช่น พระเจดีย์เขาสายสมอ, พระเจดีย์วัดพระบรมธาตุไชยา, ปราสาท 3 หลัง คือ วัดเวียง วัดหลง วัดแก้ว,

เจดีย์เขาน้ำร้อน, เจดีย์เขาสายสมอ, และเจดีย์วัดโท เป็นต้น ดังนั้นจากร้อยรอยต่าง ๆ ที่พบจึงเป็นการสะท้อนถึง ความสำคัญและความรุ่งเรืองในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น เมื่อวิเคราะห์ภาพความเจริญสูงสุดในช่วงเวลานี้กับ หลักฐานที่ปรากฏในจารึกหลัก 23 จะพบว่า ในพื้นที่นี้มีพระสงฆ์ที่เป็นพระเถระนามว่า พระราชสกลวิระ ชยันตะ และพระสกลวิระ อธิมุกติ ผู้เป็นศิษย์ อีกทั้งพบว่า การพรรณนาในจารึกนั้นมีการยกให้พระราชามีสถานะสูงส่ง เทียบเท่าพระวิฆณุองค์ที่ 2 มีความงามดังพระกามเทพ และมีคุณสมบัติต่าง ๆ ที่พระราชามีและที่สำคัญเป็นที่ พึงพาเหล่าสัตว์เซ่นดังต้นไม้ให้ผลในฤดูใบไม้ผลิ ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้เป็นแนวคิดทั้งพุทธมหายานและฮินดูมาสม กันจึงทำให้เห็นได้ว่าในระบบชนชั้นปกครองนั้นได้นำหลักศาสนาต่าง ๆ มาประกอบใช้ในการปกครองด้วยเช่นกัน

พุทธศตวรรษที่ 15 - 16 (ยุคกลาง)

เมื่อความเจริญมาถึงจุดรุ่งเรืองสุดผ่านไปยังยุคสมัยแห่งความเสื่อมก็เข้ามาในช่วงพุทธศตวรรษที่ 15 - 16 เป็นช่วงที่มีความขัดแย้งในเรื่องเส้นทางการค้าคาบสมุทรพื้นที่ภาคใต้และในภูมิภาคนี้ได้มีความรุนแรงมากขึ้น ส่วนหนึ่งอาจเพราะถูกอาณาจักรเซโพ (ชาว) รุกราน ทำให้ศาสนาเกิดการชะลอตัวไม่เหมือนก่อน แต่อย่างไรก็ดี พื้นที่ในภูมิภาคนี้ได้รับการสนับสนุนและคุ้มครองจากกรุงจีนอยู่เสมอมาทำให้พระพุทธศาสนาในคาบสมุทรภาคใต้ ของไทย นั้นถึงแม้จะไม่ขยายตัวยิ่งใหญ่เหมือนก่อนหน้านั้นแต่ก็ยังพบการสร้างวัดวาอารามอยู่บ้าง ดังที่เอกสารจีน ได้ระบุว่าใน พ.ศ. 1546 พระเจ้าศรีจุฬามณีวรมเทวะ ได้ส่งคณะทูตเดินทางไปถวายเครื่องราชบรรณาการแก่พระ จักรพรรดิฉิน ราชทูตกราบทูลว่า พระเจ้าแผ่นดินของประเทศของตนได้สร้างวัดทางพุทธศาสนาขึ้นเพื่อสวดมนต์ ถวายพระพรชัยให้พระจักรพรรดิฉินทรงมีพระชนมายุยืนนาน จึงกราบทูลพระราชทานนามวัดแห่งนี้เพื่อความเป็นมงคล และขอพระราชทานระฆังสำหรับวัดแห่งนี้ด้วย พระจักรพรรดิฉินทรงประกาศพระราชทานนามวัดว่า เซง-เทียน- หวัน-ฉู (Ch'eng-Tien-Wan-Shou) แปลว่า วัดหมื่นปีแห่งสวรรค์ พร้อมทั้งโปรดให้หล่อระฆังพระราชทานแก่ คณะทูตตามที่ทูลขอ ซึ่งระฆังใบนี้ยังคงปรากฏอยู่ที่วัดพระบรมธาตุไชยาฯ และในรัชกาลของพระองค์นี้ก็มีพระภิกษุ ธรรมกิตติได้แต่งอรรถกถาของพระคัมภีร์สมยาลังกรขึ้นด้วยเช่นกัน จากหลักฐานนี้ทำให้เห็นได้ว่าการศาสนาถึงแม้ จะไม่ขยายตัวได้ดังสมัยก่อนแต่พื้นที่เส้นทางการค้าคาบสมุทรทะเลใต้ก็ยังสามารถผูกพันมิตรปรับตัวกับกระแส การค้าฝั่งตะวันออกที่มาจากเมืองจีนได้เป็นอย่างดี ซึ่งจากการค้าและปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองกับจีนซึ่งเป็น มหาอำนาจทางเศรษฐกิจในยุคนั้นทำให้เกิดการยอมรับในฐานะเมืองสำคัญและได้แลกเปลี่ยนความสัมพันธ์ทาง การศาสนาในลักษณะแลกเปลี่ยนโดยยังคงอาศัยผ่านทางเส้นทางการค้านี้ โดยการเฟื่องฟูและซบเซาของ การศาสนาในช่วงนี้มีผลกระทบจากอิทธิพลการค้าที่เปลี่ยนจากอิทธิพลการเมืองและภาวะสงครามที่ขัดแย้งจาก ผลประโยชน์ทางการค้าบนเส้นทางข้ามคาบสมุทรนี้

แต่อย่างไรก็ตามความขัดแย้งกันเองในภูมิภาคคาบสมุทรและช่องแคบจึงเกิดผลให้มีความพยายามควบคุม เส้นทางการค้าสองฝั่งสมุทรไว้ทั้งหมด ก่อให้เกิดความไม่พอใจจากอาณาจักรทมิฬโจฬะจบจนการเข้ามาทำลาย ล้างขึ้น โดยพระนามของพระราชแห่งไศเลนทร์ที่คุมช่องแคบได้ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกที่พระเจ้าราเชนทร์โจฬะ ที่ 1 ในอินเดียภาคใต้ได้ให้สลักไว้ที่เมืองตันซอร์ (Tanjore) ระหว่าง พ.ศ. 1573 - พ.ศ. 1574 และด้วยเหตุการณ์นี้ จึงทำให้อิทธิพลทางการเมืองและการค้าเริ่มสั่นคลอนส่งผลต่อพระพุทธศาสนาให้เกิดความถดถอยลงและ การเพิ่มขึ้นของศาสนาฮินดูแบบทมิฬโจฬะจึงพบหลักฐานของฮินดูแบบทมิฬทั้งศาสนสถาน เทวรูป และตัวอักษร เทวนาครีแทนที่ปาลละเป็นจำนวนมากในพื้นที่คาบสมุทรภาคใต้ของไทย เช่น สถาปัตยกรรมเขาศรีวิชัย ประติมากรรม พระพิมพ์นศ ที่วัดรัตนาราม (วัดแก้ว) หรือจารึกอักษรเทวนาครีทมิฬโจฬะบนพระพิมพ์ดินดิบรูปพระโพธิสัตว์และ พระพุทธเจ้าตามคติมหายาน (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2557) และโดยเฉพาะประติมากรรมพระพุท กะไกรวระ, พระวิฆณุ พบที่ตะกั่วป่า และพระสุริยะที่เมืองเวียง ซึ่งเป็นประติมากรรมศิลปะทมิฬที่สร้างขึ้นตรงจุดนี้

แสดงให้เห็นว่าในช่วงเวลาหลังจากการเข้ามาทำลายของทมิฬโจฬะแล้วนั้นได้มีการนำวัฒนธรรมศิลปะและศาสนาเข้ามาในพื้นที่ด้วยเช่นกัน (ปวิณา เพ็ชรล้วน, 2564)

พุทธศตวรรษที่ 17-18 (ยุคปลาย)

ต่อมาราวปลายพุทธศตวรรษที่ 17 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 18 ภายใต้อิทธิพลทางการเมืองของทมิฬโจฬะที่ยังคงอยู่ ส่งผลให้พระพุทธศาสนาในยุคนี้ได้รับผลกระทบจากทางราชวงศ์โจฬะอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การนับถือพระพุทธศาสนาหายากของประชาชนในพื้นที่ได้ลดลงเป็นอย่างมากส่งผลให้หลักคำสอน และศิลปกรรมในพระพุทธศาสนาหายากได้เริ่มเสื่อมความนิยมลง และเมื่อพระเจ้าปรากรมพาหุที่ 1 แห่งโจฬะในลังกาได้ทรงทำการประสานพระสงฆ์ทั้ง 3 วัดใหญ่ที่แตกแยกกันให้สมัครสมานสามัคคีกันได้ จึงกระทำการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 7 ขึ้น และได้อุปการะในการแต่งคัมภีร์อรรถกถาและฎีกาต่าง ๆ ที่เกาะลังกาขึ้นมากมาย (พระมหาสมปอง มุทิโต, 2547) จนเรียกได้ว่า เป็นจุดเริ่มต้นของนิกายเถรวาทแบบลังกาที่ใช้กันมาทุกวันนี้ ดังนั้น ประชาชนบนบริเวณนี้จึงได้นับถือฝ่ายพุทธเถรวาทแบบลังกาได้เพิ่มมากขึ้น ทั้งมีการเผยแพร่แนวคิดและวิถีปฏิบัติแบบเถรวาทที่เน้นความเรียบง่าย การไม่ถือวรรณะและเครื่องเคล็ดในศิลปกรรมมากขึ้น และส่งผลต่อสถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญในยุคนี้ คือ การสร้างเจดีย์ทรงระฆังคว่ำช้างล้อม และพระพุทธรูปแบบพุทธลีลาที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากลังกา ซึ่งต่อมาพระพุทธศาสนาเถรวาทลังกาวงศ์ ประติมากรรมพุทธรูปแบบพุทธลีลา และสถาปัตยกรรมพระเจดีย์ทรงระฆังคว่ำช้างล้อมแบบลังกานี้ในภายหลังได้เผยแพร่ไปสู่ภาคกลางและภาคเหนือของไทย

ในฝ่ายของฮินดูนั้นหลังจากการโจมตีของราชวงศ์โจฬะและได้เข้ามาปกครองแผ่ขยายอิทธิพลการทหารและการศาสนาบนแผ่นดินนี้แล้วก็เชื่อว่าพระพุทธศาสนาจะสูญสิ้นไปในทีเดียว แต่กลับพบว่า มีการนับถือประสานกันทั้งพุทธและพราหมณ์ที่เรียกว่า “นิกายคิเวพุทธ” ซึ่งนับถือสอดคล้องกันโดยบูชาพระพุทธเจ้าเป็นสิ่งสูงสุด ส่วนเทพในฮินดูนั้นอยู่ในฐานะเทพชั้นรองหรือเทพอุปภูตภาค คตินิยมนี้ยังมีการส่งต่อมาถึงปัจจุบันดังการที่เห็นพระอินทร์เทพหรือพญานาค จตุโลกบาล หรือพระพรหม ซึ่งเป็นเทพในศาสนาฮินดูมาอยู่ในวรรณกรรมของพระพุทธศาสนาในฐานะเทพอุปภูตภาค (พระมหาธชชัย วัฒนวิโร, 2561)

ต่อมาเมื่อกลางพุทธศตวรรษที่ 18 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขึ้นทำให้อิทธิพลของทมิฬโจฬะหายไปเกิดการฟื้นฟูบ้านเมืองให้กลับมารุ่งเรืองอีกครั้ง โดยเชื่อว่าการฟื้นฟูของเส้นทางการค้าคาบสมุทรภาคใต้ที่น่าจะมีสายสัมพันธ์บางอย่างเช่นการติดต่อทางการค้า การศาสนา การเมืองการปกครองกับคนในพื้นที่ภาคกลาง หรือมีความสัมพันธ์กับกษัตริย์เขมรโบราณไม่ทางใดก็ทางหนึ่งด้วย ภายใต้อิทธิพลของขอมในช่วงนี้เมืองไชยาได้ถูกลดฐานะลงและมีชื่อว่า “เมืองครหิ” ซึ่งมีความหมายว่า “เมืองแพ้” อันตรงข้ามกับคำว่า “ไชย หรือชัยยะ” ที่หมายถึงชัยชนะ และเพราะในช่วงเวลานี้ทั่วภูมิภาคภาคกลางรวมถึงพื้นที่ลุ่มน้ำโดนเลสาบในประเทศกัมพูชานั้นมีความนิยมพุทธศาสนาแบบมหายานได้แพร่หลายมากในบริเวณเหล่านี้ เนื่องด้วยพลวัตจากพื้นที่ภาคกลางดังนี้ได้ส่งผลให้พื้นที่คาบสมุทรภาคใต้ได้รับอิทธิพลไปด้วย ส่งผลให้ผู้คนในพื้นที่ได้กลับมาหันกลับมานับถือพุทธแบบมหายานอีกครั้ง ร่องรอยของสถาปัตยกรรมและปฏิมากรรมในทางพระพุทธศาสนาในช่วงภายใต้อิทธิพลขอมนี้ได้ปรากฏให้เห็นในเมืองไชยาหลายอย่างทั้งชื่อสถานที่ภาษาขอมดังคำว่า “พนม, ถมอ” การตั้งโอรุคยาศาลที่กลางเมืองพระเวียง และมีการขุดตระพังในวัดสำคัญทั้งวัดแก้ว วัดท่านพ วัดตระพังจิก แต่ยังมีสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การผสมผสานของพุทธศิลป์ที่หลากหลายจากเส้นทางข้ามคาบสมุทรนี้กับพุทธศิลป์พื้นถิ่นในท้องที่ซึ่งเกิดการพัฒนาพระพุทธรูปที่เป็นรูปแบบศิลปะใหม่ขึ้นมา เรียกว่า “พระพุทธรูปกลุ่มสกุลช่างไชยา” ซึ่งพระพุทธรูปสกุลช่างไชยามีรูปแบบศิลปะที่สัมพันธ์กับพระพุทธรูปในศิลปะอินเดีย ศรีลังกา ทวารวดี เขมร และอยุธยากระทั่งได้พัฒนาจนเกิดเป็นรูปแบบเฉพาะของตนเอง คือ การแสดงปางประทานอภัยด้วยพระหัตถ์ซ้าย การประดับรัศมีที่ด้านหน้าอุษณิษะ และการทำชายสังขมาฏีเป็นริ้วซ้อนทับกัน ทั้งนี้จากการศึกษารูปแบบศิลปกรรมยังสามารถสะท้อนเรื่องราวทาง

ประวัติศาสตร์ของเมืองไชยาให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งนับเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่มีในที่อื่นใด โดยมีขึ้นสำคัญในสมัยนี้ที่พบได้แก่ พระพุทธรูปสัมฤทธิ์นาครปรกวัดเวียง มีจารึกระบุว่าสร้างใน พ.ศ. 1726 โดยพระราชาทรงนามว่า ไตรโลกราช เมลิกษณวรรมเทพ ทรงให้หล่อพระพุทธรูปองค์นี้ขึ้นมาที่เมืองครหิ และนอกจากพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ แล้วยังพบพระพุทธรูปที่สลักขึ้นจากหินทรายแดงอันเป็นวัสดุที่สำคัญและพบได้มากในพื้นที่ อำเภอไชยา (นันทลักษณ์ ศิริมา, 2555)

ดังนั้น ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 นี้ถือว่าเป็นยุคของการฟื้นฟูที่สำคัญของการศึกษาอิทธิพลของพระพุทธรูปศาสนาในพื้นที่ อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี เป็นอย่างยิ่ง ทั้งทางด้านการเมือง สังคม และเส้นทางการค้าคาบสมุทรเป็นอย่างมาก หลังจากปัญหาทางด้านการเมืองกับโจระ ช่วงนี้บริเวณพื้นที่ในอ่าวบ้านดอนหรืออ่าวไชยาได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก และทำให้เกิดการละทิ้งถิ่นฐานย้ายศูนย์กลางเมืองไปสร้างใหม่ ๆ เช่น ตามพรลิงค์ ในเขตพื้นที่นครศรีธรรมราช ในปัจจุบัน อีกทั้งองค์ความรู้ด้านการเดินเรือมีความก้าวหน้าขึ้นมาก และปัญหาโจร สลัดในช่องแคบสดลง จึงทำให้ความนิยมนำเรืออ้อมแหลมมลายูเพิ่มมากขึ้น การค้าแบบข้ามคาบสมุทรจึงลดลง คงเหลือบทบาทความเป็นเมืองท่าจุดพักสินค้า พักเรือของชาวเรือเท่านั้น และการขึ้นมากของปทุมวงศ์ กษัตริย์ตามพรลิงค์ มีบทบาทมากในมหาสมุทรอินเดีย จึงเป็นเหตุปัจจัยส่งเสริมให้พระพุทธรูปศาสนารุ่งเรืองขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะการนับถือพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท แบบลังกาวงศ์แทนที่พระพุทธรูปศาสนาิกายมหายานเดิม และหินยานอย่างเถรวาท

ตัวอย่างที่ทำให้ทราบว่าพื้นที่ไชยานี้ได้รับอิทธิพลแบบพุทธเถรวาทลังกาแล้วนั้น ได้ปรากฏในจารึกวัดหัวเวียง 1 และจารึกวัดหัวเวียง 2 ที่จารึกขึ้นที่กรอบประตูปราสาทของวัดเวียง ซึ่งเป็นเรื่องราวที่พระเจ้าจันทรภาณุ ศรีธรรมโคกราช ที่มาทำบุญในพื้นที่ไชยา ถึงแม้จารึกวัดหัวเวียง 1 เป็นภาษาสันสกฤต ระบุพระนามและปีที่จารึก แต่จารึกวัดหัวเวียง 2 ก็ได้จารึกเป็นภาษาบาลี ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าหลักคิดหรือข้อธรรมแบบพระพุทธรูปศาสนาแบบเถรวาทลังกาได้มาถึงเมืองไชยาในเวลานั้นแล้ว แต่อย่างไรก็ดีจารึกลานทองที่พบใหม่ยังคงใช้ภาษาสันสกฤตอยู่นั้นก็แสดงให้เห็นว่านอกจากบาลีที่ใช้ในพระพุทธรูปศาสนาแล้วนั้นที่เมืองไชยาโบราณก็ยังคงใช้ภาษาสันสกฤตในหมู่ชนชั้นสูงเช่นกัน อีกทั้งทำให้เกิดพุทธศิลป์แบบพระพุทธรูปสิงห์ขึ้น โดยมีลักษณะนั่งขัดสมาธิเพชร ทรงแสดงปางมารวิชัย ทรงมีพระอุษณิษะหนุนขึ้นเป็นรูปวงกลมเม็ดพระศกมีขนาดใหญ่ พระพักตร์กลมอวบอิม พระขนงและพระเนตรได้สัดส่วน พระเนตรมองตรง มีพระโอษฐ์อวบอิมพระกรณยาว พระอังสาอวบอิมราบเรียบเกือบจะเป็นแนวตรง ครองจีวรห่มเฉียง มีชายจีวรพาดอยู่เหนือพระอังสาซ้าย โดยชายจีวรดังกล่าวปล่อยให้แผ่ออกมาเป็นแฉก ๆ หรือเป็นริ้ว ๆ พระอุระอวบอ้วนแล้วค่อย ๆ ลาดลงมาเป็นรูปคอดกึ่งที่บันพระองค์ พระหัตถ์ทั้งสองข้างกลมกลึง พระหनुมีรอยพับลึกลงไปทั้งสองด้านแบบคางสิงโต พระศอกเป็นลอนเป็นชั้น ๆ โดยพระพุทธรูปแบบนี้แพร่กระจายไปในท้องถิ่นต่าง ๆ ในคาบสมุทรภาคใต้ของไทย

ในด้านคติความเชื่อของผู้คนในบริเวณแถบนี้จะมีความเชื่อหลัก ๆ คล้ายคลึงกับคติความเชื่อของคนในแถบภาคใต้ทั่วไป โดยส่วนใหญ่มีความเชื่อพื้นฐานในเรื่องจิตวิญญาณและอำนาจเหนือธรรมชาติซึ่งให้คุณให้โทษต่าง ๆ หรือมีความสำคัญในการกำหนดและควบคุมชะตาชีวิตมนุษย์ อันเป็นคติความเชื่อพื้นฐานของผู้คนในดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์ แต่เนื่องจากการเข้ามาของพ่อค้าวาณิชชาวอินเดีย ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนไปของคติความเชื่อดั้งเดิมเป็นอย่างมาก โดยได้นำวัฒนธรรมอินเดียเข้ามาทั้งด้านความเชื่อและด้านศาสนาทั้งพุทธและพราหมณ์เข้ามาในแถบนี้ โดยศาสนาพราหมณ์ได้ทำให้เกิดความเชื่อเรื่องเทพเจ้าต่าง ๆ ทั้งพระแม่ธรณี พระแม่คงคา พระแม่โพสพหรือเทวดาอารักษ์ที่รักษาสัตว์ต่าง ๆ ส่วนพระพุทธรูปศาสนาทำให้เกิดความเชื่อเรื่องของกฎแห่งกรรม การทำดีการเชื่อในสวรรค์นรก และการแสวงหาความรู้หลุดพ้น

คติความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด โดยมีความเชื่อในเรื่องการเกิดเริ่มต้นตั้งแต่การตั้งครรภ์ มีคติความเชื่อของผู้คนในพื้นที่เรียกว่า “สมบุญ” ซึ่งคงได้รับอิทธิพลจากพระพุทธรูปศาสนาในเรื่องบุพเพกตปุณญตา หมายถึง บุตรผู้มีบุญจะเกิดในครรภ์ผู้มีบุญที่เสมอกัน และเมื่อตั้งครรภ์แล้ว ก็มีข้อห้ามข้อปฏิบัติสำหรับผู้ถือครรภ์หลายอย่าง

เช่น ห้ามฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ไม่ไปร่วมงานศพ ห้ามทำบุญตักบาตรทุกวัน ทำจิตใจให้สะอาดเพื่อที่จะให้เด็กในครรภ์มี
อาการครบ 32 ประการ เป็นเด็กดี เฉลียวฉลาด วาสนอน่าย เป็นต้น และหากเป็นการตั้งครรภ์ครั้งแรกจะต้อง
ฝากครรภ์กับ “แม่ทาน” หรือหมอด้ายก่อน เมื่อครบกำหนดคลอดแล้วจึงมีการเตรียมสิ่งของ จะไม่นิยมเตรียม
สิ่งของก่อนที่เด็กจะเกิด เพราะกลัวการแท้งก่อนเกิด ซึ่งมีลักษณะคติที่น่าสนใจเกี่ยวกับการเกิด คือ เมื่อเด็ก
คลอดแล้วแม่ทานหรือหมอด้ายจะทำการตัดสายสะดือด้วยไม้ไผ่ และนำสายสะดือที่ตัดนั้นจุ่มในส่วนต่าง ๆ ของ
เด็ก 5 แห่ง ได้แก่

- จุ่มที่ปาก แม่ทานจะพูดว่า “ปากจงกล่าวแต่วาจาสุจริต”
- จุ่มที่กระหม่อม แม่ทานจะพูดว่า “จงคิดแต่สิ่งที่ดี”
- จุ่มที่มือ แม่ทานจะพูดว่า “จงกระทำใ้มั่งมีด้วยผลบุญ”
- จุ่มที่เท้า แม่ทานจะพูดว่า “ดินอย่าเที่ยววิ่งวนให้เสียการ”
- จุ่มที่อวัยวะเพศ แม่ทานจะพูดว่า “อย่ามีสันดานสืบพันธุ์ให้เสียตระกูล” (ชวน เพชรแก้ว และ

สบาย ไสยรินทร์, 2544)

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14 - 18 เป็นการนับถือพุทธศาสนา แบบมหายานผสมกับศาสนาพราหมณ์
ซึ่งล้วนมีคติการเผาศพแทบทั้งสิ้น จึงปรากฏพิธีการฝังศพเป็นหลัก และมีการให้ความสำคัญกับการนำเถ้าอัฐิไปไว้
บนภูเขาที่เป็นที่สูง คล้ายคลึงกับคติการให้ความสำคัญกับภูเขาสุเมรุของพราหมณ์และการให้ความสำคัญของภูเขา
ในศาสนาผี ซึ่งในปัจจุบันนี้คนไชยาก็ยังมีการนำเถ้าอัฐิไปโปรยในถ้ำ หรือบนภูเขา และอีกอย่างที่เป็นที่นิยมมาก
คือ การนำไปโปรยในทะเลในอ่าวเมืองไชยา ซึ่งคตินี้เป็นการเน้นเพื่อให้เกิดความรำลึก ถึงผู้เสียชีวิตไป ให้ลูกหลาน
ได้มองเห็นอยู่ตลอดเวลาเหมือนกันอยู่ใกล้ ไม่ได้หายไปไหนเป็นเพียงการกลับคืนสู่ธรรมชาติ หรือกลับเป็นส่วนหนึ่ง
ของธรรมชาติเท่านั้น และไม่ทำให้ผู้ที่เสียชีวิตอยู่รู้สึกหวาดกลัวแก่ความตายเลย ดังเช่น เมื่อทำการฌาปนกิจท่าน
พุทธทาส ก็ได้นำเถ้าอัฐิของท่านโรยบนถ้ำเขาประสงค์ ป่าต้นน้ำเขาสก และปากอ่าวบ้านดอน ในประเพณีที่เกี่ยวข้อง
เนื่องกับการตายนี้ ได้มีพิธีที่สำคัญเกิดขึ้นอย่างเช่น พิธีการสวดมอลย์ ซึ่งเป็นการสวดของฆราวาส โดยเริ่ม
การสวดหลังจากที่พระได้สวดอภิธรรมเสร็จแล้ว ผู้สวดมอลย์จะถือตาลปัตรบังหน้า และสวด บทสวดที่มาจาก
หนังสือพระมอลย์เรียกว่าพระมอลย์คำสวด จุดมุ่งหมายเพื่ออบรมสั่งสอนให้ผู้คนละชั่วกลัวบาป และมุ่งให้เกิด
การแสดงที่ไม่เจียบเหงามาในขณะที่เผาศพ พร้อมทั้งปลอบประโลมเจ้าภาพหรือญาติของผู้เสียชีวิตไม่ให้เศร้าโศก
เกินไป ขณะสวดมอลย์วงหนึ่งจะมีประมาณ 4 - 6 คน เป็นแม่เพลง สองคนเรียกว่าแม่คู่หรือต้นเพลง ที่เหลือเรียกว่า
ลูกคู่หรือครู (พระมหาธงชัย วัฒนวิโร, 2561)

คติความเชื่อเกี่ยวกับการบวช ซึ่งการเข้ามาของพุทธศาสนา ผ่านผู้ที่เข้ามาค้าขายในแถบเส้นทางการค้า
นี้ทำให้เกิดศาสนาที่สำคัญสำหรับคนในพื้นที่ คือ ศาสนาพุทธ ซึ่งมีผลเป็นอย่างมากกับปัจจุบัน โดยคติที่สำคัญของ
ศาสนาพุทธนั้นที่ส่งผลต่อคนพื้นถิ่นในปัจจุบันเป็นอย่างมาก คือ การเน้นความกตัญญูตักเตือนอันเป็นสิ่งสำคัญดัง
พุทธภาษิตที่สอนว่า “นิมิตต์ สาธุรูปานํ กตัญญูตเวทิตา. ความกตัญญูตเวทิตาเป็นเครื่องหมายของคนดี” เพราะคำ
ว่าคนดีหรือกตัญญูคนนั้น เป็นสิ่งสำคัญ เพราะหากเป็นคนชั่วแล้วย่อมไปสู่นรก เป็นคนดีย่อมนำไปสู่สวรรค์
และมรรคผลนิพพานได้ เพราะฉะนั้นความเป็นคนดี หรือความกตัญญูตเวทิตาย่อมเป็นเส้นแบ่งระหว่างความดี -
ความชั่ว สวรรค์ - นรก ความเจริญและความเสื่อมในพุทธศาสนา ดังนั้น คติธรรมนี้ได้ส่งผลฝังลึกและเป็นรากเหง้า
ทางสังคมในปัจจุบันอันเป็นผลสืบมาจากการรับคติความเชื่อทางศาสนาจากการติดต่อสัมพันธ์กับชาวอินเดียผ่าน
ทางการค้าในเส้นทางข้ามสมุทรในอดีต

และในด้านคติความเชื่อในการบวชของชาวไชยานั้น มักมีคติที่เด่นชัดโดยมุ่งเน้นการบวชเพื่อตอบแทนคุณ
บิดามารดาเป็นหลัก โดยมีการนิยมนิยมนกำหนดหนึ่งพรรษาเพื่อให้เกิดอานิสงส์สูงสุด และเรียกคนที่ผ่านการบวชนี้
ว่า “คนสุก” และเรียกคนที่ยังไม่ได้บวชว่า “คนดิบ” ในคตินิยมในเรื่องการบวชนี้ส่งผลต่อเรื่องคตินิยมในการแต่งงาน

ซึ่งสำหรับผู้ที่จะแต่งงานนั้น นิยมว่าจะแต่งงานได้ต้องเป็นคนสุกเสีย จึงจะทำให้เจริญ และหากยังเป็นคนดิบอยู่มากจะไม่เป็นที่พึงพอใจของญาติผู้ใหญ่ที่จะให้ได้แต่งงานจนมีคำว่า “ให้บวชก่อนเสีย” และประเพณีการบวชนี้มีความสำคัญกับคนในพื้นที่มาก โดยมีคำกล่าวที่ว่าต้องเป็น “คนรู้สา” คือ ผ่านการบวชเรียน ได้ผ่านพรรษามาเสียก่อนแล้ว และบุคคลที่บวชพระผ่านมาแล้ว จะได้มีการเรียกค่าน้ำเสียใหม่ว่า “หลวง” ส่วนผู้ที่ผ่านการบวชสามเณรมาแล้วจะเรียกว่า “เณร”

คติความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงาน การแต่งงานเป็นพิธีกรรมแห่งความรื่นเริงยินดี และเป็นการแสดงให้เห็นว่าบุคคลทั้งสองจะครองคู่กัน ออกเรือนโดยได้รับอนุญาตจากญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย และไม่มีการคัดค้านจากชุมชน โดยในการแต่งงานนี้จะมีการจากพระภิกษุ โดยสอนหลักฆราวาสธรรม 4 ประการ ได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ซึ่งมีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตฆราวาส โดยสรุปเป็นคำคล้องจองได้ความว่า จริงใจ บังคับตน อดทน เสียสละ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555)

คตินิยมในการแต่งงานสมัยโบราณมีพิธีกรรมหลายขั้นตอน ตั้งแต่การ “แยก” หรือการทาบทาม มั่นหมาย และการสู่ขอการแต่งงาน ซึ่งต้องมีความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ในเรื่องของนาศสมพงษ์ การดูฤกษ์ยาม และองค์ประกอบอื่น ๆ มากมาย ในคติความเชื่อดั้งเดิมต้องมีการบอกกล่าวผีบรรพบุรุษด้วย จากนั้นจะมีการเตรียมสิ่งของในพิธีที่เป็นมงคล เช่นขันหมาก 3 คัน ผ้าขาว เขียนหมาก ดอกไม้ธูปเทียน และของเครื่องเคียงต่าง ๆ เป็นต้น (ปรีชา นุ่นสุข, 2548) และในวันแต่งงานเจ้าบ่าวเจ้าสาวจะแต่งตัวกันอย่างสวยงามนั่งโง่งกระเบน เหน็บกริชหัวเงิน ขบวนขันหมากเจ้าบ่าวเมื่อไปถึงบ้านเจ้าสาวแล้วจะมีการกั้นประตูเงินประตูทองไม่ให้เข้าไปต้องมีการจ่ายค่าผ่านทาง แล้วญาติเจ้าสาวจะจูงเจ้าบ่าวเข้าไปในห้องประกอบพิธี เมื่อได้มีการตรวจสินสอดทองหมั้นเรียบร้อยแล้วจะมีการเจิมหน้าผากโดยผู้ใหญ่ที่มีชื่อมงคล อาทิ มั่น คง อยู่ สุข และคล้องสายมงคลแล้ว จึงประกอบพิธีสงฆ์ ถวายภัตตาหารแล้วจึงหมอบกราบหมอน เจ้าบ่าวจะมอบของขวัญให้แก่เจ้าสาว จากนั้นพระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา ปะพรมน้ำพระพุทธมนต์เป็นอันเสร็จพิธี จากนั้นจะมีการเลี้ยงแขก เมื่อตกค่ำจะมีพิธีการมอบห้องหอให้คู่บ่าวสาว เรียกว่า “การเรียงสาตเรียงหมอน” แต่หากเวลาค่ำนั้นฤกษ์ไม่ดีก็จะเลี้ยงไปประกอบพิธีในวันที่ดีฤกษ์ดี หลังจากการประกอบพิธีกรรมแต่งงาน 3 วัน คู่บ่าวสาวจะไปเยี่ยมเยียนและคารวะที่บ้านของญาติผู้ใหญ่ ซึ่งญาติมักมอบสิ่งของและทรัพย์สินให้เพื่อเป็นเงินขวัญถุงในการสร้างฐานะต่อไป (ชวน เพชรแก้ว และสบาย ไสยรินทร์, 2544)

อิทธิพลในด้านคติความเชื่อที่สืบเนื่องมาจากผลของการเป็นพื้นที่เมืองท่าทางการค้าเชื่อมโยงโลกที่ส่งผลต่อสังคมในยุคปัจจุบันของเมืองไชยาอย่างหนึ่ง คือ ประเพณีชักพระของชาวไชยา และผู้คนบริเวณรอบอ่าวบ้านดอน นั้นเป็นประเพณีที่สืบเนื่องมาแต่อดีต นับไม่ได้ว่ามีมาตั้งแต่เมื่อใด โดยจุดมุ่งหมาย คือ เมื่อออกพรรษาจะมีการนำพุทธรูปซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางอุ้มบาตร หรือปางห้ามสมุทร ชักลากออกตระเวนบึงตระเวนน้ำ เรียกว่า เรือบึง เรือน้ำ จะชักลากกันในวันพระ แรม 1 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี โดยผู้คนจะทำบุญตักบาตรด้วยดอกไม้ และจัดปัจจัยต่าง ๆ เครื่องบูชาต่าง ๆ ซึ่งประเพณีนี้เป็นการจำลองเหตุการณ์เรื่องราวในวันเทโวโรหณะ เป็นประเพณีที่สืบเนื่องมาแต่สมัยพุทธกาล โดยสันนิษฐานว่าเดิมทีน่าจะเป็นการเจริญรอยตามประเพณีแห่งเทวรูปในศาสนาพราหมณ์ เช่น เทวรูปพระศิวะหรือวิษณุ ประเพณีนี้ยังปรากฏมีอยู่ในแถบประเทศอินโดนีเซียด้วย ในด้านค่านิยมของอาหารที่สำคัญสำหรับประเพณีชักพระนี้ คือ การทำกาต้มน้ำ คือ ข้าวเหนียวห่อใบพ้อ แล้วต้มจนสุก และในเวลาชักพระจะมีการประโคมดนตรีที่ประกอบด้วยฆ้อง กลอง ตะโพน เรียกว่า “คุมโพน” หรือ “คุมพระ” ให้ชาวบ้านได้รู้ตัวและร่วมในการเฉลิมฉลองการลากพระ ซึ่งประเพณีการชักพระนี้มีตั้งแต่ไชยาจนถึงคาบสมุทรมลายู ประเพณีชักพระเรือแห่เรือพนมพระนี้ปัจจุบันได้เป็นประเพณีสำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

อิทธิพลของเส้นทางการค้าต่อความเชื่อทางศาสนาที่มีต่อบริเวณแถบนี้ นั้น มองซิเออร์เดอ ลาลูแบร์ได้กล่าวถึงบรรดารัฐทั้งหลายซึ่งเรียกกันว่ารัฐที่ได้รับวัฒนธรรมอินโดนีส์ว่า เมื่ออินเดียเข้ามาก็มีบทบาทต่อผู้คนในพื้นที่บริเวณนี้ คือ การหลั่งไหลเข้ามาทางวัฒนธรรมที่มาจากร่วมกับการเดินทางเข้ามาของผู้คนพร้อมทั้งได้นำคติ

ความเชื่อและศาสนาเข้ามาด้วย หนึ่งในศาสนาที่สำคัญของโลก คือ ศาสนาพราหมณ์ฮินดูซึ่งเป็นวัฒนธรรมจากอินเดีย ได้เข้ามาในบริเวณนี้และได้เปลี่ยนขนบธรรมเนียมความเชื่อของคนพื้นเมืองไปอย่างมาก โดยเฉพาะด้านการใช้ชีวิต อาหาร เผ่าพันธุ์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งอาหารในปัจจุบันของคนในแถบนี้ คือ อาหารที่มีลักษณะของเครื่องเทศ วัฒนธรรมการทูนหัว ประเพณีเรือชักพระ ประเพณีสารทเดือน 10 รับส่งตายายซึ่งเป็นประเพณีที่มีความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ โดยได้รับอิทธิพลมาจากพิธีกรรมที่เรียกว่าเปตพลีของศาสนาพราหมณ์ผสมผสานเข้ากับคติความเชื่อเรื่องกรรมและวิบากของศาสนาพุทธ โดยจะมีการรับตายาย หรือบรรพบุรุษกันในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 ของทุกปี และจะทำบุญใส่บาตรดูแลวิญญาณของบรรพบุรุษตลอด 15 วันจนถึงวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ชาวบ้านทุกครัวเรือนจะจัดสำหรับคาวหวาน ดอกไม้ธูปเทียนไปทำบุญถวายสังฆทานที่วัด เพื่อทำการบังสุกุลบ่วง เพื่อเป็นการส่งบรรพบุรุษไปสู่ยมโลกอีกครั้ง เป็นการแสดงถึงความกตัญญูต่อบุคคลที่ล่วงลับและการไม่ลืมผู้ที่มีพระคุณ ซึ่งประเพณีนี้จะมีการทำขนมลา ขนมฝิง กะยาสาต ขนมกรุป ยาหนมหรือกอละแม กัวยัดมันหน้า และอาหารคาวที่ขาดไม่ได้ คือ ผักต้มและน้ำพริก ซึ่งเป็นคำสั่งสอนของบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมาว่าเมื่อเวลาไปทำบุญห้ามขาดน้ำพริกผักต้ม เพราะถือเป็นประเพณีที่สืบทอดมาแต่โบราณ (พระมหาธชชัย วณณวีโร, 2561)

สรุป

เส้นทางการค้าทางทะเลข้ามคาบสมุทรภาคใต้ของไทยในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14-18 มีบทบาทสำคัญในการแพร่กระจายของพระพุทธศาสนาและคตินิยมความเชื่อทางศาสนาในพื้นที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีบทบาทสำคัญในการแพร่กระจายของความเชื่อทางศาสนาทั้งพราหมณ์และพระพุทธศาสนา จากการที่พ่อค้าชาวอินเดียและชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการติดต่อกันบนพื้นที่นี้ ทำให้พระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่โดยปรากฏในรูปแบบของสถาปัตยกรรมศาสนา ประเพณี และพิธีกรรมที่ยังคงมีอยู่ในภาคใต้จนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาในครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างการค้าและศาสนาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งยังคงมีอิทธิพลต่อชาติพันธุ์ วิถีชีวิต พิธีกรรม ความเชื่อวัฒนธรรม และประเพณีของชุมชนในปัจจุบัน ก่อให้เกิดประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของพลเมืองในพื้นที่เป็นภูมิปัญญาทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ อาทิ ส่งผลให้เกิดเป็นภูมิปัญญาที่จับต้องได้ด้านประเพณี เช่น ประเพณีเดือนสิบ ประเพณีชักพระ แข่งเรือยาวที่เป็นประเพณีสำคัญที่เลื่องชื่อทำให้เกิดการท่องเที่ยวনারายได้จำนวนมากมาสู่เมืองสุราษฎร์ธานี ด้านศิลปกรรม และปฏิมากรรม ดังเช่น โบราณสถานที่สำคัญ อาทิ พระบรมธาตุไชยา เจดีย์วัดแก้ว วัดหลง รูปหล่อพระอวโลกิเตศวร พระพุทธรูปสกุลช่างไชยา รวมถึงด้านอาหาร ดังเช่น ผัดไทยและไข่เค็มไชยา ล้วนเป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นเป็นสากลทรงคุณค่าอย่างยิ่งแล้ว นอกจากนั้นภูมิปัญญาที่จับต้องไม่ได้ทั้งในด้านการวรรณกรรมหรือหลักธรรมแนวคตินิยมที่ส่งต่อมาจากบรรพชนอันนับเป็นเช่น มุขปาฐะ เพลงกล่อมน้อง คำสอนที่สอดแทรกหลักธรรมค่านิยมและคุณธรรมในสังคม ส่งผลให้เกิดความอารีอารอบ ความเมตตา และความมีจิตสาธารณะของชาวไชยาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดบุคคลสำคัญของโลกด้านสันติภาพอย่างเช่นพระเดชพระคุณพระธรรมโกษาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) แห่งสวนโมกขพลารามและบทบาทที่สำคัญของเส้นทางการค้าทางทะเลที่สำคัญต่อโลก ล้วนแล้วแต่เป็นผลมาจากการเข้ามาของชุมชนการค้าตลอดหลายพันปีที่ผ่านมา อีกทั้งมรดกทางวัฒนธรรม มรดกทางภูมิปัญญาที่บรรพชนได้สืบทอดเป็นรากเหง้าทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์และทรงคุณค่าต่อโลกเป็นอย่างยิ่งจนในปัจจุบันทางจังหวัดสุราษฎร์ธานีตั้งนโยบายที่จะได้ผลักดันเพื่อเสนอให้เมืองโบราณไชยาได้ขึ้นเป็นมรดกโลกอันเนื่องมาจากคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมดังที่กล่าวมาแล้วอันเป็นผลมาจากการเป็นเมืองท่าทางการค้าข้ามคาบสมุทรในอดีตนั่นเอง ซึ่งสมควรที่จะอนุรักษ์และทะนุบำรุงส่งเสริมและส่งต่อภูมิปัญญาเหล่านี้แก่ผู้คนในโลกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชวน เพชรแก้ว และสไบย ไสยรินทร์. (2544). สุราษฎร์ธานีของเรา. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- ธรรมทาส พานิช. (2543). ประวัติศาสตร์ไทยสมัยศรีวิชัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด เม็ดทรายพร
รัตน์ตั้ง.
- นันทลักษณ์ ศิริมา. (2555). พระพุทธรูปสกุลช่างไชยา ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 18-21. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะคณะโบราณคดี. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นัทคน ทองฝื่อ. (2564). ข้อมูลใหม่จากการขุดค้นโบราณคดี ณ เมืองโบราณไชยา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ปรีชา นุ่นสุข. (2548). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในคาบสมุทรภาคใต้ของประเทศไทย. ใน รายงานวิจัย.
คณะกรรมการวิจัยการศึกษาการศาสนาและการวัฒนธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ.
- ปวิณา เพ็ชรล้วน. (2564). ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับประติมากรรมพุทธรูปพระ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 29(2), 270-292.
- พระประชา ปสนนธมโม. (2535). เล่าไว้เมื่อวัยสนธยา อัตชีวประวัติของท่านพุทธทาส. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิ
โกมลคีมทอง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2555). พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 23).
กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิทำทานกุศลจิต.
- พระมหาทองชัย วณณวิโร. (2561). การศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาในอำเภอไชยา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมปอง มุทีโต. (2547). คัมภีร์อภินิหารวรรณนา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ประยูรวงศ์พรินต์ตั้ง
จำกัด.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. (2557). ปฐมบทพระพุทธศาสนาในภาคใต้ ประเทศไทย : หลักธรรมและ
หลักฐานโบราณคดี. นครศรีธรรมราช: ไทม์ พรินต์ตั้ง จำกัด.
- ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัทราดิศ ดิศกุล. (2560). ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์ถึง พ.ศ. 2000. (พิมพ์ครั้งที่ 6).
กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.

การศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย*

A STUDY OF COMPETANCY COMPONENTS IN THE LEARNING MANAGEMENT OF EARLY CHILDHOOD TEACHERS

พรชิตา จันทะผล*, วาโร เฟิงสวัสดิ์, ธราเทพ เตมีรักษ์

Pornchita Chanthapon*, Waro Phengsawat, Tharathep Tameruk

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand

*Corresponding author E-mail: pornchita.ch66@snru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการ 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย โดยการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง 2) การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้แก่ อาจารย์ระดับอุดมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูปฐมวัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสาร และแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เครื่องมือวิจัยผ่านการพิจารณาตรวจสอบโดยที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์จำนวน 2 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหา สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 39 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร 6 ตัวบ่งชี้ 2) ความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ 6 ตัวบ่งชี้ 3) การใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ 5 ตัวบ่งชี้ 4) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 6 ตัวบ่งชี้ 5) การบริหารจัดการชั้นเรียน 6 ตัวบ่งชี้ 6) การพัฒนาผู้เรียน 7 ตัวบ่งชี้ และ 7) การวัดและการประเมินผล 3 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนี้ 1) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร 2) ความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ 3) การใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ในการจัดการเรียนรู้ 4) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 5) การบริหารจัดการชั้นเรียน 6) การพัฒนาผู้เรียน และ 7) การวัดและการประเมินผล ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: สมรรถนะการจัดการเรียนรู้, สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย, การจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย

Abstract

This research aims to study the components of early childhood teachers' learning management competencies. The study uses a quantitative approach and comprises two main steps: 1) Synthesizing the components of learning management competencies for early childhood teachers through a review of relevant documents and research from 10 sources, and 2) Evaluating

* Received December 2, 2024; Revised December 18, 2024; Accepted December 23, 2024

the appropriateness of these components with input from five experts, including university lecturers, school administrators, and early childhood teachers. The research instruments include a document synthesis form and a 5-point Likert scale questionnaire, both validated by two thesis advisors. Data analysis was conducted using content analysis, with statistical methods including frequency, percentage, mean, and standard deviation. The findings indicate that the learning management competencies for early childhood teachers consist of 7 components and 39 indicators: 1) Curriculum development (6 indicators), 2) Knowledge and ability in learning design (6 indicators), 3) Use of media, innovation, and technology in learning management (5 indicators), 4) Organization of learning experiences (6 indicators), 5) Classroom management (6 indicators), 6) Student development (7 indicators), and 7) Assessment and evaluation (3 indicators). The evaluation by the experts shows that all components are highly appropriate, both overall and individually. The ranking of the components by their mean values is as follows: 1) Curriculum development, 2) Knowledge and ability in learning design, 3) Use of media, innovation, and technology in learning management, 4) Organization of learning experiences, 5) Classroom management, 6) Student development, and 7) Assessment and evaluation. All components were found to be highly appropriate.

Keywords: Learning Management Competencies, Learning Management Competencies of Early Childhood Teachers, Learning Management of Early Childhood Teachers

บทนำ

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยมีความสำคัญที่ส่งผลต่อพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคมของเด็กปฐมวัยในประเทศไทย โดยในช่วงปฐมวัย (0 - 6 ปี) นี้ เด็กมีพัฒนาการที่รวดเร็วและยืดหยุ่นต่อการเรียนรู้ ทำให้ครูปฐมวัยต้องมีทักษะในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็กอย่างครบถ้วน (Painta, R. C., 2552) การจัดการเรียนรู้ในช่วงวัยนี้จึงต้องมีความหลากหลาย และตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของเด็กแต่ละคน รวมถึงการสร้างสมดุลในด้านการเรียนและการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) การศึกษาในประเทศไทย พบว่า ปัญหาสำคัญที่ครูปฐมวัยเผชิญอยู่ คือ การขาดทักษะและทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น สื่อการสอนที่จำเป็นในการพัฒนาทักษะทางสังคมและความคิดสร้างสรรค์ในเด็ก รวมถึงการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2564-2570 ได้ชี้ถึงความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย โดยมุ่งเน้นให้เด็กทุกคนได้รับการดูแลและพัฒนาในทุกมิติอย่างทั่วถึง ครอบคลุมทั้งการดูแลสุขภาพ โภชนาการ และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้และการเข้าถึงสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสำหรับเด็กทุกคน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้อย่างเต็มที่ (พัชรภรณ์ มณีกร และจิตรา สันติภาพ, 2564)

สมรรถนะที่ดีของครูปฐมวัยยังส่งผลต่อการสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ที่แข็งแกร่งให้กับเด็ก ส่งเสริมให้เด็กมีทักษะทางสังคมที่ดี มีการควบคุมตนเอง (ปราณี ช่วยชู, 2565) และสามารถแก้ไขปัญหาที่พบเจอในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งล้วนเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการเติบโตอย่างมีคุณภาพ (สุมาลี สอนสมร, 2566) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ระบุว่าครูที่ได้รับการพัฒนาในด้านการจัดการเรียนรู้จะมีความพร้อมมากขึ้นในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่

ตอบสนองต่อความต้องการของเด็ก ช่วยให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีความพร้อมสำหรับการเรียนในระดับที่สูงขึ้นไป ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยจึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในทุกด้านอย่างรอบด้าน และการเพิ่มพูนทักษะที่จำเป็นจะช่วยให้ครูมีความพร้อมในการตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของเด็กแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม ทำให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงสุดและส่งผลให้เด็กมีพื้นฐานที่แข็งแกร่งในการเจริญเติบโตและพัฒนาต่อไปในอนาคต

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยในโรงเรียน เพื่อศึกษาการสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยในโรงเรียน โดยการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยในโรงเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีการวิจัย 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ได้สังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ในขั้นตอนนี้ได้สังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูปฐมวัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย จำนวน 10 แห่ง มีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ 1) อาจารย์ระดับอุดมศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา 2) มีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 5 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน 2) ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโททางการบริหารการศึกษา มีวิทยฐานะตั้งแต่ผู้ชำนาญการชำนาญการพิเศษขึ้นไป มีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติงานในโรงเรียน 10 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน 3) ครูปฐมวัย ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีเกี่ยวกับปฐมวัย มีวิทยฐานะตั้งแต่ครูชำนาญการพิเศษขึ้นไป มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในโรงเรียน 10 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 แบบ ได้แก่

1) แบบสังเคราะห์เอกสาร เพื่อใช้สังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย
2) แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนประยุกต์ตามแนวทางของ Likert (Likert Five's Rating Scale) และบุญชม ศรีสะอาด ซึ่งได้กำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ในการสร้างเครื่องมือ ได้นำองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ที่ได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยในขั้นตอนที่ 1 มาร่างแบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ นำร่างแบบสอบถามเสนอต่อประธานกรรมการและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในเรื่องความเหมาะสมของการใช้ภาษาและความถูกต้องครอบคลุมประเด็นเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และจัดพิมพ์แบบสอบถาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดย ทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยติดต่อประสานงานเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมทั้งนัดหมายวัน เวลา สถานที่ในการส่งแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย และนำผลการประเมินที่ได้รับคืน มาวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากแบบสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย มาสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารมาวิเคราะห์จัดระเบียบข้อมูล สังเคราะห์องค์ประกอบจากแหล่งข้อมูลที่ศึกษาลงในตารางสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย สร้างข้อสรุปเบื้องต้นเพื่อกำหนดองค์ประกอบ นิยามเชิงปฏิบัติการ และตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่และสรุปผล โดยใช้ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3 ขึ้นไป ซึ่งเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 30 ของความถี่ทั้งหมด เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่ศึกษา นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำค่าเฉลี่ยไปแปลความหมายโดยเทียบกับเกณฑ์ การประเมินโดยเลือกองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมมาก หรือค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป เพื่อให้ได้องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย

ผลการวิจัย

การศึกษาขององค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า

การศึกษาขององค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. การสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร วิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารสู่ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบ โดยใช้ค่าความถี่ตั้งแต่ 3 ขึ้นไป ซึ่งเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 30 ของความถี่ทั้งหมด มาเป็นองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย พบว่ามี 7 องค์ประกอบ เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร 2) ความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ 3) การใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ในการจัดการเรียนรู้ 4) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 5) การบริหารจัดการชั้นเรียน 6) การพัฒนาผู้เรียน และ 7) การวัดและการประเมินผล จากนั้นนำองค์ประกอบมากำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ สามารถสรุปได้ดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
1.การสร้างและพัฒนาหลักสูตร	ความสามารถของครูปฐมวัยใน การจัดทำหลักสูตร การเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย หลักสูตรการเรียนการสอนยืดหยุ่นได้และตอบสนองต่อความต้องการของเด็กแต่ละคน การวางแผนพัฒนาหลักสูตรอยู่ที่ความสามารถของครูในการบูรณาการ ความสนใจ และความต้องการของเด็กแต่ละคน รวมถึงบริบทที่โรงเรียนตั้งอยู่ ตลอดจนการ ประเมินผลการใช้หลักสูตร	1. จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย 2. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย 3. จัดทำหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของเด็ก 4. จัดทำหลักสูตรที่บูรณาการกับบริบทของโรงเรียน 5. วางแผนพัฒนาหลักสูตรอย่างบูรณาการตามความสนใจ และความต้องการของเด็ก 6. ประเมินผลการใช้หลักสูตร

ตารางที่ 1 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย (ต่อ)

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
2. ความรู้ ความสามารถ ในการ ออกแบบการ เรียนรู้	ความสามารถของครูปฐมวัยในการจัด ประสบการณ์ โดยใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และการจัด สภาพแวดล้อมเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้อย่างบูรณาการ ผ่านการเล่น เกิดการลงมือปฏิบัติ ผ่าน ประสบการณ์ตรงที่ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า สนอง ความต้องการและความสนใจของแต่ละบุคคล	1. จัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยอย่างหลากหลาย 2. ใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ในการออกแบบการเรียนรู้ 3. จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4. การบูรณาการกิจกรรมผ่านการเล่น 5. จัดกิจกรรมให้เด็กลงมือปฏิบัติผ่านประสบการณ์ตรง 6. จัดกิจกรรมที่สนองต่อความต้องการและความสนใจ ของเด็ก
3. การใช้สื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยี ใน การจัดการ เรียนรู้	ความสามารถของครูปฐมวัยในการใช้ วัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือ สิ่งประดิษฐ์ และวิธีการใหม่ๆ ที่ ประยุกต์มาจากพื้นฐานของแนวคิดและทฤษฎี ที่ สนอง ต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก รวมถึง ช่วยให้ครูมีเครื่องมือที่เป็นทั้งวัสดุ อุปกรณ์ และ วิธีการ ในการจัดประสบการณ์ เพื่อใช้เป็นสื่อกลาง ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้เด็กปฐมวัย เกิดความรู้ ความเข้าใจ และลงมือปฏิบัติกิจกรรม	1. ใช้ วัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือ สิ่งประดิษฐ์ได้อย่าง หลากหลาย 2. ใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่ประยุกต์มาจากแนวคิดและทฤษฎี ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาของเด็ก 3. สร้างเครื่องมือที่เป็นทั้งวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ 4. ใช้สื่อเป็นสื่อกลางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 5. ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและ หลากหลาย
4. การจัด ประสบการณ์ การเรียนรู้	ความสามารถของครูปฐมวัยในการจัดกิจกรรม ต่างๆที่ครูได้จัดขึ้น เพื่อให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการ ลงมือปฏิบัติผ่านการเล่นอย่างหลากหลาย ทดลอง ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า เด็กได้รับประสบการณ์ เกิดทักษะ ความรู้ ได้พัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ซึ่งการลงมือกระทำนั้นต้องทำ ให้เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม	1. จัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย 2. จัดประสบการณ์ที่ลงมือปฏิบัติผ่านการเล่น 3. จัดกิจกรรมการทดลองผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า 4. จัดประสบการณ์ให้เด็ก ๆ ได้พัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา 5. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็ก ๆ เกิดความรู้ และ ทักษะ 6. จัดกิจกรรมให้เด็กเกิดคุณธรรม จริยธรรม
5. การ บริหาร จัดการชั้น เรียน	ความสามารถครูปฐมวัยในการจัดบรรยากาศชั้น เรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สะอาด ปลอดภัย เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข ภายในห้องเรียนมีการจัดทำป้ายนิเทศเพื่อเป็น ข้อมูล ข่าวสารจัดทำเอกสารธุรการในชั้นเรียนและ ข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน มีการบริหาร จัดการชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ	1. การจัดบรรยากาศชั้นเรียน 2. จัดห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สะอาด ปลอดภัย 3. บริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อให้ผู้เรียน เรียนรู้อย่างมี ความสุข 4. จัดทำป้ายนิเทศอย่างหลากหลาย 5. จัดทำเอกสารธุรการในชั้นเรียน 6. การบริหารจัดการชั้นเรียน
6. การพัฒนา ผู้เรียน	ความสามารถของครูปฐมวัยที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็กปฐมวัย รวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างมีทิศทางเป็น การเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ทางด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคมและ สติปัญญา รวมถึงการดำเนินโครงการ เพื่อพัฒนา เด็กปฐมวัย	1. เข้าใจในพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก 2. เข้าใจพฤติกรรมของเด็ก ๆ ที่แสดงออกอย่างมี ทิศทางทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ 3. เข้าใจในพัฒนาการด้านร่างกาย 4. เข้าใจในพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ 5. เข้าใจในพัฒนาการด้านสังคม 6. เข้าใจในพัฒนาการด้านสติปัญญา 7. ดำเนินโครงการ ที่เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 1 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย (ต่อ)

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
7.. การวัดและการประเมินผล	ความสามารถของครูปฐมวัยในการวัดและประเมินผลโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย สามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กๆมาสรุปเพื่อตัดสินใจจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละด้านเป็นรายบุคคลมีการบันทึกและรวบรวมไว้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่เด็กสรุปพัฒนาการแต่ละด้านเป็นรายบุคคลได้อย่างเหมาะสม	1. วัดและประเมินผลพัฒนาการของเด็กๆโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย 2. แบบบันทึกพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล 3. รวบรวมพัฒนาการไว้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดกิจกรรม

จากตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจาก 10 แหล่งข้อมูล โดยใช้เกณฑ์ความถี่ที่ร้อยละ 30 ขึ้นไป ได้ 7 องค์ประกอบจากนั้นนำทั้ง 7 องค์ประกอบ ไปกำหนดตัวบ่งชี้โดยได้มาจากนิยามศัพท์ของแต่ละองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบ 1) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร ตัวบ่งชี้ 2) ความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ 3) การใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ 4) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ 5) การบริหารจัดการชั้นเรียน ตัวบ่งชี้ 6) การพัฒนาผู้เรียน ตัวบ่งชี้ และ 7) การวัดและการประเมินผล ตัวบ่งชี้

2. ผลการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ได้สังเคราะห์องค์ประกอบเพื่อให้ได้นิยามปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ จากนั้นนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ ผลการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบ และ ตัวบ่งชี้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย

องค์ประกอบ	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การสร้างและพัฒนาหลักสูตร	4.73	0.19	มากที่สุด
1.1 จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด
1.2 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย	4.60	0.55	มากที่สุด
1.3 จัดทำหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของเด็ก	4.80	0.45	มากที่สุด
1.4 จัดทำหลักสูตรที่บูรณาการกับบริบทของโรงเรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
1.5 วางแผนพัฒนาหลักสูตรอย่างบูรณาการตามความสนใจ และความต้องการของเด็ก	4.60	0.55	มากที่สุด
1.6 ประเมินผลการใช้หลักสูตร	4.60	0.55	มากที่สุด
2. ความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
2.1 จัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยอย่างหลากหลาย	5.00	0.00	มากที่สุด
2.2 ใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ในการออกแบบการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
2.3 จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
2.4 การบูรณาการกิจกรรมผ่านการเล่น	5.00	0.00	มากที่สุด
2.5 จัดกิจกรรมให้เด็กลงมือปฏิบัติผ่านประสบการณ์ตรง	5.00	0.00	มากที่สุด
2.6 จัดกิจกรรมที่สนองต่อความต้องการและความสนใจของเด็ก	5.00	0.00	มากที่สุด

ตารางที่ 2 การประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย (ต่อ)

องค์ประกอบ	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3. การใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ในการจัดการเรียนรู้	4.72	0.23	มากที่สุด
3.1 ใช้ วัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือ สิ่งประดิษฐ์ได้อย่างหลากหลาย	4.60	0.55	มากที่สุด
3.2 ใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่ประยุกต์จากแนวคิด ทฤษฎีที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาของเด็ก	4.60	0.55	มากที่สุด
3.3 สร้างเครื่องมือที่เป็นทั้งวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ	4.80	0.45	มากที่สุด
3.4 ใช้สื่อเป็นสื่อกลางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
3.5 ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและหลากหลาย	4.80	0.45	มากที่สุด
4. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
4.1 จัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย	5.00	0.00	มากที่สุด
4.2 จัดประสบการณ์ที่ลงมือปฏิบัติผ่านการเล่น	5.00	0.00	มากที่สุด
4.3 จัดกิจกรรมการทดลองผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า	5.00	0.00	มากที่สุด
4.4 จัดประสบการณ์ให้เด็ก ๆ ได้พัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา	5.00	0.00	มากที่สุด
4.5 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็ก ๆ เกิดความรู้ และทักษะ	5.00	0.00	มากที่สุด
4.6 จัดกิจกรรมให้เด็กเกิดคุณธรรม จริยธรรม	5.00	0.00	มากที่สุด
5. การบริหารจัดการชั้นเรียน	4.80	2.74	มากที่สุด
5.1 การจัดบรรยากาศชั้นเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
5.2 จัดห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สะอาด ปลอดภัย	4.80	0.45	มากที่สุด
5.3 บริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อให้ผู้เรียน เรียนรู้อย่างมีความสุข	4.60	0.55	มากที่สุด
5.4 จัดทำป้ายนิเทศอย่างหลากหลาย	4.60	0.55	มากที่สุด
5.5 จัดทำเอกสารธุรการในชั้นเรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
5.6 การบริหารจัดการชั้นเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
6. การพัฒนาผู้เรียน	4.86	0.10	มากที่สุด
6.1 เข้าใจในพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก	5.00	0.00	มากที่สุด
6.2 เข้าใจพฤติกรรมของเด็ก ๆ ที่แสดงออกอย่างมีทิศทางทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ	4.80	0.45	มากที่สุด
6.3 เข้าใจในพัฒนาการด้านร่างกาย	5.00	0.00	มากที่สุด
6.4 เข้าใจในพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ	4.80	0.45	มากที่สุด
6.5 เข้าใจในพัฒนาการด้านสังคม	4.80	0.45	มากที่สุด
6.6 เข้าใจในพัฒนาการด้านสติปัญญา	4.80	0.45	มากที่สุด
6.7 ดำเนินโครงการ ที่เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย	4.80	0.45	มากที่สุด
7.การวัดและการประเมินผล	4.87	0.10	มากที่สุด
7.1 วัดและประเมินผลพัฒนาการของเด็ก ๆ โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย	4.80	0.45	มากที่สุด
7.2 แบบบันทึกพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล	5.00	0.00	มากที่สุด
7.3 รวบรวมพัฒนาการไว้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดกิจกรรม	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.85	0.15	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผลการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ ($\bar{X} = 5.00$) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ($\bar{X} = 5.00$) การวัดและการประเมินผล ($\bar{X} = 4.87$) การพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X} = 4.86$) การบริหารจัดการชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.80$) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร ($\bar{X} = 4.73$) และ การใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.72$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล การศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ได้ดังนี้

1. การสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ซึ่งสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร 2) ความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ 3) การใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ในการจัดการเรียนรู้ 4) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 5) การบริหารจัดการชั้นเรียน 6) การพัฒนาผู้เรียน และ 7) การวัดและการประเมินผล และทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เหตุผลที่องค์ประกอบนี้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับแรกอาจเป็นเพราะว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ดีจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึก ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์จริงฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้มากขึ้น อีกทั้งการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมยังสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าจดจำ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ จิระนะ ดวงภูเมฆ กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาทักษะและความสามารถเฉพาะตัวของเด็กให้เต็มศักยภาพ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์มุ่งเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เชิงปฏิบัติและสร้างความมั่นใจในตนเอง ซึ่งสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการกล้าแสดงออกของเด็กได้เป็นอย่างดี (จิระนะ ดวงภูเมฆ, 2566)

2. การประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ได้สังเคราะห์องค์ประกอบเพื่อให้ได้นิยามปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ องค์ประกอบความรู้ ความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดอาจเป็นเพราะว่า การออกแบบการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ครูหรือผู้สอนต้องมีความรู้และทักษะหลากหลายเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมและกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยการจัดการเรียนรู้ที่ดีจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเกิดการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ พบว่า ประเสริฐ สินธูวงศ์ กล่าวว่า ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ต้องมีความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง เช่น การเข้าร่วมการอบรม การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเทคนิคใหม่ ๆ ในการออกแบบการเรียนรู้ การใช้สื่อที่ทันสมัยเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ครูหรือผู้เกี่ยวข้องต้องมีความรู้และทักษะที่หลากหลายเพื่อการออกแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และการใช้วิธีการที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และองค์ประกอบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดอาจเป็นเพราะว่าคุณลักษณะการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เป็นพฤติกรรมสำคัญของครูปฐมวัยในโรงเรียนของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นพฤติกรรมสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ในเชิงบวก (ประเสริฐ สินธูวงศ์, 2562) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้สอนในการสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายและสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย พบว่า กุลประภา วรพิทักษ์ กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตั้งแต่วัยปฐมวัยเป็นรากฐานสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นและพัฒนาการต่อเนื่องในชีวิต ครูปฐมวัยในไทยได้รับการอบรมให้เน้นการเรียนรู้ผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมตามช่วงวัย ซึ่งช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาในระยะยาว (กุลประภา วรพิทักษ์, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) การสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ซึ่งสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร 2) ความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ 3) การใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ในการจัดการเรียนรู้ 4) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 5) การบริหารจัดการชั้นเรียน 6) การพัฒนาผู้เรียน และ 7) การวัดและการประเมินผล และทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ได้สังเคราะห์องค์ประกอบเพื่อให้ได้นิยามปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ ความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดอาจเป็นเพราะว่าคุณลักษณะสำคัญของครูปฐมวัยในการจัดการเรียนรู้เป็นช่วงของการวางรากฐานสำคัญในการพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างดีจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ครูปฐมวัยควรนำองค์ประกอบเหล่านี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหรือสร้างเป็นเครื่องมือในการฝึกอบรมครูปฐมวัย ให้มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว 2) ครูปฐมวัยควรตระหนักและให้ความสนใจในการพัฒนาคุณลักษณะความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ของตนเองให้มากยิ่งขึ้น 3) ควรศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยด้วยวิธีวิจัยการพัฒนารูปแบบ การวิจัย และพัฒนาเพื่อหารูปแบบในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยในโรงเรียนที่มีความเหมาะสม ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรวิจัยพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยจะมีประสิทธิภาพได้นั้น ต้องอาศัยผู้นำที่มีศักยภาพที่จะช่วยส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูให้ประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กุลประภา วรพิทักษ์. (2561). การพัฒนาครูปฐมวัยในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ. วารสารการศึกษาปฐมวัย, 6(2), 15-24.
- จิระระ ดวงภูมม. (2566). แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโฮสโคปในการพัฒนาทักษะเด็กปฐมวัย. วารสารการศึกษาไทย, 24(3), 121-134.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประเสริฐ สินธูวงศ์. (2562). การออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. วารสารการศึกษาปฐมวัย, 12(2), 98-113.
- ปราณี ช่วยชู. (2565). ผลกระทบของสมรรถนะครูปฐมวัยต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็ก. วารสารการพัฒนาเด็กปฐมวัย, 12(4), 52-63.
- พัชรภรณ์ มณีกร และจิตรา สันติภาพ. (2564). การส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยผ่านสื่อการสอนที่มีคุณภาพ. วารสารการศึกษาปฐมวัย, 20(3), 45-60.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). รายงานการศึกษาสภาวะการณ์การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://www.onec.go.th/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2564 - 2570. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://ecd.onec.go.th/>

สมาลี สอนสมร. (2566). การพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยในการจัดการเรียนรู้. วารสารการศึกษาระดับปฐมวัย , 15(2), 34-45.

Painta, R. C. (2552). Classroom assessment scoring system manual. Pre-K. Paul H: Brookes Publishing Company.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารไทยในอินเดีย*

FACTORS AFFECTING THAI FOOD CONSUMPTION IN INDIA

วนิดา พิมพิโคตร^{1*}, เขมิกา หวังสุข², อัยนา ไทยประทาน³, ศุภวิชญ์ แก้วคุณอก⁴

Vanida Pimkord^{1*}, Khemika Wangsook², Aina Thaipratan³, Suppawit Kaewkhunok⁴

¹คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Faculty of Economics, Ramkhamhaeng University, Bangkok, Thailand

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

²Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, Thailand

³สำนักวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

³School of Political Science and Public Administration, Walailak University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

⁴ศูนย์ความรู้เพื่อความร่วมมือในการต่อต้านคอร์รัปชันและส่งเสริมธรรมาภิบาลในระดับภูมิภาค (KRAC) คณะเศรษฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

⁴Knowledge Hub for Regional Anti-Corruption and Good Governance Collaboration (KRAC), Faculty of Economics, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: vanida.p@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารไทยของผู้บริโภคในประเทศอินเดีย และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารไทยของผู้บริโภคชาวอินเดีย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริโภคชาวอินเดียที่เคยรับประทานอาหารไทย 6 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันตก เลือกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง สมการโครงสร้าง ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 225 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เก็บรวบรวม ข้อมูล โดยจำแนกประเภทอาหารอาหารไทยในตลาดอินเดีย เป็น 3 กลุ่ม คือ อาหารพร้อมรับประทาน อาหาร พร้อมปรุง และเครื่องปรุง สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และวิเคราะห์ ปัจจัยเชิงสาเหตุด้วยสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริโภค อาหารไทยในประเทศอินเดีย ส่วนใหญ่เคยซื้อและเลือกซื้ออาหารไทยประเภทเครื่องปรุงมากที่สุด ผู้บริโภคไม่มี ข้อจำกัดด้านแหล่งผลิตของสินค้า ผลิตได้ทั้งในอินเดีย และจากประเทศไทย ความถี่ในการซื้อ 1 - 2 ครั้งต่อเดือน มีค่าใช้จ่ายต่อครั้ง 201 - 1,000 รูปี โดยซื้ออาหารไทยจากซูเปอร์มาร์เก็ตมากที่สุด และรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับอาหารไทย โดยมีผู้บอกกล่าว ส่วนผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารไทยของผู้บริโภคชาวอินเดีย ประกอบด้วย ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และทัศนคติต่ออาหารไทย ส่วนปัจจัยด้านราคา และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาในครั้งนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ใน การเป็นข้อมูลพื้นฐานและแนวทางในการวางแผนการผลิต การค้า และการกำหนดนโยบายหรือกลยุทธ์เพื่อส่งเสริม สินค้าประเภทอาหารและเครื่องปรุงของไทยในตลาดอินเดีย

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีอิทธิพล, การบริโภคอาหารไทย, อินเดีย, ส่วนประสมทางการตลาด, สมการโครงสร้าง

* Received November 15, 2024; Revised December 4, 2024; Accepted December 12, 2024

Abstract

This research aims to study the behavior of Indian consumers who consume Thai food and analyze the factors influencing their decision to buy Thai food. It is a quantitative research. The sample group consists of Indian consumers who have eaten Thai food from six regions: North, Central, Northeast, East, South, and West. The sample group was purposively selected for analysis by using structural equation modeling. obtaining 225 samples. The research instrument is questionnaires. Data collection is done by categorizing Thai food in the Indian market into three groups: ready-to-eat food, ready-to-cook food, and condiments. The statistics used in the research and data analysis are frequency, percentage, and causal factor analysis using the Structural Equation Model (SEM). The research results show that in terms of consumption behavior of Thai food in India, most people have bought and chosen to buy Thai food in the category of condiments. Consumers have no limitations in terms of the source of production of products, it can be produced either in India or Thailand. The frequency of purchase is 1 - 2 times per month. The cost per time is 201 - 1,000 rupees. They buy Thai food mostly from supermarkets and receive news about Thai food from someone telling them. The results of the analysis of factors that influence Indian consumers' decision to buy Thai food include product factors, factors related to distribution channels and attitudes towards Thai food, while factors related to price and promotion, were not statistically significant. The results of this study can be used as basic information and guidelines for planning production, trade, and determining policies or strategies to promote Thai food and seasoning products in the Indian market.

Keywords: Influencing Factors, Consumption of Thai Food, Indian, Marketing Mix, Structural Equation Model

บทนำ

อาหารไทยเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคทั้งคนไทยและต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ด้วยรสชาติอาหารที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะรสชาติดกุ่มกลม่อมสมุนไพร มีเมนูที่หลากหลาย รวมถึงมีรูปลักษณ์และสีที่สวยงาม ทำให้อาหารไทยเป็นหนึ่งในสินค้าที่ได้รับการส่งเสริมให้มีการส่งออกไปยังตลาดโลกภายใต้แผนงานและโครงการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โครงการ Thai Select ที่มีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน เพื่อมอบเครื่องหมาย “Thai Select” ให้แก่ร้านอาหารไทยในต่างแดนที่ได้คุณภาพมาตรฐาน ทั้งรสชาติ ความสะอาด การใช้วัตถุดิบ รวมถึงตกแต่งบรรยากาศที่มีความเป็นไทยแท้ โดยตรา Thai Select จะมอบให้กับร้านอาหารไทยในต่างประเทศ ร้านอาหารไทยในประเทศ และผลิตภัณฑ์อาหารไทยสำเร็จรูปที่ใช้วัตถุดิบในการปรุงอาหารไทยให้มีรสชาติเป็นไทย (วันทนา ทาตาล และคณะ, 2556) โครงการครัวไทยสู่ครัวโลก (Thai Kitchen to The World) ซึ่งเป็นนโยบายที่รัฐบาลไทยจัดตั้งขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เพื่อส่งเสริมให้อาหารไทยได้รับความนิยมทั่วโลก สามารถเป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์สินค้าอาหารไทยรายใหญ่ของโลก และสนับสนุนการก่อตั้งธุรกิจร้านอาหารไทยในต่างประเทศเพื่อผลักดันให้เป็นร้านอาหารไทยที่มีรสชาติไทยแท้ตามมาตรฐานสากล โดยจะเป็นการส่งเสริมบทบาทของร้านอาหารไทยผ่านการประชาสัมพันธ์ประเทศไทยให้ชาวต่างชาติได้รับรู้ในฐานะแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งขายสินค้า ตลอดจนเป็นการสนับสนุนผู้ประกอบการและเกษตรกรไทย นอกจากนี้ในปัจจุบัน “อาหาร” ยังเป็นหนึ่งใน 11 สาขาอุตสาหกรรมเป้าหมาย ภายใต้โครงการ

อุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ที่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่เกี่ยวข้องร่วมกันผลักดันผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์อาหารและผลิตภัณฑ์อาหารไทย สนับสนุนยกระดับมาตรฐานร้านอาหารไทย สนับสนุนร้านอาหารไทยที่ได้รับตรารับรองมาตรฐาน Thai Select และส่งเสริมอาหารไทยไปยังตลาดโลก (กระทรวงต่างประเทศ, 2567)

อินเดียเป็นประเทศที่มีประชากรมากเป็นอันดับ 1 ของโลกโดยมีจำนวนประชากรมากถึง 1.4 พันล้านคน ซึ่งแนวโน้มของเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมอาหารของอินเดียในปัจจุบันมีการเติบโตมากขึ้น ประกอบกับการขยายตัวของเมืองและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดพฤติกรรม และค่านิยมในการบริโภคอาหารของคนอินเดียมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย จากข้อมูลผลสำรวจของหน่วยงานรัฐบาลอินเดียระบุว่า ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา คนอินเดียมีแนวโน้มปรุงอาหารรับประทานในบ้านน้อยลง ซึ่งมีปัจจัยมาจากหลายประการ ได้แก่ ประชากรในประเทศมีรายได้เพิ่มขึ้น กลุ่มผู้มีรายได้ปานกลางมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น รูปแบบการให้บริการของอุตสาหกรรมอาหารในอินเดียมีความหลากหลาย ทำให้ผู้บริโภคหันมานิยมบริโภคอาหารแปรรูปและรับประทานอาหารนอกบ้านเพิ่มขึ้น ผ่านการใช้บริการอาหารแบบดีลิเวอรี่ แอปพลิเคชันสั่งอาหารหรือเลือกไปรับประทานที่ร้านอาหาร และคนอินเดียส่วนหนึ่งโดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลางมีรสนิยมในการรับประทานอาหารที่เปลี่ยนไป มีการเปิดรับอาหารนานาชาติมากขึ้นผ่านการรับรู้จากการเดินทาง สื่อ และอินเทอร์เน็ต ทำให้คนอินเดียสนใจที่จะลองอาหารประเภทต่าง ๆ รวมถึงอาหารไทยมากขึ้น นอกจากนี้การเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการบริการในอินเดียและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมอาหารไทยในอินเดีย เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยมักจะชื่นชอบอาหารไทยและแสวงหาร้านอาหารไทยแท้เมื่อกลับถึงอินเดีย ส่งผลให้ร้านอาหารและวัตถุดิบของไทยมีจำนวนมากขึ้นในเมืองใหญ่ ๆ ของอินเดีย อีกทั้งไทยและอินเดียยังมีการทำข้อตกลงการค้าเสรี (FTA Thai-India และ FTA ASEAN-India) ที่ให้ได้สิทธิพิเศษด้านภาษีในการทำการค้าระหว่างกัน ทำให้อินเดียเป็นอีกหนึ่งตลาดที่มีศักยภาพในการส่งออกสินค้าและผลิตภัณฑ์อาหารของไทย (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงนิวเดลี, 2567); (สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองกัลกัตตา, 2567)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารไทยในอินเดีย เพื่อเป็นประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและแนวทางในการวางแผนการผลิตการค้า และการกำหนดนโยบาย หรือกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมสินค้าประเภทอาหารและเครื่องปรุงของไทยในตลาดอินเดีย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารไทยของผู้บริโภคในประเทศอินเดีย
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารไทยของผู้บริโภคชาวอินเดีย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยนิยามประเภทอาหารไทยในการศึกษาไว้ ดังนี้ 1) อาหารพร้อมรับประทาน (Ready-to-Eat: RTE) หมายถึง อาหารปรุงสุกพร้อมรับประทาน 2) อาหารพร้อมปรุง (Ready-to-Cook: RTC) หมายถึง อาหารสำเร็จรูปพร้อมปรุง และ 3) เครื่องปรุง (Condiments) หมายถึง สิ่งที่ใช้ในการปรุงอาหาร

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริโภคอาหารไทยในอินเดีย โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้บริโภคชาวอินเดียที่เคยรับประทานอาหารไทย และแบ่งพื้นที่ในการศึกษาเป็น 6 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคใต้ และภาคตะวันตกของประเทศ

อินเดีย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Hair, J. F. et al., 2010); (Hair, J. F. et al., 2014) ตามเงื่อนไขโครงสร้างของตัวแปร 7 องค์ประกอบหรือน้อยกว่า ซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการใช้การศึกษา จำนวน 240 ราย แต่ได้เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จึงได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 225 ราย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) ที่สร้างมาจากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐาน และแนวทางในการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะคำถามปลายปิด จำนวน 7 ข้อ ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารไทยในประเทศอินเดีย เป็นลักษณะคำถามปลายปิด จำนวน 7 ข้อ ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารไทยในอินเดีย ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) และ ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด แล้วนำแบบสอบถามไปตรวจสอบหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อกำหนดค่าสอดคล้องระหว่าง ข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไป หลังจากนั้นทำการปรับปรุงนำแบบสอบถามตามข้อแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลอง (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริโภคอาหารไทยในอินเดีย จำนวน 30 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยค่า Cronbach Alpha Coefficient ของแต่ละตัวแปรควรมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นเพียงพอสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.96

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคอาหารไทยในอินเดีย ผ่านช่องทางออนไลน์โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ Google Form รวมทั้งสิ้นจำนวน 240 ชุด และนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ที่มีความสมบูรณ์ และสามารถนำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 225 ชุด

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยสถิติวิจัย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและพฤติกรรมการบริโภคอาหารไทยในอินเดีย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารไทยของผู้บริโภคชาวอินเดีย ด้วยสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่งประกอบด้วยตัวแบบโครงสร้าง (Structural Model) และตัวแบบมาตรวัด (Measurement Model) ตัวแบบโครงสร้างเป็นตัวแบบที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เป็นปัจจัยการตัดสินใจซื้ออาหารไทยในประเทศอินเดีย ซึ่งตัวแปรในตัวแบบโครงสร้างเป็นตัวแปรนามธรรมที่เรียกว่า ตัวแปรแฝง (Latent Variables) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ตัวแปรแฝงตาม (Latent Dependent Variables) และตัวแปรแฝงอิสระ (Latent Independent Variables) ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดตัวแปรแฝง และตัวแปรแฝงอิสระ ได้แก่ 1) ตัวแปรแฝงตาม มี 2 ตัวแปร คือ การตัดสินใจซื้ออาหารไทยในอินเดีย และทัศนคติต่ออาหารไทย 2) ตัวแปรแฝงอิสระ มี 4 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. พฤติกรรมการบริโภคอาหารไทยของผู้บริโภคในประเทศอินเดีย ได้แบ่งผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน ได้แก่
 - 1.1 สถานภาพส่วนบุคคล สามารถแสดงผลการวิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละสถานภาพส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภชาวินเดียน

ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	107	47.56
	หญิง	118	52.44
	รวม	225	100.00
อายุ	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 24 ปี	25	11.11
	25 - 35 ปี	103	45.78
	36 - 46 ปี	60	26.67
	47 - 57 ปี	33	14.67
	ตั้งแต่ 58 ปี ขึ้นไป	4	1.78
	รวม	225	100.00
สถานภาพสมรส	โสด	130	57.78
	สมรส/อยู่ด้วยกัน	81	36.00
	หม้าย/แยกกันอยู่/หย่าร้าง	14	6.22
	รวม	225	100.00
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	34	15.11
	ปริญญาตรี	68	30.22
	สูงกว่าปริญญาตรี	123	54.67
	รวม	225	100.00
อาชีพ	ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	36	16.00
	พนักงานบริษัทเอกชน/ลูกจ้าง	54	24.00
	เจ้าของกิจการ/ธุรกิจส่วนตัว	43	19.11
	นักเรียน/นักศึกษา	67	29.78
	แม่บ้าน/พ่อบ้าน/เกษียณอายุ	18	8.00
	อื่น ๆ	7	3.11
	รวม	225	100.00
รายได้ประจำต่อเดือน	ต่ำกว่า 10,000 รูปี	39	17.33
	10,001 - 20,000 รูปี	24	10.67
	20,001 - 30,000 รูปี	21	9.33
	30,001 - 40,000 รูปี	21	9.33
	40,001 - 50,000 รูปี	21	9.33
	50,001 รูปี ขึ้นไป	99	44.00
	รวม	225	100.00
เมืองที่พักอาศัย	ภาคเหนือ	96	42.67
	ภาคกลาง	47	20.89
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	21	9.33
	ภาคตะวันออก	16	7.11
	ภาคใต้	26	11.56
	ภาคตะวันตก	19	8.44
	รวม	225	100.00

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคชาวอินเดียจำนวน 225 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 52.44 มีอายุระหว่าง 25 - 35 ปี จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 45.78 สถานภาพโสด จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 57.78 การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 54.67 เป็นนักเรียน/นักศึกษามากที่สุด จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 29.78 มีรายได้ต่อเดือน 50,001 รูปี ขึ้นไป จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 44.00 และพักอาศัยในเมืองของภาคเหนือ จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 42.67

1.2 พฤติกรรมการบริโภคอาหารไทยในประเทศอินเดีย สามารถแสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของพฤติกรรมการบริโภคอาหารไทยในประเทศอินเดีย

พฤติกรรมการบริโภคอาหารไทยในประเทศอินเดีย		จำนวน	ร้อยละ
ประเภทอาหารไทยที่เคยซื้อ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)	อาหารพร้อมรับประทาน (Ready-to-Eat: RTE)	151	38.92
	อาหารพร้อมปรุง (Ready-to-Cook: RTC)	103	26.55
	เครื่องปรุง (Condiments)	131	33.76
	อื่น ๆ	3	0.77
	รวม	388	100.00
ประเภทอาหารไทยที่เลือกซื้อ มากที่สุด	อาหารพร้อมรับประทาน (Ready-to-Eat: RTE)	86	38.22
	อาหารพร้อมปรุง (Ready-to-Cook: RTC)	27	12.00
	เครื่องปรุง (Condiments)	98	43.56
	อื่น ๆ	14	6.22
	รวม	225	100.00
แหล่งผลิตอาหารไทยที่เลือกซื้อ	ผลิตในประเทศอินเดีย	20	8.89
	นำเข้าจากประเทศไทย	94	41.78
	ไม่มีข้อจำกัด (ได้ทั้งผลิตในอินเดียและผลิตจากประเทศไทย)	111	49.33
	รวม	225	100.00
ความถี่ในการซื้ออาหารไทย	ทุกวัน	7	3.11
	สัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง	53	23.56
	เดือนละ 1 - 2 ครั้ง	102	45.33
	ปีละ 1 - 2 ครั้ง	52	23.11
	อื่น ๆ	11	4.89
	รวม	225	100.00
ค่าใช้จ่ายต่อครั้งในการซื้อ อาหารไทย	ไม่เกิน 200 รูปี	19	8.44
	201 - 1,000 รูปี	121	53.78
	1,001 - 2,000 รูปี	44	19.56
	2,000 รูปีขึ้นไป	41	18.22
	รวม	225	100.00
สถานที่ซื้ออาหารไทย (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)	ร้านอาหารไทยในอินเดีย	110	22.45
	ร้านสะดวกซื้อใกล้บ้าน	55	11.22
	ซูเปอร์มาร์เก็ต	120	24.49
	ห้างสรรพสินค้า	68	13.88
	ตลาดสด	58	11.84
	website ออนไลน์	76	15.51
	อื่น ๆ	3	0.61
	รวม	490	100.00

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของพฤติกรรมการบริโภคอาหารไทยในประเทศอินเดีย (ต่อ)

พฤติกรรมการบริโภคอาหารไทยในประเทศอินเดีย		จำนวน	ร้อยละ
แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาหารไทย (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)	รู้ด้วยตนเองตามร้านจำหน่าย	126	29.30
	โทรทัศน์	22	5.12
	อินเทอร์เน็ต	100	23.26
	ป้ายโฆษณาตามสถานที่ต่าง ๆ	21	4.88
	มีผู้บอกกล่าว	132	30.70
	งานแสดงสินค้าของหน่วยงานราชการไทย	28	6.51
	อื่น ๆ	1	0.23
	รวม	430	100.00

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคจำนวน 225 คน เคยซื้ออาหารไทยประเภทเครื่องปรุงมากที่สุด จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 33.76 ส่วนประเภทอาหารไทยที่เลือกซื้อมากที่สุด คือ อาหารประเภทเครื่องปรุง จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 43.56 ส่วนใหญ่เลือกซื้อสินค้าโดยไม่มีข้อจำกัดด้านแหล่งผลิต

กล่าวคือ มีแหล่งผลิตได้ทั้งผลิตในอินเดียและผลิตจากประเทศไทย จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 49.33 ความถี่ในการซื้ออาหารไทยประมาณเดือนละ 1 - 2 ครั้ง จำนวน 102 คน ร้อยละ 45.33 ค่าใช้จ่ายต่อครั้งในการซื้อประมาณ 201 - 1,000 รูปี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 53.78 ซื้ออาหารไทยจากซูเปอร์มาร์เก็ตมากที่สุด จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 24.49 และรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับอาหารไทย โดยมีผู้บอกกล่าว จำนวน 132 คน หรือร้อยละ 30.70

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารไทยของผู้บริโภคชาวอินเดีย จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีด้านพฤติกรรมผู้บริโภค ส่วนประสมทางการตลาด และทัศนคติของผู้บริโภค และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์หัตถแบบสมการโครงสร้าง (SEM) โดยกำหนดสมมติฐานและกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 1

ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อทัศนคติในการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย

สมมติฐานที่ 2

ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย

สมมติฐานที่ 3

ปัจจัยด้านราคาส่งผลต่อทัศนคติในการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย

สมมติฐานที่ 4

ปัจจัยด้านราคาส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย

สมมติฐานที่ 5

ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย

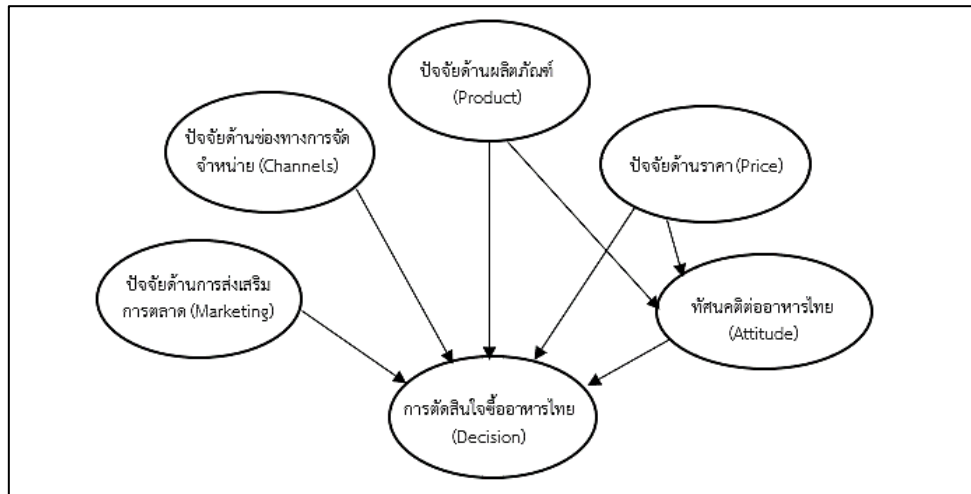
สมมติฐานที่ 6

ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย

สมมติฐานที่ 7

ทัศนคติต่ออาหารไทยส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย

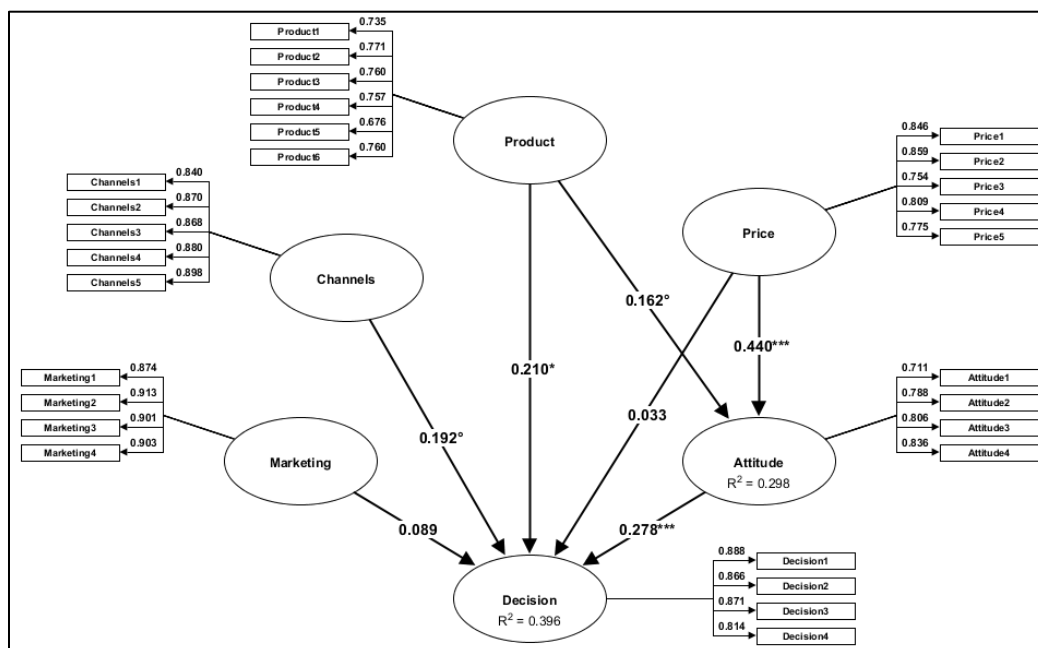
ซึ่งสามารถแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารไทยในอินเดีย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารไทยในอินเดีย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารไทยของผู้บริโภคชาวอินเดีย ด้วยสมการโครงสร้าง (SEM) สรุปได้ ดังนี้

ผลการประเมินตัวแบบมาตรวัด การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารไทยในประเทศอินเดียด้วย SEM เพื่อทดสอบสมมติฐานตามกรอบแนวคิดงานวิจัยที่กำหนดไว้ โดยใช้โปรแกรม ADANCO ซึ่งผลการประเมินความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ (Loadings) ที่ใช้ในการประเมิน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารไทยในประเทศอินเดีย ประกอบไปด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และทัศนคติต่ออาหารไทย ส่วนปัจจัยด้านราคาและปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดไม่มีนัยสำคัญ สำหรับรายละเอียดแสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยของผู้บริโภคชาวอินเดีย

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงอิสระและตัวแปรแฝงตามพบว่า ตัวแปรมาตรวัดหรือตัวแปรสังเกตทุกตัวมีค่าน้ำหนัก (loadings) เป็นบวกและมีค่าสูงกว่า 0.70 ยกเว้น น้ำหนักของตัวแปรแฝงเรื่องบรรจุกัญชีมีรูปลักษณะสวยงาม (product5) แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรสังเกตทุกตัวที่ใช้ในการศึกษาสามารถสะท้อนถึงตัวแปรแฝงทุกตัวได้อย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิเคราะห์โมเดลความเที่ยงตรงเชิงเหมือนของตัวแบบมาตรวัดแสดง ได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์โมเดลความเที่ยงตรงเชิงเหมือนของตัวแบบมาตรวัด

Latent variable	measurement variable	Loading	t-statistics	CR	AVE
Product	product1	0.735	17.058	0.881	0.553
	product2	0.771	18.201		
	product3	0.760	23.565		
	product4	0.757	22.028		
	product5	0.676	12.369		
	product6	0.760	21.009		
Price	price1	0.846	33.999	0.905	0.655
	price2	0.859	39.117		
	price3	0.754	17.549		
	price4	0.809	27.663		
	price5	0.775	19.825		
Channels	channels1	0.840	29.450	0.940	0.759
	channels2	0.870	42.030		
	channels3	0.868	35.760		
	channels4	0.880	40.084		
	channels5	0.898	61.056		
Marketing	marketing1	0.874	38.476	0.943	0.806
	marketing2	0.913	55.113		
	marketing3	0.901	60.102		
	marketing4	0.903	59.072		
Attitude	attitude1	0.711	16.909	0.866	0.619
	attitude2	0.788	16.176		
	attitude3	0.806	24.583		
	attitude4	0.836	29.765		
Decision	decision1	0.888	56.114	0.919	0.740
	decision2	0.866	45.249		
	decision3	0.871	40.670		
	decision4	0.814	20.095		

หมายเหตุ: Loadings คือ ค่าสัมประสิทธิ์, CR = Composite Reliability (ความน่าเชื่อถือของตัวแปร), AVE = Average Variance Extracted (ค่าเฉลี่ยของการผันแปรที่สกัดได้)

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์โมเดลความเที่ยงตรงเชิงเหมือนของตัวแบบมาตรวัด จากการตรวจสอบเรื่องความเชื่อถือ (Reliability test) พบว่า ค่า Composite Reliability (CR) ของตัวแปรแฝงทุกตัวมีค่าสูงกว่า 0.70 แสดงว่าทุกตัวแปรแฝงในทุกหมวดสามารถใช้วัดในหมวดของตนได้ดีและมีความน่าเชื่อถือ

เมื่อพิจารณาค่า AVE พบว่า $AVE \geq 0.50$ ดังนั้น จึงสรุปว่าตัวแปรแฝงอิสระที่ใช้ในการศึกษาทั้ง 4 ตัวแปรนั้น เป็นตัวแทนที่ดีของปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังการกำหนด

ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารไทยในอินเดีย ได้กำหนดสมมติฐานว่ามี 5 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด และทัศนคติต่ออาหารไทย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย โดยจะส่งผลทั้งทางตรงและผลทางอ้อมในการตัดสินใจซื้ออาหารไทยของผู้บริโภคชาวอินเดีย สามารถแสดงดังตารางที่ 4 และตารางที่ 5

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารไทยในอินเดีย

สมมติฐาน	ค่าสัมประสิทธิ์	t-statistics	ผลลัพธ์
H1: ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อทัศนคติในการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย	0.162	1.797*	ยอมรับ
H2: ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย	0.256	3.161**	ยอมรับ
H3: ปัจจัยด้านราคาส่งผลต่อทัศนคติในการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย	0.440	6.761***	ยอมรับ
H4: ปัจจัยด้านราคาส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย	0.155	1.581	ปฏิเสธ
H5: ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย	0.192	1.901*	ยอมรับ
H6: ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย	0.089	1.216	ปฏิเสธ
H7: ทัศนคติต่ออาหารไทยส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย	0.278	3.358***	ยอมรับ

หมายเหตุ: ระดับความเชื่อมั่น * = 0.90, ** = 0.95, *** = 0.99

ตารางที่ 5 ค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารไทยในอินเดีย

ตัวแปร	การตัดสินใจซื้ออาหารไทย		
	อิทธิพลทางตรง (DE)	อิทธิพลทางอ้อม (IE)	อิทธิพลรวม (TE)
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	0.210	0.045	0.256
ปัจจัยด้านราคา	0.033	0.122	0.155
ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	0.192	-	0.192
ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด	0.089	-	0.089
ทัศนคติต่ออาหารไทย	0.278	-	0.278
R-squares	0.396		

หมายเหตุ: DE หมายถึง อิทธิพลทางตรง (Direct Effect), IE หมายถึง อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect)

TE หมายถึง อิทธิพลรวม (Total Effect)

จากตารางที่ 4 และตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านราคา (Price) ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อทัศนคติ (Attitude) ในการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย ซึ่งมีขนาดของการส่งผลมีค่าเท่ากับ 0.440

2. ปัจจัยด้านราคา (Price) พิจารณาจากราคาสินค้าที่เหมาะสมกับปริมาณและคุณภาพ มีหลายราคาให้เลือกซื้อ รวมถึงมีป้ายแสดงราคาที่ชัดเจน ไม่มีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย โดยขนาดของการส่งผลทางตรง (Direct Effect) มีค่าเท่ากับ 0.033 อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านราคายังส่งผลทางอ้อม (Indirect Effect) อย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดียโดยผ่านตัวแปรปัจจัยทัศนคติ (Attitude)

ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 มีขนาดของการส่งผลทางอ้อมเท่ากับ 0.122 ทำให้ขนาดของการส่งผลสุทธิหรือการส่งผลรวม (Total Effect) เท่ากับ 0.155

3. ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Channels) วัดจากสถานที่จัดจำหน่ายมีสินค้าเพียงพอ การจัดวางสินค้าอยู่ในตำแหน่งที่พบเห็นง่าย มีหลากหลายช่องทางให้เลือกซื้อ และสินค้าจัดอยู่ในหมวดหมู่ที่ชัดเจน ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 และขนาดของการส่งผลมีค่าเท่ากับ 0.192

4. ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด (Marketing) พิจารณาจากหลายปัจจัยในการส่งเสริมการขาย ได้แก่ มีการจัดรายการส่วนลดและของแถม การทดลองชิมสินค้าใหม่ และมีการจัดแสดงสินค้า ณ จุดจำหน่าย ไม่มีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย ขนาดของการส่งผลมีค่าเท่ากับ 0.089

5. ปัจจัยด้านทัศนคติต่ออาหารไทย (Attitude) วัดได้จากรสชาติและความสวยงาม นำรับประทานของอาหารไทย รวมถึงคุณค่าทางอาหาร และราคาของอาหารไทยที่ไม่แพงเมื่อเปรียบเทียบกับอาหารของประเทศอื่น ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยขนาดของการส่งผลมีค่าเท่ากับ 0.278

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

พฤติกรรมบริโภคอาหารไทยในประเทศไทยอินเดีย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25 - 35 ปี สถานภาพโสด การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี เป็นนักเรียน/นักศึกษามากที่สุด มีรายได้ต่อเดือน 50,001 รูปี ขึ้นไป และพักอาศัยในเมืองของภาคเหนือ ส่วนใหญ่ได้ซื้อและเลือกซื้ออาหารไทยประเภทเครื่องปรุงมากที่สุด ทั้งนี้นิยมเลือกซื้อสินค้าโดยไม่มีข้อจำกัด ด้านแหล่งผลิต ผลิตได้ทั้งในอินเดียและจากประเทศไทย ความถี่ในการซื้อ 1 - 2 ครั้งต่อเดือน และมีค่าใช้จ่ายต่อครั้ง 201 - 1,000 รูปี โดยซื้ออาหารไทยจากซูเปอร์มาร์เก็ตมากที่สุด และรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับอาหารไทยจากการมีผู้บอกกล่าว ผลการศึกษาข้างต้นมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Agarwal, S. & Guirat, R. B. ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้บริโภคในการบริโภคอาหารฟาสต์ฟูด ซึ่งพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะมีการใช้จ่ายต่อหัวต่อครั้งในการทานอาหารอยู่ระหว่าง 500 - 1,000 รูปี (Agarwal, S. & Guirat, R. B., 2017) อีกทั้งยังมีการศึกษาของ Raina, A. et al. ได้ศึกษารูปแบบการบริโภคอาหารพร้อมรับประทานในเขต Phagwara ของรัฐปัญจาบ พบว่า ผู้บริโภคมักซื้อผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมรับประทานจากซูเปอร์มาร์เก็ตในช่วงลดราคา (Raina, A. et al., 2019)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารไทยในประเทศไทยอินเดีย ได้แก่ ผลผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย และทัศนคติต่ออาหารไทย มีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารในอินเดียของ Mor, K. & Sethia, S. ที่ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหาร ได้แก่ หาซื้อง่าย มีบรรจุภัณฑ์ที่ดี สินค้ามีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และสินค้ามีให้เลือกหลากหลายรสชาติ นอกจากนี้ผู้บริโภคยังให้ความสำคัญกับอาหารที่ดีต่อสุขภาพ มีรสชาติดีและ ถูกหลักโภชนาการ (Mor, K. & Sethia, S., 2015) และการศึกษาของ Mayakkannan, R. ที่พบว่า ปัจจัยในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปของผู้บริโภคในอินเดีย ให้ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้ามากที่สุด ส่วนการตัดสินใจซื้อส่วนใหญ่มาจากการตัดสินใจของตัวผู้บริโภคเองไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้อื่น (Mayakkannan, R., 2018)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหารไทยในประเทศอินเดีย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25 - 35 ปี สถานภาพโสด การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี เป็นนักเรียน/นักศึกษามากที่สุด มีรายได้ต่อเดือน 50,001 รูปี ขึ้นไป และพักอาศัยในเมืองของภาคเหนือ ส่วนใหญ่ได้ซื้อและเลือกซื้ออาหารไทยประเภทเครื่องปรุงมากที่สุด นิยมเลือกซื้อสินค้าโดยไม่มีข้อจำกัด ด้านแหล่งผลิต ผลิตได้ทั้งในอินเดียและจากประเทศไทย ความถี่ในการซื้อ 1 - 2 ครั้งต่อเดือน และมีค่าใช้จ่ายต่อครั้ง 201 - 1,000 รูปี โดยซื้ออาหารไทยจากซูเปอร์มาร์เก็ตมากที่สุด และรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับอาหารไทยจากการมีผู้บอกกล่าว ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารไทยในประเทศอินเดีย มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารไทยในประเทศอินเดียด้วยสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อทดสอบสมมติฐานตามกรอบแนวคิดงานวิจัยที่กำหนดไว้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารไทยในประเทศอินเดียประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และทัศนคติต่ออาหารไทย ส่วนปัจจัยด้านราคา และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดไม่มีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารไทยในอินเดีย เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ทำการสำรวจข้อมูลแบบเจาะจงจากกลุ่มตัวอย่างเป็นคนอินเดียที่เคยบริโภคอาหารไทย ซึ่งคนอินเดียที่เคยบริโภคอาหารไทยส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับชนชั้นกลางขึ้นไป “ราคาอาหาร” จึงไม่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารไทย จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรมีการปรับราคาให้เข้ากับค่าครองชีพในอินเดียเพื่อให้คนทั่วไปสามารถซื้อได้ 2) ควรส่งเสริมการตลาด ซึ่งในปัจจุบันอาหารไทยในอินเดียมีขายแค่ในเมืองใหญ่ ไม่ได้มีขายทั่วไปในทุกเมือง และสินค้าไม่ได้มีหลากหลายของหมดก็ต้องรอการนำเข้าในครั้งถัดไปซึ่งบางเมืองต้องใช้เวลาอันยาวนาน ดังนั้นความต้องการสินค้าจึงมีมากกว่าปริมาณสินค้าที่มีขายการตลาดจึงไม่ได้มีผลและอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารไทยในอินเดีย และ 3) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมการค้าไทยในต่างประเทศ สถานทูตไทย และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ตั้งอยู่ในประเทศอินเดีย ควรจัดกิจกรรมเพื่อประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้อาหารไทยเป็นที่รู้จักในหลากหลายรูปแบบ อีกทั้งยังมีการร่วมมือกับห้างสรรพสินค้าหลายแห่งในการนำสินค้าไทยไปวางขายซึ่งเห็นควรให้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไปอย่างต่อเนื่อง เพราะล้วนแล้วแต่ช่วยเผยแพร่ให้อาหารไทยเป็นที่รู้จักในอินเดียมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงต่างประเทศ. (12 ตุลาคม 2567). บัวแก้วร่วมใจ ดันครัวไทยสู่ครัวโลก. กระทรวงการต่างประเทศ, หน้า 1. วันทนา ทาตาล และคณะ. (2556). “THAI SELECT” แปรนัยอาหารไทยดังไกลทั่วโลก. วารสารส่งเสริมการลงทุน, 24(12), 18-26.
- สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองกัลกัตตา. (12 มกราคม 2567). แนวโน้มอุตสาหกรรมอาหารในอินเดีย ปี 2566 - 2567. สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองกัลกัตตา, หน้า 1.
- สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงนิวเดลี. (12 เมษายน 2567). คนอินเดียนิยมทานอาหารแปรรูปและอาหารนอกบ้านมากขึ้น. ข่าวเด่นประจำเดือน สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงนิวเดลี, หน้า 1-2.
- Agarwal, S. & Guirat, R. B. (2017). An empirical study of various factors, influencing the behavior of consumers towards fast food joints in Indian Market. Independent Journal of Management & Production, 8(4), 1341-1364.
- Hair, J. F. et al. (2010). Multivariate data analysis. (7th ed.). New York: Pearson.
- _____. (2014). Multivariate data analysis. (7th ed.). Harlow: Pearson Education Limited.

- Mayakkannan, R. (2018). Impact of Buying Behaviour of Consumers towards Instant Food Products in Chennai District. *International Journal of Pure and Applied Mathematics*, 119(12), 16279-16286.
- Mor, K. & Sethia, S. (2015). An Investigation of Consumer Buying Behavior for Food Products: An Empirical Study of Rural and Urban Areas of Haryana. *Global Journal of Management and Business Research: E Marketing*, 15(8), 7-11.
- Raina, A. et al. (2019). Consumption Patterns for Ready to Eat Foods Items in Phagwara District of Punjab (India). *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE)*, 8(9), 483-486.

กายนคร : สิ่งมหัศจรรย์แห่งจักรวาล*

KAYANAGARA: WONDERS OF THE UNIVERSE

พระครูสมุห์มหิตธิศักดิ์ จิตธมโม (จันทสุวรรณธนี)*, พระครูวิจิตรศีลาจาร, พระครูโมลีวัฒนานุกูล

Phrakrusamu Mahitthisak Thitathummo (Chantasuwantanee)*, Phrakru Wijitsreerajal, Phrakru Kositwattananukul

หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Doctor of Buddhist Studies Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: mahitthisak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องกายนคร แก่นธรรมที่พบจากวรรณกรรมเรื่องกายนคร และอิทธิพลของวรรณกรรมเรื่องกายนครที่มีต่อสังคมไทย แนวคิดเรื่อง “กายนคร” นั้นมีมาแต่ครั้งพุทธกาล ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงเปรียบเทียบร่างกายมนุษย์กับเมืองเพื่อเป็นการสอนให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบของร่างกายมนุษย์ ในขณะเดียวกันก็นับเป็นแก่นธรรมสำคัญที่ชาวพุทธควรศึกษาให้รู้แจ้งเห็นจริงเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ซึ่งวรรณกรรมเรื่องกายนครนั้นประกอบด้วย 1) รูปขันธ์ มีมหาภูตรูป 4 และอุปาทายรูป 24 2) เวทนาขันธ์ ได้แก่ ความสุข ความทุกข์ และความรู้สึกที่ไม่สุขไม่ทุกข์ 3) สัญญาขันธ์ คือ การรับรู้หรือความจำ 4) สังขารขันธ์ เป็นลักษณะของจิตที่ปรุงแต่งให้ดีหรือเลว 5) วิญญาณขันธ์ คือ ธรรมชาติที่รู้แจ้งอารมณ์ผ่านประสาทสัมผัสต่าง ๆ ซึ่งโครงสร้างของเมืองกายนครนั้น คือ มหาภูตรูป 4 ได้แก่ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ และธาตุลม ประตุมืองทั้ง 6 คือ อายตนะภายใน 6 มีนายประตูเมือง คือ สติ มีราชทูต 2 นาย คือ สมณะและวิปัสสนากรรมฐาน มีวิญญาณเป็นเจ้าผู้ครองเมืองกายนคร มีเส้นทางสี่แยกกลางเมือง คือ มหาภูตรูป 4 เช่นกัน มีอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นทางตามที่ตนเดินในเมือง และมีพระราชสาส์นตามความเป็นจริง คือ พระนิพพานเป็นที่สุด โดยวรรณกรรมเรื่องกายนครนี้มีอิทธิพลต่อสังคมไทยในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านจิตกรรม ด้านประเพณี เช่น ประเพณีการบวช ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีเกี่ยวกับงานศพ และด้านวัฒนธรรมความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา จนเป็นวิถีชีวิตของสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: กายนคร, วรรณกรรมกายนคร, ขันธ์ 5, อายตนะ 12

Abstract

This article aims to present ideas about the concept of the "Body City," the core teachings found in the literature of the Body City, and the influence of this literature on Thai society. The concept of "Body City" dates back to the time of the Buddha, who compared the human body to a city as a concrete teaching method. This comparison highlights the components of the human body and represents an important essence of Dharma that Buddhists should study for a clearer understanding to lead a virtuous life. The literature of the Body City consists of: 1) Form Aggregate, which includes the four great elements and 24 derived forms; 2) Feeling Aggregate, which

* Received October 14, 2024; Revised December 5, 2024; Accepted December 12, 2024

encompasses happiness, suffering, and neutral feelings; 3) Perception Aggregate, referring to awareness or memory; 4) Mental Formations Aggregate, which describes the mind's tendencies to cultivate good or bad qualities; and 5) Consciousness Aggregate, which is the nature of awareness perceiving emotions through the senses. The structure of the Body City includes the four great elements: earth, water, fire, and air. The six gates of the city represent the six internal sense bases, with mindfulness as the gatekeeper. There are two envoys: concentration and insight meditation. Consciousness acts as the ruler of the Body City, while the four intersections in the city also correspond to the four great elements. The Noble Eightfold Path serves as a way to navigate within the city, and the ultimate truth, represented by Nibbana, serves as the royal decree. The literature of the Body City has influenced various aspects of Thai society, including art, traditions such as ordination, marriage, and funerals, as well as cultural beliefs related to Buddhism, becoming an integral part of Thai life from the past to the present

Keywords: Kayanagara, Kayanagara Literature, Five Aggregates, Twelve Sense Bases

บทนำ

เมื่อเราพูดถึงสิ่งมหัศจรรย์ เรามักจะนึกถึง 7 สิ่งมหัศจรรย์ของโลก (The Seven Wonders of the World) คือ สิ่งก่อสร้างที่มีความยิ่งใหญ่ และโดดเด่นที่สุดในโลกซึ่งมีทั้งหมด 7 แห่งด้วยกัน และมีมานานหลายยุคหลายสมัยแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่สถานที่เหล่านั้นจะมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์สำคัญของโลกอีกด้วย อย่างไรก็ตาม หากเราพิจารณาสิ่งที่ใกล้ตัวเรานั้น ร่างกายของมนุษย์นับเป็นสิ่งมหัศจรรย์สิ่งหนึ่งเช่นกัน วรรณกรรมในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง “กายนคร” ว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์ โดยได้อ้างอิงพระพุทธพจน์และคำสอนของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎกให้เห็นถึงความอัศจรรย์ของร่างกายมนุษย์ (พระมหาสุริยา มะสันเทียะ, 2558)

กายนครในพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเกิดของชีวิต ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 นัยสำคัญ 1) การเกิดทางร่างกาย ซึ่งชีวิตในช่วงเริ่มต้นนั้นมีความบริสุทธิ์ ไม่มีสิ่งที่ทำให้เศร้าหมองและไม่มี ความกิเลส 2) การเกิดทางจิตใจ ซึ่งไม่ได้ขึ้นอยู่กับพ่อแม่ แต่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความทุกข์ โดยเฉพาะเมื่อเด็กมีสภาพจิตใจที่อ่อนด้อย ขาดคุณธรรม และขาดสติปัญญา ไม่สามารถเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต ไม่รู้ว่าตนเองเกิด มาทำไม เนื่องจากอวิชชาที่ปิดบัง ทำให้ไม่สามารถเห็นกระบวนการเกิดของชีวิตได้ ส่งผลให้เกิดเวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพ และชาติ ซึ่งเป็นกระบวนการที่นำไปสู่ความทุกข์ที่เกิดขึ้นและดับไปอย่างต่อเนื่อง เปรียบเสมือนวงจร ที่หมุนเวียนไม่สิ้นสุด จนกว่าจะสามารถดับทุกข์ได้ โดยเฉพาะเมื่อคนเรายังขาดปัญญาในการเข้าใจธรรมชาติของชีวิต “กายนคร” จึงหมายถึงกระบวนการเกิดของชีวิตที่เกิดจากมหาภูตรูป 4 ได้แก่ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ และ ธาตุลม (ส.สพ. 18/245/255) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) รวมตัวกันเกิดมาเป็นตัวตนเรา เขา เป็นชีวิต เป็นร่างกาย จึงเรียกว่า กายนคร เมืองแห่งร่างกายและตกอยู่ในอำนาจของไตรลักษณ์ (ม.ม. 12/394/358) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยที่มารวมตัวกันและมีการปรับเปลี่ยน เป็นปัจจัยซึ่งกันและกันในช่วงเวลาหนึ่ง ตัวตนที่เราสามารถเห็นหรือสัมผัสได้ผ่านประสาทสัมผัสต่าง ๆ นั้น เป็นเพียงกลุ่มของมวลสารหรือกลุ่มเหตุการณ์ที่มารวมกันเพื่อสร้างตัวตนขึ้นมา ตัวตนเหล่านี้เกิดจากเหตุหรือสิ่งที่ เป็นปัจจัยซึ่งกันและกัน จึงไม่สามารถยึดถือว่าเป็นตัวตนที่หมายถึงเรา หรือสิ่งที่ เป็นของเราได้ เนื่องจากการเกิดขึ้น จากปัจจัยที่ต้องพึ่งพาเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกัน ทำให้ดูเหมือนเป็นสิ่งเดียว แต่ในความเป็นจริงแล้วไม่ใช่สิ่ง เดียวกันอย่างแท้จริง ดังนั้นจึงมีความไม่สมบูรณ์ในตัวเอง และตามธรรมชาติแล้วมีลักษณะสามประการที่เป็น

สัญลักษณ์ ได้แก่ 1) อนิจจัง คือ ความไม่เที่ยงที่ต้องเปลี่ยนแปลงและสิ้นสุดในที่สุด 2) ทุกข์ คือ ความบีบคั้นที่ทำให้ทนได้ยาก และ 3) อนัตตา คือ ไม่มีตัวตนหรือแก่นสารที่มีความถาวรอย่างแท้จริง

เรื่อง “กายนคร” เป็นวรรณกรรมที่มีความสำคัญในทางพระพุทธศาสนา โดยมีคุณค่าทางคำสอนที่ชัดเจน เนื้อหาส่วนใหญ่สื่อถึงแก่นธรรมที่มีความหมายสำคัญ และมีจุดมุ่งหมายในการสอนมนุษยชาติให้เข้าใจธรรมชาติของชีวิต ผ่านวรรณกรรมนี้ เราจะเห็นหลักคำสอนที่สะท้อนประวัติศาสตร์ จารีตประเพณี ความคิด และวิถีชีวิตของยุคนั้นได้อย่างชัดเจน (พระมหาสุริยา มะสันเทียะ, 2558) นอกจากนี้ยังแสดงถึงความสามารถและภูมิปัญญาของกวีในการเรียบเรียงถ้อยคำให้เป็นเรื่องราวที่งดงามและลงตัว นอกจากความสนุกสนานแล้ว ผู้อ่านยังได้รับความรู้และแก่นธรรมที่แฝงอยู่ในเรื่อง ทำให้ได้รับการสอนธรรมะไปพร้อมกัน วรรณกรรม “กายนคร” ได้ถูกถ่ายทอดผ่านงานเขียนที่สำคัญหลายฉบับ เช่น 1) กายนคร ฉบับวัดสุวรรณาวาส จังหวัดพังงา 2) กายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช 3) กายนคร ฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม 1-2 4) กายนคร จากหนังสือสามรสของแปลก สนธิรักษ์ 5) กายนคร ของฉันทน์ ขำวิไล 6) กายนคร คำกลอนพิมพ์ในงานฉานาปนกิจศพ นายฮอง ฉุนราชา 7) กายนคร ปริศนาธรรมไทยชุดวรรณกรรมของพุทธศาสนิกชน เป็นต้น ซึ่งวรรณกรรมเหล่านี้มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมและประเพณีของไทยมาอย่างยาวนาน (พระครูโสภาสธรรมสาร (ชำนาญ โสภาโส), 2558)

การนำเสนอบทความวิชาการเรื่อง กายนคร: สิ่งมหัศจรรย์แห่งจักรวาล นี้ ผู้เขียนขอเสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องกายนคร แก่นธรรมที่พบจากวรรณกรรมเรื่องกายนคร และอิทธิพลของวรรณกรรมเรื่องกายนครที่มีต่อสังคมไทย ซึ่งผู้อ่านจะได้เห็นแนวคิดและหลักธรรมต่าง ๆ ที่ได้จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องกายนคร และอิทธิพลของวรรณกรรมเรื่องกายนครที่มีต่อสังคมไทย ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธต่อไป

แนวคิดกายนคร

กายนคร คือ แนวคิดที่นำร่างกายมาสมมติเป็นเมือง ซึ่งเรียกว่า “เมืองแห่งร่างกาย” โดยมีความหมายที่แตกต่างกันระหว่างเมืองจริงและเมืองจำลอง เมืองจริง คือ เมืองที่ประชาชนสร้างขึ้นในอดีต เช่น เมืองโบราณที่มีคูเมือง กำแพงเมือง ประตูเมือง และป้อมปราการ รวมถึงพระราชวังต่าง ๆ ในขณะที่เมืองจำลองนั้นถูกสร้างขึ้นจากหลักธรรมเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยเรียกว่า “กายนคร” ซึ่งร่างกายถูกสร้างจากมหาภูตรูป 4 มีลักษณะคล้ายเมืองที่มีคูเมือง กำแพง ประตู และปราสาท โดยใช้หลักธรรมที่เป็นนามธรรมมาสร้างเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ในกายนครนี้ ตัวละครมีบทบาทมากมาย แต่จะคัดเลือกเฉพาะตัวละครที่สำคัญ โดยแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายกุศลและฝ่ายอกุศล ตัวละครฝ่ายกุศล ประกอบด้วย พระเจ้าจิตรราช ซึ่งมีบทบาทสำคัญในเรื่อง บุโรหิต พระฤษีมหาดเล็ก อัญญาสมานเจตสิกที่เข้ากับจิตอื่น ๆ ได้ดี พระชัณฑ์ที่ทำหน้าที่สอนธรรมแก่พระเจ้าจิตรราชและขุนนางต่าง ๆ และพระสังฆราชที่เป็นตัวแทนของปัญญาในภพนั้น ๆ ในขณะที่ตัวละครฝ่ายอกุศลประกอบด้วย พระมเหสี พระนางอวิชา ผู้ใกล้ชิดกับพระเจ้าจิตรราช และพระมารดาขุนนางทั้ง 14 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของอกุศลเจตสิก นอกจากนี้ยังมีพญามัจจุราชและทหาร 4 เหล่าที่เป็นสัญลักษณ์ของสังสารวัฏ ทำให้สัตว์โลกต้องเวียนว่ายตายเกิดตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในสุโกปมสูตรว่า (พระประชา ปสนนธมโม, 2535)

ภิกษุทั้งหลาย เหมือนอย่างว่า เมืองชายแดนของพระราชเป็นเมืองที่มั่นคง มีกำแพงและเชิงเทิน มีประตู 6 ประตู นายประตูเมืองนั้นเป็นคนฉลาด ฉลาดแหลม มีปัญญา คอยห้ามคนที่ตนไม่รู้จัก อนุญาตให้คนที่ตนรู้จักเข้าไปในเมืองนั้น ราชทูตคนหนึ่งมีราชการด่วนมาแต่ทิศบูรพา พึงถามนายประตูนั้นว่า แน่บุรุษผู้เจริญเจ้าเมืองนี้อยู่ที่ไหน นายประตูนั้นตอบว่าแน่ท่านผู้เจริญ นั้นเจ้าเมืองนี้อยู่ ณ ทางสามแพร่งกลางเมือง ที่นั่นแล ราชทูตผู้นั้นมอบถ้อยคำตามความเป็นจริงแก่เจ้าเมืองแล้วพึงดำเนินกลับไปตามทางที่มาแล้ว ราชทูตคนหนึ่งมีราชการด่วนมาแต่ทิศปัจจิม... ราชทูตคนหนึ่งมีราชการด่วนมาแต่ทิศอุดร... ราชทูตคนหนึ่งมีราชการด่วนมาแต่ทิศทักษิณ แล้วถามนายประตูนั้นอย่างนี้ว่า แน่บุรุษผู้เจริญเจ้าเมืองนี้อยู่ที่ไหน นายประตูนั้นพึงตอบว่า แน่ท่านผู้เจริญ นั้นเจ้าเมือง

นั่งอยู่ ณ ทางสามแพร่งกลางเมือง ที่นั่นแล ราชทูตคู่หนึ่งนั้นมอบถ้อยคำตามความเป็นจริงแก่เจ้าเมืองแล้ว พึงดำเนินกลับไปทางตามที่มาแล้ว ภิกษุทั้งหลาย อุปมานี้แล เรากระทำแล้วเพื่อจะให้เนื้อความแจ่มแจ้ง ก็ในอุปมานั้นมีเนื้อความดังต่อไปนี้ คำว่า เมือง เป็นชื่อของกายนี้ที่ ประกอบด้วย มหาภูตรูป 4 ซึ่งมีมารดาและบิดาเป็นแดนเกิด เจริญขึ้นด้วยข้าวสุกและขนมสด มีอันต้องอบ ต้องนวด เห็นเป็นนิมิต มีอันทำลายและกระจัดกระจายเป็นธรรมดา คำว่า ประตู่ 6 ประตู่ เป็นชื่อของอายตนะภายใน 6 คำว่า นายประตู่เป็นชื่อของสติ คำว่า ราชทูตคู่หนึ่งมีราชการด่วน เป็นชื่อของสมณะและวิปัสสนา คำว่า เจ้าเมืองเป็นชื่อของวิญญาน คำว่า ทางสามแพร่งกลางเมือง เป็นชื่อของมหาภูตรูป 4 คือ ปฐวีธาตุ อาโปธาตุ เตโชธาตุ และวโยธาตุ คำว่า ถ้อยคำตามความเป็นจริง เป็นชื่อของนิพพาน คำว่าทางตามที่มาแล้ว เป็นชื่อของอริยมรรคมีองค์ 8 คือ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมัตตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติและสัมมาสมาธิฯ (ส.สพ. 18/245/255) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สรุปได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงเปรียบเทียบร่างกายของมนุษย์กับเมือง เนื่องจากร่างกาย ประกอบด้วย ชั้น 5 ได้แก่ 1) รูปชั้น มีมหาภูตรูป 4 และอุปาทายรูป 24 โดยมหาภูตรูปหมายถึงธาตุพื้นฐาน ได้แก่ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ และธาตุลม ส่วนอุปาทายรูป คือ รูปที่เกิดจากมหาภูตรูป มีทั้งหมด 24 ชนิด เช่น ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ รวมถึงรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส 2) เวทนาชั้น ซึ่งประกอบด้วยความสุข ความทุกข์ และความรู้สึกที่ไม่สุขไม่ทุกข์ 3) สัญญาชั้น คือ การรับรู้หรือความจำ 4) สังขารชั้น เป็นลักษณะของจิตที่ปรุงแต่งให้ดีหรือเลว 5) วิญญานชั้น คือ ธรรมชาติที่รู้แจ้งอารมณ์ผ่านประสาทสัมผัสต่าง ๆ พระพุทธเจ้าตรัสว่าร่างกายของมนุษย์เป็นสภาวะธรรมที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปในที่สุด เนื่องจากร่างกายเกิดจากมหาภูตรูป 4 และชั้น 5 ซึ่งรวมกันเป็นหน่วยที่เรียกว่า สัตว์ บุคคล หรือเราและเขา ชั้น 5 เป็นสิ่งที่มีอยู่จริง และมีสถานะเป็นปรมัตถ์สัจจะเช่นเดียวกับนิพพาน ในขณะที่มหาภูตรูป 4 และชั้น 5 เป็นสังขตธรรม นิพพานเป็นสิ่งที่เหนือกว่าสังขตธรรม ชั้น 5 และมหาภูตรูปเป็นส่วนหนึ่งของสังสารวัฏ ขณะที่นิพพานเป็นฝ่ายวิวัฏ พระพุทธเจ้าสอนให้มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ว่าเป็นผลจากการรวมกันของส่วนประกอบต่าง ๆ โดยแท้จริงแล้วไม่มีตัวตน เมื่อพิจารณาแยกส่วนประกอบออกไป เช่น หากแยกร่างกายออกเป็นมหาภูตรูปและชั้น 5 จะพบว่า ไม่มีตัวตนที่แท้จริง เหลือเพียงมหาภูตรูป ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ และธาตุลม ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของมันเอง (พระครูปิยะคุณาธาร สุจิตตธรรมาจารย์, 2563)

โครงสร้างของเมืองกายนคร (มหาภูตรูป 4)

คำว่า “กาย” หมายถึง กลุ่มหรือหมู่ของอวัยวะต่าง ๆ ที่รวมตัวกันในรูปแบบของร่างกายมนุษย์ ซึ่งเรียกว่า “เมือง” โดยร่างกายนี้ ประกอบด้วย รูปโดยแบ่งออกเป็นมหาภูตรูป 4 ชนิด ได้แก่ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ และธาตุลม ซึ่งเป็นคุณสมบัติพื้นฐานและรูปที่เกิดจากมหาภูตรูปที่เป็นธาตุดินมีทั้งหมด 20 ประการ ได้แก่ ผม ขน เล็ก ฟัน ผิวหนัง กล้ามเนื้อ เส้นเอ็น กระดูก เยื่อหุ้มกระดูก ม้าม หัวใจ ไต ตับ ปอด ผังผืด กระเพาะอาหารลำไส้ใหญ่ ลำไส้เล็ก อาหารใหม่ อาหารเก่า เนื้อในสมอง ที่เป็นธาตุน้ำมี 12 ประการ ได้แก่ น้ำดี เสมหะ น้ำหนอง โลหิต เหงื่อ มันทัน น้ำตา มันทเลว น้ำลาย น้ำมูก น้ำไขข้อ น้ำปัสสาวะ ที่เป็นธาตุลม 6 ประการ ได้แก่ ลมพัดจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน ลมพัดจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง ลมพัดในกระเพาะอาหารและลำไส้ ลมพัดอยู่ในท้องนอกลำไส้ ลมพัดทั่วร่างกาย ลมหายใจเข้า ลมหายใจออก ที่เป็นธาตุไฟ 4 ประการ ได้แก่ ไฟสำหรับอุ่นกาย ไฟทำให้ร้อนระส่ำระสาย ไฟเผาให้แก่ขรา และไฟย่อยอาหาร และยังประกอบด้วย อายตนะภายในทั้ง 6 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และอายตนะภายนอก ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์ ความรู้สึก เช่น สุข ทุกข์หรือไม่สุขไม่ทุกข์ เป็นผลจากการรับรู้ของจิต ซึ่งมีลักษณะในการปรุงแต่งจิตให้ดีหรือไม่ดี โดยธรรมชาติที่รู้แจ้งอารมณ์ผ่านทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ในทางอภิธรรมวิญญานหรือจิตของร่างกายที่เราเรียกว่า “เมืองแห่งร่างกาย” พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระอูตตราเถรีว่า “ร่างกายนี้มีอายุที่เสื่อมโทรม เป็นที่อยู่ของโรค และจะค่อย ๆ ทรุดโทรมไปในที่สุด ร่างกายที่เฒ่าเปื่อยต้องดับไป เพราะชีวิตมีความตายเป็นที่สุด” (ขุ.ธ. 25/148/78) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

โครงสร้างของเมือง (กาย) มีลักษณะเป็นอัมพาตปจจัยตา ซึ่งหมายถึงการที่มีความเป็นอยู่ที่เกิดจากเหตุปัจจัยต่าง ๆ โดยเหตุปัจจัยเหล่านี้รวมถึงวิญญาณ นอกจากนี้ยังมีลักษณะเป็นอนิจจตา คือ ความไม่เที่ยงที่ต้องเผชิญกับการเสื่อมสลายและการแตกสลายในที่สุด หากปราศจากวิญญาณ กายก็เปรียบเสมือนท่อนไม้ที่ถูกทิ้งไว้โดยไม่มีใครสนใจ อีกทั้งยังมีลักษณะเป็นทุกขตา ซึ่งหมายถึงความไม่สามารถอยู่ในสภาพเดิมได้ ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เป็นความลำบากและเป็นที่เกิดโรคร้ายไข้เจ็บ มีความเจ็บปวดเป็นเรื้อรังปกติ นอกจากนี้ยังมีลักษณะเป็นอนัตตา คือ ไม่มีตัวตนที่แท้จริง ไม่ใช่สิ่งที่มีมนุษย์ควรเรียกว่าเป็นของตนเอง กายยังมีลักษณะเป็นสังขตธรรมภาวะ ซึ่งหมายถึงการที่เกิดจากปัจจัยที่ปรุงแต่ง ไม่ได้มีอยู่เองโดยลำพัง โดยกายถูกสร้างขึ้นจากมหาภูตรูป 4 และมีลักษณะเป็นไปตามเครื่องหมายกำหนดรู้ความเป็นสังขตธรรม 3 ประการ ได้แก่ 1) การเกิดขึ้น (อุปาทะ) 2) การเสื่อมสลาย (วยะ) และ 3) การเปลี่ยนแปลงเมื่อดำรงอยู่ (อัญญัตตะ) สุดท้าย กายยังมีลักษณะเป็นอภัยกถาภาวะ ซึ่งหมายถึงความเป็นกลาง ๆ ที่กายของมนุษย์ไม่สามารถทำบุญหรือทำบาปได้ด้วยตัวของมันเอง (อง.ตัก. 20/47/208-209) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ประตูเมืองทั้ง 6 (อายตนะภายใน 6)

คำว่า “อายตนะ” หมายถึง จุดเชื่อมต่อหรือแดนที่ทำให้เกิดความรู้ ซึ่งสามารถอธิบายได้ง่าย ๆ ว่ามีทางรับรู้ทั้งหมด 6 ประการ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ โดยที่การเชื่อมต่อเหล่านี้ทำให้เราเข้าใจโลกภายนอก ซึ่งประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมที่เรียกว่า “อารมณ 6” ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ ดังนั้นอายตนะทั้ง 6 จึงมีคู่ที่สัมพันธ์กันในโลก เป็นสิ่งที่ใช้ในการรับรู้แต่ละประเภท โดยเฉพาะสิ่งที่ถูกสัมผัสหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ในโลก ซึ่งเรียกว่าอายตนะเช่นกัน เพราะมันเป็นแหล่งที่มาของความรู้ แต่เป็นด้านภายนอกเพื่อไม่ให้เกิดความสับสน จึงแบ่งอายตนะออกเป็นสองประเภท คือ อายตนะภายใน (ที่เชื่อมต่อกับความรู้ภายใน) และอายตนะภายนอก (ที่เกี่ยวข้องกับความรู้ภายนอก) ความรู้เฉพาะในแต่ละด้านนี้เรียกว่า “วิญญาณ” ซึ่งหมายถึง ความรู้แจ้งเกี่ยวกับอารมณ ดังนั้น วิญญาณ 6 จึงเท่ากับอายตนะ 6 และอารมณ 6 โดยมีรายละเอียดดังนี้: วิญญาณทางตา คือ การเห็น วิญญาณทางหู คือ การได้ยิน วิญญาณทางจมูก คือ การดมกลิ่น วิญญาณทางลิ้น คือ การรับรส วิญญาณทางกาย คือ การรู้สึกทางกาย และวิญญาณทางใจ คือ อารมณหรือความรู้สึกทางใจ (พระครูปลัดธรรมสรณ์ โสภาบุตร, 2561)

ลักษณะของประตูเมืองทั้ง 6 สื่อถึงอายตนะภายใน 6 ซึ่งพระพุทธเจ้าได้สอนให้พิจารณาธรรมในธรรมทั้งภายในและภายนอก รวมถึงการพิจารณาธรรมที่เป็นเหตุเกิดและเหตุดับในธรรมต่าง ๆ ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการเห็นธรรมที่เกิดขึ้นหรือดับไปในธรรมทั้งหลายก็ตาม

นายประตูเมือง (สติ)

สติเปรียบเสมือนนายประตูเมืองที่คอยดูแลการเข้าออกของผู้น้อยอย่างเคร่งครัด โดยมีหน้าที่ในการอนุญาตให้ผู้ใดที่ควรเข้าออกได้ทำเช่นนั้น และห้ามไม่ให้ผู้ที่ไม่ควรเข้าไปในพื้นที่นั้นเข้ามา รวมถึงไม่ให้ผู้ที่ไม่ควรออกไปออกไป สติจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในด้านจริยธรรม เพราะมันทำหน้าที่เป็นตัวควบคุมและเตือนสติให้เราปฏิบัติตามหน้าที่อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ยังช่วยป้องกันไม่ให้เราหลงไปในความชั่วและไม่ให้ความชั่วเข้ามาในจิตใจได้ กล่าวได้ว่า สติเป็นเครื่องเตือนใจให้เราทำความดีและไม่เปิดโอกาสให้ความชั่วเข้ามาในชีวิต โดยมีความระมัดระวังไม่ให้เราหลงไปในทางที่เสื่อมเสีย ทำให้การกระทำของเรามีความถูกต้องและไม่ผิดพลาด เพราะมีนายประตูคอยดูแลอยู่เสมอ (ส.สพ. 18/21-22/22-23) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ราชทูต 2 นายผู้มีราชการด่วน (สมณะและวิปัสสนา)

ราชทูตสองนายที่มีภารกิจเร่งด่วนได้กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วย สมณะและวิปัสสนา สมณะ หมายถึง ความสงบหรือการฝึกฝนเพื่อพัฒนาจิตใจ โดยมีการอบรมเพื่อสร้างความสงบในจิตใจ และวิปัสสนาเป็นการอบรมเพื่อพัฒนาปัญญา ทั้งสองอย่างนี้ต้องอาศัยปัญญาในการเจริญเติบโต หากไม่เข้าใจ

ลักษณะและสภาพของจิตที่แตกต่างกันระหว่างกุศลจิตและอกุศลจิต ก็จะสามารถพัฒนาความสงบจากอกุศลได้ ดังนั้น การฝึกฝนเพื่อสร้างความสงบในจิตใจจึงต้องมีสติสัมปชัญญะที่สามารถแยกแยะระหว่างกุศลจิตและอกุศลจิตในขณะนั้นก่อน จึงจะสามารถพัฒนากุศลที่เป็นความสงบได้ สำหรับวิปัสสนาภาวนา สติสัมปชัญญะจะช่วยให้เรารู้จักลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมตามความเป็นจริง ซึ่งหมายถึง การมีปัญญาที่ชัดเจน การค้นคว้า การเลือกสรร การกำหนดหมาย และการเข้าใจในสภาพที่รู้และฉลาด รวมถึงการรู้จักซึ่งและการคิดอย่างรอบคอบ ปัญญาเปรียบเสมือนแผ่นดินที่สามารถทำลายกิเลสและนำทางไปสู่ความเห็นแจ้ง ปัญญาเป็นเหมือนแสงสว่างที่ช่วยให้เราไม่หลงทาง และการวิจัยธรรมที่ถูกต้อง เรียกว่า สัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นปัญญาที่นำไปสู่การเข้าใจที่ถูกต้อง หรือวิปัสสนา (อภ.สง. 34/31/30) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

เจ้าเมืองผู้ครองเมืองกายนคร (วิญญาน)

เจ้าเมืองที่ปกครองเมืองกายนคร คือ วิญญาน ซึ่งหมายถึง ความรู้แจ้งในอารมณ์ จิตใจ คือ ความรู้ที่เกิดขึ้นเมื่ออายตนะภายนอกมีการกระทบกัน เช่น การรับรู้เมื่อรูปปรากฏต่อดวงตา เป็นต้น ซึ่งรวมถึงการเห็น การได้ยิน และอื่น ๆ นั่นก็คือ วิญญาน 6 ประการ ได้แก่:

1. จักขุวิญญาน (ความรู้เกี่ยวกับอารมณ์ทางตา หรือการเห็น) คือ การรู้จักจักขุ (ตา) การรู้จักจักขุ (สิ่งที่เห็น) และการเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างจักขุกับรูปที่ทำให้เกิดสังโยชน์ขึ้น นอกจากนี้ ยังต้องรู้จักวิธีการที่ทำให้สังโยชน์ที่ยังไม่เกิดขึ้นเกิดขึ้น และวิธีการที่ทำให้สังโยชน์ที่เกิดขึ้นแล้วสามารถละทิ้งได้ รวมถึงการรู้จักวิธีที่ทำให้สังโยชน์ที่ได้ละทิ้งไปแล้วจะไม่เกิดขึ้นอีกในอนาคต

2. โสทวิญญาน (ความรู้สึกลทางหู) หมายถึง การเข้าใจโสตะและเสียง รวมถึงการรับรู้ถึงโสตะที่เป็นที่มาของการเกิดสังโยชน์ นอกจากนี้ยังต้องรู้จักวิธีการที่ทำให้สังโยชน์ที่ยังไม่เกิดขึ้นเกิดขึ้น และวิธีการที่ทำให้สังโยชน์ที่เกิดขึ้นแล้วสามารถละทิ้งได้ รวมถึงวิธีการที่ทำให้สังโยชน์ที่ได้ละทิ้งไปแล้วจะไม่เกิดขึ้นอีกในอนาคต

3. ชานวิญญาน (ความรู้สึกลทางจมูก) หมายถึง การเข้าใจชานะและกลิ่น รวมถึงการรับรู้ถึงชานะที่เป็นที่มาของการเกิดสังโยชน์ นอกจากนี้ยังต้องรู้จักวิธีการที่ทำให้สังโยชน์ที่ยังไม่เกิดขึ้นเกิดขึ้น และวิธีการที่ทำให้สังโยชน์ที่เกิดขึ้นแล้วสามารถละทิ้งได้ รวมถึงวิธีการที่ทำให้สังโยชน์ที่ได้ละทิ้งไปแล้วจะไม่เกิดขึ้นอีกในอนาคต

4. ชิวหาวิญญาน (ความรู้สึกลทางลิ้น (รส)) หมายถึง การเข้าใจและรู้จักชิวหา รวมถึงการรับรู้รสชาติ และการเชื่อมโยงระหว่างชิวหากับรสชาติที่เป็นสาเหตุให้เกิดสังโยชน์ นอกจากนี้ยังต้องรู้จักวิธีการที่ทำให้สังโยชน์ที่ยังไม่เกิดขึ้นเกิดขึ้น และวิธีการที่ทำให้สังโยชน์ที่เกิดขึ้นแล้วสามารถละทิ้งได้ รวมถึงวิธีการที่ทำให้สังโยชน์ที่ได้ละทิ้งไปแล้วจะไม่เกิดขึ้นอีกในอนาคต

5. กายวิญญาน (ความรู้สึกลทางกาย (รู้สิ่งต้องกาย)) คือ การเข้าใจและรู้จักกาย รวมถึงการรับรู้สัมผัส และเชื่อมโยงระหว่างกายกับสัมผัสที่เป็นสาเหตุให้เกิดสังโยชน์ นอกจากนี้ ยังต้องรู้จักวิธีการที่ทำให้สังโยชน์ที่ยังไม่เกิดขึ้นเกิดขึ้น และวิธีการที่ทำให้สังโยชน์ที่เกิดขึ้นแล้วสามารถละทิ้งได้ รวมถึงวิธีการที่ทำให้สังโยชน์ที่ได้ละทิ้งไปแล้วจะไม่เกิดขึ้นอีกในอนาคต

6. มโนวิญญาน (ความรู้สึกลทางใจ (รู้เรื่องในใจ)) คือ การเข้าใจและรู้จักมโน รวมถึงการรับรู้ธรรมารมณ์ และการเชื่อมโยงระหว่างมโนกับธรรมารมณ์ที่เป็นสาเหตุให้เกิดสังโยชน์ นอกจากนี้ยังต้องรู้จักวิธีการที่ทำให้สังโยชน์ที่ยังไม่เกิดขึ้นเกิดขึ้น และวิธีการที่ทำให้สังโยชน์ที่เกิดขึ้นแล้วสามารถละทิ้งได้ รวมถึงวิธีการที่ทำให้สังโยชน์ที่ได้ละทิ้งไปแล้วจะไม่เกิดขึ้นอีกในอนาคต

เส้นทางสี่แยกกลางเมือง (มหาภูตรูป 4)

เส้นทางสี่แยกกลางเมือง หมายถึง การพิจารณาร่างกาย ซึ่งประกอบด้วย มหาภูตรูป 4 ประการ ได้แก่

1) ปฐวีธาตุ (ธาตุดิน) 2) อาโปธาตุ (ธาตุน้ำ) 3) เตโชธาตุ (ธาตุไฟ) และ 4) วาโยธาตุ (ธาตุลม) ทั้งสี่นี้เปรียบเสมือนมีปากสองข้าง และเมื่อพิจารณาอาการ 32 ประการ เช่น ผม ขน เล็บ เป็นต้น จะเห็นว่าเป็นเหมือนธาตุชาติที่บรรจุ

เต็มได้ โดยการพิจารณาในแง่ของธาตุให้คิดเหมือนกับการฆ่าโคหรือการแบ่งส่วนของโคที่ถูกฆ่า โดยผู้ที่ปฏิบัติตามแนวทางนี้จะได้รับผลเช่นเดียวกับที่กล่าวมา คือ จะสามารถพิจารณาเห็นกายภายในและภายนอก รวมถึงการเห็นธรรมที่เกิดขึ้นและเสื่อมในกาย จนกระทั่งสามารถเห็นได้ชัดว่ามีเพียงกายอยู่ในมุมมองนั้น โดยไม่มีต้นเหตุและทิวทัศน์ที่ยึดมั่น

ในอรรถกถาชื่อสมังคลวิลาสินี ได้อธิบายว่า เมื่อมีคนฆ่าโค ไม่ว่าจะเป็นขณะเลี้ยงโค ขณะนำโคไปยังสถานที่ฆ่า ขณะผูกโคไว้ที่นั่น ขณะทำการฆ่า หรือแม้กระทั่งขณะมองดูโคที่ถูกฆ่า ความสำคัญของโคจะยังคงมีอยู่ ตราบใดที่ยังไม่ได้ทำการฆ่าและเปลี่ยนชิ้นส่วน เมื่อใดที่เริ่มฆ่าและออกเป็นส่วน ๆ ความสำคัญในฐานะโคจะหายไป เหลือเพียงความสำคัญในฐานะชิ้นเนื้อเท่านั้น สำหรับผู้ที่เจริญวิปัสสนาและกรรมฐาน ด้วยวิธีนี้ ควรตั้งสติและพิจารณาร่างกายให้เห็นเป็นธาตุ ซึ่งก็เป็นไปในลักษณะเดียวกัน ดังนั้น ความสำคัญในฐานะสัตว์จึงจะหายไป เหลือไว้เพียงความสำคัญในฐานะธาตุเท่านั้น

พระราชสาส์นตามความเป็นจริง (นิพพาน)

พระราชสาส์นที่แท้จริงหมายถึง “นิพพาน” ซึ่งแปลว่า การหลุดพ้นจากความผูกพันหรือวาระ การหลุดพ้นจากต้นเหตุที่เปรียบเสมือนเชือกหรือด้ายที่ผูกสัตว์ให้ติดอยู่ในสังสารวัฏ นิพพานเป็นปรมาตมธรรมที่สูงที่สุดในพระอริยธรรม เป็นสภาวะธรรมที่มีอยู่ภายนอกตัวมนุษย์ ซึ่งทุกคนต้องมุ่งสู่จุดหมายปลายทางของชีวิตตามอุดมคติสูงสุด เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่สูงที่สุดในพระพุทธศาสนา ที่สามารถดับกิเลส อาสวะ และตัณหา หรือดับไฟแห่งความโลภ ความโกรธ และความหลงของมนุษย์ โดยมีสภาพที่มีอยู่เฉพาะในโลกุตตรจิต 8 ดวงเท่านั้น ตามที่พระอรรถกถาจารย์และผู้รู้ได้อธิบายว่า “พระมหากษัตริย์เจ้าทั้งหลายที่พ้นจากต้นเหตุ ที่เรียกว่า วาระ ย่อมตรัสเรียกบุตรที่ไม่มีจติ ซึ่งไม่มีปัจจัยใด ๆ มาปรุงแต่งว่านิพพาน ธรรมชาติที่เรียกว่านิพพาน” เพราะนิพพาน คือ การหลุดพ้นจากต้นเหตุหรือวาระ ซึ่งเป็นการเย็บร้อยธรรมที่เกิดขึ้นในไตรภูมิ โดยสามารถดำเนินไปทั้งในเบื้องต่ำและเบื้องบน เนื่องจากสามารถก้าวข้ามต้นเหตุ ที่เรียกว่า วาระได้ นิพพาน จึงหมายถึง การดับสนิทจากความเร่าร้อน ความเจ็บปวด และความผูกพันที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์ นิพพานมีความหมายเฉพาะเจาะจงว่าเป็นธรรมชาติที่พ้นจากเครื่องเกี่ยวโยง ซึ่งก็คือ ตัณหา เพราะตัณหาจะเกี่ยวโยงสัตว์ในภพเก่าให้ติดต่อกับภพใหม่อย่างต่อเนื่อง (ขุ.จ 30/28/147-154) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ทางตามที่ดินเดินในเมือง (อริยมรรคมีองค์ 8)

เส้นทางที่เราก้าวเดินในชีวิตประจำวันนั้น เป็นแนวทางที่ประเสริฐสำหรับการดำเนินชีวิต ทั้งในด้านกาย วาจา และใจ เพื่อให้หลุดพ้นจากทุกข์ ซึ่งเรียกว่า “อริยมรรค” หรือ “ทางอันประเสริฐ” นั่นเอง อริยมรรคเป็นแนวทางปฏิบัติที่มีหลักการที่ไม่อ่อนแอจนตกอยู่ภายใต้อำนาจของความอยาก แต่ก็ไม่แข็งกร้าวจนทำให้เกิดการทรมาณร่างกายจากการขาดความสุขทางกาย ดังนั้น จึงเรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” หรือ “ทางสายกลาง” ที่ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป เปรียบเสมือนสายดนตรีที่มีเสียงที่ลงตัว การดำเนินชีวิตตามอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นวิถีทางที่ประเสริฐ ซึ่งประกอบด้วย 8 ประการ ที่เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคคล เพื่อให้เกิดความดีสูงสุด หรือเป็นวิถีทางของพระอริยบุคคล ผู้ที่พ้นจากกิเลสที่เป็นศัตรูภายใน และเป็นจริยธรรมขั้นสูงสุด โดยทั่วไปแล้วทางปฏิบัติเพื่อเข้าถึงนิพพานนั้น อริยมรรคมีองค์ 8 จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดในการดำเนินชีวิต ซึ่งต้องมีการศึกษาอริยมรรคให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง

ในธรรมจักรกับปวัตตสูตร อริยมรรคมีองค์ 8 ถูกเรียกว่า “ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ” ซึ่งหมายถึง “อริยสัจ” หรือทางปฏิบัติที่นำไปสู่การดับทุกข์ อริยมรรคประกอบด้วย 8 องค์ หรือที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติที่เป็นสายกลาง ประกอบด้วยคุณธรรม 8 ประการ ได้แก่ 1) สัมมาทิฐิ ความเข้าใจถูกต้อง 2) สัมมาสังกัปปะ ความคิดถูกต้อง 3) สัมมาวาจา เจรจาถูกต้อง 4) สัมมาภังค์มณฑะ การงานถูกต้อง 5) สัมมาอาชีวะ

อาชีพถูกต้อง 6) สัมมาวายามะ ความเพียรพยายามถูกต้อง 7) สัมมาสติ ความระลึกถึงตัวถูกต้อง และ 8) สัมมาสมาธิ ความมั่นคงของใจถูกต้อง (อภิ.วิ. 38/569/30) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

กล่าวโดยสรุปแนวคิดเรื่อง “กายนคร” นั้นมีมาแต่ครั้งพุทธกาล ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงเปรียบเทียบร่างกายมนุษย์กับเมืองเพื่อเป็นการสอนให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบของร่างกายมนุษย์ ที่ประกอบด้วย ชั้น 5 ได้แก่ 1) รูปชั้น มีมหาภูตรูป 4 และอูปาทายรูป 24 2) เวทนาชั้น 3) สัญญาชั้น 4) สังขารชั้น และ 5) วิญญาณชั้น ซึ่งโครงสร้างของเมืองกายนครนั้น คือ มหาภูตรูป 4 ประตุมืองทั้ง 6 คือ อายตนะภายใน 6 โดยมีนายประตุมือง คือ สติ มีราชทูต 2 นาย คือ สมณะและวิปัสสนากรรมฐาน มีวิญญาณเป็นเจ้าผู้ครองเมืองกายนคร แห่งนี้ โดยมีเส้นทางสี่แยกกลางเมือง คือ มหาภูตรูป 4 เช่นกัน มีอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นทางตามที่ตนเดินในเมือง ซึ่งเป็นมัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายกลาง และมีพระราชสาส์นตามความเป็นจริง คือ พระนิพพานเป็นที่สุด

แก่นธรรมที่พบจากวรรณกรรมเรื่องกายนคร

แก่นธรรมที่พบจากวรรณกรรมเรื่องกายนคร ประกอบด้วย โครงสร้างของกายนคร คือ มหาภูตรูป 4 คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ และธาตุลม สังขตธรรม 3 ประการ ได้แก่ การเกิดขึ้น การเสื่อมสลาย และการเปลี่ยนแปลง ประตุมืองทั้ง 6 คือ อายตนะภายใน 6 ประกอบด้วย ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ และอายตนะภายนอก 6 ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์ เจ้าผู้ครองกายนคร คือ วิญญาณ 6 ได้แก่ จักขุวิญญาณ โสตวิญญาณ ฆานวิญญาณ ชิวหาวิญญาณ กายวิญญาณ และมนโวิญญาณ นายประตุมือง คือ สติ ราชทูตทั้ง 2 คือ สมณะและวิปัสสนากรรมฐาน ทางตามที่ตนเดินในเมือง คือ อริยมรรคมีองค์ 8 ประการ ได้แก่ 1) สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ 2) สัมมาสังกัปปะ ความระลึกชอบ 3) สัมมาวาจา การเจรจาชอบ 4) สัมมากัมมันตะ การงานชอบ 5) สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ 6) สัมมาวายามะ ความเพียรพยายามชอบ 7) สัมมาสติ ความระลึกชอบ และ 8) สัมมาสมาธิ ความตั้งใจมั่นชอบ และพระราชสาส์นตามความเป็นจริง คือ พระนิพพาน

อิทธิพลของวรรณกรรมเรื่องกายนครที่มีต่อสังคมไทย

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าวรรณกรรมเรื่อง “กายนคร” เป็นวรรณกรรมที่มีผู้เขียนหลายท่าน เช่น 1) กายนคร ฉบับวัดสุวรรณาวาส จังหวัดพังงา 2) กายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช 3) กายนคร ฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม 1 - 2 4) กายนคร จากหนังสือสามรสของแปลกสนธิ์รักษ์ 5) กายนคร ของฉันท ขำวิไล 6) กายนคร คำกลอน พิมพ์ในงานฌาปนกิจศพ นายอง ฉุนราชา 7) กายนคร ปริศนาธรรมไทยชุดวรรณกรรมของพุทธทาสภิกขุ เป็นต้น ซึ่งวรรณกรรมเหล่านี้มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมและประเพณีของไทยมาอย่างยาวนานดังจะได้กล่าวต่อไป

ด้านจิตรกรรม

อิทธิพลของกายนครในด้านศิลปะนั้นเป็นภาพปริศนาธรรมที่ถูกสร้างขึ้นบนสมุดข่อย ซึ่งถือเป็นศิลปะประเภทหนึ่งของคนไทยโบราณที่ใช้ในการสอนธรรมแก่ผู้ที่ไม่รู้หนังสือ โดยมีการนิยมนำมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และสืบทอดมาจนถึงต้นสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมาได้มีการคัดลอกแบบเรื่อยมา ทำให้ลักษณะของภาพที่วาดมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามยุคสมัยและฝีมือของช่างเขียน แต่แนวคิดในเชิงซึ่งธรรมะยังคงรักษาไว้ได้อย่างเดิม ภาพที่จะนำมาอธิบายในบทนี้ได้ถูกถ่ายทอดมาจากต้นฉบับสมุดข่อยที่ยังหลงเหลืออยู่ในวัดบางแห่งในเมืองไชยา เขียนขึ้นไม่ต่ำกว่าหนึ่งร้อยปีมาแล้ว รวบรวมมารักษาไว้ที่โรงพยาบาลทางวิญญาน สวนโมกขพลารามเพื่อการสอบสวน และค้นคว้า (พุทธทาสภิกขุ, 2513)

ภาพที่ปรากฏเป็นภาพปริศนาที่สามารถตีความได้ว่าแสดงถึงส่วนประกอบของบุคคลหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยธาตุทั้ง 6 ได้แก่ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม โดยมีคน 4 คน คุกเข่าพนมมืออยู่สองข้าง และมีวิญญาณธาตุ หรือธาตุใจที่เป็นตัวแทนของท้าวพระยาอยู่ตรงกลาง ส่วนที่ว่างรอบ ๆ นั้นเป็นอากาศธาตุ ซึ่งถือเป็นธาตุว่าง (Space)

รวมกันเป็นธาตุทั้ง 6 ตามที่กล่าวในบาลีขณิกนิยาย พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ว่า “ฉ ธาตุโย ปุริโส” หมายถึง บุรุษนี้ประกอบด้วย ธาตุ 6 ได้แก่ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ซึ่งเป็นรูปธาตุหรือร่างกาย และวิญญาณธาตุที่เป็นรูปธาตุหรือนามธาตุ ส่วนอากาศธาตุหรือธาตุว่างนั้น ควรจัดเป็นนิโรธธาตุ ซึ่งไม่ใช่รูป ไม่ใช่ชื่อนาม แต่เป็นที่ดับของรูปและนาม หากเราไม่เข้าใจความประสงค์ของตนเอง ก็จะไม่สามารถรู้ได้ว่า นี่คือ ภาพอะไร ที่แท้จริงแล้วเป็นภาพของบุคคลหนึ่งทีประกอบด้วยธาตุ 6 หรือเป็นอุปมาของรูปและนาม

ด้านประเพณี

1. ประเพณีการบวช

ประเพณีการบวชเป็นประเพณีที่มีความเก่าแก่และได้รับการสืบทอดมายาวนาน การบวชถือเป็นการฝึกฝนให้ผู้ชายที่มีอายุครบตามกฎหมายได้เรียนรู้ความรับผิดชอบในชีวิตของตนเอง รวมถึงการศึกษาพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นแนวทางสู่ความดีงาม นอกจากนี้ การบวชยังมีความเชื่อและศรัทธาแฝงอยู่ เช่น การบวชเพื่อทดแทนคุณบิดามารดา โดยเชื่อว่าผู้ที่บวชจะช่วยให้บิดามารดาที่ล่วงลับไปแล้วได้ไปสู่สวรรค์และได้รับอานิสงส์ต่าง ๆ ความเชื่อเหล่านี้ทำให้เกิดความศรัทธาและการปฏิบัติที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

2. ประเพณีงานมงคลสมรส

ในสมัยโบราณ บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะเป็นผู้ค้นหาคู่ครองที่เหมาะสมสำหรับบุตรธิดาของตน โดยผู้ใหญ่จะทำการเลือกคู่ครองอย่างรอบคอบในทุกด้าน เพื่อให้มั่นใจว่าการใช้ชีวิตร่วมกันจะนำมาซึ่งความสุขและความเจริญรุ่งเรือง ทั้งสองฝ่ายต้องมีความพอใจและยินยอมในการตัดสินใจร่วมกัน เมื่อได้ข้อสรุปแล้วจะมีการจัดพิธีหมั้น โดยเชิญผู้ใหญ่ไปทำการสู่ขอคู่ครองตามประเพณีที่สืบทอดกันมา

การจัดพิธีอภิเษกสมรสเป็นประเพณีที่มีอยู่ในทุกประเทศ ซึ่งมักจะจัดขึ้นตามธรรมเนียมที่สืบทอดกันมา ในวรรณกรรมกายนครได้กล่าวถึงพระเจ้าจิตรราชที่ได้จัดพิธีอภิเษกสมรสกับพระนางต้นหา พระนางราคา และพระนางอรดี ซึ่งเป็นบุตรของพระเจ้าเวทนาแห่งปัจฉยาการนคร พระเจ้าอวิชาได้มีความตั้งใจที่จะหาคู่ครองให้กับพระเจ้าจิตรราช จึงได้ส่งพระราชสาส์นไปยังพระเจ้าเวทนาเพื่อขอพระนางต้นหา พระนางราคา และพระนางอรดี พระเจ้าเวทนาและพระเจ้าอวิชาได้ตกลงกันเพื่อให้ราชโอรสทั้งสามได้อภิเษกสมรสอย่างสมพระเกียรติ โดยได้กำหนดวันและเวลาอย่างชัดเจน (พระพรหมดิลก, 2539)

3. ประเพณีเกี่ยวกับงานศพ

ความตายถือเป็นจุดสิ้นสุดของชีวิตมนุษย์ ซึ่งเป็นหน้าที่ของญาติและครอบครัวในการจัดการศพตามประเพณีที่สืบทอดกันมาในสังคมไทย โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมงานศพ ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการปฏิบัติตามธรรมเนียม แต่ยังแฝงไปด้วยปริศนาธรรมและคำสอนที่มีคุณค่าสำหรับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ จากปริศนาธรรมเรื่องบ่วงทั้ง 3 ที่มีดตราสังนี้ พระยาอนุมานราชชนน กล่าวถึง คาถามัดตราสัง ดังนี้ เเดินคาถา “บุตโต คีวัง” (คีเว ก็มี) หมายความว่า ห่วงลูกผูกคอ เเดินคาถา “ธนัง หัตถเถ” หมายความว่า ห่วงทรัพย์ผูกมือ เเดินคาถา “ภริยาปาเท” หมายความว่า ห่วงภรรยาผูกตีน เป็นความคิดเห็นของบุคคลสมัยหนึ่งในโคลงโลกนิติว่า (ชวน เพชรแก้ว, 2520)

มีบุตรบ่วงหนึ่งเกี่ยว	พันคอ
ทรัพย์ผูกบาทาคลอ	หน่วงไว้
ภรรยาเยี่ยงบ่วงปอ	ริงรัด มือนา
สามบ่วงใครพันได้	จึงพ้นสงสารฯ

การให้ความรู้เรื่องปริศนาธรรมในประเพณีเกี่ยวกับศพนี้ ยังมีข้อคิดทางพระพุทธศาสนาที่ว่า บ่วงที่มีดกายทั้ง 3 บ่วงนั้น จะผูกมัดคนในโลกนี้ให้อยู่ในห่วงทุกข์ของสังสารวัฏ จะหลุดพ้นต่อเมื่อตัดบ่วงทั้ง 3 นี้ให้ขาดนับเป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่แฝงอยู่ในปริศนาธรรมนี้ การกล่าวถึงประเพณีเกี่ยวกับศพย่อมเป็นภาพสะท้อนให้เห็นสังคมศรีอยุธยาได้เป็นอย่างดี

ด้านวัฒนธรรม

พระพุทธศาสนาเป็นวัฒนธรรมก่อให้เกิดความเชื่อด้านคำสอน วรรณกรรมกายนกร เป็นเรื่องราวปลูกจิตสำนึกทางด้านจิตใจให้ดียิ่งขึ้น เรื่องกายนกรจึงแฝงไปด้วยข้อคิดคติธรรมทาง พระพุทธศาสนา อันเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความดี ความงามต่อสังคม และทำให้ผู้คนมีวัฒนธรรมทางจิตใจที่ดีงาม ได้แก่ ความรู้เรื่องบาปบุญต่าง ๆ การนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ศีล 5 ความมี เมตตา กรุณา เพื่อแผ่ผู้อื่น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ มีคุณค่าในการพัฒนาจิตใจให้เป็นคนดี ดังตัวอย่างคำสั่งสอนที่กล่าวถึงจิตใจมนุษย์ไว้ว่า (ขวน เพชรแก้ว, 2520)

ใจมีดีใจบาป	ใจร้ายยุ่งหยาบ	ใจคดในหาญ	
ใจร้ายอกุศล	ก็จนอยู่นาน	ข้ามห้วงสงสาร	ไปประตุอุบาย
ใจนี้มีदनัถ	นิฤพานหาญนัก	มิได้แผ่ผาย	
จะนำไปสู่	แต่ล้วนอบาย	เวียนเกิดเวียนตาย	เพราะใจกาลิ
ใจขึ้นใจชม	ใจเกลี้ยงใจกลม	ใจราบใจดี	
ใจมุกทุตา	กรุณาปราณี	ใจแผ่ไมตรี	ในที่ศรัทธา

กล่าวโดยสรุป วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกายนกรนั้น มีผู้เขียนหลายท่านด้วยกัน ซึ่งต่างก็เรียบเรียงจากคำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยแตกต่างกันในห้วงเวลาเท่านั้น อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อสังคมไทย ทั้งด้านจิตรกรรมที่ถ่ายทอดผ่านรูปภาพที่แฝงไว้ด้วยปริศนาธรรม ด้านประเพณีไม่ว่าจะเป็นประเพณีการบวช ประเพณีงานมงคล ประเพณีเกี่ยวกับงานศพ ด้านวัฒนธรรมความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา จนเป็นวิถีชีวิตของสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สรุป

“กายนกร” นับเป็นวรรณกรรมสำคัญเรื่องหนึ่งที่น่าเสนอหลักคิดจากคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมในลักษณะของปริศนาธรรมที่ซ่อนไว้ในวรรณกรรม ซึ่งกายนกรนั้น หมายถึงกระบวนการเกิดของชีวิต กลุ่มหรือหมู่ของอวัยวะต่าง ๆ ที่รวมตัวกันในรูปแบบของร่างกายมนุษย์ ซึ่งเรียกว่า “เมือง” โดยร่างกายนี้ ประกอบด้วย รูปโดยแบ่งออกเป็นมหาภูตรูป 4 ชนิด ได้แก่ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ และธาตุลม ซึ่งเป็นคุณสมบัติพื้นฐาน และรูปที่เกิดจากมหาภูตรูปที่เป็นธาตุดิน มีทั้งหมด 20 ประการ ได้แก่ ผม ขน เล็ก ฟัน ผิวหนัง กล้ามเนื้อ เส้นเอ็น กระดูก เยื่อหุ้มกระดูก ม้าม หัวใจ ไต ตับ ปอด ผังผืด กระเพาะอาหารลำไส้ใหญ่ ลำไส้เล็ก อาหารใหม่ อาหารเก่า เนื้อในสมอง ที่เป็นธาตุน้ำ มี 12 ประการ ได้แก่ น้ำดี เสมหะ น้ำหนอง โลหิต เหงื่อ มันทัน น้ำตา มันทเลว น้ำลาย น้ำมูก น้ำไขข้อ น้ำปัสสาวะ ที่เป็นธาตุลม 6 ประการ ได้แก่ ลมพัดจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน ลมพัดจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง ลมพัดในกระเพาะอาหารและลำไส้ ลมพัดอยู่ในท้องนอกลำไส้ ลมพัดทั่วร่างกาย ลมหายใจเข้า ลมหายใจออก ที่ธาตุไฟ 4 ประการ ได้แก่ ไฟสำหรับอุ่นกาย ไฟทำให้ร้อนระส่ำระสาย ไฟเผาให้แก่ชรา และไฟย่อยอาหารและยังประกอบด้วยอายตนะภายในทั้ง 6 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และอายตนะภายนอก ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์ ความรู้สึก เช่น สุข ทุกข์ หรือไม่สุขไม่ทุกข์ โดยเนื้อหาส่วนใหญ่ของวรรณกรรมเรื่องกายนกรจะสื่อถึงแก่นธรรมที่มีความหมายสำคัญ และมีจุดมุ่งหมายในการสอนมนุษย์ชาติให้เข้าใจธรรมชาติของชีวิต โดยแสดงให้เห็นถึงร่างกายมนุษย์ที่ ประกอบด้วย ชั้น 5 ได้แก่ 1) รูปชั้น มีมหาภูตรูป 4 และอุปาทายรูป 24 2) เวทนาชั้น 3) สัญญาชั้น 4) สังขารชั้น และ 5) วิญญาณชั้น ซึ่งโครงสร้างของเมืองกายนกรนั้น คือ มหาภูตรูป 4 ประตุมืองทั้ง 6 คือ อายตนะภายใน 6 โดยมีนายประตุมือง คือ สติ มีราชทูต 2 นาย คือ สมณะและวิปัสสนากรรมฐาน มีวิญญาณเป็นเจ้าผู้ครองเมืองกายนกรแห่งนี้ โดยมีเส้นทางสี่แยกกลางเมือง คือ มหาภูตรูป 4 เช่นกัน มีอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นทางตามที่ตนเดินในเมืองซึ่งเป็นมัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายกลาง และมีพระราชสาส์นตามความเป็นจริง คือ พระนิพพานเป็นที่สุด การศึกษา

วรรณกรรมเรื่อง “กายนคร” ทำให้ผู้อ่านเห็นความอัจฉริยะของร่างกายมนุษย์เราและได้หลักคิดจากคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่แสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมในลักษณะของปริศนาธรรมที่ซ่อนไว้ในวรรณกรรมทำให้มีความเข้าใจถึงขั้น 5 ได้แก่ รูปขั้น ๕ เวทนาขั้น ๕ สัญญาขั้น ๕ สังขารขั้น ๕ และวิญญาณขั้น ๕ เข้าใจถึงทางเดินของชีวิต คือ อริยมรรคมีองค์ 8 และมีความจริงอันสูงสุดเป็นเป้าหมายสำคัญ คือ พระนิพพาน จึงนับได้ว่าร่างกายของมนุษย์นี้เป็นสิ่งมหัศจรรย์แห่งจักรวาลอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- ฉันท ขำวิไล. (2529). กายนคร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรนราการพิมพ์.
- ชวน เพชรแก้ว. (2520). การศึกษาวรรณคดีไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรสัมพันธ์.
- พระครูโสภาธรรมสาร (ชานาญ โสภาโส). (2558). การศึกษาแก่นธรรมผ่านวรรณกรรมเรื่องกายนคร. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดธรรมสรณ์ โสภานุตร. (2561). แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาปฏิบัติที่มีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปิยะคุณาธาร สุจริตธรรมา และคณะ. (2563). รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการสถานปฏิบัติธรรมโยคาวจร จังหวัดนครนายก. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. 5(2), 453-464.
- พระประชา ปสนนธมโม. (2535). เล่าไว้เมื่อวัยสนธยา อัตชีวประวัติของท่านพุทธทาส. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระพรหมดิลก. (2539). กายนคร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุริยา มะสันเทียะ. (2558). กลยุทธ์การเพิ่มคุณค่าการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของพระอารามหลวงในเกาะรัตนโกสินทร์. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยสยาม.
- พุทธทาสภิกขุ. (2513). คำอธิบายภาพปริศนาธรรมไทยชุดกายนคร. จัดพิมพ์เป็นธรรมทานสมโภชเปิดศูนย์หนังสือพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศจีน*

GUIDELINES FOR DEVELOPING THE SPATIAL DISTRIBUTION OF RESOURCES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN CHINA

หลิน อันฉี, นีรันตร์ สุธีนันตร์, พัชรา เดชโฮม, สรายุทธ์ เศรษฐขจร, จิตติวิสุทธิ์ วิมุตติปัญญา*

Lin Anqi, Niran Suteeniran, Pachara Dejhome, Sarayut Setkajorn, Jittawisut Wimuttipanya*

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Doctor of Philosophy Program, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: jittawisut21@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศจีน 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศจีน โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพทางภูมิศาสตร์ 2) ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น 3) ระดับการพัฒนาอุดมศึกษา 4) สังคม ระดับการพัฒนาทรัพยากร ประชากรของการวิจัยนี้คือผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัย จำนวน 513 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสาร แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบประเมินผล สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์ปัจจุบันที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศจีนทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลการวิจัยด้านนี้ตั้งแต่ระดับสูงสุดจนถึงต่ำสุด มีดังนี้ ระดับสูงสุด คือ ระดับการพัฒนาการศึกษาที่สูงขึ้น รองลงมา คือ ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ระดับการพัฒนาทรัพยากรสังคม และสภาพทางภูมิศาสตร์ต่ำสุด แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศจีนครอบคลุม 4 ประเด็น ซึ่งมี 40 มาตรการ มีมาตรการสนับสนุนสภาพทางภูมิศาสตร์ 10 มาตรการ ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น 11 มาตรการ ระดับการพัฒนาอุดมศึกษา 10 มาตรการ ระดับการพัฒนาทรัพยากรสังคม 9 มาตรการ ผลการประเมินความสามารถในการปรับตัวและความเป็นไปได้ของแนวทางการปรับปรุงการจัดสรรทรัพยากรการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศจีนเป็นแนวปฏิบัติในการเพิ่มขีดความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ในการพัฒนามหาวิทยาลัยของรัฐในทางที่ดี โดยมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาองค์กรสู่มาตรฐานการใช้ทรัพยากรที่มีประโยชน์สูงสุดและการส่งเสริมการยกระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, การบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่, สถาบันอุดมศึกษา

Abstract

This research aimed were to 1) Study the current situation of spatial resource management in higher education institutions in China, and 2) Propose guidelines for the development of spatial

* Received November 17, 2024; Revised December 6, 2024; Accepted December 13, 2024

resource management in higher education institutions in China with Mixed Method Research. It consisted of 4 issues: 1) Geography, 2) Level of local economic development, 3) Level of higher education development, and 4) Society Level of resource development. The population of this research was 513 university executives. The research instruments were document analysis, questionnaires, structured interviews, and evaluation forms. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation. The results of the research found that the current situation affecting spatial resource management in higher education institutions in China in all 4 aspects was at a high level. When considering the results of the research in this aspect from highest to lowest level, they were as follows: the highest level was the level of development of higher education, followed by the level of local economic development, the level of social resource development, and the lowest level of geography. Guidelines for spatial resource management in higher education institutions in China, China covers 4 issues, with 40 measures: 10 measures of geographical support, 11 measures of local economic development level, 10 measures of higher education development level, 9 measures of social resource development level. The results of the assessment of the adaptability and feasibility of the approach to improving the allocation of higher education resources in China are guidelines for enhancing the human resource capacity of public universities in Guangxi, with the main goal of developing organizations to the standard of maximum resource utilization and promoting the upgrade of human resource development for sustainable development.

Keywords: Guidelines for Developing, Spatial Resource Management, Higher Education Institutions

บทนำ

ความท้าทายในการบริหารจัดการทรัพยากรในองค์กรสู่การพัฒนาที่เป็นเลิศโดยมุ่งผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปัญญาประดิษฐ์ และการบริหารจัดการภายในองค์กร โดยแนวโน้มในอนาคตของประเทศจีนมีการแข่งขันกันที่สูงมาก องค์กรและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จึงต้องมีการพัฒนากระบวนการและข้อมูลทั้งหมดในองค์กร เพื่อที่จะได้มีศักยภาพในการแข่งขันมากขึ้น โดยจะมีการนำอินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทในห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) โดยเป็นแหล่งบริหารจัดการผลผลิตขององค์กรที่ตอบสนองความต้องการของสังคมโดยตรง โดยการผลิตตามความต้องการของผู้ใช้แรงงาน ซึ่งจะมีการสร้างความร่วมมือไปจนถึงการสะท้อนผลลัพธ์ของการผลิตบัณฑิตและการพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ ทั้งนี้เพื่อที่จะลดขั้นตอนในห่วงโซ่อุปทาน จะทำให้ลดค่าใช้จ่ายในกระบวนการผลิตและการบ่มเพาะบัณฑิต (Brighthouse, H. & Swift, A., 2009) ซึ่งจะต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการการผลิต ได้แก่ การพัฒนารูปแบบของการดำเนินงานในมหาวิทยาลัย โดยจะมีการนำเอา e-Manufacturing Resource Management เข้ามาใช้ในมหาวิทยาลัยนั้นจะช่วยในเรื่องของการผลิตความรู้เพื่อเก็บไว้ใน Big Data, จัดมาตรฐานของมหาวิทยาลัย และการจัดการบำรุงรักษาเครื่องจักรมีประสิทธิภาพขึ้น (Geurs, K.T. & Van W.B., 2004) ได้แก่ การจัดเก็บความรู้ Big Data ให้ได้คุณภาพสูง การจัดการสินทรัพย์, การจัดหาวัตถุดิบ และการบำรุงรักษา การนำเอาอินเทอร์เน็ตมาใช้ในมหาวิทยาลัย ซึ่งอินเทอร์เน็ตนั้นได้เข้ามามีส่วนในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ซื้อความรู้ ผู้ซื้อสามารถสั่งซื้อของได้เพียงปลายนิ้วคลิก (Enders, J., 2004) และยังสามารถเลือกรูปแบบตามความต้องการได้ นอกจากเป็นเครื่องมือในการซื้อและแหล่งข้อมูลที่สำคัญ แล้วนั้นยังทำให้ธุรกิจนั้นเคลื่อนไปอย่างรวดเร็วด้วย สำหรับผู้ผลิตแล้วการที่มี e-Business

(Balarin, M. & Sultana R.G., 2011) อย่างเดียวนั้นคงจะไม่สามารถทำงานได้ดีหากปราศจากข้อมูลที่เป็นมืออาชีพและความรู้ที่มีคุณภาพและมีชื่อเสียงระดับโลก เพื่อที่จะผลิตความรู้ให้เป็นที่พอใจของลูกค้า การที่มีความรู้เพียงเก็บไว้ใน Big Data นั้นคงไม่พอแล้ว สำหรับตลาดที่มีการแข่งขันสูงในอนาคต (Geurs, K.T. & Van W.B., 2004) กลยุทธ์ในการนำความขัดแย้งออกจากวิสาหกิจ ลักษณะของกลยุทธ์ทาง e-Manufacturing โดยในศตวรรษที่ 21 องค์การต่าง ๆ ต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เป็นพลวัต จึงมีผลให้องค์กรต้องปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งในบางกรณีต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทตามแต่ช่วงเวลา และอิทธิพลจากสิ่งเร้าของเหตุปัจจัยนั้น ๆ (Gould, W.T.S., 1971) ซึ่งความท้าทายในศตวรรษที่ 21 จึงมุ่งไปที่สามประเด็นหลัก ๆ (Main Issues) คือ เรื่องของคน (People) เรื่องของงาน (Work) และเรื่องของชีวิตส่วนตัว (Life) การบริหารจัดการทรัพยากรในมหาวิทยาลัย มุ่งเป้าสำคัญจากกระแสนโยบายการพัฒนาคนในประเทศจีน (Human Resource Development) ได้เฟื่องฟูมาตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา (Demas, A. & Arcia, G., 2015) โดยความสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคนให้มีศักยภาพ และมีบุคลิกที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับองค์กร มากกว่าการสร้างคนให้มีวิสัยทัศน์แบบนักจัดการเปลี่ยนแปลง (Managing Change) ซึ่งเป็นคุณลักษณะของคนที่มีภาวะผู้นำ (Leadership) ได้เปลี่ยนแปลงจากการต่อสู้เพื่อแย่งชิงทรัพยากรทางการเมืองและการทหารมาสู่การให้ได้ว่าซึ่งทรัพยากรทางสังคมและเศรษฐกิจ (Socio-Economic) จึงเป็นผลให้คนทั่วไปเข้าใจถึงภาวะผู้นำถูกจำกัดอยู่ที่บุคคลที่เป็นผู้ปกครอง (Elite) หรือบุคคลที่มีลักษณะเฉพาะ (Charismatic) ซึ่งในปัจจุบันมีการนำผู้นำทางนวัตกรรม ประวัติศาสตร์ การเมือง และเศรษฐกิจใช้ประกอบการศึกษาภาวะผู้นำมากขึ้น

จากดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยมุ่งเน้นในเรื่องของการยกระดับคุณภาพของการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในองค์กรนั้นถือว่ามีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเป้าหมายขององค์กรซึ่งในอนาคตข้างหน้ามหาวิทยาลัยในประเทศไทยทุกมหาวิทยาลัยจะต้องมีการยกระดับคุณภาพและมีการประกันคุณภาพทางด้านของระบบวิชาการระบบของความรู้ ซึ่งเรียกว่าเป็น Big Data และระบบการบริหารจัดการที่เป็นเลิศของหน่วยงานด้านที่เห็นได้ชัดว่าประเทศจีนและในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ (Al-Ansari, T. et al., 2015) นั้นมีการพัฒนาและมีการยกระดับด้วยการส่งเสริมบุคลากรให้รับการอบรมให้ความรู้และมีการเพิ่มในเรื่องของสมรรถนะที่ส่งเสริมทางด้านของทักษะดิจิทัลซึ่งจะต้องนำมาใช้ในการบูรณาการ (Disterheft, A. et al., 2015) โดยจะต้องสอดคล้องกับการวิเคราะห์และสังเคราะห์ทางด้านของสภาพภูมิศาสตร์และบริบทของมหาวิทยาลัยซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย ซึ่งผู้บริหารจะต้องเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาในเรื่องของวิสัยทัศน์และการมองโลกในอนาคต ซึ่งจะมีในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางด้านของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งจะเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการนำมาใช้ในการพัฒนาและบริหารจัดการมหาวิทยาลัยที่เป็นเลิศ (Chen, B. Z. & Feng, Y., 2000) ทั้งนี้ จะต้องมีการสังเคราะห์และวิเคราะห์ในเรื่องของสภาพเศรษฐกิจท้องถิ่นที่จะต้องมีการนำเอาภูมิปัญญาที่สำคัญนั้นมาใช้บูรณาการกับความเจริญทางด้านของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Bornmann, L. & Haunschild, R., 2019) การศึกษาด้านของแนวทางและพันธกิจในเรื่องของพัฒนาหน่วยงานที่เป็นมหาวิทยาลัยทางด้านของอุดมศึกษาที่จะต้องรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงและความคาดหวังของสังคม (Clark, B.R., 1983) ที่มีต่อการพัฒนาและการปกป้องบัณฑิตของมหาวิทยาลัยอุดมศึกษาและท้ายที่สุดจะต้องมีการยกระดับในเรื่องของคุณภาพของการพัฒนาทรัพยากรทางด้านของสังคมซึ่งถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญและการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะในเรื่องของความเชื่อวิถีวัฒนธรรมและกิจวัตรต่าง ๆ ของบุคคลและมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของโลกเป็นสำคัญ (Chen, B. et al., 2023)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะมีการศึกษาและวิเคราะห์ในเรื่องของการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศจีนซึ่งประกอบไปด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นระดับการพัฒนาอุดมศึกษาและระดับการพัฒนาทรัพยากรสังคมซึ่งทั้ง 4 ด้านนี้ถือว่าเป็นบริบทและความจำเป็นที่สำคัญอย่างยิ่งในอนาคตที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนในเรื่องของการบริหารจัดการและการส่งเสริมให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมโดยเฉพาะในเรื่องของการนำเอาเทคโนโลยีมาบูรณาการกับการบริหารจัดการขององค์กรเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นเลิศและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของการพัฒนาชาติของประเทศจีนใน 10 ปีข้างหน้าซึ่งดังกล่าวข้างต้นนั้นได้มุ่งเน้นในเรื่องของการมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเป็นกลไกของการพัฒนาองค์กรและการเสริมสร้างวิสัยทัศน์การวางแผนงานและนโยบายตลอดถึงกลยุทธ์ของการบริหารจัดการที่เป็นเลิศในอนาคตซึ่งดังกล่าวนี้นำไปสู่ในเรื่องของการยกระดับและพัฒนาคุณภาพของมหาวิทยาลัยในภาพรวมที่จะมีการศึกษาและการพัฒนาอย่างยั่งยืนตลอดถึงการประยุกต์ใช้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุดและการเกิดคุณภาพต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศจีน
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศจีน โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากร

กลุ่มประชากรของการวิจัยนี้คือผู้ประเมินความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ ประกอบด้วย ผู้บริหารในมหาวิทยาลัย และผู้ที่มีบทบาทหลักของการเสริมสร้างบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศจีน จำนวน 513 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศจีน ยึดกรอบแนวคิดงานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลพรรณนาและการประเมินแบบจำลองเชิงปริมาณเพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศจีน

แบบสอบถามแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศจีน ประกอบด้วย ด้านบุคคล 10 ข้อ ทรัพยากรด้านการเงิน 10 ข้อ ทรัพยากรด้านวัสดุ อุปกรณ์ และอาคารสถานที่ 10 ข้อ ทรัพยากร ด้านบริหารจัดการ 10 ข้อ ทรัพยากรด้านเวลา 10 ข้อ ทรัพยากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 10 ข้อ รวม 60 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.50 หมายถึง มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง น้อย

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศจีน
2. นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศจีน
3. สร้างแบบสอบถาม ประกอบด้วย ด้านทรัพยากรด้านวัสดุ อุปกรณ์ และอาคารสถานที่ ด้านบริหารจัดการ ทรัพยากรด้านเวลา และทรัพยากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ แล้วนำฉบับร่างเสนอต่อกรรมการที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุง ให้ถูกต้องเหมาะสม ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
4. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ด้านบริหารการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดประเมินผล ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรง ของเนื้อหาของแต่ละข้อคำถามได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC, Index of Objective Congruence) มีค่าเท่ากับ 1.00
5. ทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเป็นฉบับสมบูรณ์
6. นำแบบสอบถามที่มีการปรับปรุง แก้ไขสมบูรณ์แล้ว ไปทดลองใช้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีในมณฑลฝูเจี้ยน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 30 คน แล้วหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ความเชื่อมั่น 0.932
7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ ด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเชื่อมั่น ไปใช้กับมหาวิทยาลัยแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศจีน โดยกลุ่มผู้ประเมินความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ ในมหาวิทยาลัยในมณฑลกว่างซี ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการเสริมสร้างแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศจีน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมเครื่องมือ ในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแจ้งความต้องการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อขอให้รวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารมหาวิทยาลัยในประเทศจีน จำนวน 513 คน
2. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กับผู้บริหาร 513 คน สามารถส่งคืนแบบสอบถามได้ทั้งหมด 513 แบบสอบถาม คิดเป็น 100%

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลและจำแนกข้อมูลออกเป็นกลุ่มโดยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ผลการวิจัย

การวิจัยศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศจีน โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยในหัวข้อต่าง ๆ ตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการศึกษาศถานการณ์ปัจจุบันของการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

ด้านการประเมิน	μ	σ	แปลผล
สภาพทางภูมิศาสตร์	4.26	0.82	มาก
ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น	4.28	0.80	มาก
ระดับการพัฒนาอุดมศึกษา	4.29	0.81	มาก
ระดับการพัฒนาทรัพยากรสังคม	4.27	0.81	มาก
รวมเฉลี่ย	4.28	0.80	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.28, \sigma = 0.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มากที่สุด ได้แก่ ระดับการพัฒนาอุดมศึกษา ($\mu = 4.29, \sigma = 0.81$) รองลงมา ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ($\mu = 4.28, \sigma = 0.80$) ระดับการพัฒนาทรัพยากร

2. ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ผู้บริหารจะต้องมุ่งเน้นในเรื่องของการนำเอาข้อมูลทางด้านของบริบทที่เป็นสภาพทางภูมิศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์สังเคราะห์และสร้างนโยบายทางด้านของแผนการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งจะต้องมีการวิเคราะห์ปัจจัยและองค์ประกอบที่สำคัญทั้งด้านของภูมิศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของภูมิปัญญาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมลักษณะทางด้านของการแปรผันทางสังคมและในส่วนของความร่วมมือซึ่งจะต้องนำเอาบริบทที่สำคัญต่าง ๆ นั้นมาหลอมรวมศูนย์การพัฒนาทางด้านของกลยุทธ์การบริหารจัดการและการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบูรณาการเพื่อการพัฒนาองค์กรที่เป็นเลิศลำดับถัดมาผู้บริหารจะต้องมีการวิเคราะห์สังเคราะห์ในเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนซึ่งจะนำไปสู่ในเรื่องของผลลัพธ์และการเปลี่ยนแปลงทางด้านของการยกระดับในเรื่องของรายได้และในเรื่องของการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยที่มีส่วนในการเอื้ออำนวยและส่งเสริมให้เศรษฐกิจของท้องถิ่นนั้นมีผลกำไรที่สูงขึ้นด้วยสิ่งที่สำคัญ ก็คือ ในเรื่องของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งและเป็นกลไกที่สำคัญต่อการทำให้เป้าหมายของการยกระดับคุณภาพทางด้านของรายได้และผลผลิตนั้นมีความจำเป็นได้ถัดมาจะเป็นเรื่องของการวิเคราะห์สังเคราะห์ทางด้านของนโยบายและการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งจะต้องมีการแข่งขันในอนาคตและมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศและการบริหารจัดการที่มีความเสี่ยงในอนาคต ซึ่งพบว่า ในอนาคตนั้นจะมีในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางด้านของอาชีพเทคโนโลยีและในเรื่องของวิถีชีวิตสอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคมของโลกที่มีการแปรผันอยู่ตลอดเวลาและท้ายที่สุดผู้บริหารจะต้องมีการยกระดับในเรื่องของการพัฒนาทรัพยากรทางด้านของสังคม ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงและการจัดการของมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะในเรื่องของทรัพยากรสังคมนั้นถือว่าเป็นการนำเอาไปใช้ในเรื่องของการบริหารจัดการและการเปลี่ยนแปลงทางด้านของการทำงานที่อยู่ในสภาวะของความเสี่ยงและการนำไปสู่ในเรื่องของการยกระดับคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาและการเปลี่ยนแปลงทางด้านของการพัฒนาที่มีความเป็นเลิศโดยมุ่งเน้นในเรื่องของการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพและการนำเอาสมรรถนะที่สำคัญของมนุษย์นั้นนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและการประยุกต์ใช้นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาประเทศและการสร้างสรรค์สังคมแห่งความสุขอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

สถานการณ์ปัจจุบันของการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ที่เสริมการศึกษาพหุวัฒนธรรม เนื่องจากการดำเนินการบูรณาการดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพต้องใช้ทรัพยากรที่กว้างขวาง การประสานงาน และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งอาจเป็นเรื่องท้าทายในการบรรลุเป้าหมายอย่างเท่าเทียมกันในภูมิภาคต่าง ๆ ด้านความสามารถในการปรับตัวแสดงให้เห็นว่าแนวปฏิบัติเหล่านี้สามารถบูรณาการเข้ากับสภาพแวดล้อมทางการศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับความต้องการสถาบันที่หลากหลายและความแตกต่างในระดับภูมิภาค ในขณะเดียวกัน ด้านความเป็นไปได้เน้นย้ำว่าการดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้เป็นไปได้จริงและบรรลุผลได้ภายในกรอบการทำงานและทรัพยากรที่มีอยู่ของระบบอุดมศึกษา การประเมินเชิงบวกนี้น่าสนับสนุน เนื่องจากเสนอเป็นนัยว่าการเปลี่ยนแปลงที่เสนอมีศักยภาพในการเพิ่มประสิทธิภาพและความเท่าเทียมในการบริหารจัดการทรัพยากรในภาคการศึกษาระดับอุดมศึกษาของจีนได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่ภูมิทัศน์ทางการศึกษาที่สมดุลและมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับ Al-Ansari, T. et al. และคนอื่น ๆ กล่าวว่า การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยมุ่งเน้นในเรื่องของการยกระดับคุณภาพของการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในองค์กรนั้นถือว่ามีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเป้าหมายขององค์กรซึ่งในอนาคตข้างหน้ามหาวิทยาลัยในประเทศไทยจีนทุกมหาวิทยาลัยจะต้องมีการยกระดับคุณภาพและมีการประกันคุณภาพทางด้านของระบบวิชาการระบบของความรู้ซึ่งเรียกว่า เป็น Big Data (Al-Ansari, T. et al., 2015) และระบบการบริหารจัดการที่เป็นเลิศของหน่วยงานด้านที่เห็นได้ชัดว่าประเทศจีนและในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ นั้นมีการพัฒนาและมีการยกระดับด้วยการส่งเสริมบุคลากรให้รับการอบรมให้ความรู้และมีการเพิ่มในเรื่องของสมรรถนะที่ส่งเสริมทางด้านของทักษะดิจิทัลซึ่งจะต้องนำมาใช้ในการบูรณาการ และแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พบว่า ผู้บริหารองค์กรควรมีการศึกษาวิเคราะห์สภาพบริบท ภูมิศาสตร์ และแนวโน้มความต้องการจำเป็นที่สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสู่การพัฒนาที่เป็นเลิศ ซึ่งสอดคล้องกับ Disterheft, A. et al. กล่าวว่า การพัฒนาองค์กรสู่คุณภาพที่เป็นเลิศภายใต้การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีประโยชน์สูงสุดนั้น (Disterheft, A. et al., 2015) จะต้องสอดคล้องกับการวิเคราะห์และสังเคราะห์ทางด้านของสภาพภูมิศาสตร์และบริบทของมหาวิทยาลัยซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย ซึ่งผู้บริหารจะต้องเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาในเรื่องของวิสัยทัศน์และการมองโลกในอนาคตซึ่งจะมีในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางด้านของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการนำมาใช้ในการพัฒนาและบริหารจัดการมหาวิทยาลัยที่เป็นเลิศ (Chen, B. Z. & Feng, Y., 2000) ทั้งนี้ จะต้องมีการสังเคราะห์และวิเคราะห์ในเรื่องของสภาพเศรษฐกิจท้องถิ่นที่จะต้องมีการนำเอาภูมิปัญญาที่สำคัญนั้นมาใช้บูรณาการกับความเจริญทางด้านของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Bornmann, L. & Haunschild, R., 2019) การศึกษาทางด้านของแนวทางและพันธกิจในเรื่องของพัฒนาหน่วยงานที่เป็นมหาวิทยาลัยทางด้านของอุดมศึกษาที่จะต้องรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงและความคาดหวังของสังคม (Clark, B.R., 1983) ที่มีต่อการพัฒนาและการปกป้องบัณฑิตของมหาวิทยาลัยอุดมศึกษาและท้ายที่สุดจะต้องมีการยกระดับในเรื่องของคุณภาพของการพัฒนาทรัพยากรทางด้านของสังคม ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญและการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะในเรื่องของความเชื่อวิถีวัฒนธรรมและกิจวัตรต่าง ๆ ของบุคคลและมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของโลกเป็นสำคัญ (Chen, B. et al., 2023)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศจีน มีดังนี้ 1) ควรพิจารณาสภาพทางภูมิศาสตร์ของแต่ละจังหวัด วางแผนและจัดสรรทรัพยากรการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ สภาพภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติของแต่ละจังหวัด ซึ่งหมายความว่าผังการศึกษาระดับอุดมศึกษาในแต่ละจังหวัดควรปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ทางธรรมชาติ 2) ควรพิจารณาระดับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น: ตัดสินใจเลือกกลยุทธ์การลงทุนและการพัฒนาสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยพิจารณาจากระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละจังหวัด รวมถึงโครงสร้างอุตสาหกรรม อัตราการเติบโต และรายได้ทางการคลัง จังหวัดที่มีเศรษฐกิจก้าวหน้ากว่าอาจมีทรัพยากรเพื่อรองรับการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษามากขึ้น 3) ควรพิจารณาระดับการพัฒนาอุดมศึกษา โดยคำนึงถึงสถานะการศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันในแต่ละจังหวัด รวมทั้งจำนวนมหาวิทยาลัย คุณภาพการศึกษา และความสามารถในการวิจัย เพื่อจัดทำแผนและนโยบายการพัฒนาที่สอดคล้องกัน ซึ่งหมายถึงการกำหนดทิศทางและจุดมุ่งเน้นการพัฒนาในอนาคตโดยพิจารณาจากสถานะปัจจุบันของการศึกษาระดับอุดมศึกษาในแต่ละจังหวัด และ 4) ควรพิจารณาระดับการพัฒนาทรัพยากรสังคม: มุ่งเน้นการเสริมสร้างการสนับสนุนพื้นที่ด้อยพัฒนาโดยการเพิ่มเงินทุนและการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด การเน้นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการศึกษาเช่นการเรียนรู้ออนไลน์สามารถขยายทรัพยากรที่มีคุณภาพไปยังภูมิภาคห่างไกลได้ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย อุตสาหกรรม และสถาบันวิจัยจะปรับปรุงการปฏิบัติจริงและนวัตกรรมของการศึกษา การเสริมสร้างคณาจารย์ในสาขาสำคัญ ๆ เช่น วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ถือเป็นสิ่งสำคัญในการตอบสนองความต้องการด้านการพัฒนาสังคม สุดท้ายนี้ การฝึกฝนทักษะที่ครอบคลุมของนักเรียนรวมถึงนวัตกรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม ถือเป็นสิ่งสำคัญในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจโลก ขั้นตอนเหล่านี้จะปรับปรุงคุณภาพและความสมดุลของทรัพยากรการศึกษาระดับอุดมศึกษาของจีน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาในระดับชาติและสังคมคำแนะนำเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่สมดุลและการจัดการทรัพยากรการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศจีนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยส่งเสริมการพัฒนาที่มีการประสานงานในภูมิภาคต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- Al-Ansari, T. et al. (2015). Development of a life cycle assessment tool for the assessment of food production systems within the energy. *Journal of water and food nexus*, 12(5), 252-266.
- Balarin, M. & Sultana R. G. (2011). Understanding Education: a sociological perspective. *Journal of Sociology of Education*, 32(1), 127-145.
- Bornmann, L. & Haunschild, R. (2019). Societal impact measurement of research papers. *Journal of Springer handbook of science and technology indicators*, 23(13), 609-632.
- Brighouse, H. & Swift, A. (2009). Educational Equality versus Educational Adequacy: A Critique of Anderson and Satz. *Journal of Applied Philosophy*, 26(2), 117-128.
- Chen, B. et al. (2023). Do Financial Investment, Disciplinary Differences, and Level of Development Impact on the Efficiency of Resource Allocation in Higher Education: Evidence from China. *Journal of Sustainability*, 18(15), 74-88.
- Chen, B. Z. & Feng, Y. (2000). Determinants of economic growth in China: Private enterprise, education, and openness. *Journal of China Economic Review*, 11(1), 221-255.

- Clark, B. R. (1983). The Higher Education System: Academic Organization in Cross-National Perspective. *Journal of University of California*, 14(21), 554-561.
- Demas, A. & Arcia, G. (2015). What matters MOST for school autonomy and accountability. Systems Approach for Better Education Results (SABER). *Journal of working Education*, 11(4). 111-123.
- Disterheft, A. et al. (2015). Sustainable universities-a study of critical success factors for participatory approaches. *Journal of Cleaner Production*, 106(1), 11-21.
- Enders, J. (2004). Higher education, internationalisation, and the nation-state: Recent developments and challenges to governance theory. *Journal of Higher Education*, 10(47), 361-382.
- Geurs, K. T. & Van W. B. (2004). Accessibility evaluation of land-use and transport strategies: review and research directions. *Journal of Transport Geography*, 12(2), 127-140.
- Gould, W. T. S. (1971). Geography and Educational Opportunity in Tropical Africa. *Journal of Economy and Social Geography*, 4(2), 82-89.

การประเมินประสิทธิผล ปัจจัยยับยั้ง และปัจจัยส่งเสริมในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สู่การบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี*

EVALUATION OF EFFECTIVENESS OF IMPLEMENTATION INHIBITING AND PROMOTING FACTORS IN APPLYING PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY BY PRIMARY SCHOOLS IN PATHUMTHANI PROVINCE

อรุณรัตน์ อุ่มบางตลาด*, นลินี ณ นคร, สว่างรณ์ จัตุระโท

Arunrat Umbangtalad*, Nalinee Na Nakorn, Sungworn Ngudgratoke

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

Master of Education, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: arunrat.yada@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี 2) ศึกษาปัจจัยที่ยับยั้งและส่งเสริมการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูที่รับผิดชอบการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี จำนวน 236 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ประสิทธิภาพ ปัจจัยยับยั้ง และปัจจัยส่งเสริมในการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน 33 ข้อ ค่าความตรงเชิงเนื้อหา 1.00 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .31 - .87 ค่าความเที่ยง .96 วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยสถิติเชิงบรรยาย การทดสอบค่าที และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) โรงเรียนเห็นความสำคัญของการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าระดับที่โรงเรียนทำได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความแตกต่างนี้ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนมีประสิทธิผลในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ประมาณร้อยละ 93 2) ปัจจัยที่ยับยั้งการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ขาดความต่อเนื่อง งบประมาณมีจำกัด และบุคลากรขาดความรู้ ส่วนปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงาน คือ การขับเคลื่อนนโยบายอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอ และพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรในเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) แนวทาง การพัฒนาการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน คือ การขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นนโยบายที่สำคัญ การบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรสถานศึกษา และการสนับสนุนงบประมาณจากต้นสังกัดอย่างเพียงพอ

คำสำคัญ: ประเมินประสิทธิผล, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, ปัจจัยที่ยับยั้งและปัจจัยส่งเสริม, การบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษา

* Received October 26, 2024; Revised December 7, 2024; Accepted December 14, 2024

Abstract

The objectives of this research article are to 1) Evaluate the effectiveness of operations according to the sufficiency economy philosophy of primary schools in Pathum Thani province, 2) Study the factors that inhibit and promote the operations according to the sufficiency economy philosophy of schools in Pathum Thani province, and 3) Propose guidelines for developing operations according to the sufficiency economy philosophy of primary schools in Pathum Thani province. The sample included 236 administrators and teachers responsible for operations according to the school's sufficiency economy philosophy under the Pathum Thani Educational Service Area Office, obtained through multi-stage random sampling. The research tools are questionnaires having questions requiring operation effectiveness, inhibitory promoting factors and guidelines for developing operations according to the sufficiency economy philosophy, having content validity indices of 1.00, discrimination ranging from .31 to .87 and a reliability of .96. Data were analyzed by descriptive statistics, t-test and content analysis. The results show that 1) Schools see the importance of operating according to the sufficiency economy philosophy more than the level at which they achieved statistically significant at .05 and this difference indicates that schools were effective in applying the sufficiency economy philosophy to school administration approximately by 93 percent. 2) Factors that inhibit the operation according to the sufficiency economy philosophy is the policies of the parent agency, lack continuity, the budget is limited, and staff lacking knowledge. The factors that promotes operations conclude the continuous driving of policies, sufficient budget support and development knowledge and abilities of personnel in the sufficiency economy philosophy, and 3) Guidelines for developing operations according to the sufficiency economy philosophy included driving the sufficiency economy philosophy into important policies, integrating the sufficiency economy philosophy into the school curriculum, and providing adequate budget support from the parent agency.

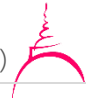
Keywords: Effectiveness Evaluation, Sufficiency Economy Philosophy, Inhibiting and Promoting Factors, Administration in Primary Schools

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงจะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2567) ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รัฐบาลได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้

อย่างมั่นคง เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุล และยั่งยืน (อัสภาวุธ สุวัทธิ, 2565) นอกจากนี้รัฐบาลได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) มาเป็นแนวคิดหนึ่งของการจัดการศึกษา (Conceptual Design) โดยกำหนดไว้เป็นวิสัยทัศน์ในแผนการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิต อย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐที่กำกับ ดูแลการศึกษาของชาติเพื่อการพัฒนาคุณภาพของประชาชนจึงได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้เป็นข้อแรก คือ ปลุกฝังความรักในสถาบันหลักของชาติและน้อมนำพระบรม ราชโบายด้านการศึกษาสู่การปฏิบัติ โดยขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาเพื่อการบรรลุ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ซึ่ง ปรียานุช ธรรมปิยา ได้ศึกษา พบว่า การขับเคลื่อน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาจึงเป็นการดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในภาค การศึกษาทุกระดับ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติภารกิจ (ปรียานุช ธรรมปิยา, 2558) ดังนั้น ในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาจึงจำเป็นต้อง กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน อีกทั้งมีมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหาร ครูผู้สอนสามารถ ประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความสมดุลทั้งพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในการบริหารการศึกษา การบริหารงบประมาณ การจัดการสถานศึกษา การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดการกิจกรรมนักเรียน เพื่อปลุกฝัง และบ่มเพาะเด็กและเยาวชนให้เกิดกระบวนการปรับเปลี่ยนวิถีคิดและวิถีปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต “พอเพียง” (Sufficiency Mindset and Behavior) จะได้สามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตให้เจริญก้าวหน้าไปได้อย่างสมดุล และพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายได้นั้น นอกจากการมี นโยบายที่ชัดเจน มีมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนแล้ว ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ที่แทรกเข้ามาหรือที่เกิดขึ้น ระหว่างดำเนินงานซึ่งมีทั้งปัจจัยที่ส่งเสริม เช่น การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคใน การดำเนินงานแม้ว่าจะมีการวางแผนอย่างรอบคอบมาแล้วก็ตาม เช่น การเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบทั้งระดับ ต้นสังกัดและระดับโรงเรียน ความจริงจังในการดำเนินนโยบาย การขาดแคลนบุคลากรทั้งในด้านจำนวนและ ความรู้ความสามารถ ซึ่ง ธวัชชัย งามเสงี่ยม ได้ศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีอำนาจพยากรณ์การส่งเสริมโครงการปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 คือ ปัจจัยด้าน การบริหารงานบุคคล ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านการบริหารงานทั่วไป ปัจจัยด้านการบริหาร งานวิชาการ และปัจจัยด้านการบริหารงบประมาณ โดยปัจจัยทั้งหมดร่วมกันพยากรณ์การส่งเสริมโครงการปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงของโรงเรียน ได้ร้อยละ 86.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 (ธวัชชัย งามเสงี่ยม, 2561) นอกจากนี้ อัสภาวุธ สุวัทธิ และคณะ ได้เสนอข้อมูลจากการศึกษาความต้องการจำเป็น (Needs) ของการบริหารสถานศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่จำเป็นต้องพัฒนา มี 3 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านการบริหารงานบุคคล ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) ด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (อัสภาวุธ สุวัทธิ และคณะ, 2565) จากการทบทวนประเด็นปัญหาการวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง (หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล และหลักการมีภูมิคุ้มกัน) ไปใช้ในการบริหารงาน (ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านงานบุคคล และด้านงานทั่วไป) ในโรงเรียนประถมศึกษาที่ผ่านมา พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้ วิธีการวิจัย (Research Methodology) เชิงพรรณนามากกว่าใช้วิธีวิทยาทางการประเมิน (Evaluation Methodology) โดยที่งานวิจัยของ ฐาปณิตา สว่างศรี และจำเนียร พลหาญ, เฉลิม ธนาวุฒิกร, ธารา พิลาสง และพา อักษรเสื่อ

เป็นตัวอย่างงานวิจัยที่ออกแบบเพื่อมุ่งศึกษาข้อเท็จจริงในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวทาง/สภาพ/กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ฐาปนิตา สว่างศรี และจำเนียร พลหาญ, 2566); (เฉลิม ธนาวุฒิ กูร, 2565); (ธรา พิลาสง และพา อักษรเสือ, 2562) ส่วนน้อยที่ใช้วิธีวิทยาทางการประเมิน เช่น บัณฑิต ตาวุ่น และประจบ ขวัญมัน ทำการประเมินเชิงระบบโดยทำการประเมินปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลลัพธ์ของโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษา (บัณฑิต ตาวุ่น และประจบ ขวัญมัน, 2565) และอัสภาวุธ สุวัठी ทำการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (อัสภาวุธ สุวัठी และคณะ, 2565) ซึ่งวิธีวิทยาการประเมินเหล่านี้จะมีกระบวนการตรวจสอบประเด็นการตัดสินใจที่เป็นข้อกังวล การเลือกข้อมูลที่เหมาะสม และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อรายงานข้อมูลสรุปที่เป็นประโยชน์ต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจในการเลือกทางเลือก ดังที่ Alkin, M. C. กล่าวว่า การรวบรวมข้อมูลจะถูกนำมาใช้เป็นหลักในการทำการตัดสินใจเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติทางเลือก ข้อมูลการประเมินควรนำเสนอต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจในรูปแบบที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจต้องใช้ขั้นตอนการประเมินที่แตกต่างกัน (Alkin, M. C., 1970)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง การประเมินประสิทธิผล ปัจจัยยับยั้ง และปัจจัยส่งเสริมในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี การประเมินประสิทธิผลโดยตรวจสอบความแตกต่างของระดับความสำคัญการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน และระดับการดำเนินงานที่โรงเรียนทำได้ ศึกษาปัจจัยยับยั้ง และปัจจัยส่งเสริมในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารงานในโรงเรียนโดยเริ่มที่โรงเรียนประถมศึกษา เพื่อนำสารสนเทศที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ ปรับปรุงการดำเนินงาน รวมทั้งให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยยับยั้ง ปัจจัยส่งเสริม และข้อเสนอแนะในการพัฒนาแนวทางการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยยับยั้งและส่งเสริมการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนา การดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และ 2 จำนวน 338 คน โดยแบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 169 คน และครูที่เกี่ยวข้องกับโครงการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 169 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และ 2 จำนวน 236 คน โดยแบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 118 คน และครูที่เกี่ยวข้องกับโครงการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 118 คน กลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน และใช้โรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบตรวจสอบรายการจำนวน 3 ข้อ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยให้ระบุระดับความสำคัญการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านการมีภูมิคุ้มกัน และระดับการดำเนินงานที่โรงเรียนทำได้ จำนวน 33 ข้อ ดังนี้ การดำเนินงานวิชาการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 17 ข้อ การดำเนินงานงบประมาณตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 22 ข้อ การดำเนินงานบริหารงานบุคคลตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 20 ข้อ และการดำเนินงานบริหารงานทั่วไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 22 ข้อ ค่าความตรงเชิงเนื้อหา 1.00 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .31 - .87 ค่าความเที่ยง .96 ส่วนตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 3 ข้อ ถามในประเด็นต่อไปนี้ 1) ปัจจัยยับยั้งการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี 2) ปัจจัยส่งเสริมการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี และ 3) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามหลักปรัชญาพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ งบประมาณงานบุคคล และงานทั่วไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภายหลังที่โรงเรียนได้ดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการมาแล้วระยะหนึ่ง โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลสำหรับประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญการดำเนินงานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและระดับการดำเนินงานที่โรงเรียนทำได้ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ยับยั้งและส่งเสริมการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย และประเด็นในการอภิปรายผลการประเมินประสิทธิผล ปัจจัยยับยั้งและปัจจัยส่งเสริมในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี ดังนี้

1. ผลประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี

ผลประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี พิจารณาจากความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญของการดำเนินงานของโรงเรียนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และค่าเฉลี่ยระดับการดำเนินงานที่โรงเรียนทำได้ ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการแยกเป็นประเด็น ดังนี้ 1) ผลการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 2) ผลการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 และ 3) ผลการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี รายละเอียด มีดังนี้

1. ผลการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และระดับการดำเนินงานที่ทำได้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

การดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับความสำคัญ		ระดับที่ทำได้		$\bar{X}_2/\bar{X}_1$	t	sig
	$\bar{X}_1$	S.D.	$\bar{X}_2$	S.D.			
การดำเนินงานด้วยความพอประมาณ	4.53	.51	4.10	.65	0.91	9.28	.001
การดำเนินงานด้วยความมีเหตุผล	4.55	.53	4.17	.67	0.92	8.00	.001
การดำเนินงานด้วยการมีภูมิคุ้มกัน	4.60	.53	4.30	.69	0.93	6.43	.001
รวม	4.56	.50	4.19	.64	0.92	8.54	.001

**p < .05

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = .50) สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับการดำเนินงานที่โรงเรียนทำได้ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = .64) ทั้งนี้ เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับการดำเนินงานที่โรงเรียนทำได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความแตกต่างนี้ชี้ให้เห็นว่าประสิทธิผลในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ประมาณร้อยละ 92

2. ผลการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และระดับการดำเนินงานที่ทำได้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

การดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับความสำคัญ		ระดับที่ทำได้		$\bar{X}_2/\bar{X}_1$	t	sig
	$\bar{X}_1$	S.D.	$\bar{X}_2$	S.D.			
การดำเนินงานด้วยความพอประมาณ	4.45	.50	4.07	.62	0.91	8.38	.001
การดำเนินงานด้วยความมีเหตุผล	4.53	.50	4.15	.68	0.92	7.01	.001
การดำเนินงานด้วยการมีภูมิคุ้มกัน	4.55	.55	4.19	.73	0.92	6.07	.001
รวม	4.51	.49	4.13	.65	0.92	7.71	.001

**p < .05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ($\bar{X}_1 = 4.51$, S.D. = .49) สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับการดำเนินงานที่โรงเรียนทำได้ ($\bar{X}_2 = 4.13$, S.D. = .65) ทั้งนี้ เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับการดำเนินงานที่โรงเรียนทำได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความแตกต่างนี้ชี้ให้เห็นว่าประสิทธิผลในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ประมาณร้อยละ 92

3. ผลการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และระดับการดำเนินงานที่ทำได้ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี

การดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับความสำคัญ		ระดับที่ทำได้		$\bar{X}_2/\bar{X}_1$	t	sig
	$\bar{X}_1$	S.D.	$\bar{X}_2$	S.D.			
การดำเนินงานด้วยความพอประมาณ	4.50	.51	4.12	.60	0.92	12.31	.001
การดำเนินงานด้วยความมีเหตุผล	4.54	.52	4.21	.64	0.93	10.41	.001
การดำเนินงานด้วยการมีภูมิคุ้มกัน	4.58	.53	4.26	.71	0.93	8.83	.001
รวม	4.54	.49	4.20	.62	0.93	11.43	.001

**p < .05

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = .49) สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับการดำเนินงานที่โรงเรียนทำได้ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .62) ทั้งนี้ เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญของการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับการดำเนินงานที่โรงเรียนทำได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความแตกต่างนี้ชี้ให้เห็นว่าประสิทธิผลในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ประมาณร้อยละ 93

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่ยับยั้งและส่งเสริมการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี

ผลการศึกษาปัจจัยที่ยับยั้งและส่งเสริมการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี จำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มครูผู้รับผิดชอบโครงการเศรษฐกิจพอเพียงฯ และกลุ่มครูผู้มีส่วนร่วมโครงการเศรษฐกิจพอเพียงฯ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่ยับยั้งและส่งเสริมการบริหารงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการเศรษฐกิจพอเพียงฯ และครูผู้มีส่วนร่วมโครงการเศรษฐกิจพอเพียงฯ

ปัจจัย	ผู้บริหาร สถานศึกษา n = 71	ครูผู้รับผิดชอบ โครงการ n = 50	ครูผู้มีส่วนร่วม n = 45
ปัจจัยที่ยับยั้ง			
1. การผลักดันนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดขาดความชัดเจนและต่อเนื่อง	29	18	15
2. งบประมาณมีจำกัด	15	13	12
3. บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีไม่เพียงพอ	13	10	12
4. พื้นที่และทรัพยากรของโรงเรียนมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอ	8	-	5
5. การขาดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายอย่างจริงจังทั้งผู้ปกครอง ภาครัฐ หรือหน่วยงานต่าง ๆ	2	8	-
6. เน้นการใช้เทคโนโลยีมากกว่าหลักคิด	1	1	1
7. หลักสูตร ตัวชี้วัดไม่เอื้อในการสอนแบบบูรณาการ			1

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่ยับยั้งและส่งเสริมการบริหารงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการเศรษฐกิจพอเพียงฯ และครูผู้มีส่วนร่วมโครงการเศรษฐกิจพอเพียงฯ (ต่อ)

ปัจจัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูผู้รับผิดชอบโครงการ	ครูผู้มีส่วนร่วม
ปัจจัยที่ส่งเสริม			
1. การขับเคลื่อนนโยบายของต้นสังกัดอย่างต่อเนื่อง และการให้แนวทางในการพัฒนาที่เป็นไปได้	20	13	13
2. การสนับสนุนงบประมาณที่ใช้ในการบริหารจัดการ	17	12	10
3. การพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ	14	10	8
4. การสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างจริงจังกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก	11	7	7
5. การใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน การนำทรัพยากรที่มีอยู่ ผู้นำชุมชนที่มีความสามารถมาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด	-	4	3
6. การกำหนดแผนปฏิบัติการ ผู้รับผิดชอบ และการติดตามนิเทศ ตรวจสอบที่ต่อเนื่อง	-	4	2
7. มีการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	9	-	-
8. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน	-	-	2

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่ยับยั้งและปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนที่บุคคลทั้ง 3 กลุ่ม มองในประเด็นเดียวกัน ดังนี้ ปัจจัยที่ยับยั้งการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี คือ 1) การผลักดันนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดขาดความชัดเจนและต่อเนื่อง 2) บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและมีไม่เพียงพอ และ 3) งบประมาณมีจำกัดและส่วนปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี คือ 1) การขับเคลื่อนนโยบายของต้นสังกัดอย่างต่อเนื่อง และการให้แนวทางในการพัฒนาที่เป็นไปได้ 2) การสนับสนุนงบประมาณที่ใช้ในการบริหารจัดการ 3) การพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และ 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างจริงจังกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก

3. ผลการวิเคราะห์เสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา เสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน ดังนี้

3.1.1 วางนโยบายที่สำคัญในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ โดยบรรจุโครงการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3.1.2 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริง จัดทำแผนการเรียนรู้ สอดแทรกความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.1.3 ให้การสนับสนุนงบประมาณจากต้นสังกัด และจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อช่วยในการสนับสนุนการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงวิทยาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.1.4 นำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้โดยคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์และความคุ้มค่าเพื่อการบริหารงานมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อันสูงสุด

3.1.5 สร้างความรู้ความเข้าใจให้บุคลากรในองค์กรรับรู้ร่วมกัน ประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย

3.2 ครูผู้รับผิดชอบโครงการเศรษฐกิจพอเพียงฯ โดยตรง

ครูผู้รับผิดชอบโครงการเศรษฐกิจพอเพียงฯ โดยตรงเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน ดังนี้

3.2.1 มีการขับเคลื่อนนโยบาย แนวทางในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา และควรดำเนินการตามหลักการ PDCA มีการวางแผนและปฏิบัติตามแผนงาน

3.2.2 สนับสนุนให้ความรู้เรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับบุคลากรในสถานศึกษา การที่บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.2.3 มีการสนับสนุนอย่างจริงจัง และประสานความร่วมมือในทุกภาคส่วนทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การพัฒนาไปในแนวทางเดียวกัน

3.2.4 มีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ มีแนวทางการบริหารด้านงบประมาณที่ชัดเจน

3.2.5 มีแผนโครงสร้างการบริหารทรัพยากรบุคคลที่เหมาะสม ใช้ครูให้เหมาะสมกับความเชี่ยวชาญ

3.3 ครูผู้มีส่วนร่วมในโครงการเศรษฐกิจพอเพียงฯ

ครูผู้มีส่วนร่วมในโครงการเศรษฐกิจพอเพียงฯ เสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน ดังนี้

3.3.1 จัดสรรงบประมาณให้พอเพียงสำหรับพัฒนาการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน

3.3.2 พัฒนาความรู้ความสามารถในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนให้แก่บุคลากร

3.3.3 กำหนดนโยบายการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน มีแผนงาน โครงการจากต้นสังกัดรองรับ และผลักดันให้มีการทำแผนและดำเนินการตามแผน

3.3.4 มีการประชุม วางแผน กำหนดทิศทางการดำเนินการร่วมกันระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียน รวมถึงกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน

3.3.5 บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการเรียนการสอน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. จากผลการประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี เมื่อพิจารณาจากความแตกต่างของระดับความสำคัญของการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับระดับการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ผลการศึกษา พบว่าระดับความสำคัญของการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี สูงกว่าระดับที่ได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า ในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานีควรมีการส่งเสริมให้โรงเรียนเห็นถึงความสำคัญของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานโรงเรียนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีผลการดำเนินงานที่ได้ต่ำกว่าระดับความสำคัญที่คาดหวังหรือตั้งเป้าหมายไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญญาธ สุวัทธิ พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านการบริหารงานนโยบายตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) องค์ประกอบด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) องค์ประกอบด้านการบริหารงานงบประมาณตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) องค์ประกอบด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 5) องค์ประกอบด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการบริหารงานที่จำเป็นต้องพัฒนามี 3 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) ด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (อัญญาธ สุวัทธิ, 2565)

2. ปัจจัยที่ยับยั้งและส่งเสริมการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ การผลักดันนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดที่ขาดความชัดเจนและต่อเนื่อง การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและมีไม่เพียงพอ และการมีงบประมาณมีจำกัด จากปัจจัยยับยั้งที่กล่าวมาจึงมีความเป็นไปได้ที่การดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานีไม่มีประสิทธิภาพ ส่วนหนึ่งอาจเกิดมาจากปัจจัยเหล่านี้ ดังนั้น เพื่อให้การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารงานโรงเรียนมีประสิทธิภาพ ต้องดำเนินการขับเคลื่อนไปด้วยกันทั้งด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป เมื่อพิจารณาข้อค้นพบประเด็นเรื่องปัจจัยยับยั้งและส่งเสริมการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน ได้แก่ ความชัดเจนและความต่อเนื่องของการผลักดันนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากต้นสังกัดรวมถึงแนวทาง การพัฒนาที่เป็นไปได้ การสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการ และความรู้ความสามารถของครูและบุคลากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีประเด็นการอภิปรายเป็นลำดับดังต่อไปนี้ 1) การขับเคลื่อนนโยบายหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่โรงเรียนของต้นสังกัดเป็นทั้งปัจจัยยับยั้งและปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ เพราะนโยบายเป็นเครื่องมือสำคัญในฐานะเครื่องชี้นำการวางแผนการบริหารงานขององค์กร แนวทางการดำเนินงานที่ต้องการบรรลุเป้าหมายตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ดังนั้นหากต้องการให้กลายเป็นปัจจัยที่ส่งเสริม หน่วยงานที่รับผิดชอบจำเป็นต้องมีการถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ชัดเจน รวมถึงมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ซึ่งผู้บริหารต้องมีความตั้งใจจริง มีความรู้ความสามารถ เข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ รวมทั้งเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เช่น 1) แปลงนโยบายเป็นแนวทางปฏิบัติและกำหนดมาตรฐานการนำไปปฏิบัติ ทั้งนี้ ควรพิจารณาความสอดคล้องกับนโยบายอื่น ๆ หากบูรณาการกันได้จะทำให้ลดภาระงานให้แก่ครูและบุคลากร

ซึ่งการบริหารจัดการสิ่งเหล่านี้จะแตกต่างกันไปตามบริบทของโรงเรียน 2) ปฏิบัติได้ตามกฎ ระเบียบ แนวทาง คำแนะนำ คำสั่งและนโยบายองค์กร 3) ระบุตัวชี้วัดและตัวชี้วัดเพื่อประเมินประสิทธิผลในการดำเนินงานและผลกระทบของนโยบาย 4) ประสานทรัพยากรและสร้างขีดความสามารถของบุคลากรในการดำเนินนโยบาย 5) กำกับติดตาม ประเมินการนำนโยบายไปปฏิบัติและรับรองการปฏิบัติตามนโยบาย และ 6) สนับสนุนความยั่งยืน หลังการดำเนินการของนโยบาย ทั้งนี้สิ่งที่ช่วยให้เกิดความยั่งยืนคือ การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตั้งแต่เริ่มนโยบาย การดำเนินงาน ตลอดจนการใช้ผลการประเมินให้เป็นวงจรรอบนโยบาย ดังที่ Patton, M. Q. กล่าวว่า การประเมินควรตัดสินใจจากประโยชน์ใช้สอยและการใช้งานจริง โดยพิจารณาอย่างรอบคอบว่าทุกสิ่งที่ทำตั้งแต่ต้นจนจบจะส่งผลต่อการใช้งานอย่างไร และไม่ได้ใช้สิ่งที่เป็นนามธรรม การมุ่งเน้นในการประเมินที่เน้นการใช้งานจึงอยู่ที่จุดประสงค์การใช้งานโดยผู้ใช้งานที่ต้องการ (Patton, M. Q., 2013) ดังนั้นเพื่อให้การขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามนโยบายควรนำการประเมินเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปขับเคลื่อนการบริหารงานทั้ง 4 ด้านพร้อมกัน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป 2) การสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการ ประเด็นนี้ก็เป็นทั้งปัจจัยที่ยับยั้งและปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชชัย งามเสงี่ยม ที่พบว่า การบริหารงบประมาณปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมโครงการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน และเป็นปัจจัยที่อธิบายร่วมกับปัจจัยด้านการบริหารงานบุคคล ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านการบริหารงานทั่วไป และปัจจัยด้านการบริหารงานวิชาการ (ธวัชชัย งามเสงี่ยม, 2561) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการบริหารงานด้านงบประมาณเป็นเรื่องสำคัญของการขับเคลื่อนให้แผนงาน / โครงการ/ กิจกรรม ของสถานศึกษาสามารถดำเนินการไปได้ตามแผนที่วางไว้ และการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา 3) ความรู้ความสามารถของครูและบุคลากรในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประเด็นนี้ก็เป็นทั้งปัจจัยที่ยับยั้งและปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชชัย งามเสงี่ยม ที่พบว่า การบริหารงบประมาณปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมโครงการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน และเป็นปัจจัยที่อธิบายร่วมกับปัจจัยด้านการบริหารงานบุคคล ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านการบริหารงานทั่วไป และปัจจัยด้านการบริหารงานวิชาการ (ธวัชชัย งามเสงี่ยม, 2561) กล่าวคือ ถ้าครูและบุคลากรขาดทักษะ ความรู้ความสามารถและมีไม่เพียงพอ การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนก็ไม่สัมฤทธิ์ผล ในทางตรงข้าม ถ้ามีก็จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสัมฤทธิ์ผล การพัฒนาความรู้ความสามารถของครูและบุคลากรมีหลายแนวทางทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัสภาวุธ สุวตถิ ที่พบว่า การบริหารงานด้านบุคคลมีความต้องการจำเป็นต่อการขับเคลื่อนการบริหารงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น การวางกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูและบุคลากรจึงเป็นสิ่งจำเป็น และได้กำหนดเป็นประเด็นกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรให้สามารถเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้เป็นสถานศึกษาพอเพียงได้ โดยการพัฒนาบุคลากรด้วยการอบรมขยายผลให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งจัดทำแผนและดำเนินการตามแผนในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาพอเพียง (อัสภาวุธ สุวตถิ, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศาลินา บุญเกื้อ และนันทกาญจน์ ชินประห์ชัย ที่ได้เสนอแนะการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูและบุคลากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังนี้ 1) พัฒนาครูแกนนำให้มีความรู้ความสามารถในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ เช่น อบรม การศึกษาดูงาน เรียนรู้กับปราชญ์ชาวบ้าน ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเป็นผู้มีภูมิคุ้มกันที่ดี ส่งเสริม สนับสนุนผู้อื่นให้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นหลักคิดในวิถีชีวิต และนำไปสู่แนวทางในการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ

พัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) จัดให้มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์อันเป็นกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ของโรงเรียน 3) จัดให้ครูและบุคลากรได้เข้ารับการอบรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน รวมทั้งจัดให้มีการศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ 4) ส่งเสริมให้ครูได้เป็นวิทยากร และโค้ชหรือพี่เลี้ยงเพื่อสร้างทักษะการถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และประสบการณ์ในการทำงานให้กับผู้ปกครอง และชุมชนตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ที่มาศึกษาดูงาน และ 5) สนับสนุนให้ครูแกนนำที่ได้รับการอบรมมาถ่ายทอดและต่อยอดให้กับครูทุกคนในโรงเรียน และดำเนินการพัฒนาครูใหม่ (ครูย้ายมาใหม่และบรรจุใหม่) ด้วยการจัดการประชุมปฏิบัติการให้ความรู้ความเข้าใจในการออกแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศาลินา บุญเกื้อ และนันทกาญจน์ ชินประห์ชัย, 2557) และ 4) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การดำเนินงานในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียน (ผู้บริหาร ครู บุคลากรสนับสนุน และนักเรียน) และชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชชัย งามเสงี่ยม พบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมโครงการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน (ธวัชชัย งามเสงี่ยม, 2561)

3. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี หลักฐานได้แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน ดังนี้ 1) วางนโยบายที่สำคัญในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ มีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 2) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) ให้การสนับสนุนงบประมาณจากต้นสังกัด และจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อช่วยในการสนับสนุนการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) นำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้โดยคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์และความคุ้มค่าเพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อันสูงสุด และ 5) สร้างความรู้ความเข้าใจให้บุคลากรในองค์กรประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย 2) ด้านครูผู้รับผิดชอบโครงการเศรษฐกิจพอเพียงฯ โดยตรง ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน ดังนี้ 1) มีการขับเคลื่อนนโยบาย แนวทางในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา และควรดำเนินการตามหลักการ PDCA มีการวางแผนและปฏิบัติตามแผนงาน 2) สนับสนุนให้ความรู้เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับบุคลากรในสถานศึกษา ไปบูรณาการกับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ 3) มีการสนับสนุนอย่างจริงจัง และประสานความร่วมมือในทุกภาคส่วน 4) มีการจัดระบบงบประมาณที่เพียงพอ และมีแนวทางการบริหารด้านงบประมาณที่ชัดเจน และ 5) มีแผนโครงสร้างการบริหารทรัพยากรบุคคลที่เหมาะสม 3) ด้านครูผู้มีส่วนร่วมในโครงการเศรษฐกิจพอเพียงฯ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน ดังนี้ 1) จัดสรรงบประมาณให้พอเพียง 2) พัฒนาความรู้ความสามารถในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนให้แก่บุคลากร 3) กำหนดนโยบายการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน ผลักดันให้มีการทำแผนและดำเนินการตามแผน และ 4) มีการประชุม วางแผน กำหนดทิศทางการดำเนินระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียน รวมถึงกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ที่แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การดำเนินงานในโรงเรียนได้ผลดี สอดคล้องกับกรณีศึกษาตัวอย่างความสำเร็จของการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในโครงการชุมชนดังที่ ณิชชา เรืองเกตุ นำเสนอเป็นกรณีตัวอย่างความสำเร็จของการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในโครงการชุมชนร่วมใจเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านเขาไม้เกวียน ตัวอย่างนี้ขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของหลายฝ่ายทั้งในโรงเรียนและองค์กรภายนอก คือ ผู้นำชุมชน กองอำนวยการ

นายการรักษความมั่นคงภายในจังหวัดสระบุรี โดยร่วมกันพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน สนับสนุนแนวทางการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารงานวิชาการ งานบุคคล งานบริหารทั่วไป และงานงบประมาณ ในการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต โดยเฉพาะเรื่องของการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงที่ไม่เน้นการเรียนรู้เฉพาะภายในห้องเรียนเท่านั้น แต่รวมถึงพัฒนาเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิตที่ปลอดภัยช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายและเป็นการช่วยเพิ่มทักษะชีวิตให้แก่เด็กนักเรียนด้วย (ณิชา เรืองเกตุ, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี มีระดับความสำคัญของการดำเนินงานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี สูงกว่าระดับการดำเนินงานที่ทำได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความแตกต่างนี้ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนมีประสิทธิผลในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ประมาณร้อยละ 93 2) ปัจจัยที่ยับยั้งและส่งเสริมการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี มีปัจจัยที่ยับยั้งและปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนที่บุคคลทั้ง 3 กลุ่มมองในประเด็นเดียวกัน คือ 1) การขับเคลื่อนนโยบายของต้นสังกัดอย่างต่อเนื่อง และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานีหลักฐาน ได้แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้บริหารสถานศึกษา 2) ด้านครูผู้รับผิดชอบโครงการเศรษฐกิจพอเพียงฯ โดยตรง 3) ด้านครูผู้มีส่วนร่วมในโครงการเศรษฐกิจพอเพียงฯ ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ที่แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การดำเนินงานในโรงเรียนได้ผลดี แนวทางในการพัฒนาที่เป็นไปได้และชัดเจน 2) การสนับสนุนงบประมาณที่ใช้ในการบริหารจัดการ และ 3) การมีครูและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเพียงพอ จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาควรจัดให้มีการพัฒนาและส่งเสริมความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการนำหลักการไปใช้ในทางปฏิบัติให้แก่บุคลากรทางการศึกษาเพื่อนำมาปรับใช้ในการจัดการศึกษา ดำเนินกิจกรรมการสอน และในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ 2) สถานศึกษาควรมีการจัดทำแผนปฏิบัติงาน แผนการจัดการเรียนรู้วิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนที่ชัดเจน การจัดสรรงบประมาณและบุคลากรที่รับผิดชอบ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสื่อสารการติดตามตรวจสอบและประเมินผลอย่างเป็นระบบรวมทั้งการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 - 2568 และนโยบายระยะเร่งด่วน (Quick Win) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://shorturl.at/2HI69>
- เฉลิม ธนาวุฒิกุล. (2565). สภาพการบริหารสถานศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในอำเภอแม่เมาะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.

- ฐาปณिता สว่างศรี และจำเนียร พลหาญ. (2566). แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 7(1), 415-427
- ณิชา เรืองเกตุ. (2564). เดินหน้าปฏิรูป ช่วงไทยแลนด์เฟิร์ส ตอน โครงการชุมชนร่วมใจเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โรงเรียนบ้านเขาไม้แก้ว. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2567 จาก <https://youtu.be/NsGP8OJdwPw>
- ธวัชชัย งามเสงี่ยม. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมโครงการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธรา พิลาสง และพา อักษรเสือ. (2562). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 12(1), 1-12.
- บัณฑิต ตาวัน และประจบ ขวัญมัน. (2565). การประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนขนาดกลาง สหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2567 จาก <https://shorturl.asia/EucA8>
- ปริญญ ชรรณปิยา. (2558). การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา (พ.ศ. 2549 - พ.ศ.2557). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง จำกัด.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2567). เศรษฐกิจพอเพียง. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2567 จาก <https://www.chaipat.or.th/publication/publish-document/sufficiency-economy.html>
- ศาลินา บุญเกื้อ และนันทกาญจน์ ชินประห์สุข. (2557). ภาพความสำเร็จของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิสืบนาคะสุโขทัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- อัมภาวสุ สุวดี. (2565). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อัมภาวสุ สุวดี และคณะ. (2565). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 9(1), 170-186.
- Alkin, M. C. (1970). Evaluation of short-term training in rehabilitation Retrieved January 15, 2024 from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED057208.pdf>
- Patton, M. Q. (2013). Complete utilization-focused evaluation checklist: Seventeen steps to evaluations that are useful- and actually used. Retrieved January 15, 2024 from <https://wmich.edu/sites/default/files/attachments/u350/2018/ufe-patton.pdf>

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน
สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช*
PROMOTING STUDENTS MORALITY AND ETHICS OF ADMINISTRATORS
OF ISLAMIC PRIVATE NAKHON SI THAMMARAT

ณรงค์พล สุนทร*, สมปอง รักษาธรรม, วีระยุทธ ชาทะกาญจน์

Narongpon Sunthon*, Sompong Raksatham, Werayut Chatakan

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: 6355701011@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อเปรียบเทียบวิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปีการศึกษา 2564 จำนวน 7 คน และครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปีการศึกษา 2564 จำนวน 194 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) วิเคราะห์ข้อมูล การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน ด้านความอดทน อดกลั้น รองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบ และด้านที่ต่ำที่สุด ด้านความซื่อสัตย์ พิจารณาแต่ละด้าน ได้ดังนี้ 1) ด้านความซื่อสัตย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา พบว่า ส่งเสริมให้นักเรียนมีความประพฤติตามหลักคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 2) ด้านความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา พบว่า ส่งเสริมให้นักเรียนยึดหลักการดำเนินชีวิตในรูปวิถีอิสลาม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด มอบหมายงานให้นักเรียนรับผิดชอบ 3) ด้านความเสียสละ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา พบว่า สละเวลาให้กับองค์กรศาสนาตามความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนร่วม 4) ด้านความอดทนอดกลั้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน, ด้านความซื่อสัตย์, ด้านความรับผิดชอบ

Abstract

The objectives of this research are 1) To studying about the level of encouraging morality and ethics in students by private Islamic school's administrators. 2) To comparison about how to

* Received November 19, 2024; Revised December 11, 2024; Accepted December 18, 2024

encouraging morality and ethics in students by private Islamic school's administrators. 3) To study about guidelines for encouraging morality and ethics in students by private Islamic school's administrators on Nakhonsithammarat province. Population and sample are 7 people of the private Islamic school's administrators on Nakhonsithammarat province on academic year 2564 and 194 people of the private Islamic school's teachers. The tools used to collect the data are rating scale questionnaire and the structure interview. Data analysis the encouraging morality and ethics in students by private Islamic school's administrators on Nakhonsithammarat province, overall is on high level. Considering each aspect, it was found that all of 4 aspects on the high level. The Endurance and tolerance have the highest average. The second is responsibility and the lowest average is honesty. Considering each aspect, it was found that 1) The honesty, overall is on high level. Considering was found that the encourage to behave according the moral principles of honest in students have highest average. 2) Responsibility, overall is on high level. Considering was found that encouraging students to adhere the principle of living the Islamic way of life has highest average and the lowest average is assigning tasks for students to be responsibility. 3) Sacrifice, overall is on the high level. Considering was found that donating the time to religious organization as appropriate has highest average and the lowest average is sacrificing personal happiness for the sake of the community. 4) The aspect of tolerance, overall is on high.

Keywords: The Encouraging Morality and Ethics in Students, Honesty Aspect, Responsibility Aspect

บทนำ

ในปัจจุบันสภาพปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบ ต่อการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนให้ใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปลอดภัย และมีความสุขจากข่าวปัจจุบัน ในสังคมที่ยังขาดคุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งสะท้อนให้ตระหนักถึงการแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วนของพฤติกรรมของคนในสังคม โดยเริ่มต้นที่ระบบการศึกษาในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน การมีผู้คอยส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมปัจจุบันลดลง ประชาชนและเยาวชนจำนวนมากที่ไม่เห็นความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมเท่าที่ควรไม่ยึดมั่นในคุณธรรมและไม่ประพฤติปฏิบัติตามจริยธรรม ทำให้สังคมมีปัญหาที่มีความเจริญทางด้านวัตถุแต่มีความเสื่อมโทรมทางจิตใจ ในปัจจุบันคำนิยมบางอย่างได้ เปลี่ยนแปลงไปก่อนหน้านี้สังคมยกย่องคนที่มีคุณธรรม คนที่ประพฤติผิดในศีลธรรมจะถูกประณาม ไม่มีใครอยากคบหาแต่ในปัจจุบันสังคมกลับยกย่องคนที่มียศเงินคนที่มีความตำแหน่งหน้าที่การงานที่สูง และคนที่มีความเสี่ยงแม้ว่าคน เหล่านั้นจะประพฤติผิดศีลธรรมก็ตามยุคโลกาภิวัตน์ มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพเป็น คนเก่งคนดีและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและ มั่นคงในด้านสังคมของชาติพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของการศึกษาว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการการสร้างองค์ความรู้เกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้ ให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับการศึกษาของ บุนหา วชิระศักดิ์มงคล ได้ศึกษา เรื่อง การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมที่จะเลือกสรรและควบคุมสิ่งแวดล้อมและดำเนินการ เพื่อพัฒนาคนให้ เกิดผลดีและเป็นที่ยอมรับนับถือตามความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลง และพัฒนาไปอย่างรวดเร็วจากรายงาน

สภาวะสังคม สถิติคดีการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่า ในไตรมาสที่ ปี 2562 มีเด็ก และเยาวชนถูกดำเนินคดีรวม 20,842 คดีความผิดส่วนใหญ่เป็นคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินหาย และคดีชีวิตและร่างกายตามลำดับผู้กระทำผิดส่วนใหญ่เป็นเพศชายสูงถึงร้อยละ 51.02 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ร้อยละ 14.15 และความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ร้อยละ 10.44 ตามลำดับ จากสถิติดังกล่าว พบว่า สิ่งที่เกิดขึ้นนับเป็นปัญหาของเด็กและเยาวชนที่ไปหลงผิด หากไม่มีมาตรการแก้ไขให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้กลับตัวเป็นคนดีได้ ปัญหาที่จะทวีความ รุนแรงขึ้นจนพัฒนาเป็นอาชญากรได้ในที่สุด (บุหงา วชิระศักดิ์มงคล, 2557) และแนวโน้มที่จะทำให้เด็กและเยาวชนโน้มเอียง กลายเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนในอนาคต จากสถิติคดีการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ปีพ.ศ. 2562 สอดคล้องกับการศึกษาของ สุทัศน์พงษ์ กุลบุตร ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มของเยาวชน ทุกคนต่างลงความเห็นตรงกันว่า เยาวชนไทยของเราขาดการปลูกฝังในด้านคุณธรรม และจริยธรรม อย่างยั่งยืน คือ อาจจะมียุ่อย่างแต่เป็นแบบฉาบฉวยไม่เกิดผลที่ถาวรในขณะที่สังคมไทยต้องการเห็นภาพการพัฒนาเยาวชนไทยไปสู่การเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สุทัศน์พงษ์ กุลบุตร, 2550)

สังคมวิถีชีวิตโลกทัศน์มนุษย์และความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปเกิดค่านิยมแนวใหม่เลียนแบบค่านิยม ตะวันตก เป็นแบบบริโภคนิยมและวัตถุนิยมกลายเป็นวัตถุนิยมสร้างความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการอย่างไร้ศีลธรรมและจริยธรรมซึ่งต่างจากค่านิยม ตะวันออกโดยเฉพาะสังคมไทยที่มีค่านิยมคุณธรรมในอดีตเป็นแบบคุณธรรมนิยมสังคมไทย ปัจจุบันเกิดวิกฤติคุณธรรมและจริยธรรม มีปัญหาอาชญากรรมเกิดขึ้นในทุกภาคส่วนของสังคม อย่างไม่มีที่สิ้นสุดมีแนวโน้มจำนวนอาชญากรรมที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นผู้ก่ออาชญากรรมเปลี่ยนไปเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน ส่งผลกระทบเกิดปัญหาขึ้นในกลุ่มของนักเรียน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ยังขาดการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมอย่าง ยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาของ สุทัศน์พงษ์ กุลบุตร ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มของเยาวชน ทุกคนต่างลงความเห็นตรงกันว่า เยาวชนไทยของเราขาดการปลูกฝังในด้านคุณธรรม และจริยธรรม อย่างยั่งยืน คือ อาจจะมียุ่อย่างแต่เป็นแบบฉาบฉวยไม่เกิดผลที่ถาวรในขณะที่สังคมไทยต้องการเห็นภาพการพัฒนาเยาวชนไทยไปสู่การเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สุทัศน์พงษ์ กุลบุตร, 2550)

ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรที่จะส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความเมตตากรุณา ด้านความอดทนอดกลั้น ด้านความเสียสละ โดยการเริ่มปลูกฝังความรู้ความเข้าใจและประพฤติ ปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรมเพื่อที่จะมุ่งพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนที่มีคุณสมบัติ คือ พัฒนาให้นักเรียนเป็นทั้งคนเก่งคนดีและมีความสุขเพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาลที่ปฏิรูป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบวิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 7 คน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปีการศึกษา 2564 ได้แก่ 1) มุสลิมสันติธรรมมูลนิธิ 2) ปัญญาสารธรรมมูลนิธิ 3) ประทีปศาสน์ 4) มัตรอชาตุลอุลุมมิดดีนียะห์ 5) พัฒนศาสนวิทยา 6) อันมูวาร์ฮิดีน 7) มะฮ์ดอิสลามอิมานียะห์ และครูทั้งหมดจำนวน 392 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 7 คน ครู ที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2564 จำนวน 392 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 194 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปที่สอดคล้องกับ เครจซี่ และมอร์แกน ได้กล่าวไว้ว่า เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิแบบสัดส่วน (Stratified Random Sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) (สันติบุญภิรมย์, 2557)

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามสถานศึกษา

สถานศึกษา	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
1. มุสลิมสันติธรรมมูลนิธิ	85	42
2. ปัญญาสารธรรมมูลนิธิ	40	20
3. ประทีปศาสน์	92	45
4. มัตรอชาตุลอุลุมมิดดีนียะห์	25	13
5. พัฒนศาสนวิทยา	67	33
6. อันมูวาร์ฮิดีน	47	23
7. มะฮ์ดอิสลามอิมานียะห์	36	18
รวม	392	194

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยด้าน ด้านที่ 4 ด้านความอดทน อดกลั้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านที่ 2 ด้านความรับผิดชอบ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ด้านที่ 1 ด้านความซื่อสัตย์ พิจารณาแต่ละด้านได้ดังนี้

1.1 ด้านความซื่อสัตย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่ 9 ส่งเสริมให้นักเรียนมีความประพฤติตามหลักคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ข้อที่ 8 เป็นที่ไว้วางใจของพ่อแม่ ครู อาจารย์ และเพื่อน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ข้อที่ 3 มอบรางวัลแก่นักเรียนที่มีความซื่อสัตย์

1.2 ด้านความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่ 7 ส่งเสริมให้นักเรียนยึดหลักการดำเนินชีวิตในรูปวิถีอิสลาม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ข้อที่ 6 ส่งเสริมให้นักเรียนแต่งกายถูกระเบียบ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ข้อที่ 3 มอบหมายงานให้นักเรียนรับผิดชอบ

1.3 ด้านความเสียสละ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่ 10 สละเวลาให้กับองค์กรศาสนาตามความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ข้อที่ 5 ปฏิบัติงานเต็มเวลาและเต็มความสามารถ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ข้อที่ 6 เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม

1.4 ด้านความอดทนอดกลั้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่ 4 ส่งเสริมให้นักเรียนมีเหตุมีผลในการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ข้อที่ 10 ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติอิสลามอย่างสมบูรณ์ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ข้อที่ 5 อดทนต่อคำพูดที่ขัดแย้งและไม่เป็นมิตร

2. เปรียบเทียบวิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ที่ใช้ค่าสถิติของการทดสอบค่าความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance: One Way ANOVA) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สามารถสรุปผล ได้ดังนี้

2.1 การเปรียบเทียบวิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำแนกตาม เพศ พบว่า ผลการวิเคราะห์วิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำแนกตาม เพศ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ปรากฏว่าค่าสถิติในแต่ละด้าน มีค่า $p\text{-value} = 0.617, 0.496, 0.437, 0.610$ ตามลำดับ ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่า วิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เมื่อจำแนกตาม เพศ ในแต่ละด้านไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 การเปรียบเทียบวิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำแนกตาม วุฒิการศึกษา พบว่า ผลการวิเคราะห์วิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำแนกตาม วุฒิการศึกษา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ปรากฏว่าค่าสถิติในแต่ละด้าน มีค่า $p\text{-value} = 0.919, 0.874, 0.814, 0.815$ ตามลำดับ ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่า วิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เมื่อจำแนกตาม วุฒิการศึกษา ในแต่ละด้านไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3 การเปรียบเทียบวิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผลการวิเคราะห์วิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ปรากฏว่าค่าสถิติในแต่ละด้าน มีค่า $p\text{-value} = 0.222, 0.099, 0.110, 0.316$ ตามลำดับ ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่า วิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เมื่อจำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน ในแต่ละด้านไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

3.1 ทักษะการบริหารทางด้านคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ที่สำคัญและจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สร้างความตระหนัก และจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยเชื่อมโยงความร่วมมือกับครอบครัว โดยสร้างคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ได้แก่ ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความสะอาด

ความสามัคคี และความมีน้ำใจ และเชื่อมโยงความร่วมมือกับครอบครัว โดยสร้างคุณธรรมพื้นฐาน โดยใช้แนวทางของศาสนาเป็นแกนหลัก ของหลักการอิสลาม และตามแนวทางของท่านปี

3.2 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการจัดการเรียน การสอนอยู่เสมอ ทำให้นักเรียนได้ประพฤติตนตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ตามหลักการศาสนาที่ได้วางไว้ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้

3.3 แนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนด้านความซื่อสัตย์ ปกป้อง และสร้างความรู้ความเข้าใจ ให้นักเรียนเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ นำหลักคำสอนของศาสนาด้านความซื่อสัตย์มาสอดแทรกในการเรียน การสอน และสอดแทรกตามเนื้อหาในบทเรียนนั้น ๆ นำหลักคำสอนของศาสนาด้านความซื่อสัตย์มาสอดแทรกในการเรียนการสอน

3.4 แนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนด้านความรับผิดชอบ ปกป้อง อบรม ด้านความรับผิดชอบ โดยมีกิจกรรมให้เรียนได้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ สร้างความตระหนักถึงความสำคัญด้านการรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

3.5 แนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนด้านความเสียสละ จัดกิจกรรมปลูกฝังให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการ รูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถเข้าการรู้จักเสียสละ ปกป้อง และสร้างความตระหนักแก่ผู้เรียนให้มีความเสียสละ โดยนำหลักคำสอนของศาสนามาสอดแทรกในบทเรียนต่าง ๆ

3.6 แนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนด้านความอดทน อดกลั้น ปกป้องคุณธรรมด้านความอดทน โดยใช้หลักการคุณธรรมจริยธรรมของศาสนาเป็นตัวชี้วัด ในการให้คะแนนด้านความประพฤติ จัดกิจที่เน้นหนักให้ผู้เรียนมีความอดทนตนสิ่งที่ตนได้ประสบโดยแบ่งงานให้นักเรียนรับผิดชอบต่างกันไป จัดกิจที่เน้นหนักให้ผู้เรียนมีความอดทนตนสิ่งที่ตนได้ประสบเน้นการเป็นอยู่ร่วมกับผู้อื่น

อภิปรายผล

1. ศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยด้าน ด้านที่ 4 ด้านความอดทน อดกลั้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านที่ 2 ด้านความรับผิดชอบ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ด้านที่ 1 ด้านความซื่อสัตย์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุพรรณิ อารณ์ และแก้วเวียง นานาผล ได้วิจัยเรื่อง “ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมเด็กไทยโตไปไม่โกง” พบว่า สภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนในสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานโดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับดีมากโดยมีด้านบทบาทของสถานศึกษา และชุมชนใน การพัฒนาค่าเฉลี่ยสูงกว่าอื่น ๆ ส่วนด้านการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน โตไปไม่โกง มีค่าเฉลี่ย ต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ส่วนปัญหาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ผู้เรียนในสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน โดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีด้านบทบาทของสถานศึกษาและชุมชนในการพัฒนามี ค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ คือ ด้านการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน โตไปไม่โกงข้อค้นพบจากผลการสำรวจมีข้อสังเกตเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้เรียนโตไปไม่โกง ปัญหา ด้านความซื่อสัตย์สุจริต คือ การพูดความจริงไม่พูดปด ไม่โกหกอยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนข้ออื่น ๆ มีปัญหาน้อย ส่วนข้อเสนอแนะผู้ตอบเสนอแนะให้ครูผู้ปกครองและชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วม หาแนวทางการพัฒนาร่วมกัน ทั้งด้านจิตใจ ปลูกฝังให้มีคุณธรรม จริยธรรมประจำใจ ส่วนรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ผู้เรียนในสถานศึกษาเป็นไปตามกรอบแนวคิด สุพรรณิ อารณ์ และแก้วเวียง นานาผลประกอบด้วย 1) บทบาทของสถานศึกษาและชุมชนในการพัฒนาผู้ทรงคุณวุฒิให้เพิ่มเติมบทบาท ได้แก่ วัดหรือ

โบสถ์หรือของศาสนสถานอื่น ๆ หรือในศาสนาพุทธ เรียกว่า “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน 2) หลักสูตร กิจกรรมส่งเสริมที่จะทำให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมควรเน้นที่หลักคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับคำว่า “โตไปไม่โกง” โดยตรง ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ส่วนอื่น ๆ เป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องโดยอ้อม 3) การสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนควรเป็นแรงจูงใจที่มีคุณค่าและเกิดประโยชน์ต่อผู้ประพฤติปฏิบัติ ได้แก่ เมื่อมีความซื่อสัตย์ระดับที่สูงขึ้น ถึงระดับอุดมศึกษาและสามารถใช้ในการสมัครเข้าทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ ได้ และทุกหน่วยงานเปิดโอกาสรับคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเข้าทำงาน เป็นกลุ่มแรก 4) คุณลักษณะผู้เรียน โตไปไม่โกงผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าให้ใช้คุณลักษณะตามข้อ 1 คือ มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นหลัก ซึ่งหมายถึงความซื่อสัตย์ทางกายวาจาและใจ นอกนั้นให้เป็นคุณลักษณะโดยอ้อม คือ เป็นอยู่อย่างพอเพียง มีความรับผิดชอบ มีความเป็นธรรมทางสังคม และมีจิตสาธารณะ (สุพรรณิ อารวรรณ์ และแก้วเวียง นานาผล, 2557)

2. เปรียบเทียบวิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน

2.1 การเปรียบเทียบวิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำแนกตาม เพศ พบว่า ผลการวิเคราะห์วิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำแนกตาม เพศ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ปรากฏว่าค่าสถิติในแต่ละด้าน มีค่า p-value = 0.617, 0.496, 0.437, 0.610 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่า วิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เมื่อจำแนกตาม เพศ ในแต่ละด้านไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศักดิ์ดา ลาวัณ ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการบริหารด้านคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร พบว่า พฤติกรรมการบริหารด้านคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็น ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อพฤติกรรมการบริหาร และพฤติกรรมการบริหารด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อพฤติกรรมการบริหาร ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน (ศักดิ์ดา ลาวัณ, 2552)

2.2 การเปรียบเทียบวิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำแนกตาม วุฒิการศึกษา พบว่า ผลการวิเคราะห์วิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำแนกตาม วุฒิการศึกษา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ปรากฏว่า ค่าสถิติในแต่ละด้าน มีค่า p-value = 0.919, 0.874, 0.814, 0.815 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่า วิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เมื่อจำแนกตาม วุฒิการศึกษา ในแต่ละด้านไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปรีชา อยู่ภักดี ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติตนตามคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความสัมพันธ์กันในทางบวกค่อนข้างสูง ข้าราชการครูและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติตนตามคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมเห็นว่ายู่ในระดับมาก (ปรีชา อยู่ภักดี, 2551) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการครองคน และคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ตามลำดับซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ ป้องกันรักษาชื่อเสียงของสถาบันและประชาสัมพันธ์ให้ผู้อื่นเข้าใจในทางที่ถูกต้อง ปฏิบัติงานโดยยึดหลักกฎหมาย ระเบียบ แบบแผน และนโยบายหน่วยงาน ยึดหลักประชาธิปไตย

ในการทำงาน คือ มีภาวะธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรมและมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มอบหมายงานให้ผู้บังคับบัญชา ได้อย่างเหมาะสม เปรียบเทียบการปฏิบัติตนตามคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระหว่างข้าราชการครู กับกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ข้าราชการครูและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเห็นว่าการปฏิบัติตน ตามคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติตน ตามคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นระหว่างข้าราชการครูกับกรรมการสถานศึกษาขั้น ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน และครองงาน ไม่มีความแตกต่างกัน

2.3 การเปรียบเทียบวิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผลการวิเคราะห์วิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน โดยการวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ปรากฏว่าค่าสถิติในแต่ละด้าน มีค่า $p\text{-value} = 0.222, 0.099, 0.110, 0.316$ ตามลำดับ ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่า วิธีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เมื่อจำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน ในแต่ละด้านไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งต่างจากการสอดคล้องกับศึกษาของ พระปลัดจักรกฤษณ์ วุฒธิยา ได้ ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด พบว่า การศึกษาวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบ พบว่า วิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามประสบการณ์ โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (พระปลัดจักรกฤษณ์ วุฒธิยา, 2553) อีกทั้งยังแตกต่างกับการศึกษา ของ พรศักดิ์ ทับทิมหิน ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติตนตามคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 4 พบว่า การปฏิบัติตนตามคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบ พบว่า การปฏิบัติตนตามคุณธรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 4 จำแนกตามวุฒิ การศึกษา ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน โดยรวมมีการปฏิบัติตนตามคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ส่วนการปฏิบัติตนตามคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 4 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ผู้ที่มีประสบการณ์ใน การทำงานต่างกัน โดยรวมมีการปฏิบัติตนตามคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ .01 (พรศักดิ์ ทับทิมหิน, 2551)

3. ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของ ผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช

3.1 ทักษะการบริหารทางด้านคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ที่สำคัญและจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริม สร้างความตระหนัก และจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยเชื่อมโยงความร่วมมือกับ ครอบครัว โดยสร้างคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ได้แก่ ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความสะอาด ความสามัคคี และความมีน้ำใจ และเชื่อมโยงความร่วมมือกับครอบครัว โดยสร้างคุณธรรมพื้นฐาน โดยใช้แนวทาง ของศาสนาเป็นแกนหลัก ของหลักการอิสลาม และตามแนวทางของท่านปี สอดคล้องกับการศึกษาของ กัญจน์คหัฐ ปิยะกาญจน์ ได้วิจัยเรื่อง วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็น หญิงอยู่ในครอบครัวมารดาเลี้ยงเดี่ยวโดยนักเรียนเกือบทุกคนทำการบ้านและดูโทรทัศน์หลังเลิกเรียน ผู้ปกครอง ของนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่รวมกันกับคู่สมรส มีการศึกษาระดับปริญญาตรีประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้าง รายได้ของครัวเรือน ประมาณเดือนละ 10,000 - 20,000 บาท นักเรียนส่วนใหญ่มีความประพฤติดีมีเกณฑ์คุณธรรม จริยธรรมที่ครูประเมินว่าอยู่ในระดับ พอใช้ ถึงดีมากผู้ปกครองมีวิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยเลือกใช้

วิธีการต่าง ๆ ผสมผสานกัน ดังนี้ 1) สั่งสอนอบรมโดยตรงโดยบอกให้กระทำ หรือห้ามกระทำสิ่งใด ๆ ใช้การให้รางวัลและการลงโทษเป็นส่วนหนึ่งในการสั่งสอนอบรม 2) เป็นต้นแบบ 3) ลักษณะ คือ ตัวแบบจริง ตัวแบบสัญลักษณ์ และตัวแบบคาบอกเล่า 3) สอดแทรกเนื้อหาเพื่อปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมระหว่างทำกิจกรรมร่วมกันในวันหยุด และ 4) ใช้หลักศาสนาด้วยการพาบุตร หลานเข้าวัดทำบุญในวันหยุด สวดมนต์ก่อนนอน ชี้แจงให้รับรู้บาปอันเกิดจากการทำ ผิดศีล 5 และชี้แจงให้เห็นผลของการกระทำปัญหาและอุปสรรคในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน คือ สภาพสังคมอิทธิพลของเพื่อนและสื่อแขนงต่าง ๆ ผู้ปกครองและบุตรหลานมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกันน้อยเด็กอยู่ไกลหูไกลตาพ่อแม่และช่องว่างระหว่างวัยทำให้มีปัญหาการสื่อสาร แนวทางที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม คือ ผู้ปกครองควรใช้วิธีการ หลากวิธีการร่วมกัน เพื่อปลูกฝังให้บุตรหลานเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม และปรับใช้ให้ตรงกับสภาพครอบครัวของแต่ละบุคคลผู้ปกครองควรยึดหลักเหตุผลในการให้รางวัลและลงโทษ เยาวชน ต้องมีเหตุผลและใช้วิจารณญาณในการเลือกรับสื่อต่าง ๆ และไม่คล้อยตามตัวอย่างที่ไม่ดี (กัญจนคหฺหฺฐ ปิยะกัจจนฺ, 2553)

3.2 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการจัดการเรียน การสอนอยู่เสมอ ทำให้นักเรียนได้ประพฤติดนตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ตามหลักการศาสนาที่ได้วางไว้ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Davis, K. & Newstrom, J. W. ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเชิงคุณภาพของความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติของการเป็นผู้นำทางศีลธรรมในการบริหารการศึกษาของโรงเรียน โดยการตรวจสอบความเข้าใจและความรู้สึกของการเป็นผู้นำคุณธรรมด้วยวิธีแบบใหม่ ผ่านการสำรวจภาคสนามงานวัฒนธรรมของโรงเรียนศึกษาแรงบันดาลใจในช่วงหนึ่งปีการศึกษา ตามหลักวัฒนธรรมวิถีชีวิต ที่สอดคล้องกับหลักของโรงเรียน ตามมุมมองที่เปรียบเทียบกับความรู้ของสมาชิกที่เลือกโดยมูลนิธิครูผู้ปกครองและนักเรียนการศึกษาเน้นการวัดพฤติกรรมด้านคุณธรรมของศาสนา ที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของสังคมโดยกล่าวว่า คำสอนจริยธรรมเป็นเรื่องของความศรัทธาและโอกาส ซึ่งเป็นพฤติกรรมโดยสงฆ์วิทยานิพนธ์นี้ พบว่า 1) ผู้นำที่แท้จริง คือ ความเป็นผู้นำทางศีลธรรม 2) ผู้นำใช้ความเป็นผู้นำกำหนดแนวทางการจัดการทีม เพื่อความสำเร็จของภารกิจความท้าทาย โดยใช้ศีลธรรมเชื่อมโยงในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่เชื่อถือสิ่งที่ยังมีภัยอันตรายจาก ความกระตือรือร้นความมุ่งมั่นและความเสียสละแก่องค์กร ผลกระทบจากความไม่สอดคล้องกับจิตวิญญาณจริยธรรมของผู้ศรัทธา จะมีผลต่อการทำงานเป็นทีม และความศรัทธา ทำให้เกิดแรงบันดาลใจจากวิธีการตัดสินใจ และการแก้ไขความขัดแย้งโดยการให้คำปรึกษาแบบใหม่ (Davis, K. & Newstrom, J. W., 1989)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการจัดการเรียน การสอนอยู่เสมอ ทำให้นักเรียนได้ประพฤติดนตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ตามหลักการศาสนาที่ได้วางไว้ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ ปลูกฝังคุณธรรมด้านความอดทน โดยใช้หลักการคุณธรรมจริยธรรมของศาสนาเป็นตัวชี้วัด ในการให้คะแนนด้านความประพฤติ จัดกิจที่เน้นหนักให้ผู้เรียนมีความอดทนตนสิ่งที่ตนได้ประสบโดยแบ่งงานให้นักเรียนรับผิดชอบต่างกันไป จัดกิจที่เน้นหนักให้ผู้เรียนมีความอดทนตนสิ่งที่ตนได้ประสบเน้นการเป็นอยู่ร่วมกับผู้อื่น ควรนำผลการศึกษาไปใช้และศึกษาค้นคว้าวิจัยว่าควรพัฒนารูปแบบการศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านความซื่อสัตย์ พัฒนารูปแบบ การศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน สามารถนำผลการวิจัยเป็นกรอบในการพัฒนารูปแบบการศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน และสามารถจัดทำคู่มือแนวทางการพัฒนารูปแบบการศึกษาการส่งเสริมคุณธรรม

จริยธรรมนักเรียนได้ นำผลการวิจัยไปพัฒนาหลักสูตรเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช นำผลการวิจัยไปวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม นักเรียน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราชในด้านต่าง ๆ เพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

- กัญจน์คหฺฐ ปิยะกาญจน์. (2553). วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน. ใน วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาตะวันตก. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุหงา วชิระศักดิ์มงคล. (2557). ภาวะผู้นำทางวิชาการ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปรีชา อยู่ภักดี. (2551). การปฏิบัติตนตามคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สพท. ชัยภูมิ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- พรศักดิ์ ทับทิมหิน. (2551). การปฏิบัติตนตามคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พระปลัดจักรกฤษณ์ วุฒธิยา. (2553). “การศึกษาวิจัยทัศนคติด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศักดิ์ดา ลาวัณ. (2552). การศึกษาพฤติกรรมการบริหารคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเขตหนองจอก.
- สันติ บุญภิรมย์. (2557). การวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยทางการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่นกรุ๊ป.
- สุทัศน์พงษ์ กุลบุตร. (2550). การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักศึกษา. 2550. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สุพรรณิ อารมณ์ และแก้วเวียง นานาผล. (2557). การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ด้านการคิด วิเคราะห์โรงเรียน วน้ำทิพย์วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. วารสารบัณฑิตวิทยาลัยพิษณุพนธ์, 9(2), 71-80.
- Davis, K. & Newstrom, J. W. (1989). Human behavior at work organizational behavior. New York: McGraw-Hill Book.

การพัฒนารูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบาย
“โรงเรียนไผ่โล่ ปลอดภัย มีคุณภาพ”
ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2*
THE DEVELOPMENT MODEL OF SUPERVISION MONITORING,
AND EVALUATION FOR POLICY IMPLEMENTATION
OF THE SAKON NAKHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

สนธยา หลักทอง*, รังสรรค์ มณฑล, สุภาพ ช่างสอน, สิงห์ประเสริฐ นาคโคตรคำ, พลชัย ชุมปัญญา

Sonthaya Lakhthong*, Rangsan Mondal, Suphap Changson, Singprasert Nakkhotkham, Ponchai Chumpunya

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 สกลนคร ประเทศไทย

Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 2, Sakon Nakhon, Thailand

*Corresponding author E-mail: itecsakon2@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย และศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย “โรงเรียนไผ่โล่ ปลอดภัย มีคุณภาพ” ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ การพัฒนารูปแบบการนิเทศฯ คู่มือฯ และแอปพลิเคชัน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 20 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และการศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศฯ เป้าหมายเป็นโรงเรียนในสังกัด จำนวน 243 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นคณะกรรมการ จำนวน 70 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แนวทางการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 2) แบบนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการ และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ยร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กรอบการดำเนินการ 4) กลไกและระบบสนับสนุน 5) กระบวนการ ได้แก่ การวางแผน การประชุมชี้แจง การดำเนินการตามแผน การรายงานผล และการนำผลไปใช้ และ 6) การวัดและประเมินผล ส่วนผลการใช้รูปแบบ พบว่า ผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน อยู่ในระดับดีเด่น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านโอกาสทางการศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านความปลอดภัย ด้านการจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านคุณลักษณะที่สำคัญของผู้เรียน และด้านคุณภาพของผู้เรียน ตามลำดับ และผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบฯ คู่มือฯ และแอปพลิเคชัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการนิเทศ, การติดตามและประเมินผล, การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

Abstract

This research aimed to develop a model for supervision, monitoring and evaluation of policy implementation and to study the results of using the model for supervision, monitoring

* Received July 11, 2024; Revised December 13, 2024; Accepted December 19, 2024

and evaluation of policy implementation of Safe and Quality Schools of Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 2. This research used research and development methods, divided into 2 phases: development of the supervision model, manual and application. The informants were 20 stakeholders, and 9 experts. The study of the results of using the supervision model was conducted with the target group of 243 schools under the organization. The sample group was the executive committee, 70 persons. The instruments used were 1) Expert Seminar Guidelines, 2) Supervision, Monitoring and Evaluation Model for Policy Implementation and 3) Satisfaction Assessment. The statistics used for quantitative data analysis were mean, percentage and standard deviation. The qualitative data were analyzed using content analysis. The results of the research found that the developed model consisted of 1) Principles, 2) Objectives, 3) Implementation framework, 4) Mechanisms and support systems and 5) Processes, including planning, briefing meetings, implementation of plans, reporting results and implementation of results, and 6) Measurement and evaluation. As for the results of using the model, it was found that the results of supervision, monitoring and evaluation of the operations were at an outstanding level. When considering each aspect, it was found that the aspect of educational opportunity had the highest average score, followed by the aspect of safety, the aspect of organizing an atmosphere and environment conducive to learning, the aspect of important characteristics of the learners and the aspect of the quality of the learners, respectively. And the results of the evaluation of satisfaction with the model, manual and application were at the highest level overall.

Keywords: Supervision Model, Monitoring and Evaluation, Policy Implementation

บทนำ

การศึกษาของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมากในทศวรรษที่ผ่านมาอันสืบเนื่องจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นำไปสู่การรวบรวมหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณจำนวนมาก ด้วยเจตนารมณ์การเปลี่ยนแปลงเป็นไปเพื่อปฏิรูปการศึกษาอันมีเป้าหมายที่จะยกระดับคุณภาพพลเมืองของประเทศ แต่ผลลัพธ์ที่คาดหวังยังไม่บรรลุแต่อย่างใด (ประวิต เอรารวรรณ์, 2560) ในทางตรงกันข้ามกลับมีสัญญาณที่น่าห่วงใยจากผลของการประเมินคุณภาพผู้เรียนทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ทั้งนี้ เนื่องมาจากการออกแบบระบบให้รัฐเป็นผู้จัดการศึกษาโดยส่วนใหญ่ การกำหนดนโยบายหรือมาตรการแก้ปัญหาแบบแยกส่วน รวมทั้งปัจจัยและเงื่อนไขของระบบการศึกษาแบบเดิมที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นที่ทราบกันดีว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองที่ดี โดยมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) ในมาตรา 54 ที่กำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษาทั้งปวงมุ่งหมายให้เยาวชนของชาติเป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ มีความสามารถเชี่ยวชาญตามความถนัดของตน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาเยาวชนของชาติเพื่อเป็นทุนมนุษย์ที่สมบูรณ์และเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าเพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ตามวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” จึงมีการกำหนดแผนการปฏิรูปการศึกษาขึ้น ได้แก่ การปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวมของประเทศ โดยร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งการปฏิรูปการศึกษายังเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปประเทศเพื่อสนับสนุนการบรรลุตามยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดไว้ในด้านต่าง ๆ เนื่องด้วยการศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ ดังนั้น แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาก็เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะสนับสนุนการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ด้านความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม และด้านขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้

เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายการพัฒนาการศึกษาให้เกิดคุณภาพมุ่งเน้นที่การประกันคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพของผู้เรียน เพื่อสร้างความมั่นใจกับผู้ปกครองและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่าผู้เรียนจะต้องมีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานที่หลักสูตรทั้งในระดับปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด รวมถึงมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการกำหนดนโยบายนับได้ว่าเป็นกลยุทธ์หรือแผนการดำเนินการที่มีการดำเนินการอย่างรอบคอบและเป็นระบบ ผ่านการตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปสู่การปฏิบัติจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถ โดยการนำนโยบายสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพมีหลักการสำคัญคือจะต้องมีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างผู้กำหนดนโยบายกับผู้ปฏิบัติงานไปสู่การปฏิบัติแบบมีโครงสร้างที่เหมาะสม ซึ่งรวมถึงกลยุทธ์ต่าง ๆ ทรัพยากร และกลไก รวมทั้งระบบการสนับสนุน เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงที่ตั้งใจไว้เข้าสู่การทำให้บรรลุเป้าหมายหรือจุดประสงค์ การขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติเป็นการดำเนินการที่จะต้องมีความเกี่ยวข้องและการประสานงานของผู้มีส่วนร่วม หน่วยงาน และปัจจัยรวมทั้งบริบทของแต่ละองค์กร ในระหว่างการดำเนินการอาจมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับกลยุทธ์ตามสถานการณ์ ซึ่งการนิเทศ ติดตามและประเมินผล นับเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีสำคัญในกระบวนการบริหารจัดการและการดำเนินงานของทุกองค์กรและเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดความสำเร็จในการดำเนินการส่งผลให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจและรับรู้ผลการดำเนินการและทำให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและเป็นระบบโดยมุ่งเน้นการพัฒนา ปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการศึกษาในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษา การพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา รวมทั้งการปฏิบัติงานอื่น ๆ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นความไว้วางใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนนำไปสู่การลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง

การดำเนินการที่กล่าวมาจะเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ซึ่งครอบคลุมพื้นที่การปกครองจำนวน 7 อำเภอ มีโรงเรียนในสังกัดทั้งสิ้น 255 โรงเรียน ในจำนวนนี้มีโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 120 คน จำนวน 139 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 54.51 และมีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนขึ้น เนื่องจากอัตราการเกิดของประชากรลดต่ำลง รวมทั้งมีการตั้งสถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโรงเรียนเอกชนในพื้นที่จำนวนมาก จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องเร่งพัฒนาโรงเรียนในสังกัดให้มีคุณภาพเพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน สร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2, 2566) จากผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา โดยศึกษานิเทศก์ในปีการศึกษา 2565 ที่ผ่านมา พบว่า โรงเรียนในสังกัดทั้ง 255 แห่ง ได้รับการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามแผนปฏิบัติการนิเทศประจำปีการศึกษาอย่างน้อยโรงเรียนละ 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 100 ผลจากการนิเทศสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับปัญหาในการจัดการศึกษา ได้แก่ ครูไม่ครบชั้น ไม่ตรงตามวิชาเอก สื่อและเทคโนโลยีสำหรับการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการไม่เพียงพอ ขาดแคลนงบประมาณ เป็นต้น (กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, 2566) เพื่อให้การดำเนินการพัฒนาคุณภาพในด้านการจัดการศึกษาโดยเน้นการบริหารจัดการแบบองค์รวม จึงได้กำหนดนโยบาย “โรงเรียนใจใส ปลอดภัย มีคุณภาพ” โดยมีการดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยของ (ชาครีย์ คณอง, 2559); (วรวิญญูภรณ์

ชาลีรักษ์, 2564); (ทัศนศิริรินทร์ สว่างบุญ และบุญชม ศรีสะอาด, 2563) พร้อมทั้งประชุมระดมสมองผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเพื่อกำหนดขอบเขตและเป้าหมายพร้อมทั้งสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดสำหรับการนิเทศติดตามและประเมินผลการดำเนินการ ด้วยเหตุผลดังกล่าวในบทบาทของศึกษานิเทศก์ที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นหัวหน้ากลุ่มงานเลขานุการคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา ที่มีหน้าที่ในดำเนินการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษารวมทั้งมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย “โรงเรียนไฉไล ปลอดภัย มีคุณภาพ” ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยประยุกต์ใช้ (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2553)

ซึ่งผลจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญในการช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมสถานศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผลจากการนิเทศ ติดตามและประเมินผลจะเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย “โรงเรียนไฉไล ปลอดภัย มีคุณภาพ” ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย “โรงเรียนไฉไล ปลอดภัย มีคุณภาพ” ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย “โรงเรียนไฉไล ปลอดภัย มีคุณภาพ” ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ประกอบด้วยผู้บริหารการศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่ม ผู้อำนวยการสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอน จำนวน 20 คน
2. ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา 2 คน ด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน จำนวน 2 คน และด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน โดยเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 10 ปี และเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากสังคมโดยทั่วไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบบันทึกเอกสาร ร่างรูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 และและเอกสารประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการพัฒนารูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2
2. ศึกษาสภาพและบริบททั่วไปในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

3. นำผลจากการศึกษาในขั้นที่ 1 และ 2 มากร่างรูปแบบโดยกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กรอบการดำเนินการ 4) กลไก 5) ระบบสนับสนุน 6) กระบวนการ และ 7) การวัดและประเมินผล แล้วจัดทำเอกสารประกอบรูปแบบ ได้แก่ คู่มือการดำเนินการ แบบนิเทศ ติดตามและประเมินผล แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อคู่มือการดำเนินการ และแอปพลิเคชันเพื่อสนับสนุนการดำเนินการ

4. จัดสนทนากลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่ม ผู้อำนวยการสถานศึกษาศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอน จำนวน 20 คน เพื่อตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบของรูปแบบที่สร้างขึ้น

5. ดำเนินการปรับปรุงตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะจากผลการสนทนากลุ่ม โดยปรับภาพแสดงรูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย ให้ดูง่าย ปรับขนาดตัวอักษร และปรับปรุงการเขียนคำอธิบายองค์ประกอบของรูปแบบให้กระชับยิ่งขึ้น

6. ดำเนินการตรวจสอบและรับรองรูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย โดยจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

7. ดำเนินการปรับปรุงรูปแบบตามคำแนะนำรวมทั้งข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรวมองค์ประกอบที่ 4) กลไก และองค์ประกอบที่ 5) ระบบสนับสนุน ให้เป็นองค์ประกอบเดียวกัน และเพิ่มเติมคำแนะนำในการใช้แอปพลิเคชันในประเด็นข้อดีและข้อจำกัดของแอปพลิเคชัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้อง และผลการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

ระยะที่ 2 การศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบาย ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สถานศึกษาทุกแห่งที่มีการจัดการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 243 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะอนุกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา (อ.ก.ต.ป.น.) ของเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 จำนวน 70 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย และเอกสารประกอบ แบบติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบาย ลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการตาม กรอบการดำเนินการ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 โดยกำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

คะแนน 90 คะแนน ขึ้นไป	ผลการประเมินอยู่ในระดับดีเด่น
คะแนน 80 - 89.99 คะแนน	ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก
คะแนน 70 - 79.99 คะแนน	ผลการประเมินอยู่ในระดับดี
คะแนน 60 - 69.99 คะแนน	ผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้
คะแนน 59.99 คะแนน ลงมา	ผลการประเมินอยู่ในระดับปรับปรุง

2. แบบประเมินความพึงพอใจของคณะอนุกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ที่มีต่อรูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย คู่มือการดำเนินการ และแอปพลิเคชัน ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 และทำการทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) หรือความสอดคล้องภายในด้วยสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

ด้วยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ก่อนนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92

3. แอปพลิเคชันเพื่อสนับสนุนการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย โดยคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา (อ.ก.ต.ป.น.) ของเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

2. สอบถามความพึงพอใจของคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ที่มีต่อรูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย คู่มือการดำเนินการ และแอปพลิเคชัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. แบบประเมินความพึงพอใจของคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ที่มีต่อรูปแบบ การนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย คู่มือการดำเนินการ และแอปพลิเคชัน โดยใช้สถิติ พื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย “โรงเรียนไผ่โล่ ปลอดภัย มีคุณภาพ” ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 มีผลการวิจัยและอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย “โรงเรียนไผ่โล่ ปลอดภัย มีคุณภาพ” ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า รูปแบบ ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กรอบการดำเนินการ ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านความปลอดภัย ด้านคุณภาพของผู้เรียน ด้านคุณลักษณะที่สำคัญของผู้เรียน และ ด้านโอกาสทางการศึกษา 4) กลไกและระบบสนับสนุน ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินการ คู่มือการดำเนินการ และ แอปพลิเคชัน 5) กระบวนการ ประกอบด้วย การวางแผน การประชุมชี้แจง การดำเนินการตามแผน การรายงาน ผล และการนำผลไปใช้ และ 6) การวัดและประเมินผล แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย “โรงเรียนไฮโล ปลอดภัย มีคุณภาพ” ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

2. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย

2.1 ผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย “โรงเรียนไฮโล ปลอดภัย มีคุณภาพ” ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 รายด้าน ดังตารางที่ 1 - 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานร้อยละของผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผล การดำเนินงานตามนโยบาย ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 รายด้าน

ประเด็น/รายการนิเทศ ติดตามและประเมินผล	ผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผล		
	$\bar{X}\%$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้	91.92	11.15	ดีเด่น
2. ด้านความปลอดภัย	93.79	10.11	ดีเด่น
3. ด้านคุณภาพของผู้เรียน	87.78	11.96	ดีมาก
4. ด้านคุณลักษณะที่สำคัญของผู้เรียน	91.59	10.46	ดีเด่น
5. ด้านโอกาสทางการศึกษา	94.36	9.79	ดีเด่น
รวม	91.11	11.20	ดีเด่น

จากตารางที่ 1 ซึ่งแสดงค่าเฉลี่ยร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผล การดำเนินการตามนโยบาย ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 รายด้าน พบว่า ในภาพรวมมีผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน อยู่ในระดับดีเด่น มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ ($\bar{X}\% = 91.11$, S.D. = 11.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านโอกาสทางการศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ สูงสุด ($\bar{X}\% = 94.36$, S.D. = 9.79) อยู่ในระดับดีเด่น รองลงมาเรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านความปลอดภัย ($\bar{X}\% = 93.79$, S.D. = 10.11) อยู่ในระดับดีเด่น ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\bar{X}\% = 91.92$, S.D. = 11.15) อยู่ในระดับดีเด่น และด้านคุณลักษณะที่สำคัญของผู้เรียน ($\bar{X}\% = 91.59$, S.D. = 10.46) อยู่ในระดับดีเด่น ส่วนด้านคุณภาพของผู้เรียน มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุด ($\bar{X}\% = 87.78$, S.D. = 11.96) อยู่ใน ระดับดีมาก

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบาย ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 จำแนกตามระดับคุณภาพ (n = 243)

ระดับ คุณภาพ	กรอบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการ										ภาพรวม	
	1. การจัด บรรยากาศและ สภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการ เรียนรู้		2. ความ ปลอดภัย		3. ด้าน คุณภาพของ ผู้เรียน		4. ด้าน คุณลักษณะที่ สำคัญของ ผู้เรียน		5. ด้านโอกาส ทางการศึกษา			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ดีเด่น	164	67.49	160	65.84	97	39.92	152	62.55	194	79.84	158	65.02
ดีมาก	68	27.98	76	31.28	94	38.68	83	34.16	42	17.28	73	30.04
ดี	7	2.88	5	2.06	46	18.85	7	2.88	4	1.65	10	4.12
พอใช้	3	1.23	2	0.82	6	2.47	1	0.41	2	0.82	1	0.41
ปรับปรุง	1	0.41	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	0.41	1	0.41
รวม	243	100	243	100	243	100	243	100	243	100	243	100

จากตารางที่ 2 ซึ่งแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตาม นโยบาย ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ในรายด้านและภาพรวม พบว่า

ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ มีผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผล การดำเนินการตามนโยบาย ในระดับดีเด่น จำนวน 164 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 67.49 ระดับดีมาก จำนวน 68 โรงเรียน

คิดเป็นร้อยละ 27.98 ระดับดี จำนวน 7 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 2.88 ระดับพอใช้ จำนวน 3 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 1.23 และระดับปรับปรุง จำนวน 1 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 0.41

ด้านความปลอดภัย มีผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบาย ในระดับดีเด่น จำนวน 160 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 65.84 ระดับดีมาก จำนวน 76 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 31.28 ระดับดี จำนวน 5 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 2.06 ระดับพอใช้ จำนวน 2 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 0.82

ด้านคุณภาพของผู้เรียน มีผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบาย ในระดับดีเด่น จำนวน 97 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 39.92 ระดับดีมาก จำนวน 94 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 38.68 ระดับดี จำนวน 46 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 18.85 ระดับพอใช้ จำนวน 6 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 2.47

ด้านคุณลักษณะที่สำคัญของผู้เรียน มีผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบาย ในระดับดีเด่น จำนวน 152 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 62.55 ระดับดีมาก จำนวน 83 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 34.16 ระดับดี จำนวน 7 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 2.88 ระดับพอใช้ จำนวน 1 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 0.41

ด้านโอกาสทางการศึกษา มีผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบาย ในระดับดีเด่น จำนวน 194 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 79.84 ระดับดีมาก จำนวน 42 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 17.28 ระดับดี จำนวน 4 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 1.65 ระดับพอใช้ จำนวน 2 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 0.82 และระดับปรับปรุง จำนวน 1 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 0.41

ในภาพรวม พบว่า โรงเรียนในสังกัดที่รับการประเมินทั้งสิ้น 243 โรงเรียน ผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบาย พบว่า มีผลการดำเนินการอยู่ในระดับดีเด่น จำนวน 158 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 65.02 ระดับดีมาก จำนวน 73 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 30.04 ระดับดี จำนวน 10 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 4.12 ระดับพอใช้ จำนวน 1 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 0.41 และระดับปรับปรุง จำนวน 1 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 0.41

2.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของคณะอนุกรรมการ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษาที่มีต่อรูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย คู่มือการดำเนินการ และแอปพลิเคชัน ในภาพรวม แสดงผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของคณะอนุกรรมการ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษาที่มีต่อรูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย คู่มือการดำเนินการ และแอปพลิเคชัน ในภาพรวม

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รูปแบบ	4.54	0.58	มากที่สุด
คู่มือการดำเนินการ	4.56	0.84	มากที่สุด
แอปพลิเคชัน	4.63	0.80	มากที่สุด
รวมทุกด้าน	4.58	0.74	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ซึ่งแสดงผลการประเมินความพึงพอใจของคณะอนุกรรมการ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษาที่มีต่อรูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย คู่มือการดำเนินการ และแอปพลิเคชัน ในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อแอปพลิเคชัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.80) รองลงมา ได้แก่ ความพึงพอใจที่มีต่อคู่มือการดำเนินการ ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.84) ส่วนความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.58)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่พบว่ารูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย “โรงเรียน ปลอดภัย มีคุณภาพ” ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กรอบการดำเนินการ ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านความปลอดภัย ด้านคุณภาพของผู้เรียน ด้านคุณลักษณะที่สำคัญของผู้เรียน และด้านโอกาสทางการศึกษา 4) กลไกและระบบสนับสนุน ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินการ คู่มือการดำเนินการ และแอปพลิเคชัน 5) กระบวนการ ประกอบด้วย การวางแผน การประชุมชี้แจง การดำเนินการตามแผน การรายงานผล และการนำผลไปใช้ และ 6) การวัดและประเมินผล ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยใช้การวิจัยและพัฒนา โดยเริ่มจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ รวมทั้งแนวทางในการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน นำมาสู่การร่างรูปแบบและเอกสารประกอบรูปแบบ แล้วดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ หลักจากนั้นจึงนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลอง (บุญชม ศรีสะอาด, 2553); (วโร เฟิงส์วีสต์, 2553); (จิระภา ธรรมนำสีล, 2562) ขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบว่ามี 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ นอกจากนี้ในส่วนของการพัฒนารูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทศน์ศิริพันธ์ สว่างบุญ และบุญชม ศรีสะอาด ที่พบว่า รูปแบบการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏ แยกการประเมินออกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การประเมินการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยในการนำแผนกลยุทธ์มาสู่การปฏิบัติตามหลักการประเมินแบบสมดุล 2) การประเมินการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยตามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งพิจารณาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก 3) การประเมินเว็บไซต์มหาวิทยาลัย 4) การประเมินโรงเรียนสาธิตในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ และ 5) การติดตาม ตรวจสอบและประเมินที่เป็นปัจจุบัน (ทศน์ศิริพันธ์ สว่างบุญ และบุญชม ศรีสะอาด, 2563) ซึ่งรูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กรอบการดำเนินการ 4) กลไกและระบบสนับสนุน 5) กระบวนการ ได้แก่ การวางแผน การประชุมชี้แจง การดำเนินการตามแผน การรายงานผล และการนำผลไปใช้ และ 6) การวัดและประเมินผล

จากผลการวิจัยที่พบว่าผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบาย ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 จำแนกตามระดับคุณภาพ ในภาพรวม พบว่า โรงเรียนในสังกัดที่รับการประเมินทั้งสิ้น 243 แห่ง มีผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบาย ในระดับดีเด่น จำนวน 158 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 65.02 ระดับดีมาก จำนวน 73 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 30.04 ระดับดี จำนวน 10 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 4.12 ระดับพอใช้ จำนวน 1 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 0.41 และระดับปรับปรุง จำนวน 1 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 0.41 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากภายหลังจากการประกาศนโยบายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินการอย่างเป็นระบบภายใต้หลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายด้วยวิธีการและช่องทางที่หลากหลาย เช่น การประชุมชี้แจง การใช้สื่อสังคมออนไลน์ การใช้สื่ออินโฟกราฟิก สื่อวีดิทัศน์ พร้อมทั้งจัดทำแนวทางสำหรับการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และนักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายดังกล่าว ส่งผลให้ผลการดำเนินการนโยบายของสถานศึกษาในสังกัดมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของเอสเนอร์และคณะ (Esther, K. et al., 2017); (Pamela, A. M., 2007); (วรัญญูภรณ์ ชาลีรักษ์, 2564) ที่ได้สรุปปัจจัยความสำเร็จของการนำ

นโยบายสู่การปฏิบัติ ปัจจัยหนึ่งคือการสื่อสารสร้างความเข้าใจที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการให้ข้อมูลและนโยบายที่เข้าใจได้ง่ายและชัดเจน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจและปฏิบัติตามนโยบายอย่างถูกต้อง

และจากผลการวิจัยที่พบว่าความพึงพอใจของคณะอนุกรรมการ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศ การศึกษาที่มีต่อรูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย คู่มือการดำเนินการ และ แอปพลิเคชัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากรูปแบบ คู่มือการใช้รูปแบบและแอปพลิเคชัน มีขั้นตอนและกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ผ่านการตรวจสอบและพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ ส่งผลให้รูปแบบ คู่มือการดำเนินการ และแอปพลิเคชันมีคุณภาพ ตรงกับความต้องการในการใช้งาน ซึ่งสอดคล้องกับ ชาศรี คะนอง ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจหลังการใช้รูปแบบการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ด้านทักษะการคิด ขั้นสูงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์แนวคิดการประเมินแบบแผนที่ผลลัพธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ชาศรี คะนอง, 2559)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย พบว่า รูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย “โรงเรียนไผ่ลodeดง มีคุณภาพ” ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กรอบการดำเนินการ ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านความปลอดภัย ด้านคุณภาพของผู้เรียน ด้านคุณลักษณะที่สำคัญของผู้เรียน และด้านโอกาสทางการศึกษา 4) กลไกและระบบสนับสนุน ได้แก่ คณะกรรมการฯ คู่มือฯ และแอปพลิเคชัน 5) กระบวนการ แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การวางแผน ขั้นที่ 2 การประชุมชี้แจง ขั้นที่ 3 การดำเนินการตามแผน ขั้นที่ 4 การรายงานผล และ ขั้นที่ 5 การนำผลไปใช้ และ 6) การวัดและประเมินผล โดยมีผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบาย พบว่า โรงเรียนในสังกัดได้รับการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบายครบทุกโรงเรียน โดยมีผลการประเมิน ในระดับดีเด่น จำนวน 158 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 65.02 ระดับดีมาก จำนวน 73 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 30.04 ระดับดี จำนวน 10 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 4.12 ระดับพอใช้ จำนวน 1 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 0.41 และระดับปรับปรุง จำนวน 1 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 0.41 และผลการประเมิน ความพึงพอใจของคณะอนุกรรมการ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษาที่มีต่อรูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย คู่มือการดำเนินการ และแอปพลิเคชัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ในครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 2 ควรให้การช่วยเหลือและสนับสนุนโรงเรียนที่ผลการดำเนินการในระดับพอใช้ ระดับปรับปรุง รวมทั้ง ให้ขวัญกำลังใจสำหรับโรงเรียนที่มีผลการดำเนินการในระดับดีเด่น และหน่วยงานทางการศึกษาอื่น ๆ ควรนำ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นแนวทางสำหรับการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบาย รวมทั้งมี ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผล การดำเนินงานตามนโยบาย โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีแบบเสมือนจริง หรือเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ 2) ควร ศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตาม นโยบาย

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา. (2566). รายงานผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2565. สกลนคร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 2.
- จิระภา ธรรมนำศีล. (2562). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมด้านภาษาของเด็กปฐมวัย. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการนิเทศการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชาครีย์ คชนอง. (2559). การพัฒนารูปแบบการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ด้านทักษะการคิดขั้นสูงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน : การประยุกต์แนวคิดการประเมินแบบแผนที่ผลลัพธ์. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(2), 195-207.
- ทัศนศิริรินทร์ สว่างบุญ และบุญชม ศรีสะอาด. (2563). รูปแบบการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏ. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 15(1), 422-437.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประวิต เอราวรรณ์. (2560). ปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบเพื่อคนทั้งมวล Education Reform for All. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 4(1), 57-70.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก 1-90. (6 เมษายน 2560)
- วรัญญกรณ์ ชาลีรักษ์. (2564). รูปแบบติดตามและประเมินการดำเนินงานตามนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน “วิถีใหม่ วิถีคุณภาพ”. ใน รายงานวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ.
- วาโร เฟิงส์วส์ดี. (2553). การวิจัยพัฒนารูปแบบ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2(4), 1-16.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 - 2570. สกลนคร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2.
- Esther, K. et al. (2017). Balancing Relations and Results in Regional Networks of Public-Policy Implementation. Journal of Public Administration Research and Theory, 27(4), 676-691.
- Pamela, A. M. (2007). Intraorganizational Implementation Research: Theory and Method. Journal of Public Administration Research and Theory, 17(4), 553-566.

แนวทางการบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะเปลือกมะพร้าวเหลือทิ้ง
ภายใต้เป้าหมายขยะเป็นศูนย์ (Zero waste)
และเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City: LCC)*
GUIDELANE OF MANAGEMENT OF ENVIRONMENTAL PROBLEMS
FROM WASTE COCONUT SHELLS UNDER THE TARGET

หนึ่งฤทัย เอกธรรมทัศน์, ลินดา เกณท์มา, บุณยจิตร แก้วศรีมณ, สุนทรียา กาละวงศ์, ธนปพน ภูสุวรรณ, พรชัย พรฤทธิ์,
ธงชัย ศรีเมือง, จิตติวิสุทธิ์ วัฒนศิริปัญญา*

Nuengruthai Ekthamthat, Linda Gainma, Buranachit Kaewsrimon, Suntareeya Kalawong, Thanapapon Phusuwan, Phonchai Phonharuthai,
Thongchai Srimuang, Jittawisut Wimuttipanya*

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Doctor of Philosophy Program, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: jittawisut21@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะเปลือกมะพร้าวเหลือทิ้งภายใต้เป้าหมายขยะเป็นศูนย์ และเมืองคาร์บอนต่ำ โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานประชากร คือ เกษตรกรสวนมะพร้าวน้ำหอม อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 50 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามประมาณการ 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นอยู่ที่ระดับ 0.96 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและเน้นมิตรกับการเป็นสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ชุมชนจะต้องมีการร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่สำคัญ คือ การพัฒนาสังคมเป็นเมืองคาร์บอนต่ำที่ประชาชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจตลอดถึงความตระหนักในการที่จะนำเอาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการสร้างสรรค์ทั้งในเรื่องของการประกอบอาชีพการทำนวัตกรรมการต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการสร้างเครื่องมือของการทำการเกษตรหรืออุตสาหกรรมในครัวเรือนซึ่งสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่ง ก็คือ ของผลลัพธ์ของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่จะแปรรูปจากวัสดุท้องถิ่นหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ มาเป็นในรูปของขยะ ซึ่งปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ ในเรื่องของการจัดการทางด้านของขยะชุมชนด้วยขยะนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่ในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศและการทำให้โลกร้อนขึ้น ซึ่งจะต้องมีการส่งเสริมการบริหารจัดการและการแก้ปัญหาสังคมคาร์บอนต่ำและจะทำให้ชุมชนนั้นเกิดเป็นชุมชนแห่งความยั่งยืนและมีการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม, ขยะเปลือกมะพร้าว, ขยะเป็นศูนย์, คาร์บอนต่ำ

* Received November 18, 2024; Revised December 14, 2024; Accepted December 20, 2024

Abstract

The purpose of this research was to study the management of environmental problems from waste coconut shells under the target zero waste and low carbon city with mixed method research. The population was 50 coconut farmers in Ban Phaeo District, Samut Sakhon Province. The research instrument was a 5-level estimation questionnaire with a reliability of 0.96. Data analysis was performed using percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research results found that the promotion and development of low carbon economy and society and emphasizing environmental friendliness are important things that the community must participate in the management of natural resources and the environment to lead to the important goal of developing society into a carbon city where people must have knowledge, understanding, and awareness of using natural resources and the environment to create both careers and innovations to be used in the creation of agricultural tools or household industries. One important thing is the results of environmental management that will transform local materials or equipment into waste. One important problem is the management of community waste, which is very important to lead to climate change and global warming, which must promote the management and resolution of low-carbon society problems and will make the community become a sustainable community with development with participation of people in the community with environment awareness.

Keywords: Management, Environmental Issues, Coconut Shell Waste, Zero Waste, Low Carbon

บทนำ

การบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะเปลือกมะพร้าวเหลือทิ้งภายใต้เป้าหมายขยะเป็นศูนย์ (Zero waste) และเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City: LCC) เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดสมุทรสาครในการลดปริมาณคาร์บอนและสร้างเมืองให้น่าอยู่ภายใต้การบริหารจัดการที่ดินน้ำและป่าไม้ในเชิงนิเวศการบริหารจัดการดังกล่าวจะเป็นส่วนหนึ่งของการทำให้ชุมชนเกิดเป็นการบริหารจัดการชุมชนในเชิงของ Smart community และชุมชนสีเขียว ซึ่งผู้นำนั้นมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการที่จะทำให้ประชาชนซึ่งเป็นสมาชิกในชุมชนนั้นเข้ามา มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นการบริหารจัดการตลอดถึงการนำไปสู่ในเรื่องของการปฏิบัติการด้านการประกอบอาชีพ ซึ่งการพัฒนาและการส่งเสริมคุณภาพด้านนิเวศวิทยาชุมชนนั้นจะประกอบไปด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดิน ซึ่งถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของการนำไปใช้และการประยุกต์ในเรื่องของการเกษตรหรือการปลูกไม้ผลต่าง ๆ (Tripetchkul, S. et al., 2012) โดยเฉพาะในส่วนของบ้านแพ้วนั้นจะมีการปลูกมะพร้าวเป็นจำนวนมากและมีการสะสมของเปลือกมะพร้าวซึ่งเป็นขยะที่มีปริมาณสูง ซึ่งชาวสวนมะพร้าวจะใช้รถพุนขึ้นทำเป็นกองขยะเปลือกมะพร้าวเพื่อให้เกิดการแห้งและจะทำการเผาในการลดต้นทุนการกำจัดขยะมะพร้าว ซึ่งส่งผลต่ออากาศและดินที่มีปัญหาด้านระบบนิเวศของแร่ธาตุในดินที่เสื่อมลง ฉะนั้นการบริหารจัดการขยะจากเปลือกมะพร้าวที่ดีจะนำไปสู่ในเรื่องของผลผลิตทางด้านของมะพร้าว และการรักษาสีแวดล้อมสีเขียว ทั้งนี้ พบว่า ชาวสวนมะพร้าวได้มีการบริหารจัดการทางด้านน้ำด้วยการขุดลอกคลองของบ้านแพ้วซึ่งบริเวณส่วนใหญ่ของการปลูกมะพร้าวจะมีการบริหารและการออกแบบทางด้านของการทำเป็นคูน้ำเพื่อเพียงพอต่อการระบายและการให้การเจริญเติบโตของน้ำแก่ต้นมะพร้าว

ระบบการบริหารจัดการแบบเมืองคร่อมทางด้านของสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน (Wolf, B., 1999) การพัฒนาแผนโครงสร้างพื้นฐานของวิถีชีวิตประชาชนในชุมชนต่อการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรธรรมชาติโดยเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนนั้น ก็คือ ในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตและการนำไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยให้ประชาชนนั้นเข้ามามีบทบาทสำคัญในการร่วมรับผิดชอบ และการเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการชุมชนอย่างยั่งยืน (Thaipublica, S., 2022) โดยการมีส่วนร่วมและการสร้างชุมชนเชิงประชาธิปไตยต่อการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ด้านการเกษตรส่วนที่สำคัญอย่างหนึ่ง ก็คือ การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและความตระหนักถึงการจัดการทางด้านของขยะและการใช้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด (Streeter, J., 2007) ตลอดทั้งระบบการสร้างชุมชนสีเขียวผ่านการออกแบบระบบโรงเรียนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารจัดการและการพัฒนาในเรื่องของการออกแบบครัวเรือนสีเขียวสิ่งที่สำคัญ ก็คือ ในเรื่องของความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่อยู่ในครัวเรือนที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการทางด้านของสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่มีต่อชั้นบรรยากาศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความร้อนและฝุ่น (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2557) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่นั้นไปสร้างสรรค์และใช้ในเรื่องของการออกแบบครัวเรือนให้สามารถใช้ประโยชน์และไม่ก่อให้เกิดเป็นมลภาวะทางอากาศหรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ (Siranee, W. & Banacha, R., 2018) ซึ่งระบบการควบคุมและลดมลพิษสู่สิ่งแวดล้อมผ่านกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารจัดการด้านบน คือ มลพิษสู่สิ่งแวดล้อมนั้น ก็คือ ในเรื่องของการมีส่วนร่วมซึ่งถือว่าเป็นบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง (ชำนาญ ห่อเกียรติ, 2550) จะต้องเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจและความตระหนักที่ผู้นำชุมชนจะต้องให้ความรู้กับสมาชิกในชุมชนให้สามารถที่จะปฏิบัติการในเรื่องของการใช้กระแสไฟฟ้าให้สอดคล้องกับการประกอบอาชีพและมีการใช้วัสดุนั้นให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่จะไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและปัญหาทางด้านของมลภาวะ (Koonsrisuk, S. et. al., 2009) ทั้งนี้ การออกแบบการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจชุมชนให้สอดคล้องกับทุนทางธรรมชาติและบริบทของท้องถิ่นซึ่งมีปัจจัยที่สำคัญ ก็คือ ในเรื่องของวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งจะประกอบไปด้วยในเรื่องของประเพณีวัฒนธรรมที่ประชาชนมีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนานในเรื่องของการประกอบอาชีพ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วชุมชนในอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร นั้นจะมีการประกอบอาชีพทางด้านของการเกษตรโดยเฉพาะในเรื่องของการทำเป็นสวนมะพร้าว (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2559) และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการใช้พลังงานผ่านการใช้เทคโนโลยีภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งที่อำเภอบ้านแพ้วจังหวัดสมุทรสาครประชาชนในตำบลได้มีส่วนร่วมในการเข้ามามีบทบาทสำคัญของการจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ก็คือ ในเรื่องของการสร้างความตระหนักความรู้ความเข้าใจถึงภัยต่าง ๆ (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, 2559) ที่จัดทำผลิตภัณฑ์ที่เป็นอินทรีย์สารจากกากมะพร้าวและสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน (ชาญศักดิ์ อภัยนิพัฒน์, 2549) โดยการสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และพืชพันธุ์ธรรมชาติในชุมชนหัวใจที่สำคัญที่จะขับเคลื่อนให้สู่ในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอำเภอบ้านแพ้วจังหวัดสมุทรสาครส่วนที่สำคัญอย่างหนึ่งนั้น ก็คือ ในเรื่องของการสร้างความรู้ความเข้าใจ (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2557) เป็นเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการทางด้านของชุมชนสีเขียวได้อย่างยั่งยืนต่อไป (ครรชิต พุทธิโกษา, 2554)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะเปลือกมะพร้าวเหลือทิ้งภายใต้เป้าหมายขยะเป็นศูนย์ (Zero waste) และเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City: LCC) โดยมุ่งเน้นทางการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเมืองคาร์บอนต่ำและเน้นมิตรกับการเป็นสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ชุมชนจะต้องมีการร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่สำคัญ คือ การพัฒนาสังคมเป็นเมืองคาร์บอนต่ำโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ประชาชน

จะต้องมีความรู้ความเข้าใจตลอดถึงความตระหนักในการที่จะนำเอาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการสร้างสรรค์ทั้งในเรื่องของการประกอบอาชีพการทำงานนวัตกรรมต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการสร้างเครื่องมือเครื่องมือของการทำการเกษตรหรืออุตสาหกรรมในครัวเรือนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะเปลือกมะพร้าวเหลือทิ้งภายใต้เป้าหมายขยะเป็นศูนย์ (Zero waste) และเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City: LCC)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะเปลือกมะพร้าวเหลือทิ้งภายใต้เป้าหมายขยะเป็นศูนย์ (Zero waste) และเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City: LCC) ด้วยรูปแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ตามลำดับดังนี้

ประชากร

ประชากร ได้แก่ เกษตรกรสวนมะพร้าวน้ำหอม อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 50 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามประมาณการ 5 ระดับ การบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะเปลือกมะพร้าวเหลือทิ้งภายใต้เป้าหมายขยะเป็นศูนย์ (Zero waste) และเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City: LCC โดยมีข้อคำถาม ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการขยะจากเปลือกมะพร้าว 2) การมีส่วนร่วม 3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ 4) การประเมินผลการปฏิบัติงาน 5) การวิเคราะห์การพัฒนาที่ยั่งยืน

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (Likert) ประกอบด้วย 5 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึงมาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย 1 หมายถึง น้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 - 5.00 หมายถึง แนวทางการบริหารจัดการในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.50 หมายถึง แนวทางการบริหารจัดการในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง แนวทางการบริหารจัดการในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง แนวทางการบริหารจัดการในระดับน้อย

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาสร้างแนวทางการบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะเปลือกมะพร้าวเหลือทิ้งภายใต้เป้าหมายขยะเป็นศูนย์ (Zero waste) และเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City: LCC

2. นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา การบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะเปลือกมะพร้าวเหลือทิ้งภายใต้เป้าหมายขยะเป็นศูนย์ (Zero waste) และเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City: LCC

3. การสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะเปลือกมะพร้าวเหลือทิ้งภายใต้เป้าหมายขยะเป็นศูนย์ (Zero waste) และเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City: LCC จากนั้นจึงส่งโครงร่างแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบและแก้ไขเนื้อหาตามข้อเสนอแนะ

4. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยของรัฐด้านการพัฒนาท้องถิ่น จำนวน 1 คน และผู้บริหารด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 2 คน ตรวจสอบ

ความถูกต้องและความเที่ยงตรง ของเนื้อหาของแต่ละข้อคำถามได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC, Index of Objective Congruence) มีค่าเท่ากับ 1.00

5. ทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเป็นฉบับสมบูรณ์

6. นำแบบสอบถามที่มีการปรับปรุง แก้ไขสมบูรณ์แล้ว ไปทดลองใช้กับเกษตรกรสวนมะพร้าว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ความเชื่อมั่น 0.96

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ ด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเชื่อมั่น ไปใช้กับเกษตรกรสวนมะพร้าว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 50 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมเครื่องมือ ในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแจ้งความจำนงค์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อขอเก็บข้อมูลจากเกษตรกรสวนมะพร้าว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 50 คน

2. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กับเกษตรกรสวนมะพร้าว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 50 คน สามารถส่งคืนแบบสอบถามได้ทั้งหมด 50 แบบสอบถาม คิดเป็น 100%

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมทางสถิติคอมพิวเตอร์พื้นฐาน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

การบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะเปลือกมะพร้าวเหลือทิ้งภายใต้เป้าหมายขยะเป็นศูนย์ (Zero waste) และเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City: LCC โดยมีข้อคำถาม ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการขยะจากเปลือกมะพร้าว 2) การมีส่วนร่วม 3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ 4) การประเมินผลการปฏิบัติงาน 5) การวิเคราะห์การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยศึกษาการบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะเปลือกมะพร้าวเหลือทิ้งภายใต้เป้าหมายขยะเป็นศูนย์ (Zero waste) และเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City: LCC) โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยในหัวข้อต่าง ๆ ตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงระดับการบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะเปลือกมะพร้าวเหลือทิ้งภายใต้เป้าหมายขยะเป็นศูนย์ (Zero waste) และเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City: LCC)

ด้านการประเมิน	μ	σ	แปลผล
การบริหารจัดการขยะจากเปลือกมะพร้าว	4.56	0.32	มากที่สุด
การมีส่วนร่วม	4.52	0.21	มากที่สุด
การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ	4.51	0.20	มากที่สุด
การประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.53	0.20	มากที่สุด
การวิเคราะห์การพัฒนาที่ยั่งยืน	4.54	0.21	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.53	0.23	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินการบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะเปลือกมะพร้าวเหลือทิ้งภายใต้เป้าหมายขยะเป็นศูนย์ (Zero waste) และเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City: LCC) พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.53$, $\sigma = 0.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มากที่สุด ได้แก่ การบริหารจัดการขยะจากเปลือกมะพร้าว ($\mu = 4.56$, $\sigma = 0.32$) รองลงมา การวิเคราะห์การพัฒนาที่ยั่งยืน ($\mu = 4.54$, $\sigma = 0.21$)

การประเมินผลการปฏิบัติงาน ($\mu = 4.53$, $\sigma = 0.20$) การมีส่วนร่วม ($\mu = 4.52$, $\sigma = 0.21$) และน้อยที่สุด ได้แก่ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ($\mu = 4.51$, $\sigma = 0.20$) ตามลำดับ

ทั้งนี้ การบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะเปลือกมะพร้าวเหลือทิ้งภายใต้เป้าหมายขยะเป็นศูนย์ (Zero waste) และเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City: LCC) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเมืองคาร์บอนต่ำและเน้นมิตรกับการเป็นสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งชุมชนจะต้องมีการมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่สำคัญ คือ การพัฒนาสังคมเป็นเมืองคาร์บอนต่ำโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ประชาชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจตลอดถึงความตระหนักในการที่จะนำเอาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการสร้างสรรค์ทั้งในเรื่องของการประกอบอาชีพการทำงานนวัตกรรมต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ของการเกษตรหรืออุตสาหกรรมในครัวเรือนซึ่งสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง ก็คือ ในเรื่องของผลลัพธ์ของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่จะแปรรูปจากวัสดุท้องถิ่นหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ มาเป็นในรูปของขยะซึ่งปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่ง ก็คือ ในเรื่องของการจัดการทางด้านของขยะชุมชนด้วยขยะนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่ในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศและการทำให้โลกร้อนขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรา พบว่า ปัญหาอย่างหนึ่งที่ประชาชนมีการบริหารจัดการที่ยังไม่ถูกต้องหรือไม่ครอบคลุมในเรื่องของการตระหนักเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น ก็คือ ในเรื่องของการจัดการขยะที่ผิดวิธี โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาของการเผาขยะซึ่งจะมีผลในส่วนของทำให้ทั้งบรรยากาศนั้นมีความร้อนที่สูงขึ้นและปัญหาทางด้านของมลภาวะ ก็คือ ในเรื่องของฝุ่น PM ซึ่งดังกล่าวข้างต้นจะนำไปสู่ในเรื่องของการบริหารจัดการและการแก้ปัญหาสังคมคาร์บอนต่ำและจะทำให้ชุมชนนั้นเกิดเป็นชุมชนแห่งความยั่งยืนและมีการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

อภิปรายผล

การบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะเปลือกมะพร้าวเหลือทิ้งภายใต้เป้าหมายขยะเป็นศูนย์ (Zero waste) และเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City: LCC) โดยใช้แนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติการประยุกต์ใช้ การเผยแพร่และสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างต่อเนื่องและมีการขยายผลตลอดมาภายใต้หลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีด้วยความรู้ ประสพการณ์ เทคนิควิธี และแผนงานแห่งภูมิปัญญาที่มีความรอบคอบละเอียดประณีตจนก่อเกิดเป็นคลังความรู้แห่งภูมิปัญญาสานปรัญญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา มีความรอบรู้ (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2557) ส่งเสริมประสพการณ์ถ่ายทอดสู่ชนรุ่นหลังอย่างมีความหมายและตระหนักเห็นคุณค่าสร้างสรรค์สังคมแห่งความสุขและความยั่งยืนแห่งชีวิต แนวทางการเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย การพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่ผืนสวนวัฒนธรรมระบบนิเวศอย่างสมดุล การบริหารจัดการที่ดิน น้ำ และป่าไม้เชิงนิเวศน์ การพัฒนาแผนโครงสร้างพื้นฐานของวิถีชีวิตประชาชนในชุมชนต่อการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ การบริหารจัดการพื้นที่ทางการเกษตรด้วยวิถีวัฒนธรรมชาติ การมีส่วนร่วมและการสร้างชุมชนเชิงประชาธิปไตยต่อการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2557) ระบบการสร้างชุมชนสีเขียวผ่านการออกแบบระบบครัวเรือนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ระบบการควบคุมและลดมลพิษสู่สิ่งแวดล้อมผ่านกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การออกแบบการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจชุมชนให้สมดุลกับทุนทางธรรมชาติและบริบทท้องถิ่น แนวทางการออกแบบเกษตรสีเขียวในชุมชนเมืองเพื่อการลดปริมาณคาร์บอนและการฟอกอากาศจากพืชสีเขียว การออกแบบการปลูกพืชสีเขียวและการแปรรูปวัสดุภัณฑ์ที่มาจากอินทรีย์สาร แนวทางการบริหารจัดการในเชิงการรีไซเคิลของเหลือทิ้งให้สามารถนำกลับมาใช้ในรูปแบบผลิตภัณฑ์

สีเขียว แนวทางการปลูกต้นไม้ในสถานที่อยู่อาศัยเพื่อลดปริมาณพลังงานและการลดความร้อนในชั้นบรรยากาศ การบริหารจัดการเชิงความรู้ในรูปแบบการส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือต่อการลดความร้อนกลางเมือง เมืองหรือสังคมคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Society) เป็นสังคมที่ผู้คนส่วนใหญ่ ในสังคมหันมาร่วมมือกันลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในทุกรูปแบบหรือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากการดำรงชีวิตปกติโดยเฉพาะการลดปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ปล่อยออกมาจากกระบวนการผลิตของโรงงานหรือภาคอุตสาหกรรม เพื่อจะได้อยู่ร่วมกันในสังคมที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมคาร์บอนต่ำจึงต้องทำให้ผู้คนในสังคมมีความตระหนักถึงคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีปริมาณคาร์บอนต่ำ โดยผู้คนในสังคมมีความยึดโยงกับการเลือกใช้เทคโนโลยีหรือการพัฒนาเทคโนโลยีให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และที่สำคัญ ก็คือ จะต้องเป็นสังคมที่มีการวางผังเมืองให้สอดคล้องกับระบบนิเวศที่สมดุลด้วย ดังนั้น สังคมคาร์บอนต่ำ มีลักษณะ คือ 1) สังคมที่ต้องช่วยกันลดความต้องการใช้พลังงาน 2) สังคมที่ต้องหลีกเลี่ยงการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลหรือน้ำมัน และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และ 3) สังคมต้องมีมาตรการความมั่นคงทางพลังงานและเป็นสังคมที่มีการพบปะหารือกันในเรื่องความต้องการของคนทุกกลุ่มในสังคม นอกจากการที่ทุกคนร่วมมือลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกแล้ว ควรเน้นการจัดการโดยการใช้พื้นที่เป็นหลัก (Area-Based) โดยมุ่งไปที่เมืองที่มีเป้าหมายลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากฐานเดิมที่ยังไม่มีการจัดการเมืองเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งในปัจจุบันความเข้มข้นของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในชั้นบรรยากาศสูงกว่า 400 ส่วนต่อล้านส่วนโดยปริมาตร (ppmv) แล้ว และยังคงเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ และเพื่อให้อุณหภูมิโลกสูงขึ้นไม่เกิน 2 องศาเซลเซียสตามเป้าหมาย ความเข้มข้นของก๊าซเรือนกระจกจะต้องไม่เกิน 450 ส่วนต่อล้านส่วนคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (ppm CO₂e) แนวทางการทำงานของสังคมคาร์บอนต่ำ (Low Carbon society) ได้แก่ 1) มีการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล เช่น วิเคราะห์กิจกรรมต่าง ๆ ที่มีการปล่อยคาร์บอน และการใช้ Fossil Fuel เพื่อดูว่าควรลดปล่อยคาร์บอนที่จุด Hotspotsได้บ้าง 2) มีการกำหนดนโยบายและเกณฑ์ควบคุมการปล่อยคาร์บอนในอุตสาหกรรมต่าง ๆ 3) ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการลดคาร์บอน โดยสร้างความตระหนักและความเข้าใจของประชาชนในสังคมถึงผลกระทบของการปล่อยคาร์บอน 4) การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อช่วยลดการปล่อยคาร์บอน (Thaipublica, S., 2022)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะเปลือกมะพร้าวเหลือทิ้งภายใต้เป้าหมายขยะเป็นศูนย์ (Zero waste) และเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City: LCC) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ ผู้บริหารในระดับจังหวัดควรส่งเสริมระบบการสร้างชุมชนสีเขียวผ่านการออกแบบระบบโรงเรียนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารจัดการและการพัฒนาในเรื่องของการออกแบบครัวเรือนสีเขียวที่สำคัญ ก็คือ ในเรื่องของความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่อยู่ในครัวเรือนที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการทางด้านของสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่มีต่อชั้นบรรยากาศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความร้อนและฝุ่นโดยการออกแบบครัวเรือนสีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้นำระดับจังหวัด ชุมชน ท้องถิ่น และประชาชนควรมีระบบการควบคุมและลดมลพิษสู่สิ่งแวดล้อมผ่านกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารจัดการด้านบ้น คือ มลพิษสู่สิ่งแวดล้อมนั้น ก็คือในเรื่องของการมีส่วนร่วมซึ่งถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้สมาชิกในชุมชนนั้นเกิดความตระหนักและเล็งเห็นถึงการบริหารจัดการและการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของปัญหาอากาศร้อนซึ่งเกิดจากการเผาไหม้ของขยะและการบริหารจัดการทางด้านของเศษพืชเศษสัตว์หรือแม้แต่ในเรื่องของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่มีการใช้แล้วและก่อให้เกิดมลภาวะทางด้านของอากาศด้วยสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่ง ก็คือในเรื่องของการใช้ไฟฟ้าและการใช้วัสดุที่นำไปสู่ในเรื่องของกระบวนการเผาไหม้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ไฟฟ้าที่

เกินกำลังในการที่จะนำไปสู่ในเรื่องของค่าใช้จ่ายและนำไปสู่ในเรื่องของการบริหารจัดการทางด้านของการลดปริมาณไฟฟ้าที่จะมีปัญหาในอนาคต ซึ่งดังกล่าวข้างต้นนี้จะต้องเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจและความตระหนักที่ผู้นำชุมชนจะต้องให้ความรู้กับสมาชิกในชุมชนให้สามารถที่จะปฏิบัติการในเรื่องของการใช้กระแสไฟฟ้าให้สอดคล้องกับการประกอบอาชีพและมีการใช้วัสดุนั้นให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่จะไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและปัญหาทางด้านของมลภาวะ

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2559). คู่มือการพัฒนามูลค่าเพิ่ม (Value Creation Handbook). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพาณิชย์.
- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2557). รายงานดุลยภาพพลังงานของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพลังงาน.
- การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค. (2559). ระเบียบการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ว่าด้วยข้อกำหนดการเชื่อมต่อระบบโครงข่ายไฟฟ้า พ.ศ. 2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค.
- ครรชิต พุทธิโกษา. (2554). คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ชาญศักดิ์ อภัยนิพัฒน์. (2549). เทคนิคการออกแบบระบบแสงสว่าง (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี(ไทย-ญี่ปุ่น).
- ชำนาญ ห่อเกียรติ. (2550). เทคนิคการส่องสว่าง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Koonsrisuk, S. et. al. (2009). Development and Technology Transfer for Processing of Composting by Wastes from Coconut Processing in Prajaparkirekhan Province. Bangkok: King Mongkut's University Technology Thonburi.
- Siranee, W. & Bancha, R. (2018). Effects of media mixed with local residues in Narathiwat Province for Lactuca sativa var. Khon Kaen Agricultural Journal, 3(6), 46-54.
- Streeter, J. (2007). Plant Nutrient Hartmann's Plant Science: Growth, Development and Utilization of Cultivated Plants. New Jersey: Pearson, Upper Saddle River.
- Thaipublica, S. (2022). Low Carbon. Retrieved May 6, 2023, from <https://thaipublica.org/2022/07/s-cg-drives-low-carbon-society/>
- Tripetchkul, S. et al. (2012). Co-composting of coir pith and cow manure: Initial C/N ratio vs physico-chemical changes. Journal of International Journal of Recycling of Organic Waste in Agriculture, 1(15), 1-8.
- Wolf, B. (1999). The Fertile Triangle: The Interrelationship of Air, Water and Nutrients in Maximizing Soil Productivity. Journal of The Haworth, 1(3), 212-218.

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง และการเป็นนวัตกรรมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

จังหวัดนครศรีธรรมราช เขตพื้นที่การศึกษา เขต 1*

THE DEVELOPMENT OF LEARNING PROCESSES USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE SYSTEMS TO PROMOTE HIGH-LEVEL THINKING SKILLS AND INNOVATORS OF STUDENTS IN EDUCATIONAL OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS EDUCATION AREA 1, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

นพรัตน์ หมีพลัด, กรวรรณ สืบสม*, ณัฐภัทร์ นิลวงศ์, อภินันท์ อามีระ

Nopparat Meeplat, Korawan Suebsom*, Nattaphat Nillawong, Apinan Armiroh

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: korawan_seu@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาบริบท ความเป็นมา สภาพปัญหาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) พัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) เพื่อประเมินสมรรถนะด้านการคิดของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และกำลังเรียนรายวิชา เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) เรื่อง การแก้ปัญหาด้วยโปรแกรม Scratch จำนวน 176 คน โดยการศึกษาวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ประกอบไปด้วยการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ 1) สำรวจบริบทโรงเรียนด้วยแบบฟอร์มสำรวจบริบทโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 2) จัดกิจกรรมในโรงเรียนด้วยแผนกิจกรรมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ให้กับนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส และให้นักเรียนศึกษาคู่มือการใช้โปรแกรม Scratch ในการสร้าง Chatbot 3) ประเมินสมรรถนะด้านการคิดของนักเรียนด้วยแบบประเมินสมรรถนะคนไทยสามารถสูง และ 4) สรุปผลการประเมินสมรรถนะสมรรถนะด้านการคิดของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบท ความเป็นมา สภาพปัญหาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ส่วนใหญ่จะขาดแคลนสื่อการสอน และเครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน รวมถึงระบบอินเทอร์เน็ตที่ไม่ครอบคลุม 2) กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ทำให้นักเรียนสามารถฝึกกระบวนการคิดและสนุกกับกิจกรรมในกระบวนการเรียนรู้ นักเรียนมีความตั้งใจและสนใจในกระบวนการสร้าง Chatbot AI ด้วยโปรแกรม Scratch และ 3) ผลการประเมินสมรรถนะคนไทยสามารถสูงของนักเรียนด้านการคิดพบว่านักเรียนร้อยละ 58.2 ขาดความมั่นใจในสมรรถนะด้านการคิด ดังนั้น โรงเรียนหรือสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับสมรรถนะด้านการคิดของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถคิดและต่อยอดความเป็นนวัตกรรมได้ในอนาคต

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้, ระบบปัญญาประดิษฐ์, ทักษะการคิดขั้นสูง, การเป็นนวัตกรรม

* Received November 17, 2024; Revised December 15, 2024; Accepted December 21, 2024

Abstract

The objectives of this research were to 1) Study the context, background, and problems of the schools in the expansion of educational opportunity in Nakhon Si Thammarat Province, 2) Develop an AI learning process for the expansion of educational opportunity in Nakhon Si Thammarat Province, and 3) To assess the thinking competence of students in the expansion of educational opportunity in Nakhon Si Thammarat Province. The target group was 176 secondary 2 students studying technology (computer science) on problem-solving with the Scratch program. This research used an action research methodology that consisted of 4 steps of research: 1) Survey the school context using the expansion of educational opportunity school context survey form, 2) Organize activities in the school with an activity plan to develop an AI learning process for students in the expansion of educational opportunity and have students study the Scratch program manual to create a Chatbot, 3) Assess students' thinking competence using the Thai Can High Competency Assessment, and 4) Summarize the results of the assessment of students' thinking competence. The research results found that 1) The context, background, and problems of expanding educational opportunities schools mostly lack teaching media and insufficient computers for the number of students. Including the lack of a comprehensive internet system 2) The process of developing learning with an artificial intelligence system allows students to practice thinking processes and enjoy activities in the learning process. Students are determined and interested in the process of creating Chatbot AI with the Scratch program. 3) The evaluation results of Thai students' high thinking competencies found that 58.2 percent lack confidence in their thinking competencies. Therefore, schools or educational institutions should focus on students' thinking competencies so that students can think and develop their innovators in the future.

Keywords: Learning Process, Artificial Intelligence System, Higher-Order Thinking Skills, Innovator

บทนำ

ยุคการศึกษาไทย 4.0 ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอน โดยการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้กระทรวงศึกษาธิการมีการปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีการเปลี่ยนแปลงวิชาบังคับพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นวิชาทางด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีให้อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เปลี่ยนเป็นวิชาวิทยาการคำนวณสำหรับการเรียนการสอนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีการเริ่มปรับเปลี่ยนตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2561 และในสาระที่ 4 เทคโนโลยี มีมาตรฐานตัวชี้วัด ที่เกี่ยวกับความเข้าใจและใช้แนวคิดเชิงคำนวณในการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตจริงอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนรู้ การทำงาน และการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้เท่าทันและมีจริยธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) เมื่อหลักสูตรถูกนำมาเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนเปลี่ยนเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ ทำให้การประเมินผลได้ผลลัพธ์ที่ดีกว่าหลักสูตรแบบเดิมที่เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน ฉะนั้น คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะและจัดทำกรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งผลให้นักเรียนหรือเด็กไทยมีคุณลักษณะ 4 ประการ คือ คนไทยอยู่ดีมีสุข คนไทยฉลาดรู้ คนไทยสามารถสูงและพลเมืองไทยใส่ใจสังคม ซึ่งปัจจัยนี้จะเน้นส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนไทยสามารถสูง ซึ่งคนไทยสามารถสูง

หมายถึง คนไทยที่มีทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม และมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562)

ปัญญาประดิษฐ์ได้เข้ามามีบทบาทในการประยุกต์ใช้งานในองค์กรในประเทศไทย โดยผลการสำรวจ การประยุกต์ใช้งานปัญญาประดิษฐ์ในประเทศไทย พบว่า ร้อยละ 50 ใช้งานปัญญาประดิษฐ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตหรือการบริการขององค์กร ขณะที่ร้อยละ 43 ประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารจัดการภายในองค์กร และร้อยละ 36 ใช้งานปัญญาประดิษฐ์เพื่อเพื่อรายได้ให้กับองค์กร (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2566) โดยในปี พ.ศ. 2567 พบว่า มีหน่วยงานนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในองค์กรแล้ว 17.8% และหน่วยงานที่มีแผนจะนำมาใช้ ในอนาคต 73.3% และที่ยังไม่มีแผนที่จะใช้ปัญญาประดิษฐ์ 8.9% (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2567)

นอกจากนี้ ปัญญาประดิษฐ์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล โดยทำให้ เรียนรู้มีความน่าสนใจและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้แบบเสมือนจริงซึ่งผสมผสาน การเล่นเกมเข้าการศึกษาเพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับนักเรียน จะต้องมีความพร้อมทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ทำ ปัญญาประดิษฐ์องค์ความรู้ของครูที่จะถ่ายทอดให้กับนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนและนักเรียนก็ต้องเปิดใจ เรียนรู้นวัตกรรมเนื่องจากปัญญาประดิษฐ์เป็นการพัฒนาให้คอมพิวเตอร์ เครื่องจักรกล หุ่นยนต์และเทคโนโลยี สมัยใหม่มีความสามารถที่ชาญฉลาดเช่นเดียวกับมนุษย์ เข้าใจภาษามนุษย์ จดจำ รูปภาพ เสียงและสามารถทำงาน ได้ตามที่ต้องการ ตลอดจนสามารถเลียนแบบพฤติกรรมการทำงานของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ ศักดิ์ชัย ไชยรักษ์ และปณิศา วรรณพิรุณ ที่กล่าวว่า การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการกิจกรรมการศึกษาจะเพิ่มขึ้นและมีผลกระทบ เชิงบวกของปัญญาประดิษฐ์จะทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนตั้งแต่ชั้นปฐมวัยจนถึงการศึกษาขั้นสูง จะมีการสร้างสรรค์ เครื่องมือเพื่อการเรียนรู้และสามารถปรับให้เข้ากับผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้เพื่อให้ผลด้านเรียนสูงสุด (ศักดิ์ชัย ไชยรักษ์ และปณิศา วรรณพิรุณ, 2563) และสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่ต้องการ พัฒนาคนให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยี กระบวนการด้านองค์ความรู้ นวัตกรรม กระบวนการพัฒนาให้มีคุณภาพและ มาตรฐาน เพื่อนำไปสู่การเรียนการสอนให้กับผู้เรียนที่เน้นการสร้างสรรค์นวัตกรรม (พิรฤต เครือลุนที่ระยุด, 2567)

อย่างไรก็ตาม จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจสภาพบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งมี เครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ ขาดแคลนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และสื่อการสอนที่ทันสมัย รวมถึงระบบอินเทอร์เน็ต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิร กิตติวิโรจน์ชัย และคมศิลป์ ประสงค์สุข ที่กล่าวว่า โรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษาขาดแคลนสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและขาดการสื่อสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (วชิร กิตติวิโรจน์ชัย และคมศิลป์ ประสงค์สุข, 2567) จากสาเหตุดังกล่าว ทำให้การใช้ปัญญาประดิษฐ์ใน การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาค่อนข้างจัดการได้ยากและทำให้นักเรียนขาดโอกาส ในการเรียนรู้ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบการเรียนรู้ด้วยปัญญาประดิษฐ์ จึงได้ออกแบบระบบปัญญาประดิษฐ์โดยใช้เนื้อหาในรายวิชาวิทยาการคำนวณและให้ความช่วยเหลือนักเรียนใน เรื่องความรู้พื้นฐานจนสามารถพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์ได้ เพื่อให้นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้ ใช้ความคิดขั้นสูงและแก้ปัญหาอย่างมีขั้นตอนและคิดได้อย่างเป็นระบบในการพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์ประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวันโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโครงงานเป็นฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท ความเป็นมา สภาพปัญหาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ใน จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อประเมินสมรรถนะด้านการคิดนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาและสมรรถนะของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และใช้ทฤษฎีการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองหลังจากการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 10 โรงเรียน จากพื้นที่ของแต่ละอำเภอที่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 และเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 จำนวน 176 คน โดยเหตุผลของการเลือกแบบเจาะจงเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เนื่องจากการแนะนำและส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์เบื้องต้นและนักเรียนสามารถนำไปต่อยอดความเป็นนวัตกรรม และทำเป็นโครงการได้ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รวมถึงเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วสามารถนำไปต่อยอดในการเรียนทางสายอาชีพในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบฟอร์มสำรวจบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นหลังจากการประชุมชี้แจงร่วมกับผู้บริหารและครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยสร้างจาก Google Form
2. แผนกิจกรรมการพัฒนาระบบการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นหลังจากวิเคราะห์บริบท ความเป็นมาและสภาพปัญหาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยแบ่งออกเป็นแผนกิจกรรมย่อย ๆ จำนวน 3 แผน คือ แผนกิจกรรมกระตุ้นความสนใจ แผนกิจกรรมการเรียนรู้ และแผนกิจกรรมการเรียนรู้และสรุปร่วมกันกับนักเรียน
3. คู่มือการใช้โปรแกรม Scratch เพื่อสร้าง Chatbot เป็นคู่มือที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจวิธีการสร้าง Chatbot มากขึ้น
4. แบบประเมินสมรรถนะการคิดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 10 ข้อ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารเกี่ยวกับสมรรถนะการคิดของนักเรียนโดยนำมาวิเคราะห์และสร้างเป็นแบบประเมิน

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

สำหรับแผนกิจกรรมการพัฒนาระบบการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญและได้รับคำแนะนำพร้อมปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเป็นอย่างดี และแบบประเมินสมรรถนะด้านการคิดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาซึ่งเป็นแบบประเมิน 5 ตัวเลือกตามเกณฑ์ Likert Scale ซึ่งผู้วิจัยได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญให้ปรับปรุง และได้ทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทักษะหลังปรับปรุงแล้วมีค่าอยู่ที่ระดับ 0.844 นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ระดับ 0.855 ซึ่งไม่แตกต่างกันและสามารถเชื่อถือได้

กระบวนการดำเนินการวิจัย

หลังจากผู้วิจัยศึกษาบริบทและสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จึงนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างแผนกิจกรรมการพัฒนาระบบการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์สำหรับนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยอ้างอิงเนื้อหาวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) บทที่ 3 เรื่อง การแก้ปัญหาด้วย Scratch และดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นศึกษาบริบท ความเป็นมาและสภาพปัญหาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีขั้นตอน ดังนี้
 - 1.1. ติดต่อประสานงานกับทางโรงเรียนเพื่อความสะดวกในเรื่องของการนัดหมายวัน เวลา สถานที่
 - 1.2. ผู้วิจัยและคณะแจ้งวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมแก่นักเรียนและครูผู้สอน

- 1.3 สรุปบริบท ความเป็นมา และสภาพปัญหาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
2. ขั้นตอนการตามแผนกิจกรรมกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยปัญญาประดิษฐ์ ดังนี้
 - 2.1 ผู้วิจัยและคณะเปิดตัวอย่างของ AI Chatbot ให้นักเรียนดูเป็นกรณีศึกษา
 - 2.2 ผู้วิจัยแนะนำการใช้โปรแกรม Scratch และทบทวนคำสั่งในโปรแกรม Scratch เพื่อนำมาสร้างเป็น Chatbot
 - 2.3 นักเรียนแบ่งกลุ่มเพื่อฝึกออกแบบและสร้าง Chatbot ของแต่ละกลุ่ม โดยร่วมกันคิดบทสนทนาและการใช้คำสั่งในโปรแกรม Scratch
 - 2.4 เมื่อนักเรียนสร้าง Chatbot เสร็จแล้วได้นำเสนอเป็นรายกลุ่ม ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะสังเกตทักษะการคิดเรียบเรียงขั้นตอนในการนำเสนอของแต่ละกลุ่ม ซึ่งในขั้นนี้เป็นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของนักเรียนหลังจากการเรียนรู้
 - 2.5 นักเรียน และผู้วิจัย ร่วมกันอภิปรายหัวข้อ Chatbot พร้อมทั้งตอบคำถามในประเด็นที่นักเรียนสนใจ
 - 2.6 นักเรียนและผู้วิจัยร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้จากการจัดกิจกรรมกระบวนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยปัญญาประดิษฐ์

ขั้นการเก็บข้อมูล

หลังจากการจัดกิจกรรมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์เสร็จแล้วนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยให้นักเรียนทำแบบประเมินสมรรถนะด้านการคิด โดยเป็นแบบเลือกตอบตามระดับความคิดเห็นของแต่ละบุคคล

ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงานการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของการวิเคราะห์บริบท ความเป็นมา และสภาพปัญหาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์บริบท ความเป็นมา สภาพปัญหา สื่อการสอนและอุปกรณ์เครือข่ายอินเทอร์เน็ตของแต่ละโรงเรียน และส่วนที่ 2 คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบประเมินทักษะการคิดของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ผลการวิจัย

ซึ่งในการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงและการเป็นนวัตกรของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 นครศรีธรรมราช มีผลการวิจัย ดังนี้

1. บริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ผลการศึกษาบริบท ความเป็นมา และสภาพปัญหาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ เพื่อศึกษา บริบท ความเป็นมาและสภาพปัญหาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งนี้ พบว่า บริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและพบว่าโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทั้ง 10 โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของอำเภอลานสกา อำเภอพรหมคีรี อำเภอเมือง และอำเภอพระพรหม แต่มีนักเรียนจำนวนน้อย และประสบปัญหาทางครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจและความไม่พร้อมของครอบครัว พ่อแม่หย่าร้างและต้องอยู่กับ ปู่ ย่า ตา ยาย และสภาพปัญหาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน คือ ไม่มีความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ต มีจำนวน

เครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อการเรียนของนักเรียน นักเรียนจะต้องนั่งเรียน 2 - 3 คน ต่อ 1 เครื่อง เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรในเรื่องของอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์มีจำกัด ทำให้นักเรียนขาดโอกาสในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ขาดแคลนสื่อที่ทันสมัย และครูผู้สอนบางโรงเรียนสอนไม่ตรงวิชาเอก เช่น ครูจบการศึกษาด้านคณิตศาสตร์ แต่ต้องสอนวิชาคอมพิวเตอร์ หรือครูที่จบสาขาวิชาปฐมวัยแต่ต้องรับผิดชอบสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์เป็นต้น รวมถึงนักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ลำบาก และแตกแยกทำให้นักเรียนขาดความอบอุ่น และขาดแคลนทุนทรัพย์ในการเรียน ทำให้ครูต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อนำมาจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในโรงเรียน

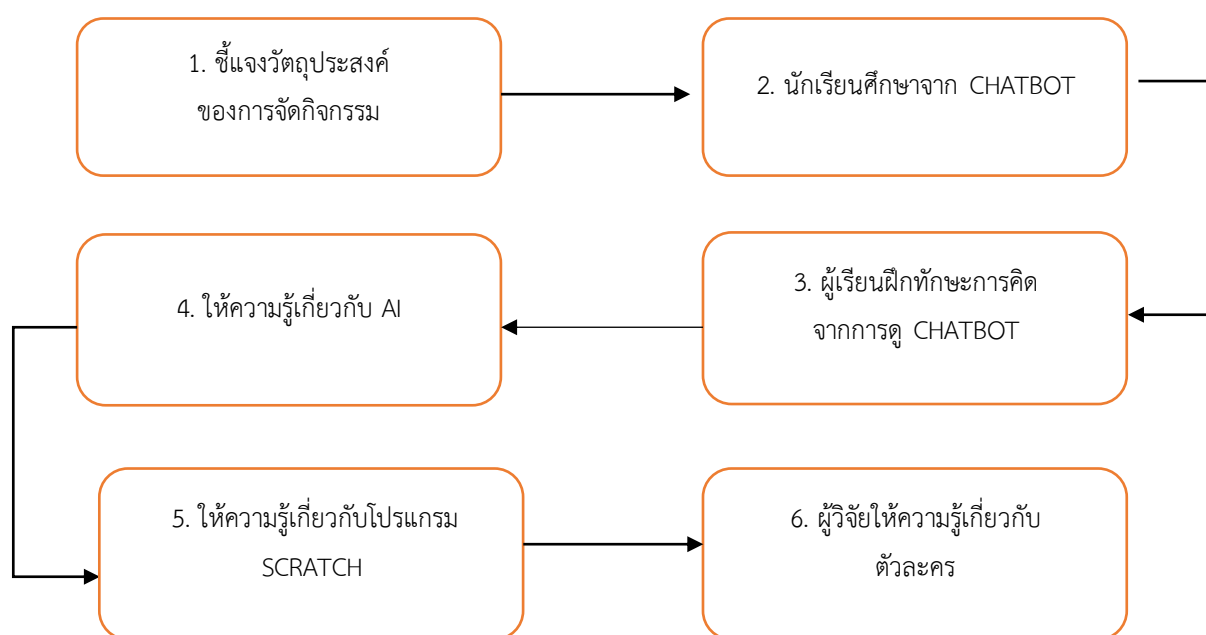
2. ผลการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงและการเป็นนวัตกรรมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ผลการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงและการเป็นนวัตกรรมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ พัฒนาการกระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ตามแผนจัดกิจกรรมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ พบว่ามีการจัดกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

2.1 กิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้วางแผนและเขียนแผนกิจกรรมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยปัญญาประดิษฐ์เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมกระบวนการ

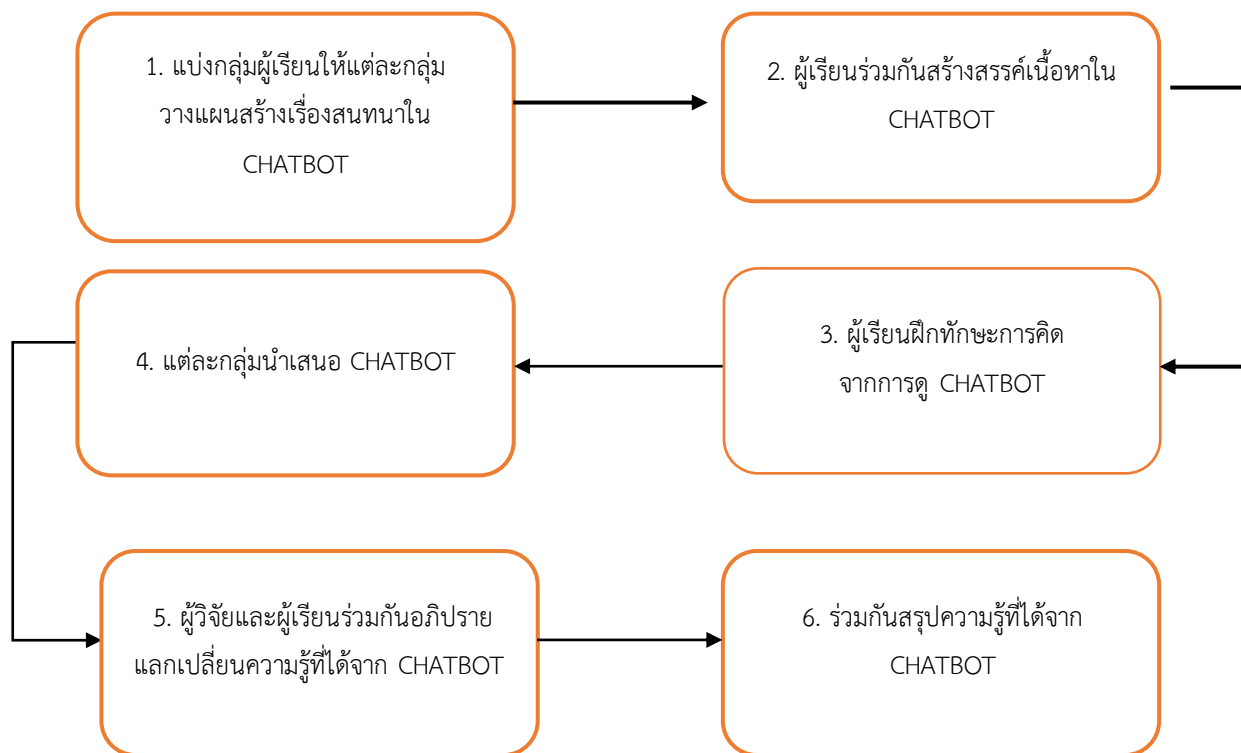
2.2 ขั้นเตรียมการ ผู้วิจัยและคณะจัดเตรียมสื่อการสอนโดยเลือกสื่อที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มากที่สุด

2.2.1 ขั้นตอนประกายความสนใจ

ภาพที่ 1 จุดประกายความสนใจ

2.2.2 ขั้นตอนปฏิบัติ

ภาพที่ 2 ขั้นตอนปฏิบัติ

ภาพที่ 3 กระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์

จากผลการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเนื้อหาเรื่องการแก้ปัญหาด้วย Scratch และสอนให้นักเรียนร่วมกันสร้าง Chatbot พัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ ตามแผนจัดกิจกรรมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งในการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนหลัก 2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ขั้นกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้วางแผนและเขียนแผนกิจกรรมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 2 ขั้นเตรียมการที่ผู้วิจัยได้จัดเตรียมสื่อการสอน ซึ่งในขั้นเตรียมการประกอบด้วยขั้นจุดประกายความสนใจ และขั้นลงมือปฏิบัติ โดยในขั้นจุดประกายความสนใจ ผู้วิจัยและคณะได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม และให้นักเรียนศึกษาจากสื่อการสอนที่เป็น Chatbot หลังจากนั้นให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดหลังจากดู Chatbot และให้ความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ รวมถึงวิธีการใช้โปรแกรม Scratch เพื่อสร้างตัวละครสำหรับการสร้าง Chatbot สำหรับในขั้นลงมือปฏิบัติ ผู้วิจัยและคณะได้แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ตามความสมัครใจและวางแผนสร้างบทสนทนาใน Chatbot นักเรียนร่วมกันสร้างสรรค์เนื้อหา โดยนำทักษะการคิดจากการดู Chatbot และนำเสนอเนื้อหาเป็นรายการกลุ่ม รวมถึงช่วยกันสร้าง Chatbot ด้วยโปรแกรม Scratch และร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ที่เกิดจากการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองในการสร้าง Chatbot และสรุปความรู้ร่วมกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่านักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์และมีกระบวนการคิดที่สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการเรียนรู้ผ่านสื่อการสอนที่ผู้วิจัยได้กำหนดให้ โดยนักเรียนแบ่งกลุ่มช่วยกันคิด นักเรียนมีความตื่นเต้น สนุกสนานและสร้าง Chatbot ของแต่ละกลุ่มออกมาได้เป็นอย่างดี ซึ่งจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยปัญญาประดิษฐ์ช่วยฝึกทักษะการคิดของนักเรียนช่วยให้นักเรียนคิดอย่างเป็นลำดับขั้นตอน กล้าคิด กล้าแสดงออก รวมถึงนำเสนอแนวคิดที่เป็นของกลุ่มตนเองได้เป็นอย่างดี

3. ผลการประเมินสมรรถนะด้านการคิดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลสมรรถนะด้านการคิดของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านทักษะการคิด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินสมรรถนะด้านการคิด

หัวข้อ	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	ระดับ
1. สามารถจำแนกข้อเท็จจริงและความคิดเห็นที่นำเสนอในข้อมูลข่าวสาร	2.72	1.41	52.8	ไม่แน่ใจ
2. สามารถคาดการณ์ผลที่จะเกิดจากเหตุการณ์หรือจากการกระทำต่าง ๆ ได้ อย่างสมเหตุสมผล	2.85	1.34	50	ไม่แน่ใจ
3. ระบุประเด็นที่มีความขัดแย้งหรือสอดคล้องของเหตุการณ์สองเหตุการณ์ได้	3.75	1.43	50.6	ทำได้ดี
4. ดำเนินการตามแผนในการทำงานหรือโครงการที่วางไว้จนบรรลุวัตถุประสงค์	3.76	1.40	50.6	ทำได้ดี
5. สามารถใช้ความคิดอย่างอิสระในการเล่าเรื่อง เล่านิทานหรือบรรยายภาพ	3.25	1.40	60	ไม่แน่ใจ
รวมค่าเฉลี่ย	3.27	1.49	52.8	ไม่แน่ใจ

จากตารางที่ 1 แสดงสมรรถนะด้านการคิดนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัด นครศรีธรรมราช จำนวน 10 โรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือ เพื่อประเมินสมรรถนะด้านการคิดของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งพบว่า นักเรียนสามารถใช้ความคิดอย่างอิสระในการเล่าเรื่อง เล่านิทานหรือบรรยายภาพได้ดีที่สุดร้อยละ 60 ($\bar{x} = 3.25$, S.D. = 1.40) ขณะที่นักเรียนสามารถจำแนกข้อเท็จจริง และความคิดเห็นที่นำเสนอในข้อมูลข่าวสารได้ร้อยละ 52.8 ($\bar{x} = 2.72$, S.D. = 1.41) และนักเรียนสามารถระบุ ประเด็นที่มีความขัดแย้งหรือสอดคล้องของเหตุการณ์สองเหตุการณ์ได้ ร้อยละ 50.60 ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 1.43) ซึ่งเท่ากับระดับความคิดดำเนินการตามแผนในการทำงานหรือโครงการที่วางไว้จนบรรลุวัตถุประสงค์ร้อยละ 50.60 ($\bar{x} = 3.76$ S.D. = 1.40) และนักเรียนที่สามารถคาดการณ์ผลที่จะเกิดจากเหตุการณ์ หรือจากการกระทำต่าง ๆ

ได้อย่างสมเหตุสมผลน้อยที่สุดร้อยละ 50 ($\bar{x} = 2.85$, S.D. = 1.34) สรุปโดยภาพรวม พบว่า นักเรียนไม่แน่ใจว่า ในสมรรถนะด้านการคิดร้อยละ 52.80 ($\bar{x} = 3.27$, S.D. = 1.49)

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงและการเป็นนวัตกรของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 จังหวัดนครศรีธรรมราชสามารถ อภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาบริบท ความเป็นมา และสภาพปัญหาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า บริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและพบว่าโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทั้ง 10 โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของอำเภอลานสกา อำเภอพรหมคีรี อำเภอเมือง และอำเภอพระพรหม แต่มีนักเรียนจำนวนน้อย และประสบปัญหาทางครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจและความไม่พร้อมของครอบครัว พ่อแม่หย่าร้างและต้องอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย และสภาพปัญหาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน คือ ไม่มีความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ต มีจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อการเรียนของนักเรียน นักเรียนจะต้องนั่งเรียน 2 - 3 คน ต่อ 1 เครื่อง เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรในเรื่องของอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์มีจำกัด ทำให้นักเรียนขาดโอกาสในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ขาดแคลนสื่อที่ทันสมัย และครูผู้สอนบางโรงเรียนสอนไม่ตรงวิชาเอก เช่น ครูจบการศึกษาด้านคณิตศาสตร์ แต่ต้องสอนวิชาคอมพิวเตอร์ หรือครูที่จบสาขาวิชาปฐมวัยแต่ต้องรับผิดชอบสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์ เป็นต้น รวมถึงนักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ลำบาก และแตกแยก ทำให้นักเรียนขาดความอบอุ่น และขาดแคลนทุนทรัพย์ในการเรียน ทำให้ครูต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อนำมาจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉันทนา ภูมมา และคณะ ที่ได้กล่าวว่า โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจะต้องมีการพัฒนาบริบทของการจัดการเรียนรู้ ทั้งครูผู้สอน และผู้เรียนเพื่อให้นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะในการเรียนรู้อย่างมากขึ้นทั้งด้านการจัดการความรู้ ทั้งนี้เนื่องจากอาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนไปจากเดิมจากผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงในระดับปฏิบัติการเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะ และสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 (ฉันทนา ภูมมา และคณะ, 2564) และสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้กล่าวว่า ครูควรจะออกแบบการเรียนรู้ฝึกฝนให้ตัวเองเป็นโค้ชและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ในประเด็นความพร้อมของห้องเรียนและอุปกรณ์การเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาควรได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยและมีอุปกรณ์หรือเครื่องมือ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอสำหรับนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

2. ผลการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงและการเป็นนวัตกรของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ พัฒนาการกระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ ตามแผนจัดกิจกรรมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งในการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนหลัก 2 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 ขั้นกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ที่ ผู้วิจัยได้วางแผนและเขียนแผนกิจกรรมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และขั้นที่ 2 ขั้นเตรียมการที่ผู้วิจัยได้จัดเตรียมสื่อการสอน ซึ่งในขั้นเตรียมการ ประกอบด้วย ขั้นตอนประกายความสนใจ และขั้นลงมือปฏิบัติ โดยในขั้นตอนประกายความสนใจ ผู้วิจัยและคณะได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม และให้นักเรียนศึกษาจากสื่อการสอนที่เป็น Chatbot หลังจากนั้นให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดหลังจากดู Chatbot และให้ความรู้เกี่ยวกับ

ปัญญาประดิษฐ์ รวมถึงวิธีการใช้โปรแกรม Scratch เพื่อสร้างตัวละครสำหรับการสร้าง Chatbot สำหรับในชั้นลงมือปฏิบัติ ผู้วิจัยและคณะได้แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ตามความสมัครและวางแผนสร้างบทสนทนาใน Chatbot นักเรียนร่วมกันสร้างสรรค์เนื้อหา โดยนำทักษะการคิดจากการดู Chatbot และนำเสนอเนื้อหาเป็นรายการกลุ่ม รวมถึงช่วยกันสร้าง Chatbot ด้วยโปรแกรม Scratch และร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ที่เกิดจากการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองในการสร้าง Chatbot และสรุปความรู้ร่วมกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่านักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์และมีการบวนการคิดที่สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการเรียนรู้ผ่านสื่อการสอนที่ผู้วิจัยได้กำหนดให้ โดยนักเรียนแบ่งกลุ่มช่วยกันคิด นักเรียนมีความตื่นเต้น สนุกสนานและสร้าง Chatbot ของแต่ละกลุ่มออกมาได้เป็นอย่างดี ซึ่งจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยปัญญาประดิษฐ์ช่วยฝึกทักษะการคิดของนักเรียนช่วยให้นักเรียนคิดอย่างเป็นลำดับขั้นตอน กล้าคิด กล้าแสดงออก รวมถึงนำเสนอแนวคิดที่เป็นของกลุ่มตนเองได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับสิโรตม มณีแอต และปณิตา วรณพิรุณ ที่ได้ศึกษาระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลด้วยปัญญาประดิษฐ์สำหรับการเรียนรู้อย่างชาญฉลาด และผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ด้วยปัญญาประดิษฐ์ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้อย่างชาญฉลาดได้ตลอดเวลาและในทุกสถานที่ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบตนเอง และระบบปัญญาประดิษฐ์เป็นแนวทางในการส่งเสริมครูในการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน (สิโรตม มณีแอต และปณิตา วรณพิรุณ, 2562) นอกจากนี้ นฤภัค สันปาแก้ว ได้ศึกษาแนวทางส่งเสริมครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคปัญญาประดิษฐ์ให้ครูต้องพัฒนาทักษะ 3 ด้าน คือ ทักษะด้านเทคโนโลยี การพัฒนาทักษะด้านการสอน และการพัฒนาทักษะด้านจิตวิทยาการเรียนการสอน (นฤภัค สันปาแก้ว, 2566) รวมถึง ศักดิ์ชัย ไชยรักษ์ และปณิตา วรณพิรุณ ที่กล่าวถึง ชัดความสามารถของระบบปัญญาประดิษฐ์และการนำมาช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อช่วยให้ครูสามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความต้องการของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี รวมถึงสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ศักดิ์ชัย ไชยรักษ์ และปณิตา วรณพิรุณ, 2563)

3. ผลการประเมินสมรรถนะด้านการคิดของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมร้อยละ 52.8 ในด้านสมรรถนะด้านการคิดของผู้ตอบแบบสอบถามไม่แน่ใจในสมรรถนะด้านการคิด ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 1.49) และ ผลการประเมินสมรรถนะด้านการคิดของนักเรียนทั้ง 10 โรงเรียนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่แน่ใจว่าตนเองมีทักษะด้านการคิดหรือไม่ ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้เนื่องจากในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีอุปกรณ์เครื่องมือในการเรียนการสอนที่ทันสมัยน้อย และยังขาดแคลนสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ทำให้นักเรียนขาดโอกาสในการฝึกกระบวนการคิดโดยการนำนวัตกรรมมาช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้หรือเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียน ซึ่ง โดยนวัตกรรมการเรียนรู้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ต้องการที่จะพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนรวมกับการพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนควบคู่กันไป เนื่องกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยปัญญาประดิษฐ์เป็นนวัตกรรมกระบวนการที่จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดขั้นสูงที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงวิธีการพัฒนานวัตกรรมว่าไม่ได้ยากอย่างที่นักเรียนคิด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลธร และสิทธิกร สุมาลี, ทศนีย์ บุญแรง, กมลชนก พูลสวัสดิ์ และคณะ ที่กล่าวว่า นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นช่วยให้นักเรียนมีทักษะการคิดสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ใช้นวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ และครูจะต้องทำหน้าที่พัฒนาตนเองให้ทันสมัยและเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้มีสมรรถนะและสามารถต่อยอดความเป็นนวัตกรรมและเป็นคนไทยสามารถสูง (ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลธร และสิทธิกร สุมาลี, 2561); (ทศนีย์ บุญแรง, 2560); (กมลชนก พูลสวัสดิ์ และคณะ, 2565)

จากที่กล่าวมา การพัฒนาสมรรถนะด้านการคิดของนักเรียนจะต้องอาศัยนวัตกรรมต่างๆ เข้ามาเป็นสื่อการสอนเพื่อฝึกให้นักเรียนได้รู้จัก คิด วิเคราะห์ แยกแยะ และ ประยุกต์ใช้ได้เพราะนวัตกรรมจะเป็นเครื่องมือที่นักเรียนสามารถฝึกกระบวนการคิดได้มากขึ้น แต่ต้องอาศัยการลงมือปฏิบัติ และศึกษาเป็นแบบอย่างเพื่อกระตุ้นการคิด และสิ่งที่สำคัญคือกระบวนการเรียนรู้ที่จะช่วยส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยให้นักเรียนได้ฝึกการคิดคิด และลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจึงจะถือว่าเป็นการฝึกการคิดขั้นสูงและเมื่อนักเรียนส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก็จะไปต่อยอดการเรียนรู้ในสายอาชีพต่อไป และเนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขาดแคลนทุนทรัพย์และความแตกต่างของครอบครัวอาศัยอยู่กับปู่ ย่า หรือตา ยาย ทำให้นักเรียนสนใจเข้าศึกษาต่อในระดับการสายอาชีพ เช่น วิทยาลัยสารพัดช่าง หรือวิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา เพราะเมื่อจบการศึกษาออกไปแล้วสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงและการเป็นนวัตกรรมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 นครศรีธรรมราช สามารถสรุปได้ดังนี้ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ สัญญาณอินเทอร์เน็ต ขาดสื่อการสอนที่ทันสมัยและมีครูไม่ครบชั้นและไม่ตรงเอก ซึ่งสำหรับข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้คือรัฐบาลหรือกระทรวงศึกษาธิการต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ สื่อการสอนรวมถึงระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ทั่วกัน โดยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า นักเรียนมีความสนใจ และสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงมีความคิดสร้างสรรค์และกล้าแสดงออก และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและต่อยอดจากความรู้ที่ผู้วิจัยได้สอนหรือให้คำแนะนำ สำหรับอุปสรรคในการจัดกิจกรรม คือ จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนทำให้ต้องแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ซึ่งนักเรียนควรจะได้นั่งเรียนและปฏิบัติด้วยคอมพิวเตอร์ 1 เครื่องต่อนักเรียน 1 คน และโรงเรียนควรมีเครื่องคอมพิวเตอร์และสื่อการสอนที่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนและการประเมินสมรรถนะด้านการคิดของนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความมั่นใจในการคิด และไม่แน่ใจในสมรรถนะด้านการคิด ซึ่งทางโรงเรียนควรส่งเสริมสนับสนุน หรือจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิดมากขึ้นเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนา นวัตกรรมที่มากกว่า Chatbot เพื่อต่อยอดความเป็นนวัตกรรมของนักเรียนต่อไป เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไปแล้วจะเลือกเรียนต่อด้านอาชีวศึกษา ดังนั้น ทักษะการคิดขั้นสูงและการพัฒนา นวัตกรรมจึงน่าจะเป็นประโยชน์กับนักเรียนมากขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรจะเลือกจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ให้มีความหลากหลายในทุกรายวิชาเพื่อเป็นการส่งเสริมสมรรถนะด้านการคิดให้กับนักเรียน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยและคณะขอขอบคุณ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่สนับสนุนทุนวิจัย ปีงบประมาณ 2565 แก่คณะผู้วิจัยเพื่อนำมาพัฒนาสมรรถนะคนไทยสามารถสูง ด้านความเป็นนวัตกรรมของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโอกาสทางการศึกษาโอกาสทางการศึกษาโอกาสทางการศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก พูลสวัสดิ์ และคณะ. (2565). ปัญหาประติสัมพันธ์กับการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 21(1), C1-C8.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ปริกวัน กราฟฟิค จำกัด.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). รายงานพันธกิจการปฏิรูปการศึกษาไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2567 จาก <http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1734-file.pdf>
- ฉันทนา ภูมิมา และคณะ. (2564). สภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโอกาสทางการศึกษาโอกาสทางการศึกษาโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 8(3), 247-255.
- ทัศนีย์ บุญแรง. (2560). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดโดยใช้ของเล่นที่บ้าน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 11(3), 105-117.
- นฤภัค สันปาแก้ว. (2566). แนวทางการส่งเสริมครูในการจัดการเรียนรู้ในยุค AI. วารสารวิจัยนวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยี, 1(2), 44-50.
- ปิยะนันท์ หิรัณย์โชทร และสิทธิกร สุมาลี. (2561). การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 10(1), 44-60.
- พริกฤต เครือลุนทีระยุทธ. (2567). การสร้างสรรค์นวัตกรรมสามัญประจำตัวครูเพื่อพัฒนาครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านนวัตกรรมการเรียนรู้จากอำนาจละมุน: การนิเทศแบบชี้แนะโดยใช้ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 8(3), 1149 -1165.
- วัชร กิตติวิโรจน์ชัย และคมศิลป์ ประสงค์สุข. (2567). การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโอกาสทางการศึกษาโอกาสทางการศึกษาโอกาสทางการศึกษาในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสปป - ถ้ำลอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 12(47), 68-77.
- ศักดิ์ชัย ไชยรักษ์ และปณิดา วรณพิรุณ. (2563). เทคโนโลยีทางปัญญาเพื่อการศึกษาอัจฉริยะ. วารสาร ปัญญาภิวัฒน์, 12(3), 315-328.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). รายงานผลการดำเนินงานประจำปี พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://www.obec.go.th/archives/290290>
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2567). ETDA ร่วมกับ สวทช.เปิดผลการศึกษาความพร้อมในการประยุกต์ใช้ AI. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.etda.or.th/th/pr-news/AI_SurveyxETDA.aspx
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2566). แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (พ.ศ. 2565 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://ai.in.th/wp-content/uploads/2023/08/AI-Thailand-Annual-2023-1.pdf>.
- สิโรตม มณีแฮด และปณิดา วรณพิรุณ. (2562). ระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลด้วยปัญญาประดิษฐ์สำหรับการเรียนรู้อย่างชาญฉลาด. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 21(2), 359-373.

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด*

APPLICATION OF THE BUDDHIST PRINCIPLE OF IDDHIPADA 4 AFFECTING THE ACADEMIC EXCELLENCE IN SCHOOLS UNDER TRAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ธนพงษ์ เขมาคม*, วัชรวิทย์ บุญลอย, ธีรังกูร วรบำรุงกุล

Thanaphong Khemakom*, Waiwoot Boonloy, Theerangkoon Warabamrungskul

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี ประเทศไทย

Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: jometnp@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด และสร้างสมการพยากรณ์การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ปีการศึกษา 2566 จำนวน 291 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย ผลการวิจัยพบว่า ระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.31) ระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.32) ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสมการพยากรณ์มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 สามารถร่วมกันพยากรณ์ ได้ร้อยละ 59 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ เท่ากับ ± 0.17 สามารถสร้างสมการพยากรณ์ คือ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = 1.93* + 0.52*X$ และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z_y = 0.59* Z_x$ ผลการศึกษาสามารถสะท้อนถึงการนำหลักพุทธธรรมไปสู่การพัฒนาคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา

คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักอิทธิบาท 4, คุณภาพงานวิชาการ, สถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

* Received November 14, 2024; Revised December 14, 2024; Accepted December 21, 2024

Abstract

The objectives of this research were to: Study the level of application of the Buddhist principle of Iddhipada 4 in schools under the Trat Primary Education Area Office, Study the level of quality of academic work in these schools, Study the relationship between the application of the 4 principles of Iddhipada and the quality of academic work of the in these schools, and Create a prediction equation for the application of the 4 principles of Iddhipada that affects the quality of academic work of the in these schools. The sample was a group of 291 teachers in schools under Trat Primary Education Area Office. The tool used in the research was a questionnaire. It was characterized by a 5-level estimation scale. The statistics used in the data analysis were: mean, standard deviation. Pearson correlation coefficients and simple regression analysis. The results showed that: the level of application of the 4 principles of Iddhipada in the whole and in each aspect was high ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.31), the quality of academic work of the institution as a whole and in each aspect was very high ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.32) and the relationship between the application of the 4 principles of influence and the quality of academic work of the educational institution had a moderately positive correlation which was statistically significant at the level of .01, and the application of the 4 principles of Iddhipada that affects the quality of academic work of the educational institution can be predicted with an accuracy of 59% and there is a standard deviation of the forecast of ± 0.17 . and the prediction equation in the form of raw score was: $\hat{Y} = 1.93^{**} + 0.52^{**}X$ and the prediction equation in the form of standard score was: $\hat{Z}_y = 0.59^{**} Z_x$. The study's findings reflect the application of Buddhist principles in enhancing the academic quality of educational institutions.

Keywords: Application, Iddhipada 4 Principle, Academic Excellence, Schools, Trat Primary Educational Service Area Office

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความประพฤติ ความคิด และคุณธรรมในตัวกลุ่มคนประเทศชาติหรือสังคมใด ๆ ให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชน ในทุก ๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้น ก็จะมีประชากรที่มั่นคงของประเทศชาติ และสามารถพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด ความสำคัญดังกล่าวปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แข็งแรง ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม รวมทั้งวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขโดยตลอด (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) นั้น ผู้ที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียน นอกเหนือจากครูผู้สอน นั่นก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดทิศทางการจัดการศึกษาและนำพาการศึกษาไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งผู้บริหารต้องบริหารจัดการหรือให้การดูแลงานหลายด้าน โดยใช้ความรู้และทักษะ การบริหารงานที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง (พัชรวาลัย สังข์ศรี, 2561) และจำเป็นต้องเป็นผู้มีคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษา เพื่อนำสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย ที่กำหนดไว้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับครูสภาที่ได้ออกข้อบังคับว่าด้วยวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านคุณธรรมจริยธรรมไว้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ก้าวหน้าทัน การเปลี่ยนแปลง ยึดระบบคุณธรรมเป็นที่ตั้ง คือ มีความโปร่งใส

ยุติธรรม ซื่อสัตย์ ไม่คอร์รัปชัน อดทน รับทั้งผิดและชอบ เสียสละ เป็นคนดีของสังคม คุณธรรมมีความสำคัญมาก ผู้บริหารทุกระดับและทุกคนต้องมี โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา ที่จะช่วยให้การบริหารงานในสถานศึกษานั้นเกิดความราบรื่นและบรรลุจุดมุ่งหมาย ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาขาดคุณธรรมก็จะทำให้เกิดการไม่ยอมรับ ของผู้ใต้บังคับบัญชา เกิดความไม่ศรัทธาขึ้นในตัวผู้บังคับบัญชา ซึ่งการบริหารนั้น จะต้องยึดกฎระเบียบของทางราชการ สิ่งเหล่านี้เราสามารถพัฒนาได้ด้วยการศึกษาหาความรู้เพื่อเป็นบันไดสู่ความสำเร็จ ในการทำงาน (ธีระ รุญเจริญ, 2553)

การบริหารงานในสถานศึกษา ประกอบด้วยการบริหารงาน 4 ฝ่าย คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ทั้ง 4 ฝ่าย มีความสำคัญ ทุกด้าน จะขาดด้านใดด้านหนึ่งไปไม่ได้ แต่การที่จะบริหารสถานศึกษาต้องยอมรับว่าการบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา การจัดการศึกษาของสถานศึกษาจะมีคุณภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการทั้งสิ้น การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดทำสาระท้องถิ่น เทียบโอนผลการเรียน การวัด ประเมินผล และงานทะเบียน การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา การแนะแนว การศึกษา การพัฒนางานห้องสมุด การนิเทศเกี่ยวกับการศึกษา งานพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา งานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และงานพัฒนากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 สาระ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) สถานศึกษาที่ยึดเอางานวิชาการเป็นหลักในการบริหารและมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ ที่จะนำโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จ การให้ความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการต้องมีสิ่งเหล่านี้มีขอบข่ายการบริหารงานวิชาการอย่างชัดเจน มีวิสัยทัศน์ และแนวคิดใหม่ ในการพัฒนางาน มีการพัฒนาเกี่ยวกับงานวิชาการอย่างจริงจัง มีการนำหลักปรัชญาของสถานศึกษามุ่งสู่การปฏิบัติและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติกร, 2557)

จากสภาพการบริหารงานวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครอบคลุม 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองตราด อำเภอกลองใหญ่ อำเภอเขาสมิง อำเภอบ่อไร่ อำเภอแหลมงอบ อำเภอเกาะกูด และอำเภอเกาะช้าง ปัจจุบัน มีจำนวนโรงเรียน 102 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด, 2566ก) และจากรายงานการกำกับติดตามการดำเนินงานและการใช้งบประมาณ ประจำปีรอบ 6 เดือน (1 ตุลาคม 2565 - 31 มีนาคม 2566) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า ยังมีจุดอ่อนและอุปสรรคที่จำเป็นต้องได้รับการปรับเปลี่ยนให้มีความเข้มแข็งขึ้นในการบริหารงานวิชาการ คือ ด้านการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา ซึ่งสถานศึกษามีศักยภาพทุกด้านไม่เท่ากัน ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระหว่างปีการศึกษา 2563 - 2565 ในรายวิชาภาษาอังกฤษ ลดลงร้อยละ 3.02 รายวิชาคณิตศาสตร์ ลดลงร้อยละ 8.91 และการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT) ด้านคณิตศาสตร์ ลดลงร้อยละ 0.65 ด้านภาษาไทย ลดลงร้อยละ 1.72 รวมสองด้านลดลงร้อยละ 1.28 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด, 2566ข) และจากรายงานโครงการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ปี พ.ศ. 2566 ฉบับเต็ม ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราดเกี่ยวกับภาพความคาดหวังของจังหวัดตราดในอีก 5 - 10 ปี ข้างหน้าว่าต้องการเห็นโรงเรียนและห้องเรียนปรับเปลี่ยน ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ควรปรับหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับทุนของชุมชน มีความหลากหลายทางวิชาชีพ และมีความน่าสนใจ 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ควรปรับวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เป็น Active Learning 3) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ควรจัดให้มีเทคโนโลยีที่ตอบโจทย์การสอนของครู 4) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาที่มีความปลอดภัยทางด้านกายภาพ 5) ด้านการแนะแนว ควรเปิดโอกาสให้เด็กค้นพบตัวตน มีเป้าหมายในการเรียนรู้ สามารถสร้างเงิน สร้างอาชีพ และรักในสิ่งที่ทำ และ 6) ด้านการวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ควรมีการปรับการวัดผลและประเมินผลที่เน้นการประเมินนักเรียนเป็นรายบุคคล

(สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด, 2566) การบริหารวิชาการถือเป็นหลักของสถานศึกษาและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีคุณภาพ โดยสิ่งสำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการคุณภาพงานวิชาการในโรงเรียนประสบผลสำเร็จ คือ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มา (ผอบทอง สุจินพริหม, 2559) หลักอริยบท 4 เป็นหลักธรรมซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ผู้บริหารสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ ได้แก่ 1) ฉันทะ ความรักงาน เห็นคุณค่า ความพอใจ ความรักที่จะทำสิ่งนั้น ๆ 2) วิริยะ การสู้งาน เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ และก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ 3) จิตตะ ใส่ใจในงาน จิตใจจดจ่อ จริ่งจังความคิด อุทิศตัวต่องาน ไม่ปล่อยใจให้จิตใจเลื่อนลอยฟุ้งซ่าน และ 4) วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข ไตร่ตรอง พิสูจน์ ใช้ปัญญาสอบสวนข้อขัดข้องบกพร่องในสิ่งที่ทำนั้น (พระครูสุชัยพัฒนมงคล (วิชญ์ ตปสมปนโน), 2563)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เพื่อใช้เป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและสนับสนุน การพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด และสถานศึกษาในบริบทเดียวกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด
2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักอริยบท 4 กับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์การประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักอริยบท 4 และคุณภาพงานวิชาการในสถานศึกษา
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,203 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด, 2566 ก) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ปีการศึกษา 2566 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้เขตพื้นที่การศึกษาเป็นชั้นของการสุ่ม หลังจากนั้นคัดเลือกครูของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 291 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผ่านการตรวจสอบและประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง การบริหารสถานศึกษา และด้านวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง หรือ IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.60 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำข้อมูลที่ได้นำมาคำนวณหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค

(Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เท่ากับ 0.92 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามคุณภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เท่ากับ 0.85 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.88 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1993)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน (checklist) ระยะที่ 2 ส่งเครื่องมือรวบรวมข้อมูลไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 291 ฉบับ โดยผู้วิจัยกำหนดวันในการรับเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการเก็บเครื่องมือรวบรวมข้อมูลกลับคืน และระยะที่ 3 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนและมีความสมบูรณ์ครบ 291 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (Index of Congruence : IOC) ใช้ในการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของข้อความรายข้อ ด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product - Moment Correlation Coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับใช้ในการหาค่าอำนาจจำแนกข้อความรายข้อ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ใช้ในการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ระดับ การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 และระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษาทั้งฉบับ และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมและรายด้าน

การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4	ระดับการประยุกต์ n = 291		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านมีใจรัก	4.13	0.29	มาก	1
2. ด้านพากเพียรทำ	4.07	0.34	มาก	4
3. ด้านจดจำจ้อจิต	4.09	0.32	มาก	3
4. ด้านวินิจิจัย	4.10	0.30	มาก	2
รวม	4.10	0.31	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านมีใจรัก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.29) ด้านวินิจิจัย ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.30) ด้านจดจำจ้อจิต ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.32) และด้านพากเพียรทำ ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.34) ตามลำดับ ระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราดปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราดโดยรวมและรายด้าน

คุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา	ระดับคุณภาพ n = 291		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.10	0.27	มาก	1
2. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.06	0.31	มาก	3
3. ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา	4.05	0.35	มาก	4
4. ด้านการวัด ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน	4.07	0.32	มาก	2
5. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.01	0.33	มาก	5
รวม	4.06	0.32	มาก	

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.35) ด้านการวัด ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.30) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.31) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.35) และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.33) ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 กับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างความสัมพันธ์ระหว่าง การประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 กับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตัวแปร	X	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	Y
X	1.000					
X ₁	0.82**	1.000				
X ₂	0.80**	0.59**	1.000			
X ₃	0.78**	0.49**	0.49**	1.000		
X ₄	0.73**	0.42**	0.43**	0.53**	1.000	
Y	0.59**	0.46**	0.44**	0.48**	0.47**	1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 กับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวม ($r_{xy} = 0.59$) มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การสร้างสมการพยากรณ์การประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยการวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) ปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) เพื่อค้นหาอำนาจพยากรณ์การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

ตัวแปร	(n = 291)		β	df	r_{xy}	a	b
	$\bar{x}$	S.D.					
X	4.10	0.31	0.59**	290	0.59**	1.93	0.52**
Y	4.06	0.32					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

$$R^2 = 0.35$$

$$\text{Adjusted } R^2 = 0.34$$

$$S.E._{\text{est}} = 0.17$$

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า สมการพยากรณ์การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถร่วมกันพยากรณ์การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา ได้ร้อยละ 59 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ เท่ากับ ± 0.17 สามารถสร้างสมการพยากรณ์ การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด คือ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = 1.93* + 0.52*X$ และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}_y = 0.59* Z_x$ จากสมการพยากรณ์แสดงให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เปลี่ยนไป 1 หน่วย ทำให้คุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เปลี่ยนไป 0.52 หน่วย สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านมีใจรัก ด้านวินิจิจัย ด้านจดจำจ่อจิต และด้านพากเพียรทำตามลำดับ ผลการศึกษาสอดคล้องกับ วีระพงศ์ เกียรติไพรัช พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารองค์กร เพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมาย เกี่ยวข้องกับเทคนิคการบริหารของผู้บริหารกล่าวคือผู้บริหารจะต้องมีใจรัก คือ มีใจรักองค์กร ต้องมองว่าองค์กรเป็นเหมือนบ้านของตนเอง จะต้องปกป้องคุ้มครองให้เกิดความปลอดภัยอย่างดีที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดอันตรายกับบ้านหลังนี้ มีใจรักบุคลากรในองค์กร มองว่าทุกคนในองค์กรเปรียบเหมือนคนในครอบครัวตัวเองในฐานะหัวหน้าครอบครัวจะต้องดูแลให้ทุกคนทำงานอย่างมีความสุข ผู้บริหารจะต้องมีความเพียรพยายาม คือ มีความมุ่งมั่นในการนำพาองค์กรให้เดินไปข้างหน้าตามแผนงานที่วางไว้ ผู้บริหารองค์กรจะต้องมีความอดทนอดกลั้นมากกว่าผู้อื่น (วีระพงศ์ เกียรติไพรัช, 2562) และสอดคล้องกับ พระเทพคุณาภรณ์ (โสภณ โสภณจิตโต) และพระอุดมสิทธินายก (มาลัย) พบว่า การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารจัดการ เพื่อการทำการงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุเป้าหมายที่ตั้ง (พระเทพคุณาภรณ์ (โสภณ โสภณจิตโต) และพระอุดมสิทธินายก (มาลัย), 2564) สามารถอภิปรายได้ว่า การศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราดมีความสำคัญและมีผลเชิงบวกต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัด ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลการศึกษาสอดคล้องกับ อเนก สุขสว่าง พบว่า คุณภาพงานวิชาการเป็นหัวใจของสถาบันการศึกษา การที่จะดูว่าสถาบันใดมีมาตรฐานงานทางวิชาชีพ ให้ดูที่คุณภาพของการบริหารงานวิชาการว่าดีเพียงใด จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารในการเตรียมการให้ครูผู้สอนในโรงเรียนมีความพร้อมอย่างทั่วถึงในการบริหารงานวิชาการให้บรรลุวัตถุประสงค์ (อเนก สุขสว่าง, 2550) และสอดคล้องกับพระอนันต์ ตโมนุโท (พิศาล ไพโรจน์) พบว่า หลักการบริหารคุณภาพวิชาการ เป็นการบริหารจัดการทางด้านวิชาการทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้มีคุณภาพ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาสาระหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การวางแผนด้านวิชาการ การวัดและการประเมินผลการวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การนิเทศการจัดการศึกษา การแนะแนว การส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางวิชาการ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาหรือองค์กรอื่น การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา (พระอนันต์ ตโมนุโท (พิศาล ไพโรจน์), 2560)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 กับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r_{xy} = 0.59$) ผลการศึกษาสอดคล้องกับสนอง วรอุไร พบว่า หลักอริยบท 4 ว่าเป็นสูตรสำเร็จในชีวิต จิตใจนั้นเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายทั้งปวงจะสำเร็จได้ด้วยจิตใจ เพราะฉะนั้นความสำเร็จจึงขึ้นอยู่กับจิตใจเป็นสำคัญ หากเราตั้งใจ ไม่ว่าเราจะต้องทำอะไร กำหนดจิตใจไว้ให้มั่นคงแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างจะสำเร็จได้สมใจปรารถนา การทำอริยบท 4 ให้ถึงขั้น คือ ทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยใจที่มีความรัก ด้วยใจที่มีความพากเพียร ด้วยใจที่มีการจดจ่อและใช้ปัญญาไตร่ตรองอย่างสม่ำเสมอ แล้วความสำเร็จจะไม่หนีไปไหน (สนอง วรอุไร, 2550) และสอดคล้องกับ ยุทธนา บัวบาล และคณะ พบว่า การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาพสินธุ์เขต 2 ประกอบด้วย แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาพสินธุ์ เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = .54) (ยุทธนา บัวบาล และคณะ, 2564)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 มีผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด สามารถสร้างสมการพยากรณ์การประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = 1.93* + 0.52*X$ และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z_y = 0.59* Z_x$ ผลการศึกษาสอดคล้องกับ วิทยา ดวงสินธ์ ว่า พฤติกรรมการบริหารวิชาการของผู้บริหารการศึกษาทั่วประเทศของสหรัฐอเมริกา พบว่า พฤติกรรมที่ทำให้การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารมีสมรรถภาพสูง เนื่องมาจากการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ วิธี (วิทยา ดวงสินธ์, 2556) สอดคล้องกับ O'Donnel, R. J. & White, G. P. พบว่า ครูรับรู้ว่าการพัฒนาของครูผู้บริหารโรงเรียน ที่เน้นการพัฒนาบรรยากาศการเรียนรู้ของโรงเรียนเป็นตัวชี้วัดสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่สูงขึ้น (O'Donnel, R. J. & White, G. P., 2005) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธิญนันท์ อบถม และคณะ ที่พบว่า การบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เป็นการบริหารงานวิชาการสู่ความสำเร็จด้วยการบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ หลักอิทธิบาท 4 อันเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานได้อย่างประสบความสำเร็จ หรือทางแห่งความสำเร็จ โดยมีภารกิจการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี 6) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ 9) การสร้างเครือข่ายวิชาการกับองค์กรอื่น (ธัญนันท์ อบถม และคณะ, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า ระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุก การสร้างสมการพยากรณ์การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด สามารถสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = 1.93* + 0.52*X$ และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z_y = 0.59* Z_x$ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ เพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรสามารถทำงานอย่างมีคุณภาพ และประสิทธิผลต่อองค์กร จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ผู้บริหารควรมีพลังแห่งการสั่งงาน ไม่ย่อท้อต่อปัญหา ทำงานอย่างมีสติสัมปชัญญะ มีความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติตามสภาพความเป็นจริง 2) ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างและส่งเสริมบุคลากรในสถานศึกษาให้ทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของครูและบุคลากรทางการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ธัญนันท์ อบถม และคณะ. (2564). ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 8(3), 314-323.
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา ยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ขาวฟาง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ผอบทอง สุจินพริหม. (2559). การนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามพระคัมภีร์ของบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษจังหวัดศรีสะเกษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. Academic Journal of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, 5(2), 102-111.
- พระครูสุขชัยพัชรมงคล (วิชณฺ์ ตปสมปนฺโน). (2563). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงาน. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 8(2), 173-184.
- พระเทพคุณาภรณ์ (โสภณ โสภณจิตฺโต) และพระอุดมสิทธินายก (มาลัย). (2564). การบริหารองค์กรยุคใหม่ : ผู้นำแนวพุทธ. วารสารมหาจุฬานาครธรรม, 8(7), 217-232.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก 1-26. (19 สิงหาคม 2542)
- พระอนันต์ ตโมนฺโท (พิศาล ไพโรจน์). (2560). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สู่มาตรฐานสากล. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 8(2), 319-326.

- พัชรารลัย สังข์ศรี. (2561). พุทธวิธีกับการบริหารการศึกษา. Veridian E-Journal, Silpakorn University, 11(1), 1260-1270.
- ยุทธนา บัวบาล และคณะ. (2564). แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. Journal of Modern Learning Development, 6(1), 223-233.
- วิทยา ดวงสินธ์. (2556). รูปแบบการบริหารอาชีวศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 7(3), 1202-1216.
- วิระพงศ์ เกียรติไพรยศ. (2562). อิทธิบาทธรรมกับการบริหารองค์การ. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2(1), 56-62.
- สนอง วรอุไร. (2550). ทำชีวิตให้ได้ดีและมีสุข. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ อัมรินทร์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. (2566ก). แผนปฏิบัติการประจำปี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. ตราด: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด.
- _____. (2566ข). รายงานการกำกับติดตามการดำเนินงานและการใช้งบประมาณประจำปีรอบ 6 เดือน (1 ตุลาคม 2565 - 31 มีนาคม 2566) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. ตราด: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). คู่มือการปฏิบัติงาน ข้าราชการครู. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติกร. (2557). เอกสารประกอบการศึกษด้วยตนเอง หลักสูตรผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครูเพื่อดำรงตำแหน่งสายงานผู้บริหารในสถานศึกษาปีงบประมาณ 2557. กรุงเทพมหานคร: รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด. (2566). รายงานโครงการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ปี พ.ศ. 2566 ฉบับเต็ม สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด. ตราด: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด.
- อเนก สุขสว่าง. (2550). การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการวิทยาลัยการอาชีพพนสนิมคม. ชลบุรี: วิทยาลัยการอาชีพพนสนิมคม.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of Psychological Testing. (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1993). A Technique for the Measurement of Attitude. Chicago: Rand McNally.
- O'Donnel, R. J. & White, G. P. (2005). Within the Accountability Era: Principals Instructional Leadership Behaviors and Student Achievement. NASSP Bulletin, 89(645), 56-71.

แนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จากสถานการณ์
การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid 19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพ
การศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3*

GUIDELINES FOR BUILDING MORALE AND ENCOURAGEMENT IN
THE PERFORMANCE OF TEACHERS FROM THE SITUATION OF THE OUTBREAK
OF CORONAVIRUS DISEASE 2019 (COVID 19) IN THE MAE KHA SUBDISTRICT
EDUCATIONAL QUALITY DEVELOPMENT CENTER UNDER THE JURISDICTION
OF THE CHIANG MAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, AREA 3

วีระพันธ์ สุภา*, สุภาภรณ์ กิตติรัชชานนท์, สุรพงษ์ แสงสีมูข

Weraphan Supha*, Supaporn Kittirachadanon, Suraphong Saengseemok

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ตาก ประเทศไทย

Faculty of Education, Northern College, Tak, Thailand

*Corresponding author E-mail: weareblackclub@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 2) เพื่อหาแนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การศึกษาวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นการศึกษาสภาพและปัญหาการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และขั้นหาแนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า ปีการศึกษา 2566 จำนวน 80 คน ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู พบว่า โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.22$, $\sigma = 0.63$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปหาต่ำสุด คือ ด้านความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความเป็นผู้นำหรือผู้บังคับบัญชา ด้านความสัมพันธ์กับผู้นำหรือหัวหน้างาน และด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ตามลำดับ 2) แนวทางการพัฒนาการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู พบว่า ด้านความเป็นผู้นำ หรือผู้บังคับบัญชา คือ สถานศึกษาควรมอบหมายหน้าที่ตรงกับความสามารถ ด้านความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติ คือ สถานศึกษาควรให้ครูอบรมการวางแผนการเงิน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน คือ สถานศึกษาควรประเมินสภาพแวดล้อม ด้านความสัมพันธ์กับผู้นำหรือหัวหน้างาน คือ สถานศึกษาควรมีการแลกเปลี่ยนทัศนคติร่วมกัน

คำสำคัญ: แนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจ, การปฏิบัติงานของครู, โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

* Received November 25, 2024; Revised December 16, 2024; Accepted December 22, 2024

Abstract

This research The objectives are 1) To study the problem of building morale and morale in teachers' work. From the situation of the outbreak of coronavirus disease 2019 2) To find ways to build teachers' morale and encouragement in their work. From the situation of the spread of coronavirus disease 2019. This research study uses a mixed methods research method. The research is divided into 2 stages: the stage is to study the conditions and problems of building morale and morale in the work of teachers from the situation of the outbreak of coron avirus disease 2019. and finding ways to build teachers' morale and encouragement in their work. From the situation of the outbreak of coronavirus disease 2019, the target group Including 80 teachers in the Mae Kha Subdistrict Educational Quality Development Center, academic year 2023. The informants were 9 experts. Data were collected using questionnaires and structured interviews. Data were analyzed by finding frequencies, percentages, and standard deviations. and content analysis The research results found that 1) Conditions for building teachers' morale and encouragement in their work. It was found that overall and each aspect It is at a high level ($\mu = 4.22$, $\sigma = 0.63$). When considering each aspect, arranging the average from highest to lowest, that is, job satisfaction has an average level of high. Next is the aspect of leadership or command. Relationship with leaders or supervisors and working environment, respectively 2) Guidelines for developing teachers' morale and encouragement in their work. It was found that the leadership aspect or supervisors, that is, educational institutions should assign duties that match their abilities Regarding job satisfaction, educational institutions should provide teachers with financial planning training. Working environment That is, educational institutions should evaluate the environment. The relationship with leaders or supervisors is Educational institutions should exchange attitudes together.

Keywords: Guidelines for Building Morale and Encouragement, Teacher Performance, Coronavirus Disease 2019

บทนำ

การระบาดของเชื้อไวรัส โควิด-19 ส่งผลต่อระบบการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะเด็กนักเรียน เมื่ออยู่รวมกันในโรงเรียน จะเป็นแหล่งระบาดของไวรัสได้เป็นอย่างดี เพราะเด็กจะมีอาการน้อย หรือบางคนไม่มีอาการ แต่สามารถนำเชื้อกระจายมาที่บ้าน ให้บุคคลในบ้าน คุณพ่อ คุณแม่ ปู่ย่า ตา ยาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ จึงมีความเสี่ยงสูงตั้งแต่เชื้อไวรัสเริ่มระบาดในประเทศจีนปลายปีที่ 2562 จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยจึงมีโอกาสหทวนบทเรียนจากต่างประเทศเพื่อเตรียมตัวให้พร้อมในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับมาตรการป้องกันการระบาดพร้อมกับเตรียมมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนได้รับผลกระทบจากรูปแบบการเรียนที่เปลี่ยนไปในสถานการณ์โควิด-19 ระบาด เพราะการเรียนรู้ยังต้องดำเนินอยู่แม้นักเรียนไม่สามารถไปโรงเรียนตามปกติ ในหลายประเทศที่ประกาศมาตรการปิดโรงเรียน รัฐบาลมักจะออกมาตรการด้านการเรียนรู้มารองรับ ด้วยการเรียนทางไกลรูปแบบต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเงื่อนไขความพร้อมด้านอุปกรณ์ ความพร้อมของพ่อแม่ และความพร้อมตามช่วงวัยของเด็ก (พงศ์ทัศ วนิชานันท์, 2563)

ขวัญกำลังใจ เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารและการปฏิบัติงาน การส่งเสริมให้ครูมีขวัญกำลังใจที่ดีจะส่งผลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติงานของครู มีความตั้งใจที่จะอุทิศกำลังกายกำลังใจให้แก่งานที่ทำมีความพร้อมที่จะต่อสู้ แก้ไขปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากครูมีขวัญกำลังใจไม่ดีก็จะขาดความเอาใจใส่และขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน หลบเลี่ยงงานหรือขาดงานจนอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่การปฏิบัติงานได้ ส่งผลต่อผู้เรียนและคุณภาพของการศึกษาโดยรวม (ชัยรัตน์ ขาญวิรัตน์, 2556)

ปัญหาที่พบสำหรับครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 การคมนาคมและการติดต่อระหว่างสถานศึกษาเป็นไปด้วยความยากลำบากเนื่องจากสถานศึกษาส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกล โดยสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ห่างจากสำนักงานเขตพื้นที่ที่สุดมีระยะทางเกือบ 200 กิโลเมตร มีสถานศึกษาที่ตั้งอยู่บนภูเขาสูงอีกจำนวนมาก ประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายเผ่าพันธุ์ มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี สังคม และภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร และจำนวนหนึ่งยังเป็นผู้อพยพจากประเทศเพื่อนบ้านที่เข้ามาขายแรงงาน ทำให้มีเด็กวัยเรียนจำนวนมากที่ไม่มีเอกสารทางทะเบียนราษฎร ส่งผลกระทบต่อการให้บริการการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้มีความยุ่งยากและซับซ้อนมากขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3, 2566)

จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศ และการเดินทาง การปฏิบัติงานที่นำไปสู่การขาดขวัญกำลังใจของครู และความสำคัญของขวัญกำลังใจ ตามที่ได้กล่าวถึงมาข้างต้นนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 เพื่อใช้เป็นแนวทางในส่งเสริมสนับสนุน การบริหารงานของสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า ให้เกิดประโยชน์ต่อการการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาและต่อครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
2. เพื่อหาแนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid 19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ที่เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กับแหล่งข้อมูลที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

ประชากร ได้แก่ ครูในกลุ่มโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 80 คน

เครื่องมือ การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นให้อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาทั้ง 5 ท่าน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งข้อคำถามที่ได้รับการยอมรับต้องมีค่า 0.5 ขึ้นไป ซึ่งในงานวิจัยนี้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ที่ 0.67 - 1.00

2. การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบก่อนเก็บข้อมูลจริง (Pre-Test) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง 30 คน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความเหมาะสม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) กำหนดค่าความเชื่อมั่นจะต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.8 ซึ่งในงานวิจัยนี้มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ 0.880

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการขอหนังสือจากสาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำนวน 6 โรงเรียน นำส่งที่โรงเรียนด้วยตนเอง รวมทั้งแจกแบบสอบถามแก่ผู้บริหาร ครูผู้สอนเท่ากับจำนวนบุคลากรทั้งหมด ขอความร่วมมือตอบแบบสอบถาม และการเก็บคืน เมื่อถึงกำหนดเดินทางไปดำเนินการด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคำนวณสถิติสำเร็จรูปโดยแบ่งออกเป็นวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ในการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เป็นแบบเติมคำ (Completion form) และเป็นข้อคำถามปลายเปิด (Open-end) วิเคราะห์หาค่าร้อยละสูงสุด แต่ละด้าน ๆ ละ 3 ข้อ มาสรุปอุปนัยด้วยตารางวิเคราะห์ความสอดคล้อง เรียงลำดับตามค่าความถี่ความสอดคล้อง (Consistency Frequency) แล้วจัดลำดับปัญหาจากมีค่าร้อยละสูงสุดไปหาต่ำสุดเป็นรายด้านอภิปรายผลด้วยความเรียง

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มีผลการศึกษาวิจัยดังนี้

1. สภาพการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 แสดงผลตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพการสร้างขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงานของครู จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยรวมและรายด้าน

ที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		μ	σ	
1	ด้านความเป็นผู้นำ หรือผู้บังคับบัญชา	4.24	0.70	มาก
2	ด้านความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติ	4.32	0.53	มาก
3	ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	4.09	0.69	มาก
4	ด้านความสัมพันธ์กับผู้นำหรือหัวหน้างาน	4.21	0.71	มาก
เฉลี่ยรวม		4.22	0.63	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.22$, $\sigma = 0.63$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปหาต่ำสุด คือ ด้านความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.32$, $\sigma = 0.53$) รองลงมา คือ ด้านความเป็นผู้นำ หรือผู้บังคับบัญชา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.24$, $\sigma = 0.70$) ด้านความสัมพันธ์กับผู้นำหรือหัวหน้างาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.21$, $\sigma = 0.71$) และด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.09$, $\sigma = 0.69$) ตามลำดับ จากสภาพการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ในด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด สามารถใช้ผลรายข้อแนะนำผู้ที่เกี่ยวข้องได้

2. ปัญหาการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

2.1 ด้านความเป็นผู้นำ หรือผู้บังคับบัญชา พบว่า ผู้บังคับบัญชาไม่มีการกระจายอำนาจหน้าที่ และมอบหมายความรับผิดชอบให้ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเหมาะสม มีปัญหามากที่สุด รองลงมา คือ ผู้บังคับบัญชาใช้การตัดสินใจด้วยตนเองมากกว่าการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อแก้ปัญหา และผู้บังคับบัญชาไม่ได้แจ้งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบระเบียบและข้อบังคับของทางราชการและโทษที่จะได้รับหากไม่ปฏิบัติตาม ตามลำดับ และส่วนผู้บังคับบัญชาไม่เชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาให้รับผิดชอบงาน มีปัญหาน้อยที่สุด

2.2 ด้านความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติ พบว่า รายได้ไม่เพียงพอกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เพื่อใช้ในการดำรงชีวิต มีปัญหามากที่สุด รองลงมา คือ เงินเดือน ค่าตอบแทนที่ได้รับไม่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานในปัจจุบัน และค่าตอบแทนที่ได้รับ ไม่เหมาะสมกับปริมาณงานที่รับผิดชอบ ตามลำดับ ส่วนงานที่ปฏิบัติ หรือภาระหน้าที่ในอาชีพไม่เปิดโอกาสให้ได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ และการเดินทางไปปฏิบัติราชการนอกสถานที่ ไม่สามารถเบิกค่าที่พัก ค่าน้ำมัน ค่าเบี้ยเลี้ยงได้อย่างเหมาะสม มีปัญหาน้อยที่สุด

2.3 ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน พบว่า สถานที่ทำงาน ไม่มีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ส่วนตัวของผู้ปฏิบัติงาน มีปัญหามากที่สุด รองลงมา คือ หน่วยงานไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการทำงานที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มตามความสามารถ และการเดินทางไปปฏิบัติงานใช้เวลาเดินทางนาน ระยะทางไกล และไม่ปลอดภัย และบ้านพักของหน่วยงานมีไม่เพียงพอ ไม่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัย หรือเป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ตามลำดับ ส่วนหน่วยงานไม่มีระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็น เช่น ไฟฟ้า น้ำดื่ม เป็นต้น ให้ผู้ปฏิบัติงาน มีปัญหาน้อยที่สุด

2.4 ด้านความสัมพันธ์กับผู้นำหรือผู้บังคับบัญชา พบว่า ผู้บังคับบัญชาสั่งงาน มอบหมายงาน ติดตามนอกเวลางาน มีปัญหามากที่สุด รองลงมา คือ ผู้บังคับบัญชาไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาอารมณ์ร้อน เกรี้ยวกราด ไม่ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา และผู้บังคับบัญชามีการแบ่งพรรคพวก ก่อให้เกิดความแตกแยกในหน่วยงาน ตามลำดับ ส่วนผู้บังคับบัญชาพูดไม่สุภาพใช้คำหยาบในการสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชา มีปัญหาน้อยที่สุด

3. แนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 สามารถวิเคราะห์หาแนวทาง 4 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านความเป็นผู้นำ หรือผู้บังคับบัญชา คือ สถานศึกษาควรมีรูปแบบการทำงานที่ชัดเจน มอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบให้ถูกต้องกับบุคคล ตรงกับความรู้ความสามารถ

3.2 ด้านความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติ คือ สถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูบุคลากรทางการศึกษาได้เข้าร่วมอบรมการวางแผนการเงิน การลงทุน เพื่อให้ครูได้ศึกษาวางแผนการใช้จ่ายเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

3.3 ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประเมินสภาพแวดล้อมและความเหมาะสมของอาคารสถานที่ เครื่องมือ อุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน แล้ววางแผนในการแก้ปัญหา

3.4 ด้านความสัมพันธ์กับผู้นำหรือหัวหน้างานคือ สถานศึกษาควรจัดให้มีการประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทศนคติ และแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

ผู้วิจัยสรุปผลแนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ได้ว่าสถานศึกษาและผู้บริหารมีรูปแบบการทำงานที่ชัดเจน มีการสนับสนุนให้ครูได้พัฒนาตนเอง มีสภาพแวดล้อมและอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน และมีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. สภาพการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อันดับแรก คือ ด้านความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติ รองลงมา คือ ด้านความเป็นผู้นำ หรือผู้บังคับบัญชา ด้านความสัมพันธ์กับผู้นำหรือหัวหน้างาน และด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนในการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สนับสนุนการปฏิบัติงานของครู ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน รวมไปถึงความสัมพันธ์อันดีในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอุบลรัตน์ ชุนหพันธ์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด พบว่าขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษานอกโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก (อุบลรัตน์ ชุนหพันธ์, 2558) นอกจากนั้นผลการวิจัยยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของเพียว หมอเล็ก ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอมือง จังหวัดยะลา ที่พบว่าระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอมือง จังหวัดยะลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก (เพียว หมอเล็ก, 2560)

2. ปัญหาการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 แต่ละด้านมีผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอและอภิปรายผล ดังนี้

2.1 ด้านความเป็นผู้นำ หรือผู้บังคับบัญชา พบว่า มีปัญหาผู้บังคับบัญชาไม่มีการกระจายอำนาจหน้าที่และมอบหมายความรับผิดชอบให้ผู้บังคับบัญชาอย่างเหมาะสม รวมทั้งผู้บังคับบัญชาใช้การตัดสินใจด้วยตนเองมากกว่าการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อแก้ปัญหา ผู้บังคับบัญชาไม่ได้แจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทราบระเบียบและข้อบังคับของทางราชการและโทษที่จะได้รับหากไม่ปฏิบัติตาม และผู้บังคับบัญชาไม่เชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาให้รับผิดชอบงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บังคับบัญชาไม่กระจายอำนาจและหน้าที่

รับผิดชอบให้ผู้ได้บังคับบัญชาอย่างเหมาะสม และใช้การตัดสินใจด้วยตนเองมากกว่าการแต่งตั้งกรรมการเพื่อแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรอนงค์ อรัญญิก ที่ศึกษาเรื่อง ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร เทศบาลนครปากเกร็ด แล้วพบว่ามีปัญหาในการสร้างและปรับปรุงขวัญและกำลังใจในลักษณะเดียวกัน (อรอนงค์ อรัญญิก, 2561)

2.2 ด้านความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติ พบว่ามีปัญหารายได้ไม่เพียงพอกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เพื่อใช้ในการดำรงชีวิต รวมทั้งเงินเดือน ค่าตอบแทนที่ได้รับไม่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานในปัจจุบัน ค่าตอบแทนที่ได้รับ ไม่เหมาะสมกับปริมาณงานที่รับผิดชอบ ส่วนงานที่ปฏิบัติ หรือภาระหน้าที่ในอาชีพไม่เปิดโอกาสให้ได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ และการเดินทางไปปฏิบัติราชการนอกสถานที่ ไม่สามารถเบิกค่าที่พัก ค่าน้ำมัน ค่าเบี้ยเลี้ยงได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเงินเดือนหรือค่าตอบแทนที่ได้รับ ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในสถานการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณและภาระความรับผิดชอบที่ได้รับ มอบหมาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มัลลิกา การคนชื่อ ที่วิจัยขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของลูกจ้างชั่วคราว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ แล้วพบว่ามีความต้องการทำงานร่วมกันลักษณะเดียวกัน (มัลลิกา การคนชื่อ, 2549)

2.3 ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน พบว่ามีปัญหาสถานที่ทำงาน ไม่มีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ส่วนตัวของผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้ง หน่วยงานไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการทำงานที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามความสามารถ การเดินทางไปปฏิบัติงานใช้เวลาเดินทางนาน ระยะทางไกล และไม่ปลอดภัย บ้านพักของหน่วยงานมีไม่เพียงพอ ไม่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัย หรือเป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน และหน่วยงานไม่มีระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็น เช่น ไฟฟ้า น้ำดื่ม เป็นต้น ให้ผู้ปฏิบัติงาน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสถานศึกษามีจำนวน ห้องเรียน ห้องทำงาน หรือบ้านพักครู ตลอดจนระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นไม่เพียงพอต่อการทำงานของบุคลากร ไม่ได้กำหนดขอบเขตระยะเวลาในการทำงานให้ชัดเจน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กรกรก รัตนบุญ ที่วิจัยเรื่อง ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ศึกษาเฉพาะกรณีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 แล้วพบว่า มีปัญหาด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ลักษณะเดียวกัน (กรกรก รัตนบุญ, 2558)

2.4 ด้านความสัมพันธ์กับผู้นำหรือหัวหน้างาน พบว่ามีปัญหาผู้บังคับบัญชาสั่งงาน มอบหมายงาน ติดตามนอกเวลางาน ผู้บังคับบัญชาไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาอารมณ์ร้อน เกรี้ยวกราด ไม่ใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา ผู้บังคับบัญชามีการแบ่งพรรคพวก ก่อให้เกิดความแตกแยกในหน่วยงาน และผู้บังคับบัญชาพูดไม่สุภาพใช้คำหยาบในการสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บังคับบัญชาไม่มีความเกรงใจ ใช้อารมณ์ในการสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงมีการแบ่งพรรคพวกกันในสถานศึกษาอันก่อให้เกิดความแตกแยกในหน่วยงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระชรอ ยากองโค ที่วิจัยเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในศูนย์การศึกษาอนุบาล และการศึกษาตามอัธยาศัย โชนเศรษฐกิจ จังหวัดสงขลา แล้วพบว่า มีปัญหาด้านการมีสัมพันธภาพลักษณะเดียวกัน (พระชรอ ยากองโค, 2561)

3. แนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความคิดเห็นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา สรุปผลแต่ละด้านเพื่ออภิปรายผล ได้ดังนี้

3.1 ด้านความเป็นผู้นำ หรือผู้บังคับบัญชา สถานศึกษาควรมีรูปแบบการทำงานที่ชัดเจนเกิด การมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบให้ถูกกับบุคคล ตรงกับความรู้ความสามารถ ปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ

อานัส รุ่งวิทยพันธ์ ที่วิจัยเรื่องแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ที่พบว่า แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ด้านปัจจัยจูงใจ ผู้อำนวยการซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ครูเกิดแรงจูงใจในการทำงานควรมอบหมายหน้าที่ที่ตรงกับความรู้ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของครูเป็นสำคัญ ควรสร้างขวัญและกำลังใจ และกระตุ้นให้ครูเห็นความสำคัญและความสำเร็จของงาน อันจะนำมาซึ่งการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน (อานัส รุ่งวิทยพันธ์, 2565)

3.2 ด้านความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติ สถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูบุคลากรทางการศึกษาได้เข้าร่วมอบรมการวางแผนการเงิน การลงทุน เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาวางแผนการใช้เงินได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไอยรัตน์ คงทัพ และเสวียน เจนเขว้า ที่ได้ศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่า แนวทางการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในสถานศึกษาด้านความมั่นคงของการทำงานไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาในการโยกย้ายการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม ดำเนินไปด้วยความยุติธรรมและสามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการปฏิบัติงาน สามารถให้คำปรึกษาหรือให้คำแนะนำเมื่อบุคลากรเกิดปัญหาให้การยกย่องชมเชย และชื่นชมยินดีเมื่อครูปฏิบัติงานจนเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด (ไอยรัตน์ คงทัพ และเสวียน เจนเขว้า, 2564)

3.3 ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรประเมินสภาพแวดล้อม และความเหมาะสมของอาคารสถานที่ เครื่องมือ อุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน แล้ววางแผนในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุปรียา ดาษดา ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพ ความต้องการจำเป็น และแนวทางบำรุงขวัญและกำลังใจของผู้บริหารสถานศึกษาต่อครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ที่พบว่าแนวทางบำรุงขวัญและกำลังใจของผู้บริหารสถานศึกษาต่อครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ด้านลักษณะและสภาพการทำงาน ผู้บริหารควรจัดสถานที่ทำงานให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและเหมาะสมในการปฏิบัติงานของครู ควรจัดอาคารสถานที่ ห้องประชุมขั้นให้เพียงพอในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู ควรจัดหาสื่อ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ให้เพียงพอต่อความต้องการของครู (สุปรียา ดาษดา, 2561)

3.4 ด้านความสัมพันธ์กับผู้นำหรือหัวหน้างาน สถานศึกษาควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อให้บุคลากรมีปฏิสัมพันธ์ และแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และแนวทางแก้ไขปัญหาหารือกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สามารถ บุญรัตน์ ที่ศึกษาเรื่อง การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุธรรม ที่พบว่า แนวทางการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ (สมานัตตดา) การสร้างความไว้วางใจกันซึ่งกัน เป็นอีกสิ่งที่สำคัญอย่างมากต่อขวัญและกำลังใจโดยเฉพาะผู้บริหารองค์กรจะต้องมีความไว้วางใจต่อบุคลากรในการตัดสินใจหรือการมอบหมายภาระงานที่สำคัญๆ ให้บุคลากร (สามารถ บุญรัตน์, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า 1) สภาพการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า ด้านความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติมีสภาพการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหาการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ของครู จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า ด้านความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติ มีปัญหามากที่สุด 3) สรุปแนวทางทางการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่ข่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า ด้านความเป็นผู้นำ หรือผู้บังคับบัญชา คือ สถานศึกษาควรมีรูปแบบการทำงานที่ชัดเจน มอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบให้ถูกต้องกับบุคคล ตรงกับความรู้ความสามารถ ด้านความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติ คือ สถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูบุคลากรทางการศึกษาได้เข้าร่วมอบรมการวางแผนการเงิน การลงทุน เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาวางแผนการใช้เงินได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประเมินสภาพแวดล้อม และความเหมาะสมของอาคารสถานที่ เครื่องมือ อุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ด้านความสัมพันธ์กับผู้นำหรือหัวหน้างาน คือ สถานศึกษาควรจัดให้มีการประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทศนคติ และแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน มีข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการวิจัยนี้ไปสู่นโยบายการขับเคลื่อนขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู 2) กลุ่มโรงเรียนควรมีการชี้แจง ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจในแนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู 3) สถานศึกษาควรนำนโยบายการขับเคลื่อนขวัญและกำลังใจ และแนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ไปกำหนดแผนงานการปฏิบัติงาน และมีการกำกับ ติดตาม 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู โดยนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น 5) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาควรศึกษาและทำความเข้าใจแนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สู่กระบวนการทำงานร่วมกันของครู นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สถานศึกษากลุ่มโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2) ควรมีการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ แบบร่วมแรง ร่วมใจ และร่วมมือของกลุ่มโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 3) ควรมีการวิจัยเรื่อง ขวัญและกำลังใจที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 4) ควรมีการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารที่มีอิทธิพลต่อขวัญกำลังใจการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 5) ควรมีการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรกรก รัตนบุญ. (2558). ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ศึกษาเฉพาะกรณีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัยรัตน์ ชาลวีรัตน์. (2556). ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พงศ์ศักดิ์ วนิชานันท์. (2563). การศึกษาพื้นฐานในยุค โควิด-19: จะเปิด-ปิดโรงเรียนอย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2566 จาก <https://tdri.or.th/2020/05/basic-education-in-covid-19-crisis-reopeningschool-after-lockdown>

- พเยาว์ หมอเล็ก. (2560). ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏ ยะลา.
- พระชรอ ยากองโค. (2561). ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยขอนแก่น จังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- มัลลิกา การคนชื่อ. (2549). ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของลูกจ้างชั่วคราว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการพัฒนา. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สามารถ บุญรัตน์. (2561). การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุธรรม. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ (หน้า 3(1). 42-51). มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. (2566). แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปี พ.ศ. 2566 - 2570. เรียกใช้เมื่อ 8 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.cmarea3.go.th/2567/07-แผนยุทธศาสตร์หรือแผนพ/>
- สุปรียา ดาสดา. (2561). สภาพความต้องการจำเป็น และแนวทางบำรุงขวัญและกำลังใจของผู้บริหารสถานศึกษา ต่อครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยนครพนม.
- อรอนงค์ อรัญญิก. (2561). ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร เทศบาลนครปากเกร็ด. ใน สารนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อานัส รุ่งวิทยพันธ์. (2565). แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- อุบลรัตน์ ชุณหพันธ์. (2558). การศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษานอกโรงเรียนสังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ไอยรัตน์ คงทัพ และเสวียน เจนเขว้า. (2564). ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย, 1(2), 49-62.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษา
ของนักศึกษาสาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*
ACADEMIC LEADERSHIP OF TEACHERS THAT AFFECTS THE EDUCATIONAL
EFFECTIVENESS OF STUDENTS IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION AT
BANGKOK THONBURI UNIVERSITY

ประพจน์ แยมทิพย์*, สมหญิง จันทฤทธิ์, ยุพาวัฒน์ ขันตีกรม, ฐิตาภา เบญจาทิกุล, จันทรัตน์ ปกมาศ

Prapot Yamtim*, Somying Chantaruthai, Yupawarut Kunteekrom, Thitapar Benjatikul, Chantarat Pakamash

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Bangkok Thonburi University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: prapot.yam@bkkthon.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี 2) ศึกษาประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี และ 3) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ประชากรคือนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี จำนวน 300 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา จำนวน 169 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.76) 2) ประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.71) ดังนี้ ด้านความสามารถในการผลิตผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง รองลงมา ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ด้านความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติทางบวก ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา และ 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การจัดการหลักสูตรและการสอน การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอนและการกำกับติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 58.50

คำสำคัญ: ผู้นำ, ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ประสิทธิผลการศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) Study the academic leadership of lecturers in Educational Administration at Bangkokthonburi University, 2) Study the educational effectiveness of students

* Received November 29, 2024; Revised December 15, 2024; Accepted December 22, 2024

in Educational Administration at Bangkokthonburi University, and 3) Study the academic leadership of lecturers that affect the educational effectiveness of students in Educational Administration at Bangkokthonburi University. This research is a descriptive research. The population is 300 master's degree students in Educational Administration at Bangkokthonburi University. The sample group is 169 master's degree students in Educational Administration. The sample size is determined by using the ready-made table of Krejci and Morgan. The research instrument is an opinion questionnaire. The statistics used for data analysis are frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The results of the research found that 1) The academic leadership of lecturers in Educational Administration at Bangkokthonburi University is at a high level overall ($\bar{x} = 4.24$, S.D. = 0.76). 2) The educational effectiveness of students in Educational Administration at Bangkokthonburi University Overall and in each aspect, it was at a high level ($\bar{x} = 4.23$, S.D. = 0.71) as follows: The ability to produce students with high academic achievement, followed by the ability to solve problems in the educational institution, the ability to develop students to have positive attitudes, the ability to change and develop the educational institution, and 3) Academic leadership of lecturers in the Educational Administration Department, Bangkokthonburi University, which can predict the educational effectiveness of students with statistical significance at the .01 level, namely, curriculum management and teaching, promotion of teaching atmosphere, and monitoring of student progress, accounting for 58.50 percent.

Keywords: Leadership, Academic Leadership, Educational Effectiveness

บทนำ

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการศึกษาที่มีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้มีความรู้ ความคิด ทักษะ ค่านิยม คุณธรรม ความประพฤติและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ นอกจากนี้การศึกษายังเป็นรากฐานอันสำคัญในการสร้างความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคมเนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดชีวิตเป็นการวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด ทั้งการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งเป็นพลังสร้างสรรค์ในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ โดยมุ่งพัฒนาบุคคลให้มีความสมดุลและกลมกลืนกันทั้งทางด้านสติปัญญา จิตใจ ร่างกายและสังคม ดังพระบรมราโชวาทพระราชทานแก่คณะครูและนักเรียน ความว่า “การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคม บ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนเหมาะสมทุกด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็มีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศไว้และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด” และจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ทำให้มีความจำเป็นจะต้องกลับมาทบทวนและออกแบบการศึกษากันใหม่ อีกทั้งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยต้องปรับตัวยอมรับการเปลี่ยนแปลง ประสิทธิภาพการศึกษาจะเป็นเครื่องบ่งชี้ความสำเร็จของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดีว่า สถานศึกษาได้ดำเนินการบริหารจัดการการศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งตัวบ่งชี้ที่สำคัญของประสิทธิภาพ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและอื่น ๆ การที่โรงเรียนจะมีประสิทธิภาพเพียงใดพิจารณาได้จาก 1) ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ความสามารถในการพัฒนาให้นักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา และ 4) ความสามารถในการ

การแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนกรณีดังกล่าวจะพิจารณาเฉพาะการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครบุรี ซึ่งจะมีผลโดยตรงกับประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครบุรี อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เมื่อพิจารณาบริบทของการจัดการศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครบุรี จะพบว่า บทบาทของอาจารย์ผู้สอนจะเกี่ยวข้องกับงานทางด้านวิชาการเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งนอกจากจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มี ความรู้แล้วยังต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมควบคู่ไปด้วยกันขณะเดียวกันอาจารย์ผู้สอนต้องพัฒนาศักยภาพของตนเองในอีกทางหนึ่งด้วยโดยเฉพาะการพัฒนาให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่สามารถให้คำปรึกษาหารือในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมและเป็นธรรม จูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องตามตัวแบบหรือเป็นตัวอย่างที่ดีได้ เป็นผู้พัฒนาผู้เรียนและองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่พึงประสงค์ขององค์กรหรือสังคมและควรตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาที่ตั้งขึ้นมาเพื่อการเรียนการสอนต้องเข้าใจและรับผิดชอบการเรียนรู้ของผู้เรียนดังนั้นอาจารย์จะต้องมีความรู้ความสามารถด้านวิชาการที่เป็นวิชาชีพของตนเองอย่างลุ่มลึก จนสามารถใช้ในการให้คำแนะนำให้ข้อเสนอแนะเพื่อใช้ความรู้ในสาขาของตนเพื่อการอธิบายเหตุการณ์และจัดสถานการณ์ เพื่อให้เกิดผลดีต่อภารกิจขององค์กรเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดรวมถึงสามารถให้คำปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้สำเร็จในระดับหนึ่งพัฒนาและผลิตผลงานทางวิชาการให้เป็นที่ยอมรับ (มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครบุรี, 2566) อย่างไรก็ตามสภาพปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในภาพรวม พบว่า การบริหารสถานศึกษาที่มีอุปสรรคไม่ประสบความสำเร็จในการบริหารงานของสถานศึกษาได้ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ เพราะผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรมีวิธีการในการบริหารงานที่แตกต่างกันมุ่งการบริหารงานตามภาระหน้าที่เพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่เป็นการเพียงพอที่จะนำสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายได้จากการประชุมคณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ พบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษาที่ยังไม่ได้คุณภาพโดยเฉพาะสาเหตุหนึ่งที่ผู้เรียนไม่ได้รับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากปัญหาพฤติกรรมของผู้นำส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน เช่น ยังไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการเรียนการสอนของครูและไม่ส่งเสริมงานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจหลักของการบริหารงานในสถานศึกษา เป็นต้น ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ขาดภาวะผู้นำ ขาดความรู้ในสภาวะการณ์และกลยุทธ์ต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2544)

อย่างไรก็ตามอาจารย์ผู้สอนควรตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการในขณะเดียวกันการจัดการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จเกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียนนั้นอาจารย์ผู้สอนจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ทางวิชาการในการอบรมบ่มเพาะจัดมัลประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากอาจารย์ผู้สอนมีภาวะผู้นำทางวิชาการด้วยจะทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีความเข้มข้นผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ องค์ความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำประเด็นหรือปรากฏการณ์ทางการศึกษาและสังคมมาวิเคราะห์ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้มากขึ้น ดังนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นการแสดงออกเชิงพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่อย่างสร้างสรรค์สามารถโน้มน้าว จูงใจหรือชี้นำให้บุคลากรในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องเข้าใจ และตระหนักในจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษารวมพลังและประสานสัมพันธ์กันเพื่อให้งานวิชาการ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียนอันเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ คุณลักษณะภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ที่มีประสิทธิผลมีองค์ประกอบ ดังนี้ ด้านความรู้ต้องมีความรู้ที่จำเป็นสำหรับภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อใช้ในการปฏิบัติภาระหน้าที่ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับองค์กรที่มีประสิทธิผล ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่มีประสิทธิผล ความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับปรัชญาในการจัดการศึกษา ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทาง

วิชาการ ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร ด้านภาระหน้าที่ เป็นภาระหน้าที่ที่สัมพันธ์กับด้านความรู้ ประกอบด้วย การนิเทศและประเมินผลการสอน การช่วยเหลือและ สนับสนุนทีมงาน การพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การพัฒนากระบวนการกลุ่ม การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยในชั้นเรียน การสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างองค์กรกับชุมชน เป็นการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผล (สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2561) การจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มี ประสิทธิภาพ คือ การบรรลุจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักในการบริหารงาน เพื่อพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมาย สำคัญของการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นประสิทธิผลของงานวิชาการ จึงมีความ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนและภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ โดยเห็นได้จาก การวัดประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการและการบริหารสถานศึกษาที่กำหนดตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงประสิทธิผล คล้ายคลึงกัน (จิตติมา วรณศรี, 2557) ทั้งนี้ งานวิชาการเป็นการขับเคลื่อนภารกิจของสถานศึกษาในการยกระดับ คุณภาพการศึกษา โดยมุ่งที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และสมรรถนะให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาซึ่งเป็นการกิจสำคัญของสถานศึกษา

ดังนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ที่เข้มแข็งจึงมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนและมีอิทธิพลต่อ ประสิทธิภาพการศึกษาในสถานศึกษา กล่าวคือ สถานศึกษาที่มีคุณภาพนั้นผู้สอนควรมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ภาวะ ผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ที่ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเป็นผู้ ซึ่งมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนตลอดจน มีอิทธิพลต่อความมีประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา สอดคล้องกับ Krug ที่ได้กล่าวถึง พฤติกรรม ภาวะผู้นำทางวิชาการที่อาจารย์ผู้สอนควรมีประกอบด้วย 1) การกำหนดพันธกิจ 2) การจัดการหลักสูตรและ การสอน 3) การนิเทศการสอน 4) การกำกับติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน และ 5) การส่งเสริมบรรยากาศการ เรียนการสอน (Krug, 1992) ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการศึกษาซึ่งพิจารณาจาก 1) ความสามารถในการ ผลิตผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา และ 4) ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์จึงเป็นหนทางอันนำไปสู่การสร้างควมมีประสิทธิภาพและความเป็นเลิศใน สถานศึกษา (Chell, J., 2001) สำหรับในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำทางวิชาการของ Krug และประสิทธิผลการศึกษาใช้แนวคิดของ Mott จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำทาง วิชาการของอาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการศึกษานักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการศึกษานักศึกษา สาขา การบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ปีการศึกษา 2566 จำนวน 300 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 169 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของนักศึกษาแต่ละห้อง (Proportional Allocation)

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการศึกษา จากนั้นนำมากำหนดเป็นประเด็นในการจัดทำข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ
2. ศึกษาวิธีการและขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามจากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล
3. ร่างแบบสอบถามที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบภาษาและเนื้อหาที่ใช้ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไข
4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้ไขและปรับปรุงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยคัดเลือกจากผู้มีคุณสมบัติดังนี้ 1) เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา 2) เป็นผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา 3) เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณวุฒิปริญญาเอก พิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (content validity) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item-objective congruence หรือ IOC) ระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์และคัดเลือกไว้เฉพาะข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปไว้ใช้ในแบบสอบถาม ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องได้เท่ากับ 1 ทุกข้อ
5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (tryout) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) โดยกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ต้องมีค่า .70 ขึ้นไป ผลการหาค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ .94
6. นำแบบสอบถามมาจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์และใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือแนะนำตนเองเพื่อขอความร่วมมือจากนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ โดยใช้ Google Form ไปยังนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถาม พร้อมกำหนดวัน เวลา ในการติดตามกลับคืนมาด้วยตนเอง
3. รวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แล้วนำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง
4. นำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ เพศ และประสบการณ์ในการทำงาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร 5 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดพันธกิจ 2) การจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การนิเทศการสอน 4) การกำกับติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน และ 5) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากนั้นนำค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, W., 1997)

ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพการศึกษาของนักศึกษาสาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการผลิตผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา และ 4) ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากนั้นนำค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, W., 1997)

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการศึกษาของนักศึกษาสาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ ขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี มีผลการวิจัยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีโดยภาพรวม

ภาวะผู้นำทางวิชาการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การกำหนดพันธกิจ	4.41	0.69	มาก
การจัดการหลักสูตรและการสอน	4.12	0.90	มาก
การนิเทศการสอน	4.25	0.74	มาก
การกำกับติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน	4.21	0.74	มาก
การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน	4.24	0.73	มาก
รวม	4.24	0.76	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การกำหนดพันธกิจมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.69) รองลงมาได้แก่ การนิเทศการสอน ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.74) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.73) การกำกับติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.74) และการจัดการหลักสูตรและการสอน ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.90) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการศึกษานักศึกษาสาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี มีผลการวิจัยดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับประสิทธิภาพการศึกษานักศึกษาสาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยภาพรวม

ข้อ	ประสิทธิภาพการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ความสามารถในการผลิตผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	4.28	0.70	มาก
2.	ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติทางบวก	4.24	0.67	มาก
3.	ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา	4.16	0.74	มาก
4.	ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา	4.26	0.70	มาก
	รวม	4.23	0.71	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพการศึกษาของนักศึกษาสาขาการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.23$, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านความสามารถในการผลิตผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.28$, S.D. = 0.70) รองลงมา ได้แก่ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.70) ด้านความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติทางบวก ($\bar{x} = 4.24$, S.D. = 0.67) ส่วนด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.74)

3. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการศึกษาของนักศึกษาสาขาการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี มีผลการวิจัยดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อำนาจการทำนายของภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการศึกษาของนักศึกษาสาขาการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ตัวแปรทำนาย	b	β	t	p
1. การจัดการหลักสูตรและการสอน (X2)	.309	.368	7.040**	.000
2. การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน(X5)	.367	.383	7.822**	.000
3. การกำกับติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน(X4)	.113	.147	3.091**	.002
4. ค่าคงที่ (Constant)	889		5.203**	.000
R = .765 R ² = .585 R ² _{adj} = .580, F = 131.927, df1 = 1, df2 = 281, Sig. < 0.05, SE _{est.} = .28307, a = .889				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์สาขาการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน และด้านการกำกับติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน มีอิทธิพลส่งผลต่อประสิทธิภาพการศึกษาของนักศึกษาสาขาการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถร่วมกันทำนายตัวแปรประสิทธิภาพการศึกษาของนักศึกษาสาขาการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ได้ร้อยละ 58.50 ($R^2 = 0.585$)

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการศึกษาของนักศึกษาสาขาการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นรายข้อ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์สาขาการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์สาขาการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่ามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ได้ตระหนักเห็นความสำคัญต่อการพัฒนาอาจารย์ให้มีความรู้ความสามารถมีทักษะประสบการณ์มีวิสัยทัศน์และมีภาวะผู้นำโดยเฉพาะอย่างยิ่งให้มีความเป็นนักวิชาการที่มีความรอบรู้เป็นแบบอย่างที่ดีกับอาจารย์ด้วยกัน ตลอดจนกับนักศึกษาได้นำไปเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพ อาจารย์เป็นบุคลากรทางการศึกษาที่สำคัญยิ่งในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ประสบการณ์และทักษะที่จำเป็น (นิตยา พรหมพินิจ, 2558) ความสำคัญและความจำเป็นที่อาจารย์จะต้องมีภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้เพราะอาจารย์ที่มีภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับบทบาทและตำแหน่งหน้าที่การงานของตน และจะต้องมีการพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (จิตติมา ไชยมหา, 2556) ทำนองเดียวกันบทบาทอาจารย์

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเปลี่ยนบทบาท จากการเป็นผู้ชี้แนะถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ และเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน ดังนี้ 1) เป็นผู้จัดการเป็นผู้กำหนดบทบาทให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมทำกิจกรรม เป็นผู้มอบหมายงานหน้าที่ความรับผิดชอบ จัดการให้ทุกคนได้ทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจ 2) เป็นผู้ร่วมทำกิจกรรม เข้าร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มจริง ๆ พร้อมทั้งให้ความคิดเห็นหรือเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนขณะทำกิจกรรม 3) เป็นผู้ช่วยเหลือและแหล่งวิทยากรคอยให้คำตอบ เมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือทางวิชาการ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 4) เป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง ช่วยสนับสนุนด้านสื่ออุปกรณ์หรือให้คำแนะนำที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ เข้าร่วมกิจกรรม หรือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง และ 5) เป็นผู้ติดตามตรวจสอบคอยติดตามตรวจสอบความถูกต้องของผลงาน ซึ่งอาจจะทำได้ทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2550) ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (อรอุมา ไกล่ฝน, 2566) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลงานวิชาการของโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก (ปวีณา ปุทธิจักร, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สระบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สระบุรีโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (เกตุสุตา กิ่งการจร, 2560)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อ 2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาการ บริหาร การศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ผลการศึกษวิจัยพบว่าประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาการ บริหาร การศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าประสิทธิผล การศึกษาเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสำเร็จของสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์เป็นปัจจัยหรือตัวแปรที่ สำคัญที่สุดที่กำหนดว่าสถานศึกษานั้น ๆ จะดำเนินงานจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่และสอดคล้องกับ ปัจจัยทางการบริหารที่มีอยู่ประกอบกับกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมมีนโยบายที่ ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้มหาวิทยาลัยเป็นฐานในการขับเคลื่อนผ่านกลไกของ ผู้บริหารสถานศึกษา ประสิทธิผลการศึกษาเป็นผลที่เกิดจากความสามารถในการดำเนินการบริหารเป็นความสำเร็จ ของผลการปฏิบัติงานที่เป็นไปหรือบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้ในหน่วยงานของตนเอง อย่างมีประสิทธิภาพ (ปฏิมา คำชมภู, 2560) ผลจากการวิจัยดังกล่าวได้สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำ ทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่าประสิทธิผลของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (อรอุมา ไกล่ฝน, 2566) บรรยาการองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 5 พบว่า ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ทินกร คลังจินดา, 2557) และ ผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ทางการบริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ระดับประสิทธิผลสถานศึกษาอยู่ในระดับมากเช่นกัน (วราภรณ์ เน่าเพชร, 2558)

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อ 3 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผล การศึกษาของนักศึกษา สาขาการ บริหาร การศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ผลการศึกษวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำ ทางวิชาการของอาจารย์สาขาการ บริหาร การศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ด้านการจัดการหลักสูตรและ

การสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน และด้านการกำกับติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน มีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เพราะอาจารย์ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากของสถานศึกษา เป็นผู้ช่วยขับเคลื่อนภารกิจหลักด้านการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยและยังมีความใกล้ชิดกับนักศึกษามากที่สุด การพัฒนาตนเองของอาจารย์จึงมีความจำเป็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการต้องศึกษาค้นคว้าความรู้ที่ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบันนำมาใช้ในการสอน ขณะเดียวกันต้องแสดงพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษา อาจารย์ยังพัฒนาตนเองทางด้านวิชาการและภาวะผู้นำอย่างต่อเนื่องนำความรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ มาถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับนักศึกษาจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาและกล้าที่จะนำเสนอแนวคิดทางวิชาการที่ทันสมัย ผลจากการวิจัยดังกล่าวยังได้สอดคล้องกับการวิจัยภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ด้านการนิเทศกำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (อรอุมา ไกล่ฝน, 2566) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (รัตนา เหลืองงาม, 2562) และผลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (วรรณภา ไทยประยูร, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์สาขาการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ การกำหนดพันธกิจ รองลงมา ได้แก่ การนิเทศการสอน การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน การกำกับติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน และการจัดการหลักสูตรและการสอน ตามลำดับ 2) ประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านความสามารถในการผลิตผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง รองลงมา ได้แก่ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ด้านความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติทางบวก และด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ตามลำดับ 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์สาขาการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน และด้านการกำกับติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน มีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) จากผลการวิจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์สาขาการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เสนอแนะว่าอาจารย์ควรพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการจัดการหลักสูตรและการสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ควรออกแบบการสอนในแต่ละรายวิชาอย่างเหมาะสม อาจารย์สนับสนุนให้อาจารย์ด้วยกันนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนด อาจารย์ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประเมินหลักสูตร อาจารย์ให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร

และอาจารย์นำหลักสูตรไปใช้เพื่อการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนให้มากขึ้น 2) จากผลการวิจัยประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาโดยอาจารย์สามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาสาขาการบริหารการศึกษาได้ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่มหาวิทยาลัยวางไว้ อาจารย์จัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการและความสามารถของผู้เรียน อาจารย์พัฒนาเปลี่ยนแปลงวิธีดำเนินงานด้านวิชาการและการจัดการเรียนการสอนให้มากยิ่งขึ้น 3) จากผลการวิจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาด้านการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เสนอแนะว่าในการพัฒนาประสิทธิผลการศึกษาให้สูงขึ้นอาจารย์ควรให้ความสำคัญและพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน และด้านการกำกับติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาวิจัยองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาด้านการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี 2) ควรศึกษาอิทธิพลเชิงสาเหตุของภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาด้านการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี 3) ควรศึกษาวิจัยรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาด้านการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

เอกสารอ้างอิง

- จิตติมา วรณศรี. (2557). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวรรณการพิมพ์ 3.
- จิตติมา ไชยมหา. (2556). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ทินกร คลังจินดา. (2557). บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิตยา พรหมพินิจ. (2558). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ปฐวิมา คำชมภู. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนในเขตอำเภอวังสมบูรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปวีณา ปุทธิจักร. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. (2566). รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.

- รัตนา เหลืองาม. (2562). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วรรณภา ไทยประยูร. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วราภรณ์ เนาเพชร. (2558). ปัจจัยทางการบริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประทุมธานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2561). หลักการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2544). การประเมินมาตรฐานโรงเรียนปีการศึกษา 2543. กรุงเทพมหานคร: สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐาน.
- อรอุมา ไกล่ฝน. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 20(89), 311-329.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). หลักการสอน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- Best, W. (1997). *Research in Education*. (2th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Chell, J. (2001). *Introducing Principals to the Role of Instructional Leadership*. SSTA Research Centre Report, 27(3), 1-10.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. (5 rd ed.). New York: Harper And Row.
- Krejcie & Morgan. (1970). *Educational and Psychological Measurement*. New York: Minnisota University.

ลักษณะบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ตามแบบอีพีพีเอส*

PERSONALITY TRAITS OF ASSUMPTION UNIVERSITY
STUDENTS ACCORDING TO THE EPPS

พีร์นิธิ สิริธีรธราดล*, ศรีสุดา บุญยิม, สุภาวดี วงศ์ธรรมมา

Peenithi Siritheeratharadol*, Srisuda Boonyim, Supavadee Vongthumma

ฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ สมุทรปราการ ประเทศไทย

Student Affairs, Assumption University, Samut Prakan, Thailand

*Corresponding author E-mail: peeabac1970@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญตามแบบวัดอีพีพีเอส 2) เปรียบเทียบบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ จำแนกตามเพศและชั้นปี กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ปีการศึกษา 2562 - 2566 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 385 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบวัดบุคลิกภาพ EPPS สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบ Independent t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-Way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญมีบุคลิกภาพที่เด่นตามแบบวัด EPPS คือ ด้านความต้องการเข้าใจตนเองและผู้อื่น ($\bar{X} = 19.09$) รองลงมา คือ ด้านความอดทน ($\bar{X} = 17.67$) และด้านความต้องการช่วยเหลือผู้อื่นหรือความเมตตากรุณา ($\bar{X} = 17.41$) ตามลำดับ ส่วนบุคลิกภาพที่ไม่เด่น ได้แก่ ด้านความต้องการคบเพื่อนต่างเพศ ($\bar{X} = 7.70$) ด้านความต้องการเป็นผู้ตาม ($\bar{X} = 10.41$) และด้านความก้าวร้าว ($\bar{X} = 10.72$) 2) นักศึกษาหญิงมีบุคลิกภาพด้านความต้องการเป็นระเบียบสูงกว่าผู้ชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ($t = -2.019, p = 0.044 < 0.05$) โดยผู้หญิงมีคะแนนความต้องการเป็นระเบียบสูงกว่าผู้ชาย 3) นักศึกษาชั้นปีต่างกันมีบุคลิกภาพด้านความต้องการสัมฤทธิ์ผล ด้านความต้องการเข้าใจตนเองและผู้อื่นและด้านความก้าวร้าว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลมากกว่าชั้นปีที่ 2 ส่วนนักศึกษาชั้นปีที่ 2 และ 3 มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 และด้านความก้าวร้าวนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีความก้าวร้าวสูงกว่าชั้นปีอื่น ๆ

คำสำคัญ: ลักษณะบุคลิกภาพ, นักศึกษา, มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, แบบวัดบุคลิกภาพอีพีพีเอส

Abstract

This research is a survey study research. The objectives of the study are: 1) To study the personality traits of Assumption University students based on the EPPS, and 2) To compare the personality traits of Assumption University students based on gender and academic year. The sample group consists of undergraduate students from Assumption University, academic years 2019-2023, selected by using a purposive sampling method, with a total of 385 participants.

* Received November 9, 2024; Revised December 3, 2024; Accepted December 8, 2024

The instrument used in this study is The Edwards Personal Preference Schedule (EPPS). The statistical methods employed for data analysis include percentages, means, standard deviations, Independent t-tests, and one-way ANOVA. The research findings indicate that: 1) The students at Assumption University exhibit prominent personality traits according to the EPPS measurement in the following areas: Intraception ($\bar{x} = 19.09$), followed by Endurance ($\bar{x} = 17.67$), and Nurturance ($\bar{x} = 17.41$). Conversely, the less prominent personality traits among the students include Heterosexuality ($\bar{x} = 7.70$), Deference ($\bar{x} = 10.41$), and Aggression ($\bar{x} = 10.72$). 2). Female students have a significantly higher level of the personality trait related to the need for order compared to male students, with statistical significance at the 0.05 level ($t = -2.019$, $p = 0.044 < 0.05$), with women scoring higher on the need for order than men. 3) Students in different academic years exhibit significant differences in personality traits related to the need for achievement, the need for intraception, and aggression, with statistical significance at the 0.05 level. Specifically, fourth-year students have a higher need for achievement compared to second-year students. Additionally, second-year and third-year students have greater intraception compared to first-year students. In terms of aggression, third-year students exhibit higher levels of aggression compared to students in other academic years.

Keywords: Personality Traits, Students, Assumption University, The Edwards Personal Preference Schedule (Epps) Test

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา โดยการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร นอกห้องเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักและเข้าใจตนเอง ตลอดจนเกิดความตระหนักว่า การเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ควรได้รับการพัฒนารอบด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา บุคลิกภาพ และพัฒนาภาวะสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์มากขึ้น (สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษา, 2563) สอดคล้องกับบรมราโชบายด้านการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ 10 ได้กำหนดให้การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนใน 2 ด้าน คือ ส่งเสริมให้เยาวชนมีทัศนคติที่ถูกต้องและการศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานชีวิตหรืออุปนิสัยที่มั่นคงเข้มแข็ง อาทิ การสร้างบุคลิกภาพ และอุปนิสัยที่ดีงาม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ดังนั้น การพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษาสู่การเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์จึงมีความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาสู่โลกอาชีพและการทำงาน

บุคลิกภาพตามความหมายของ ศรีเรือน แก้วกังวาล ได้ให้ความหมายไว้ว่า บุคลิกภาพ คือ ลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลในด้านต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายใน บุคลิกภาพภายนอก คือ ส่วนที่มองเห็นได้ชัดเจน เช่น รูปร่าง หน้าตา กิริยามารยาท การแต่งตัว วิธีพูดจา การนั่ง การยืน ฯลฯ และบุคลิกภาพภายใน คือ ส่วนที่มองเห็นได้ยาก ได้แก่ ลักษณะต่าง ๆ ของบุคลิกภาพที่ไม่สามารถแยกเป็นส่วน ๆ ออกจากกันโดยเด็ดขาด เป็นสิ่งที่ไม่ตายตัว เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา การเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคมและทางวัฒนธรรม (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2561) นักจิตวิทยาศึกษาบุคลิกภาพเพื่อทำนาย เพื่ออธิบาย เพื่อควบคุม เพื่อจัดการกับพฤติกรรมทั้งด้านบวกและลบ ดังนั้น การที่เรารู้จักนิสัยและบุคลิกภาพของตนเองและผู้อื่น จะทำให้ง่ายต่อการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ เช่น ในการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น ในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานตามลักษณะนิสัย (Put the right man in the right job) ในทุกสาขาวิชาชีพ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2558) นอกจากนี้บุคลิกภาพก็เป็นสิ่งที่นักจิตวิทยาให้ความสำคัญและยอมรับว่าส่งผลต่อการปฏิบัติงานอย่างมาก และบุคลิกภาพเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้บุคคลปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

และประสบความสำเร็จ (พวงเพชร วัชรอยู่, 2537) รวมทั้งการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับพัฒนาการด้านบุคลิกภาพจะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจธรรมชาติของนักศึกษาและสามารถจัดการกับสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านบุคลิกภาพของนักศึกษาได้อย่างเหมาะสม (Maltby, J. et al., 2013)

ศูนย์สนเทศแนะแนวอาชีพและให้คำปรึกษา ฝ่ายกิจการนักศึกษา เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ ด้านบุคลิกภาพและการปรับตัวให้กับนักศึกษา เพื่อเตรียมนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์และพร้อมเข้าสู่โลกของอาชีพและการทำงานในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนานักศึกษาตามอัตลักษณ์สำคัญ 3 ประการ ของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรม (Ethics) 2) การพัฒนาทักษะและความเชี่ยวชาญในการใช้ภาษาอังกฤษ (English Proficiency) 3) การพัฒนาจิตสำนึกในการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Spirit) ประกอบด้วย การมีบุคลิกภาพและภาวะความเป็นผู้นำ ความรู้ในการบริหารจัดการ และความวิริยะอุตสาหะ (สำนักงานนโยบายแผน และการประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2557) เนื่องจากบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลมีความสำคัญกับความสำเร็จและความก้าวหน้าในอาชีพ (David, T. et al., 1998) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับลักษณะบุคลิกภาพของนักศึกษา ตามแบบวัดบุคลิกภาพ The Edwards Personal Preference Schedule (EPPS) ที่พัฒนาโดย อัลเลน เอ็ดเวิร์ด โดยเลือกความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ออกมา 15 ความต้องการ และพัฒนาเป็นเครื่องมือเพื่อวินิจฉัยและอธิบายบุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งผลลัพธ์ของแบบวัดบุคลิกภาพ EPPS ไม่เพียงแต่อธิบายโครงสร้างความต้องการและบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล แต่ยังช่วยให้นักจิตวิทยาสามารถเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลและคาดการณ์พฤติกรรมของบุคคลได้อีกด้วย (Edwards, A., 1959) โดยแบบวัดบุคลิกภาพนี้พัฒนามาจากทฤษฎีความต้องการของเมอร์เรย์ ที่แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 20 ความต้องการ (Murray, H., 1938) และแอลวิสอล มีแนวความคิดว่ามนุษย์ต้องถูกเข้าใจตัวตนแบบองค์รวม เพราะบุคลิกภาพและพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ อาทิ เช่น สิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ในอดีต จิตสำนึก จิตไร้สำนึก และการทำงานของสมอง ทั้งหมดนี้ต้องนำมาอธิบายเป็นภาพรวม เพื่อที่จะเข้าใจความหมายและกระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพ ที่เกิดจากความต้องการของแต่ละบุคคล (Alwisol, A., 2007)

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ทราบเกี่ยวกับลักษณะบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญตามแนวคิดของแบบวัด EPPS ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรม โครงการและการให้บริการในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษาให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับอัตลักษณ์และเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษาของมหาวิทยาลัย รวมทั้งเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาก่อนเข้าสู่โลกอาชีพและการทำงานในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญตามแบบวัดอีพีพีเอส
2. เพื่อเปรียบเทียบบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ จำแนกตามเพศ และชั้นปี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 - 4 ปีการศึกษา 2562 - 2566 ที่มาขอรับบริการกับศูนย์สนเทศแนะแนวอาชีพและให้คำปรึกษา ฝ่ายกิจการนักศึกษา จำนวน 9,649 คน (ศูนย์สนเทศแนะแนวอาชีพและให้คำปรึกษา, 2566)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 - 4 ปีการศึกษา 2562 - 2566 ที่มาขอรับบริการกับศูนย์สนเทศแนะแนวอาชีพและให้คำปรึกษา ฝ่ายกิจการนักศึกษา ด้านแบบทดสอบ โดยใช้การคำนวณขนาดตัวอย่างตามทาร์ยามาเน่ ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 และระดับความ

เชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ คือ เพศและชั้นปี

ตัวแปรตาม คือ แบบของบุคลิกภาพ The Edwards Personal Preference Schedule (EPPS)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบวัดบุคลิกภาพ The Edwards Personal Preference Schedule (EPPS) โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศและชั้นปี

ตอนที่ 2 แบบวัดบุคลิกภาพ The Edwards Personal Preference Schedule (EPPS) สร้างขึ้นโดยเอ็ดเวิร์ดส์ (Edwards, A., 1959) ตามทฤษฎีความต้องการของเมอร์เรย์ (Murray, H., 1938) และนักจิตวิทยาคนอื่น ๆ ซึ่งแปลและพัฒนาเป็นภาษาไทยโดย พรณราย ทรัพย์ะประภา และคณะ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พรณราย ทรัพย์ะประภา และคณะ, 2539) แบบวัดนี้มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง และมีความเชื่อมั่น ประกอบด้วย ข้อคำถามทั้งหมด 225 ข้อ ใช้เวลาในการทำไม่เกิน 50 นาที ข้อคำถามแต่ละข้อมีตัวเลือก 2 ตัวเลือก คือ ก กับ ข ให้เลือกตอบ 1 ตัวเลือกที่ตรงกับตัวเองมากที่สุด โดยแบบวัดแบ่งบุคลิกภาพของบุคคลเป็น 15 ด้าน ได้แก่ ด้านความต้องการสัมฤทธิ์ผล ด้านความต้องการเป็นผู้ตาม ด้านความต้องการเป็นระเบียบ ด้านความต้องการแสดงออก ด้านความต้องการพึ่งตนเองและผู้อื่น ด้านความต้องการผูกไมตรีกับผู้อื่น หรือมนุษยสัมพันธ์ ด้านความต้องการเข้าใจตนเองและผู้อื่น ด้านความต้องการขอความช่วยเหลือ ด้านความต้องการเป็นผู้นำ ด้านความต้องการยอมรับโทษ ด้านความต้องการช่วยเหลือผู้อื่นหรือความเมตตากรุณา ด้านความต้องการเปลี่ยนแปลง ด้านความอดทน ด้านความต้องการคบเพื่อนต่างเพศและด้านความก้าวร้าว

เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนนแบบวัดบุคลิกภาพ EPPS แบ่งเป็น 15 ด้าน แต่ละด้าน ประกอบด้วย ข้อคำถาม 15 ข้อ รวมข้อคำถามทั้งหมด 225 ข้อ โดยแต่ละด้านเป็นคำถามจริง 14 ข้อ และอีก 1 ข้อเป็นคำถามเพื่อทดสอบความคงที่ในการตอบ ในการคิดคะแนนแต่ละด้านจะคิดเฉพาะที่เป็นคำถามจริงเท่านั้น โดยขั้นตอนการคิดคะแนนบุคลิกภาพแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านที่ 1 คิดคะแนนจากแนวนอนที่ 1 โดยนับเฉพาะผู้ที่ตอบ ก. เท่านั้น รวมกับคะแนนจากแนวตั้งที่ 1 โดยนับเฉพาะผู้ที่ตอบ ข. เท่านั้น รวมเป็นคะแนนบุคลิกภาพรวมด้านที่ 1

ด้านที่ 2 คิดคะแนนจากแนวนอนที่ 2 โดยนับเฉพาะผู้ที่ตอบ ก. เท่านั้น รวมกับคะแนนจากแนวตั้งที่ 2 โดยนับเฉพาะผู้ที่ตอบ ข. เท่านั้น รวมเป็นคะแนนบุคลิกภาพรวมด้านที่ 2

ทำจนครบ 15 ด้าน ซึ่งคะแนนสูงสุดสำหรับบุคลิกภาพแต่ละด้าน คือ 28 คะแนน และคะแนนต่ำสุดแต่ละด้าน คือ 0 คะแนน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบวัดบุคลิกภาพ The Edwards Personal Preference Schedule (EPPS) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและรายละเอียดของแบบวัดบุคลิกภาพ EPPS ให้กับนักศึกษาที่มาขอรับบริการด้านแบบทดสอบบุคลิกภาพ ที่ศูนย์สนเทศแนะแนวอาชีพและให้คำปรึกษา
2. ผู้วิจัยแจกแบบวัดบุคลิกภาพ EPPS ให้กับกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบด้วยตัวเอง
3. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล เริ่มตั้งแต่ 1 มิถุนายน 2562 ถึง 31 พฤษภาคม 2563

4. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบทดสอบ และนำเฉพาะข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ไปวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1. บรรยายแบบบุคลิกภาพ The Edwards Personal Preference Schedule (EPPS) โดยใช้ค่าความถี่ร้อยละและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 2. วิเคราะห์ความแตกต่างของบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญระหว่างเพศ ใช้สถิติทดสอบ t-test และเปรียบเทียบความแตกต่างของบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญระหว่างชั้นปีใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way Anova) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ Least Significant Difference (LSD)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ตามแบบวัดบุคลิกภาพ The Edwards Personal Preference Schedule (EPPS) พบว่า นักศึกษาที่ขึ้นมาตอบแบบวัดบุคลิกภาพจำนวนทั้งหมด 385 คน เป็นชายร้อยละ 31.2 และเป็นหญิงร้อยละ 68.8 เมื่อพิจารณาเป็นชั้นปี พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ที่เข้ามาทำแบบวัดบุคลิกภาพเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 32.7 รองลงมา คือ ร้อยละ 26.5 เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 21.1 เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 และร้อยละ 19.7 เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัย อัสสัมชัญ

ด้าน	$\bar{X}$	S.D.
1. ความต้องการเข้าใจตนเองและผู้อื่น	19.09	3.80
2. ความอดทน	17.67	4.16
3. ความต้องการช่วยเหลือผู้อื่นหรือความเมตตากรุณา	17.41	4.40
4. ความต้องการยอมรับโทษ	15.82	4.07
5. ความต้องการเป็นผู้นำ	14.93	4.66
6. ความต้องการเป็นระเบียบ	14.86	4.77
7. ความต้องการขอความช่วยเหลือ	14.57	4.25
8. ความต้องการเปลี่ยนแปลง	14.50	4.81
9. ความต้องการสัมฤทธิ์ผล	14.38	3.52
10. ความต้องการผูกไมตรีกับผู้อื่นหรือมนุษยสัมพันธ์	13.86	4.21
11. ความต้องการแสดงออก	12.79	3.26
12. ความต้องการพึ่งตนเองและผู้อื่น	11.30	4.26
13. ความก้าวร้าว	10.72	4.01
14. ความต้องการเป็นผู้ตาม	10.41	3.51
15. ความต้องการคบเพื่อนต่างเพศ	7.70	5.11

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์บุคลิกภาพโดยภาพรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ พบว่า บุคลิกภาพด้านที่เด่นชัดเรียงตามลำดับ ดังนี้ บุคลิกภาพด้านความต้องการเข้าใจตนเองและผู้อื่น มีคะแนนบุคลิกภาพเท่ากับ 19.09 คะแนน รองลงมา คือ ด้านความอดทน มีคะแนนบุคลิกภาพเท่ากับ 17.67 คะแนน และด้านความต้องการช่วยเหลือผู้อื่นหรือความเมตตากรุณา มีคะแนนบุคลิกภาพเท่ากับ 17.41 คะแนน ตามลำดับ

ส่วนบุคลิกภาพนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญด้านที่ไม่เด่นชัด ได้แก่ ด้านความต้องการคบเพื่อนต่างเพศ มีคะแนนบุคลิกภาพเท่ากับ 7.70 คะแนน ด้านความต้องการเป็นผู้ตามมีคะแนนบุคลิกภาพเท่ากับ 10.41 คะแนน และความก้าวร้าวมีคะแนนบุคลิกภาพเท่ากับ 10.72 คะแนน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนบุคลิกภาพของนักศึกษาจำแนกตามข้อมูลทั่วไป เพศและชั้นปี

ด้าน	เพศ				ชั้นปี							
	ชาย		หญิง		ปี 1		ปี 2		ปี 3		ปี 4	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ความต้องการสัมฤทธิ์ผล	14.62	3.32	14.27	3.61	14.86	3.64	13.87	3.18	14.08	3.36	15.10	3.96
2. ความต้องการเป็นผู้ตาม	10.58	3.69	10.33	3.43	10.88	3.55	10.32	3.73	10.36	3.55	10.16	3.06
3. ความต้องการเป็นระเบียบ	14.13	5.21	15.19	4.53	15.67	4.42	14.95	4.72	14.89	4.33	13.91	5.56
4. ความต้องการแสดงออก	13.26	3.03	12.58	3.35	12.62	3.10	12.75	3.16	12.58	3.46	13.30	3.33
5. ความต้องการพึ่งตนเองและผู้อื่น	11.43	3.95	11.24	4.4	12.14	4.57	10.66	4.12	11.03	3.95	11.83	4.43
6. ความต้องการผูกไมตรีกับผู้อื่นหรือมนุษยสัมพันธ์	13.50	4.54	14.03	4.06	12.91	4.37	13.74	4.16	14.09	4.05	14.68	4.25
7. ความต้องการเข้าใจตนเองและผู้อื่น	19.24	4.04	19.03	3.69	18.12	3.82	19.60	3.82	19.37	3.55	18.86	3.90
8. ความต้องการขอความช่วยเหลือ	14.10	4.54	14.78	4.1	14.97	4.30	14.58	4.42	14.14	4.42	14.70	3.70
9. ความต้องการเป็นผู้นำ	15.26	4.44	14.78	4.76	14.24	4.31	15.37	5.10	15.12	4.39	14.67	4.59
10. ความต้องการยอมรับโทษ	16.03	4.05	15.72	4.08	15.70	4.31	15.91	3.89	16.00	4.04	15.56	4.17
11. ความต้องการช่วยเหลือผู้อื่นหรือความเมตตากรุณา	16.98	4.60	17.6	4.3	16.64	5.04	18.10	4.23	17.31	4.17	17.17	4.22
12. ความต้องการเปลี่ยนแปลง	14.34	4.59	14.58	4.91	14.68	4.68	14.70	5.02	14.16	4.80	14.47	4.67
13. ความอดทน	17.08	4.07	17.94	4.18	18.30	4.35	17.90	3.88	17.24	4.00	17.25	4.53
14. ความต้องการคบเพื่อนต่างเพศ	8.38	5.58	7.39	4.87	8.11	5.04	7.01	4.86	7.88	5.06	8.16	5.59
15. ความก้าวร้าว	11.08	4.19	10.55	3.93	10.16	3.52	10.56	4.15	11.75	4.38	10.19*	3.54

ผลการทดสอบสมมติฐาน คะแนนบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ จำแนกตามเพศ และชั้นปีที่กำลังศึกษา ผลการวิเคราะห์แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนบุคลิกภาพของนักศึกษาจำแนกตามเพศ

ด้าน	เพศ		ชั้นปี	
	t	Sig.	F	Sig.
1. ความต้องการสัมฤทธิ์ผล	0.900	0.369	2.772	0.041*
2. ความต้องการเป็นผู้ตาม	0.660	0.510	0.627	0.598
3. ความต้องการเป็นระเบียบ	-2.019	0.044*	1.825	0.142
4. ความต้องการแสดงออก	1.892	0.059	0.869	0.457
5. ความต้องการพึ่งตนเองและผู้อื่น	0.399	0.690	2.525	0.057
6. ความต้องการผูกไมตรีกับผู้อื่นหรือมนุษยสัมพันธ์	-1.144	0.253	2.476	0.061
7. ความต้องการเข้าใจตนเองและผู้อื่น	0.515	0.607	2.748	0.043*
8. ความต้องการขอความช่วยเหลือ	-1.451	0.148	0.607	0.611
9. ความต้องการเป็นผู้นำ	0.930	0.353	1.068	0.363
10. ความต้องการยอมรับโทษ	0.698	0.485	0.224	0.879
11. ความต้องการช่วยเหลือผู้อื่นหรือความเมตตา กรุณา	-1.275	0.203	1.894	0.130
12. ความต้องการเปลี่ยนแปลง	-0.445	0.657	0.281	0.839
13. ความอดทน	-1.888	0.060	1.376	0.250
14. ความต้องการคบเพื่อนต่างเพศ	1.664	0.098	1.193	0.312
15. ความก้าวร้าว	1.179	0.239	3.371	0.019

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 1: นักศึกษาหญิงและนักศึกษามีบุคลิกภาพในแต่ละด้าน ตามแบบวัด The Edwards Personal Preference Schedule (EPPS) แตกต่างกัน

จากตารางที่ 2 - 3 ผลการทดสอบคะแนนบุคลิกภาพจำแนกรายด้านของนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ จำแนกตามเพศ พบว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงเกือบทุกด้านมีบุคลิกภาพไม่แตกต่างกัน ยกเว้นบุคลิกภาพด้านความต้องการเป็นระเบียบที่ผู้หญิงมีคะแนนบุคลิกภาพสูงกว่าผู้ชาย โดยผู้หญิงมีคะแนนบุคลิกภาพเท่ากับ 15.19 คะแนน (S.D. = 4.53) ในขณะที่นักศึกษาชายมีคะแนนบุคลิกภาพเท่ากับ 14.13 (S.D. = 5.21) และเมื่อทดสอบด้วยสถิติ independent t-test พบว่า ผู้หญิงมีคะแนนบุคลิกภาพด้านความต้องการเป็นระเบียบสูงกว่าผู้ชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ($t = -2.019, p = 0.044 < 0.05$)

สมมติฐานที่ 2: นักศึกษาชั้นปีต่างกันมีบุคลิกภาพในแต่ละด้าน ตามแบบวัด The Edwards Personal Preference Schedule (EPPS) แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญด้านต่าง ๆ กับชั้นปีที่กำลังศึกษา ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) พบว่า ด้านที่นักศึกษาแต่ละชั้นปีมีบุคลิกภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีรายละเอียด ดังนี้

1. บุคลิกภาพด้านความต้องการสัมฤทธิ์ผล เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ LSD พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลมากกว่าชั้นปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. บุคลิกภาพด้านความต้องการเข้าใจตนเองและผู้อื่น เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ LSD พบว่า บุคลิกภาพด้านความต้องเข้าใจตนเองและผู้อื่นของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 แตกต่างจากชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. บุคลิกภาพด้านความก้าวร้าว เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ LSD พบว่า บุคลิกภาพด้านความก้าวร้าวของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 แตกต่างจากชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีความก้าวร่วมน้อยกว่านักศึกษาชั้นปีอื่น ๆ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่น่าเสนอ การศึกษาลักษณะบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ตามแบบวัดบุคลิกภาพ The Edwards Personal Preference Schedule (EPPS) มีประเด็นที่น่าสนใจหลายประการที่สามารถอภิปราย ได้ดังนี้:

นักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญมีบุคลิกภาพที่เด่นในด้านความต้องการเข้าใจตนเองและผู้อื่น ความอดทน และความต้องการช่วยเหลือผู้อื่นหรือความเมตตา กรุณา สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญเป็นผู้ที่มีจิตใจดีปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม สอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (สำนักงานนโยบายแผน และการประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2557) และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้กล่าวไว้ว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิต คือ คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก จิตสาธารณะ มีทักษะในการเรียนรู้และการปรับตัว สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2550) อย่างไรก็ตามบุคลิกภาพในด้านความต้องการคบเพื่อนต่างเพศไม่เด่นชัด สอดคล้องกับ บุปผา การิเวท ได้ศึกษาทัศนคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีต่อสภาพแวดล้อมสังคมกลุ่มเพื่อน พบว่า นักศึกษาส่วนมากจะเลือกคบเพื่อนที่มีรสนิยม ความคิดเห็นและลักษณะนิสัยใจคอที่คล้ายคลึงกัน นักศึกษาส่วนใหญ่จะเลือกคบเพื่อนเพศเดียวกัน (บุปผา การิเวท, 2527) ดังนั้น ควรมุ่งเน้นการพัฒนาจิตสาธารณะและส่งเสริมความเมตตา กรุณา และพัฒนาความสามารถในการเปิดรับความหลากหลายทางเพศและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาคุณลักษณะเชิงบวกที่นักศึกษาแสดงออกมาให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น ส่วนความต้องการเป็นผู้ตาม และความก้าวร้าวไม่เด่นชัด สิ่งนี้อาจสะท้อนถึงความคิดและพฤติกรรมของนักศึกษาที่ให้ความสำคัญกับความต้องการเป็นผู้นำในกลุ่มมากกว่าความก้าวร้าวหรือความต้องการเป็นผู้ตาม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำในนักศึกษาหรือผู้เรียนของ Solesa, D. et al. ซึ่งพบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำจะเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพต่อการเสริมสร้างพัฒนานักศึกษาและส่งผลต่อการพัฒนาทักษะอื่น ๆ (Solesa, D. et al., 2015) ดังนั้น หากจัดกิจกรรมหรือโครงการที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาวะผู้นำในลักษณะที่สร้างสรรค์ในเชิงบวก อาทิ โครงการพัฒนาผู้นำเชิงบวก เพื่อช่วยให้นักศึกษาเรียนรู้การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพและสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม เป็นต้น

ผลการศึกษา พบว่า นักศึกษาหญิงมีบุคลิกภาพด้านความต้องการเป็นระเบียบสูงกว่านักศึกษาชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจสะท้อนถึงความรับผิดชอบและความตั้งใจในการทำงานของนักศึกษาหญิงที่สูงกว่าผู้ชาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญฤดี ขำซ้อนสัตย์ เกี่ยวกับตัวแปรเพศ ในเรื่องความรับผิดชอบของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า นักศึกษาเพศหญิงมีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองและการกระทำของตนเองมากกว่านักศึกษาชายโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ขวัญฤดี ขำซ้อนสัตย์, 2542) ดังนั้น หากมีกิจกรรมหรือโครงการที่สนับสนุนให้ทั้งนักศึกษาชายและหญิงพัฒนาทักษะการทำงานและการเรียนอย่างเป็นระเบียบ โดยมุ่งเน้นหรือมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้นักศึกษาชายเพื่อปลูกฝังความรับผิดชอบในชีวิตประจำวันและการทำงาน อย่างไรก็ตาม ค่าคะแนนที่แตกต่างกันไม่ได้หมายความว่านักศึกษาชายไม่มีความต้องการเป็นระเบียบ แต่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางบุคลิกภาพที่อาจเป็นผลมาจากปัจจัยทางสังคมหรือการเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ บุญญาภา แจ่มสี ได้สรุป การศึกษาวิจัยจำนวนมากเกี่ยวกับ

การอบรมเลี้ยงดูว่าเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิตของเด็ก และการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาจะมีผลบางประการต่อพฤติกรรมของเด็กในปัจจุบัน และศักยภาพของการกระทำในอนาคตของเขา ดังนั้น พฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลนั้นส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา (บุญญาภา แจ้งสี, 2544) ดังนั้น การส่งเสริมให้นักศึกษาชายและหญิงตระหนักถึงความสำคัญของความเป็นระเบียบในบริบทที่แตกต่างกัน จะส่งเสริมให้นักศึกษามีศักยภาพที่สมดุลมากขึ้นในอนาคต

ผลการวิจัยยังพบความแตกต่างด้านบุคลิกภาพตามชั้นปีในด้านความต้องการสัมฤทธิ์ผล ความต้องการเข้าใจตนเองและผู้อื่น และความก้าวร้าว ความแตกต่างเหล่านี้อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในประสบการณ์และการปรับตัวของนักศึกษาในแต่ละชั้นปี นักศึกษาชั้นปีที่สูงขึ้นมีความรับผิดชอบและเป้าหมายที่ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลที่สูงขึ้น เช่นเดียวกับความเข้าใจตนเองและผู้อื่นที่เพิ่มขึ้นตามประสบการณ์ในชีวิตมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับดวงฤดี ช่วยขำ พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18 -23 ปี เป็นวัยที่ร่างกายและจิตใจกำลังเปลี่ยนแปลงและแสวงหาสิ่งแปลกใหม่ เพื่อสร้างเสริมบุคลิกภาพ ความเชื่อมั่นในตนเอง การที่จะเข้าสู่วัยผู้ใหญ่เต็มตัวในระยะนี้มีความกระตือรือร้น ยึดมั่นอุดมการณ์รักอิสระ มีความอยากรู้อยากเห็นและอยากทดลอง ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับครอบครัวจะลดน้อยลง แต่จะพยายามเข้าหากลุ่มเพื่อนมากขึ้น (ดวงฤดี ช่วยขำ, 2540) ดังนั้น การสนับสนุนให้นักศึกษาแต่ละชั้นปีพัฒนาตนเองอย่างสมดุลทั้งด้านการสร้างเป้าหมายในชีวิต การสร้างความเข้าใจตนเองและผู้อื่น และการจัดการอารมณ์ของตนเองจะช่วยให้ นักศึกษาเติบโตอย่างสมบูรณ์ครบถ้วนมิติ พร้อมทั้งจะเผชิญกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในอนาคต อย่างไรก็ตาม ความก้าวร้าวที่เพิ่มขึ้นในชั้นปีที่ 3 อาจเป็นผลมาจากความกดดันและความกังวลในด้านการเรียนและการเตรียมตัวสำหรับอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกา พบว่า สภาพนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกามีลักษณะ ที่ใกล้เคียงกับสภาพนักศึกษาในปัจจุบันของประเทศไทย คือ 1) นักศึกษาปีที่ 1 รู้สึกสนใจ ตื่นเต้นต่อทุก ๆ สิ่งที่อยู่รอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรม การเรียน หรือกิจกรรมสังคมในมหาวิทยาลัย นักศึกษาอยากเรียน มีความตั้งใจในการศึกษาและอยากปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมมหาวิทยาลัย พร้อมทั้งจะสนิทสนมและเชื่อฟังคำสั่งสอนของอาจารย์ 2) นักศึกษาปีที่ 2 ไม่ค่อยพอใจครูอาจารย์ เริ่มมีความขัดแย้ง และเป็นปฏิปักษ์ต่อมหาวิทยาลัย มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นผู้ใหญ่ขึ้น 3) นักศึกษาปีที่ 3 มักสงบเงียบ ชอบอยู่กับกลุ่มเพื่อน ๆ มากกว่า แต่ยังคงมีความคิดขัดแย้งและเป็นปฏิปักษ์ต่อมหาวิทยาลัย มีความเฉยเมยต่อสังคมมหาวิทยาลัยและต่อการเรียน รู้สึกกดดันต่อผลกระทบจากการเรียนและอนาคต อาจมีความคิดที่จะมีเพื่อนต่างเพศที่สนิทสนมพอที่จะเป็นคู่รัก 4) นักศึกษาปีที่ 4 ส่วนมากมักจะยุ่งเกี่ยวกับการหางาน การศึกษาต่อ และความก้าวหน้าในอนาคตมากกว่ากิจกรรมของมหาวิทยาลัย (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา และคณะ, 2527) ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรจัดกิจกรรมหรือโครงการที่เสริมสร้างทักษะการควบคุมอารมณ์และการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม อาทิ การฝึกสติ (Mindfulness) การพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงบวก การจัดการอารมณ์ และส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมนอกห้องเรียน เช่น กิจกรรมชมกีฬา ดนตรี การฝึกงาน เป็นต้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ตามแบบวัดบุคลิกภาพ The Edwards Personal Preference Schedule (EPPS) พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญมีบุคลิกภาพด้านที่เด่นชัดเรียงตามลำดับ ดังนี้ บุคลิกภาพด้านความต้องการเข้าใจตนเองและผู้อื่น รองลงมา คือ ด้านความอดทน และด้านความต้องการช่วยเหลือผู้อื่นหรือความเมตตากรุณา ตามลำดับ นักศึกษาหญิงมีบุคลิกภาพด้านความต้องการเป็นระเบียบสูงกว่านักศึกษาชาย นักศึกษาชั้นปีต่างกันมีบุคลิกภาพด้านความต้องการสัมฤทธิ์ผล ด้านความต้องการ

เข้าใจตนเองและผู้อื่นและด้านความก้าวร้าว แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการ ได้แก่ 1) ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบบุคลิกภาพด้านความต้องการ (EPPS) กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการพัฒนาตนเองของนักศึกษา 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพด้านความต้องการ เป็นผู้นำกับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มผู้นำและนักศึกษาศิลป 3) ควรนำตัวแปรอื่น ๆ มาใช้ในการศึกษาวิจัยร่วมด้วย เพื่อให้ได้ผลที่แตกต่างกัน เช่น คณะ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น 4) ควรศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เพื่อให้ได้ผลการวิจัยครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ข้อเสนอแนะในการนำไปประยุกต์ใช้ ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักศึกษา 2) การจัดกิจกรรมหรือโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษาให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์และเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษาของมหาวิทยาลัย 3) ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการให้คำปรึกษาและการแนะแนว ด้านอาชีพให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบุคลิกภาพ ความสามารถ และความสนใจของนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.
- ขวัญฤดี ขำสอนสัตย์. (2542). การศึกษาพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงฤดี ช่วยขำ. (2540). ทศนคติต่อการจัดการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญญาภา แจ่มสี. (2544). การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อความผูกพันใกล้ชิด การเห็นคุณค่าในตนเอง และการยอมรับตนเองของนักศึกษาที่มีพฤติกรรมเสี่ยงและไม่เสี่ยงของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครใต้. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุปผา การิเวท. (2527). สภาพแวดล้อมสังคมกลุ่มเพื่อนในทัศนะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรรณราย ทรัพย์ะประภา และคณะ. (2539). ประเภทของแบบทดสอบจิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พวงเพชร วัชรอยู่. (2537). แรงจูงใจในการทำงาน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา และคณะ. (2527). นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา. ใน รายงานการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2558). จิตวิทยาบุคลิกภาพร่วมสมัยและจิตบำบัด. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- _____. (2561). ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ศูนย์สนเทศแนะแนวอาชีพและให้คำปรึกษา. (2566). รายงานแผน 5 ปี (2562 - 2566). ฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แอมเบคดิจิทัลเพรส.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2550). กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 ปี พ.ศ. 2551 - 2565 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักงานนโยบายแผน และการประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. (2557). คู่มือการประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เอแบคดิจิทัลเพรส.
- สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษา. (2563). กรอบแนวทางการดำเนินการตามมาตรฐานกิจการนักศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ซีโน พับลิชชิง แอนด์ แพคเกจจิ้ง.
- Alwisol, A. (2007). *Personality Psychology*. Malang: University of Muhammadiyah Malang Press.
- David, T. et al. (1998). Personality and Vocational Behavior: A Selective Review of the Literature, 1993 - 1997. *Journal of Vocational Behavior*, 53(1), 115-153.
- Edwards, A. (1959). *Manual, Edwards Personal Preference Schedule*. New York: The Psychological Corporation.
- Maltby, J. et al. (2013). An introduction to psychometric testing. In *Personality, individual differences, and intelligence*. London: Pearson Education.
- Murray, H. (1938). *Explorations in Personality*. New York: Oxford University Press.
- Solesa, D. et al. (2015). Students' Potential for Authentic leadership. *Interdisciplinary Management Research*, 11(1), 149-158.

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงการเป็นฐาน
เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*
DEVELOPMENT OF DESIGN-BASED AND PROJECT-BASED LEARNING
MANAGEMENT MODELS TO ENHANCE PROBLEM SOLVING SKILLS
OF PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS

เบญจวรรณ เรืองศรี*, กรวรรณ สืบสม, นพรัตน์ หมีพลัด

Benchawan Ruengsi*, Korawan Suebsom, Nopparat Meeplat

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: srinum_pookan@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงการเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) เพื่อพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงการเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ 3) เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงการเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองไม้แดง จำนวน 30 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกข้อมูล แบบสัมภาษณ์นักเรียน แบบประเมินทักษะการแก้ปัญหา แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบ t-test แบบ one sample t-test ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนรู้บนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบและโครงการเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การสร้างความเข้าใจและสร้างสรรค์ ขั้นที่ 2 การสะท้อนความคิดและขั้นที่ 3 การเผยแพร่ชิ้นงาน ผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าเฉลี่ยคะแนนทดสอบหลังเรียน ($\bar{X} = 25.77$, S.D. = 1.33) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 22.03$, S.D. = 1.13) และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการประเมินทักษะการแก้ปัญหาอยู่ในระดับดีเยี่ยม และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้บนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบและโครงการเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.51)

คำสำคัญ: การเรียนรู้เชิงออกแบบ, โครงการเป็นฐาน, ทักษะการแก้ปัญหา, ความพึงพอใจ

Abstract

The research objectives were to 1) Study the design and project-based learning management model to enhance the problem-solving skills of Grade 6 students. 2) Develop a design-based and project-based learning management model to enhance the problem - solving skills of 6th grade

* Received November 28, 2024; Revised December 18, 2024; Accepted December 23, 2024

students and 3) Evaluate the effectiveness of design and project-based learning management models. This research is research and development. The target group is 30 Grade 6 students at Ban Khlong Mai Daeng School. The data was using a data recording form. Student interview form Problem - solving skills assessment Academic achievement test and student satisfaction assessment form. The statistics used in this research are content analysis, mean, standard deviation, and t-test The results of the research found that the learning model based on design thinking and project-based processes to enhance the problem-solving skills of Grade 6 students has 3 steps as follows: Step 1: Creating understanding and creativity. Step 2: reflection and step 3: dissemination of the work. The academic achievement test shows the mean of the posttest of ($\bar{x}$ = 25.77, S.D. = 1.33) was higher than the pretest ($\bar{x}$ = 22.03, S.D. = 1.13) and the difference was statistically significant at the .05 level. The results of the evaluation of problem - solving skills were at an excellent level. and were most satisfied with the learning model based on design thinking and project-based processes to enhance the problem-solving skills of Grade 6 students ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.51)

Keywords: Design Learning, Project Based, Problem Solving Skills, Satisfaction

บทนำ

ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง ควบคู่กับการรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะความรู้ความสามารถและทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี และรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงปรับเปลี่ยนโดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะที่เรียกว่า 3Rs + 8Cs (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โปรแกรมประเมินทักษะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) มีการประเมินผลทุก 3 ปีและมีการประเมิน 3 ด้านหลัก คือ การอ่าน วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ผลการประเมินการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ พบว่านักเรียนไทยมีคะแนน 436 คะแนน ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD (ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561) และจากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-net) ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564 นำผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ระหว่างปีการศึกษา 2563 กับปีการศึกษา 2564 ระดับประเทศมาเปรียบเทียบกัน พบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติปีการศึกษา 2564 ลดลง เป็นผลมาจากนักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะการแก้ปัญหา เพราะการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่เน้นไปที่เนื้อหา ความรู้ ความจำ ทำให้นักเรียนขาดทักษะที่สำคัญในเรื่องความสามารถในการคิดแก้ปัญหา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

ดังนั้น การจัดการศึกษาของไทยต้องสร้างให้คนไทยสามารถคิดเองได้ ฝึกให้ผู้เรียนใช้ทักษะการคิดมากกว่าการใช้ความจำ ให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ และใช้การเรียนรู้เชิงรุก ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ มาใช้ในการแก้ปัญหาที่ได้รับมอบหมายอย่างมีกระบวนการและมีขั้นตอน ซึ่งจะทำได้มาซึ่งความรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์และเป็นความรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง โรงเรียนบ้านคลองไม้แดง เป็นโรงเรียนขยายโอกาส จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในรายวิชาวิทยาศาสตร์มีเนื้อหาค่อนข้างยาก การจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่เน้นไปที่เนื้อหา ความรู้ ความจำ ทำให้นักเรียนขาดทักษะการแก้ปัญหา จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า สายชล สุกร

ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องพอลิเมอร์ ผลการวิจัยพบว่าการจัดการตามแนวคิดสะเต็มศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ใช้สถานการณ์ปัญหาที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน การเน้นกระบวนการกลุ่ม มีการกระตุ้นให้นักเรียนทุกคนสะท้อนความคิดและประเมินความเข้าใจร่วมกันผ่านการอภิปรายและมีการติดตามให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดจะทำให้ให้นักเรียนมีพัฒนาการแก้ปัญหาแบบร่วมมือสูงขึ้นจากวงจรปฏิบัติการที่ 1 ถึงวงจรปฏิบัติการที่ 3 สอดคล้องกับผลการทดสอบด้วยแบบประเมินทักษะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 72.78 อยู่ในระดับสูง (สายชล สุกร, 2562)

การจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบเป็นกระบวนการหนึ่งที่ยินยอมใช้สำหรับการพัฒนานวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางในการออกแบบนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่สามารถส่งเสริมผู้เรียนให้มีความเป็นนวัตกรรม ส่วนการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเป็นการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติตามความสนใจของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน และนำหลักการ แนวคิด ทฤษฎีของกระบวนการคิดเชิงออกแบบมาใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการแก้ปัญหา ถือได้ว่าเป็นแนวทางในการนำมาใช้ในการจัดการศึกษาให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคศตวรรษที่ 21 เหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดำเนินการ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์และนำมาพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มี 5 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ องค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขั้นตอนที่ 3 สร้างต้นแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบคุณภาพรูปแบบทักษะการแก้ปัญหานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. แบบบันทึกข้อมูลเอกสารสิ่งพิมพ์ แบบสังเคราะห์งานวิจัย (แบบสรุปเอกสาร) มีลักษณะเป็นตารางประกอบด้วย ประเด็นการวิเคราะห์ในเรื่อง องค์ประกอบรูปแบบการเรียนรู้และองค์ประกอบของการคิดเชิงออกแบบ องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้โครงงานเป็นฐาน และองค์ประกอบของทักษะการแก้ปัญหา

2. แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำหรับผู้เชี่ยวชาญ แบบประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาและประเมินคุณภาพด้านสื่อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (ฤทธิไกร ไชยงาม, 2562) โดยกำหนด ความหมายคะแนนของตัวเลือกในแบบประเมินคุณภาพ คือ

ระดับ 5 หมายถึง คุณภาพดีมาก

ระดับ 4 หมายถึง คุณภาพดี

ระดับ 3 หมายถึง คุณภาพปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง คุณภาพพอใช้

ระดับ 1 หมายถึง คุณภาพควรปรับปรุง

3. แบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการของนักเรียนที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำหรับขั้นตอนทดสอบแบบเดียว (1:1)

4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นข้อสอบปรนัยแบบเลือกตอบ ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

5. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยโดยใช้ สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้อง IOC การวิเคราะห์คุณภาพข้อคำถาม โดยหาค่าความยากง่ายของข้อสอบ (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อสอบ และประเมินความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้สูตร KR-20

ระยะที่ 2 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองไม้แดง จำนวน 30 คน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 2 ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดังนี้ แบบประเมินทักษะการแก้ปัญหาและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยใช้สถิติที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ วิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาโดยการเปรียบเทียบคะแนนคุณภาพ (Scoring Rubric) 4 ระดับ

เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้สถิติ ได้แก่ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที (t-test)

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบ้านคลองไม้แดง จำนวน 30 คน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุธาษณ์ธานี เขต 2 ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดังนี้ แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากการทำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติ และนำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์และนำมาพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในระยะนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการดำเนินการวิจัยได้ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ องค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผลการศึกษาองค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยดำเนินการศึกษา หนังสือ ตำรา เอกสาร มีขั้นตอน ดังนี้

ผลการศึกษาขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มานิตย์ อาษานอกนำเสนอขั้นตอนของกระบวนการคิดเชิงออกแบบไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การเข้าใจกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ใช้งานจริง (Empathize) ขั้นที่ 2 การระบุปัญหาหรือประเด็น (Define) ขั้นที่ 3 การระดมความคิด (Ideate) ขั้นที่ 4 การสร้างผลิตภัณฑ์หรือแนวทางต้นแบบโดยลดขนาด ฟังก์ชันหรือลดทอนรายละเอียดลง (Prototype) ขั้นที่ 5 การทดสอบแนวทางแก้ไขปัญหาหรือผลิตภัณฑ์ (Test) (มานิตย์ อาษานอก, 2561) ดุษฎี โยเหลาและคณะนำเสนอขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน มี 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน 2) ขั้นกระตุ้นความสนใจ 3) ขั้นจัดกลุ่มร่วมมือ 4) ขั้นแสวงหาความรู้ 5) ขั้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้ 6) ขั้นนำเสนอผลงาน (ดุษฎี โยเหลาและคณะ, 2557) และจอร์จ โพลยานำเสนอวิธีการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาที่ไว้ 4 ข้อ ดังนี้ 1) ทำความเข้าใจปัญหา 2) วางแผนแก้ปัญหา 3) ทำตามแผนที่วางไว้และประเมินผล 4) ฝึกการใช้ทักษะให้เชี่ยวชาญยิ่งขึ้น (Kathryn Boddie, 2023)

ขั้นตอนที่ 2 ผลการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีรายละเอียด ดังนี้

1. กรอบการออกแบบ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ออกแบบรูปแบบการเรียนรู้แบบโครงงานบนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบ แสดงดังภาพ

1. หลักการจัดการจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ 2. หลักการจัดการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา	1.แนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ 2. แนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา	ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับออกแบบรูปแบบการเรียนรู้ แบบโครงงานบนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบ 1. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Jean Piaget) 2. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ (Bruner) 3. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสเชล (Ausubel) 4. ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Benjamin Bloom) 5. ทฤษฎีการเรียนรู้จากการกระทำของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey)
↓ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6		

ภาพที่ 1 กรอบการออกแบบ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี
ออกแบบรูปแบบการเรียนรู้แบบโครงงานบนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบ

2. วัตถุประสงค์ของสื่อ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ 1) เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 2) เสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา

3. เนื้อหาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ เรื่อง การแยกสารผสม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560)

4. ผลออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มี 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างความเข้าใจและสร้างสรรค์ (Creating understanding and creativity : C) ได้แก่ การทำความเข้าใจปัญหาและการตั้งกรอบของปัญหา (Discover and Define) เป็นขั้นตอนแห่งการสร้างความเข้าใจและตีความปัญหา เพื่อตั้งเป้าหมายของโครงงาน โดยใช้ 1) การสร้างความคิด (Ideate) เป็นขั้นตอนในการใช้ความคิดจากสมาชิกในทีมเพื่อร่วมกันวางแผน ตั้งสมมติฐาน กำหนดตัวแปร การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ แลกเปลี่ยนข้อค้นพบ แลกเปลี่ยนคำถาม แลกเปลี่ยนวิธีการ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ 2) การสร้างต้นแบบชิ้นงาน (DO) การลงมือปฏิบัติจริง นักเรียนจะเกิดทักษะการออกแบบและการแก้ไขปัญหา และ 3) การทดลองใช้ (Test) นำผลจากการลงมือออกแบบไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายและนำมาปรับปรุง

ขั้นที่ 2 การสะท้อนคิด (Reflection) ได้แก่ ทบทวน (Review) ทบทวนการเรียนรู้จากผลการปฏิบัติงาน ทำให้มองเห็นว่าต้องเผชิญกับปัญหาใดมาบ้าง เพื่อทำความเข้าใจและกำหนดวิธีทำงานใหม่ที่ถูกต้องเหมาะสม โดยใช้วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น ระบุประโยชน์ และข้อเสนอแนะ

ขั้นที่ 3 การเผยแพร่ชิ้นงาน (Publication) ได้แก่ การนำเสนอ (Present) การนำเสนอผลงานโดยการเขียนบรรยายในรูปแบบของรายงานและการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน อาจมีการใช้สื่อ ชิ้นงาน โมเดล นวัตกรรมในการนำเสนอเป็นการเผยแพร่ประโยชน์ของโครงงานหลังจากปรับปรุงแก้ไขแล้วสู่ภายนอก

จะเห็นว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบโครงงานบนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่ได้รับการผสมผสานกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่คงทน เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและช่วยเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา

5. ผลการออกแบบการวัดผลและประเมินทักษะการแก้ปัญหา

ผู้วิจัยได้ออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลทักษะการแก้ปัญหา มีตัวชี้วัด 1 ตัวชี้วัด และแบบวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นข้อสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

ขั้นตอนที่ 3 ผลการสร้างต้นแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผลการสร้างต้นแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีลักษณะเป็นการจำลองเหตุการณ์ โดยยกตัวอย่างสถานการณ์ใกล้ตัวนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้ออกแบบวิธีการแก้ปัญหา โดยนำกระบวนการของโครงงานมาใช้ในการออกแบบ

ขั้นตอนที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินประสิทธิภาพ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย

ประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย

1. ผลการประเมินประสิทธิภาพแบบเดียว (1:1) จากการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีกิจกรรมที่น่าสนใจ สร้างการเรียนรู้ร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้แสดงความคิดเห็น ทำให้เข้าใจเนื้อหาที่ได้เรียนมากขึ้น รู้สึกสนุกสนานกับการเรียน เมื่อได้ปฏิบัติกิจกรรม การเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน ๆ ในกลุ่ม มีเนื้อหาเนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องราวที่น่าศึกษาและจำเป็นต้องเรียน เนื้อหาที่เรียนมีความเหมาะสมกับเวลาที่กำหนดในแต่ละครั้งทำให้เกิดทักษะการแก้ปัญหา

2. ผลการปรับปรุงข้อบกพร่องด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้และด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้นำข้อบกพร่องมาปรับปรุงด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้และด้านเนื้อหาไปทดลองในขั้นตอนการประเมินประสิทธิภาพแบบเดียว (1:1) พบว่า มีข้อปรับปรุงแก้ไข ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการปรับปรุงข้อบกพร่องด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้และด้านเนื้อหา

รายการ	ข้อคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง	การปรับปรุงแก้ไข
ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้	ผู้เรียนต้องการให้มีสารหลากหลายชนิดในการนำมาจัดการเรียนรู้	เพิ่มเติมสารให้มีเพิ่มขึ้น
ด้านเนื้อหา	เนื้อหาบางหน่วยมีความยากเกินไป ทำให้นักเรียนไม่เข้าใจ	ผู้สอนอธิบายเพิ่มเติมและยกตัวอย่างสิ่งที่อยู่รอบตัวของผู้เรียน

3. ผลการประเมินประสิทธิภาพแบบกลุ่ม (1:10) ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบโครงงานบนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านพยุยชี จำนวน 9 คน พบว่า นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 21.67 และนักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ 23.11 มีผลการประเมินการประเมินทักษะการแก้ปัญหา ในภาพรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม

4. ผลการปรับปรุงข้อบกพร่องด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้และด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้นำข้อบกพร่องด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้และด้านเนื้อหา เพื่อนำไปทดลองในขั้นตอนการทดสอบประสิทธิภาพภาคสนาม (1:100) พบว่ามีข้อปรับปรุงแก้ไขดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้และด้านเนื้อหาโดยทดสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่ม (1:10)

รายการ	ข้อคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง	การปรับปรุงแก้ไข
ด้านกิจกรรม การจัดการเรียนรู้	กิจกรรมบางขั้นตอนยังไม่น่าสนใจ	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติมากขึ้น
ด้านเนื้อหา	เนื้อหาบางหน่วยยังเข้าใจได้ยาก	ผู้สอนอธิบายเพิ่มเติมและยกตัวอย่างสิ่งที่อยู่รอบตัวของผู้เรียน

5. ผลการประเมินประสิทธิภาพภาคสนาม (1:100)

ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบโครงงานบนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับกลุ่มตัวอย่างกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองไม้แดง จำนวน 30 คน ที่มีผลการเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อนคละกัน พบว่า แบบทดสอบก่อนเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 21.23 และนักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ 25.10

6. ผลการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้และด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้นำข้อบกพร่องจากนักเรียนมาปรับปรุงแก้ไขตามรูปแบบโครงงานบนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย พบว่ามีข้อปรับปรุงแก้ไขดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของตามรูปแบบโครงงานบนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการทดสอบประสิทธิภาพภาคสนาม (1:100)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง	การปรับปรุงแก้ไข
การวัดและประเมินผล	แบบทดสอบควรระบุรายละเอียดของข้อสอบให้ชัดเจน	ปรับปรุงแบบทดสอบให้มีความละเอียดมากขึ้น
การเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา	ควรเพิ่มเติมการเรียนรู้ให้มีความเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน	สร้างการเรียนรู้ให้มีความเชื่อมโยงกับเหตุการณ์สถานการณ์ในปัจจุบัน

ระยะที่ 2 ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้บนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับกลุ่มเป้าหมาย นักเรียนโรงเรียนบ้านคลองไม้แดง จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง นำคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียนมาเปรียบเทียบโดยใช้สูตร t-test dependent พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยคะแนนทดสอบหลังเรียน (22.03) สูงกว่าก่อนเรียน (22.03) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และผลการประเมิน

ทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย หลังจากจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบโครงงานบนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลการประเมินทักษะการแก้ปัญหา อยู่ในระดับดีเยี่ยม

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผลการวิเคราะห์สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองไม้แดง จำนวน 30 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$) ค่าเฉลี่ยของคะแนนด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.52$) ค่าเฉลี่ยของคะแนนด้านครูผู้สอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$) ค่าเฉลี่ยของคะแนนด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามวัตถุประสงค์การวิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ศึกษา สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การสร้างความเข้าใจและสร้างสรรค์ (Creating understanding and creativity : C) ขั้นที่ 2 การสะท้อนคิด (Reflection : R) ขั้นที่ 3 การเผยแพร่ชิ้นงาน (Publication : P)

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นำมาหาประสิทธิภาพตามกระบวนการผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับดีเยี่ยม เมื่อทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้บนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการ ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้บนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 25.77 และผลการทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 22.03 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการประเมินทักษะการแก้ปัญหาอยู่ในระดับดีเยี่ยม เนื่องจากผู้วิจัยสร้างรูปแบบการเรียนรู้บนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นโดยผ่านการปรับปรุง แก้ไข ตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านเนื้อหา สื่อ และหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงส่งผลให้ผลการทดสอบการเรียนรู้ของนักเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปวีตร ภูมิสูง ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง สติศึกษา พบว่า วงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนมีคะแนนการคิดเชิงออกแบบเฉลี่ยเท่ากับ 13.4 จาก คะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 67 มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ จำนวน 5 คน และไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 5 คน ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 ทำการปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมจากวงจรปฏิบัติการที่ 1 โดย จัดกิจกรรมที่เน้นตีความหมาย วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่การสรุปประเด็น ปัญหา และฝึกทักษะกระบวนการออกแบบและวางแผน การสร้างชิ้นงานให้มีความแปลกใหม่ พบว่า นักเรียนมีคะแนนการคิดเชิงออกแบบเฉลี่ยเท่ากับ 17.2 จากคะแนนเต็ม

20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 86 มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 10 คน และไม่มีนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ (ปวีศร ภูมิสูง, 2564)

3. เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้บนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.50$) เนื่องจากรูปแบบการเรียนรู้บนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีรูปแบบการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สร้างความกระตือรือร้น กระตุ้นให้ผู้เรียนได้วางแผนในการแก้ปัญหา ลองผิดลองถูก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดนุพล สืบสำราญและอาภัสรา เพียงตา ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่องการแยกสาร โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนราชสีสไศล จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่องการแยกสาร ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่องการแยกสาร โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อยู่ในระดับดีมาก (ดนุพล สืบสำราญและอาภัสรา เพียงตา, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการเรียนรู้บนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปรากฏเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย โดยดำเนินการจากวงกลมชั้นนอก สู่ผลลัพธ์วงกลมชั้นในสุดตามลำดับ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 CRP Problem solving skills Model

1. วงกลมชั้นนอก คือ ขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างความเข้าใจและสร้างสรรค์ (Creating understanding and creativity : C) ซึ่งเป็นการทำความเข้าใจปัญหาและการตั้งกรอบของปัญหา (Discover and Define) ซึ่งเกิดจากกระบวนการการสร้างความคิด (Ideate) การสร้างต้นแบบชิ้นงาน (Do) และการทดลองใช้ (Test)

ขั้นที่ 2 การสะท้อนคิด (Reflection : R) เป็นการทบทวน (Review) ผลจากการทดลองใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 3 การเผยแพร่ชิ้นงาน (Publication : P) เป็นการนำเสนอ (Present) เผยแพร่ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการ

2. วงกลมชั้นใน ผลที่เกิดจากการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้บนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนมีทักษะการแก้ปัญหาจากการพัฒนาตามกระบวนการวิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การสร้างความเข้าใจและสร้างสรรค์ (Creating understanding and creativity : C) ขั้นที่ 2 การสะท้อนคิด (Reflection : R) ขั้นที่ 3 การเผยแพร่ชิ้นงาน (Publication : P) ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับดีเยี่ยม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 25.77 และผลการทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 22.03 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการประเมินทักษะการแก้ปัญหาอยู่ในระดับดีเยี่ยม รวมทั้งความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้บนฐานกระบวนการคิดเชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$) ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสำคัญ ผู้สอนที่นำงานวิจัยไปใช้ควรศึกษา ทำความเข้าใจองค์ประกอบดังกล่าว เพื่อนำผลไปใช้หรือพัฒนางานวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้กับชั้นอื่น ๆ หรือเนื้อหาอื่น ๆ ได้ ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ครั้งต่อไปในการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครูควรชี้แจงรายละเอียด ขั้นตอนการทำการกิจกรรมให้ชัดเจน สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการผลิตนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการสอนแบบปกติกับการสอนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นำผลการสอนทั้งสองวิธีมาเปรียบเทียบหาความต่าง ผู้วิจัยลองปรับเปลี่ยนเครื่องมือในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบและโครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2564 . กรุงเทพมหานคร: อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย).
- دنظل سيبساروญและอาภัสรา เพ็งตา. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์เรื่องการแยกสาร โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนราชินีไศล จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 12(4), 86-98.
- ดุขฎิ โยเหลาและคณะ. (2557). การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อ สร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชน: จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย. กรุงเทพมหานคร: หจก.ทิพย์วิสุทธ.
- ปวริศร ภูมิสูง. (2564). การพัฒนาการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสเต็มศึกษา. วารสารการบริหารและนเทศการศึกษา, 12(3), 204-215.
- มานิตย์ อาษานอก. (2561). การบูรณาการกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, 1(1), 6-12 .
- ฤทธิไกร ไชยงาม. (2562). มาตรฐานวัดเจตคติแบบลิเคิร์ต (Likert rating scales). เรียกใช้เมื่อ 6 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/659229>
- ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2561). การแก้ปัญหาแบบร่วมมือ (Collaborative Problem Solving) บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/pisa2015-cps-summary/>
- สายชล สุกร. (2562). การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องพอลิเมอร์. วารสารศึกษาศาสตร์, 30(2), 166-181.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- Kathryn Boddie. (2023). Polya's Problem Solving Process. Retrieved january 5, 2024, from <https://study.com/academy/lesson/polyas-four-step-problem-solving-process.html>

ความพึงพอใจของศิษย์เก่าที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก*

ALUMNI'S SATISFACTION TOWARDS CURRICULUM ON BACHELOR OF ARTS
PROGRAM IN ENGLISH FOR INTERNATIONAL COMMUNICATION, FACULTY OF
HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, RAJAMANGALA UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY TAWAN-OKพรชัย พรวิริยะกิจ^{1*}, บุญทริกา ขุนวิมล¹, สุนิจ ผลภักดี¹, วันทนา รอดประเสริฐ²Pornchai Pornwiryakit^{1*}, Boontarika Koonwimon¹, Sunit Phonpakdee¹, Wantana Rodprasert²¹สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ ชลบุรี ประเทศไทย¹Department of English for International Communication, Rajamangala University of Technology Tawan-Ok, Bang Phra Campus, Chonburi, Thailand²สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ ชลบุรี ประเทศไทย²Department of Business Administration, Rajamangala University of Technology Tawan-Ok, Bang Phra Campus, Chonburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: ajampornchai@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของศิษย์เก่าที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง คือ ศิษย์เก่าที่มีรหัสนักศึกษาแรกเข้าปีการศึกษา 2560 จนถึงปีการศึกษา 2563 จำนวน 140 คน โดยใช้วิธีการเลือกอย่างเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามแบบออนไลน์ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เนื้อหาของแบบประเมินประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจของศิษย์เก่าที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากลภายใต้ประเด็นย่อยจำนวน 3 ประเด็นคือ ด้านหลักสูตร(เฉพาะรายวิชาเฉพาะ) ด้านกระบวนการเรียนการสอนและด้านการนำความรู้ไปใช้กับการทำงาน และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด กลุ่มตัวอย่างตอบกลับแบบสอบถาม จำนวน 115 ชุด คิดเป็นร้อยละ 82.14 สถิติที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 80.64 ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.92) และเมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่าความพึงพอใจด้านกระบวนการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 81.43 ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = 0.86) รองลงมา คือ ด้านหลักสูตร(เฉพาะรายวิชาเฉพาะ) อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 80.28 ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.90) และด้านการนำความรู้ไปใช้กับการทำงาน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 80.21 ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.99) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, ศิษย์เก่า, หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต

* Received November 5, 2024; Revised December 16, 2024; Accepted December 23, 2024

Abstract

This research aimed to investigate alumni's satisfaction towards curriculum on bachelor of Arts program in English for International Communication, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajamangala University of Technology Tawan-Ok. The study was survey research. The samples were 140 alumni starting with the student identification from 2017 to 2020, selected by using purposive selection. The research instrument was an online questionnaire with a 5-level estimation scale, including 3 sections: 1) General information; 2) Questions relating to alumni's satisfaction towards the curriculum on Bachelor of Arts Program in English for International Communication under of 3 issues: the satisfaction on curriculum (only core subjects), the satisfaction on learning and teaching process, and the satisfaction on application of knowledge into work practice; and 3) Recommendations with open-ended question. The response rate of the questionnaire was 115 copies, or 82.14%. The collected data were analyzed by using frequency, percentage, mean and standard deviation. The findings revealed that the alumni's overall satisfaction towards curriculum on bachelor of Arts program in English for International Communication was at the high level ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.92). When considering each aspect, the learning and teaching process aspect was at the high level ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = 0.86), followed by the curriculum (only core subjects) aspect with the high level ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.90), and the application of knowledge into work practice aspect with the high level ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.99) respectively.

Keywords: Satisfaction, Alumni, Bachelor of Arts Program

บทนำ

ด้วยสถานะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปอย่างรวดเร็วทำให้นักเรียนนักศึกษาที่มีหน้าที่หลักในการผลิตบัณฑิตเพื่อป้อนเข้าสู่ตลาดแรงงานนั้นจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรให้ตอบสนองกับการขยายตลาดแรงงานนั้น ๆ และทักษะหนึ่งที่สำคัญสำหรับการพัฒนาบัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในตลาดแรงงาน คือ “ภาษาอังกฤษ” ซึ่งจากบทความเรื่อง “ตลาดแรงงานยุคใหม่ ทักษะภาษาอังกฤษต้องการสูงสุด” ที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ทักษะที่จำเป็นในตลาดแรงงานในปัจจุบันซึ่งเผยให้เห็นว่ากลุ่มทักษะที่มีความต้องการอย่างสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ ภาษาอังกฤษ, การสื่อสารและการแก้ปัญหา โดยความโดดเด่นของทักษะภาษาอังกฤษที่ปรากฏในประกาศรับสมัครงานมีมากถึง 27,826 ตำแหน่งงาน คิดเป็นร้อยละ 19.9 จากการสำรวจซึ่งจัดว่าเป็นภาษาธุรกิจในระดับสากลที่สำคัญและผลการศึกษาเหล่านี้ยังแสดงให้เห็นถึงความต้องการในวงกว้างของทักษะทั่วไปในอาชีพต่าง ๆ ทั่วทุกกลุ่มอาชีพอีกด้วย (ทศพล บ่อมสุวรรณ์ และคณะ, 2567) ยังสอดคล้องกับประกาศของคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) เรื่อง นโยบายการยกระดับมาตรฐานภาษาอังกฤษในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2567 ที่กำหนดให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีทั่วประเทศต้องมีการวัดผลความสามารถทางภาษาอังกฤษก่อนสำเร็จการศึกษา ควรกำหนดเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะภาษาอังกฤษเทียบเคียงผลกับ CEFR ในระดับเกณฑ์ตั้งแต่ B2 ขึ้นไป (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์และนวัตกรรม, 2567)

การประเมินความพึงพอใจของศิษย์เก่าจึงนับว่าเป็นหนึ่งในประเด็นที่สำคัญที่ช่วยยืนยันว่าหลักสูตรที่เปิดสอนอยู่นั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันเพราะตัวนักศึกษาจะทำหน้าที่เสมือนกลุ่มลูกค้าในสถาบันการศึกษาที่สามารถนำไปสู่การตอบสนองของการจัดการการศึกษาได้ Jamari, M. จึงอาจกล่าวได้ว่าผลสะท้อนกลับของศิษย์เก่าเหล่านี้จึงนับว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร Jamari, M. กล่าวว่าจากมุมมองของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากมาย อาทิ พนักงาน นักศึกษา นายจ้างและลูกค้าทำให้ทราบว่าการประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มศิษย์เก่าทำให้หลักสูตรสามารถใช้ข้อมูลตอบกลับที่เป็นประโยชน์ต่อผู้พัฒนาหลักสูตรได้ (Jamari, M., 2021) และ Whattanarong อนวัช มีเคลือบ และคณะ กล่าวว่ากลุ่มศิษย์เก่าเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) ที่จะสามารถขับเคลื่อนให้การพัฒนาหลักสูตรเป็นที่ตอบสนองต่อตลาดแรงงานได้อย่างตรงประเด็นและมีประสิทธิภาพในอนาคตเพราะกลุ่มศิษย์เก่าทำหน้าที่เสมือนกระจกที่สะท้อนความหมายสะท้อนกลับไปยังสถาบัน (อนวัช มีเคลือบ และคณะ, 2560)

ในฐานะของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากลซึ่งมีหน้าที่หลักในการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้และความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษเพื่อป้อนสู่ตลาดแรงงานนั้นจึงควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ

จากความสำคัญข้างต้นที่กล่าวมานี้ จึงทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของกลุ่มศิษย์เก่าที่เป็นหนึ่งในกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) ที่เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดต่อการพัฒนาและการปรับปรุงหลักสูตรมากที่สุดกลุ่มหนึ่งที่จะสามารถช่วยขับเคลื่อนให้การพัฒนาหลักสูตรเป็นที่ตอบสนองต่อตลาดแรงงานได้อย่างตรงประเด็นและมีประสิทธิภาพในอนาคตและช่วยให้หลักสูตรสามารถพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของทั้งกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์และนวัตกรรมตามที่ (สายใจ ทนการ และคณะ, 2563) การประเมินความพึงพอใจและการพัฒนาหลักสูตรจะทำให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรสามารถรับรู้สถานภาพของหลักสูตรที่สอดคล้องกับปรัชญาความต้องการของสังคมและผู้เกี่ยวข้อง กับหลักสูตรและเป็นการรับรู้ผลจากการใช้หลักสูตรและคุณภาพบัณฑิตที่ได้รับผลจากการใช้หลักสูตรนั้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความพึงพอใจของศิษย์เก่าที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยได้ดำเนินการ ดังนี้

การสร้างเครื่องมืองานวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามจำนวน 1 ชุด ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูล จำนวน 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ รหัสนักศึกษาแรกเข้าและประเภทของงานที่ทำ โดยสร้างเป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของศิษย์เก่าที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล โดยศึกษาภายใต้ประเด็น จำนวน 3 ประเด็น คือ 1) ด้านหลักสูตร (เฉพาะรายวิชาเฉพาะ) 2) ด้านกระบวนการเรียนการสอน และ 3) ด้านการนำความรู้ไปใช้กับการทำงาน รวมข้อคำถามทั้งสิ้น 15 ข้อ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการการปรับปรุงข้อคำถามเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2560); (คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2567); (อุทุมพร ไฉไล และวันทนี โพธิ์กลาง, 2557) และลักษณะของแบบสอบถามนี้เป็นแบบเลือกตอบ 5 ระดับ คือ ระดับน้อยที่สุด 1 ระดับน้อย 2 ระดับปานกลาง 3 ระดับมาก 4 และระดับมากที่สุด 5 และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เป็นลักษณะข้อคำถามแบบปลายเปิด

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการการหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item of objective congruence index) ซึ่งได้ค่าเท่ากับ 1.00 แสดงว่าเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

การกำหนดกลุ่มประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดประชากรที่ต้องการศึกษาในครั้งนี้ คือ กลุ่มของศิษย์เก่าของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล ที่มีรหัสนักศึกษาแรกเข้า ปี 2560 ซึ่งเป็นปีแรกที่เริ่มใช้หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากลได้รับการพัฒนาขึ้นภายใต้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ จนถึงกลุ่มศิษย์เก่าที่มีรหัสนักศึกษาแรกเข้า ปี 2563 รวมจำนวน 216 คน โดยแบ่งเป็น 1) ศิษย์เก่าที่มีรหัสนักศึกษาแรกเข้า 2560 และสำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2563 จำนวน 64 คน 2) ศิษย์เก่าที่มีรหัสนักศึกษาแรกเข้า 2561 และสำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2564 จำนวน 52 คน 3) ศิษย์เก่าที่มีรหัสนักศึกษาแรกเข้า 2562 และสำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2565 จำนวน 43 คน และ 4) ศิษย์เก่าที่มีรหัสนักศึกษาแรกเข้า 2563 และสำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2566 จำนวน 57 คน

จากนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเลือกอย่างเจาะจง (Purposive sampling) โดยการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามแบบ ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 และขนาดความคลาดเคลื่อนเป็นร้อยละ ± 0.05 (เกษมณี การินทร์ และคณะ, 2558)

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ในรูปแบบ google form ไปยังกลุ่มตัวอย่างจำนวน 140 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 และดำเนินการติดตามและรวบรวมข้อมูลจากการการตอบกลับแบบสอบถามออนไลน์กลับมายังผู้วิจัยซึ่งมีจำนวน 115 ชุด คิดเป็นร้อยละ 82.14

2. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากการตอบกลับแบบสอบถามออนไลน์มาวิเคราะห์ผลความพึงพอใจโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยระดับความต้องการ ดังนี้ คือ ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.51 - 5.00 หมายถึง มีระดับความต้องการมากที่สุด ค่าเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 3.51 - 4.50 หมายถึง มีระดับความต้องการมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง 5 มีระดับความต้องการปานกลาง ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง มีระดับความต้องการน้อย และค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายถึง มีระดับความต้องการน้อยที่สุด (ธีรนนท์ ต้นพานิชย์ และคณะ, 2567)

3. ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของศิษย์เก่าที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากลมารายงานผลเป็นจำนวนตัวเลขและค่าร้อยละ และเขียนสรุปผลการวิจัยพร้อมทั้งการอภิปรายผลที่ได้รับ

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษาความพึงพอใจของศิษย์เก่าที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นย่อยที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของกลุ่มศิษย์เก่าที่ได้ใช้หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากลตั้งแต่ปีการศึกษาแรกเข้า 2560 ถึงปีการศึกษาแรกเข้า 2563 ไว้จำนวน 3 ประเด็นย่อย คือ 1) ด้านหลักสูตร (เฉพาะรายวิชาเฉพาะ)

2) ด้านกระบวนการเรียนการสอน และ 3) ด้านการนำความรู้ไปใช้กับการทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นศิษย์เก่ามีความพึงพอใจในภาพรวมต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากลอยู่ที่ “ระดับมาก” คิดเป็นร้อยละ 80.64 ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.92) ดังแสดงข้อมูลตารางที่ 1

1. การแสดงข้อมูลความพึงพอใจของศิษย์เก่าที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากลในภาพรวม

ตารางที่ 1 แสดงความพึงพอใจของศิษย์เก่าที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากลในภาพรวม

ประเด็นการศึกษา	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	S.D.	แปลค่า
1. ด้านหลักสูตร (เฉพาะรายวิชาเฉพาะ)	4.01	80.28	0.90	มาก
2. ด้านกระบวนการเรียนการสอน	4.07	81.43	0.86	มาก
3. ด้านการนำความรู้ไปใช้กับการทำงาน	4.01	80.21	0.99	มาก
ผลรวมทุกด้าน (N = 115)	4.03	80.64	0.92	มาก

จากตารางที่ 1 เป็นการแสดงข้อมูลความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ในภาพรวมจากประเด็นการศึกษา 3 ประเด็นย่อย พบว่า มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ที่ “ระดับมาก” คิดเป็นร้อยละ 80.64 ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.92)

และเมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของกลุ่มศิษย์เก่าที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล ใน 3 ประเด็นย่อย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าระดับความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนการสอนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81.43 รองลงมา คือ ความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตร (รายวิชาเฉพาะ) คิดเป็นร้อยละ 80.28 และความพึงพอใจที่มีต่อการนำความรู้ไปใช้กับการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 80.21 ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2 - 4

ตารางที่ 2 แสดงความพึงพอใจของศิษย์เก่าที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล ในรายประเด็นด้านหลักสูตร (เฉพาะรายวิชาเฉพาะ)

หัวข้อ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	S.D.	แปลค่า
1. รายวิชาในหลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน	3.90	77.91	0.92	มาก
2. รายวิชาในหลักสูตรมีประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	4.14	82.78	0.85	มาก
3. รายวิชาในหลักสูตรมีความเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน	4.09	81.74	0.96	มาก
4. เนื้อหารายวิชาที่เรียนเป็นองค์ความรู้ใหม่และมีความทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์	3.90	78.09	0.93	มาก
5. เนื้อหารายวิชาที่เรียนมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	4.04	80.87	0.83	มาก
ผลรวม	4.01	80.28	0.90	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มศิษย์เก่ามีความพึงพอใจในด้านหลักสูตร (เฉพาะรายวิชาเฉพาะ) ในภาพรวมอยู่ที่ “ระดับมาก” คิดเป็นร้อยละ 80.28 ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.90)

ตารางที่ 3 แสดงความพึงพอใจของศิษย์เก่าที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล ในรายประเด็นด้านกระบวนการเรียนการสอน

หัวข้อ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	S.D.	แปลค่า
1. การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับลักษณะวิชา และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในรายวิชา	4.13	82.61	0.76	มาก
2. วิธีการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ประยุกต์แนวคิด ศาสตร์ทางการวิชาชีพและ/หรือศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการเรียนรู้	4.12	82.43	0.75	มาก

ตารางที่ 3 แสดงความพึงพอใจของศิษย์เก่าที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล ในรายประเด็นด้านกระบวนการเรียนการสอน (ต่อ)

หัวข้อ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	S.D.	แปลค่า
3. การใช้สื่อประกอบการสอนอย่างเหมาะสม	4.15	82.96	0.84	มาก
4. มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะภาคปฏิบัติที่เหมาะสม	3.95	78.96	0.96	มาก
5. มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.01	80.17	0.95	มาก
ผลรวม	4.07	81.43	0.86	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มศิษย์เก่ามีความพึงพอใจในด้านการกระบวนการเรียนการสอนอยู่ที่ “ระดับมาก” คิดเป็นร้อยละ 81.43 ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.86)

ตารางที่ 4 แสดงความพึงพอใจของศิษย์เก่าที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล ในรายประเด็นด้านการนำความรู้ไปใช้กับการทำงาน

หัวข้อ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	S.D.	แปลค่า
1. สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานในงานที่รับผิดชอบ	4.00	80.00	1.03	มาก
2. สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ	3.99	79.83	0.81	มาก
3. สามารถพัฒนาตนเองในด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง	3.96	79.13	0.91	มาก
4. สามารถปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ และนำมาปรับใช้กับการทำงาน	4.08	81.57	1.01	มาก
5. เนื้อหาวิชาที่เรียนมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการทำงาน	4.03	80.52	1.13	มาก
ผลรวม	4.01	80.21	0.99	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มศิษย์เก่า มีความพึงพอใจด้านการนำความรู้ไปใช้กับการทำงานในภาพรวมอยู่ที่ “ระดับมาก” คิดเป็นร้อยละ 80.21 ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.99)

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของศิษย์เก่าที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก”

1. ความพึงพอใจกลุ่มศิษย์เก่าที่ศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากลที่พัฒนาขึ้นภายใต้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ตั้งแต่ปีการศึกษาแรกเข้า 2560 จนถึงปีการศึกษาแรกเข้า 2563 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 80.64 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา ประชัน คะเนวันและธัญญรัตน์ พุทธิพงษ์ชัยชาญ ที่ศึกษาประเด็นของความคิดเห็นของศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกันและเมื่อศึกษาเป็นรายประเด็นความพึงพอใจของผู้วิจัยกำหนดไว้ (ประชัน คะเนวัน และธัญญรัตน์ พุทธิพงษ์ชัยชาญ, 2560)

2. ผลจากการวิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อด้านหลักสูตร (เฉพาะรายวิชาเฉพาะ) ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีความพึงพอใจต่อการจัดรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรในภาพรวมอยู่ใน “ระดับมาก” คิดเป็นร้อยละ 80.28 ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.90) และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นของด้านหลักสูตร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในประเด็น “รายวิชาในหลักสูตรมีประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน” มากที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 82.78 ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.85) ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ที่ได้นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Gaier, S. ที่ระบุว่า

รายวิชาในหลักสูตร เป็นตัวแปรหนึ่งที่สำคัญที่กลุ่มศิษย์เก่าให้ความสำคัญ (Gaier, S., 2005) และยังสอดคล้องกับ กระแส ชนะวงศ์ และคณะ ที่ระบุว่าความพึงพอใจในประเด็นของเนื้อหาหลักสูตรเกี่ยวกับความทันสมัย สามารถ ประยุกต์ในทางปฏิบัติและชีวิตการทำงานในหน้าที่ส่งผลให้มีความพึงพอใจในภาพรวมมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) (กระแส ชนะวงศ์ และคณะ, 2560) รวมถึงผลการศึกษาของ สายใจ ทันการและคณะ ที่ระบุว่าบัณฑิตมีความพึงพอใจต่อประเด็นด้านหลักสูตรมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$) เช่นกัน (สายใจ ทันการ และคณะ, 2563)

3. ผลจากการวิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อด้านกระบวนการเรียนการสอนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล มีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ใน “ระดับมาก” คิดเป็นร้อยละ 81.43 ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.86) สอดคล้องกับผล การศึกษาของ ประชัน คะเนวัน และธัญญรัตน์ พุทธิพงษ์ชัยชาญ ที่ระบุว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนของ สถานศึกษา เป็นการจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้รับความสนใจเพื่อผู้เรียนให้เกิด การเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ขยายความรู้ และประสบการณ์ การทำงานร่วมกับผู้อื่นและ (ประชัน คะเนวัน และธัญญรัตน์ พุทธิพงษ์ชัยชาญ, 2560) ยังสอดคล้องกับ เกษมะณี การินทร์ และคณะ ที่ระบุว่าการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกระบวนการจัด การศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม คิดวิเคราะห์ ปฏิบัติกิจกรรม ใช้สื่อและ เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมในการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม การใช้วิธีการสอน หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิด ได้อภิปราย ชักถาม และแสดง ความคิดเห็น ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการค้นคว้าและแสวงหา ความรู้อย่างต่อเนื่อง (เกษมะณี การินทร์ และคณะ, 2558)

4. ผลจากการวิเคราะห์ความพึงพอใจด้านการนำความรู้ไปใช้กับการทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็น ศิษย์เก่าของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล มีระดับความพึงพอใจ ภาพรวมในประเด็นนี้อยู่ใน “ระดับมาก” คิดเป็นร้อยละ 80.21 ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.99) สอดคล้องกับ นฤมล คำปัญญา ที่ระบุว่าเมื่อผู้เรียนได้ศึกษาในหลักสูตรแล้วสามารถนำความรู้ที่ได้ศึกษาไปประยุกต์ใช้กับการทำงานได้ ในอนาคตเนื่องจากเนื้อหาวิชาในหลักสูตรมีความเหมาะสม ครอบคลุมในการนำไปใช้ในการทำงานสอดคล้องกับ การสร้างรายวิชาต่าง ๆ ของหลักสูตรที่สามารถตอบสนองกับการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้นำความรู้ที่ เรียนมาไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ (นฤมล คำปัญญา, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิดของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้เกิดการตอบสนองกับตลาดแรงงาน โดยมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้ 1) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน พบว่า หลักสูตรควรปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติมากขึ้น การปรับปรุงรูปแบบ การจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการนำเสนอหรือการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษมากขึ้น การจัด กิจกรรมนอกห้องเรียนหรือการจัดการเรียนการสอนร่วมกับสถานประกอบการหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่ช่วย เสริมสร้างสมรรถนะของผู้เรียนได้ 2) ด้านหลักสูตร (เฉพาะรายวิชาเฉพาะ) พบว่า หลักสูตรควรปรับเพิ่มรายวิชาที่ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง รายวิชาที่เน้นการสื่อสารมากขึ้นซึ่งในประเด็นนี้หลักสูตรจะได้นำไปปรับปรุง รายวิชาต่าง ๆ ของหลักสูตรปรับปรุงต่อไปเพื่อให้สอดคล้องกับตลาดแรงงานในปัจจุบัน และ 3) ด้านการนำ ความรู้ ไปใช้กับการทำงาน พบว่า หลักสูตรควรจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมการทำงานในชีวิตจริง การเพิ่มเติมทักษะ ภาษาที่สามให้กับผู้เรียนเพื่อให้มีโอกาสได้งานมากขึ้น การจัดโครงการแลกเปลี่ยนเพื่อเป็นการฝึกทักษะการสื่อสาร ในรูปแบบจริงกับผู้เรียนซึ่งในประเด็นนี้หลักสูตรจะนำไปปรับปรุงแผนการเรียนภาษาที่สามและแผนการแลกเปลี่ยน

ต่างประเทศให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน สำหรับข้อเสนอแนะของการทำวิจัยในครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาเปรียบเทียบผลความพึงพอใจของกลุ่มนักศึกษาปัจจุบันที่กำลังใช้หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากลร่วมกับกลุ่มศิษย์เก่าเพื่อนำไปสู่แนวทางการปรับปรุงที่ชัดเจนมากขึ้น และ 2) ควรศึกษาผลความพึงพอใจจากกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากลในสายงานต่าง ๆ ร่วมด้วยเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงรายวิชาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์และนวัตกรรม. (2567). ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง นโยบายการยกระดับมาตรฐานภาษาอังกฤษในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 26 กันยายน 2567 จาก <https://www.ops.go.th/th/ches-downloads/edu-standard/item/9625-2567>
- กระแสด ชนะวงศ์ และคณะ. (2560). การวิจัยเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสารานุกรมสุขศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำและนวัตกรรมการจัดการสุขภาพ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 7(ฉบับพิเศษ), 150-159.
- เกษมะณี การินทร์ และคณะ. (2558). การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อหลักสูตร บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2567). แบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตเกี่ยวกับหลักสูตร คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ป.ตรี). เรียกใช้เมื่อ 26 กันยายน 2567 จาก <https://science.swu.ac.th/Default.aspx?tabid=10239&ArtMID=22002&ArticleID=21452&language=th-TH>
- คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (2560). แบบประเมินความพึงพอใจนักศึกษาปีสุดท้าย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2560. เรียกใช้เมื่อ 26 กันยายน 2567 จาก <https://docs.google.com/document/d/1R2hiWf-EO31uk08e61ZyxZcM48O4YBZf/edit?rtrtp=true>
- ทศพล ป้อมสุวรรณ และคณะ. (2567). ตลาดแรงงานยุคใหม่ ทักษะภาษาอังกฤษต้องการสูงสุด. เรียกใช้เมื่อ 26 กันยายน 2567 จาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/economy-57>
- ธีรนนท์ ตันพานิชย์ และคณะ. (2567). การศึกษาความคาดหวังและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา. วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์, 8(1), 40-54.
- นฤมล คำปัญญา. (2561). ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อคุณภาพของหลักสูตร สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ประชัน คเนวัน และธัญญรัตน์ พุทธิพงษ์ชัยชาญ. (2560). ความคิดเห็นของศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 2(2), 59-68.
- สายใจ ทนการ และคณะ. (2563). ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 4(1), 38-46.
- อนวัช มีเคลือบ และคณะ. (2560). การจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาความผูกพันศิษย์เก่า ของมหาวิทยาลัยรัฐในประเทศไทย. วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร, 12(1), 163-177.

- อุทุมพร ไฉลาต และวันทนี โพธิ์กลาง. (2557). ศึกษาความพึงพอใจของบัณฑิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร วิทยาศาสตรบัณฑิต คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. Mahidol R2R e-Journal, 1(2), 55-75.
- Gaier, S. (2005). Alumni Satisfaction with Their Undergraduate Academic Experience and the Impact on Alumni Giving and Participation. International Journal of Educational Advancement, 5(4), 279-288.
- Jamari, M. (2021). The effect of bottom profile dimples on the femoral head on wear in metal-on-metal total hip arthroplasty. Journal of functional biomaterials, 12(2), 38. <https://doi.org/10.3390/jfb12020038>.

การถอดบทเรียนชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จังหวัดสุโขทัย*

LESSONS LEARNED ON AGE-FRIENDLY COMMUNITIES IN SUKHOThai PROVINCE

พิมลรัตน์ ชื่นบาน¹, ยุทธนา แยกคาย^{2*}Pimonrat Chuenban¹, Yutthana Yaebkai^{2*}¹สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุโขทัย สุโขทัย ประเทศไทย¹Sukhothai Provincial Public Health Office, Sukhothai, Thailand²วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก คณะสาธารณสุขศาสตร์และสหเวชศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก พิษณุโลก ประเทศไทย²Sirindhorn College of Public Health Phitsanulok, Faculty of Public Health and Allied Health Sciences, Praboromarajchanok Institute, Phitsanulok, Thailand

*Corresponding author E-mail: yutthanaya@scphpl.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จังหวัดสุโขทัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ภาควิชาเครือข่ายที่มีการดำเนินงานชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในจังหวัดสุโขทัย จำนวน 3 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน รวมจำนวน 15 คน คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบกรณีหลากหลาย เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบการสนทนากลุ่ม เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูปหรือสมาร์ทโฟน และสมุดจดบันทึก เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบความน่าเชื่อถือแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า การถอดบทเรียนชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุจังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) รูปแบบชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย สาระสำคัญ 11 องค์ประกอบ ได้แก่ อาคารสถานที่และบริเวณภายนอก ระบบขนส่งและยานพาหนะ ที่อยู่อาศัย การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การให้ความเคารพและการยอมรับ การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการจ้างงาน การสื่อสารและการให้ข้อมูล การบริการชุมชนและการบริการสุขภาพ การสนับสนุนทางจิตใจการบูรณาการความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ และการพัฒนานวัตกรรมสำหรับผู้สูงอายุ และ 2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายจิตอาสา การจัดการต้นทุนทรัพยากรเพื่อความยั่งยืน บทบาทของผู้บริหารที่เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนา การพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่ความสำเร็จและการยอมรับ การพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และภาควิชาเครือข่ายที่เข้มแข็งเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสามารถนำรูปแบบและปัจจัยไปพัฒนาชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุได้ตามบริบทของพื้นที่

คำสำคัญ: การถอดบทเรียน, ชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ, สังคมผู้สูงอายุ, จังหวัดสุโขทัย

Abstract

This research article aimed to extract lessons learned from age-friendly communities in Sukhothai Province through a qualitative study. The key informants included stakeholders from three networks implementing age-friendly community initiatives in Sukhothai Province, with 5

* Received December 2, 2024; Revised December 21, 2024; Accepted December 24, 2024

participants per group, totaling 15 participants. The participants were selected using maximum variation sampling. The research instruments consisted of focus group discussion guidelines, an audio recorder, a camera or smartphone, and a field notebook. Data were collected through focus group discussions, analyzed using content analysis, and validated through triangulation. The findings revealed that the lessons learned from age-friendly communities in Sukhothai Province comprise 2 main aspects: 1) The model of age-friendly communities consists of 11 key components, including outdoor spaces and buildings, transportation, housing, social participation, respect and social inclusion, civic participation and employment, communication and information, community support and health services, psychological support, integrated multi-sector collaboration, and innovations for elderly care; and 2) The key success factors include support from government agencies and local administrative organizations, active participation from the community and volunteer networks, resource cost management for sustainability, leadership that prioritizes development, continuous improvement, the development of innovations tailored to the elderly, and strong partnerships for sustainable development. Therefore, relevant agencies should adopt this model and these success factors to develop age-friendly communities that address the needs of the elderly in alignment with each area's specific context.

Keywords: Lessons Learned, Age-Friendly Communities, Aging Society, Sukhothai Province

บทนำ

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นปรากฏการณ์สำคัญเกิดขึ้นทั่วโลก ในปี พ.ศ. 2565 มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 1,109 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 14.0 ของประชากรโลกทั้งหมด 8,000 ล้านคน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566) ในภูมิภาคเอเชีย ประเทศจีนมีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุดในโลกถึง 265 ล้านคน ขณะที่ญี่ปุ่นมีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงสุดถึงร้อยละ 36.0 ของประชากร (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2565) สำหรับประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุจำนวน 13 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 19.0 ของประชากร จึงทำให้ประเทศไทยถูกจัดว่าเป็นสังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ปัจจุบันผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2574 และคาดว่าในปี พ.ศ. 2578 ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด โดยมีผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 28.0 ของประชากร ทั้งนี้ จังหวัดที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุมากที่สุด ได้แก่ ลำปาง แพร่ และลำพูน ซึ่งล้วนอยู่ในภาคเหนือโดยทั้งสามจังหวัดมีสัดส่วนผู้สูงอายุเกินร้อยละ 26.0 ของประชากรทั้งหมด (สำนักอนามัยผู้สูงอายุ, 2566) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากอัตราการเกิดที่ลดลง อายุขัยเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น และผลกระทบที่เกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุส่งผลให้ประเทศไทยต้องมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของประชากร ดังนั้น รัฐบาลไทยได้เตรียมพร้อมรับสถานการณ์ดังกล่าวจึงได้กำหนดกรอบการบูรณาการความร่วมมือ 7 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข โดยยกระดับการพัฒนากำลังคนใช้เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ 4S ของผู้สูงอายุ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในสังคม (Social participation) ความมั่นคงปลอดภัย (Social security) สุขภาพแข็งแรง (Strong health) และเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม (Smart digital and innovation) ภายใต้วิสัยทัศน์ผู้สูงวัยเป็นหลักชัยของสังคม ซึ่งในการขับเคลื่อนชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุและ

ผู้พิการ มีการดำเนินการร่วมกันหลายกระทรวงโดยมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของแต่ละกระทรวงเพื่อส่งเสริมพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุและผู้พิการ และหนุนเสริมการดำเนินงานร่วมกันแบบบูรณาการเพื่อเตรียมการรองรับสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ของประเทศไทย และพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุและผู้พิการภายใต้บริบทของประเทศไทย ตลอดจนพัฒนาและขับเคลื่อนชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุและผู้พิการตามบริบทของพื้นที่ (สำนักอนามัยผู้สูงอายุ, 2566)

เมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุมักเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งอาจก่อให้เกิดโรคต่าง ๆ เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคไขมันในเลือดสูง โรคข้อเข่าเสื่อม โรคต่อกระฉก โรคสมองเสื่อม โรคกระดูกพรุน หรือโรคซึมเศร้า อีกทั้งผู้สูงอายุหนึ่งคนอาจมีโรคร่วมหลายโรคล้วนส่งผลกระทบต่อสุขภาพค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น ขณะที่จำนวนแรงงานวัยหนุ่มสาวลดลง ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว และจำนวนผู้สูงอายุที่ใช้ชีวิตตามลำพังที่เพิ่มขึ้นก่อให้เกิดปัญหาสังคมที่ซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในระยะยาว ดังนั้น การเตรียมพร้อมรองรับสังคมสูงวัยจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันพัฒนาสภาพแวดล้อม สุขภาพ และสังคมเพื่อรองรับความต้องการของผู้สูงอายุและผู้พิการ การสร้างชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุและผู้พิการ (Age-friendly communities) เป็นแนวทางหลักที่สำคัญในการปรับปรุงบ้านเรือน ชุมชน เมือง และโครงสร้างพื้นฐานเดิมให้เหมาะสมกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป สร้างเสริมสุขภาพที่ดี และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและผู้พิการให้ดีขึ้น รวมถึงเพิ่มการเข้าถึงบริการทางสังคมและสุขภาพอย่างครอบคลุม อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานชุมชนที่เป็นมิตรนี้จะช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิต ลดการพึ่งพิงผู้อื่น เพิ่มการพึ่งพาตนเอง และช่วยให้ผู้สูงอายุและผู้พิการสามารถดำเนินชีวิตอย่างปลอดภัยและมีความสุขในชุมชนของตนเองได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนรองรับสังคมสูงวัยได้อย่างครบถ้วนครอบคลุมทุกมิติทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ (สำนักอนามัยผู้สูงอายุ, 2566)

แนวคิดเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ (Age-friendly cities) ตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้รับการพัฒนาขึ้นจากการประชุมเกี่ยวกับพฤฒาวิทยา ในปี พ.ศ. 2548 โดยองค์การอนามัยโลกได้กำหนดกรอบแนวคิดและให้ความหมายของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุว่าเป็นการกระตุ้นให้เกิดการส่งเสริมพฤติกรรม (Active aging) ซึ่งมุ่งเพิ่มประสิทธิภาพในด้านสุขภาพ การมีส่วนร่วม และการรักษาความปลอดภัย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทำให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้อย่างเท่าเทียม สะดวก และปลอดภัย โดยแนวคิดนี้สามารถอธิบายได้ใน 3 มิติ คือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย นอกจากนี้ องค์การอนามัยโลกยังระบุองค์ประกอบสำคัญของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุไว้ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ อาคารสถานที่และบริเวณภายนอก ระบบขนส่งและยานพาหนะ ที่อยู่อาศัย การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การให้ความเคารพและการยอมรับ การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการจ้างงาน การสื่อสารและการให้ข้อมูล และการบริการชุมชนและการบริการสุขภาพ (World Health Organization, 2007) ซึ่งกรอบแนวคิดดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเมืองและชุมชนให้ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างรอบด้าน

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุผ่านการส่งเสริมสุขภาพสุขภาพแบบองค์รวมและการมีส่วนร่วมทางสังคม เช่น การพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ (จิราพร วรวงศ์ และคณะ, 2563) การปรับใช้กรอบแนวคิด 8 องค์ประกอบขององค์การอนามัยโลก (เบญจมาศ เมืองเกษม, 2564) และการเพิ่มองค์ประกอบวัดส่งเสริมสุขภาพโดยสนับสนุนผ่านพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (นาฏสินี ชัยแก้ว และมยุรี บุญทัด, 2567) และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและภาคส่วนต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในทุกมิติ (ณัฐติกาญจน์ สุวรรณเทพ และคณะ, 2567) อย่างไรก็ตาม ยังคงมีข้อจำกัดในเรื่องแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับแต่ละพื้นที่ การสนับสนุนงบประมาณในระยะยาว และการวิเคราะห์เชิงลึกตามบริบทพื้นที่ รวมถึงการถอดบทเรียนเพื่อการนำ

ไปประยุกต์ใช้ (วรายุส ปานนิมิตจิตสมาน และคณะ, 2566) โดยต้องคำนึงถึงความต้องการที่สำคัญของผู้สูงอายุ (ทัศนีย์ ปัทมสนธิ์ และคณะ, 2564) เช่น พื้นที่สาธารณะที่เข้าถึงได้และปลอดภัยเพื่อให้เกิดการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน ดังนั้น จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง การถอดบทเรียนชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จังหวัดสุโขทัย ซึ่งการถอดบทเรียนนี้จะช่วยให้ได้เรียนรู้ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ทบทวนกระบวนการทำงาน แลกเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่พบ พร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุให้มีความพร้อมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตลอดจนสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะและแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ เพื่อใช้ต่อยอดในการพัฒนาชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อถอดบทเรียนชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จังหวัดสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ได้รับการพิจารณาและรับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุโขทัย โครงการเลขที่ COA No. 71/2022 เอกสารรับรองเลขที่ IRB No. 72/2022 ลงวันที่ 23 ธันวาคม 2565 (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2565)

2. ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ภาครัฐหรือเอกชนที่มีการดำเนินงานชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ในจังหวัดสุโขทัย จำนวน 3 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน รวมจำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้แทนของศาสนสถานส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 1 คน ผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่มีการปรับปรุงสถานที่ที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ จำนวน 1 คน ผู้แทนของหน่วยบริการสุขภาพในพื้นที่มีการปรับปรุงสถานที่ที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ จำนวน 1 คน ผู้แทนของชมรมผู้สูงอายุด้านสุขภาพที่ดำเนินกิจกรรมต่อเนื่อง จำนวน 1 คน และผู้แทนของชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 1 คน ได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบกรณีหลากหลาย (Maximum variation sampling) เป็นการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีขนาดเล็กแต่ครอบคลุมความหลากหลายมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ หรืออาจจะเป็น การทำความเข้าใจปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งที่ศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่แตกต่างกันในพื้นที่ที่ต่างกัน และในระยะเวลาที่ต่างกัน (Miles, M. B. & Huberman, A. M., 1994) โดยมีเกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria) คือ ผู้ให้ข้อมูลมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป มีส่วนร่วมในการดำเนินงานชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ และยินดีให้ข้อมูล สำหรับเกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria) คือ ผู้ให้ข้อมูลมีอาการเจ็บป่วยรุนแรง กะทันหัน และไม่สามารถให้ข้อมูลได้ รวมถึงปฏิเสธหรือถอนตัวจากโครงการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป หรือสมาร์ทโฟน และสมุดจดบันทึก และสร้างเครื่องมือตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ คือ ภายหลังการสร้าง แนวทางการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ จำนวน 1 คน จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบแนวทางการสนทนากลุ่มโดยการทดลองสนทนากลุ่มกับภาครัฐหรือเอกชนที่มีการดำเนินงานชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน โดยพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความเป็นไปได้ในการได้ข้อมูล ความเข้าใจในเนื้อหา ระดับความยาก - ง่าย ความกำกวมของคำถามหรือประเด็นสนทนา และปฏิกิริยาตอบสนองของผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้ ภายหลังจากการทดลองสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและแก้ไขแนวทางการสนทนากลุ่มให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้งานจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) ควบคู่กับการสังเกต (Observation) เพื่อให้สามารถเข้าใจข้อมูลได้อย่างครอบคลุม โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนา ขณะที่ผู้ช่วยนักวิจัยทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการสนทนากลุ่ม การสนทนาเริ่มต้นด้วยการให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มทำความรู้จักกัน เพื่อสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและให้ทุกคนรู้สึกคุ้นเคยกัน จากนั้นได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการสนทนา แสดงความขอบคุณต่อผู้เข้าร่วม และชี้แจงเกี่ยวกับการรักษาความลับของข้อมูล การนำข้อมูลไปใช้ พร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกเสียงการสนทนาโดยผู้ช่วยนักวิจัย เมื่อเริ่มการสนทนา ได้จัดประเด็นตามแนวทางการสนทนากลุ่ม และจับประเด็นสำคัญที่ปรากฏขึ้น โดยพยายามส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็นในทุกประเด็นให้มากที่สุด พร้อมทั้งประยุกต์ใช้เทคนิคการทำแผนที่ความคิด (Mind mapping) และเทคนิคการใช้คำสำคัญ (Key word) เพื่อช่วยสรุปและวิเคราะห์เนื้อหา ระหว่างการสนทนา ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยได้จดบันทึกเนื้อหาและประเด็นสำคัญลงในสมุดบันทึกภาคสนาม (Field note) เพื่อเตรียมข้อมูลสำหรับขั้นตอนการวิเคราะห์ในภายหลัง ทั้งนี้ การสนทนากลุ่มในครั้งนี้ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ถึง 1 ชั่วโมง 30 นาที และดำเนินการเก็บข้อมูลในเดือนกุมภาพันธ์ 2566

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis) และการวิเคราะห์หลังปฏิบัติ (After Action Review: AAR) ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ซึ่งมีกรวางระบบข้อมูลอย่างเป็นระเบียบ เริ่มจากการจัดประเภทคำและข้อความที่จะวิเคราะห์ การจัดจำแนกประเภทย่อยของคำและข้อความให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมถึงการจัดจำแนกประเภทย่อยของแนวคิด การกำหนดหน่วยการแ่งนับ (Unit of analysis) และการกำหนดวิธีการแ่งนับ (Coding scheme) ทั้งนี้ ได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator triangulation) เพื่อตรวจสอบว่าผู้วิจัยแต่ละคนได้ข้อมูลแตกต่างกันหรือไม่และวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้ และด้านข้อมูล (Data triangulation) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจาก 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา (Time) สถานที่ (Place) และบุคคล (Person) เพื่อยืนยันว่าข้อมูลมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า การถอดบทเรียนชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

1. รูปแบบชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ ได้แก่ อาคารสถานที่และบริเวณภายนอก ระบบขนส่งและยานพาหนะ ที่อยู่อาศัย การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การให้ความเคารพและการยอมรับ การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการจ้างงาน การสื่อสารและการให้ข้อมูล การบริการชุมชนและการบริการสุขภาพ การสนับสนุนทางจิตใจ การบูรณาการความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อผู้สูงอายุ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 อาคารสถานที่และบริเวณภายนอก (Outdoor spaces and building) อาคารสถานที่และพื้นที่สาธารณะ เช่น วัด โรงเรียนผู้สูงอายุ ชุมชมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และที่ทำการเทศบาล ได้รับการพัฒนาให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ โดยมีการออกแบบและปรับปรุงให้เหมาะสมต่อการใช้งาน ตัวอย่างเช่น การติดตั้งทางลาด ราวจับ บันไดที่ไม่สูงชัน และพื้นทางเดินที่ไม่ลื่น เพื่อป้องกันการพลัดตกหกล้ม รวมถึงการเพิ่มไฟส่องสว่างในเวลากลางคืนเพื่อเสริมความปลอดภัย ทั้งนี้ ยังมีการจัดทำห้องน้ำสาธารณะที่ผ่านมาตรฐานส้วมสาธารณะระดับประเทศ เพื่อรองรับผู้สูงอายุและผู้พิการอย่างเหมาะสม การออกแบบพื้นที่ดังกล่าวไม่เพียงช่วยลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุ แต่ยังส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตประจำวันในพื้นที่สาธารณะได้อย่างมั่นใจ นอกจากนี้ พื้นที่ทำกิจกรรม เช่น ลานกิจกรรมในสวนสาธารณะและศาลาประชาคม ได้รับการจัดสรรให้กว้างขวาง พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น เก้าอี้นั้ร่อ จุดพักผ่อน และพื้นที่ออกกำลังกายกลางแจ้ง ช่วยให้ผู้สูงอายุ

สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมได้อย่างสะดวกสบาย การออกแบบที่ดีของพื้นที่สาธารณะเหล่านี้ยังช่วยสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและปลอดภัย โดยสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

1.2 ระบบขนส่งและยานพาหนะ (Transportation) ระบบขนส่งในพื้นที่ได้รับการออกแบบเพื่อรองรับความต้องการของผู้สูงอายุ โดยจัดให้มีรถรับส่งผู้สูงอายุและผู้พิการ รวมถึงบริการรถรับส่งผู้ป่วยติดเตียงที่ไม่ผูกเงิน บริการเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพ การติดต่อราชการ และการเดินทางไปยังสถานที่สำคัญในชุมชน เช่น วัดและศูนย์ผู้สูงอายุ นอกจากนี้ พื้นที่ยังได้รับการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการขนส่ง เช่น การบำรุงรักษาถนน การติดตั้งป้ายจราจรที่ชัดเจน และการจัดเส้นทางที่สะดวกและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ พนักงานขับรถยังได้รับการอบรมเพื่อให้บริการที่เหมาะสมกับกลุ่มเปราะบาง เช่น การช่วยเหลือผู้สูงอายุขึ้น-ลงจากรถ และการให้ข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางและเวลาเดินทางอย่างชัดเจน

1.3 ที่อยู่อาศัย (Housing) การพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่เน้นความปลอดภัยและความสะดวกสบาย โดยมีการปรับปรุงบ้านพักอาศัย เช่น การติดตั้งราวจับในห้องน้ำ การปรับพื้นบ้านให้เรียบ และการเพิ่มพื้นที่ใช้สอยที่ไม่มีสิ่งกีดขวาง นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำห้องน้ำแบบนั่งราบหรือชักโครกที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการสำหรับผู้สูงอายุที่ยากไร้ มีบริการปรับปรุงบ้านพักอาศัย โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายจิตอาสา ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่อาศัยในที่พักได้อย่างปลอดภัยและเหมาะสม การปรับปรุงบ้านพักเหล่านี้ไม่เพียงลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุในชีวิตประจำวัน แต่ยังส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระยะยาว

1.4 การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม (Social participation) การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในพื้นที่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความสามารถของผู้สูงอายุ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ การแข่งขันกีฬา การออกกำลังกายกลุ่ม และงานประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมเหล่านี้จัดขึ้นในสถานที่ที่สะดวกต่อการเข้าถึง เช่น ศูนย์ชุมชน ศาลาประชาคม และสวนสาธารณะ กิจกรรมดังกล่าวไม่เพียงช่วยสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน แต่ยังเสริมสร้างสุขภาพจิตของผู้สูงอายุโดยลดความรู้สึกโดดเดี่ยว พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ เช่น การฝึกงานหัตถกรรมและกิจกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้ยังช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

1.5 การให้ความเคารพและการยอมรับ (Respect and social inclusion) ชุมชนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับการยกย่องและให้เกียรติผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดพิธีมอบรางวัลเพื่อเชิดชูเกียรติ การเผยแพร่เรื่องราวต้นแบบของผู้สูงอายุที่สร้างแรงบันดาลใจในชุมชนผ่านสื่อสาธารณะ และการจัดกิจกรรมครอบครัวเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัย การยอมรับและเคารพในบทบาทของผู้สูงอายุช่วยเสริมสร้างความรู้สึกรับรู้คุณค่าในตนเอง และลดปัญหาสุขภาพจิต เช่น ความเหงาหรือความรู้สึกว่าไม่มีใครสนใจ

1.6 การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการจ้างงาน (Civic participation and employment) การมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นอีกหนึ่งมิติที่สำคัญ ผู้สูงอายุได้รับโอกาสในการทำงานอาสาสมัคร เช่น การเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ในด้านที่ตนเชี่ยวชาญ การขายผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างรายได้เพื่อเสริมความมั่นคงในชีวิต นอกจากนี้ ยังมีการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เช่น การใช้เทคโนโลยี และการพัฒนางานฝีมือที่สามารถสร้างรายได้จริง

1.7 การสื่อสารและการให้ข้อมูล (Communication and information) การพัฒนาระบบสื่อสารในพื้นที่ได้รับการปรับปรุงเพื่อรองรับความต้องการของผู้สูงอายุ โดยจัดทำช่องทางแจ้งข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย เช่น การประกาศผ่านศูนย์ชุมชน การใช้โซเชียลมีเดีย การเผยแพร่ข้อมูลผ่านนักสังคมสงเคราะห์ หรือการแจ้งเตือนโดยตรงในกรณีเร่งด่วน เช่น ภัยพิบัติหรือการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ยังมีการจัดอบรมเพื่อเสริมทักษะด้านเทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การใช้สมาร์ทโฟนและแอปพลิเคชัน เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุ

สามารถติดต่อสื่อสารกับครอบครัวหรือหน่วยงานต่าง ๆ ได้สะดวก การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในชุมชนยังช่วยลดช่องว่างทางดิจิทัลระหว่างวัย และเพิ่มความเชื่อมโยงทางสังคมในยุคดิจิทัล

1.8 การบริการชุมชนและการบริการสุขภาพ (Community support and health services) การบริการสุขภาพในพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาให้ครอบคลุมและตอบสนองทุกมิติ โดยมีการจัดทำแผนการดูแลสุขภาพเฉพาะบุคคล (Care plan) สำหรับผู้สูงอายุ เช่น การคัดกรองโรคเรื้อรัง การติดตามสุขภาพผ่านการเยี่ยมบ้านโดยทีมสหวิชาชีพ และการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิต นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนานวัตกรรมด้านสุขภาพ เช่น โครงการ “นวัตกรรมสายใยต้นยาสูบ” ที่ช่วยลดความเสี่ยงจากการหกล้ม และการใช้แอปพลิเคชันติดตามการรับประทานยา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลสุขภาพ การจัดบริการศูนย์แบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service: OSS) ยังช่วยลดความซับซ้อนในการเข้าถึงบริการสุขภาพ และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีอย่างยั่งยืน

1.9 การสนับสนุนทางจิตใจ (Psychological support) การสนับสนุนด้านจิตใจเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ โดยมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิต เช่น การสร้างกลุ่มสนับสนุนสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า การเปิดพื้นที่พบปะพูดคุยระหว่างเพื่อนในวัยเดียวกัน และการจัดกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์ในครอบครัว เช่น วันเยี่ยมผู้สูงอายุในชุมชน นอกจากนี้ ยังมีบริการคำปรึกษาด้านจิตวิทยาผ่านเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ เช่น นักสังคมสงเคราะห์และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อช่วยสร้างความมั่นใจและลดความเครียดในผู้สูงอายุ การสนับสนุนดังกล่าวไม่เพียงส่งผลให้สุขภาพจิตดีขึ้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระยะยาว

1.10 การบูรณาการความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ (Integrated multi-sector collaboration) การพัฒนาชุมชนที่มีมิตรกับผู้สูงอายุในพื้นที่เกิดจากความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มจิตอาสา และองค์กรพัฒนาเอกชน ความร่วมมือเหล่านี้ช่วยเสริมศักยภาพในการพัฒนานโยบายและกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ตัวอย่างได้แก่ การวางแผนกิจกรรมร่วมกันระหว่างหน่วยงาน การจัดอบรมด้านสุขภาพ การสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนสุขภาพ และการพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุ การบูรณาการดังกล่าวยังช่วยสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนในระยะยาว

1.11 การพัฒนานวัตกรรมเพื่อผู้สูงอายุ (Innovations for elderly care) พื้นที่ได้พัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตัวอย่างเช่น การใช้แอปพลิเคชันสำหรับติดตามสุขภาพ การแจ้งเตือนการรับประทานยา และการติดตามข้อมูลสุขภาพรายบุคคล นวัตกรรมเหล่านี้ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้ดีขึ้นและลดภาระของผู้ดูแล นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาอุปกรณ์ช่วยเหลือ เช่น สายยึดสำหรับการออกกำลังกายที่ออกแบบเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อป้องกันการหกล้มและเสริมสร้างสมรรถภาพทางกาย การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในชุมชนยังช่วยส่งเสริมความปลอดภัยและความสะดวกสบายในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ

2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย 7 ปัจจัย ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายจิตอาสา การจัดการต้นทุนทรัพยากรเพื่อความยั่งยืน บทบาทของผู้บริหารที่เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนา การพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่ความสำเร็จและการยอมรับ การพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จ คือ การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ที่จัดสรรงบประมาณสำหรับโครงการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ รวมถึงการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการโครงการ เช่น การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนา นวัตกรรม และการส่งเสริมกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ การบูรณาการกับหน่วยงานภายนอก เช่น โรงพยาบาล องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคเอกชน ยังช่วยเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายจิตอาสา ความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุและเครือข่ายจิตอาสา เช่น กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านช่วยสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากนี้ การออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุและคนในชุมชน เช่น การจัดงาน ประเพณีท้องถิ่นหรือกิจกรรมกีฬา ช่วยสร้างความสามัคคีในชุมชนและเชื่อมโยงคนในทุกช่วงวัย

2.3 การจัดการต้นทุนทรัพยากรเพื่อความยั่งยืน ทรัพยากรเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่เงียบสงบและอากาศบริสุทธิ์ ซึ่งช่วยลดความเครียดและส่งเสริมสุขภาพจิต หรือวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การใช้สมุนไพรในพื้นที่เพื่อปรุงยาหรืออาหารสุขภาพ ซึ่งสะท้อนถึงการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้พื้นที่สาธารณะ เช่น วัด ศูนย์ชุมชน หรือโรงเรียนผู้สูงอายุ สำหรับกิจกรรมทางสังคม เช่น การฝึกอบรมทักษะ หรือการจัดงานประเพณี ยังช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ ชุมชนยังพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ทางเดิน ราวจับ ทางลาดสำหรับรถเข็น และม้านั่งพักผ่อน เพื่อให้เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยสร้างความสมดุล ความปลอดภัย และความยั่งยืนในคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พร้อมทั้งเสริมให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

2.4 บทบาทของผู้บริหารที่เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนา ผู้บริหารท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับสังคมสูงอายุ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม การตัดสินใจที่มุ่งเน้นการปรับปรุงสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนการดูแลสุขภาพ และการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผ่านนโยบายที่ชัดเจนและครอบคลุม ช่วยสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 การพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่ความสำเร็จและการยอมรับ การดำเนินงานที่ต่อเนื่องในพื้นที่ เช่น การปรับปรุงสิ่งแวดล้อม การพัฒนานวัตกรรม และการติดตามผล ช่วยให้โครงการได้รับการยอมรับในระดับประเทศ จากหน่วยงานสำคัญ เช่น กระทรวงสาธารณสุข การยอมรับดังกล่าวสะท้อนถึงความสำเร็จของโครงการที่เป็นแบบอย่างการพัฒนาที่ยั่งยืน และช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้ชุมชนในการดำเนินงานระยะยาว นอกจากนี้ ยังสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนอื่น ๆ นำแนวทางไปปรับใช้ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม การสร้างนวัตกรรม และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในบริบทที่แตกต่างกัน

2.6 การพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น นวัตกรรมสายยืดยืนยาว ที่ออกแบบมาเพื่อลดความเสี่ยงจากการหกล้ม และการจัดทำแผนดูแลเฉพาะบุคคลสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน เป็นตัวอย่างของการนำเทคโนโลยีและแนวคิดใหม่มาแก้ไขปัญหาเฉพาะกลุ่ม นวัตกรรมเหล่านี้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างตรงจุด เช่น การส่งเสริมการฟื้นฟูสมรรถภาพทางกาย การเฝ้าระวังสุขภาพจิต และการดูแลแบบองค์รวม โดยอาศัยข้อมูลเฉพาะบุคคล นอกจากนี้ การออกแบบนวัตกรรมที่คำนึงถึงความปลอดภัยและการใช้งานที่ง่าย ยังช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ลดภาระของผู้ดูแล และส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างอิสระ

2.7 ภาควิชาเครือข่ายที่เข้มแข็งเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ภาควิชาเครือข่ายที่เข้มแข็ง เช่น โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล วัด และโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานในชุมชนมีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ความร่วมมือเหล่านี้ช่วยปรับปรุงพื้นที่และบริการได้อย่างรวดเร็วและ

ตรงจุด เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในวัด การใช้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางถ่ายทอดความรู้ และการสนับสนุนด้านสุขภาพจากหน่วยบริการสุขภาพ นอกจากนี้ การทำงานร่วมกันของเครือข่ายยังเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว และเป็นต้นแบบที่สามารถขยายผลไปยังพื้นที่อื่นได้สมควรปรับการเขียนอภิปรายผลเพียงเล็กน้อย เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และผลการวิจัย ซึ่งได้ปรับไว้เป็นตัวอย่างแล้วด้วยอักษรแถบสีแดงด้านล่างนี้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

การถอดบทเรียนชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

1. รูปแบบชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ ได้แก่ อาคารสถานที่และบริเวณภายนอก ระบบขนส่งและยานพาหนะ ที่อยู่อาศัย การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การให้ความเคารพและการยอมรับ การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการจ้างงาน การสื่อสารและการให้ข้อมูล การบริการชุมชนและการบริการสุขภาพ การสนับสนุนทางจิตใจการบูรณาการความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ และการพัฒนานวัตกรรมสำหรับผู้สูงอายุ อธิบายได้ว่า รูปแบบชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุให้มีความสุข ปลอดภัย และมีคุณภาพชีวิตที่ดีในชุมชน โดยตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างครอบคลุมและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ รูปแบบชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุนี้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น การปรับปรุงทางเท้าและสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่เข้าถึงได้ง่าย การส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมที่สร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในชุมชน และการสนับสนุนด้านจิตใจเพื่อลดความโดดเดี่ยว ตลอดจนการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งนี้ การมีชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุสามารถส่งผลดีในหลายด้าน เช่น การเพิ่มความมั่นใจในการใช้ชีวิต ลดการพึ่งพาผู้อื่น และสร้างความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเอง ผู้สูงอายุในชุมชนดังกล่าวมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดีขึ้น พร้อมทั้งสามารถพึ่งพาตนเองและดำรงชีวิตอย่างปลอดภัยในบริบทของตนเอง นอกจากนี้ ชุมชนลักษณะนี้ยังเป็นต้นแบบที่สามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมโดยรวมในระยะยาว นอกจากนี้ รูปแบบชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุนี้มีการขับเคลื่อนงานเกี่ยวกับชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุครบทั้ง 8 องค์ประกอบ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของสำนักอนามัยผู้สูงอายุและองค์การอนามัยโลก โดยสามารถพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ได้มากกว่า 1 องค์ประกอบ ให้ความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่นั้น ๆ (สำนักอนามัยผู้สูงอายุ, 2566)

2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย 7 ปัจจัย ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายจิตอาสา การจัดการต้นทุนทรัพยากรเพื่อความยั่งยืน บทบาทของผู้บริหารที่เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนา การพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่ความสำเร็จและการยอมรับ การพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นไปตามกรอบแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ที่กำหนดองค์ประกอบเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุของไว้ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ อาคารสถานที่และบริเวณภายนอก ระบบขนส่งและยานพาหนะ ที่อยู่อาศัย การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การให้ความเคารพและการยอมรับ การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการจ้างงาน การสื่อสารและการให้ข้อมูล และการบริการชุมชนและการบริการสุขภาพ (World Health Organization, 2007) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เบญจมาศ เมืองเกษม ที่สรุปว่า ชุมชนมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในด้านสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ และการศึกษา โดยชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินกิจกรรมและจัดตั้งกลุ่มหรือกองทุนเพื่อช่วยเหลือและดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง สำหรับ

สภาพแวดล้อมของชุมชนในการพัฒนาให้เป็นเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่ใน ด้านความสามารถของชุมชนในการปรับสภาพแวดล้อมนั้นอยู่ในระดับมาก รูปแบบเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุมี องค์ประกอบ 8 องค์ประกอบตามกรอบแนวคิดขององค์การอนามัยโลก ซึ่งได้รับการปรับให้เหมาะสมและสอดคล้อง กับบริบทของชุมชน โดยมีชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาเมือง ที่เป็นมิตร เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีความสุขและความอยู่เย็นเป็นสุขในชุมชน (เบญจมาศ เมือง เกษม, 2564) และสอดคล้องกับการศึกษาของ นาฏสินี ชัยแก้ว และมยุรี บุญทัด ที่สรุปว่า ชุมชนและองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร่วมมือกันเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในด้านสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ และ การศึกษา โดยภาพรวมความสามารถของชุมชนในการจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในเขต สุขภาพที่ 3 อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนที่อยู่ในระดับมากที่สุด รูปแบบเมืองที่เป็นมิตร ต่อผู้สูงอายุประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ซึ่งเพิ่มเติมจาก 8 องค์ประกอบตามกรอบแนวคิดขององค์การอนามัยโลก โดยเพิ่มวัดส่งเสริมสุขภาพที่มีพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) เป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ทั้งนี้ รูปแบบ ดังกล่าวได้รับการปรับให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน โดยใช้ทุนทางสังคมและความร่วมมือขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเป็นพลังขับเคลื่อนเพื่อสร้างเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและ ประชาชนในชุมชน (นาฏสินี ชัยแก้ว และมยุรี บุญทัด, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งเป็นรูปแบบชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย สาระสำคัญ 11 องค์ประกอบ ได้แก่ อาคารสถานที่และบริเวณภายนอก (Outdoor spaces and building) ระบบขนส่งและยานพาหนะ (Transportation) ที่อยู่อาศัย (Housing) การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม (Social participation) การให้ความเคารพและการยอมรับ (Respect and social inclusion) การมีส่วนร่วมในฐานะ พลเมืองและการจ้างงาน (Civic participation and employment) การสื่อสารและการให้ข้อมูล (Communication and information) การบริการชุมชนและการบริการสุขภาพ (Community support and health services) การสนับสนุนทางจิตใจ (Psychological support) การบูรณาการความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ (Integrated multi-sector collaboration) และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อผู้สูงอายุ (Innovations for elderly care) รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จังหวัดสุโขทัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า การถอดบทเรียนชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ 1) รูปแบบชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วยสาระสำคัญ 11 องค์ประกอบ ได้แก่ อาคารสถานที่และบริเวณภายนอก ระบบขนส่งและยานพาหนะ ที่อยู่อาศัย การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การให้ความเคารพและการยอมรับ การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการจ้างงาน การสื่อสารและการให้ข้อมูล การบริการชุมชนและการบริการสุขภาพ การสนับสนุนทางจิตใจ การบูรณาการความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อผู้สูงอายุ และ 2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ 7 ปัจจัย ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายจิตอาสา การจัดการต้นทุนทรัพยากรเพื่อความยั่งยืน บทบาทของผู้บริหารที่เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนา การพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่ความสำเร็จและการยอมรับ การพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้อำนาจหน้าที่เป็นกรอบในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ระบบบริการ และกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ พร้อมทั้งนำปัจจัยแห่งความสำเร็จมาสนับสนุนการวางแผนและการดำเนินงาน เช่น การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเครือข่าย การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน และการพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและสร้างชุมชนที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง 2) ควรมีการศึกษาประเมินผลกระทบของการดำเนินงานชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในระยะยาว เพื่อวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ และ 3) ควรศึกษาความแตกต่างของชุมชนในบริบทอื่น เช่น ชุมชนเมืองหรือชุมชนชาติพันธุ์ เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาและขยายผลการวิจัยให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการออกแบบแนวทางพัฒนาชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทหลากหลายต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2565. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ คอร์เปอเรชั่นส์.
- จิราพร วรวงศ์ และคณะ. (2563). การพัฒนาชุมชนเป็นมิตรกับผู้สูงอายุ: โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลนาพุ อำเภอกันทรวิชัย อุดรธานี. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 30(2), 150-163.
- ณัฐติกาญจน์ สุวรรณเทพ และคณะ. (2567). การพัฒนารูปแบบชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ เขตสุขภาพที่ 4. วารสารศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี, 12(2), 36-52.
- ทัศนีย์ ปัทมสนธิ์ และคณะ. (2564). ความต้องการและความคาดหวังของชุมชนเกี่ยวกับเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญิก จังหวัดพิษณุโลก. Journal of Roi Kaensarn Academi, 6(7), 204-218.
- นาฏสินี ชัยแก้ว และมยุรี บุญทิด. (2567). การพัฒนารูปแบบเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในเขตสุขภาพที่ 3. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9, 18(1), 366-379.
- เบญจมาศ เมืองเกษม. (2564). รูปแบบเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในเขตตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 7(1), 239-254.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2565). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2564. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรายุส ปานนิมิตจิตสมาน และคณะ. (2566). การจัดการเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร: การมีส่วนร่วม คือ หัวใจ เส้นชัย คือ ผู้สูงอายุ. วารสารดุสิตทางสังคมศาสตร์, 13(1), 104-116.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุโขทัย. (2566). รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. สุโขทัย: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุโขทัย.

- สำนักอนามัยผู้สูงอายุ. (2566). คู่มือการดำเนินงานชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุและผู้พิการ (Age-friendly communities) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd ed.). California: Thousand Oaks, California: Sage.
- World Health Organization. (2007). *Global age-friendly cities: A guide*. Switzerland: World Health Organization.

แนวทางการสร้างโฆษณาแฝงบนยูทูปที่เข้าถึงผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ*

A GUIDE TO CREATING PRODUCT PLACEMENT ADVERTISING ON YOUTUBE THAT EFFECTIVELY REACHES JAPANESE CONSUMERS

วรวรรณ องค์กรุทธรักษา^{1*}, นิดา ลามศรีสวัสดิ์²

Worawan Ongkrutraksa^{1*}, Nida Larpsrisawad²

¹คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

²คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Liberal Arts, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: worawan.o@chula.ac.th

บทคัดย่อ

ยูทูปเป็นเว็บไซต์วิดีโอที่ได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศญี่ปุ่น การโฆษณาบนยูทูปรูปแบบการโฆษณาแฝงโดยสอดแทรกเนื้อหาหรือวางสินค้าให้เป็นส่วนหนึ่งของวิดีโอเป็นวิธีที่ประสบความสำเร็จ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบการเปิดรับ ทักษะคิดและพฤติกรรมตอบสนองต่อโฆษณาแฝงบนยูทูปของชาวญี่ปุ่นตามลักษณะประชากร 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับ ทักษะคิด และพฤติกรรมตอบสนองต่อการโฆษณาแฝงบนยูทูปของชาวญี่ปุ่น เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นชาวญี่ปุ่น จำนวน 200 คน วิเคราะห์ทางสถิติด้วยวิธี T-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างตามลักษณะทางประชากร หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มอายุ 40 - 59 ปี มีพฤติกรรมตอบสนองต่อโฆษณาแฝงบนยูทูปมากกว่ากลุ่มอายุ 20 - 39 ปี โดยกลุ่มผู้ที่มีสถานภาพสมรสอื่น ๆ (เช่น แต่งงานและมีบุตร) มีความตั้งใจใช้งานและความตั้งใจซื้อสูงกว่าสถานภาพโสดหรือไม่มีบุตร ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับ ทักษะคิด และพฤติกรรมตอบสนองต่อการโฆษณาแฝงบนยูทูปของกลุ่มตัวอย่างนั้นมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับปานกลางที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยพบว่า การเปิดรับมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมตอบสนองต่อโฆษณาแฝงบนยูทูปมากที่สุด โดยคลิปที่มีสินค้าวางประกอบฉากเท่านั้น ทำให้เกิดการเปิดรับที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมตอบสนอง ทั้งนี้ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการโฆษณาแฝงบนยูทูปที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นได้ด้วยการวางโฆษณาอย่างแนบเนียนโดยไม่ขัดแย้งการขาย รวมถึงใช้ความเข้าใจในวัฒนธรรมโดยผสมผสานให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การเปิดรับ, ทักษะคิด, พฤติกรรมตอบสนอง, โฆษณาแฝง, ชาวญี่ปุ่น

Abstract

YouTube is an extremely popular online video website in Japan. Advertising on YouTube through product placement advertising by inserting content or placing products as part of a video is a successful method. This study aims to 1) Compare the differences in exposures, attitudes, and responses toward product placement on YouTube by demographic factors.

* Received November 20, 2024; Revised December 21, 2024; Accepted December 25, 2024

2) To study the relationship between exposure, attitude, and behavioral responses toward product placement on YouTube among Japanese consumers. This study used quantitative research collecting data from 200 Japanese samples. Using the T-test analyzed the data to compare all factors by demographic and using Pearson's Correlation Coefficient to find the relationship between all variables. The result shows that the ages of 40 - 59 have more behavioral responses than those of 20 - 39. People in other marital statuses (e.g. married with children) have more intention to use and purchase than singles. The relationship between exposure, attitude, and behavioral responses towards product placement on YouTube was positively related at a moderate level of significance at 0.05. It can be explained that exposure to product placement on YouTube was most related to behavioral responses which the YouTube video that only included products as a prop resulted in the most exposure that could lead to behavioral responses. This research can be applied to marketing communications towards product placement on YouTube for Japanese consumers by smoothly placing advertisements as a prop and not pushing sales. Therefore, understanding the culture can be done by blending it into Japanese consumer behavior.

Keywords: Exposure, Attitude, Behavioral Responses, Product Placement, Japanese People

บทนำ

ยูทูบ (YouTube) เป็นเว็บไซต์วิดีโอออนไลน์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด โดยมีผู้ใช้งานมากกว่า 2 พันล้านคนทั่วโลก รวมถึงประเทศญี่ปุ่นที่มีผู้ชมยูทูบอยู่ในช่วงวัยรุ่นจนถึงอายุ 60 ปีถึงร้อยละ 87 ของผู้ชมทั้งหมด ซึ่งผู้ใช้งานเหล่านั้นนิยมเปิดรับเนื้อหาตามสิ่งที่ตนสนใจและเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา (JapanBuzz, 2024) รายงานของ Principle ยังระบุว่า ร้อยละ 80 ของผู้ชมยูทูบมักใช้เวลาไปกับการเข้าชมสินค้าที่สนใจ และพิจารณาจากการรับชมวิดีโอบนยูทูบซึ่งนำไปสู่กระบวนการซื้อ ดังนั้น ยูทูบจึงไม่เพียงเป็นแพลตฟอร์มเพื่อความเพลิดเพลิน แต่ยังเป็นส่วนสำคัญในการตัดสินใจซื้อสินค้าและผลิตภัณฑ์ (Principle, 2020)

การโฆษณาบนยูทูบเพิ่มขึ้นถึงสองเท่าในไม่กี่ปีที่ผ่านมา และได้พัฒนาสู่การโฆษณาแฝง (Product Placement Advertising) ที่เป็นการสอดแทรกเนื้อหาหรือวางสินค้าให้เป็นส่วนหนึ่งของวิดีโออย่างแนบเนียนผ่านการนำเสนอผ่านยูทูบเบอร์ หากมีนักแสดงที่มีชื่อเสียงในวิดีโอจะยิ่งเกิดความสนใจมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ได้สร้างยูทูบเบอร์เสมือนจริงที่กำลังได้รับความนิยมในประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากสามารถทำทุกอย่างคล้ายคลึงราวกับมนุษย์ ซึ่งรัฐบาลญี่ปุ่นยังใช้ยูทูบเบอร์เสมือนจริงในการโปรโมทภาพยนตร์ออกสู่ต่างประเทศ (JapanBuzz, T., 2024) การทำการตลาดในประเทศญี่ปุ่นจึงจำเป็นต้องมีการลงทุนสูงและเข้าใจวัฒนธรรมผู้บริโภคอย่างแท้จริง โดยงานวิจัยของ วรวรรณ องค์กรธุรกิจฯ ที่ได้ศึกษาทัศนคติต่อด้านต่าง ๆ (สินค้า เนื้อหา โฆษณาแฝงของยูทูบเบอร์เสมือนจริง และวัฒนธรรม) และพฤติกรรมตอบสนองต่อโฆษณาแฝงบนยูทูบของผู้บริโภคชาวไทยและญี่ปุ่นพบว่า ชาวญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับประเทศตนเองหรือมีอัตนิยมเชิงวัฒนธรรมมากกว่าชาวไทย (วรวรรณ องค์กรธุรกิจฯ, 2566) ดังนั้น เพื่อเป็นการต่อยอดงานวิจัยในอดีตให้ได้ผลในเชิงลึกในเรื่องวัฒนธรรมและพฤติกรรมของผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นมากยิ่งขึ้น จึงเป็นเหตุผลที่นำมาสู่การวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นการสำรวจเชิงลึกโดยเปรียบเทียบลักษณะประชากรได้แก่ กลุ่มเพศและอายุที่แตกต่างกัน รวมถึงผู้ที่มีสถานภาพสมรสที่หลากหลาย เนื่องจากปัจจุบันการใช้งานยูทูบของคนญี่ปุ่นมีความแตกต่างที่ขึ้นอยู่กับลักษณะประชากร เช่น กลุ่มอายุของผู้บริโภคที่แตกต่างกัน

(Kimura, Y. et al., 2023) ดังนั้น ความเข้าใจให้ชัดเจนว่าคนแต่ละกลุ่มมีการใช้งานยูทูปแตกต่างกันจึงมีความสำคัญในการวางแผนโฆษณาให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย

นอกจากนี้ จากศึกษางานวิจัยในอดีตที่ผ่านมาในอดีต (Ongkrutraksa, W., 2022); (วรวรรณ องค์ครุฑรักษา, 2566ก); (วรวรรณ องค์ครุฑรักษา, 2566ข) ทำให้ทราบถึงความจำเป็นที่ต้องมีการวิจัยเพื่อปิดช่องว่างของผลวิจัยในอดีตที่ยังขาดความเข้าใจภาพรวมของการใช้งานยูทูปของคนญี่ปุ่นมากขึ้น จึงทำให้การวิจัยนี้ยังได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสำคัญของการโฆษณาแฝงบนยูทูป ได้แก่ การเปิดรับ ทักษะคิดต่อต้าน ต่าง ๆ (สินค้า เนื้อหา โฆษณาแฝงของยูทูปเบอร์เสมือนจริง และวัฒนธรรม) และพฤติกรรมตอบสนอง เพื่อให้เข้าใจว่าปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันหรือไม่และอย่างไร ซึ่งผลที่ได้นี้จะเป็แนวทางที่เป็นพื้นฐานในการสร้างโฆษณาแฝงบนยูทูปที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายชาวญี่ปุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการเปิดรับ ทักษะคิดต่อต้านต่าง ๆ (สินค้า เนื้อหา โฆษณาแฝงของยูทูปเบอร์เสมือนจริง และวัฒนธรรม) และพฤติกรรมตอบสนองต่อโฆษณาแฝงบนยูทูปของชาวญี่ปุ่นตามลักษณะประชากร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การเปิดรับ ทักษะคิดต่อต้านต่าง ๆ (สินค้า เนื้อหา โฆษณาแฝงของยูทูปเบอร์เสมือนจริง และวัฒนธรรม) และพฤติกรรมตอบสนองต่อโฆษณาแฝงบนยูทูปของชาวญี่ปุ่น

วิธีการดำเนินวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นชาวญี่ปุ่นที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปและมีประสบการณ์ในการรับชมวิดีโอบนยูทูปเพราะเป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอย่างมาก (Sproutsocial, 2022) ด้วยความที่ไม่สามารถทราบจำนวนประชากรได้อย่างแน่ชัด จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สถิติวิเคราะห์แบบพหุตัวแปรที่มีจำนวนอย่างน้อย 5 - 10 เท่าของจำนวนตัวแปร ซึ่งการวิจัยนี้มีจำนวน 21 ข้อ ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างควรขั้นต่ำจึงเป็น 105 ตัวอย่าง (ฉันทะ จันทะเสนา และคณะ, 2560) เพื่อวัดผลได้แม่นยำยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงกำหนดไว้ที่ 200 ตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น โดยสุ่มแบบกำหนดโควตาจากประชาชนในกรุงโตเกียว และปริมณฑล (คะนะกะวะ ยามาโนะชิ ชิเบะ ชิตามะ อิบาระกิ) ตามลักษณะประชากรได้แก่ เพศ อายุ และสถานภาพสมรสและเก็บข้อมูลในช่วงพฤศจิกายน พ.ศ. 2565 - มกราคม 2566

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามออนไลน์โดยเครื่องมือคือแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาจากการต่อยอดจากงานวิจัยในอดีต และปรับให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยครั้งนี้ (ดูตามการอ้างอิงงานวิจัยต่าง ๆ ด้านล่างนี้) และแปลเป็นภาษาญี่ปุ่นโดยผู้ทรงคุณวุฒิชาวไทยและญี่ปุ่น 2 ท่าน ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมในคน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เลขโครงการวิจัยที่ IRB 650212 เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ.2565 ซึ่งแต่ละตัวแปรถูกวัดด้วย Likert scale 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยนำคะแนน 5 - 1 มาหาค่าเฉลี่ยด้วยสูตร (คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด)/จำนวนระดับคะแนน = $(5 - 1)/5 = 0.8$ โดยการพิจารณาระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรและมีเกณฑ์ในการแปลค่าความหมายของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (วรวรรณ องค์ครุฑรักษา, 2566ค) คะแนนระหว่าง 0.00 - 0.19 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำที่สุดและไล่เรียงไปจนถึง คะแนนระหว่าง 0.80 ขึ้นไป หมายถึงมีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก โดยเครื่องมือที่ใช้ประกอบไปด้วยชุดคำถาม ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลประชากร ได้แก่ เพศ อายุ และสถานภาพสมรส

ส่วนที่ 2 การเปิดรับการสื่อสารการตลาด ได้แก่ 1) คลิปที่มีสินค้าวางประกอบฉาก 2) คลิปที่พูดถึงสินค้าแบบแนบเนียน 3) คลิปที่พูดถึงสินค้าเป็นเนื้อหาหลัก (วรวรรณ องค์กรธุรกิจ, 2564)

ส่วนที่ 3 ทศนคติต่อสินค้า (การรู้จัก ชื่นชอบ และแนะนำ) และทศนคติต่อเนื้อหา (ความน่าเชื่อถือ และความชื่นชอบ) (Ongkrutraksa, W., 2022)

ส่วนที่ 4 ทศนคติต่อโฆษณาแฝงของยูทูบเบอร์เสมือนจริง (วรวรรณ องค์กรธุรกิจ, 2566) อันได้แก่ 1) ประโยชน์การใช้ 2) ความง่ายในการใช้งาน 3) ความเพลิดเพลิน 4) ความตั้งใจจะใช้งาน 5) ความตั้งใจจะซื้อ

ส่วนที่ 5 ทศนคติเชิงวัฒนธรรมของผู้บริโภค (วรวรรณ องค์กรธุรกิจ, 2567) ได้แก่ 1) อุดมคติเชิงวัฒนธรรม 2) ความเป็นสากล

ส่วนที่ 6 พฤติกรรมตอบสนองของผู้บริโภค (ยุบล เบญจรงค์กิจ, 2553) อันได้แก่ การติดตาม การกดไลค์ การแสดงความเห็น การส่งต่อ การบันทึก การเข้าถึงรายละเอียด และการซื้อสินค้าตามคลิปวิดีโอที่เห็น หรือได้ยิน

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเชื่อมั่นด้วย Cronbach Alpha (ตามตารางที่ 1) ด้วยแบบสอบถาม 30 ชุด โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 0.70 ขึ้นไป (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550)

ตารางที่ 1 ค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) ของงานวิจัยนี้

ค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha)	
การเปิดรับโฆษณาแฝง	0.90
ทศนคติ	0.95
ทศนคติต่อสินค้า	0.92
ทศนคติต่อเนื้อหา	0.91
ทศนคติต่อโฆษณาแฝงของยูทูบเบอร์เสมือนจริง	0.96
ทศนคติเชิงวัฒนธรรม	0.86
พฤติกรรมตอบสนองของผู้บริโภค	0.95
รวม	0.96

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลของการตอบแบบสอบถามทั้งหมดไปวิเคราะห์หาผลลัพธ์ผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS นำผลลัพธ์มานำเสนอในสองรูปแบบ คือ 1) สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา ที่ผู้วิจัยทำการแจกแจงความถี่ ผลของร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างชาวญี่ปุ่น ได้แก่ ลักษณะประชากร 2) สถิติเชิงอนุมาน ทำการทดสอบสมมติฐาน โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติ 1) T-test เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ และ 2) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) ในแบบของสหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation)

ผลการวิจัย

ลักษณะประชากรจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 200 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายและเพศหญิงจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 50 โดยมีอายุระหว่าง 20 - 39 ปี จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และมีอายุระหว่าง 40 - 59 ปี จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 50 โดยสถานภาพโสด/ไม่มีบุตร จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และสถานภาพสมรสอื่น ๆ ได้แก่ บุคคลที่ โสด/มีบุตร, แต่งงาน/ไม่มีบุตร, แต่งงาน/มีบุตร, หย่าร้าง/มีบุตร, หย่าร้าง/ไม่มีบุตร จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 50

1. ผลการเปรียบเทียบการเปิดรับ ทักษะคิดต่อต้านต่าง ๆ (สินค้า เนื้อหา โฆษณาแฝงของยูทูปเบอร์เสมือนจริง และวัฒนธรรม) และพฤติกรรมตอบสนองต่อโฆษณาแฝงบนยูทูปของชาวญี่ปุ่นตามลักษณะประชากร

ตารางที่ 2 ผลเปรียบเทียบชาวญี่ปุ่นเพศชายและหญิงต่อการโฆษณาแฝงบนยูทูป

	ชาย		หญิง		tp	
	M	S.D.	M	S.D.		
การเปิดรับ	3.87	1.221	4.15	1.134	-1.660	0.099
ทัศนคติ	3.47	1.082	3.45	0.959	0.115	0.908
ทัศนคติต่อสินค้า	3.46	1.124	3.41	1.011	0.309	0.758
ทัศนคติต่อเนื้อหา	3.47	1.080	3.49	0.980	-0.091	0.927
ทัศนคติต่อโฆษณาแฝงของยูทูปเบอร์เสมือนจริง	3.41	1.050	3.53	0.997	-0.867	0.387
ประโยชน์การใช้งาน	3.28	1.101	3.35	1.101	-0.481	0.631
ความง่ายในการใช้งาน	3.34	1.109	3.37	1.055	-0.163	0.870
ความเพลิดเพลิน	3.45	1.089	3.58	1.080	-0.847	0.398
ความตั้งใจจะใช้งาน	3.49	1.103	3.72	1.105	-1.567	0.119
ความตั้งใจจะซื้อ	3.58	1.130	3.78	1.097	-1.270	0.206
ทัศนคติเชิงวัฒนธรรมของผู้บริโภค	2.90	0.674	2.79	0.672	1.155	0.250
อัตนัยเชิงวัฒนธรรม	2.86	0.741	2.87	0.694	-0.098	0.922
ความเป็นสากล	2.93	1.005	2.70	0.958	1.655	0.099
พฤติกรรมตอบสนอง	3.85	0.955	4.02	0.835	-1.389	0.166

*p < 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ลักษณะประชากรด้านเพศที่มีต่อการเปิดรับ ทักษะคิด และพฤติกรรมตอบสนองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 ผลเปรียบเทียบชาวญี่ปุ่นอายุ 20 - 39 ปีและอายุ 40 - 59 ปี

	20 - 39		40 - 59		tp	
	M	S.D.	M	S.D.		
การเปิดรับ	3.87	1.265	4.15	1.083	-1.700	0.091
ทัศนคติ	3.34	1.081	3.57	0.947	-1.576	0.117
ทัศนคติต่อสินค้า	3.22	1.131	3.56	0.989	-1.597	0.112
ทัศนคติต่อเนื้อหา	3.37	1.082	3.59	0.967	-1.470	0.143
ทัศนคติต่อโฆษณาแฝงของยูทูปเบอร์เสมือนจริง	3.38	1.040	3.56	1.004	-1.206	0.229
ประโยชน์การใช้งาน	3.26	1.108	3.37	1.093	-0.674	0.501
ความง่ายในการใช้งาน	3.29	1.073	3.42	1.087	-0.883	0.378
ความเพลิดเพลิน	3.41	1.123	3.62	1.038	-1.373	0.171
ความตั้งใจจะใช้งาน	3.52	1.091	3.69	1.034	-1.164	0.246
ความตั้งใจจะซื้อ	3.52	1.114	3.84	1.098	-2.045*	0.042
ทัศนคติเชิงวัฒนธรรมของผู้บริโภค	2.92	0.789	2.77	0.527	1.579	0.116
อัตนัยเชิงวัฒนธรรม	2.94	0.787	2.79	0.633	1.418	0.158
ความเป็นสากล	2.90	1.065	2.74	0.900	1.123	0.263
พฤติกรรมตอบสนอง	3.80	0.973	4.07	0.801	-2.111*	0.036

*p < 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ที่มีอายุ 40 - 59 ปี จะมีความตั้งใจซื้อคิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.84 ซึ่งมากกว่าอายุ 20 - 39 ปี คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.52 อีกทั้งยังมีพฤติกรรมตอบสนองแตกต่างกัน โดยผู้ที่มีอายุ 40 - 59 ปี จะมีพฤติกรรมตอบสนองคิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.07 ซึ่งมากกว่าผู้ที่มีอายุ 20 - 39 ปี คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.80 ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4 ผลเปรียบเทียบชาวญี่ปุ่นสถานภาพโสด/ไม่มีบุตร และสถานภาพอื่น ๆ

	โสด/ไม่มีบุตร		อื่น ๆ		tp	
	M	S.D.	M	S.D.		
การเปิดรับ	3.90	1.164	4.12	1.198	-1.336	0.183
ทัศนคติ	3.42	1.034	3.49	1.011	-0.461	0.645
ทัศนคติต่อสินค้า	3.40	1.071	3.47	1.066	-0.485	0.628
ทัศนคติต่อเนื้อหา	3.45	1.042	3.51	1.019	-0.411	0.681
ทัศนคติต่อโฆษณาแฝงของยูทูบเบอร์เสมือนจริง	3.36	1.014	3.59	1.024	-1.610	0.109
ประโยชน์การใช้งาน	3.25	1.052	3.38	1.146	-0.803	0.423
ความง่ายในการใช้งาน	3.28	1.057	3.43	1.102	-1.015	0.311
ความเพลิดเพลิน	3.38	1.072	3.65	1.084	-1.770	0.078
ความตั้งใจจะใช้งาน	3.44	1.079	3.77	1.028	-2.179*	0.030
ความตั้งใจจะซื้อ	3.51	1.049	3.85	1.158	-2.176*	0.031
ทัศนคติเชิงวัฒนธรรมของผู้บริโภค	2.86	0.684	2.82	0.666	0.419	0.676
อัตรนิยมเชิงวัฒนธรรม	2.84	0.726	2.89	0.709	-0.427	0.670
ความเป็นสากล	2.88	1.040	2.76	0.930	0.883	0.378
พฤติกรรมตอบสนอง	3.87	0.963	4.00	0.830	-1.012	0.313

*p < 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ที่มีสถานภาพอื่น ๆ จะมีความตั้งใจในการใช้งานคิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.77 ซึ่งมากกว่าสถานภาพโสด/ไม่มีบุตรคิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.44 อีกทั้งผู้ที่มีสถานภาพอื่น ๆ จะมีความตั้งใจซื้อคิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.85 ซึ่งมากกว่าผู้ที่มีอายุ 20 - 39 ปี คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.51 ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การเปิดรับ ทัศนคติต่อด้านต่าง ๆ (สินค้า เนื้อหา โฆษณาแฝงของยูทูบเบอร์เสมือนจริง และวัฒนธรรม) และพฤติกรรมการตอบสนองต่อโฆษณาแฝงบนยูทูบของชาวญี่ปุ่น แสดงผลในตารางที่ 5 ถึง 7

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับและทัศนคติ

การเปิดรับการโฆษณาแฝง	ทัศนคติของผู้บริโภค	
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	ระดับความสัมพันธ์
คลิปที่มีสินค้าวางประกอบฉากเท่านั้น	0.579*	ระดับปานกลาง
คลิปที่มีการพูดถึงสินค้าหรือหยิบสินค้าแบบแนบเนียนไปกับเรื่องอื่น ๆ	0.490*	ระดับปานกลาง
คลิปที่มีการพูดถึงสินค้าเป็นเนื้อหาหลักอย่างสนุกสนานและน่าสนใจ	0.544*	ระดับปานกลาง
รวมทุกข้อ	0.583*	ระดับปานกลาง

*ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบพบว่า การเปิดรับการโฆษณาแฝงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติของผู้บริโภคในระดับปานกลาง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยพบว่า คลิปที่มีสินค้าวางประกอบฉากเท่านั้น มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด

ตารางที่ 6 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของผู้บริโภคกับพฤติกรรมตอบสนอง

ทัศนคติของผู้บริโภค	พฤติกรรมตอบสนองของผู้บริโภคต่อโฆษณาแฝงบนยูทูบ	
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ Φ	ระดับความสัมพันธ์
ทัศนคติต่อสินค้า	0.621*	ระดับปานกลาง
ทัศนคติต่อเนื้อหา	0.582*	ระดับปานกลาง
ทัศนคติต่อโฆษณาแฝงของยูทูบเบอร์เสมือนจริง	0.541*	ระดับปานกลาง
ทัศนคติเชิงวัฒนธรรม	0.394*	ระดับปานกลาง
รวมทุกข้อ	0.634*	ระดับปานกลาง

*ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากตารางที่ 6 ผลการทดสอบ พบว่า ทัศนคติของผู้บริโภคมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมตอบสนองของผู้บริโภคในระดับปานกลาง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยพบว่า ทัศนคติต่อสินค้ามีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมตอบสนองของผู้บริโภคมากที่สุด

ตารางที่ 7 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับกับพฤติกรรมตอบสนอง

การเปิดรับการโฆษณาแฝง	พฤติกรรมตอบสนองของผู้บริโภคต่อโฆษณาแฝงบนยูทูบ	
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	ระดับความสัมพันธ์
คลิปที่มีสินค้าวางประกอบฉากเท่านั้น	0.666*	ระดับปานกลาง
คลิปที่มีการพูดถึงสินค้าหรือหยิบสินค้าแบบแนบเนียนไปกับเรื่องอื่น ๆ	0.569*	ระดับปานกลาง
คลิปที่มีการพูดถึงสินค้าเป็นเนื้อหาหลักอย่างสนุกและน่าสนใจ	0.556*	ระดับปานกลาง
รวมทุกข้อ	0.646*	ระดับปานกลาง

*ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากตารางที่ 7 ผลการทดสอบ พบว่า การเปิดรับการโฆษณาแฝงมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อพฤติกรรมตอบสนองของผู้บริโภคในระดับปานกลาง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยพบว่า คลิปที่มีสินค้าวางประกอบฉากเท่านั้น มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมตอบสนองของผู้บริโภคมากที่สุด

อภิปรายผล

1.การเปรียบเทียบการเปิดรับ ทัศนคติต่อด้านต่าง ๆ (สินค้า เนื้อหา โฆษณาแฝงของยูทูบเบอร์เสมือนจริง และวัฒนธรรม) และพฤติกรรมตอบสนองต่อโฆษณาแฝงบนยูทูบของชาวญี่ปุ่นตามลักษณะประชากร

ผลวิจัยการเปรียบเทียบลักษณะประชากรด้านเพศ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ด้านอายุ พบว่า ผู้ที่มีอายุ 40 - 59 ปี จะมีพฤติกรรมตอบสนองมากกว่าชาวญี่ปุ่นอายุ 20 - 39 ปี ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติกันตพงศ์ สุเมธานุภาพ ที่พบว่า ผู้ที่อยู่ในกลุ่มวัยผู้ใหญ่เช่นเจนเอเรชั่น X ไปจนถึง Baby Boomer จะมีพฤติกรรมตอบสนองมากกว่าวัยรุ่น โดยหาข้อมูลที่น่าสนใจเพื่อสนทนา และผ่อนคลายความเครียด (กิตติกันตพงศ์ สุเมธานุภาพ, 2565) โดยบุหงา ชัยสุวรรณ ก็พบว่า ผู้บริโภควัยนี้จะให้ความสนใจกับการมีส่วนร่วมไปถึงแลกเปลี่ยนประเด็นที่สนใจ การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างยูทูบเบอร์และผู้ชมที่มีอายุระหว่าง 40 - 59 ปี ให้เกิดพฤติกรรมตอบสนอง อาทิ จัดกิจกรรมผ่านการแสดงความเห็นบนวิดีโอ หรือตอบกลับความเห็นของผู้ชมจึงมีความสำคัญมาก นอกจากนี้ ยังพบว่า สถานภาพอื่น ๆ ซึ่งหมายถึง บุคคลที่แต่งงาน หรือมีครอบครัวแล้ว จะมีทัศนคติต่อโฆษณาแฝงของยูทูบเบอร์เสมือนจริง ด้านความตั้งใจในการใช้งานและความตั้งใจซื้อมากกว่าสถานภาพโสด (บุหงา ชัยสุวรรณ, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Kimura, Y. et al. ที่สะท้อนถึงความต้องการเข้าถึง

ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ชีวิตและใช้ประโยชน์จากเนื้อหาตามความต้องการได้ เช่น การจัดการชีวิตครอบครัว การทำอาหาร การเงิน และกิจกรรมสำหรับเด็ก (Kimura, Y. et al., 2023)

2. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การเปิดรับ ทักษะคิดต่อด้านต่าง ๆ (สินค้า เนื้อหา โฆษณาแฝงของ ยูทูบเบอร์เสมือนจริง และวัฒนธรรม) และพฤติกรรมการตอบสนองต่อโฆษณาแฝงบนยูทูบของชาวญี่ปุ่น

ผลการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยหลัก พบว่าการเปิดรับการโฆษณาแฝงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ทักษะคิดของผู้บริโภคชาวญี่ปุ่น โดยคลิปที่มีสินค้าวางประกอบฉากเท่านั้น มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทักษะคิดมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kit, L. C. & Qui, E. L. ที่พบว่า ชาวญี่ปุ่นมักหาข้อมูลสินค้าผ่านการสังเกตเห็นด้วยตนเอง ซึ่งนำไปสู่ทัศนคติที่ดีต่อสินค้าและแบรนด์ได้ง่ายกว่าการกล่าวซ้ำไปมา หากสินค้าได้รับการนำเสนอในบริบทที่เหมาะสมและไม่ยืดเยื้อ จะเพิ่มความน่าสนใจเกิดพฤติกรรมตอบสนองได้ (Kit, L. C. & Qui, E. L., 2014)

นอกจากนี้ ทักษะคิดของผู้บริโภคมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมตอบสนองของผู้บริโภคชาวญี่ปุ่น โดยทัศนคติต่อสินค้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมตอบสนองมากที่สุด หากยูทูบเบอร์มีการสร้างสรรค์เนื้อหาให้มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับความรู้สึก หรือความพิเศษของสินค้า จะสามารถสร้างพฤติกรรมตอบสนอง สร้างความประทับใจ และการจดจำสินค้าและแบรนด์ได้มากยิ่งขึ้น (Crespo, C. F. et al., 2023) โดยผู้บริโภคมองว่า ยูทูบเบอร์มีความน่าเชื่อถือ (วรวรรณ องค์กรธุรกิจ, 2566ข)

ผลวิจัยยังพบว่า การเปิดรับการโฆษณาแฝงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมตอบสนองของผู้บริโภคชาวญี่ปุ่น โดยคลิปที่มีสินค้าวางประกอบฉากเท่านั้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมตอบสนองของผู้บริโภคมากที่สุด ซึ่งผู้บริโภชาวญี่ปุ่นชอบความเรียบง่ายและใส่ใจในรายละเอียด (LineShopping, 2022) การโฆษณาด้วยความจริงใจเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาอย่างไม่ยืดเยื้อ จะทำให้ผู้บริโภคมีทัศนคติที่ดีต่อสินค้า และนำไปสู่พฤติกรรมตอบสนอง (วรวรรณ องค์กรธุรกิจ, 2566ก) และนำไปสู่ความตั้งใจซื้อได้ (Nextplora, 2023)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการเปรียบเทียบลักษณะประชากร พบว่า ผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นในกลุ่มอายุ 40 - 59 ปี มีแนวโน้มตอบสนองต่อโฆษณาแฝงมากกว่ากลุ่มอายุ 20 - 39 ปี และผู้ที่มีสถานภาพอื่น ๆ จะมีความตั้งใจใช้งานและความตั้งใจซื้อ มากกว่าสถานภาพโสดหรือไม่มีบุตร ในขณะที่ด้านเพศนั้นไม่แตกต่างกัน โดยจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับ ทักษะคิด และพฤติกรรมตอบสนองนั้นมีความสัมพันธ์กันทุกด้าน โดยการเปิดรับโฆษณาแฝงมีความสัมพันธ์ต่อการเกิดพฤติกรรมตอบสนองมากที่สุด โดยรูปแบบการโฆษณาที่ทำให้เกิดการเปิดรับ คือ การวางสินค้าอย่างแนบเนียนให้กลมกลืนไปกับเนื้อหาจะทำให้ผู้ชมเปิดรับและสนใจด้วยตนเอง และจะนำไปสู่ทัศนคติที่ดีต่อสินค้าแบรนด์ และยูทูบเบอร์ อีกทั้ง ชาวญี่ปุ่นยังมีความเป็นชาตินิยมสูง โดยนิยมบริโภคสินค้าในประเทศของตน การขยายธุรกิจจึงต้องเชื่อมโยงเข้ากับวัฒนธรรมให้มีมาตรฐานแบบญี่ปุ่น ทั้งนี้ ยูทูบเบอร์ควรมีการสร้างสรรคโฆษณาแฝงให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและวัฒนธรรมของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อสินค้าแบรนด์ และยูทูบเบอร์ โดยสร้างจุดสมดุลของการโฆษณา อาทิ ให้ข้อมูลอย่างถูกต้อง ไม่คำนึงถึงการขายเกินไป เพื่อให้ผู้ชมมีอิสรภาพที่จะตอบสนอง จะส่งผลดีทั้งต่อผู้ชมและยูทูบเบอร์ และด้วยปัจจัยเหล่านี้จะสามารถทำให้ยูทูบเบอร์อยู่รอดต่อไปได้ โดยงานวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการโฆษณา และการสื่อสารการตลาดประเทศญี่ปุ่นได้ รวมถึงงานวิจัยในอนาคตสามารถศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการเปิดรับและทัศนคติของผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นที่มีต่อสินค้าและแบรนด์จากต่างประเทศที่ได้ทำการโฆษณาแฝง หรือทำการสื่อสารการตลาดได้

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของผลการศึกษาวิจัยโครงการ “การเปิดรับ ทักษะคิด และพฤติกรรมการตอบสนองต่อการโฆษณาแฝงบนยูทูปของผู้บริโภคชาวญี่ปุ่น” ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการศึกษาโครงการจากกองทุนวิจัยคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2566

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2550). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับบริหารและวิจัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิตติกันตพงศ์ สุเมธานภาพ. (2565). ความเข้าใจพฤติกรรมเชิงลึกของผู้ชมรายการ The Golden Song เวิร์เพลงเพราะของกลุ่ม เบปี้บูมเมอร์ และเจนเอเรชั่นเอ็กซ์ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, 8(1), 69-80.
- ฉันทะ จันทะเสนา และคณะ. (2560). การศึกษาความพึงพอใจในคุณภาพการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์. วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 40(153), 45-63.
- บุหงา ชัยสุวรรณ. (2558). การจัดกลุ่มและหาคุณลักษณะของกลุ่มดิจิทัลอิมมิแกรนท์ตามพฤติกรรมการสื่อสารในบริบทออนไลน์และปัญหาทางความสัมพันธ์กับสังคม. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์, 58(1), 54-73.
- ยุบล เบญจรงค์กิจ. (2553). การตอบสนองของกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายต่อการประชาสัมพันธ์ทางสื่อใหม่: (Target Audience Responses to Public Relations through New Media). ใน รายงานการวิจัยกองทุนเพื่อการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรวรรณ องค์กรศึกษา. (2564). อิทธิพลของการสื่อสารการตลาดในยูทูปที่มีต่อพฤติกรรมผู้บริโภคเจนเรชั่น Z และ Y. วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา, 14(1), 1-12.
- _____. (2566ก). การโฆษณาแฝงบนยูทูปไทยและญี่ปุ่น: จุดสมดุลของการขายสินค้า และการให้ข้อมูลการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 10(12), 151-162.
- _____. (2566ข). การเปรียบเทียบทัศนคติต่อยูทูปเบอร์เสมือนจริงและพฤติกรรมตอบสนองต่อโฆษณาแฝงของผู้บริโภคชาวไทยและชาวญี่ปุ่น. วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา, 16(2), 15-28.
- _____. (2566ค). การสำรวจการเปิดรับ ทักษะคิด และพฤติกรรมตอบสนองของผู้บริโภคต่อโฆษณาแฝงใน ยูทูปในช่วงการระบาดของโควิด 19. วารสารการสื่อสารและการจัดการ นิต้า, 9(1), 18-34.
- _____. (2567ข). อิทธิพลของอัตนิยมเชิงวัฒนธรรมและความเป็นสากลที่มีผลต่อพฤติกรรมตอบสนองต่อโฆษณาแฝงบนยูทูปของผู้บริโภคชาวญี่ปุ่น อิทธิพลของอัตนิยมเชิงวัฒนธรรมและความเป็นสากลที่มีผลต่อพฤติกรรมตอบสนองต่อโฆษณาแฝงบนยูทูปของผู้บริโภคชาวญี่ปุ่น. วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์, 28(2), 163-178.
- Crespo, C. F. et al. (2023). The influence of storytelling on the consumer–brand relationship experience. *Journal of Marketing Analytics*, 11(1), 41-56.
- JapanBuzz, T. (2024). Top 10 Popular YouTubers in Japan-Updated 2024. Retrieved January 17, 2024, from <https://www.japanbuzz.info/youtubers-in-japan/>
- Kimura, Y. et al. (2023). Digital Media Consumption Trends in Family Households. *Journal of Japanese Media Studies*, 15(2), 45-60.

- Kit, L. C. & Qui, E. L. (2014). The Effectiveness of Product Placement: The Influence of Product Placement towards Consumer Behavior of the Millennial Generation . International Journal of Social Science and Humanity, 4(2), 138-142.
- LineShopping. (2022). เจาะลึกการตลาดแบบญี่ปุ่น ทำไมถึงครองใจคนซื้อทั่วโลก. Retrieved January 17, 2024, from <https://lineshoppingseller.com/market-trend/japanese-marketing>
- Nextplora. (2023). The Evolution of Product Placement: Traditional Advertising vs. Native Integration. Retrieved January 17, 2024, from <https://business.nextplora.com/the-evolution-of-product-placement-traditional-advertising-vs-native-integration/>
- Ongkrutraksa, W. (2022). Exploring Young Consumers' Exposure, Attitude, and Behavioral Response to YouTube Video Game Streaming's Product Placement. International Journal of Electronic Commerce Studies, 13(3), 45-68.
- Principle. (2020). YouTube Trends in Japan and Everything Marketers Should Know. Retrieved January 17, 2024, from <https://us.principle-c.com/blog/apac/youtube-trends-in-japan-and-everything-marketers-should-know/>
- Sproutsocial. (2022). YouTube Statistics to Power Your Marketing Strategy in 2022. Retrieved January 17, 2024, from <https://sproutsocial.com/insights/youtube-stats/>

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี
สำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล*

FACTORS INFLUENCING THE SUCCESS OF NONTHABURI PROVINCIAL
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION FOR THE TRANSFORMATION OF
THE ORGANIZATION TO THE DIGITAL AGE

วารานิชฐ์ พุทธโรจน์รังษี*, มนันยา มินคร, อรรณพ ปานพวง

Varanit Phuththarojrangsi*, Mananya Meenakom, Unnop Panpuang

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: varanit.ph@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี สำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล อยู่ในระดับใด และ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล โดยทำการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ ยามาเน่ ในการศึกษาครั้งนี้เป็นบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 146 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ อย่างเป็นสัดส่วนตามสัดส่วนขนาดของกลุ่มประชากรโดยแยกประชากรออกเป็นกลุ่มประชากรย่อย ๆ หรือแบ่งชั้นภูมิโดยมี 5 ชั้นภูมิแต่ละชั้นภูมิจะมีลักษณะเหมือนกัน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงอนุมานด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล มีผลการวิจัย อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบทบาทผู้นำ 2) ด้านวัฒนธรรมองค์การ 3) ด้านการเตรียมบุคลากรรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์การดิจิทัล 4) ด้านความพร้อมของทรัพยากร ปัจจัยด้านที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ด้านการเตรียมบุคลากรรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์การดิจิทัล รองลงมา คือ ด้านความพร้อมของทรัพยากร และด้านบทบาทผู้นำ ตามลำดับ ส่วนด้านวัฒนธรรมองค์การไม่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: ความสำเร็จองค์การ, องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี, องค์การสู่ยุคดิจิทัล

Abstract

This research aimed to 1) Study the level of success of Nonthaburi Provincial Administrative Organization in transforming the organization to the digital age, and 2) Study the factors influencing the success of Nonthaburi Provincial Administrative Organization in transforming the organization

* Received December 5, 2024; Revised December 19, 2024; Accepted December 24, 2024

to the digital age. The research was quantitative research and the sample size was determined using Yamane's formula. The sample in this study was 146 personnel of Nonthaburi Provincial Administrative Organization. Stratified sampling was used in proportion to the size of the population by separating the population into sub-populations or stratified into 5 strata, each stratum with the same characteristics. The tool used to collect data was a questionnaire. The data were analyzed using descriptive statistics to find the frequency, percentage, mean, and standard deviation, and the inferential data were analyzed using multiple regression analysis. The research results found that 1) The level of success of Nonthaburi Provincial Administrative Organization for the transformation of the organization to the digital age has the highest research results. 2) Factors that influence the success of Nonthaburi Provincial Administrative Organization for the transformation of the organization to the digital age consist of 4 aspects: 1) Leadership role 2) Organizational culture 3) Preparing personnel for the transformation to the digital organization 4) Resource readiness The most influential factor is the preparation of personnel for the transformation to the digital organization, followed by the resource readiness and the leadership role, respectively. As for the organizational culture aspect, it has no influence on the success of Nonthaburi Provincial Administrative Organization for the transformation of the organization to the digital age.

Keywords: Organizational Success, Nonthaburi Provincial Administrative Organization, Organizations in to The Digital Age

บทนำ

เนื่องจากในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมในยุคดิจิทัลได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการทำงานเป็นอย่างมาก ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาจากสถานการณ์เชื้อไวรัส COVID-19 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี เกิดการแข่งขัน สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ และเศรษฐกิจ ทำให้องค์กรต่าง ๆ ได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ สถานการณ์นี้เรียกว่า VUCA World เป็นสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น องค์กรส่วนใหญ่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีแนวโน้ม และนโยบายในการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ยุคดิจิทัล เรียกว่าการทำ Digital Transformation เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับแนวโน้มของ BANI World อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในภาวะนี้ (อนิรุทธิ์ ตูลสุข, 2563) จึงเป็นประเด็นสำคัญสำหรับผู้บังคับการที่ต้องเข้าใจในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรต่าง ๆ และเตรียมพร้อมรับมือให้ทันสถานการณ์ VUCA world รวมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมอย่างพลิกผัน Disruptive innovation ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี Digital Disruption โดยแนวคิดเดิมที่ใช้สามารถอธิบายสถานการณ์โลกยุคใหม่ที่เต็มไปด้วย ความผันผวน และไม่แน่นอน จนทำให้หลายองค์กรได้เปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ต้องเผชิญกับความท้าทายทั้งในด้านการจัดการเวลา และการใช้งานเทคโนโลยีที่เข้มข้นมากขึ้น

ยุคของดิจิทัล คือ การเปลี่ยนแปลงในการใช้เทคโนโลยี โดยมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยในการปรับปรุงกระบวนการทำงาน พฤติกรรมการใช้งานเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการเพิ่มความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้ในแต่ละช่วงเวลาที่ผ่านมามีการพัฒนาและเดินทางอย่างสม่ำเสมอ ทำให้รูปแบบการใช้ชีวิตประจำวันของคนในสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลง (WICE Logistics, 2560) การปรับเปลี่ยนสู่

ยุคดิจิทัลเป็นกลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงองค์กร โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสนับสนุน เกี่ยวข้องกับการทำงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร เริ่มจากผู้บริหารระดับสูงตระหนักถึงความสำคัญและวางแผนการดำเนินงานด้วยการผลักดันและสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากรในการสร้างแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2562) ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจังหวัด ตามนโยบายและการกำกับดูแลของภาครัฐ โดยเฉพาะการบริหารงานที่เป็นลักษณะการบริการงานสาธารณะให้แก่ประชาชน ด้วยสภาวะการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปประชาชนมีความต้องการในการขอเข้ารับบริการที่สะดวก รวดเร็ว โดยผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มมากขึ้น ทำให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจในการจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชนในพื้นที่ ต้องปรับตัวให้มีความพร้อมในการจัดการ การบริการสาธารณะแก่ประชาชนในรูปแบบใหม่โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ (ปนิตา อภิสรโชติ, 2562); (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2566) ซึ่งปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัลไทยแลนด์ 4.0 ในศตวรรษที่ 21 พบว่า บทบาทผู้นำในการที่จะนำพาองค์กรไปข้างหน้าให้ได้เป็นผลสำเร็จในยุค 4.0 นั้นต้องอาศัยการทดลองอาจสำเร็จบ้างหรือล้มเหลวบ้าง แต่ต้องเรียนรู้จากสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2566) จากแนวคิดของ ธนพงศ์พรณ ัญญรัตน์ตกุล ผู้แต่งหนังสือ Digital transformation Canvas ได้กำหนดแบบสำรวจความสำเร็จในการทำกาเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ยุคดิจิทัล (Determining Digital Transformation Success Factors) (ธนพงศ์พรณ ัญญรัตน์ตกุล, 2563); (ศศิวิมล มณีวงษ์, 2565) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านองค์กรในยุคดิจิทัล ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงองค์กรสู่ยุคดิจิทัลจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ในปัจจุบัน

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จึงมีนโยบายการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ยุคดิจิทัลในปี 2567 จากการศึกษาข้อมูล พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี มีความต้องการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ยุคดิจิทัล โดยยึดหลักเหตุผล การทำวิจัย ในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานและสร้างความพึงพอใจต่อผู้ที่เข้ามาใช้บริการ ทำให้ประชาชนไม่ต้องเสียเวลาในการรอเข้ารับบริการ โดยเทคโนโลยีดิจิทัลได้ถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการบรรเทาความรุนแรงของสถานการณ์ สร้างความรู้ ความเข้าใจ ช่วยเหลือประชาชนให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข และยึดหลักวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ยุคดิจิทัล อยู่ในระดับใด และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ยุคดิจิทัล งานวิจัยนี้เป็นการสนับสนุนให้การบริหารงานขององค์การ ประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายขององค์การในการก้าวเข้าสู่การบริหารงานและการให้บริการสาธารณะในยุคดิจิทัล สามารถใช้ประโยชน์ขององค์การ โดยการกำหนดนโยบาย ทำแผนกลยุทธ์ แผนส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในองค์การมีความพร้อม ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ยุคดิจิทัล สำหรับผู้ที่สนใจสามารถนำข้อมูลวิจัยนี้ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ยุคดิจิทัล และเรื่องที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ยุคดิจิทัล อยู่ในระดับใด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ยุคดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย จากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สังเคราะห์องค์ความรู้จากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาเขียนพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย และกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการที่ชัดเจน เป็นกลาง และสามารถวัดได้

2. สร้างแบบสอบถามตามปัจจัยและพฤติกรรมบ่งชี้ที่นิยามเชิงปฏิบัติการไว้วิพากษ์ข้อคำถามในแบบสอบถาม และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ โดยค่า IOC จะต้องมีความมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 คัดเลือกข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน และนำมาสร้างแบบสอบถามฉบับจริง

3. ทดลองเก็บข้อมูล (Try Out) การทดลองเก็บข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบโดยการเก็บข้อมูลกับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกลุ่ม ตัวอย่าง คือ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบางศรีดี จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของข้อคำถามในแต่ละด้าน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient- α) มีค่า ≥ 0.70 ซึ่งถือว่ามากกว่าเกณฑ์ของระดับความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้

4. เก็บข้อมูลจริง หลังจากทดลองเก็บข้อมูลเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 228 คน ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random) ในแต่ละชั้นภูมิ ตามรายชื่อในฐานข้อมูลอย่างเป็นสัดส่วนในแต่ละประเภทโดยใช้โปรแกรมทางสถิติสุ่มให้ครบจำนวนตามที่คำนวณกลุ่มตัวอย่างไว้ คือ 146 คน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 146 คน ดำเนินงาน ดังนี้

4.1 ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ถึงนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากบุคลากรภายในองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

4.2 ดำเนินการอธิบายวัตถุประสงค์ในการวิจัยแก่ตัวแทนบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี รับทราบ พร้อมทั้งแจกแบบสอบถามด้วยตัวเอง

4.3 ดำเนินการเก็บข้อมูลจากบุคลากรภายใน องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 146 คน และติดตามจนกว่าจะสมบูรณ์และครบตามจำนวนที่กำหนดไว้

4.4 นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ พร้อมนำแบบสอบถามมาทำการลงรหัสเพื่อนำไปประเมินผลของข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง และตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ให้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณไว้จำนวน 146 คน แล้วนำมาวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย จากนั้นนำข้อมูลมาประมวลผลด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ใช้ค่าร้อยละ (Percentage) และแจกแจงความถี่ (Frequencies) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ ข้อมูลลักษณะประชากร ศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล

5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) โดยกำหนดให้ระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ 0.05 เพื่อทดสอบสมการทำนายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) บทบาทผู้นำ 2) วัฒนธรรมองค์การ 3) การเตรียมบุคลากรรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์การดิจิทัล 4) ความพร้อมของทรัพยากร ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 228 คน จากฐานข้อมูลบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ณ เดือนธันวาคม 2566 เนื่องจากกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ซึ่งบุคลากรแต่ละประเภทมีจำนวนที่แตกต่างกันได้มาโดยวิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรยามาเน (Yamane) จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนขนาดของกลุ่มประชากรในแต่ละประเภท โดยผู้วิจัยแยกประชากรออกเป็นกลุ่มประชากรย่อย ๆ หรือแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random) โดยมี 5 ชั้นภูมิ ตามสัดส่วนซึ่งหน่วยประชากรในแต่ละชั้นภูมิจะมีลักษณะเหมือนกัน (homogeneous) การแบ่งประเภทของบุคลากรจากฐานข้อมูลบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี มีจำนวนแตกต่างกัน ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random) ในแต่ละชั้นภูมิ ตามรายชื่อในฐานข้อมูลอย่างเป็นสัดส่วนในแต่ละประเภท โดยใช้โปรแกรมทางสถิติสุ่มให้ครบจำนวนตามที่คำนวณกลุ่มตัวอย่างไว้ คือ 146 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรอิสระ 4 ด้าน คือ 1) บทบาทผู้นำ 2) วัฒนธรรมองค์การ 3) การเตรียมบุคลากรรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์การดิจิทัล 4) ความพร้อมของทรัพยากร

ตัวแปรตาม คือ ความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล

4. ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัยและระยะเวลาการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการวิจัยเฉพาะพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี โดยมีระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยตั้งแต่เดือน มกราคม 2567 - สิงหาคม 2567

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประเภทของบุคลากร ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี สำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การในยุคดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ บทบาทผู้นำ วัฒนธรรมองค์การ การเตรียมบุคลากรรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์การดิจิทัล และความพร้อมของทรัพยากร เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด มีจำนวนทั้งหมด 45 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี สำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด มีจำนวนทั้งหมด 16 ข้อ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ จำนวน 1 ข้อ

ผลการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหาว่าสามารถวัดได้ตรงกับลักษณะที่นิยามไว้หรือไม่ โดยมีเกณฑ์ว่าดัชนีชี้วัดที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาต้องมีค่าดัชนีชี้วัดที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และเมื่อทำการตรวจสอบความสอดคล้องด้านเนื้อหาของแบบสอบถามแล้วพบว่า มีข้อคำถามทั้งหมด 76 ข้อ มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.000 - 1.000 โดยมีข้อคำถามไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 9 ข้อ ซึ่งข้อที่ผ่านเกณฑ์บางข้อผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้ปรับแก้ข้อคำถามให้มีความชัดเจนมากขึ้น ผู้วิจัยปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและตัดข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ออก ดังนั้น แบบสอบถามที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 67 ข้อ

2. การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม หลังจากผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้ว จึงได้นำแบบสอบถามไปทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ถูกต้อง และข้อคำถามสามารถชี้วัดตัวแปรได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค กำหนดให้ต้องมีค่ามากกว่า 0.70 ขึ้นไป จึงถือว่าสามารถนำไปใช้ได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามตอนที่ 2 - 3 ส่วนที่วัดระดับความคิดเห็นของปัจจัยด้านบทบาทผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร การเตรียมบุคลากรรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัล การรับรู้ถึงความง่ายของการใช้งานเทคโนโลยี การรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้งานเทคโนโลยีความพร้อมด้านทรัพยากร และความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ยุคดิจิทัลขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดนันทบุรี จำนวน 61 ข้อ ไปทำการทดสอบความเชื่อมั่น

เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ในการให้คะแนนจะเป็นไปในลักษณะข้อคำถามปลายปิด กำหนดแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่มี 5 ระดับ กำหนดระดับมาตราส่วนให้เป็นค่าน้ำหนักตัวเลขชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) มีค่าตั้งแต่ระดับ 1 (ยอมรับอยู่ในระดับน้อยที่สุด) ถึงระดับ 5 (ยอมรับอยู่ในระดับมากที่สุด) จึงได้กำหนดค่าของคะแนนในแบบสอบถามที่มีระดับความคิดเห็น 5 ระดับ ได้ดังต่อไปนี้

ระดับความคิดเห็น	ระดับคะแนนของคำถาม		
มากที่สุด	ให้คะแนน	5	คะแนน
มาก	ให้คะแนน	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้คะแนน	3	คะแนน
น้อย	ให้คะแนน	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้คะแนน	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของระดับคะแนน

การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.51 - 5.00	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.50	มาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50	น้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50	น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเรื่องศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล อยู่ในระดับใด 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล จากผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคเป็นรายด้าน ซึ่งผู้วิจัยตรวจสอบด้านบทบาทผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร การเตรียมบุคลากรรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัล ความพร้อมด้านทรัพยากร และความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล จำนวน 61 ข้อ ผลการตรวจสอบ พบว่า มีค่าระหว่าง 0.90 - 0.97 เมื่อพิจารณาตัวแปรแต่ละปัจจัย พบว่า ด้านที่มีค่ามากที่สุด คือ การเตรียมบุคลากรรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัล มีค่าเท่ากับ 0.97 รองลงมา คือ บทบาทผู้นำ มีค่าเท่ากับ 0.96 และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ วัฒนธรรมองค์กร มีค่าเท่ากับ 0.90 จากผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ค่ามากกว่า 0.70 ถือว่าผ่านเกณฑ์ทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปเก็บข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการวิจัยได้

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำอธิบาย โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับของปัจจัยด้านบทบาทผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร การเตรียมบุคลากรรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัล ความพร้อมด้านทรัพยากร และความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล

ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล มากที่สุด ได้แก่ ด้านการเตรียมบุคลากรรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัล รองลงมา คือ ด้านความพร้อมของทรัพยากร และด้านบทบาทผู้นำ มี 1 ปัจจัยที่ปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ไม่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล ผู้วิจัยอภิปรายผล ดังนี้

ผลการวิจัยด้านการเตรียมบุคลากรรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัล เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล ได้มากที่สุด เนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่องค์กรดิจิทัล พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต พร้อมทั้งจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะดิจิทัล (Digital Skill) เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน พร้อมรับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งการมีกิจกรรมเพื่อปรับทัศนคติที่เปิดกว้างให้กับบุคลากร ส่งเสริม/สนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี สู่ความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านองค์กรดิจิทัล ให้บุคลากรสะท้อนปัญหาปรับตัวให้ทันกับการนำข้อมูลขนาดใหญ่มาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลในองค์กรให้ดีขึ้น พัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้รู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยี โดยสามารถใช้งานอย่างปลอดภัย ให้เรียนรู้วิธีการรักษาข้อมูลส่วนตัวจากการใช้

งานเทคโนโลยีดิจิทัล และมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีดิจิทัล พัฒนาความรู้ที่จำเป็นอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ โกศล จิตวิรัตน์ ได้ทำวิจัยเรื่องปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัลไทยแลนด์ 4.0 ในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยที่ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัลไทยแลนด์ 4.0 ในศตวรรษที่ 21 (โกศล จิตวิรัตน์, 2562)

ผลการวิจัยด้านความพร้อมของทรัพยากร มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนันทบุรี สำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ยุคดิจิทัล เนื่องจากองค์การมีการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรพร้อมรับการเปลี่ยนผ่านสู่องค์กรยุคดิจิทัล มีการนำเครื่องมืออุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยมาใช้งาน ซึ่งความพร้อมด้านทรัพยากร องค์การต้องมีการสนับสนุนงบประมาณในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดซื้อจัดหาเทคโนโลยีที่จะช่วยสนับสนุนกลยุทธ์แผนการเปลี่ยนผ่านองค์การ การลงทุนในระบบดิจิทัล การลงทุนในการปรับโครงสร้างพื้นฐานความพร้อมของทรัพยากรในด้านเทคโนโลยีหรือเครื่องมือที่จำเป็นต่าง ๆ สำหรับการขับเคลื่อนแผนงานนั้นไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องมือรุ่นออกใหม่ล่าสุด หรือต้องใช้เครื่องมือให้ได้มากที่สุด แต่การปรับเปลี่ยนนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนันทบุรีควรหาเครื่องมือที่เหมาะสมกับเนื้องาน และความต้องการของธุรกิจ เพื่อลงทุนไปกับเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการพัฒนาแผนงานจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาลินี บุญยะศัพท์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารงานของบุคลากรในเทศบาลนครนันทบุรี จังหวัดนันทบุรี พบว่า ความพร้อมทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ คือ การมีสภาพของอุปกรณ์และระบบปฏิบัติการทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีทุกอย่าง ครบครัน สามารถที่จะใช้งานจากอุปกรณ์และระบบปฏิบัติการได้โดยทันที เมื่อเกิดความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแล้ว จึงจำเป็นต้องมีผู้บริหารจัดการหรือมีผู้ที่มีความสามารถต่อด้านการใช้งานจากอุปกรณ์และระบบปฏิบัติการเพื่อการปฏิบัติงานที่มีความรวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำและให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ชาลินี บุญยะศัพท์, 2556)

ผลการวิจัยด้านบทบาทผู้นำ มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนันทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ยุคดิจิทัล เนื่องจาก ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรขององค์การให้ทันต่อเทคโนโลยี เข้าสู่การเปลี่ยนผ่านสู่องค์กรดิจิทัล มีการนำผลการประเมินมาพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ยุคดิจิทัล พฤติกรรมของผู้นำองค์การบริหารส่วนจังหวัดนันทบุรี ซึ่งหมายถึงนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนันทบุรี มีภาวะความเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์เป้าหมายที่ชัดเจนในการเปลี่ยนผ่านองค์กรบริหารงานส่วนจังหวัดสู่ยุคดิจิทัล สามารถถ่ายทอดให้บุคลากรทุกส่วนเข้าใจได้ มีนโยบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่องค์กรดิจิทัล สร้างความตระหนักรู้ให้กับบุคลากรสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วม มีการวางแผน คัดวิเคราะห์ กำหนด Roadmap ในการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่องค์กรดิจิทัล มีการติดตาม ประเมินผล และนำผลการประเมินมาพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น มีการส่งเสริมให้บุคลากรมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ในการทำงาน กระตุ้นให้บุคลากรนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ในการทำงาน รับฟังความคิดเห็นในการทำงานของบุคลากรเสมอ ร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ช่วยแนะนำแนวทางใหม่ ๆ ให้บุคลากรในการแก้ปัญหาในการทำงาน และกำกับดูแล ผลักดัน และสนับสนุนการปรับเปลี่ยนสู่องค์กรดิจิทัลให้ประสบความสำเร็จ จึงส่งผลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนันทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ยุคดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริเกษม ศิริลักษณ์ และจิตติมา วรรณศรี ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การบริการสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัลประสบความสำเร็จได้ (ศิริเกษม ศิริลักษณ์และจิตติมา วรรณศรี, 2564)

ผลการวิจัยพบว่า สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ มีปัจจัย 3 ด้านที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนันทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ยุคดิจิทัล ได้แก่ 1) ด้านบทบาทผู้นำ 2) ด้านการเตรียมบุคลากรรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัล 3) ด้านความพร้อมของทรัพยากร ซึ่งด้านวัฒนธรรม

องค์การ ไม่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล เนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เป็นพนักงานจ้างจะปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ไม่ได้เข้ามาปฏิบัติงานเป็นประจำในสำนักงานองค์การทุกวัน ดังนั้นองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จึงควรกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม มีการประสานงานร่วมมือและปรับปรุงทัศนคติที่ดีแก่ผู้ปฏิบัติงานในองค์การทุกภาคส่วน แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน อยู่ตลอดเวลาเพื่อบูชาการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล จากผลการวิจัยดังกล่าวไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ โกศล จิตวิรัตน์ ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงสู่องค์การดิจิทัลไทยแลนด์ 4.0 ในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงสู่องค์การดิจิทัลไทยแลนด์ 4.0 ในศตวรรษที่ 21 (โกศล จิตวิรัตน์, 2562)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยในการปรับปรุงกระบวนการทำงาน โดยเฉพาะช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือ COVID-19 ที่ส่งผลกระทบให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงในอัตราที่รวดเร็วมากขึ้น ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงองค์การสู่ยุคดิจิทัลเป็นเรื่องสำคัญที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ในปัจจุบัน จากผลการวิจัย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล โดยใช้ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล มากที่สุด ได้แก่ 1) ด้านการเตรียมบุคลากรรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์การดิจิทัล ซึ่งองค์การควรให้ความสำคัญการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในกระบวนการทำงาน สร้างความรู้ความเข้าใจฝึกอบรมเพื่อปรับทัศนคติให้เปิดกว้าง พัฒนาศักยภาพของบุคลากร ให้มีส่วนร่วมเสนอแนวคิด เสนอแนะ การปฏิบัติ และการติดตามผล รวมถึงการนำผลมาปรับปรุงการดำเนินงาน เสริมทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล 2) ด้านความพร้อมของทรัพยากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ควรวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรพร้อมรับการเปลี่ยนผ่านสู่องค์การยุคดิจิทัล ทั้งด้านการสนับสนุนงบประมาณ การจัดซื้อจัดหาเทคโนโลยี การลงทุนในระบบดิจิทัล การลงทุนในการปรับโครงสร้างพื้นฐาน ความพร้อมของทรัพยากรในด้านเทคโนโลยีหรือเครื่องมือที่จำเป็นต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาแผนงานจริง 3) ด้านบทบาทผู้นำ ผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ควรกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ที่ชัดเจนทั้งในระยะสั้น ปานกลาง และระยะยาวในการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล และถ่ายทอดวิสัยทัศน์เป้าหมายให้บุคลากรทุกส่วนเข้าใจได้ มีแผนการติดตามประเมินผลและสนับสนุนการปรับเปลี่ยนสู่องค์การดิจิทัลให้ประสบความสำเร็จ 4) ด้านวัฒนธรรม องค์การ ไม่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสำหรับการเปลี่ยนผ่านองค์การสู่ยุคดิจิทัล องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์การในการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล เนื่องจากเป็นกระบวนการที่จะใช้เวลาและความพยายาม ต้องมีการควบคุมและนำร่องด้วยผู้บริหาร องค์การที่มุ่งมั่นและมีวิสัยทัศน์ชัดเจนในการสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลง โดยเริ่มจากการตั้งคำถาม เก็บข้อมูล วางแผน และดำเนินการในทิศทางที่เหมาะสมสำหรับองค์การและบุคคลภายในองค์การ ดังนั้น องค์การควรมีการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์การในการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล โดยต้องมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาองค์การ และความมุ่งมั่นที่ชัดเจน เพื่อให้ทุกคนในองค์การมีการเข้าใจและรู้สึกมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมายและการดำเนินงานตามเส้นทางที่กำหนด ส่งเสริมวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง สร้างพื้นที่เพื่อสนับสนุนการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ เช่น การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ภายในองค์การ การจัด

กิจกรรมการพัฒนาทักษะ หรือการสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต ทั้งนี้ ควรมีการสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนการยอมรับการเปลี่ยนแปลง สร้างพื้นที่ที่สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาองค์การ มีกระบวนการการตัดสินใจที่เปิดโอกาสให้กับคนทุกคนในองค์การ สร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนการทำงานเป็นทีม และความสำเร็จร่วมกัน สร้างพื้นที่ที่ส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกัน และสนับสนุนการแบ่งปันความสำเร็จและการเรียนรู้จากผลงานที่ดี และสร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการสร้างและสนับสนุนสมาชิกในองค์การ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากร สนับสนุนการเติบโตและความก้าวหน้าของสมาชิกในองค์การอย่างต่อเนื่อง จากข้อเสนอแนะที่กล่าวมา องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี สามารถนำผลการวิจัยไปใช้งานเพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารเข้าใจถึงปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงองค์การสู่ยุคดิจิทัล ซึ่งจะช่วยลดความไม่แน่ใจและเสี่ยงในการดำเนินการขององค์การ สามารถวางแผนและดำเนินการในการเปลี่ยนแปลงองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีทั้งผู้บริหารและบุคลากรขององค์การ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2566). แผนปฏิบัติการดิจิทัล กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 5 ปี พ.ศ. 2566-2570 (ฉบับทบทวน). เรียกใช้เมื่อ 14 มีนาคม 2567 จาก https://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2022/1/18833_22251.pdf
- โกศล จิตวิรัตน์. (2562). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัลไทยแลนด์ 4.0 ในศตวรรษที่ 21. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ), 12(6), 1796-1816.
- ชาลินี บุญยาศัพท์. (2556). ความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารงานของบุคลากรในเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการพัฒนชุมชน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธนพงศ์พรรณ ธัญญรัตน์กุล. (2563). Digital Transformation Canvas โมเดลทรานส์ฟอร์มธุรกิจเพื่อสร้างการเติบโตครั้งใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิซบุ๊ก.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุริยาสาน จำกัด.
- ปนิดา อภิสรชาติ. (2562). ความพร้อมของบุคลากรสำนักคณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรมในการเข้าสู่ศาลดิจิทัล (D-Court 2020). ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ศศิวิมล มณีวงศ์. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านองค์กรในยุคดิจิทัล. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ศิริเกษม ศิริลักษณ์และจิตติมา วรณศรี. (2564). แนวทางการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล คณะศึกษาศาสตร์. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10(3), 1192-1202.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2562). Digital transformation กับ Digital worker และ Digital workforce. เรียกใช้เมื่อ 14 กันยายน 2567 จาก https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/dx-digital-worker-work/
- อนิรุทธ์ ตลสุข. (2563). VUCA World โลกใบใหม่ที่ไร้ทิศทางชัดเจน. เรียกใช้เมื่อ 21 มีนาคม 2567 จาก <https://www.coachforgoal.com/blog/topic/vuca-world-โลกใบใหม่ที่ไร้ทิศทางชัดเจน>

การดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทาง
ของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล*
TWO-WAY COMMUNICATION DISTANCE EDUCATION MANAGEMENT OF
SURATTHANI SCHOOL TO THE STANDARD OF DISTANCE
EDUCATION MANAGEMENT

สุพรทิพย์ สมหวัง*, นฤมล ชัยทอง, ณรงค์ เบญจศักดิ์, สิทธิชัย ชีวะโรธ

Supornthip Somwang*, Naruemol Chaythong, Narong Benjasak, Sittichai Sheewaroros

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: supornthip@st.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน การสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่ม ตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposeful Selection) ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับดี ปัญหาและอุปสรรค เช่น สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียร ขาดงบประมาณในการซ่อมบำรุงอุปกรณ์ พื้นฐานความรู้ของนักเรียนที่แตกต่างกัน เป็นต้น 2) แนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล พบว่า มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาบริบท ต้องคำนึงถึงปัจจัยพื้นฐานของสถานศึกษา การวางแผนงาน ผู้บริหารต้องมีการกำหนดนโยบาย มอบหมายภาระงาน นิเทศติดตาม ส่งเสริมครูให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กระบวนการดำเนินงาน การจัดการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรม การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง วิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยและวางแผนซ่อมเสริม ผลผลิต นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น 3) การนำเสนอการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล พบว่า มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความเป็นประโยชน์

คำสำคัญ: การดำเนินงาน, การจัดการศึกษาทางไกล, การสื่อสารแบบสองทาง, มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล

Abstract

The objectives of this research are 1) To study the operational conditions of the two-way communication distance education of Surat Thani School 2) To study the operational guidelines

* Received October 8, 2024; Revised December 23, 2024; Accepted December 25, 2024

for the two-way communication distance education of Surat Thani School. Towards standards for distance education management and 3) To present guidelines for operating distance education through two-way communication at Surat Thani School. It is qualitative research. The tool used was an in-depth interview form with 15 key informants. Interviews with 5 experts and focus group with 7 experts. The researcher selected the groups. Purposeful Selection The results of the research found that 1) the operating conditions of the two-way communication distance education management of Surat Thani School Overall is at a good level. Problems and obstacles such as unstable internet signals Lack of budget for equipment maintenance The knowledge base of students is different, etc. 2) Guidelines for operating two-way communication distance education at Surat Thani School Towards standards for distance education management, it was found that there were 4 steps: studying the context The basic factors of educational institutions must be taken into account. Planning work, administrators must set policies. Assign workloads, supervise, follow up, and encourage teachers to develop continuously. Operation process learning management activity design Measurement and evaluation according to actual conditions Analyze strengths and weaknesses and plan repairs. Productivity: Students have higher achievement. 3) Presentation of the operation of two-way communication distance education at Surat Thani School. Towards standards for distance education management, it was found that it was possible. is appropriate and is useful.

Keywords: Operations, Distance Education Management, Two-Way Communication, Distance Education Management Standards

บทนำ

โลกปัจจุบันและอนาคตจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และสารสนเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้วิถีชีวิตของคนในยุคปัจจุบันมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็วและกว้างมากขึ้น มีการใช้อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ ๆ ส่งผลต่อการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาทางการศึกษาเป็นการเพิ่มโอกาสและทางเลือกในการเรียนรู้จากหลายช่องทางและหลากหลายรูปแบบ ทำให้การเรียนรู้มีความยืดหยุ่นทั้งเวลาและสถานที่ ตลอดจนสามารถเรียนรู้และรับรู้ข้อมูลได้อย่างต่อเนื่องตามความสนใจของตนเอง สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษา 4.0 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

สืบเนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่มีบทบาทสำคัญมากขึ้นในด้านการศึกษา การพัฒนาการเรียนการสอนทางไกลแบบสื่อสารสองทาง ซึ่งเป็นการพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือสามารถจัดการเรียนการสอนระยะไกลได้ ทำให้การเรียนในชั้นเรียนเป็นการเรียนการสอนแบบสื่อสารสองทางมีห้องเรียนเครือข่าย และเกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่อยู่ในสถานที่และห้องเรียนห่างกันเป็นห้องเรียนเสมือนจริง ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ร่วมมือกับมูลนิธิทางไกลผ่านดาวเทียมในพระราชมณเฑียร จัดทำโครงการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางสำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้น โดยมอบหมายให้โรงเรียนสุราษฎร์ธานีเป็นโรงเรียนแม่ข่ายของโรงเรียนในภาคใต้ (โรงเรียนนาร่องใน 20 โรงเรียนทั่วประเทศ) ดูแล

โรงเรียนปลายทางจำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา 3 สุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 3 จังหวัดชุมพร และโรงเรียนบ้านป่าโอน จังหวัดสงขลา โดยสำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ใช้ระบบอินเทอร์เน็ตสำหรับการถ่ายทอดการสอน วิชาภาษาไทย สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ จากโรงเรียนต้นทางให้สามารถสื่อสารได้ตอบในชั่วโมงเรียนเสมือนเรียนอยู่ในห้องจริง ๆ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาหวังเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเยาวชนให้สูงขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

โรงเรียนสุราษฎร์ธานีเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน เช่น ที่ตั้งของโรงเรียน บุคลากร งบประมาณ เป็นต้น แต่ในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันยังไม่เป็นระบบแบบแผนที่ชัดเจน ส่งผลให้การดำเนินงานมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษา คือ โรงเรียนสุราษฎร์ธานี เป็นโรงเรียนแม่ข่ายของโรงเรียนในภาคใต้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร และตระหนักเห็นถึงความสำคัญในการสร้างแนวทางในการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล เพื่อได้เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องและสามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางในภูมิภาคอื่น ๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี

สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี

สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทาง ของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการ ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี จำนวน 15 คน โดยวิธีการเลือกอย่างเจาะจง (Purposeful Selection)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือใช้การวิเคราะห์ทางกายภาพ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้ความครอบคลุมองค์ความรู้ทั้งสภาพและปัญหา การจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทาง ของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี
2. กำหนดประเด็นในการร่างการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทาง ของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี และนำร่างที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ
3. นำ (ร่าง) การดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี ไปเป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอน โรงเรียนสุราษฎร์ธานี และโรงเรียนปลายทาง เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก

2. ผู้วิจัยได้ส่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพและปัญหาในการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทาง ของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี ให้ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอนโรงเรียนสุราษฎร์ธานี และโรงเรียนปลายทาง จำนวน 1 เล่ม ก่อนไปสัมภาษณ์ 1 สัปดาห์

3. ผู้วิจัยนัด วัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ และไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ผู้วิจัยแนะนำตัวตามบทบาทที่กำหนดโดยการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวก เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เกิดความประทับใจ ไว้วางใจ และกล้าที่จะเปิดเผยข้อมูลที่ผู้สัมภาษณ์ต้องการ การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (Face-to-Face) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพิ่มเติมทางโทรศัพท์ในกรณีของการศึกษาเพื่อเป็นการเพิ่มเติมข้อมูลระหว่างการเก็บข้อมูลให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น การรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบเพิ่มเติม รวบรวมข้อมูลทุกส่วนเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก โดยการ สัมภาษณ์ บันทึกเสียง ถ่ายรูป สมุดบันทึก และถอดความออกมาเรียบเรียงต่อไป

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี มาสรุป และวิเคราะห์เป็นข้อมูลในการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพ และปัญหาแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี มารวบรวม เรียบเรียง แยกประเภท

2. นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น

3. ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำเสนอรายงานการศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญโดยวิธีการเลือกอย่างเจาะจง (Purposeful Selection) จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ร่างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทาง ของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล

2. นำเสนอผู้เชี่ยวชาญในการให้สัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อย

3. ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอนหนังสือจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอน โรงเรียนสุราษฎร์ธานี และโรงเรียนปลายทาง เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่อง “แนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษา” จำนวน 5 คน

2. ผู้วิจัยได้ (ร่าง) แนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษา ให้ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้สอนโรงเรียนสุราษฎร์ธานี และโรงเรียนปลายทาง จำนวน 1 เล่ม ก่อนไปสัมภาษณ์ 1 สัปดาห์

3. ผู้วิจัยนัด วัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ และไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ผู้วิจัยแนะนำตัวตามบทบาทที่กำหนดโดยการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวก เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เกิดความประทับใจ ไว้วางใจ และกล้าที่จะเปิดเผยข้อมูลให้ผู้สัมภาษณ์ต้องการ การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (Face-to-Face) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพิ่มเติมทางโทรศัพท์ในกรณีของการศึกษาเพื่อเป็นการเพิ่มเติมข้อมูลระหว่างการเก็บข้อมูล ให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น การรวบรวมข้อมูลประกอบเพิ่มเติม รวบรวมข้อมูลทุกส่วนเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก โดยการ สัมภาษณ์ บันทึกเสียง ถ่ายรูป สมุดบันทึก และถอดความออกมาเรียบเรียงต่อไป

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่องแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทาง ของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษา มาสรุปและวิเคราะห์เป็นข้อมูลในขั้นต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์จากข้อเสนอแนะเพิ่มเติมตามแบบประเมินต่าง ๆ มาพัฒนาขั้นตอนการศึกษา แนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล

2. นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น

3. ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำเสนอในการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยวิธีการเลือกอย่างเจาะจง (Purposeful Selection) จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำ (ร่าง) แนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล มาจัดทำเป็นแบบสนทนากลุ่มและแบบประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม

2. นำแบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อย ความครอบคลุมขององค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทาง ของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล

3. ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์อีกครั้ง

4. นำข้อคำถามปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงทำเป็นฉบับจริงเพื่อเก็บข้อมูลเชิงพัฒนา ในขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

5. แบบสนทนากลุ่ม เพื่อเสนอ (ร่าง) แนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล ที่ได้มาเป็นแนวทางสำหรับการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ทำหนังสือแจ้งผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ทราบพร้อมด้วย (ร่าง) แนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ

2. ดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล

3. บันทึกผลการสนทนากลุ่มตามความเห็น และข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสารเพิ่มเติมเพื่อสำรวจความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิจากนั้นนำมาวิเคราะห์และเรียบเรียงเพื่อให้ได้แนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล

2. นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์

3. ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อได้แนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี แบ่งออกเป็นประเด็นต่าง ๆ เช่น สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียร ขาดงบประมาณในการจัดจ้างซ่อมบำรุงอุปกรณ์ต่าง ๆ ขาดครูผู้สอนที่ชำนาญและเชี่ยวชาญในด้านโปรแกรมคอมพิวเตอร์และช่างเทคนิค พื้นฐานความรู้ของนักเรียนที่มีความแตกต่างกันมากสำหรับนักเรียนต้นทางและนักเรียนปลายทาง โรงเรียนปลายทางขาดสื่อและอุปกรณ์ที่มีคุณภาพและเท่าเทียมโรงเรียนต้นทาง เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 ผลของแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล พบว่า มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

การศึกษาบริบท มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการทางการศึกษาของโรงเรียนต้นทางและปลายทาง

2. จัดให้มีการประชุมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนต้นทางและปลายทาง โดยการจัดให้มีการอบรมบุคลากรผู้เกี่ยวข้องปีละ 1 ครั้ง เนื่องจากบุคลากรมีการโยกย้าย อาจทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง

3. แต่งตั้งคณะทำงาน เพื่อดำเนินงานและควบคุมดูแลเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของสถานศึกษาทั้งของโรงเรียนต้นทางและปลายทาง

4. การตรวจสอบ ประเมิน ปรับปรุงแก้ไข โดยมีการนำผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนทางไกลมาวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับโรงเรียนปลายทางที่มีข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ

การวางแผนงาน มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. ผู้บริหารจัดการให้มีการประชุมทบทวนนโยบายและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของสถานศึกษาทั้งด้านการเรียนรู้ บุคลากร ทรัพยากร และสภาพแวดล้อม

2. สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการทำงานร่วมกันและการเรียนรู้ เพิ่มพูนทักษะในการจัดการทรัพยากรทางบุคคลและการบริหารงาน

3. จัดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานการนิเทศภายใน กำกับติดตามการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทาง

4. กำหนดให้มีเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบสื่อสารสองทาง

กระบวนการดำเนินงาน มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. ครูผู้สอนร่วมกันวิเคราะห์และออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมตามหลักสูตรโดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนจากโรงเรียนต้นทางและปลายทาง

2. แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

3. ดำเนินการจัดการเรียนรู้

4. จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพภายในเพื่อติดตามผลการดำเนินงาน

5. กำหนดให้มีการรายงานผล นำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา โดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมผลผลิต มีแนวปฏิบัติ ดังนี้ 1) นักเรียนกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ต้องการบรรลุในการเรียนรู้ 2) วางแผนกิจกรรมหรือวิธีการที่จะทำเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ และ 3) เป็นผลลัพธ์หรือผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการการเรียนรู้ของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 ผลการนำเสนอการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล พบว่า มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความเป็นประโยชน์

ภาพที่ 1 การดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี
สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล จะเห็นได้ว่า แนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี ทั้ง 4 ขั้นตอน มีความสอดคล้องและครอบคลุมกับองค์ประกอบของมาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล ระดับสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทาง ของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล ผลการวิจัยที่ควรนำมาอภิปราย มีดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี

สรุปผลการศึกษา พบว่า โรงเรียนสุราษฎร์ธานี ในฐานะเป็นโรงเรียนต้นทางในการสอนออกอากาศไปยังปลายทางได้เตรียมความพร้อมของห้องเรียน เพื่อให้อุปกรณ์ใช้งานได้สะดวกระหว่างการถ่ายทอด ผู้บริหารโรงเรียนได้ส่งเสริมให้มีทีมวิชาการของโรงเรียนและหัวหน้ากลุ่มสาระเป็นที่ปรึกษาใกล้ชิดกับครูผู้สอนห้องเรียนต้นทางในด้านการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การวัดและประเมินผล เพื่อรับทราบปัญหาและหาแนวทางแก้ไข และทำความเข้าใจกับผู้ปกครองเกี่ยวกับโครงการ ให้ผู้ปกครองให้ความร่วมมือ และส่งเสริมสนับสนุน ในการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสาท วันชนะ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม อยู่ในระดับมาก คือ โรงเรียนมีการจัดทำแผนปฏิบัติงาน โครงการรองรับในการดำเนินกิจกรรม มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (ประสาท วันชนะ, 2555) สำหรับปัญหาและอุปสรรคในด้านความพร้อมของโรงเรียนปลายทางในการติดตั้งห้องเฉพาะสำหรับการจัดการเรียนการสอนในโครงการนี้ทำให้นักเรียนเกิดความตื่นตันทันช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ แต่ก็ยังเกิดปัญหาในเรื่องสัญญาณและวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่เสถียร และไม่พร้อมใช้งานในบางครั้ง เกิดจากสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียร และการดูแลอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดการชำรุดเนื่องจากการใช้งานหลายปี และไม่มียกงบประมาณในการจัดจ้างซ่อมบำรุง โรงเรียนปลายทางขาดสื่อและอุปกรณ์ที่มีคุณภาพหรือต่ำกว่าโรงเรียนต้นทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรวุฒิ จุสวย์ พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 มีสภาพการจัดเตรียมให้บริการสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ห้องสมุดและห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ประกอบกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม อยู่ในระดับปานกลาง (สุรวุฒิ จุสวย์, 2552) จากปัญหาดังกล่าวจึงควรกำหนดรูปแบบแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน ควรจัดให้มีการอบรมบุคลากรผู้เกี่ยวข้องปีละ 1 ครั้ง เนื่องจากบุคลากรมีการโยกย้ายอาจทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง ควรมีการวางแผนการใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอน ควรมีการนำผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนทางไกลมาวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับโรงเรียนปลายทางที่มีข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยอดชาย มานีม พบว่า ปัญหาการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือ ด้านอุปกรณ์ และสื่อ รองลงมา ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านการบริหารจัดการ (ยอดชาย มานีม, 2559) และสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ รุติวรดา จันท์แมน พบว่า ระดับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้ สูงสุด คือ ด้านการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ การจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม รองลงมา คือ ด้านการจัดสภาพห้องเรียน อาคารเรียนและสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม และต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม (รุติวรดา จันท์แมน, 2564)

2. แนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล พบว่า มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาบริบท โรงเรียนควรศึกษาวิเคราะห์ความต้องการทางการศึกษาของโรงเรียนต้นทางและปลายทาง รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิษฏ์ชนา ดวงบาล และคณะ พบว่า แนวทางการพัฒนาครูด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอน มีดังนี้ 1) ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายและขอบข่ายงานให้ชัดเจน การพัฒนาครูอย่างเป็นระบบและเน้นการทำงานเป็นทีมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน 2) ผู้บริหาร ควรส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้กับครูในการพัฒนาความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ 3) ครูต้องมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ตามกรอบการพัฒนาสมรรถนะครู และมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาสมรรถนะของตนเองอย่างเต็มที่และสม่ำเสมอ (ศิษฏ์ชนา ดวงบาล และคณะ, 2562) ด้านการวางแผนงาน ควรมีการวางแผนและกำหนดนโยบาย โดยการวางแผนการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงสภาพปัญหาการสอนระหว่างโรงเรียนต้นทางและโรงเรียนปลายทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริกานต์ จันทศิริ พบว่า ผลการจัดลำดับของแนวทางการพัฒนาการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ตามแนวคิดวงจร Deming โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 คือ 1) ด้านการวางแผน คือ ควรมีการวางแผนจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงสภาพปัญหาการสอนระหว่างโรงเรียนต้นทางและโรงเรียนปลายทาง 2) ด้านการดำเนินการ ควรมีการดูแลติดตามให้ครูจัดเตรียมเอกสารใบงานตามคู่มือครูพระราชทาน (ศิริกานต์ จันทศิริ, 2559) ด้านกระบวนการดำเนินงาน ผู้บริหารของโรงเรียนต้นทางและปลายทางควรมีการดูแลติดตามให้ครูจัดเตรียมเอกสารใบงานที่จัดทำไว้อย่างชัดเจนและเป็นระบบเพื่อควมมีประสิทธิภาพ มีการกำกับติดตามให้คำแนะนำ การใช้ดำเนินงานในโครงการการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางจากทางต้นสังกัดที่ดูแลอย่างสม่ำเสมอ และจัดให้มีรายละเอียดของนักเรียนที่ต้องสอนซ่อมเสริมในแต่ละวิชา ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผลลัพธ์หรือผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสามารถวัดและประเมินได้ในหลายด้าน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สมรรถนะสำคัญ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัยรัตน์ วัชรไทย์ พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 29.6 มีเกรดเฉลี่ยของภาคการศึกษาต่ำสุด 2.1 - 3.0 ร้อยละ 54.1 วิชาที่ชอบเรียนผ่านโทรทัศน์ทางไกล 3 อันดับ ได้แก่ วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา คือ ครูผู้สอนควรดูแลเอาใจใส่สังเกตและประมวลผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถวัดผลประเมินผู้เรียนทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อุทัยรัตน์ วัชรไทย์, 2555) ด้านผลผลิต ควรมีการพัฒนาด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริรัตน์ แสงชีวงษ์ พบว่า ในการบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนมีการใช้โทรทัศน์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเสริมการเรียนในระบบ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 โดยเป็นการใช้เพื่อสอนเสริม สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียน (ศิริรัตน์ แสงชีวงษ์, 2554)

3. ผลการนำเสนอแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนได้พิจารณาและ เห็นว่า ร่างแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล มีความเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ โดยไม่ต้องแก้ไข ทั้งนี้เป็นเพราะว่า สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกลโดยแนวทางประกอบด้วย ดังนี้ 1) ชื่อแนวทาง 2) หลักการและเหตุผล 3)

วัตถุประสงค์ 4) แนวทางการดำเนินงาน 5) การติดตามและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ นกัสนธรณ์ จิตพัฒนานันท์ และคณะ พบว่า เสนอแนวทางการนำยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศไปสู่การปฏิบัติของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1) ยุทธศาสตร์สำหรับโรงเรียน (3 ข้อต้องมี) คือ โรงเรียนต้องเร่งพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยการติดตั้งอุปกรณ์ไฟฟ้าคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่มีความเสถียรมีความเร็วสูง จัดสภาพห้องเรียนและสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 2) ยุทธศาสตร์สำหรับผู้บริหาร (5 ข้อต้องทำ) ผู้บริหารต้องเร่งพัฒนาด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา โดยการกำหนดนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนในแผนปฏิบัติการประจำปี มีการนิเทศติดตาม สรุปและรายงานผลอย่างสม่ำเสมอ และ 3) ยุทธศาสตร์สำหรับครูผู้สอน (7 ข้อต้องปฏิบัติ) ครูผู้สอนต้องเร่งพัฒนาด้านการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และทำแผนพัฒนาตนเองรวมทั้งต้องเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (นกัสนธรณ์ จิตพัฒนานันท์ และคณะ, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิวรรณ วรรณศิริ พบว่า สภาพการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม รองลงมา คือ ด้านการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับการปฏิบัติอยู่ระดับปานกลาง คือ ด้านคุณภาพการดำเนินงานจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม ตามลำดับ (วิวรรณ วรรณศิริ, 2558)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล พบว่า สภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี แบ่งออกเป็นประเด็นต่าง ๆ เช่น สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียร ขาดงบประมาณในการจัดจ้างซ่อมบำรุงอุปกรณ์ต่าง ๆ ขาดครูผู้สอนที่ชำนาญและเชี่ยวชาญในด้านโปรแกรมคอมพิวเตอร์และช่างเทคนิค พื้นฐานความรู้ของนักเรียนที่มีความแตกต่างกันมากสำหรับนักเรียนต้นทางและนักเรียนปลายทาง โรงเรียนปลายทางขาดสื่อและอุปกรณ์ที่มีคุณภาพและเท่าเทียมโรงเรียนต้นทาง เป็นต้น แนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทาง ของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล พบว่า มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาบริบท โรงเรียนต้นทางและปลายทางควรให้ความสำคัญด้านความพร้อมของอุปกรณ์และบุคลากรด้านเทคนิคในการจัดห้องเรียนทางไกลแบบสื่อสารสองทางระบบอินเทอร์เน็ต การพัฒนาเครือข่ายในการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทาง ต้องคำนึงถึงปัจจัยพื้นฐานของสถานศึกษาในทุกมิติ 2) การวางแผนงาน ผู้บริหารต้องมีการกำหนดนโยบาย มอบหมายภาระงาน ตรวจสอบนิเทศ ติดตาม และส่งเสริมสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการประเมินและรายงานผลการส่งเสริมการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางตลอดระยะเวลาดำเนินงาน 3) กระบวนการดำเนินงาน โดยเน้นที่กระบวนการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน การออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการเครื่องมือที่หลากหลาย และนำผลการวัดมาประเมิน วิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยและวางแผนซ่อมเสริม 4) ผลผลิต ควรมีการพัฒนาด้านความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่นตั้งใจ เพื่อให้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น การนำเสนอการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทางของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี สู่มาตรฐานการจัดการศึกษาทางไกล ซึ่งพบว่า มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความเป็นประโยชน์ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาโดยนำแนวทางการนำเทคโนโลยีสารสนเทศหลายรูปแบบมาใช้ในโรงเรียนในโครงการการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทาง

เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและเพิ่มโอกาสทางการศึกษา 2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในโครงการการศึกษาทางไกลแบบสื่อสารสองทาง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- ฐิติวรดา จันทรแมน. (2564). การบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- นภัสสรณ์ ฐิตวิฒนานันท์ และคณะ. (2561). แนวทางการนำยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศไปสู่การปฏิบัติ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 12(4), 773-779.
- ประสพ วันทนะ. (2555). ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการจัดกิจกรรมการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยอดชาย มานีม. (2559). แนวทางการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. ใน การประชุมวิชาการครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- วิวรรณ วรรณศิริ. (2558). การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. ใน สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ศิริกานต์ จันทรศิริ. (2559). การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ตามแนวคิดวงจร Deming โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิริรัตน์ แสงชิงชัย. (2554). แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของผู้บริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. ใน สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิษฐ์ชนา ดวงบาล และคณะ. (2562). แนวทางการพัฒนาครูด้านการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอนโรงเรียนวัดแม่แก่น้อย อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 10(1), 242-253.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). คู่มือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: อักษรไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). บทวิเคราะห์การศึกษาไทยในโลกศตวรรษที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุรุฒิ จุสว. (2552). กระบวนการบริหารการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อุทัยรัตน์ วัชรไทย์. (2555). ความคิดเห็นที่มีต่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 33. ใน การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนสังคม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

การรับรู้และการจัดการควบคุมการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก*

PERCEIVED AND MANAGEMENT FOR PANDEMIC CONTROL

OF VIRUS CORONA 2019 OF THE HEAD OF CHILD DEVELOPMENT CENTER

ไพลิน นุกุลกิจ¹, อนุสรณ์ มั่นศิลป์^{2*}Pailin Nukulki¹, Anutsara Mansin^{2*}¹คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปทุมธานี ประเทศไทย¹Faculty of Nursing, Pathumthani University, Pathum-Thani, Thailand²คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต ปทุมธานี ประเทศไทย²Faculty of Nursing, Rattana Bundit University, Pathum-Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: anutsara.man@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศึกษาระดับการรับรู้ต่อโรคโควิดใช้กรอบแนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ 2) ศึกษาการจัดการควบคุมโรคตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุข 3) ศึกษาความสัมพันธ์ของระดับการรับรู้รายด้านกับระดับการจัดการภาพรวม โดยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างคือ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 108 ราย เก็บข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม 2565 - กุมภาพันธ์ 2566 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล 2) แบบสอบถามการรับรู้ต่อโรคโควิด 19 3) แบบสอบถามการจัดการ ค่าความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามเท่ากับ = 0.67 - 1.00, 0.70 - 0.85, 0.75 - 0.82 และนำไปทดลองใช้กับผู้ที่มีคุณลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 30 ราย นำมาคำนวณหาความเชื่อมั่น โดยใช้สถิติ Conbrach Alpha Coefficiency ได้ค่า = 0.76, 0.85 วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการรับรู้รายด้านกับระดับการจัดการภาพรวมด้วยสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการรับรู้ความรุนแรงของโรคและโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคในระดับมาก การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคในการป้องกันโรค ระดับน้อย การจัดการเพื่อควบคุมโรคภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางพบความสัมพันธ์เชิงบวกที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ระหว่างการรับรู้รายด้านและการจัดการภาพรวม ดังนี้ 1) การรับรู้ต่อความรุนแรงของโรค ($r = .592$) 2) การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค ($r = .507$) 3) การรับรู้ประโยชน์ต่อการป้องกันโรค ($r = .228$) 4) การรับรู้อุปสรรคในการป้องกันโรค ($r = .205$) ควรสนับสนุนให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการรับรู้ด้านประโยชน์และอุปสรรคต่อการป้องกันโรคเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: การรับรู้, การจัดการ, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, การระบาดของโรคโควิด 19

* Received November 30, 2024; Revised December 23, 2024; Accepted December 25, 2024

Abstract

This research aimed to study: 1) The level of perception of COVID-19 using the health belief model framework; 2) The level of disease control management according to the Ministry of Public Health's guidelines; and 3) The relationship between the level of perception in each aspect and the overall management level. The research was descriptive research. The sample group was 108 heads of child development centers in Pathum Thani Province. Data were collected between October 2022 and February 2023. The research instruments were 1) Personal information questionnaire; 2) COVID-19 perception questionnaire; 3) Management questionnaire. The content validity of the questionnaire was = 0.67 - 1.00, 0.70 - 0.85, 0.75 - 0.82. The questionnaire was then piloted with 30 people with similar characteristics to the sample group, namely, 30 heads of child development centers in Nonthaburi Province. The reliability was calculated using the Cronbach Alpha Coefficient statistic, which was = 0.76, 0.85. The data were analyzed statistically by frequency distribution, mean, and standard deviation. The relationship between the level of perception in each aspect and The overall management level by Pearson's correlation coefficient. The research results found that the heads of child development centers had a high level of disease severity and risk perception. The low level of disease prevention benefits and obstacles. The overall disease control management was at a moderate level. There was a statistically significant positive relationship at the .01 level between each aspect of perception and overall management as follows: 1) Perception of disease severity ($r = .592$), 2) Perception of disease risk ($r = .507$), 3) Perception of disease prevention benefits ($r = .228$), and 4) Perception of disease prevention obstacles ($r = .205$). The heads of child development centers should be supported to have a higher awareness of disease benefits and obstacles.

Keywords: Awareness, Management, Child Development Center, Covid 19 Pandemic

บทนำ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คือ โรคติดเชื้ออุบัติใหม่ เริ่มต้นของการระบาดอย่างรุนแรงและรวดเร็ว นับตั้งแต่ปลายปี 2562 ในปี พ.ศ.2565 - 2566 การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งในประเทศไทย และทั่วโลกมีการชะลอตัวหรือลดลง แต่ยังไม่มีความชัดเจนว่าจะหยุดการแพร่ระบาดของเชื้อโรคนี้ได้ถาวร เนื่องจากการกลายพันธุ์ของเชื้อโรคเพิ่มขึ้นจากสายพันธุ์เดิมไปสู่อีกหลายสายพันธุ์ใหม่ ยังคงมีความเสี่ยงที่จะกลายพันธุ์เป็นสายพันธุ์ร้ายแรงได้ตลอดเวลา (ศุภยาลัทธินันท์ รพ.รามาธิบดี, 2566) รายงานการติดเชื้อในเด็ก จากทั่วโลกช่วงเดือนธันวาคม ปี 2562 ถึงกันยายน ปี 2564 พบผู้ติดเชื้อในเด็กปฐมวัยซึ่งมีอายุน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1,695,256 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.8 ของผู้ติดเชื้อทั่วโลก มีจำนวนเด็กที่เสียชีวิต 1,721 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.1 ของผู้ติดเชื้อที่เสียชีวิตทั่วโลก (World Health Organization, 2021) ช่วงที่มีการระบาดของเชื้อโรคโควิด 19 ในประเทศไทยระลอกที่ 3 เดือนเมษายน ปี 2564 ถึงกุมภาพันธ์ ปี 2565 มีเด็กปฐมวัยติดเชื้อสะสม 107,059 ราย เสียชีวิต 29 รายสาเหตุการติดเชื้อของเด็กมาจากการติดเชื้อของบุคคลในครอบครัว อีกทั้งยังไม่มีวัคซีนในเด็ก (เอกชัย เพียรศรีวัชรา, 2565) เด็กปฐมวัยเป็นกลุ่มที่เปราะบางและไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ยังคงต้องพึ่งพา ผู้เลี้ยงดูพ่อแม่ผู้ปกครองหรือครูในสถานศึกษาที่เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาการแสดงในกลุ่มเด็กที่ติดเชื้อโควิด 19 มีความแตกต่างกันตามระดับความรุนแรง จากระดับที่ไม่แสดงอาการ และถ้าหากมีอาการรุนแรงเล็กน้อย เด็กจะมี

ไข้ เจ็บคอ ไอแห้ง ๆ ปวดตามตัวคลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้องและถ่ายเหลวระดับความรุนแรงปานกลาง อาจพบปอดบวม มีไข้ ไอ ออกซิเจนในเลือดยังไม่ต่ำแต่อาจตรวจพบรอยโรคในปอดได้จากการเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ เมื่อถึงระดับความรุนแรงที่มากขึ้น จะพบอาการปอดบวมและภาวะออกซิเจนในเลือดต่ำกว่าร้อยละ 92 ส่วนระดับความรุนแรงมากที่สุดจนถึงขั้นวิกฤติ อาจมีภาวะลิ่มเลือดของระบบทางเดินหายใจอย่างเฉียบพลันร่วมกับภาวะช็อก ภาวะเลือดออกผิดปกติ โรคสมองฝ่อ ภาวะหัวใจล้มเหลว และเกิดการบาดเจ็บที่ไต (พิมสิริ ภูศิริ และคณะ, 2565)

เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มักได้รับความดูแลจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในปี 2564 ผลการสำรวจเด็กปฐมวัย อายุ 36 - 59 เดือน จำนวน 5,863 ราย พบว่า ร้อยละ 86.3 ได้เข้ารับการศึกษานในหลักสูตรระดับปฐมวัย (National Statistical Office Thailand, 2022) ดังนั้น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการจัดการเพื่อควบคุมการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ภายในศูนย์ฯ เนื่องจากบทบาทหน้าที่ตามคุณสมบัติของการเป็นหัวหน้าศูนย์ฯ ต้องมีสมรรถนะความเป็นผู้นำในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ความรอบรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ทำให้หัวหน้าได้กระทำสิ่งใด ๆ โดยเฉพาะการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อองค์กรได้ (อารี ชิวเกษมสุข, 2560) ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาการรับรู้ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้ง 4 ด้าน ตามแนวแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model) ของ Becker, M.H. เป็นแนวคิดสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมในการป้องกันโรค ประกอบด้วยการรับรู้โอกาสเสี่ยงความรุนแรง ประโยชน์และอุปสรรคของการป้องกันโรค การรับรู้ความเปลี่ยนแปลงหรืออุปสรรคต่าง ๆ และการจัดการเพื่อการป้องกันการระบาดของโรคโควิด ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในแต่ละแห่งซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบาย การวางแผน การวางแผนมาตรการการเฝ้าระวังโรคอย่างรัดกุม และดำเนินการจัดการเพื่อควบคุมป้องกันการระบาดที่รุนแรงของโรคติดเชื้ออย่างถูกต้องเหมาะสมครบถ้วนแล้ว ย่อมส่งผลต่อการควบคุมป้องกันการระบาดของโรคให้ลดความรุนแรงหรือลดการแพร่กระจายเชื้อโรคลงได้สามารถช่วยลดปัญหาสุขภาพที่จะอาจส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจต่อบุคลากรที่อยู่ในความดูแล (Becker, M. H., 1974)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ต่อการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยใช้กรอบแนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ
2. เพื่อศึกษาระดับการจัดการควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุข
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของระดับการรับรู้รายด้าน กับ ระดับการจัดการภาพรวมเพื่อควบคุมการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการศึกษาคือแบบบรรยาย (descriptive research)

ประชากร คือ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตจังหวัดปทุมธานี จำนวน 118 ศูนย์ใน 7 อำเภอ (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, 2562)

เกณฑ์การคัดเข้ากลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตจังหวัดปทุมธานี ทุกแห่งทั้งเพศชายและเพศหญิง ไม่จำกัดอายุและสมัครใจเข้าร่วมการศึกษา ปฏิบัติงานมาแล้วไม่ต่ำกว่า 2 ปี รวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนตุลาคม 2565 ถึงกุมภาพันธ์ 2566 ประชากรทั้งหมด 118 รายได้กลุ่มตัวอย่าง 108 เนื่องจากไม่ได้รับการตอบกลับจำนวน 8 ฉบับ และแบบสอบถามมีคำตอบที่ไม่สมบูรณ์จำนวน 2 ฉบับ จึงถูกคัดออกจากการศึกษาวิจัยเป็นจำนวนร้อยละ 8.47

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 3 ชุด สร้างโดยผู้วิจัยภายหลัง จากการทบทวนวรรณกรรมและได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน 1) อาจารย์สาขาการพยาบาล

อนามัยชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี 2) อาจารย์สาขาการพยาบาลอนามัยชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 3) ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางเดื่อ จังหวัดปทุมธานี ค่าความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม (Index of item objective congruence: IOC) เท่ากับ = 0.67 - 1.00, 0.70 - 0.85, 0.75 - 0.82 และนำไปทดลองใช้กับผู้ที่มิมีคุณลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 30 ราย นำมาคำนวณหาความเชื่อมั่น โดยใช้สถิติ Conbrach Alpha Coefficient ได้ค่า = 0.76, 0.85

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน โรคประจำตัว ประวัติการติดเชื้อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และการรักษาของบุคคลในครอบครัว ประวัติการได้รับวัคซีน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) และเติมคำในช่องว่าง จำนวนรวมทั้งสิ้น 12 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้ต่อการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยใช้กรอบแนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบจำนวน 30 ข้อ ได้แก่ การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค จำนวน 8 ข้อ การรับรู้ความรุนแรงของโรคจำนวน 7 ข้อ การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อการป้องกันโรค จำนวน 7 ข้อ การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติเพื่อการป้องกันโรค จำนวน 8 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert) คือ เห็นด้วยมากที่สุด ให้ 5 คะแนน เห็นด้วยมาก ให้ 4 คะแนน เห็นด้วยปานกลาง ให้ 3 คะแนน เห็นด้วยน้อย ให้ 2 คะแนน เห็นด้วยน้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

การจำแนกคะแนนตามการรับรู้รายด้าน 1) การรับรู้ความรุนแรงจำนวน 7 ข้อ = 35 คะแนน แบ่งคะแนนเป็น 3 ระดับ 7 - 16.3 ระดับน้อย 16.4 - 25.7 ระดับปานกลาง 25.8-35.0 ระดับมากคะแนนเฉลี่ย = 21.0 2) การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค จำนวน 8 ข้อ = 40 คะแนน แบ่งคะแนนเป็น 3 ระดับ 8 - 18.6 ระดับน้อย 18.7 - 29.4 ปานกลาง 29.5 - 40.0 ระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 24.03) การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อที่จะมีการป้องกันโรค จำนวน 7 ข้อ = 35 คะแนน คะแนนเฉลี่ย = 21.0 แบ่งคะแนนเป็น 3 ระดับ 7 - 16.3 ระดับน้อย 16.4 - 25.7 ปานกลาง 25.8 - 35.0 ระดับมาก 4) การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติเพื่อการป้องกันโรค จำนวน 8 ข้อ = 40 คะแนน คะแนนเฉลี่ย = 24 แบ่งคะแนนเป็น 3 ระดับ 8 - 18.6 ระดับน้อย 18.7 - 29.4 ปานกลาง 29.5 - 40.0 ระดับมาก

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการจัดการเพื่อการควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 6 ด้านลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 34 ข้อ ได้แก่ 1) ด้านการสื่อสารข้อมูลโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 7 ข้อ 2) ด้านบุคลากร จำนวน 7 ข้อ 3) ด้านอาคารสถานที่ จำนวน 5 ข้อ 4) ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม จำนวน 6 ข้อ 5) ด้านผู้ปกครองและเด็กปฐมวัยจำนวน 5 ข้อ 6) ด้านแผนเผชิญเหตุเมื่อพบผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 4 ข้อ การให้คะแนนแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ จัดการได้ทั้งหมด ให้ 3 คะแนน จัดการได้เป็นส่วนใหญ่ ให้ 2 คะแนน จัดการได้เป็นส่วนน้อยให้ 1 รวมคะแนนสูงสุด 102 คะแนน ต่ำสุด 34 คะแนน การคำนวณคะแนน $102 - 34 = 68$ หาค่าด้วยสูตร $3 = 22.6$ หาค่าด้วยจำนวนด้าน $6 = 3.77$ คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด = 34 หาค่าด้วย $6 = 5.67$ ระดับน้อย = 5.67 - 9.45 ระดับปานกลาง = 9.46 - 13.21 ระดับมาก = 13.22 - 17.00

ขั้นตอนการดำเนินการ

1. ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานและจัดทำเอกสารบันทึกข้อความเพื่อขออนุญาตดำเนินการงานวิจัยอย่างเป็นทางการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวิจัย พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถาม พร้อมด้วยเอกสารผู้อนุญาต เอกสารชี้แจงและลงนามยินยอมเข้าร่วมวิจัย ให้กลุ่มตัวอย่างในช่องทางไปรษณีย์ถึงหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกแห่งที่เชิญชวนเข้ามาเป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์และกระบวนการดำเนินการวิจัยและขอความร่วมมือยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจาก คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการศึกษาวิจัยด้านการแพทย์ สาธารณสุข ในมนุษย์จังหวัดปทุมธานี หมายเลขรับรอง PPHO-REC 2565/16 วันที่ให้การรับรอง 1 กันยายน 2565

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้แนบซองเปล่าพร้อมติดอากรแสตมป์และลงที่อยู่เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างส่งเอกสารแบบสอบถาม ส่งกลับคืนแบบสอบถามทางไปรษณีย์ให้กับผู้วิจัยภายใน 2 สัปดาห์ นับจากวันแรกที่ได้ส่งแบบสอบถามออกจากผู้วิจัย
2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับมาจากกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับหลังได้รับคืนกลับมา บันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะทั่วไป การรับรู้โอกาสเสี่ยง ความรุนแรงของโรค การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคต่อการปฏิบัติเพื่อการป้องกันโรคด้วยการหาค่าแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จัดระดับการรับรู้ และ การจัดการเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง ต่ำ
2. การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเฉลี่ยการรับรู้รายด้านกับการจัดการภาพรวม เพื่อที่ควบคุมการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้วยสถิติ Pearson's Product Moment Correlation Coefficient

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 108 คน พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 46 - 55 ปี ร้อยละ 42.6 เพศหญิง ร้อยละ 87.0 สถานภาพสมรส ร้อยละ 55.6 การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 72.2 รายได้เฉลี่ยต่อปี อยู่ในช่วง 46,001 - 69,000 บาท ร้อยละ 30.6 ระยะเวลาของการปฏิบัติงานการเป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 5 - 10 ปี ร้อยละ 38.9 เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการระบาดของโควิด 19 ร้อยละ 50.0 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยติดเชื้อ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และสามารถรักษาหายเองที่บ้าน ร้อยละ 44.4

ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยการรับรู้ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การรับรู้โอกาสเสี่ยงและความรุนแรงต่อการเกิดโรค การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคต่อการป้องกันโรคพบว่ามีความคะแนนเฉลี่ยของการรับรู้ ด้านโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค และความรุนแรงของโรค ระดับมาก ด้านการรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้อุปสรรคอยู่ในระดับน้อย ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของหัวหน้าศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกเป็นรายด้าน (n = 108)

การรับรู้รายด้าน	Mean	S.D.	ระดับ
การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค (8 - 40 คะแนน)	35.87	2.86	มาก
การรับรู้ต่อความรุนแรงของโรค (7 - 35 คะแนน)	32.57	3.08	มาก
การรับรู้ประโยชน์ต่อการป้องกันโรค (7 - 35 คะแนน)	15.84	4.67	น้อย
การรับรู้อุปสรรคต่อการป้องกันโรค (8 - 40 คะแนน)	17.57	2.51	น้อย

จากตารางที่ 1 พบว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค และการรับรู้ต่อความรุนแรงของโรคมีคะแนนเฉลี่ยในระดับมาก 35.87, S.D. = 2.86, 32.57, S.D. = 3.08 การรับรู้ประโยชน์ และอุปสรรคในการป้องกันโรคมีคะแนนเฉลี่ยในระดับน้อย 15.84, S.D. = 4.67, 17.57, S.D. = 2.51

ผลการวิเคราะห์ระดับการจัดการเพื่อควบคุมการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประกอบด้วย การสื่อสารข้อมูล ด้านบุคลากร อาคารสถานที่ อนามัยสิ่งแวดล้อม ผู้ปกครองและเด็กปฐมวัย แผนเผชิญเหตุ เมื่อพบผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนาในศูนย์ฯ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการจัดการเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกเป็นรายด้าน (n = 108)

การจัดการรายด้าน	Mean	S.D.
ด้านการสื่อสารข้อมูลโรคโควิด 19 (7 - 21 คะแนน)	15.08	2.17
ด้านบุคลากร (7 - 21 คะแนน)	13.99	2.12
ด้านอาคาร สถานที่ (5 - 15 คะแนน)	9.37	1.73
ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (6 - 18 คะแนน)	11.97	1.66
ด้านผู้ปกครองและเด็กปฐมวัย (5 - 15 คะแนน)	9.33	1.46
ด้านแผนเผชิญเหตุเมื่อพบผู้ติดเชื้อโควิด 19 ในศูนย์ฯ (4 - 12 คะแนน)	7.15	1.20
รวม	11.33	2.25

จากตารางที่ 2 พบว่า การจัดการภาพรวม 6 ด้าน มีคะแนนเฉลี่ย 11.33 อยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยมาก คือ การสื่อสารข้อมูลโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 = 15.08, S.D. = 2.17 และบุคลากร = 13.99, S.D. = 2.12 ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ แผนเผชิญเหตุเมื่อพบผู้ติดเชื้อไวรัสฯ ในศูนย์ฯ = 7.15, S.D. = 1.20 ด้านที่มีคะแนนน้อย ลำดับสูงขึ้นมา คือ อาคารสถานที่ = 9.37, S.D. = 1.73 ผู้ปกครองและเด็กปฐมวัย = 9.33, S.D. = 1.46

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่าง คะแนนเฉลี่ยการรับรู้รายด้านกับการจัดการภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง และต่ำ ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ .01 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเฉลี่ยระดับการรับรู้รายด้าน และการจัดการภาพรวมเพื่อควบคุมการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

การรับรู้ต่อโรคโควิด 19	การจัดการภาพรวม เพื่อควบคุมการระบาดของโรคโควิด 19	
	r	P
การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค	.507	0.01**
การรับรู้ต่อความรุนแรงของโรค	.592	0.00**
การรับรู้ประโยชน์ต่อการป้องกันโรค	.228	0.00**
การรับรู้อุปสรรคต่อการป้องกันโรค	.205	0.01**

0.01<**p

จากตารางที่ 3 พบว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค การรับรู้ความรุนแรงของโรค มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง กับการจัดการภาพรวม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 $r = .507$ และ $r = .592$ การรับรู้ประโยชน์ต่อการป้องกันโรค อุปสรรคต่อการป้องกันโรค มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการจัดการภาพรวมในระดับต่ำ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 $r = .228$ ด้านอุปสรรคต่อการป้องกันโรค $r = .205$

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ศึกษากระบวนการรับรู้การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยใช้กรอบแนวคิดแบบ แผนความเชื่อ ด้านสุขภาพ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการรับรู้ด้านโอกาสเสี่ยงต่อการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และการรับรู้ความรุนแรงของโรค มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อธิบายได้ว่า โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นเชื้อโรคที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน จึงเป็นเหตุให้ประชาชนสนใจศึกษาหาความรู้เพื่อนำมาใช้ในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ และด้วยข้อมูลข่าวสารที่สามารถแพร่หลายอย่างรวดเร็วและเป็นวงกว้างด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย จึงสามารถศึกษาหาความรู้ข้อมูลข่าวสารการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ง่ายยิ่งขึ้น และจากการรายงานยอดของผู้ติดเชื้อและการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จากกระทรวงสาธารณสุข ทำให้ได้รับความรู้ที่เกี่ยวข้องกับโรคและเป็นความรู้ที่ได้มาจากหลายแหล่งของการสื่อสารจากทั่วทุกมุมโลกจึงเป็นไปได้ว่า ด้วยปัจจัยส่งเสริมทั้งหลายดังกล่าว จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้มากแต่ด้วยข้อจำกัดของกลุ่มตัวอย่างที่อาจยังไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ที่แพร่หลายเหล่านั้นด้วยตนเองได้ทั้งหมดจึงแตกต่างจากการศึกษาวิจัยพฤติกรรม การดำเนินงานควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในกลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านซึ่งจัดได้ว่าเป็นบุคลากรส่วนหนึ่งของการเป็นบุคลากรทางด้านสาธารณสุขอยู่แล้วนั้นพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก และปัจจัยนำ ปัจจัยเสริม ปัจจัยเอื้อที่สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมการทำงานควบคุมโรคโควิด 19 มี 4 ปัจจัย ปัจจัยนำ ได้แก่ความรู้เกี่ยวกับโรคและการดำเนินงานควบคุมโรค ($\beta = 0.578$) การรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการดำเนินงานควบคุมโรค ($\beta = 0.179$) ปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานควบคุมโรค ($\beta = 0.183$) และปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การรับรู้นโยบายในการดำเนินงานควบคุมโรค ($\beta = 0.148$) (มินลา นาคหนูน และคณะ, 2566)

การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคต่อการป้องกันโรคอยู่ในระดับต่ำนั้นมักเป็นข้อมูลรายละเอียดปลีกย่อยในส่วนที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการป้องกันเชื้อโรคได้ดีขึ้น เช่น การสัมผัสกับสัตว์เลี้ยง มีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อและวิตามินดีในแสงแดดสีส้มยามเย็น มีความสำคัญต่อการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันของร่างกาย (กรมสุขภาพจิต, 2564) การได้รับวัคซีนป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แต่ละชนิดมีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการป้องกันการติดเชื้อ ป้องกันการป่วยหนักและการตาย เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างอาจเกิดความไม่แน่ใจในประสิทธิภาพของวัคซีน เนื่องจากเป็นวัคซีนที่ผลิตใหม่อย่างเร่งด่วน และวัคซีนบางชนิดผลิตขึ้นมาด้วยวิธีการแบบใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวงการแพทย์ และสาธารณสุขได้ให้ความเห็นเป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายที่ให้การยอมรับในประโยชน์ของวัคซีน กับฝ่ายที่ไม่ให้การยอมรับ ส่วนการรับรู้ปานกลางด้านอุปสรรคต่อการป้องกันโรคในเรื่องของหน้ากากอนามัยและเจลแอลกอฮอล์มีราคาที่สูง ไม่สามารถจัดซื้อมาให้เพียงพอต่อความต้องการได้ จึงต้องใช้หน้ากากอนามัยซ้ำเดิมบ่อยครั้ง และความเครียด ความวิตกกังวลและหวาดระแวงต่อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และผลกระทบจากเศรษฐกิจส่งผลให้ไม่สามารถนอนหลับพักผ่อนได้อย่างเพียงพอ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วงของการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่รัฐบาลสามารถแก้ไขปัญหาให้เกิดความเพียงพอของหน้ากากอนามัยและเจลแอลกอฮอล์แล้ว และกลุ่มตัวอย่าง เป็นบุคลากรขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรของรัฐ ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างยังคงมีรายรับในแต่ละเดือนตามปกติ จึงไม่ได้มีความวิตกกังวลต่อปัญหาเศรษฐกิจแต่อย่างใด

2. เพื่อศึกษาระดับการจัดการควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุข พบว่า สามารถจัดการในแต่ละด้านเพื่อควบคุมโรคได้ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยของการจัดการที่ค่อนข้างต่ำกว่าด้านอื่น ๆ คือ ด้านอาคารสถานที่ การจัดการด้านอาคารสถานที่ที่ได้ถูกสร้างไว้เรียบร้อยแล้ว อาจมีความคับแคบ ไม่กว้างพอที่จะจัดให้มีการเว้นระยะห่างได้หรือทำกิจกรรมกลุ่มได้ไม่สะดวก และด้วยความชุกช่น

หรือความไร้เดียงสาของเด็กเล็กที่ไม่ทราบเหตุผลของการห้ามอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ห้ามใกล้ชิดกันเหมือนเมื่อก่อนนั้น มักทำได้ยากเพราะเด็กเล็กอาจชินกับการเล่นร่วมกันมาก่อน จึงเล่นปะปนกันได้ตลอดเวลา แต่อาคารสถานที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่ง อาจจะจัดการได้ อาคารสถานที่จึงเป็นปัจจัยที่เอื้อหรือเสริมให้เกิดการจัดการได้ดีมากขึ้น การจัดการที่มีคะแนนเฉลี่ยได้มากกว่าการจัดการด้านอื่น ๆ ได้แก่ ด้านการสื่อสารข้อมูลของโรค และด้านบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการโรค ในประชากรผู้ใหญ่อายุ 20 - 59 ปี ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร มีพฤติกรรมป้องกันโรค อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 88.45 (mean = 12.8, S.D. = 2.9) แต่พบ 5 ปัจจัย ที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมป้องกันการโรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส ความรู้เกี่ยวกับโรค ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การเข้าถึงทรัพยากรและบริการสาธารณสุข และการสื่อสารนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่วนปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์หรือสื่อออนไลน์ การได้รับข้อมูลจากบุคคลในครอบครัว เพื่อน และบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข เป็นต้น (ปิยะนันท์ เรือนคำ และคณะ, 2565) ส่วนด้านการสื่อสารข้อมูลโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถจัดการได้ง่าย ประกอบกับครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ปกครองที่เป็นประชาชนทั่วไปต่างก็ตื่นตัวในการศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับโรคและการปฏิบัติตัว จึงสามารถสื่อสารเข้าใจได้ง่ายและปฏิบัติตามได้ง่ายเช่นกัน เช่นเดียวกับการศึกษาปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยงและการสื่อสารส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันการตนเองและการรับรู้การตอบสนองของรัฐบาลต่อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างมีนัยสำคัญในเชิงบวก (วิภา บัวสนธิ และ ศาภณ บุญจิต, 2563) ส่วนการจัดการในด้านผู้ปกครองและเด็กปฐมวัย และด้านแผนเผชิญเหตุเมื่อพบผู้ติดเชื้อโควิด 19 ในศูนย์ฯ โดยรวมแล้วมีคะแนนเฉลี่ยของการจัดการอยู่ในระดับที่น้อยกว่าด้านอื่น ๆ เนื่องมาจากปัจจัยข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น ไม่สามารถตรวจสอบผู้ปกครองได้ทุกคนหรือทุกเวลา ผู้ปกครองมีจำนวนมากและมีความแตกต่างหลากหลาย การดูแลจากหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาจจะทำให้การดูแลได้ไม่ทั่วถึง ด้วยจากข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่างหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่ยังเคยได้รับการติดเชื้อ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มาแล้วและสามารถรักษาหายเองที่บ้านได้ มีถึงร้อยละ 44.4 ยังคงต้องใช้เวลากักตัวเองอย่างน้อยให้ครบตามข้อกำหนดประมาณ 7 - 14 วัน ในช่วงกักตัวจึงไม่สามารถที่จะมาควบคุมดูแลภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การรับรู้รายด้าน กับการจัดการภาพรวมเพื่อควบคุมการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ด้านการรับรู้ความรุนแรงและ โอกาสเสี่ยงของการติดเชื้อ มีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 $r = .592, .507$ ส่วน การรับรู้ประโยชน์และ อุปสรรคต่อการป้องกันโรค มีความสัมพันธ์ทางบวก แต่ในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 $r = .228, .205$

อธิบายได้ว่า การรับรู้ในแต่ละด้านย่อมมีส่วนสัมพันธ์กับการจัดการ เช่น เมื่อกลุ่มตัวอย่างรับรู้ได้มากว่าเชื้อโรคที่สามารถล่องลอยอยู่ในอากาศได้นานกว่า 3 ชั่วโมง มีการรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยงต่อการได้รับเชื้อโรค และเมื่อเกิดโรคแล้วได้มีการรับรู้ถึงความรุนแรงของโรคที่จะเกิดตามมาได้ จึงต้องมีมาตรการที่เข้มข้นมากในเรื่องของการสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา การล้างมือบ่อย ๆ และการเว้นระยะห่าง เป็นต้น แต่การรับรู้ประโยชน์ และอุปสรรคต่อการป้องกัน มีความสำคัญเช่นเดียวกัน แต่หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาจไม่ได้รับข้อมูลเพียงพอ จึงมีความสัมพันธ์กับการจัดการในระดับต่ำ

การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์ ทางบวกกับพฤติกรรมป้องกันการโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ($r = .217$) สอดคล้องกับการศึกษาของสุภาภรณ์ วงศ์ ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันการโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสุโขทัย ผลการศึกษา พบว่า การรับรู้ ประโยชน์

ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (สุภาภรณ์ วงษ์, 2564) การศึกษาของเขาวลิต เลื่อนลอย ผลการศึกษา พบว่า การรับรู้ประโยชน์ ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดโรคมีผลทางบวกต่อพฤติกรรม การป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (เขาวลิต เลื่อนลอย, 2565) และการศึกษาของ วิญญูทัณญ บัญทัน และคณะพบว่า การรับรู้ ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรค สามารถร่วมทำนายพฤติกรรม การสร้างเสริมสุขภาพ ในการป้องกัน โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของผู้สูงอายุอธิบายได้ว่า ประโยชน์ของการปฏิบัติที่บุคคลสามารถรับรู้ได้ เพื่อป้องกันตนเองไม่ให้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เช่น หากไม่ติดเชื้อ จะไม่สูญเสียค่าใช้จ่ายในการรักษา ไม่ สูญเสียเวลาในการรักษาและกักตัว และไม่มีความเสี่ยงต่อการเกิดความพิการหรือเสียชีวิตจากการติดเชื้อ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ ที่กล่าวไว้ว่า เมื่อบุคคลรับรู้ถึงประโยชน์ของการรักษา และป้องกันโรค โดยมีความเชื่อว่าสิ่งที่ปฏิบัติ นั้นเป็นสิ่งที่ดีและมีความเหมาะสมในการป้องกันโรคได้จริง บุคคลจะเกิดแรงจูงใจและ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำแนะนำเพื่อป้องกันโรค (วิญญูทัณญ บัญทัน และคณะ, 2563)

การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรม การป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ($r = -.213$) สอดคล้องกับการศึกษาของอภิวดี อินทเจริญ และคณะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อ พฤติกรรม การป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนเขตเทศบาลเมืองคอหงส์ จังหวัดสงขลา ผล การศึกษาพบว่า การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรค โดยมีความสัมพันธ์เชิงลบกับพฤติกรรม การป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (อภิวดี อินทเจริญ และคณะ, 2564) นอกจากนี้ยังพบการศึกษาของวิญญูทัณญ บัญทัน และคณะที่พบว่า การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรค สามารถร่วมทำนายพฤติกรรม การสร้างเสริมสุขภาพในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของผู้สูงอายุได้ (วิญญูทัณญ บัญทัน และคณะ, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบการที่หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการรับรู้ความรุนแรงของโรค และโอกาสความเสี่ยงเกิดโรค ในระดับมาก และ มีความสัมพันธ์กับ การจัดการป้องกันควบคุมการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในระดับสูง ส่งผลต่อการจัดการด้านบุคลากร และการจัดการด้านอาคารสถานที่ การรับรู้ประโยชน์ต่อการป้องกันโรค ได้ส่งผลให้มีการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมรวมถึงด้านผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แต่มีการรับรู้ในระดับต่ำ และความสัมพันธ์ยังต่ำด้วย ดังนั้น จึงควรนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์โดยการสนับสนุนให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการรับรู้ด้านความรุนแรง และความเสี่ยง เพิ่มการรับรู้ด้านประโยชน์ และอุปสรรค ต่อการป้องกันการติดเชื้อ เพื่อการควบคุมการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ผลดีเพิ่มขึ้น 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1) ควรส่งเสริมให้เกิดการรับรู้ที่ถูกต้องด้านโอกาสเสี่ยง การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ อุปสรรคของการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รวมทั้ง โรคติดต่อระบบทางเดินหายใจแก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้บุคลากรได้มีพฤติกรรม การป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และโรคติดต่อระบบทางเดินหายใจ อันจะส่งผลต่อการป้องกันการติดต่อไปยังผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความรู้ และพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และโรคติดต่อระบบทางเดินหายใจ ในกลุ่มประชากรทุกกลุ่มวัย 2) ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาพฤติกรรม การป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หลาย ๆ แห่ง 2) ควรมีการศึกษาพฤติกรรม การป้องกันโรคติดต่อระบบทางเดินหายใจ ของผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2564). นักวิจัยอิสราเอลพบ ภาวะขาดวิตามินดี เอื้อผู้ป่วยโควิด - 19 รุนแรง. เรียกใช้เมื่อ 27 ธันวาคม 2566 จาก <https://dmh.go.th/newsdmh/view.asp?id=30893>
- ชาวลิต เลื่อนลอย. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อโควิด 19 ของประชาชน อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย. วารสารสาธารณสุข และสุขภาพศึกษา, 2(1),18-33.
- ปิยะนันท์ เรือนคำ และคณะ. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชากรผู้ใหญ่: กรณีศึกษาเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 31(2), 247-259.
- พิมสิริ ภูศิริ และคณะ. (2565). การติดเชื้อโควิด 19 ในเด็ก. วารสารการพยาบาลและสุขภาพ สสอท, 4(1),1-13.
- มินลา นาคหนูน และคณะ. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดำเนินงานควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. วารสารไทยเภสัชศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ, 18(4), 101-108.
- วิญญูพัญญ บัญหัน และคณะ. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพในการป้องกันการติดเชื้อโควิด19 ของผู้สูงอายุ. วารสารพยาบาลตำรวจ, 12(2), 323-337.
- วิภา บัวสนิท และ ศากุน บุญอิต. (2563). การรับรู้ความเสี่ยง การสื่อสารและพฤติกรรมการป้องกันตนเองระหว่างเกิดโรคโควิด 19. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2567 จาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:184288
- ศุณย์จีโนมา รพ.รามาธิบดี. (2566). ให้คำตอบ “เราควรยุติการฉีดวัคซีนเข็มกระตุ้น เพื่อป้องกันโควิด - 19 กันแล้วหรือไม่”. เรียกใช้เมื่อ 17 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.thairath.co.th/news/society/2704430>
- ศุณย์พัฒนาเด็กเล็ก. (2562). โครงการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกับมหาวิทยาลัยสวนดุสิต. เรียกใช้เมื่อ 29 กันยายน 2564 จาก <http://www.dusitcenter.org/schools/?code=19827&region=central&prov=ปทุมธานี>
- สุภาภรณ์ วงจิ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อโควิด 19 ของอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสุโขทัย. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุข. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อภิวดี อินทเจริญ และคณะ. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนเขตเทศบาลเมืองคอหงส์ จังหวัดสงขลา. วารสารสภาการสาธารณสุขชุมชน, 3(2), 19-30.
- อารี ชีวเกษมสุข. (2560). สมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล แนวคิดและการพัฒนา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยระบบเปิดสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เอกชัย เพียรศรีวัชรา. (2565). กรมอนามัยเผย “เด็กปฐมวัยป่วยโควิดแล้วกว่า 1 แสนราย สาเหตุจากติดเชื้อในครอบครัว”. เรียกใช้เมื่อ 17 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/2323395>
- Becker, M. H. (1974). The Health Belief Model and Sick Role Behavior. Health Education Monographs, 2(4), 409-419.
- National Statistical Office Thailand. (2022). Thailand Multiple Indicator Cluster Survey 2019, Survey Findings Report. Retrieved December 2023, 17, from <https://www.unicef.org/thailand/media/5146/file/Multiple%20Indicator%20Cluster%20Survey%202019.pdf#page=178>

World Health Organization. (2021). COVID-19 in children and adolescents: Scientific brief. Retrieved December 2023, 17, from https://www.who.int/publications/i/item/WHO-2019-nCoV-Sci_Brief-Children_and_adolescents-2021.1

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์แบบบูรณาการทางความคิด
โดยนำไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

THE DEVELOPMENT OF AN INTEGRATED DANCE LEARNING MANAGEMENT MODEL
USING MICRO LEARNING TO PROMOTE CRITICAL THINKING SKILL IN 21st CENTURY
FOR STUDENTS IN GRADE 5, WIENGSA SCHOOL, SURATTHANI PROVINCE

สุชญา เทือกสุบรรณ

Suchaya Tueksuban

โรงเรียนเวียงสระ สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Wiengsa School, Suratthani, Thailand

Corresponding author E-mail: suchayatueksuban@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ 2) สร้างและพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ 3) ทดลองรูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ และ 4) ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์แบบบูรณาการทางความคิด โดยนำไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี มี 2 ขั้นตอน คือ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียน ม. 5/3, 5/4 จำนวน 90 คน วิเคราะห์ด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) ผู้บริหาร 2) ครูนาฏศิลป์ 3) นักวิชาการ และ 4) นักเรียน จำนวน 12 คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.66, S.D. = 0.43) สภาพปัญหา ภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.41, S.D. = 0.75) และสภาพความต้องการ อยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.56) 2) ผลการสร้างและพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ ภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.49) 3) ทดลองรูปแบบด้านผลสัมฤทธิ์กลุ่มทดลองค่าสูงกว่ากลุ่มควบคุม ($\bar{X}_2$ = 35.70, S.D. = 4.54), ($\bar{X}_2$ = 21.57, S.D. = 4.28) ด้านคิดแบบบูรณาการ ($\bar{X}_2$ = 33.88, S.D. = 4.79), ($\bar{X}_2$ = 24.24, S.D. = 4.30) ด้านทักษะปฏิบัติ ($\bar{X}_2$ = 36.76, S.D. = 4.60), ($\bar{X}_2$ = 29.64, S.D. = 4.44) และ 4) ผลประเมินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมในรูปแบบ ขั้นตอนกระบวนการ ความเป็นไปได้ ถูกต้องครอบคลุม และมีประโยชน์ อยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.67)

คำสำคัญ: รูปแบบ, การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ, ไมโครเลิร์นนิ่ง, การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

Abstract

This article of this study was: 1) Study the current situation, problems and needs of dance learning management, 2) Create and develop a dance learning management model, 3) Experiment

* Received November 26, 2024; Revised December 24, 2024; Accepted December 25, 2024

with dance learning management model, and 4) Evaluation of an integrated dance management model using micro learning to promote critical thinking skills in 21st century for student in grade 5, Wieng sa School, Suratthani Province. This was integrated research design for mixed method is divided into 2 steps: quantitative using questionnaires, sample group includes: M. 5/3, 5/4 of 90 peoples. By using for analyzed percentage, mean, standard deviation. And qualitative In-depth interviews by purposive sampling were key informants such as: 1) Executives, 2) Dance teachers, 3) Academics, and 4) Students of 12 peoples. By analyzing the content and summarizing. The research was found that: 1) The current situation the situation is moderate ($\bar{x} = 3.66$, S.D. = 0.43), problems overall situation is moderate ($\bar{x} = 3.41$, S.D. = 0.75), and needs the high level ($\bar{x} = 4.46$, S.D. = 0.56), 2) The results of the creation and development of dance learning management model, the overall evaluation results are at the highest level ($\bar{x} = 4.59$, S.D. = 0.49), 3) The experimental result model showed that the experimental group was higher than the control group ($\bar{x}_2 = 35.70$, S.D. = 4.54), ($\bar{x}_2 = 21.57$, S.D. = 4.28), Integrated thinking ($\bar{x}_2 = .88$, S.D. = 4.79), ($\bar{x}_2 = 24.24$, S.D. = 4.30), Practical skills ($\bar{x}_2 = 36.76$, S.D. = 4.60), ($\bar{x}_2 = 29.64$, S.D. = 4.44), and 4. The evaluation results of the use of learning management formats were found to be appropriate in terms of format, steps, processes, feasibility, correctness, comprehensiveness, and usefulness at the highest level ($\bar{x} = 4.59$, S.D.= 0.67)

Keywords: Model, Integrated Learning Management, Micro Learning, Critical Thinking

บทนำ

จากสภาพการณ์โลกที่เปลี่ยนไปทำให้มนุษย์มีการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์โดยหาแนวทางใหม่ ๆ ดังเช่น นวัตกรรมและเทคโนโลยียุคดิจิทัลเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน แม้แต่ประเทศไทยก็ได้มีการเตรียมพร้อมเพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 และมีการเตรียมรับมือกับบริบทของประเทศและของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ในด้านของการศึกษาในยุคเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 4.0 เข้ามามีบทบาทสำคัญในระบบการศึกษาในทางตรงและทางอ้อม ซึ่งการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ โดยผู้บริหารมีบทบาทสำคัญที่ขับเคลื่อนการศึกษาพัฒนาคนเพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่ยุคประเทศไทย 5.0 ในอนาคต เพื่อให้การศึกษابرลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพต้องมีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนเพื่อให้เท่าทันกับยุคสมัยและพร้อมรับการเข้ามาของเทคโนโลยีดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นด้านหลักสูตรการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมการจัดการเรียนการสอน รูปแบบการสอนสมัยใหม่ องค์ความรู้ใหม่ ๆ ของครูผู้สอนและทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน (ณัฐดนัย เนียมทอง, 2567) สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ให้มีการดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มุ่งความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามความสนใจความสามารถ โดยเชื่อมโยงเนื้อหาสาระของวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สามารถนำความรู้ ทักษะ และเจตคติไปสร้างงาน แก้ปัญหา และใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง (บูรณาการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, 2566) สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 กล่าวว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับ

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” และตรงกับ “Education 4.0” คือ การศึกษาที่ต่อยอดการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้โดยเน้นนวัตกรรม ปัญญา เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ ต่อยอดความรู้เดิม และประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ได้เหมาะสมกับตนเอง สังคม ตามสถานการณ์ (การศึกษา 4.0., 2566) การส่งเสริมสร้างนวัตกรรมสร้างปัญญาด้วยเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์แบบ ไมโครเลิร์นนิ่ง (micro-learning) เป็นสื่อดิจิทัลที่มีแนวคิดในการนำเสนอเนื้อหาการเรียนรู้แก่ผู้เรียนในข้อมูล ขนาดเล็ก โดยนำเสนอความรู้แบบ “ไมโคร” หรือการเรียนรู้ทีละเล็กทีละน้อยในสภาพแวดล้อมของสื่อดิจิทัล โดยเสริมไปกับกิจกรรมประจำวันของผู้เรียนผ่านอุปกรณ์มือถือ (Less is More) (ศยามน อินสะอาด, 2561)

เช่นเดียวกับโรงเรียนเวียงสระ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ ที่เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนา ผู้เรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งทางด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม และมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมือง ไทยและพลโลก และการประกอบอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) จากการดำเนินการผ่านกระบวนการ PLC ได้พบปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชานาฏศิลป์ คือ นักเรียนบางกลุ่มขาดความกระตือรือร้นใน การเรียนวิชานาฏศิลป์ เนื่องจากหลักสูตรการเรียนการสอนนั้นมีทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งด้านทฤษฎีมี รายละเอียดของเนื้อหาที่ค่อนข้างลึกซึ้ง ทำให้ไม่เข้าใจความหมายหรือการบูรณาการ และคิดสร้างสรรค์จึงยากต่อ การรับรู้และสร้างความเข้าใจในคำศัพท์ จึงไม่สามารถสรุปใจความสำคัญหรือคิดวิเคราะห์ที่เชื่อมโยงความรู้ไป ประยุกต์ใช้ในบริบทหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องได้ และด้านทักษะการปฏิบัตินาฏศิลป์ผู้เรียนเรียนรู้โดยอาศัย การจดจำท่าทางและเลียนแบบทำตามจากครูผู้สอนเป็นหลัก ทำให้ผู้เรียนขาดการบูรณาการทางความคิด และ ทักษะการปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนไม่มีสุนทรียะความงดงามในการแสดงทำรำนาฏศิลป์ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ ของผู้เรียนทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชานาฏศิลป์อยู่ในเกณฑ์ต่ำ จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะ ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์แบบบูรณาการทางความคิด โดยนำไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการ เรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ และสร้างนวัตกรรม สื่อการเรียนการสอนที่เพิ่มสมรรถนะให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์แบบบูรณาการทาง ความคิด โดยนำไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์แบบบูรณาการทางความคิด โดยนำไมโครเลิร์นนิ่ง มาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อทดลองรูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์แบบบูรณาการทางความคิด โดยนำไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
4. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์แบบบูรณาการทางความคิด โดยนำไมโครเลิร์นนิ่ง มาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัย เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม และเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ประชากร (Population) คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จำนวน 8 ห้อง จำนวนทั้งหมด 344 คน ซึ่งแบ่งเป็นผู้ชาย จำนวน 121 คน และผู้หญิง จำนวน 223 คน (โรงเรียนเวียงสระ, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 เลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยใช้วิธีการเปรียบเทียบความสามารถที่มีความเท่าเทียมกัน ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 และ 5/4 จำนวน 90 คน จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหาร 2) ครูนาฏศิลป์ 3) นักวิชาการ และ 4) นักเรียน จำนวน 12 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับรายวิชานาฏศิลป์ มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญชำนาญการเกี่ยวกับนาฏศิลป์และการศึกษาไม่ต่ำกว่า 5 ปี

1.4 ด้านเนื้อหา ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ การวัดผลและประเมินในการเรียนนาฏศิลป์ แนวคิดเกี่ยวกับไมโครเลิร์นนิ่ง การคิดแบบบูรณาการ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การจัดเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถามซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาและนาฏศิลป์จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.50-1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่คล้ายตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) เท่ากับ 0.87 และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แบ่งเป็น 2 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน (Checklist) และ 2) ระดับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์แบบบูรณาการทางความคิดด้วยไมโครเลิร์นนิ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1967) (โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง มีปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด) และ 3) ข้อเสนอแนะ และเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์แบบไมโครเลิร์นนิ่ง และ 3) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์แบบไมโครเลิร์นนิ่ง (สนทนากลุ่ม)

3. ด้านการเก็บข้อมูลการวิจัย คือ ผู้วิจัยเก็บแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ (แบบสอบถาม) ระยะที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์แบบไมโครเลิร์นนิ่ง (แบบสัมภาษณ์) และระยะที่ 3 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์แบบไมโครเลิร์นนิ่ง (สนทนากลุ่ม)

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย คือ เชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์สถิติด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเชิงคุณภาพวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะแบบบูรณาการทางความคิด โดยนำโมเดลการเรียนรู้มาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิด อย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะแบบบูรณาการทางความคิด โดยนำโมเดลการเรียนรู้มาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า เป็นดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและความต้องการสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สภาพการจัดการเรียนการสอน	สภาพปัจจุบัน		สภาพความต้องการ		t	P
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการออกแบบการเรียนรู้	3.93	0.54	4.15	0.32	2.91	0.77
2. ด้านการจัดการเรียนรู้	3.96	0.82	4.06	0.55	3.02	0.82
3. ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี	3.44	0.64	4.52	0.91	2.75	0.85
4. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม/แหล่งเรียนรู้	3.76	0.43	4.01	0.48	2.53	0.45
5. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.81	0.69	3.94	0.57	2.31	0.58
รวม	3.66	0.43	4.46	0.56	2.45	0.68

จากตารางที่ 1 จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ของนักเรียน 5 พบว่า สภาพปัจจุบัน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.63) และสภาพความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ สภาพความเป็นจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.82) และสภาพความต้องการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.55) ค่าทดสอบ $t = 3.02$ รองลงมา คือ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ สภาพความเป็นจริงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.54) และสภาพความต้องการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.51) ค่าทดสอบ $t = 2.91$ และน้อยสุด คือ ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ในสภาพความเป็นจริงอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.64) และสภาพความต้องการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.91) ค่าทดสอบ $t = 2.75$

ตารางที่ 2 สภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านการออกแบบการเรียนรู้	3.01	0.55	ปานกลาง	3
2. ด้านการจัดการเรียนรู้	2.62	0.46	ปานกลาง	4
3. ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา	3.55	0.75	มาก	1
4. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งการเรียนรู้	2.34	0.81	น้อย	5
5. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.12	0.38	ปานกลาง	2
รวม	3.41	0.75	ปานกลาง	

จากตารางที่ 2 จากการศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการใช้สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.75) รองลงมา คือ ด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$, S.D. = 0.38) และน้อยสุด คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.34$, S.D. = 0.81)

2. ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทางความคิด โดยนำไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า จากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี องค์ประกอบแผน หลักการ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล เพื่อนำมาออกแบบและพัฒนานวัตกรรมด้านสื่อศิลปะแบบไมโครเลิร์นนิ่ง มี 4 บทเรียน ได้แก่ 1) ประวัติความเป็นมาโนรา 2) เครื่องแต่งกายโนรา 3) การรำโนราท่าพื้นฐาน 12 ท่า และ 4) เครื่องดนตรีประกอบโนรา ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทางความคิดโดยนำ ไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้	4.46	0.57	มาก
ด้านหลักการ	4.50	0.65	มากที่สุด
ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้	4.52	0.48	มากที่สุด
ด้านเนื้อหาสาระ	4.50	0.52	มากที่สุด
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.40	0.77	มาก
ด้านสื่อการเรียนรู้	4.60	0.35	มากที่สุด
ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.38	0.26	มาก
รวม	4.49	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทางความคิดด้วย ไมโครเลิร์นนิ่ง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่ามากที่สุด คือ ด้านสื่อการเรียนรู้ อยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.35) รองลงมา คือ ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ อยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.48) และน้อยสุด คือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.26)

3. ผลการทดลองรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทางความคิด โดยนำ ไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า กลุ่มทดลอง ม.5/3 (แบบไมโครเลิร์นนิ่ง) และกลุ่มควบคุม ม.5/4 (แบบปกติ)

ตารางที่ 4 ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คะแนน	n	คะแนน	$\bar{X}_1$	S.D.	$\bar{X}_2$	S.D.	t	sig
ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้								
กลุ่มทดลอง	45	40	22.80	3.64	35.70	4.54	10.27	.000
กลุ่มควบคุม	45	40	16.25	3.91	21.57	4.28		

ตารางที่ 4 ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ต่อ)

คะแนน	n	คะแนน	$\bar{X}_1$	S.D.	$\bar{X}_2$	S.D.	t	sig
กระบวนการคิดแบบบูรณาการอย่างสร้างสรรค์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21								
กลุ่มทดลอง	45	40	20.12	4.24	33.88	4.79	39.68	.000
กลุ่มควบคุม	45	40	15.76	3.80	24.24	4.30		
ทักษะการปฏิบัติการทำโนราพื้นฐาน								
กลุ่มทดลอง	45	40	29.90	3.94	36.76	4.60	51.77	.000
กลุ่มควบคุม	45	40	27.65	3.90	29.64	4.44		

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 4 สรุปได้ว่า ทดลองรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ พบว่า คะแนนการเรียนรู้กลุ่มทดลอง มีค่าสูงกว่ากลุ่มควบคุม ก่อน ($\bar{X}_1 = 22.80$, S.D. = 3.64), ($\bar{X}_1 = 16.25$, S.D. = 3.91) และหลัง ($\bar{X}_2 = 35.70$, S.D. = 4.54), ($\bar{X}_2 = 21.57$, S.D. = 4.28) การคิดแบบบูรณาการและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มทดลอง มีค่าสูงกว่ากลุ่มควบคุม ก่อน ($\bar{X}_1 = 20.12$, S.D. = 4.24), ($\bar{X}_1 = 15.76$, S.D. = 3.80) และหลัง ($\bar{X}_2 = 33.88$, S.D. = 4.79), ($\bar{X}_2 = 24.24$, S.D. = 4.30) และทักษะการปฏิบัติกรร่ำทำโนราพื้นฐาน กลุ่มทดลองมีค่าสูงกว่ากลุ่มควบคุม ก่อน ($\bar{X}_1 = 29.90$, S.D. = 3.94), ($\bar{X}_1 = 27.65$, S.D. = 3.90) และหลัง ($\bar{X}_2 = 36.76$, S.D. = 4.60), ($\bar{X}_2 = 29.64$, S.D. = 3.90) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

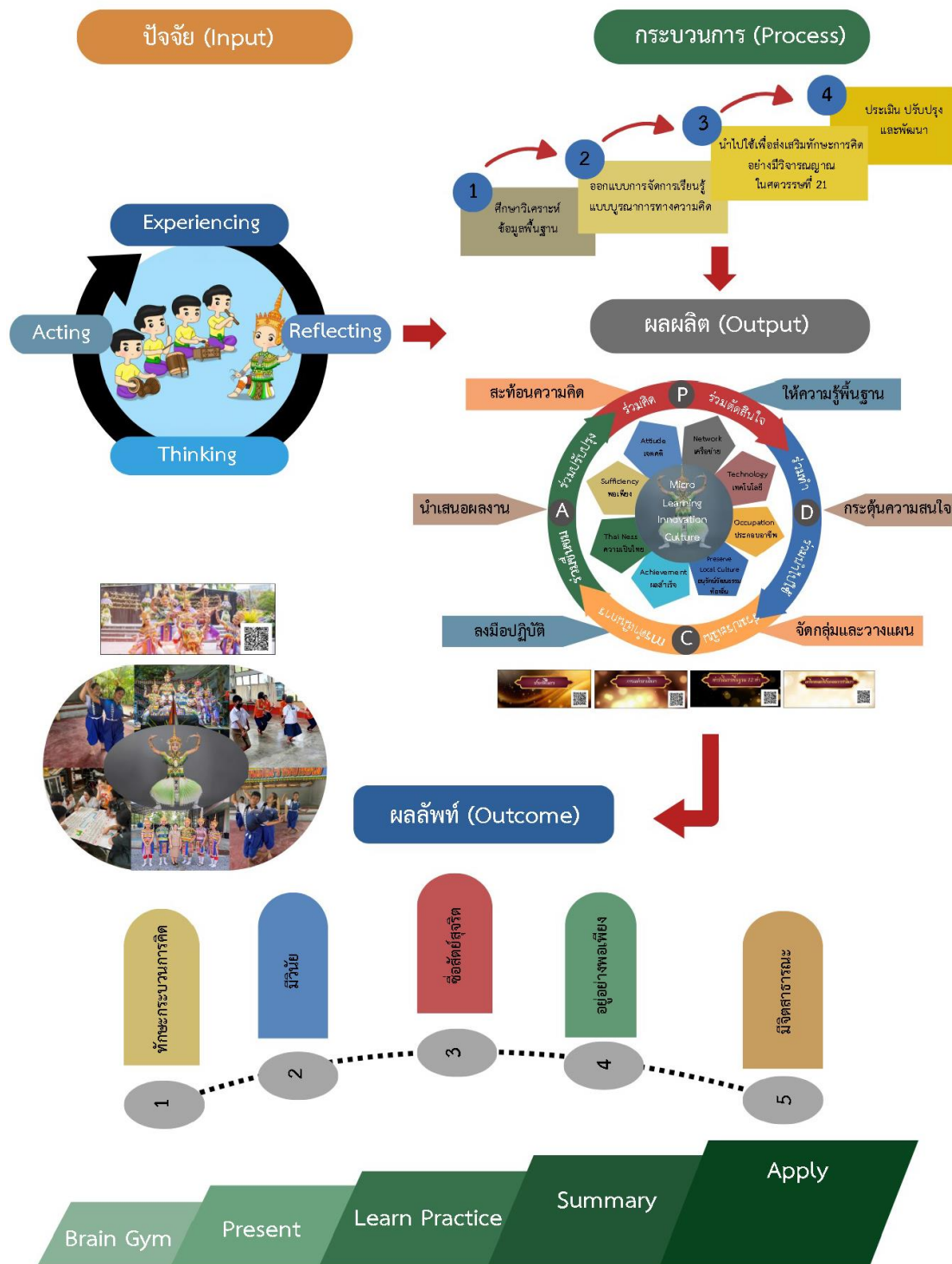
ตารางที่ 5 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์แบบบูรณาการทางความคิด โดยนำโมเดลเรียนรู้มาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการออกแบบ	4.63	0.37	มากที่สุด
ด้านการเข้าถึงสื่อ	4.84	0.49	มากที่สุด
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.47	0.48	มาก
ด้านการวิเคราะห์และตีความสารในสื่อ	4.66	0.55	มากที่สุด
ด้านการเข้าใจเนื้อหาความรู้	4.69	0.53	มากที่สุด
ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้	4.48	0.25	มาก
ด้านการประโยชน์ที่ได้รับ	4.66	0.48	มากที่สุด
รวม	4.60	0.49	มากที่สุด

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 5 สรุปได้ว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์แบบบูรณาการทางความคิดโดยนำโมเดลเรียนรู้มาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านการเข้าถึงสื่อ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.49) รองลงมา คือ ด้านการเข้าใจเนื้อหาความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.53) และน้อยสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.48)

4. ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทางความคิด โดยนำไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ได้สังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทางความคิดโดยนำไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการเรียนรู้ฯ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทางความคิดโดยนำไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21

จากภาพที่ 1 สามารถสรุปขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะ ได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (Input) “วงจรการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง” เป็นกระบวนการสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติด้วยการนำเอาประสบการณ์เดิมผู้เรียนมาบูรณาการเพื่อสร้างการเรียนรู้ ใหม่ ๆ ได้แก่ 1) Experiencing เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมผ่านประสบการณ์ตรง 2) Reflecting เป็นการนำข้อมูลและประสบการณ์มาทบทวนเพื่อทำความเข้าใจจากการสังเกต 3) Thinking เป็นขั้นตอนสรุปผลที่ได้จากการสะท้อนคิดมาไตร่ตรองมาสรุปและปฏิบัติ และ 4) Acting เป็นขั้นตอนที่นำแนวคิดไปสร้างและทดลองปฏิบัติสถานการณ์ต่าง ๆ จากความรู้ใหม่ไปต่อยอดความรู้ หรือบูรณาการกับบทเรียน

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการ (Process) “วิเคราะห์พื้นฐานเพื่อพัฒนานวัตกรรมสื่อ” เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนานวัตกรรมสื่อ ข้อมูลที่นำมาใช้ เช่น ด้านผู้เรียน ด้านทฤษฎีการเรียนรู้ ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านเทคโนโลยี นำไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการความคิดเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อย่างมีความสุข ได้แก่ 1) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน วิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อการจัดการหลักสูตรและระบบดูแลผู้เรียน 2) การออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการความคิด 3) นำไปใช้เพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 และ 4) การประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะปฏิบัติหลังการสอน

ขั้นตอนที่ 3 ผลผลิต (Output) “นวัตกรรมทางสื่อวัฒนธรรมแบบโมโครเลิร์นนิ่ง” เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้เรียนต้องมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี ทักษะอาชีพและอาชีพ และการดำรงชีวิตภายในสังคมให้เกิดความสุข โดยมีคุณลักษณะ ได้แก่ 1) มีเจตคติที่ดี 2) มีความพอเพียง 3) รักความเป็นไทย 4) มีความสำเร็จในชีวิต 5) มีความตระหนักถึงการอนุรักษ์ในวัฒนธรรมท้องถิ่น (โนรา) 6) ประกอบอาชีพได้ 7) การรู้จักใช้/เท่าทันเทคโนโลยี และ 8) สร้างเครือข่ายฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นที่กำลังสูญหาย โดยนำหลักการ PDCA มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานอย่างมีระบบ

ขั้นตอนที่ 4 ผลลัพธ์ (Outcome) “สมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน” เป็นกระบวนการปลายทางของการจัดการเรียนรู้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้น้องมีความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ไปใช้พัฒนา ตนเอง สังคม และประเทศชาติ ทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ อันได้แก่ 1) ทักษะกระบวนการคิด 2) มีวินัย 3) ซื่อสัตย์สุจริต 4) อยู่อย่างพอเพียง และ 5) มีจิตสาธารณะ โดยนำหลักการ BBL (Brain Based Learning) มาประยุกต์ใช้ ประกอบด้วย Brain, Present, Learn, Practice, Summary, Apply เพื่อพัฒนาทักษะการคิด และสร้างศักยภาพสูงสุดในการเรียนรู้

ตารางที่ 6 ผลการประเมินความเหมาะสมรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะแบบบูรณาการทางความคิด โดยนำโมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านรูปแบบ	4.60	0.47	มากที่สุด
ด้านขั้นตอนและกระบวนการ	4.63	0.52	มากที่สุด
ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ	4.60	0.59	มากที่สุด
ด้านความถูกต้องครอบคลุม	4.59	0.61	มากที่สุด
ด้านความเป็นประโยชน์	4.61	0.72	มากที่สุด
รวม	4.59	0.67	มากที่สุด

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 6 สรุปได้ว่า ผลการประเมินความเหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า 1) ด้านรูปแบบ อยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.47) 2) ด้านขั้นตอน และกระบวนการ อยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.52) 3) ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ อยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.59) 4) ด้านความถูกต้องครอบคลุม อยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.61) และ 5) ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.72)

อภิปรายผล

จากการศึกษาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทางความคิด โดยนำไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ด้านสภาพปัจจุบัน พบมากที่สุด คือ การจัดการเรียนรู้ อยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.54) ด้านสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวิชานาฏศิลป์ พบมากที่สุด คือ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา อยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.01$, S.D. = 0.55) และด้านสภาพความต้องการ พบมากที่สุด คือ สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา อยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.91) ซึ่งสอดคล้องกับงานของ แก้วตา เจื่อนาค และอารีย์ วรเทศะคงคา กล่าวว่า ศตวรรษที่ 21 ถือเป็นสังคมฐานความรู้ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยเพื่อการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้สอนต้องปรับตัวและพัฒนาตนเองให้เท่าทันเทคโนโลยีอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพ ICT จึงเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น ผู้สอนควรออกแบบการเรียนรู้โดยบูรณาการ ICT กับกระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การสอน และพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติเหมาะสม ได้แก่ 1) วิเคราะห์เป้าหมายการเรียนรู้ 2) วิเคราะห์ผู้เรียน 3) เลือกวิธีการจัดการเรียนรู้ 4) เลือกเทคโนโลยีสารสนเทศ/การสื่อสาร 5) เลือกวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ ดังนั้น การออกแบบการจัดการเรียนรู้ผู้ ICT เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (แก้วตา เจื่อนาค และอารีย์ วรเทศะคงคา, 2560)

2. การสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทางความคิด โดยนำไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า จากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี องค์ประกอบแผน หลักการ จุดประสงค์ การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล เพื่อนำมาออกแบบและ พัฒนานวัตกรรมด้านสื่อนาฏศิลป์แบบไมโครเลิร์นนิ่ง มี 4 บทเรียน ได้แก่ 1) ประวัติความเป็นมาโนรา 2) เครื่องแต่งกายโนรา 3) การรำโนราท่าพื้นฐาน 12 ท่า และ 4) เครื่องดนตรีประกอบโนรา โดยผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.49) พบมากที่สุด คือ ด้านสื่อการเรียนรู้ อยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.35) รองลงมา คือ ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ อยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.48) และน้อยสุด คือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.46) ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Supaporn, C. & Supattra, P. ได้กล่าวว่า การออกแบบแอปพลิเคชันการเรียนรู้ระบบ นิเวศป่าชายเลนด้วยตนเองตามแนวทางการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง โดยพัฒนาแอปพลิเคชันที่รวมข้อดีของการเรียนรู้บนมือถือ และประโยชน์ของไมโครเลิร์นนิ่งสู่สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลนเสมือนจริง ประกอบด้วย เนื้อหาแบบไมโคร กิจกรรมแบบไมโคร และอุปกรณ์แบบไมโคร เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง อุปกรณ์ที่ใช้เป็นมือถือ สื่อที่ใช้เป็นวิดีโอมีเดียแบบมีปฏิสัมพันธ์ เกม อินโฟกราฟิก และแบบทดสอบ โดยกิจกรรม จะเป็นวงจรการเรียนรู้แบบไดนามิกและมีความยืดหยุ่น เมื่อเรียนจบช่วยให้การเรียนรู้ถูกรวบรวมเข้ากับกิจกรรม

ประจำวันของผู้เรียน และนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากสภาพแวดล้อมที่จำลองป่าชายเลนเสมือนจริง ดังนั้น แนวทางนี้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนในปัจจุบัน (Supaporn, C. & Supattra, P., 2020)

3. การทดลองรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานศิลปะแบบบูรณาการทางความคิด โดยนำโมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การทดลองรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานศิลปะ พบว่า ด้านการเรียนรู้กลุ่มทดลองมีค่าสูงกว่ากลุ่มควบคุม ก่อน ($\bar{X}_1 = 22.80$, S.D. = 3.64), ($\bar{X}_1 = 16.25$, S.D. = 3.91) และหลัง ($\bar{X}_2 = 35.70$, S.D. = 4.54), ($\bar{X}_2 = 21.57$, S.D. = 4.28) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ด้านการคิดแบบบูรณาการและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มทดลองมีค่าสูงกว่ากลุ่มควบคุม ก่อน ($\bar{X}_1 = 20.12$, S.D. = 4.24), ($\bar{X}_1 = 15.76$, S.D. = 3.80) และหลัง ($\bar{X}_2 = 33.88$, S.D. = 4.79), ($\bar{X}_2 = 24.24$, S.D. = 4.30) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และด้านทักษะการรู้ กลุ่มทดลองมีค่าสูงกว่ากลุ่มควบคุม ก่อน ($\bar{X}_1 = 29.90$, S.D. = 3.94), ($\bar{X}_1 = 27.65$, S.D. = 3.90) และหลัง ($\bar{X}_2 = 36.76$, S.D. = 4.60), ($\bar{X}_2 = 29.64$, S.D. = 3.90) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านการเข้าถึงสื่อ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ฐานศิลปะแบบบูรณาการทางความคิดโดยนำโมโครเลิร์นนิ่ง เป็นการเรียนรู้จากการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้สั้น ๆ เน้นเนื้อหาสาระที่สำคัญ ความเหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถศึกษา ค้นคว้า และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความทันสมัย เข้าถึงเนื้อหาได้ง่ายสะดวก รวดเร็ว และช่วยพัฒนาทักษะมีความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Mohammed, G. et al. ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพของโมโครเลิร์นนิ่งได้พัฒนาความสามารถในการเรียนของนักเรียน ช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการเรียนสูงกว่าการเรียนแบบปกติร้อยละ 18 ซึ่งโมโครเลิร์นนิ่งเป็นกระบวนการที่สนับสนุนเทคนิคการเรียนรู้สมัยใหม่โดยการแบ่งข้อมูลให้มีขนาดเล็กก่อนถ่ายทอดแก่นักเรียน ส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ทำความเข้าใจได้ง่าย มีประสิทธิภาพในการจดจำได้นานขึ้น ดังนั้น โมโครเลิร์นนิ่งสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 93.70 และค่าดัชนีประสิทธิผลของโมโครเลิร์นนิ่ง (E.I.) มีค่าเท่ากับ .50 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น 0.50 หรือคิดเป็นร้อยละ 50 (Mohammed, G. et al., 2018)

4. การประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานศิลปะแบบบูรณาการทางความคิด โดยนำโมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า จากการสังเคราะห์ข้อมูลได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานศิลปะแบบบูรณาการทางความคิดโดยนำโมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ฐานศิลปะ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) “วงจรการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง” ประกอบด้วย Experiencing , Reflecting, Thinking, Acting 2) กระบวนการ (Process) “วิเคราะห์พื้นฐานเพื่อพัฒนานวัตกรรมสื่อ” ประกอบด้วย ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการทางความคิด นำไปใช้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 และการมีคุณลักษณะในการเรียน ได้แก่ 1) มีเจตคติที่ดี 2) มีความพอเพียง 3) รักความเป็นไทย 4) มีความสำเร็จในชีวิต 5) มีความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น (โนรา) 6) ประกอบอาชีพได้ 7) การรู้จักใช้และเท่าทันเทคโนโลยี และ 8) การสร้างเครือข่ายฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น และ 4) ผลลัพธ์ (Outcome) “สมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน” ได้แก่ 1) ทักษะกระบวนการคิด 2) มีวินัย 3) ซื่อสัตย์สุจริต 4) อยู่อย่างพอเพียง และ 5) มีจิตสาธารณะ และรูปแบบมีความเหมาะสมตามขั้นตอนกระบวนการ ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง ครอบคลุม และเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.67) ดังนั้น การนำไปใช้จริงและควรปรับให้เข้ากับสภาพบริบทและผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ปรัชญา ซื่อสัตย์ ได้กล่าวว่า การพัฒนาชุด

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM ร่วมกับโครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมและผลงานสร้างสรรค์หุ่นกระบอก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความเป็นนวัตกรรมของนักเรียนอยู่ในระดับมาก ผลงานสร้างสรรค์หุ่นกระบอกของนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก และมีความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดการสอนอยู่ในระดับมาก โดยในด้านของเนื้อหาตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับแรก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอนนาฏศิลป์เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนนั้นเผชิญกับสถานการณ์จริง โดยฝึกให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงฝึกคิด ได้ลงมือทำ และแสวงหาความรู้ และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีอิสระในการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมในด้านนาฏศิลป์ ซึ่งส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (ปรัชญา ชื้อสัตย์, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์แบบบูรณาการทางความคิด โดยนำไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิด อย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปได้ดังนี้ 1) สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ ผลการศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนรายวิชา นาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า สภาพปัจจุบัน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.63) ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ สภาพความเป็นจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.82) และสภาพความต้องการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.55) และสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.75) ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.75) 2) สร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์แบบบูรณาการทางความคิด โดยนำไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการเรียนรู้ พบว่า จากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีองค์ประกอบแผน หลักการ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล เพื่อนำมาออกแบบและพัฒนานวัตกรรมด้านสื่อนาฏศิลป์แบบไมโครเลิร์นนิ่ง มี 4 บทเรียน ได้แก่ ประวัติความเป็นมา เครื่องแต่งกาย ทำรำพื้นฐาน 12 ท่า และเครื่องดนตรีประกอบ 3) ทดลองรูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์แบบบูรณาการทางความคิด โดยไมโครเลิร์นนิ่งเรื่องมรดกโลกทางวัฒนธรรม พบว่า ด้านผลสัมฤทธิ์กลุ่มทดลองค่าสูงกว่ากลุ่มควบคุม ($\bar{X}_2 = 35.70$, S.D. = 4.54), ($\bar{X}_2 = 21.57$, S.D. = 4.28) ด้านคิดแบบบูรณาการ ($\bar{X}_2 = 33.88$, S.D. = 4.79), ($\bar{X}_2 = 24.24$, S.D. = 4.30) และด้านทักษะปฏิบัติ ($\bar{X}_2 = 36.76$, S.D. = 4.60), ($\bar{X}_2 = 29.64$, S.D. = 4.44) และ 4) ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์แบบบูรณาการทางความคิด โดยนำไมโครเลิร์นนิ่งมาใช้ในการเรียนรู้ พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมในรูปแบบ ขั้นตอนกระบวนการ ความเป็นไปได้ ถูกต้องครอบคลุม และมีประโยชน์ ภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.67) มีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ คือ 1) การจัดการเรียนรู้ด้วยไมโครเลิร์นนิ่งส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในรูปแบบดิจิทัลผ่านเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) การจัดการเรียนรู้ด้วยไมโครเลิร์นนิ่งส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของผู้สอน และกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น และข้อเสนอแนะเพื่อนำมาวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) สถานศึกษาและผู้สอนควรมีการวิจัยและพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้มีการผลิตสื่อ การสรรหาสื่อ จากช่องทางต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความสามารถทางการสื่อสารและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ปฏิบัติได้จริง และ 2) สถานศึกษาและผู้สอนควรมีการวางแผนในการกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการเรียนรู้ หรือการเก็บข้อมูลที่มีความหลากหลายและความสอดคล้องกับสภาพบริบทของนักเรียนและสถานศึกษาเพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- การศึกษา 4.0. (2566). ยุคแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม. เรียกใช้เมื่อ 12 ตุลาคม 2566 จาก <https://shorturl.asia/VXKLN>
- แก้วตา เจื่อนาค และอารีย์ วรตะชะคงคา. (2560). การออกแบบการเรียนรู้เพื่อศตวรรษที่ 21. ใน งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 9. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ณัฐนัย เนียมทอง. (2567). มองเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในยุคดิจิทัล (คลังความรู้). เรียกใช้เมื่อ 22 มกราคม 2567 จาก <https://www.scimath.org/article-technology/item/8477-2018-07-18-04-11-25>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- บูรณาการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. (2566). บูรณาการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.starfishlabz.com/blog/249-บูรณาการการเรียนรู้ในศตวรรษที่-21>
- ปรัชญา ชื้อสัตย์. (2563). การพัฒนาชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM ร่วมกับโครงการเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมและผลงานสร้างสรรค์หุ่นกระบอกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โรงเรียนเวียงสระ. (2567). ข้อมูลนักเรียนโรงเรียนเวียงสระ. สุราษฎร์ธานี: ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนเวียงสระ.
- สยามน อินสะอาด. (2561). การออกแบบบทเรียนอีเลิร์นนิ่งเพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศ.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sampling size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(1), 607-610.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement. New York: Wiley & Son.
- Mohammed, G. et al. (2018). The effectiveness of microlearning to improve students' learning ability. International Journal of Educational Research Review, 3(3), 32-38.
- Supaporn, C. & Supattra, P. (2020). Designing Mangrove Ecology Self-Learning Application Based on a Micro-Learning Approach. International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET), 15(11), 29-41.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรค์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน **วารสารมีกำหนดออกปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)** ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรค์

1) **บทความวิจัย (Research Article)** เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) **บทความวิชาการ (Academic Article)** เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 – 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 1 Tab และ หัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับเข้าใจง่าย
- 7) สรุป (Conclusion)/ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น วารสาร ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/1 บทความ ทั้งนี้วารสารขอปฏิเสธการอ้างอิงหรือข้อมูลการอ้างอิงที่อยู่ในรูปแบบออนไลน์ หรือเว็บไซต์ (URL) เนื่องจากไม่สามารถระบุฐานข้อมูลชัดเจน เพื่อสามารถสืบค้นภายหลังได้

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่าง “...โดยการส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ซึ่งเป็นนวัตกรรมต้นแบบครบวงจรทั้งการเรียนรู้การผลิต (พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ, 2563) ทั้งนี้เพื่อค้นหาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล จนนำไปสู่การจัดการปัญหาของตนเองได้....” เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “ดุริยภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูญในโภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น
- 2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย อาภากรโ, 2560)
- 3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมชื่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)
- 4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุคราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)
- 5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

กรณีการอ้างอิงผู้แต่งคนเดียวกัน เผยแพร่ปีเดียวกัน แต่ผลงานต่างกัน ให้กำหนดลำดับของเอกสารอ้างอิงโดยใช้ตัวอักษรอิงตามลักษณะภาษาของเอกสารอ้างอิง ต่อท้ายปีที่เผยแพร่แทน เช่น (พระมหาสุทิตย อาภากรโ, 2560 ก) (พระมหาสุทิตย อาภากรโ, 2560 ข) (Kemp, S., 2020 A) (Kemp, S., 2020 B) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ สุกจินโธ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธี
วิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์,
3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่ย่าง, หน้า เลขหน้าที่ย่าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์
หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาจอพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-
275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เพือกสกันธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณัฐณัช แก้วพลี, ผู้สัมภาษณ์)

(9) กฎหมาย, ระเบียบ, พระราชบัญญัติ หรือ ประกาศ ที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ ตอนที่/ หน้า/ (วัน เดือน ปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

จิตฺติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจรสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25 -28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Ver. 2019 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล .PDF .JPG .GIF หรือ .bmp บทความที่มีโมเดล รูปร่าง แผนภูมิ ต้องทำการจัดกลุ่มวัตถุให้เป็นกลุ่มเดียวกันให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันความผิดพลาด หรือคลาดเคลื่อนของเนื้อหา ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิงค์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

โครงร่าง/รูปแบบ ต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย : Research article (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt) (ไม่ระบุคำนำหน้า, ยศ, ตำแหน่งทางวิชาการ)
ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)
หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt) (หลักสูตร/คณะ, มหาวิทยาลัย, จังหวัด, ประเทศ)
หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)
*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ระบุประเภทของวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด) 300 คำ

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) มีเนื้อความตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....
.....
.....
.....
.....

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้อง
กับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

.....

.....

.....

.....

.....

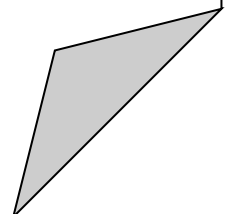
.....

.....

.....

.....

.....

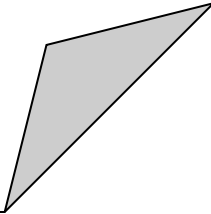

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบ.....
โมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการ.....
วิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16.pt) ตัวอย่าง ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16.pt)

โครงสร้าง/รูปแบบ ต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ : Academic article (12 pt)

ข้อ ๒- ขอบทความ (ไทย) (20 pt)

ข้อบทรความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ - นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt) (ไม่ระบุคำนำหน้า, ยศ, ตำแหน่งทางวิชาการ)

ชื่อ - นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt) (หลักสูตร/คณะ, มหาวิทยาลัย, จังหวัด, ประเทศ)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทความภาษาไทย

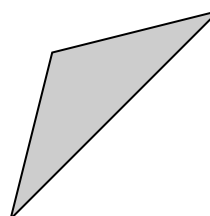
.....

.....

Keywords: 3 – 5 words

.....(16 pt)

18.00

เนื้อหา (18 pt)

.....(16 pt).....

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper appears to be a standard notebook page or a sheet of stationery. There is no handwriting or other markings on the page.

.....(16 pt).....

(16 pt)_____

